KS. LECH GRALAK • KS. PIOTR TYLEC

MONOGRAFIE

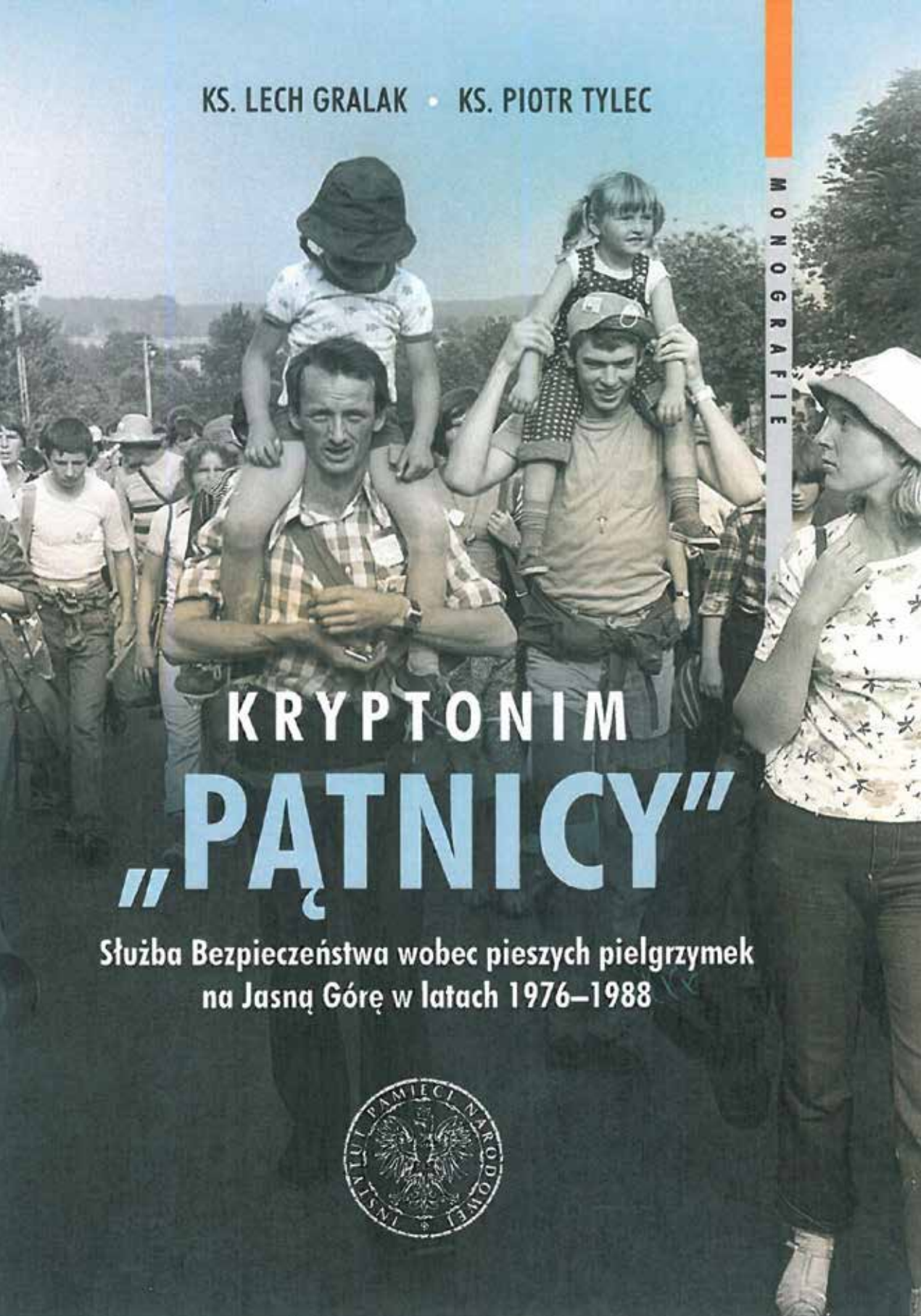

KRYPTONIM „PĄTNICY”

Służba Bezpieczeństwa wobec pieszych pielgrzymek na Jasną Górę w latach 1976–1988

INSTYTUT PAMIĘCI NARODOWEJ

KRYPTONIM „PĄTNICY”

MONOGRAFIE

TOM 155

CENTRALNY PROJEKT BADAWCZY IPN

Władze komunistyczne wobec Kościołów i związków wyznaniowych w Polsce 1944–1989

INSTYTUT PAMIĘCI NARODOWEJ
KOMISJA ŚCIGANIA ZBRODNI PRZECIWKO NARODOWI POLSKIEMU

ks. Lech Gralak, ks. Piotr Tylec

KRYPTONIM „PĄTNICY"

SŁUŻBA BEZPIECZEŃSTWA WOBEC PIESZYCH PIELGRZYMEK NA JASNĄ GÓRĘ W LATACH 1976–1988

WARSZAWA 2020

Recenzje
dr hab. Rafał Reczek, prof. Marek Wierzbicki

Projekt graficzny i typograficzny
Krzysztof Findziński

Projekt okładki
Sylwia Szafrańska

Redakcja
Anna Zawadzka

Korekta
Anna Kaniewska

Indeks osób
Łukasz Rybak

Skład i łamanie
Katarzyna Szubka

Fotografia na okładce
pątnicy radomscy w drodze na Jasną Górę, 1978 r. (Kronika Zespołu Oratorium)

Wydawca dołożył wszelkich starań w celu ustalenia autorów i właścicieli praw majątkowych zdjęć zamieszczonych w niniejszej publikacji. W przypadkach, w których się to nie udało, autorzy i właściciele praw proszeni są o kontakt z wydawcą

© Copyright by Instytut Pamięci Narodowej
Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, 2020

Seria „Monografie”: tom 155

ISBN pdf 978-83-8376-860-1

Zapraszamy:
ipn.gov.pl
ksiegarniaipn.pl

SPIS TREŚCI

Wstęp 7
1. Sprawy obiektowe o kryptonimie „Pątnicy” 15
Charakterystyka spraw obiektowych 15
Funkcjonariusze MSW wymieniani w aktach spraw obiektowych „Pątnicy” 21
Organizacja, struktura i obsada KW MO/WUSW w Radomiu 23
2. Piesze pielgrzymki i ich organizatorzy 60
Piesze pielgrzymki na Jasną Górę w dokumentacji Służby Bezpieczeństwa KW MO/WUSW w Radomiu oraz archiwaliach kościelnych z lat 1976–1988 60
Kierownicy, przewodnicy, duszpasterze 72
Sprawy organizacyjne 73
3. Sieć agenturalna 83
Agentura wydziałów KW MO/WUSW oraz ich jednostek terenowych w województwie radomskim 83
Agentura ulokowana w sierpniowych pieszych pielgrzymkach 92
4. Restrykcje i represje 127
Utrudnienia administracyjne 127
Działania dezintegracyjne 131
5. Działalność duszpasterska pod lupą funkcjonariuszy SB 153
Kazania i konferencje 153
Tematy społeczno-polityczne 153
Aspekty religijno-moralne 165
Hasła i intencje 169
Pieśni religijne 176
Elementy dekoracyjne wykorzystywane przez grupy pątników podczas pielgrzymek. Wystrój tras przemarszu, świątyń, krzyży i kapliczek 181
Literatura „nielegalna” 187
Zakończenie 200
Aneksy 205
1. Funkcjonariusze spoza Wydziału IV KW MO/WUSW w Radomiu zaangażowani w „operacyjne zabezpieczenie” pieszych pielgrzymek oraz osoby odpowiedzialne za działania administracyjne wobec pielgrzymek w latach 1976–1988 207
2. Stopnie służbowe, nagrody, odznaczenia i kary otrzymane przez funkcjonariuszy Służby Bezpieczeństwa MSW oraz KW MO/WUSW w Radomiu w latach 1976–1988 232

3. Liczebność pielgrzymek przemierzających województwo radomskie w latach 1976−1988 (na podstawie źródeł kościelnych) 253
4. Trasy pieszych pielgrzymek ujętych w sprawach obiektowych Służby Bezpieczeństwa w latach 1976−1988 259
5. Udział duchownych, alumnów i sióstr zakonnych w pieszych pielgrzymkach w latach 1976–1988 (na podstawie źródeł kościelnych i dokumentacji Służby Bezpieczeństwa) 269
6. Biskupi, inicjatorzy, organizatorzy, przewodnicy, kierownicy, liderzy, autorzy konferencji, konferencjoniści oraz duszpasterze pieszych pielgrzymek i parafii na trasie przemarszu w latach 1976−1988 276
7. Osoby świeckie i duchowne zaangażowane w prace służb medycznych, porządkowych, transportowych, technicznych i kwatermistrzowskich oraz biura informacji, funkcjonujących w ramach pieszych pielgrzymek w latach 1976−1988 324
8. Dane liczbowe dotyczące służb pomocniczych pieszych pielgrzymek, a także pomocy medycznej udzielonej w trakcie pielgrzymek w latach 1976–1988 346
9. Intencje modlitewne powierzane Bogu i Matce Bożej podczas modlitwy różańcowej i wędrówki pielgrzymów 351
10. Rozmieszczenie agentury w wybranych pieszych pielgrzymkach w latach 1976–1988 356
11. Tajni współpracownicy i kontakty operacyjne inwigilujący piesze pielgrzymki w ramach spraw operacyjnego rozpracowania w latach 1976–1988 360

Summary 416

Spis tabel 418

Wykaz skrótów 420

Bibliografia 426

Indeks osób 440

WSTĘP

Kościół katolicki był jednym z największych wrogów budowania w Polsce nowego, komunistycznego ładu. Komuniści uważali, że część duchowieństwa akceptuje proces przeobrażeń socjalistycznych, ale zdecydowana większość hierarchii była temu przeciwna[1]. Władze polskiego Kościoła katolickiego zdawały sobie sprawę, że propagowana przez komunistów laicyzacja społeczeństwa osłabia przywiązanie do wiary katolickiej. Zagrożenie to skłoniło je do opracowania programu, który mógłby skutecznie przeciwstawić się duchowej i intelektualnej degradacji społeczeństwa. Jedną z przynoszących pozytywne efekty form pracy duszpasterskiej okazało się organizowanie pielgrzymek na Jasną Górę. Do końca lat siedemdziesiątych ruch pątniczy koncentrował się przede wszystkim wokół Warszawskiej Pielgrzymki Pieszej (WPP), a w latach osiemdziesiątych objął nowo powstałe w diecezjach autonomiczne pielgrzymki piesze, podejmujące wędrówkę w ramach tzw. pielgrzymek gwiaździstych[2]. Nic zatem dziwnego, że inicjatywy te budziły zaniepokojenie władz komunistycznych i do czasu tzw. transformacji (przełomu lat 1989 i 1990) środowisko Kościoła katolickiego, w tym ruch pielgrzymkowy, było inwigilowane.

Inwigilacja pieszych pielgrzymek na Jasną Górę przez Służbę Bezpieczeństwa wpisuje się w całokształt programu działań operacyjnych podejmowanych przez komunistyczny aparat represji wobec narodu polskiego we wszystkich dziedzinach życia, ze szczególnym uwzględnieniem walki z Kościołem rzymskokatolickim. Jak zauważył Ryszard Terlecki, „Bezpieka była nie tylko orężem komunistycznego reżimu, była zarazem najważniejszym spoiwem jego kadr i jego elity władzy. Bezpieką rządziła komunistyczna partia, bo to ona wyznaczała wrogów i określała metody walki. [...] W systemie totalitarnej władzy terror był najważniejszym narzędziem politycznego porządku”[3].

Niniejsza publikacja jest poświęcona inwigilowaniu przez SB pieszych pielgrzymek na Jasną Górę w ramach spraw obiektowych o kryptonimie „Pątnicy” prowadzonych w latach 1976–1988. Kryptonim „Pątnicy” nadawano zbiorom dokumentacyjnym dotyczącym ruchu pątniczego w latach 1977–1988. Obejmowały one wszystkie pielgrzymki, które wyruszały z byłego województwa radomskiego, oraz kilka pielgrzymek, których trasa jedynie przez nie przebiegała. Służba Bezpieczeństwa zakładała również odrębne sprawy obiektowe na pielgrzymki organizowane na Jasną Górę w innych rejonach kraju. Na przykład sprawie dotyczącej WPP nadano kryptonim „Wycieczka”; pielgrzymki podlaskiej – „Sierpień”; białostockiej – „Częstochowa II”; łomżyńskiej – „Zlot”; lubelskiej – kryptonimy „Szerszeń”, „Centrala”; skierniewickiej – „Makówka”, „Zdyscyplinowani”, „Błądzący”[4]. Ponieważ funkcjonariusze wydziałów III i IV Komendy Wojewódzkiej Milicji Obywatelskiej/Wojewódzkiego Urzędu Spraw Wewnętrznych (KW MO/WUSW) w Radomiu podejmowali szeroko zakrojone działania operacyjne

(zwłaszcza wobec studentów) nie tylko na terenie województwa radomskiego, w ramach spraw obiektowych „Pątnicy" gromadzili również dokumentację odnoszącą się do pielgrzymek spoza jego terenu.

Inspiracją do podjęcia badań nad omawianym zagadnieniem i napisania tej książki stały się informacje na temat ks. Lecha Gralaka, które pochodziły z obszernej dokumentacji SB dotyczącej inwigilacji pieszych pielgrzymek w latach 1976−1988, przechowywanej w Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej. Informacje te przekazał ks. Gralakowi – w latach 1976−1985 zaangażowanemu w rozwijanie ruchu pielgrzymkowego na terenie diecezji sandomierskiej, a następnie sandomiersko-radomskiej – jeden z pracowników Delegatury IPN w Radomiu. Za radą owego pracownika Instytutu ksiądz wystąpił do IPN w Warszawie o przyznanie mu statusu pokrzywdzonego i pod koniec września 2006 r. go uzyskał. Umożliwiło to kapłanowi dostęp do dokumentów bezpieki, ale okazało się, że mają one charakter anonimowy i nie spełniają oczekiwań badawczych.

Celem niniejszej publikacji jest ukazanie form i zakresu działań SB i MO podejmowanych wobec pieszych pielgrzymek na Jasną Górę, które w latach 1977–1988 przechodziły przez teren byłego województwa radomskiego, w ramach spraw obiektowych o kryptonimie „Pątnicy", a także nieopatrzonej kryptonimem sprawy obiektowej z 1976 r., prowadzonej wobec WPP i grupy pątników radomskich[5]. Zakres czasowy wyznaczają takie wydarzenia, jak wprowadzenie w 1975 r. nowego podziału administracyjnego oraz protesty radomskie z czerwca 1976 r. W wyniku wprowadzenia podziału administracyjnego z 1975 r. powstało m.in. województwo radomskie, a w nowych województwach były tworzone nowe struktury państwowe, w tym struktury aparatu bezpieczeństwa. W Radomiu, stolicy nowego województwa, powołano do życia Komendę Wojewódzką MO. Z kolei Czerwiec '76, będący buntem robotniczym przeciwko drastycznym podwyżkom cen, wynikającym ze złej sytuacji gospodarczej, i problemom bytowym, nadał pielgrzymowaniu na Jasną Górę charakter opozycyjny. Dotyczyło to zwłaszcza pątników z diecezji sandomierskiej (od 1981 r. sandomiersko-radomskiej) oraz grupy 15 WPP, w ramach której wędrowali oni na Jasną Górę. Również inne wydarzenia: wyniesienie na Stolicę Piotrową kard. Karola Wojtyły (16 października 1978 r.), wprowadzenie stanu wojennego (13 grudnia 1981 r.) czy zabójstwo ks. Jerzego Popiełuszki (19 października 1984 r.), odcisnęły piętno na ruchu pątniczym w Polsce. Cezura końcowa jest związana z przełomem politycznym końca lat osiemdziesiątych. W roku 1988 po raz ostatni prowadzono sprawę obiektową „Pątnicy".

Autorzy niniejszej publikacji starają się udzielić odpowiedzi na pytanie, jaką rolę w inwigilacji pieszych pielgrzymek realizowanej z inspiracji władz partyjno-państwowych odegrali funkcjonariusze SB, a także ukazać reakcje władz polskiego Kościoła katolickiego i poszczególnych duszpasterzy na działania władz komunistycznych zmierzające do rozbicia i ograniczenia ruchu pielgrzymkowego. Podejmując badania nad wymienionymi zagadnieniami, autorzy mieli nadzieję, że dostępne materiały archiwalne dotyczące organizowania przez funkcjonariuszy państwa komunistycznego działań operacyjnych wobec pielgrzymów i realizacji tych przedsięwzięć pozwolą ustalić nazwiska osób za to odpowiedzialnych. Materiał zgromadzony w publikacji pozwala na stwierdzenie, że ten cel został osiągnięty. Analiza źródeł umożliwiła autorom pogłębienie wiedzy na temat struktury organizacyjnej SB oraz jej sieci agenturalnej, wykorzystywanej do inwigilacji i dezintegracji pielgrzymek, a także ujawnienie stosowanych przez SB wyrafinowanych,

podstępnych praktyk wymierzonych przeciwko pielgrzymkom. Z analizy tej wynika m.in., że funkcjonariusze SB nie dysponowali pełnymi informacjami na temat ruchu pątniczego, o czym świadczy np. to, że w dokumentach brakuje danych personalnych niektórych duszpasterzy uczestniczących w pielgrzymkach, w danych statystycznych dotyczących liczby kapłanów i pątników występują rozbieżności, a w zestawieniach prezentujących tematy konferencji oraz proponowane przez pątników intencje modlitewne pozostały luki.

W książce zostały także przedstawione zagadnienia związane z organizacją pielgrzymek. Załatwianie spraw formalnych leżało w gestii kierowników pielgrzymek. Odpowiadali oni również za zapewnienie prawidłowego funkcjonowania służb pomocniczych. Sprawami organizacyjnymi zajmowali się także księża, zarówno prowadzący poszczególne grupy, jak i konferencjoniści. Wiele uwagi poświęcono realizowanym podczas pielgrzymek programom duszpasterskim, nadającym pielgrzymowaniu sens i religijny charakter. Autorzy podjęli próbę ukazania tematyki konferencji i zwrócili uwagę na jej różnorodność – miały na to wpływ m.in. wspomniane wydarzenia w kraju.

Literatura poświęcona ruchowi pątniczemu w okresie powojennym jest dość skromna, brakuje zwłaszcza krytycznych opracowań na temat pielgrzymek i ich inwigilacji przez SB. Zagadnienie to zostało podjęte w wydawnictwie źródłowym *Ruch pielgrzymkowy na Jasną Górę 1945–1989. Wybór dokumentów* pod redakcją ks. Władysława P. Wlaźlaka i Andrzeja Sznajdera[6]. Książka zawiera meldunki operacyjne SB dotyczące ważniejszych wydarzeń duszpasterskich w sanktuarium jasnogórskim. Dokumenty odnoszące się do faktów związanych z przybyciem na Jasną Górę sierpniowych pieszych pielgrzymek pojawiają się w tomie sporadycznie. Duża część publikowanych źródeł jest poświęcona pielgrzymkom będącym formą podziękowania za wizyty papieża Jana Pawła II w kraju. W książce zamieszczono również dokumenty potwierdzające podjęcie przez władze komunistyczne próby ograniczenia pątnikom przemarszu aleją Najświętszej Maryi Panny.

Problematyce pielgrzymowania i podejmowanym przez SB działaniom mającym na celu ograniczenie ruchu pątniczego poświęcono też nieco uwagi w publikacji *Kler to nasz wróg. Polityka wyznaniowa władz państwowych wobec Kościoła katolickiego na terenie województwa katowickiego w latach 1956–1970* autorstwa Łucji Marek[7]. Skupiła się ona jednak na cytowaniu zachowanych dokumentów wytworzonych przez SB i władze katowickie, co wynika z faktu, że ruch pielgrzymkowy był jedynie pobocznym przedmiotem jej badań.

Wiedzę na temat inwigilacji pielgrzymek przez SB zawiera także publikacja Kornelii Banaś *Komunistyczny aparat bezpieczeństwa wobec pielgrzymek do Piekar Śląskich*[8]. Autorka m.in. wnikliwie przeanalizowała zagadnienie dezintegracji ruchu pątniczego do sanktuarium w Piekarach Śląskich. Dzięki tej analizie można było porównać działania bezpieki prowadzone w tym zakresie na Śląsku z tymi podejmowanymi w województwie radomskim[9]. Należy jednak pamiętać, że specyfika pielgrzymek stanowych jest inna niż pieszych.

Autorzy książki wielokrotnie odwołują się do opracowań dotyczących aparatu bezpieczeństwa w PRL, ale niekoncentrujących się na pieszych pielgrzymkach. Na uwagę zasługują m.in. następujące publikacje: *Aparat bezpieczeństwa w Polsce. Kadra kierownicza*[10], *Ludzie bezpieki w walce z narodem i Kościołem. Służba Bezpieczeństwa w Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej w latach 1944−1978 – Centrala*[11], *Organy bezpieczeństwa PRL w walce z Kościołem katolickim 1944−1990. W świetle dokumentów MSW*[12], *Metody pracy operacyjnej aparatu bezpieczeństwa wobec kościołów i związków wyznaniowych*

1945–1989[13], *Raport Rokity, Sprawozdanie Sejmowej Komisji Nadzwyczajnej do Zbadania Działalności MSW*[14], *Informacja o działalności komórek „D" pionu IV byłej Służby Bezpieczeństwa*[15], *Twarze radomskiej bezpieki*[16]. Opracowanie Jana Żaryna *Ruch pielgrzymkowy na Jasną Górę (1956–1978)*[17] nie nawiązuje wprost do okresu będącego przedmiotem badań autorów niniejszej książki, ale pogłębia wiedzę dotyczącą ruchu pątniczego na Jasną Górę i stosowanych przez SB działań dezintegracyjnych. Pomocne okazały się również opracowania o. Zachariasza Jabłońskiego: *Pielgrzymowanie na Jasną Górę w czasie i przestrzeni. Wybór rozpraw i artykułów*[18], *Jasna Góra w czasie i przestrzeni. Jasna Góra na przełomie epok 1978−1998*[19], *Wielowymiarowość pielgrzymki*[20].

Korzystano także z prac dyplomowych podchorążych Wyższej Szkoły Oficerskiej Ministerstwa Spraw Wewnętrznych w Legionowie Jacka Śledzieckiego[21] i Adama Krzemińskiego[22]. Prace te obnażają metody działań operacyjnych wobec ruchu pątniczego stosowane w latach 1976–1988. Nie została natomiast wzięta pod uwagę praca Wojciecha Ostaszewskiego, przygotowana na podstawie materiałów spraw obiektowych „Pątnicy" z lat 1976–1980, ma ona bowiem charakter schematyczny i nie wnosi nowej wiedzy na temat działań funkcjonariuszy SB[23].

Cenne dla autorów okazały się ponadto wydawnictwa albumowe dotyczące niektórych pielgrzymek regionalnych wydawane z okazji ich jubileuszy[24]. Oprócz różnej wartości informacji o przebiegu pielgrzymek albumy nie zawierają jednak danych mogących pogłębić wiedzę o inwigilacji ruchu pątniczego.

Przydatne były również pozycje poświęcone poczynaniom władz państwowych wobec diecezji sandomierskiej (m.in. została objęta działaniami bezpieki prowadzonymi w ramach spraw obiektowych „Pątnicy"). Wypada tu wspomnieć m.in. publikacje ks. Bogdana Stanaszka: *Księża diecezji sandomierskiej więzieni przez władze komunistyczne po II wojnie światowej*[25]; *Diecezja sandomierska w powojennej rzeczywistości politycznej 1945−1967*[26]; *Działania aparatu bezpieczeństwa wobec Kurii diecezjalnej i seminarium duchownego w Sandomierzu w latach 1944–1956*[27]. Nie podjęto w nich jednak szerzej zagadnienia ruchu pielgrzymkowego na Jasną Górę.

Z kolei wśród źródeł drukowanych należy wymienić „Kronikę Diecezji Sandomiersko-Radomskiej", jej roczniki z lat 1982, 1984 i 1985 zawierają bowiem relacje dotyczące pieszych pielgrzymek radomskich, ale trzeba zaznaczyć, że w tych świadectwach nie ma żadnych wątków potwierdzających działania SB. Pozostałe publikacje źródłowe zostały zamieszczone w bibliografii.

Podstawowe źródła wykorzystane przez autorów niniejszej książki znajdują się w zasobach archiwalnych IPN w Katowicach, Kielcach, Krakowie, Lublinie, Łodzi, Poznaniu, Radomiu, Rzeszowie i Warszawie. Kluczowe znaczenie miały akta spraw obiektowych. Archiwum Delegatury IPN w Radomiu posiada wyjątkowo bogate materiały odnoszące się do pielgrzymek, które przechodziły przez teren byłego województwa radomskiego (oznaczone kryptonimem „Pątnicy"). Źródła te dotychczas nie doczekały się opracowania, po raz pierwszy zostały wykorzystane, w całości, przez autorów tego tomu. Niezwykle cenna okazała się przechowywana w zasobach archiwalnych IPN w Radomiu dokumentacja sprawy obiektowej „Pątnicy-78", w której znajdują się unikatowe służbowe notatki funkcjonariuszy SB zawierające zestawienia materiałów użytych do dezintegracji pielgrzymek oraz opis działań dezintegracyjnych podejmowanych wobec pielgrzymki warszawskiej i grup radomskich. Pomocne okazały się materiały spraw obiektowych krypt. „Skorpion",

które były poniekąd powieleniem dokumentacji spraw obiektowych krypt. „Pątnicy", tyle że zawierały bardziej szczegółowe informacje o uczestnikach pielgrzymek Duszpasterstwa Akademickiego (DA). Materiał badawczy uzupełniło ogólnopolskie zestawienie opatrzone kryptonimem „Wycieczka", wytworzone przez Departament IV MSW w 1988 r., zawierające dane dotyczące wszystkich pielgrzymek z terenu Polski[28].

Ważne źródła stanowiły też teczki personalne funkcjonariuszy SB szczebla centralnego i terenowego, uczestniczących w inwigilacji i dezintegracji pielgrzymek, oraz dostępne teczki personalne tajnych współpracowników zaangażowanych w rozpracowanie ruchu pątniczego[29], znajdujące się w zasobach archiwalnych IPN w Radomiu, Kielcach i Warszawie, a także materiały wytworzone przez prokuratorów Oddziałowej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (OKŚZpNP) w Warszawie w związku z postępowaniem, które było prowadzone przeciw funkcjonariuszom KW MO w Radomiu, aktywnie zaangażowanym w dezintegrację grup radomskich WPP w 1978 r.

Autorzy korzystali również z zasobów Archiwum Państwowego w Radomiu (APR)[30], Archiwum Jasnogórskiego (AJG), Archiwum Paulinów w Warszawie (AP), Archiwum Diecezjalnego w Sandomierzu (ADS) oraz zapisków kronikarskich dotyczących pieszych pielgrzymek na Jasną Górę, zdeponowanych w Archiwum Zespołu Oratorium w Radomiu (AZO). Materiały z AP w znaczącym stopniu pozwoliły uzupełnić wiedzę na temat spraw organizacyjnych i duszpasterskich, a także uzyskać dane personalne lub statystyczne, nie zawierały natomiast informacji o inwigilacji pielgrzymek. Z kolei źródła przechowywane w ADS obejmują zarówno korespondencję wewnątrzkościelną, jak i prowadzoną przez kurię diecezjalną z władzami państwowymi, dotyczącą starań o zgodę na odbycie pielgrzymek, a także instrukcje dla pątników, regulaminy oraz plany tras (z lat 1984–1988). Materiały te pozwalają lepiej zorientować się w organizacji i przebiegu pielgrzymek, nie ma w nich jednak żadnych wzmianek świadczących o działaniach SB. Przebieg radomskich pieszych pielgrzymek, zwłaszcza grupy nr 2 złotej, został szeroko opisany w Kronice Zespołu Oratorium. W zapiskach kronikarskich podkreślano m.in. znaczenie śpiewu religijnego i informowano o działaniach dezintegracyjnych SB. Autorzy książki nie uzyskali niestety dostępu do zasobów Archiwum Konferencji Episkopatu Polski[31].

Wśród wykorzystanych w książce materiałów źródłowych znalazło się również kilka relacji ustnych. Pojawiły się w nich wątki dotyczące inwigilacji. Dotarcie do uczestników pielgrzymek posiadających wiedzę z zakresu omawianej problematyki nie było jednak łatwe. Mimo to autorzy starali się odnaleźć organizatorów pielgrzymek oraz osoby dysponujące prywatnymi zapiskami. Niektóre informacje uzyskane od uczestników pielgrzymek nie były zbyt wiarygodne ze względu na dość swobodne interpretowanie przez nich wydarzeń sprzed lat oraz na fakt, że nie zostały spisane we wspomnieniach, choćby w formie rzetelnych zapisków kronikarskich.

Wymienione źródła kościelne pozwoliły uzupełnić (w różnym stopniu) informacje zgromadzone na podstawie innych dokumentów, takie jak hasła z poszczególnych lat pielgrzymowania, tematy konferencji, dane liczbowe, a także wiedzę dotyczącą kwestii organizacyjnych czy reakcji duchowieństwa na prowadzone przez funkcjonariuszy SB działania dezintegracyjne.

Książka składa się z pięciu rozdziałów. W pierwszym zamieszczono charakterystykę spraw obiektowych „Pątnicy", ukazano strukturę SB szczebla centralnego i terenowego oraz sylwetki funkcjonariuszy odpowiedzialnych za działania operacyjne wobec pieszych

pielgrzymek – w biogramach uwzględniono szczególnie okres, w którym dana osoba zajmowała się inwigilacją ruchu pątniczego. Rozdział drugi przedstawia pielgrzymki przechodzące przez teren byłego województwa radomskiego (także te spoza województwa) oraz ich kadrę kierowniczą, przewodników i duszpasterzy, a także zagadnienia natury organizacyjnej. Kolejny rozdział opisuje sieć agenturalną będącą w dyspozycji KW MO/WUSW w Radomiu, ze szczególnym uwzględnieniem tajnych współpracowników zaangażowanych w inwigilację pieszych pielgrzymek w omawianym okresie. Rozdział czwarty jest poświęcony utrudnieniom stosowanym przez władze administracyjne oraz podejmowanym przez SB działaniom dezintegracyjnym. W ostatnim rozdziale znalazły się informacje na temat realizowanego podczas pielgrzymek programu duszpasterskiego (tematyki kazań i konferencji), haseł, intencji modlitewnych i pieśni religijnych, dekorowania świątyń, kapliczek i tras pielgrzymkowych, a także wykorzystywania przez grupy pątników symboli religijnych i narodowych oraz rozpowszechniania wśród nich literatury podziemnej. Informacje te były przedmiotem zainteresowania SB, o czym świadczy m.in. dokumentacja spraw obiektowych „Pątnicy". Opracowanie zawiera ponadto 26 tabel i 11 aneksów w formie tabel. W aneksach zamieszczono m.in. wykazy funkcjonariuszy SB spoza Wydziału IV KW MO/WUSW w Radomiu, organizatorów pielgrzymek, przewodników, duszpasterzy i osób należących do służb pomocniczych, a także dane liczbowe dotyczące pątników, intencje modlitewne oraz trasy pielgrzymek.

Wyrażamy wdzięczność wszystkim, którzy przyczynili się do podjęcia badań nad omawianym w książce tematem, oraz osobom, które wspierały nas na każdym etapie pracy. Słowa podziękowania kierujemy przede wszystkim do ks. prof. dr. hab. Bogdana Stanaszka z Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie; mgr Danuty Pawlik, naczelnik Delegatury IPN w Radomiu; mgr. Marcina Krzysztofika, dyrektora Oddziału IPN w Lublinie; p.o. dyrektora Biura Badań Historycznych IPN prof. dr. hab. Marka Wierzbickiego; dr hab. Rafała Reczka, dyrektora Oddziału IPN w Poznaniu; ks. prof. dr. hab. Jana Szczepaniaka; Bartosza Tymosiewicza i Mariusza Rębacza, prokuratorów OKŚZpNP w Warszawie; paulinów warszawskich, o. Alberta Oksiędzkiego, przeora konwentu, i o. prof. dr. hab. Janusza Zbudniewka; bp. dr. Henryka Tomasika, ordynariusza diecezji radomskiej; abp. dr. Zygmunta Zimowskiego; prof. dr. hab. Adama Maja; dr. Dariusza Skroka; dr. Daniela Swenda; mgr. Piotra Jaśkiewicza; mgr. Mirosława Praska, a także prof. dr hab. Moniki Kusiak i mgr. Wojciecha Kusiaka; mgr Izabeli Gutkowskiej; mgr Anny Fabiszewskiej; mgr Wirginii Sztąberek; mgr Anny Skubisz-Szymanowskiej; mgr. inż. Wiesława Ruska oraz Krystyny i Zenona Fabiszewskich. Mamy nadzieję, że ta książka pozwoli pogłębić wiedzę na temat rozwoju ruchu pątniczego w latach 1976–1988, a także działań zmierzających do ograniczenia go i rozbicia, podejmowanych przez władze komunistyczne w omawianym okresie.

---

[1] W Instrukcji o pracy operacyjnej Służby Bezpieczeństwa resortu spraw wewnętrznych z 1 II 1970 r., podpisanej przez gen. Kazimierza Świtałę, czytamy m.in.: „Proces budowy socjalizmu w naszym kraju odbywa się w warunkach istnienia stosunkowo silnej struktury kleru katolickiego. Proces przeobrażeń socjalistycznych spowodował również wśród kleru pozytywną polaryzację, wzrosła liczba księży uznających nieodwracalność przemian socjalistycznych w strukturze społecznej naszego kraju. Niemniej większa część hierarchii kościelnej stoi na pozycjach antykomunistycznych" (*Instrukcja o pracy operacyjnej Służby Bezpieczeństwa resortu spraw wewnętrznych (Załącznik do Zarządzenia nr 006/70 Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 1 II 1970 r.)* [w:] *Instrukcje pracy operacyjnej aparatu bezpieczeństwa*, oprac. T. Ruzikowski, Warszawa 2004, s. 23–28).

[2] Koncepcję organizowania pielgrzymek promienistych (gwiaździstych) wysunął na przełomie lat siedemdziesiątych i osiemdziesiątych prymas polski kard. Stefan Wyszyński. Zgodnie z jego pomysłem z poszczególnych diecezji miały wyruszać samodzielne pielgrzymki, które spotykałyby się na Jasnej Górze podczas uroczystości Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny (15 sierpnia) lub Matki Boskiej Częstochowskiej (26 sierpnia).

[3] R. Terlecki, *Miecz i tarcza komunizmu. Historia aparatu bezpieczeństwa w Polsce 1944−1990*, Kraków 2013, s. 5.

[4] AIPN, 01419/416/CD, Sprawa obiektowa krypt. „Wycieczka", Wykaz prowadzonych spraw obiektowych dotyczących pielgrzymek pieszych z terenu całej Polski, nr ewid. 107210, b.d., k. 56. Dokumentacja ta dotyczy działań operacyjnych SB wobec ruchu pątniczego w 1988 r., a więc w okresie poprzedzającym przemiany polityczne przełomu lat 1989 i 1990.

[5] Analiza zachowanych akt spraw obiektowych z lat 1976–1988 pozwoliła na uzyskanie pełniejszej wiedzy na temat ruchu pątniczego i sposobu sporządzania dokumentacji.

[6] *Ruch pielgrzymkowy na Jasną Górę 1945–1989. Wybór dokumentów*, wstęp i red. ks. W.P. Wlaźlak, A. Sznajder, oprac. ks. W.P. Wlaźlak, A. Sznajder, A. Brzezina, A. Maślikowski, Katowice 2009.

[7] Ł. Marek, *Kler to nasz wróg. Polityka wyznaniowa władz państwowych wobec Kościoła katolickiego na terenie województwa katowickiego w latach 1956–1970*, Katowice 2009.

[8] K. Banaś, *Komunistyczny aparat bezpieczeństwa wobec pielgrzymek do Piekar Śląskich*, Katowice 2013.

[9] Badania porównawcze przeprowadzili autorzy publikacji. Działania SB wobec pielgrzymek wynikały z ogólnych założeń władz komunistycznych i były podobne do działań tej struktury prowadzonych w całym kraju.

[10] *Aparat bezpieczeństwa w Polsce. Kadra kierownicza*, t. 3: *1975–1990*, red. P. Piotrowski, Warszawa 2008.

[11] *Ludzie bezpieki w walce z narodem i Kościołem. Służba Bezpieczeństwa w Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej w latach 1944−1978 – Centrala*, oprac. M. Piotrowski, Lublin 2000.

[12] H. Dominiczak, *Organy bezpieczeństwa PRL w walce z Kościołem katolickim 1944−1990. W świetle dokumentów MSW*, Warszawa 2000.

[13] *Metody pracy operacyjnej aparatu bezpieczeństwa wobec kościołów i związków wyznaniowych 1945–1989*, wstęp, wybór i red. A. Dziurok, Warszawa 2004.

[14] *Raport Rokity*, *Sprawozdanie Sejmowej Komisji Nadzwyczajnej do Zbadania Działalności MSW*, wstęp J. Rokita, posł. A. Dudek, Kraków 2005.

[15] *Informacja o działalności komórek „D" pionu IV byłej Służby Bezpieczeństwa*, [Warszawa, luty 1991], „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2003, nr 1, s. 37–56.

[16] *Twarze radomskiej bezpieki*, oprac. A. Kutkowski, M. Śladecka, M. Krzysztofik, Lublin 2008.

[17] J. Żaryn, *Ruch pielgrzymkowy na Jasną Górę (1956–1978)* [w:] *Częstochowa. Dzieje miasta i klasztoru jasnogórskiego*, t. 4: *Dzieje miasta i klasztoru po 1945 roku*, red. K. Kersten, Częstochowa 2007.

[18] Z.S. Jabłoński, *Pielgrzymowanie na Jasną Górę w czasie i przestrzeni. Wybór rozpraw i artykułów*, Częstochowa 2000.

[19] *Idem*, *Jasna Góra w czasie i przestrzeni. Jasna Góra na przełomie epok 1978−1998* [w:] *Jasna Góra w dwudziestoleciu pontyfikatu Jana Pawła II*, red. Z.S. Jabłoński, Częstochowa 1999.

[20] *Idem*, *Wielowymiarowość pielgrzymki* [w:] *W blasku błogosławionego Jana Pawła II*: *Jubileusz 300-lecia Warszawskiej Pielgrzymki Pieszej na Jasną Górę*, red. Z.S. Jabłoński, Częstochowa 2011.

[21] AIPN, 01080/141, Jacek Śledziecki, *Operacyjne zabezpieczenia pielgrzymki warszawskiej do Częstochowy przez grupę słuchaczy WSO w Legionowie* (praca dyplomowa napisana na seminarium Zakładu III WSO pod kierunkiem ppłk. mgr. Jana Szerszenia), Legionowo 1985.

[22] AIPN, 1510/3678, Adam Krzemiński, *Organizacja pracy operacyjnej w odniesieniu do pielgrzymek jako form zgromadzenia religijnego* (praca napisana pod kierunkiem naukowym płk. mgr. B. Czechowskiego), Legionowo 1989.

[23] AIPN, 1509/1715, Wojciech Ostaszewski, *Próby wykorzystania „Warszawskiej Pielgrzymki do Częstochowy" dla wrogiej działalności politycznej w latach 1976–1980* (praca napisana pod kierunkiem kpt. dr. Mieczysława Sorycza), Legionowo 1981.

[24] Zob. G. Górny, J. Rosikoń, *300 lat wytrwałości. Warszawska Pielgrzymka Piesza 1711–2011*, Warszawa 2011; *Piesza pielgrzymka radomska: historia i teraźniejszość*, red. L. Domagała, J. Kucharski, Radom 2016.

[25] Ks. B. Stanaszek, *Księża diecezji sandomierskiej więzieni przez władze komunistyczne po II wojnie światowej*, Rzeszów 2008.

[26] *Idem*, *Diecezja sandomierska w powojennej rzeczywistości politycznej w latach 1945−1967*, t. 1: *Problematyka personalno-organizacyjna*, Sandomierz 2006.

[27] *Idem*, *Działania aparatu bezpieczeństwa wobec Kurii diecezjalnej i seminarium duchownego w Sandomierzu w latach 1944–1956* [w:] *Aparat represji wobec Kościoła w latach 1944–1956. Terytorium obecnej diecezji sandomierskiej*, red. M. Krzysztofiński, ks. J. Marecki, ks. B. Stanaszek, Kraków 2012.

[28] AIPN, 001419/416/CD, Sprawa obiektowa krypt. „Wycieczka".

[29] Dyrektor Departamentu IV MSW gen. bryg. Tadeusz Szczygieł polecił zniszczenie znacznej części zasobów zgromadzonych w archiwach MSW, zwłaszcza TEOK (teczek ewidencji operacyjnej na księdza). W skierowanym

do szefa SB Henryka Dankowskiego raporcie dotyczącym likwidacji teczek Szczygieł napisał: „Zmieniona sytuacja społeczno-polityczna, prawne uregulowanie stosunków państwo–Kościół i Polska–Watykan oraz pozytywne przewartościowanie w postawach zdecydowanej większości księży skłania do rezygnacji z dotychczas prowadzonych teczek. Funkcjonujący system komputerowy (ESEZO [Elektroniczny System Ewidencji Zadań Operacyjnych – L.G., P.T.] i EZOP [Elektroniczny System Ewidencji Zastrzeżeń Obywateli Polskich – L.G., P.T.]) i jego dalsze udoskonalanie w pełni dają pełny obraz stanu osobowego kleru". Zaproponował, by „odstąpić od zakładania i prowadzenia ewidencji; dotychczas prowadzone teczki wyrejestrować z ewidencji zgodnie z obowiązującą procedurą i zniszczyć, łącznie ze złożonymi w archiwum; w zainteresowaniu operacyjnym mogą pozostawać tylko ci duchowni, którzy wyraźnie naruszają porządek prawny bądź działają na szkodę interesów państwa". Teczki księży zostały w większości „wybrakowane i zniszczone jako dokumenty niemające znaczenia historycznego, archiwalnego ani naukowego". Do niszczenia TEOK na skalę masową przystąpiono w roku 1988. Zlikwidowano wówczas teczki kapłanów nieżyjących. Kolejna fala brakowania dokumentacji przetoczyła się po rozwiązaniu Departamentu IV MSW, co nastąpiło 24 VIII 1989 r. (R. Peterman, *Proces brakowania i niszczenia akt organów bezpieczeństwa państwa w latach 1954–1990 na przykładzie województwa łódzkiego* [w:] *Wokół teczek bezpieki. Zagadnienia metodologiczno-źródłoznawcze*, red. F. Musiał, Kraków 2006, s. 383–384; *Metody pracy operacyjnej aparatu bezpieczeństwa*..., s. 59–60).

[30] Kwerenda w tym archiwum nie dostarczyła istotnych informacji na temat inwigilacji pielgrzymek pieszych.

[31] Korespondencja z kierownictwem AKEP w zbiorach ks. Lecha Gralaka.

1

SPRAWY OBIEKTOWE O KRYPTONIMIE „PĄTNICY"

Charakterystyka spraw obiektowych

W drugiej połowie lat siedemdziesiątych i w latach osiemdziesiątych XX w. ruch pielgrzymkowy rozwijał się w Polsce niezwykle dynamicznie. Władze komunistyczne były szczególnie zaniepokojone dużym zaangażowaniem biskupów i księży w rozwój tego ruchu, a także znacznym wpływem Kościoła na wychowanie młodzieży. Świadczy o tym wypowiedź dyrektora Departamentu IV MSW gen. bryg. Konrada Straszewskiego z 28 sierpnia 1976 r.: „Episkopat przywiązuje dużą wagę do pielgrzymki (systematyczna kontrola pielgrzymki przez biskupów: [Juliana] Wojtkowskiego, [Władysława] Miziołka, [Jana] Mazura, [Tadeusza] Szwagrzyka, [Franciszka] Musiela) jako wyraz kształtowania aktywu kościelnego wśród młodzieży. [...] Przebieg tegorocznej pielgrzymki oraz kilkuletnia obserwacja działań hierarchii i kleru na tym odcinku wskazują na konieczność wypracowania przez kompetentne ogniwa polityczne i oświatowe oraz organizacje młodzieżowe zespołu skutecznych środków profilaktycznych w celu ograniczenia klerykalno-politycznego oddziaływania Kościoła na środowiska młodzieży oraz zmniejszenia frekwencji młodzieży i dzieci w pielgrzymce warszawskiej"[1].

Władze komunistyczne niepokoiła również wzrastająca z roku na rok liczba pielgrzymek. Komuniści uważali, że polski Kościół demonstrował w ten sposób swoją niezależność i wymykał się władzom spod kontroli. Zwracali też uwagę na duży przekrój społeczny osób zaangażowanych w ruch pątniczy, w pielgrzymkach uczestniczyli bowiem ludzie prości, niewykształceni, ale też inteligencja (profesorowie, lekarze), studenci i młodzież szkolna, która zgodnie z założeniami władz miała przecież otrzymać wychowanie marksistowskie[2].

Zorganizowanie pieszej pielgrzymki stanowiło duże wyzwanie, zwłaszcza załatwianie wszelkich formalności związanych z jej zalegalizowaniem (nie było to proste, ponieważ władze utrudniały wydawanie zezwolenia), a także zaplanowanie działań dotyczących sfery duchowej (opracowanie programu duszpasterskiego oraz dobór konferencjonistów i spowiedników). Organizatorzy pielgrzymki musieli zapewnić odpowiednią kadrę (przewodników poszczególnych grup i porządkowych), opiekę medyczną, transport bagażu, zaopatrzenie w niezbędne artykuły spożywcze, jak również wyznaczyć optymalną trasę przemarszu, spełniającą wymogi bezpieczeństwa, gwarantującą pątnikom minimum przestrzeni dla bazy noclegowej i umożliwiającą rozwiązanie innych kwestii związanych z przemarszem. Realizacja niektórych zadań napotykała liczne trudności. Potęgowały je podejmowane przez SB działania operacyjne, w tym inwigilacja pielgrzymek przez tajnych współpracowników (TW), a także restrykcje wprowadzone przez władze administracyjne

oraz represje stosowane przez MO. Działania te miały zniechęcić pątników do udziału w pielgrzymkach, a proboszczów i mieszkańców miejscowości położonych na trasie przemarszu do przyjmowania pielgrzymów i udzielania im pomocy.

W ocenie władz komunistycznych szczególnie niebezpieczna była WPP[3], w jej strukturach rozwijała się bowiem skupiająca młodzież akademicką (zwłaszcza uczestniczącą w tzw. konwersatoriach DA) grupa 17 DA, która dążyła do autonomii[4], oraz grupy pielgrzymkowe z Radomia, które z czasem uzyskały pełną niezależność[5].

W związku z rozwojem ruchu pielgrzymkowego Służba Bezpieczeństwa była zmuszona do podejmowania różnego rodzaju działań, m.in. opracowywania planów operacyjnych, które przewidywały zaangażowanie dużej liczby funkcjonariuszy i tajnych współpracowników w inwigilację duchownych i uczestników pielgrzymek, pozyskiwania informacji dotyczących programów duszpasterskich, podejmowania działań dezintegracyjnych. Jeszcze przed wyruszeniem pątników do Częstochowy funkcjonariusze SB prowadzili działania operacyjne o charakterze uprzedzającym[6], a podczas pielgrzymek i już po ich zakończeniu realizowali nakreślone dla nich plany, wykorzystując TW, którym zlecali przenikanie do wszystkich struktur pielgrzymek.

W trakcie kwerendy autorom nie udało się ustalić, czy przed 1976 r. sprawy operacyjne dotyczące przemarszu pielgrzymek przez tereny, które obejmowało województwo radomskie, były opatrzone jakimś kryptonimem. W 1977 r. sprawie obiektowej założonej wobec ruchu pątniczego nadano kryptonim „Pątnicy”[7]. Było to związane z utworzeniem województwa radomskiego oraz rozwojem ruchu pielgrzymkowego. Dokumentacja dotycząca WPP wytworzona przez Wydział IV KW MO w Radomiu w 1976 r. miała podobny charakter jak dokumentacja spraw „Pątnicy” prowadzonych w latach następnych. Świadczą o tym znajdujące się w aktach informacje na temat przygotowań do 260 WPP[8] i jej przebiegu[9], kronika pielgrzymki[10] i jej diariusz[11], a także wykaz uczestników oraz szyfrogramy[12].

Materiały SB dotyczące 260 WPP na Jasną Górę z 1976 r. wskazują na duże zainteresowanie tą formą działalności duszpasterskiej Kościoła. Znalazły się w nich m.in. informacje uprzedzające, którymi dysponowali esbecy. W jednym z dokumentów dyrektora Departamentu IV MSW gen. bryg. Konrada Straszewskiego, dotyczącym przygotowań do tej pielgrzymki, zostały zamieszczone następujące dane: hasło pielgrzymki, trasa, termin przemarszu, program pobytu w Warszawie osób uczestniczących w grupie 17 DA, a przybywających do stolicy wcześniej[13], główni organizatorzy (tj. oo. paulini z Warszawy), liczba podgrup, skład personelu sanitarno-medycznego i służby porządkowej, nazwiska kierowców zaangażowanych w transport bagażu; profil grupy 17 DA, liczba młodych uczestników z zagranicy, informacja o wprowadzeniu obowiązku posiadania przez pątników zaświadczeń wystawionych przez ośrodki DA, intencje grupy 17 DA (dotyczące spraw narodowych), treść i tematy konferencji głoszonych przez duszpasterzy akademickich w latach wcześniejszych (zawierających treści o „negatywnym wydźwięku społeczno-politycznym”) oraz odmawiane przez nich modlitwy. Autor dokumentu informuje również o działaniach podejmowanych przez SB: opracowaniu (we współpracy z Departamentem IV) zadań dla wydziałów III i IV komend wojewódzkich w województwach, przez których teren miały przechodzić pielgrzymki (Warszawa, Radom, Piotrków Trybunalski, Częstochowa); organizowaniu narad poświęconych omówieniu problemów związanych z „operacyjnym zabezpie-

czeniem" pielgrzymek; podjęciu przygotowań do dokumentowania wystąpień zawierających „negatywne akcenty społeczno-polityczne", a także potencjale TW będących w dyspozycji wymienionych wydziałów[14].

Pozyskiwaniem informacji uprzedzających zajmowali się przede wszystkim funkcjonariusze Komendy Stołecznej (KS) MO, jako że pielgrzymka wyruszała z Warszawy. Naczelnik Wydziału IV KS MO przekazał wydziałom IV i V Departamentu IV MSW oraz wydziałom IV KW MO w Radomiu, Częstochowie i Piotrkowie Trybunalskim różnego rodzaju dane dotyczące organizacji WPP, m.in. program odbywających się w ciągu roku spotkań duszpasterskich poszczególnych podgrup (połączonych z nocnymi czuwaniami modlitewnymi); dane głównego organizatora WPP; hasło pielgrzymki; plan ujednolicenia dekoracji pielgrzymki; nazwiska przewodników podgrup „17" DA, apele o zbieranie środków opatrunkowych i leków oraz zaopatrzenie się w żywność; informacje o dążeniu duszpasterzy akademickich do uniezależniania grupy 17 DA od WPP, o wzrastającej popularności WPP poza granicami Polski oraz deklarowaniu udziału w niej przez blisko tysiąc Włochów, a także o zgłoszeniu uczestnictwa w służbach sanitarnych przez siostry zakonne z Tomaszowa Mazowieckiego[15].

Informacje uprzedzające to jedynie część danych gromadzonych podczas działań operacyjnych bezpieki. Drugą kategorię informacji stanowią te pozyskane podczas przemarszu pielgrzymek i po ich zakończeniu, m.in. dane na temat przebiegu 260 WPP[16] oraz jej niektórych aspektów społeczno-politycznych[17], a także inne dane dotyczące tej pielgrzymki[18].

Szczegółowe informacje o stanie przygotowań do pielgrzymki Departament IV MSW czerpał z danych, które otrzymywał z jednostek terenowych. Jako przykład można tu wymienić pismo naczelnika Wydziału IV KW MO w Radomiu mjr. Ryszarda Rypińskiego z kwietnia 1976 r. Podano w nim m.in. termin przemarszu grupy 17 DA WPP, liczbę podgrup i ich barwy; zobowiązanie do posiadania przez uczestników pielgrzymki dokumentu identyfikacyjnego, który pomagał eliminować osoby niepożądane[19]. W innym dokumencie, z lutego 1976 r., znalazły się informacje o ośrodkach DA w Radomiu i liczbie potencjalnych uczestników pielgrzymki z DA w Radomiu, a także nazwiska osób należących do „aktywu pielgrzymkowego" oraz wykaz TW[20].

Nowy rozdział inwigilacji pielgrzymek przez SB rozpoczął się w 1977 r., kiedy to sprawie obiektowej odnoszącej się do pielgrzymek przechodzących przez teren województwa radomskiego (WPP i grupy pątników radomskich) funkcjonariusze Wydziału IV KW MO nadali kryptonim „Pątnicy"[21]. Podczas kwerendy autorzy dotarli do dokumentów, w których zostały wymienione kryptonimy spraw obiektowych dotyczących pielgrzymek wyruszających do Częstochowy z terenu całej Polski, nadawane przez funkcjonariuszy Departamentu IV MSW, m.in. kryptonim „Wycieczka", którym opatrzono sprawę obiektową prowadzoną wobec WPP do Częstochowy[22]. Nie natrafili jednak na dokumenty świadczące o tym, że takim kryptonimem były oznaczane WPP na Jasną Górę przed 1988 r.[23]

Podstawę do zakładania spraw obiektowych o kryptonimie „Pątnicy" stanowiła instrukcja dyrektora Departamentu IV MSW nr 001/77 z 15 marca 1977 r. „w sprawie kategorii osób, na które powinny być prowadzone kwestionariusze ewidencyjne, oraz obiektów i zagadnień, na które powinny być prowadzone sprawy obiektowe"[24]. Autorom nie udało się niestety ustalić personaliów osób decydujących o zakładaniu spraw obiektowych ani odpowiedzieć na pytanie, które komendy wojewódzkie zostały zobowiązane do

wszczynania tychże spraw wobec WPP i grupy radomskiej oraz formujących się nowych pielgrzymek. Nie wiadomo, czy poszczególne komendy miały jednakowe uprawnienia w zakresie inwigilacji pielgrzymek, czy też niektórym wyznaczono rolę nadrzędną. Trudno również ustalić, jak długi staż mieli w bezpiece funkcjonariusze odpowiadający za rozpracowanie ruchu pątniczego.

Wydawanie zarządzeń, które przewidywały podejmowanie działań wobec pielgrzymek, leżało w gestii ministra spraw wewnętrznych, a za opracowanie szczegółowych instrukcji odpowiadał dyrektor Departamentu IV MSW. Zadaniem dyrektorów departamentów II, III i IV było natomiast określenie obiektów i zagadnień, na które powinny być prowadzone sprawy[25], i zobowiązanie komendantów wojewódzkich MO do dopilnowania, by podlegli im naczelnicy wydziałów IV je zakładali. Sprawy obiektowe mające stanowić „operacyjne zabezpieczenie" WPP i grupy radomskiej oraz innych pielgrzymek przechodzących przez teren województwa radomskiego były zakładane zarówno przez Wydział IV KS MO w Warszawie, jak i Wydział IV KW MO w Radomiu[26]. Z zachowanych dokumentów wynika, że funkcjonariusze SB towarzyszyli grupom pielgrzymkowym od momentu rozpoczęcia wędrówki aż do jej zakończenia[27].

W piśmie zastępcy dyrektora Departamentu IV płk. Adama Pietruszki z kwietnia 1981 r. określono, kto kieruje działaniami operacyjnymi w ramach omawianych spraw obiektowych oraz jaki jest zakres współpracy poszczególnych wydziałów komend wojewódzkich, a także wyznaczono zadania dla tych wydziałów. W dokumencie czytamy: „1. Wiodącym jest Wydział IV KW MO w Warszawie, wobec »17« WPP wiodącym jest Wydział V Departamentu IV MSW; 2. Wydziały IV zapewniają agenturalne zabezpieczenie grup na swoim terenie, niezależnie od tego, w której pielgrzymce będzie dana grupa uczestniczyć; 3. Wydziały IV województw, gdzie są kompletowane grupy – mają współpracować z wydziałami IV KW MO, spełniającymi rolę wiodących; 4. Wydziały IV województw trasy pielgrzymek współpracują i udzielają pomocy w operacyjnym zabezpieczeniu, a także w materiałowo-technicznym (noclegi, maszyny do pisania, magnetofony itp.) właściwym wydziałom wiodącym; 5. Nadzór i koordynację nad organizacją operacyjnego zabezpieczenia pielgrzymek sprawuje Wydział IV Departamentu IV MSW; 6. Wydziały IV KW MO, niezależnie od współpracy według ww. zasad, zobowiązane są na bieżąco informować Wydział V Departamentu IV MSW [...]. 7. Wydziały IV – wiodące – sporządzą plany operacyjnego zabezpieczenia pielgrzymek, w terminie do 25 lipca br. po jednym egzemplarzu prześlą do Wydziału V Departamentu IV MSW; 8. Wskazane zorganizowanie przez wydziały IV – wiodące – rejonowych narad zainteresowanych pielgrzymką wydziałów IV KW MO – współpraca i współdziałanie – z udziałem pracownika Wydziału V Departamentu IV"[28].

Sprawy obiektowe o kryptonimie „Pątnicy" były prowadzone według schematu, który zostanie zaprezentowany na podstawie dokumentacji z 1977 r. W sporządzonym przez zastępcę naczelnika Wydziału IV KW MO w Radomiu kpt. Jana Turczynowskiego wniosku o wszczęcie sprawy obiektowej krypt. „Pątnicy-77" zostały określone działania, które miały być podejmowane przez SB w okresie przygotowań do pielgrzymki oraz w jej trakcie. Zgodnie z wnioskiem funkcjonariusze mieli pozyskiwać w miarę dokładne informacje na temat osób najbardziej zaangażowanych w przygotowanie pielgrzymki, zwłaszcza kierownictwa podgrup „17" DA z Warszawy. Ponieważ w pielgrzymce miała uczestniczyć młodzież akademicka z Radomia, we wniosku kładziono nacisk na „rozpo-

znanie" studentów należących do grupy 17 DA WPP, a także zalecano ustalenie relacji między pątnikami z Polski a pątnikami z innych krajów. W latach 1976–1978 pielgrzymi radomscy (spoza środowiska akademickiego) dołączali do podgrup „15" pielgrzymki warszawskiej. W 1977 r. grupa radomska liczyła około tysiąca osób. Byli to mieszkańcy Radomia, a także województwa radomskiego. Z wniosku wynika, że grupa radomska miała być poddana szczególnej inwigilacji w związku z protestami robotniczymi z 25 czerwca 1976 r.[29] SB zamierzała ustalić lokalizację miejsc noclegowych pielgrzymów i nazwiska osób deklarujących chęć przyjęcia pielgrzymów na noclegi oraz zdobyć informację o tym, w jaki sposób pielgrzymi są zaopatrywani w artykuły żywnościowe. Jednym z zadań funkcjonariuszy SB miało być zgromadzenie pełnej dokumentacji dotyczącej realizowanego podczas pielgrzymki programu duszpasterskiego, m.in. treści kazań i dyskusji, a także ujawnianie „wrogich" haseł, napisów oraz faktów naruszenia przepisów porządku publicznego i przeciwpożarowych[30]. Wniosek został zatwierdzony przez komendanta wojewódzkiego MO w Radomiu płk. Mariana Mozgawę.

W dokumentacji sprawy obiektowej z roku 1977 można też odnaleźć opis trasy WPP, a także opracowany również przez kpt. Jana Turczynowskiego plan przedsięwzięć operacyjnych, nawiązujący do wniosku o wszczęcie sprawy obiektowej. W planie zamieszczono informacje dotyczące haseł pielgrzymki, przewidywanej liczby pielgrzymów oraz wymogów stawianych potencjalnym uczestnikom pielgrzymki. Pisano również o konieczności zbierania dalszych danych, m.in. na temat propagowania pielgrzymki przez duchowieństwo; organizowania większych grup młodzieży szkół średnich i wyższych; udziału inteligencji, lekarzy i pielęgniarek w pielgrzymce; organizowania pomocy dla pielgrzymów w zakresie wyżywienia, noclegów i transportu; jak również charakteru i rozmiaru dekoracji obiektów sakralnych i tras oraz ewentualnych zbiorowych powitań. Poza tym zobowiązywano funkcjonariuszy do rejestracji wystąpień biskupów, kapłanów i innych osób w miejscach powitań pielgrzymów i ich noclegów, a Wydział „B" do fotografowania i filmowania przemarszu pielgrzymów, zwłaszcza osób pozostających w zainteresowaniu SB, oraz przeprowadzania tzw. rozmów profilaktycznych i ostrzegawczych z proboszczami parafii znajdujących się na trasie wędrówki[31].

Wśród dokumentów sprawy obiektowej z 1977 r. znajduje się również opracowany wyłącznie na użytek funkcjonariuszy SB „kod rozmówniczy", służący do przekazywania bieżących informacji z trasy pielgrzymek. Używanie tego kodu miało uniemożliwić wyciek danych poza grono osób upoważnionych. W 1977 r. kod składał się z dziewięciu pozycji (od 10 do 18), w 1979 r. – z 23 (od 10 do 32), a w 1980 r. – z 24 (od 10 do 33). Kod rozmówniczy dotyczący 269 WPP w 1980 r. przedstawiał się następująco: „10 – frekwencja wiernych w witaniu i odprowadzaniu pielgrzymów; 11 – udział członków OSP w mundurach i ze sztandarami w witaniu i odprowadzaniu pielgrzymów; 12 – ilość pątników w poszczególnych grupach; 13 – ilość księży – uczestników pielgrzymki; 14 – ilość zakonnic uczestniczących w pielgrzymce; 15 – ilość pątników – służby medycznej; 16 – udział w pielgrzymce aktywu partyjnego; 17 – udział w pielgrzymce LWP; 18 – ilość pojazdów samochodowych towarzyszących pielgrzymce w rozbiciu na: a) osobowe, b) ciężarowe. Numery rejestracyjne tych pojazdów; 19 – pojazdy niedopuszczone do dalszego ruchu; 20 – wypadki drogowe mające związek z pielgrzymką; 21 – ukarani mandatami karnymi przez funkcjonariuszy MO za wykroczenia drogowe (dane personalne); 22 – wrogie hasła na trasie pielgrzymki; 23 – wrogie hasła niesione

bądź wznoszone przez pątników; 24 – dekoracja obiektów użyteczności publicznej; 25 – dekoracja innych obiektów oprócz sakralnych; 26 – kazania księży o treści wrogiej lub szkodliwej politycznie; 27 – ilość uczestników pielgrzymki zatrzymanych przez MO, powody, dane personalne; 28 – ilość osób poszukiwanych i zatrzymanych przez MO w związku z przemarszem pielgrzymki; 29 – ilość pieszych uczestników pielgrzymki ukaranych mandatami karnymi (krótki opis wykroczenia, dane personalne); 30 – wybryki chuligańskie i przestępstwa na trasie przemarszu pielgrzymki; 31 – ilość osób wylegitymowanych i ukaranych za nielegalny bądź spekulacyjny handel żywnością i dewocjonaliami; 32 – inne wydarzenia mające związek z pielgrzymką; 33 – kolportaż literatury bezdebitowej przez ugrupowania antysocjalistyczne". W dokumencie znalazło się następujące zastrzeżenie: „Za pomocą powyższego kodu przesyłać wyłącznie dane liczbowe, numery rejestracyjne pojazdów. Dane opisowe nadsyłać szyfrogramem, kodogramem"[32]. Pozycje od 1 do 9 nie zostały ujęte w dokumentach spraw obiektowych „Pątnicy". Przypuszczalnie były na wyłączny użytek funkcjonariuszy przekazujących informacje dzienne do Departamentu IV MSW i być może do komend wojewódzkich MO w województwach objętych trasą przemarszu.

Dokumentacja sprawy obiektowej „Pątnicy-77" obejmuje ponadto pisma zastępcy dyrektora Departamentu IV ppłk. Czesława Wiejaka do komendanta wojewódzkiego MO w Radomiu i jego zastępcy ds. SB; korespondencję między KS MO w Warszawie a KW MO w Radomiu; zezwolenie na zorganizowanie WPP wydane przeorowi klasztoru OO. Paulinów w Warszawie przez Wydział Spraw Wewnętrznych Urzędu Dzielnicowego Warszawa-Śródmieście, różnego rodzaju notatki służbowe, m.in. ze spotkań funkcjonariuszy SB z proboszczami parafii położonych na trasie przemarszu oraz notatki sporządzone przez funkcjonariuszy na podstawie informacji uzyskanych od TW (opisujące pożegnanie WPP i grupy radomskiej oraz wydarzenia z trasy przemarszu). Notatki te służyły do opracowywania informacji dziennych przekazywanych w postaci szyfrogramów do Wydziału IV Departamentu IV MSW oraz wydziałów IV KW MO. Zwieńczeniem zbioru jest „Streszczenie materiałów [dotyczących] sprawy obiektowej krypt. »Pątnicy-77«"[33]. Stanowi ono analizę okresu przygotowań do pielgrzymki i jej przebiegu oraz zawiera sugestie dotyczące „operacyjnego zabezpieczenia" pielgrzymki przez SB w kolejnym roku. Dokumentację sprawy zamyka wniosek o zakończenie sprawy obiektowej „Pątnicy-77"[34], podsumowujący informacje o działaniach operacyjnych podjętych przez SB oraz jej zrealizowanych i niezrealizowanych zamierzeniach wobec pielgrzymki (odbyła się między 6 a 15 sierpnia 1977 r.)[35]. Jako uzupełnienie danych na temat przebiegu 266 WPP oraz grupy radomskiej zamieszczono informacje MSW dotyczące sprawy obiektowej „Skorpion"[36], wykaz tajnych współpracowników i kontaktów operacyjnych[37] oraz listę radomskich pątników będących w grupie 17 DA WPP[38].

W materiałach spraw obiektowych „Pątnicy" prowadzonych w latach 1977−1988 (będących w zasobach archiwalnych Delegatury IPN w Radomiu) znajdują się podobne dokumenty jak w aktach sprawy z 1976 r. Z roku na rok dokumentacja się rozrastała, co było związane z coraz większą liczbą pielgrzymek i ich uczestników, ale też z rozbudową aparatu bezpieczeństwa. Z dokumentacji tej wynika, że w latach 1977–1983 działania władz wobec uczestników sierpniowych pieszych pielgrzymek na Jasną Górę niewiele się różniły, za to w latach 1984–1988 wprowadzono liczne utrudnienia administracyjne i podejmowano działania dezintegracyjne.

Funkcjonariusze MSW wymieniani w aktach spraw obiektowych „Pątnicy"

Zarządzenia dotyczące „operacyjnego zabezpieczenia" pieszych pielgrzymek wydawał minister spraw wewnętrznych[39]. W latach 1976–1988 funkcję ministra spraw wewnętrznych pełnili kolejno: gen. bryg. Stanisław Kowalczyk (20 marca 1973 – 8 października 1980 r.)[40], gen. dyw. Mirosław Milewski (8 października 1980 – 31 lipca 1981 r.)[41] i gen. dyw./gen. broni Czesław Kiszczak (31 lipca 1981 – 6 lipca 1990 r.)[42].

Na podstawie dokumentacji spraw obiektowych „Pątnicy" można ustalić nazwiska funkcjonariuszy departamentów III i IV MSW, którzy w omawianym okresie zajmowali się „operacyjnym zabezpieczeniem" pielgrzymek do Częstochowy. Podstawowe dane personalne tych funkcjonariuszy zostały przedstawione w tabeli 1.

Tabela 1. Funkcjonariusze departamentów III i IV MSW zajmujący się „operacyjnym zabezpieczeniem" pieszych pielgrzymek na Jasną Górę, wymieniani w aktach spraw obiektowych „Pątnicy"

Nazwisko i imię	Pochodzenie społeczne i przynależność partyjna	Wykształcenie	Data wstąpienia do MO/SB i nazwa jednostki	Przeszkolenie resortowe	Stopień służbowy w czasie zaangażowania w inwigilację pielgrzymek pieszych	Rok zaangażowania w inwigilację pielgrzymek pieszych
Będziak Romuald Lesław[43]	PZPR	Szkoła Główna Planowania i Statystyki	1957 KS MO, 1963/1975 MSW	Szkoła Oficerska w Szczytnie, Kurs Doskonalenia Kadr Kierowniczych	płk	1985
Dubielis Włodzimierz[44]	-	-	-	-	mjr	1988
Głowacki Józef[45]	-	-	-	-	mjr/płk	1980
Głowacki Wacław[46]	chłopskie ZMP PZPR	technik finansowy, Studium Administracji UŁ	1 VIII 1953 PUBP Radomsko	Roczna Szkoła Oficerska w Czerwińsku	ppłk	1980 1984
Grunwald Tadeusz[47]	robotnicze ZMW PZPR	Liceum Księgarskie, Studium Administracji UW	1 III 1956, Biuro „A" MSW	Podoficerska Szkoła Artylerii w Suwałkach	płk	1980
Kryziak Z.[48]	-	-	-	-	płk	1983
Kwiatkowski Wojciech[49]	-	-	-	-	mjr/ppłk	1987
Lesiak Leszek[50]	-	-	-	-	por./kpt.	1982

Nazwisko i imię	Pochodzenie społeczne i przynależność partyjna	Wykształcenie	Data wstąpienia do MO/SB i nazwa jednostki	Przeszkolenie resortowe	Stopień służbowy w czasie zaangażowania w inwigilację pielgrzymek pieszych	Rok zaangażowania w inwigilację pielgrzymek pieszych
Mirowski Eugeniusz[51]	chłopskie PZPR	średnie zawodowe, Studium Administracji UJ	19 III 1953 Kraków	Roczna Szkoła MBP w Czerwińsku, Kurs Doskonalenia Kadr Kierowniczych MSW	płk	1985 1986
Ostapiński Stefan[52]	chłopskie PZPR	Liceum Pedagogiczne Zawodowe, Studium Administracji	1 IV 1962 Departament III MSW	KBW w Legnicy, CW MSW w Legionowie	płk	1979 1984 1986 1987
Pawelec[53]	-	-	-	-	-	1981
Pietruszka Adam[54]	chłopskie PZPR	technik mechanik kolejowy, Wydział Prawa UAM	1 VIII 1961 Wydział „W” Szczecin	Oficerska Szkoła MSW w Legionowie	ppłk/płk	1981 1982 1984
Płatek Zenon[55]	-	-	-	-	płk/gen. bryg.	1983 1984
Rapało Stefan[56]	-	-	-	-	płk	1976
Stochaj Stefan[57]	-	-	-	-	płk	1976
Straszewski Konrad[58]	robotnicze PZPR	nauczyciel, Wydział Prawa UW	21 VIII 1952 Departament V MBP	Ośrodek Szkolenia Prezydium Rady Ministrów	płk/gen. broni	1976
Szczepański Robert[59]	-	-	-	-	ppłk	1988
Szczerbiński Romuald[60]	inteligenckie PZPR	technik budowy okrętów, Wydział Administracji UAM	1 IX 1954 KW MO Koszalin	Roczna Szkoła Oficerska MBP w Gdańsku, Kurs Doskonalenia Kadr Kierowniczych	płk	1978
Szczygieł Tadeusz[61]	robotnicze PZPR	mgr administracji	1 IX 1952 WUBP Gdańsk	Oficerska Szkoła CW MBP w Legionowie	płk/gen. bryg.	1977 1978 1979 1986 1987 1988

Nazwisko i imię	Pochodzenie społeczne i przynależność partyjna	Wykształcenie	Data wstąpienia do MO/SB i nazwa jednostki	Przeszkolenie resortowe	Stopień służbowy w czasie zaangażowania w inwigilację pielgrzymek pieszych	Rok zaangażowania w inwigilację pielgrzymek pieszych
Wiejak Czesław[62]	chłopskie, ZMP PZPR	technik mechanik, mgr administracji UMCS	1 VIII 1953 WUBP Lublin	słuchacz Międzywojewódzkiego Kursu Przeszkolenia Oficerów w Stalingradzie 1953, CW MSW w Legionowie 1954, KDKK SB MSW 1970	płk/gen. bryg.	1977 1978

Powyższe zestawienie ukazuje skalę zaangażowania organów bezpieczeństwa w działania operacyjne mające na celu zwalczanie ruchu pielgrzymkowego. W działaniach tych uczestniczyło łącznie 21 funkcjonariuszy ze wszystkich departamentów i wydziałów MSW: jeden – w randze generała broni, czterech – generała brygady, dziesięciu – pułkownika, czterech – podpułkownika oraz po jednym majorze i kapitanie (w odniesieniu do jednego funkcjonariusza brak informacji). Pięciu z wymienionych w tabeli funkcjonariuszy pełniło funkcję dyrektora departamentu, pozostali zastępców dyrektorów, naczelników wydziałów lub ich zastępców.

Organizacja, struktura i obsada KW MO/WUSW w Radomiu

W wyniku reformy administracyjnej, którą przeprowadzono 1 czerwca 1975 r., powstało 49 województw, w tym województwo radomskie, obejmujące część terenów dotychczasowych województw kieleckiego, warszawskiego i łódzkiego. Zajmowało ono 7294 km kw., co stanowiło 2,3 proc. obszaru kraju (pod względem wielkości powierzchni plasowało się na 16 miejscu). Województwo radomskie sąsiadowało z województwami: warszawskim, skierniewickim, lubelskim, siedleckim, kieleckim, tarnobrzeskim i piotrkowskim. Zamieszkiwało je 678 100 osób (około 2 proc. ludności kraju). Liczba ta obejmowała mieszkańców Radomia, których było 175 300. W granicach województwa radomskiego znalazło się szesnaście miast, w których zamieszkiwało w sumie 267 700 osób. W latach 1975−1988 liczba ludności województwa radomskiego zwiększyła się o 67 100 osób, zmniejszyło się natomiast zaludnienie terenów wiejskich, co było spowodowane rozwojem przemysłu i coraz większą urbanizacją[63]. Tereny, które objęło nowo utworzone

województwo, charakteryzowały się niskim poziomem życia, znacznie odbiegającym od średniej krajowej. Powstanie województwa radomskiego stworzyło szanse rozwoju tego regionu. Jednakże z powodu protestów robotniczych z czerwca 1976 r. władze uznały zarówno Radom, jak i województwo radomskie za niepokorne i dlatego region ten był pomijany przy rozdzielaniu subwencji budżetowych[64].

Mapa 1. Podział administracyjny województwa radomskiego wprowadzony z dniem 1 czerwca 1975 r.

Źródło: *Rocznik statystyczny województwa radomskiego. Rok 1977*, Radom 1977, s. 5.

Znaczna część województwa radomskiego należała do diecezji sandomierskiej. W granicach tej diecezji znalazły się parafie z 17 dekanatów (drzewickiego, iłżeckiego, jedlińskiego, koneckiego, kozienickiego, lipskiego, opoczyńskiego, pionkowskiego, przytyckiego, radomskiego, radomskiego podmiejskiego, siennieńskiego, skarżyńskiego, skrzyneckiego, starachowickiego, szydłowieckiego oraz zwoleńskiego)[65]. Pozostałe cztery dekanaty: goszczyński, grójecki, belski i warecki, należały do diecezji warszawskiej[66].

W stolicach nowych województw powstały komendy wojewódzkie MO, do których zostały włączone dotychczasowe jednostki SB. W wyniku reformy administracyjnej zlikwidowano powiaty, a w konsekwencji przestały istnieć komendy powiatowe MO, w których strukturze były referaty ds. SB. Część funkcjonariuszy znalazła zatrudnienie w komendach wojewódzkich, a niektórzy odeszli na emeryturę. Do reorganizacji jednostek terenowych MO przystąpiono we wrześniu 1982 r. Zajmował się nią specjalny zespół pod kierunkiem zastępcy dyrektora Biura Prewencji KG MO płk. Henryka Kustosza. Ten zespół opracował koncepcję powoływania pionów SB w komendach miejskich i komisariatach MO w 32 województwach[67]. „Podstawą do tworzenia komórek terenowych SB były »Wytyczne o rejonizacji SB« wprowadzone decyzją Kierownictwa MSW z 22 października

1982 r. Wytyczne umożliwiały szefom WUSW występowanie w szczególnych przypadkach o utworzenie komórek rejonowych SB w miastach wojewódzkich"[68]. Na mocy zarządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych nr 6/83 z 23 stycznia 1983 r. województwa zostały podzielone na rejony, w których powstały komendy miejskie i dzielnicowe MO, a 1 kwietnia 1983 r., zgodnie z zarządzeniem Ministra Spraw Wewnętrznych nr 012/83 z 13 marca 1983 r., w tych komendach powołano komórki SB[69].

Na mocy ustawy z 14 lipca 1983 r. wprowadzono nowe nazwy jednostek terenowych MSW. 1 sierpnia 1983 r. komendy wojewódzkie MO przemianowano na wojewódzkie urzędy spraw wewnętrznych, a komendy miejskie MO i dzielnicowe komendy MO na miejskie urzędy spraw wewnętrznych, dzielnicowe urzędy spraw wewnętrznych i rejonowe urzędy spraw wewnętrznych. Zmiany dotyczyły również nazewnictwa kadry kierowniczej: komendantów zastąpili szefowie, a zastępców komendantów – zastępcy szefów[70].

Zorganizowanie KW MO w Radomiu powierzono płk. Marianowi Mozgawie, dotychczasowemu zastępcy komendanta wojewódzkiego w Lublinie. Kilka najważniejszych stanowisk obsadził zaufanymi oficerami ze środowiska lubelskiego. Wśród wybranych znaleźli się m.in. kpt. Jan Turczynowski, późniejszy wieloletni naczelnik Wydziału IV; Zenon Wójtowicz, naczelnik Wydziału „B"; ppłk Jerzy Szumowski, naczelnik Wydziału III „A", a później Wydziału V. Struktura SB w KW MO była odzwierciedleniem struktur SB w MSW. Poszczególnym departamentom MSW odpowiadały wydziały KW MO[71] (zob. schemat 1).

Schemat 1. Struktura Służby Bezpieczeństwa WUSW w Radomiu w 1987 r.

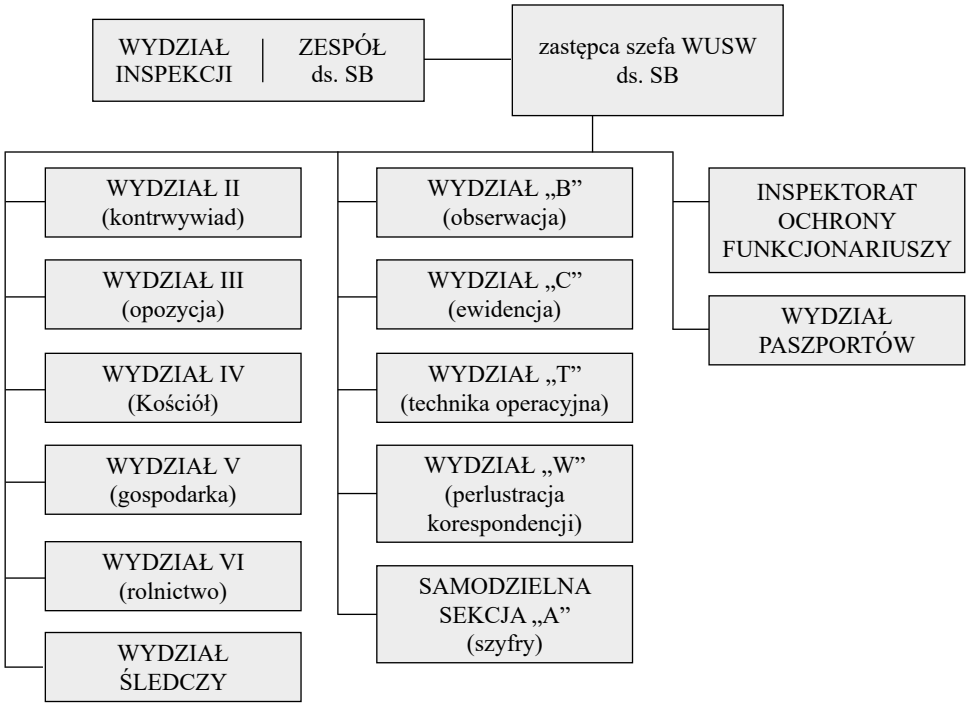

Źródło: *Twarze radomskiej bezpieki*..., s. 19.

Pułkownik Marian Mozgawa, twórca i pierwszy komendant wojewódzki MO w Radomiu, oraz jego następcy przyczynili się do znacznego zwiększenia stanu etatowego bezpieki. Radomska komenda wyróżniała się pod względem liczby funkcjonariuszy na tle innych jednostek powstałych w nowych województwach (zob. tabela 2).

Tabela 2. Stan etatowy funkcjonariuszy SB w województwie radomskim w latach 1975–1990

Rok	Liczba funkcjonariuszy					
	KW MO/WUSW	RUSW	SB*	Technika Operacyjna**	Wydział Paszportów	
					WUSW	RUSW
1975	134	-	-	-	-	-
1979	209	-	-	-	-	-
1981	239	-	-	-	-	-
1982	298	-	-	-	-	-
1984	241	67	-	-	-	-
1990	-	-	91	94	19	7

* Wydziały: II, Ochrony Konstytucyjnego Porządku Państwa, Ochrony Gospodarki, Studiów i Analiz.
** Jednostki pionów: „A", „B", „C", „T" i Wydziały Śledcze.

Źródło: AIPN, MSW II, 107/640, Służba Bezpieczeństwa – stan etatowy 1975–1985, b.p.; AIPN, MSW II, 107/641, Stany etatowe w poszczególnych służbach-pionach według stanu na 20 II 1990 r., k. 1–4.

Z tabeli wynika, że w latach 1975–1982 nastąpił wzrost zatrudnienia o 164 etaty, a 1984 r. odnotowano znaczny spadek – o 57 etatów – w porównaniu z rokiem 1982. Z powodu braku danych nie można ustalić, jaki był stan etatowy w WUSW w Radomiu w latach 1985–1989.

Kolejna tabela ukazuje stan zatrudnienia w KW MO w Radomiu (z podziałem na wydziały), z której na ogół rekrutowali się funkcjonariusze SB zajmujący się inwigilowaniem pieszych pielgrzymek w latach 1975–1981.

Tabela 3. Stan etatowy wybranych wydziałów KW MO w Radomiu w latach 1975–1981

Wydział	1975 r.	1978 r.	1981 r.
II	22	22	24
III	31	41	20
III A	-	-	33 (Wydział V)
IV	12	17	41
Śledczy	5	8	8
Samodzielna Sekcja A	5	8	8

Wydział	1975 r.	1978 r.	1981 r.
B	4	24	30
C	5	8	9
T	16	29	29
W	11	14	14
Paszportów	19	19	19

Źródło: P. Piotrowski, *Struktury Służby Bezpieczeństwa MSW 1975–1990*, „Pamięć i Sprawiedliwość" 2003, nr 1 (3), s. 74; *Twarze radomskiej bezpieki...*, s. 22.

Na podstawie przytoczonych danych z lat 1975–1981 można stwierdzić, że w 1981 r. Wydział III A przemianowany na Wydział V uzyskał aż 33 etaty. Znaczny wzrost zatrudnienia odnotowano w Wydziale IV (w porównaniu z rokiem 1975 przybyło 29 etatów) i Wydziale „B" (w stosunku do roku 1975 doszło 26 etatów). Na niezmienionym poziomie pozostała liczba etatów w Wydziale „W" i Wydziale Paszportów. W porównaniu z rokiem 1975 zatrudnienie w Wydziale III zmniejszyło się o 11 etatów, co było związane z wyodrębnieniem Wydziału III A.

W latach 1976–1988 funkcję komendanta wojewódzkiego MO/szefa WUSW w Radomiu sprawowało czterech oficerów: płk Marian Mozgawa (1 VI 1975 – 17 III 1981 r.)[72], płk Kazimierz Otłowski (18 III 1981 – 15 V 1982 r.)[73], mjr/płk Henryk Walczyński (16 V 1982 – 18 I 1988 r.)[74] i płk Jerzy Maj (19 I 1988 – 9 V 1990 r.)[75].

Do ścisłego kierownictwa KW MO/WUSW w Radomiu wchodzili komendant wojewódzki/szef WUSW i jego zastępcy, z których jeden odpowiadał za pion SB. W omawianym okresie funkcję zastępcy ds. SB pełniło sześciu oficerów: płk Tadeusz Szczygieł (1 VI 1975 – 15 II 1980 r.)[76], ppłk Kazimierz Śledź (15 II 1980 – 21 VIII 1981 r.)[77], ppłk Jerzy Okraj (p.o. 27 VIII – 10 X 1981 r.)[78], płk Stefan Ostapiński (10 X 1981 – 1 XII 1984 r.)[79], ppłk Mirosław Rogalski (15 V 1985 – 18 I 1988 r.)[80] i ppłk/płk Antoni Kopij (19 I 1988 – 10 V 1990 r.)[81].

W nowo powstałych strukturach KW MO w Radomiu bardzo ważne miejsce zajmował Wydział IV[82], odpowiedzialny za zwalczanie Kościoła katolickiego i innych związków wyznaniowych, a także organizacji katolickich oraz duszpasterstwa akademickiego. Księża stanowili jedyną grupę społeczną w całości podlegającą rozpracowaniu. Każdemu wstępującemu do seminarium duchownemu funkcjonariusze SB zakładali teczkę ewidencji operacyjnej na księdza (TEOK). Bezpieka gromadziła również dokumentację operacyjną dotyczącą poszczególnych parafii, czyli teczkę ewidencji operacyjnej na parafię (TEOP), oraz dokumentację operacyjną dotyczącą biskupa – teczkę ewidencji operacyjnej na biskupa (TEOB)[83]. Wymienione teczki były pod koniec lat osiemdziesiątych i na początku następnej dekady „brakowane" i niszczone jako „dokumenty niemające znaczenia historycznego, archiwalnego ani naukowego". Odbyło się to w związku z raportem dyrektora Departamentu IV MSW Tadeusza Szczygła, dotyczącym likwidacji tej jednostki, przesłanym 26 sierpnia 1989 r. szefowi SB Henrykowi Dankowskiemu[84].

W latach 1976–1988 Wydziałem IV KW MO/WUSW w Radomiu kierowali kolejno czterej oficerowie: kpt./mjr Ryszard Rypiński (1 VI 1975 – 15 V 1977 r.)[85], kpt./ppłk Wiesław

Białogoński (15 V 1977 – 15 III 1979 r.)[86], kpt./ppłk Jan Turczynowski (15 IV 1979 – 16 XII 1987 r.)[87] i ppor. Stanisław Wilk (p.o. 16 XII 1987 – 30 XI 1989 r.)[88]. W omawianym okresie funkcję zastępcy naczelnika pełniło siedmiu funkcjonariuszy: kpt. Władysław Baranowski (1 VIII 1976 – 1 XI 1976 r.)[89], kpt. Jan Turczynowski (1 XI 1976 – 15 III 1979 r.)[90], por./kpt./mjr Jan Sztyler (1 IV 1979 – 16 XII 1980 r.; 1 VI 1981 – 30 XI 1989 r.)[91], kpt. Edward Kos (16 XII 1980 – 1 VI 1981 r.)[92], kpt./mjr Janusz Jaworski (1 VII 1981 – 1 V 1983 r.)[93] oraz ppor./por. Stanisław Wilk (16 XII 1987 – 30 XI 1989 r.)[94].

Każdego roku, począwszy od 1977, naczelnik Wydziału IV KW MO/WUSW w Radomiu lub jego zastępca występowali z wnioskiem o rozpoczęcie lub zakończenie sprawy obiektowej „Pątnicy". Wnioski były zatwierdzane przez komendanta wojewódzkiego MO/szefa WUSW lub jego I zastępcę ds. SB (zob. tabela 4).

Tabela 4. Wykaz funkcjonariuszy sporządzających i zatwierdzających wnioski o założenie lub zakończenie spraw obiektowych „Pątnicy" w latach 1977−1988

Funkcjonariusz zakładający/kończący sprawę obiektową	**Funkcja w Wydziale IV**	**Data założenia/ zakończenia sprawy obiektowej i jej numer ewidencyjny**	**Funkcjonariusz zatwierdzający sprawę obiektową**
kpt. Jan Turczynowski --- ppłk Wiesław Białogoński	zastępca naczelnika --- naczelnik	16 VII 1977 nr ewid. 2722 --- 17 III 1978	płk Marian Mozgawa, komendant wojewódzki MO w Radomiu --- płk Tadeusz Szczygieł, zastępca komendanta wojewódzkiego MO ds. SB w Radomiu
ppłk Wiesław Białogoński --- kpt. Jan Turczynowski	naczelnik --- naczelnik	24 VII 1978 nr ewid. 3844 --- 29 III 1979	płk Tadeusz Szczygieł, zastępca komendanta wojewódzkiego MO ds. SB w Radomiu --- płk Tadeusz Szczygieł, zastępca komendanta wojewódzkiego MO ds. SB w Radomiu
kpt. Jan Turczynowski --- kpt. Jan Turczynowski	naczelnik --- naczelnik	1 VIII 1979 nr ewid. 5046 --- 11 III 1980	płk Tadeusz Szczygieł, zastępca komendanta wojewódzkiego MO ds. SB w Radomiu --- ppłk Kazimierz Śledź, zastępca komendanta wojewódzkiego MO ds. SB w Radomiu
mjr Jan Turczynowski --- mjr Jan Turczynowski	naczelnik --- naczelnik	24 VII 1980 nr ewid. 6449 --- 9 III 1981	płk Marian Mozgawa, komendant wojewódzki MO w Radomiu --- ppłk Kazimierz Śledź, zastępca komendanta wojewódzkiego MO ds. SB w Radomiu

Funkcjonariusz zakładający/kończący sprawę obiektową	Funkcja w Wydziale IV	Data założenia/ zakończenia sprawy obiektowej i jej numer ewidencyjny	Funkcjonariusz zatwierdzający sprawę obiektową
kpt. Janusz Jaworski --- kpt. Janusz Jaworski	zastępca naczelnika --- zastępca naczelnika	23 VII 1981 nr ewid. 7624 --- 14 X 1981	płk Kazimierz Otłowski, komendant wojewódzki MO w Radomiu --- płk Stefan Ostapiński, zastępca komendanta wojewódzkiego MO ds. SB w Radomiu
mjr Jan Turczynowski --- mjr Jan Turczynowski	naczelnik --- naczelnik	19 VII 1982 nr ewid. 8400 --- 28 IX 1982	płk Stefan Ostapiński, zastępca komendanta wojewódzkiego MO ds. SB w Radomiu --- płk Stefan Ostapiński, zastępca komendanta wojewódzkiego MO ds. SB w Radomiu
mjr Jan Turczynowski --- mjr Jan Turczynowski	naczelnik --- naczelnik	1 VIII 1983 nr ewid. 9161 --- 3 II 1984	płk Stefan Ostapiński, zastępca komendanta wojewódzkiego MO ds. SB w Radomiu --- płk Stefan Ostapiński, zastępca komendanta wojewódzkiego MO ds. SB w Radomiu
kpt. Jan Sztyler --- mjr Jan Turczynowski	zastępca naczelnika --- naczelnik	11 VII 1984 nr ewid. 9927 --- 2 X 1984	płk Stefan Ostapiński, zastępca komendanta wojewódzkiego MO ds. SB w Radomiu --- płk Stefan Ostapiński, zastępca szefa WUSW ds. SB w Radomiu
ppłk Jan Turczynowski --- ppłk Jan Turczynowski	naczelnik --- naczelnik	19 VII 1985 nr ewid. 10503 --- 2 XI 1985	ppłk Mirosław Rogalski, zastępca szefa WUSW ds. SB w Radomiu --- ppłk Mirosław Rogalski, zastępca szefa WUSW ds. SB w Radomiu
mjr Jan Sztyler --- ppłk Jan Turczynowski ppor. Jerzy Dychała	zastępca naczelnika --- naczelnik starszy inspektor	3 VII 1986 nr ewid. 11341 --- 11 XI 1986	ppłk Mirosław Rogalski, zastępca szefa WUSW ds. SB w Radomiu --- ppłk Mirosław Rogalski, zastępca szefa WUSW ds. SB w Radomiu
ppłk Jan Turczynowski --- ppłk Jan Turczynowski	naczelnik --- naczelnik	7 VII 1987 nr ewid. 11924 --- 14 IX 1987	ppłk Mirosław Rogalski, zastępca szefa WUSW ds. SB w Radomiu --- płk Henryk Walczyński, szef WUSW w Radomiu

Funkcjonariusz zakładający/kończący sprawę obiektową	Funkcja w Wydziale IV	Data założenia/ zakończenia sprawy obiektowej i jej numer ewidencyjny	Funkcjonariusz zatwierdzający sprawę obiektową
ppor. Stanisław Wilk --- ppor. Stanisław Wilk	naczelnik --- naczelnik	6 VII 1988 nr ewid. 12404 --- 26 X 1988	płk Jerzy Maj, szef WUSW w Radomiu --- płk Antoni Kopij, zastępca szefa WUSW ds. SB w Radomiu

Źródło: AIPN Ra, 08/124, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-77", k. 6, 138; AIPN Ra, 08/243, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-78", k. 6, 377; AIPN Ra, 08/388, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-79", k. 6, 207; AIPN Ra, 08/573, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-80", k. 6, 240; AIPN Ra, 08/668, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-81", k. 6, 139; AIPN Ra, 08/751, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-82", k. 6, 176; AIPN Ra, 08/864, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-83", k. 6, 188; AIPN Ra, 08/914, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-84", k. 6, 293; AIPN Ra, 08/1035, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-85", k. 6, 238; AIPN Ra, 08/1053, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-86", k. 16, 237–238; AIPN Ra, 08/1055, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-87", k. 6, 250; AIPN Ra, 08/1060, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-88", k. 7, 238.

Sprawy obiektowe „Pątnicy" najczęściej zakładał i kończył Jan Turczynowski (po osiem razy). Pomagali mu Jan Sztyler (dwukrotnie założył sprawę) oraz Wiesław Białogoński i Janusz Jaworski (założyli i zakończyli po jednej sprawie). Wnioski zatwierdzali: Stefan Ostapiński – 7, Mirosław Rogalski – 5, Tadeusz Szczygieł – 4, Marian Mozgawa – 2, Kazimierz Śledź – 2 oraz Kazimierz Otłowski, Henryk Walczyński, Jerzy Maj i Antoni Kopij – po jednym. Oprócz wymienionych funkcjonariuszy w inwigilację pieszych pielgrzymek byli zaangażowani również inni funkcjonariusze Wydziału IV KW MO/WUSW w Radomiu (zob. tabela 5).

Tabela 5. Funkcjonariusze Wydziału IV KW MO/WUSW w Radomiu zaangażowani w inwigilację pieszych pielgrzymek w latach 1976–1988

Stopień, nazwisko i imię funkcjonariusza	Funkcja	Okres pracy w Wydziale IV KW MO/WUSW	Okres zaangażowania w inwigilację pieszych pielgrzymek
sierż./chor. Aniołek Józef[95]	kierowca, młodszy/ starszy inspektor	16 VII 1981 – 1 II 1986	1978–1986
ppłk Białogoński Wiesław[96]	naczelnik	15 V 1977 – 15 III 1979	1977–1978
por./kpt. Boczek Leon[97]	starszy inspektor	1 VII 1976 – 1 XII 1989	1978–1984
st. kpr./por. Bogusiewicz Sławomir[98]	młodszy inspektor/ inspektor	16 XII 1978 – 16 VIII 1983	1979–1982
szer./kpr. Chmielewski Marian[99]	inspektor	1983–1984	1983–1984

Stopień, nazwisko i imię funkcjonariusza	Funkcja	Okres pracy w Wydziale IV KW MO/WUSW	Okres zaangażowania w inwigilację pieszych pielgrzymek
ppor./por. Drogosiewicz Jerzy[100]	kierownik sekcji/ starszy inspektor	1 VIII 1977 – 10 VII 1981 1 VII 1981	1977–1982
plut./por. Dychała Jerzy[101]	młodszy inspektor/ inspektor	18 XII 1978 – 30 XI 1989	1979–1982 1985–1988
por./kpt. Dziedzic Leszek[102]	starszy inspektor	1 VI 1975 – 1 IV 1981	1978
mł. chor./ppor. Garbacz Jerzy[103]	kierowca/inspektor	1981–1986	1981 1983–1986
ppor. Gierczak Jerzy[104]	starszy inspektor	1 VIII 1980 – 18 X 1983	1978 1980–1984
kpt./mjr Jaworski Janusz[105]	inspektor/starszy inspektor/ zastępca naczelnika	1964–1975 1 II 1978 – 8 V 1981 1 VII 1981 – 1 V 1983	1978–1982
plut./por. Kawałek Adam[106]	młodszy inspektor/ kierownik sekcji	1 V 1976 – 1 III 1983	1977–1978 1981–1986
plut. Koczorowski Lucjan[107]	inspektor/ starszy referent techniki operacyjnej	1 II 1977 – 1 X 1980	1978–1980 1983–1984
mjr Kucharek Waldemar[108]	zastępca naczelnika	1 I 1979 – 30 VI 1984	1979–1982
kpt. Kos Edward[109]	zastępca naczelnika	16 XII 1980 – 1 VI 1981	1981–1982
szer. Kucper K.[110]	inspektor	1981	1981
sierż./st. chor. Ławicka Urszula[111]	młodszy inspektor Grupa 3	1985–1988	1985–1988
st. sierż. Ławicki T.[112]	kierowca Grupa 3	1985	1985
ppor./kpt. Mechowski Marian[113]	inspektor/ starszy inspektor	17 X 1975 – 2 XI 1978	1978 1983–1984 1987
ppor./kpt. Michalski Andrzej[114]	starszy inspektor	16 III 1979 – 1 II 1982	1979–1981
ppor./por. Myssura Andrzej[115]	inspektor	1983	1983−1984
st. sierż. Pypeć Zbigniew[116]	młodszy inspektor Sekcji II	1978	1978
mjr Rypiński Ryszard[117]	naczelnik	1 VI 1975 – 15 V 1977	1976

Stopień, nazwisko i imię funkcjonariusza	Funkcja	Okres pracy w Wydziale IV KW MO/WUSW	Okres zaangażowania w inwigilację pieszych pielgrzymek
por./kpt. Salata Zdzisław[118]	kierownik Sekcji I 2 grupy operacyjnej	1978/1983–1986	1978 1983–1985
por./kpt. Sekściński Stanisław[119]	zastępca naczelnika	1987	1987
st. sierż./por. Skrzypek Wiesław[120]	inspektor/ starszy inspektor	1975–1989	1977–1981 1983–1984 1987
st. sierż. Sobierska Urszula[121]	inspektor	1988	1988
szer./ppor. Stromecki Zbigniew[122]	młodszy inspektor/ starszy inspektor	30 XII 1977 – 1 II 1981	1978–1980
kpt./mjr Sztyler Jan[123]	zastępca naczelnika	1 IV 1979 – 16 XII 1980 1 VI 1981 – 30 XI 1989	1980–1988
mł. chor./por. Tersa Czesław[124]	starszy inspektor	1 VII 1981 – 6 I 1989	1982 1984 1985–1988
kpt. Tura Andrzej[125]	kierownik sekcji	1986	1982 1986
kpt./ppłk Turczynowski Jan[126]	zastępca naczelnika/ naczelnik	7 X 1977 – 1 IV 1979 1 IV 1979 – 16 XII 1987	1977–1987
plut./sierż. Węgliński Józef[127]	młodszy inspektor/ starszy inspektor	1977–1978	1977–1978
st. kpr. Zawadzki Ryszard[128]	młodszy inspektor	1984	1984
kpt. Zuchnicki J.[129]	-	1976–1977	1976–1977

Na podstawie dokumentów spraw obiektowych „Pątnicy" autorom udało się ustalić nazwiska 37 funkcjonariuszy Wydziału IV KW MO/WUSW w Radomiu zaangażowanych w inwigilację pielgrzymek. Wraz z rozwojem ruchu pątniczego ich liczba się zwiększała, ponieważ wszystkie pielgrzymki przechodzące przez teren województwa radomskiego były rozpracowywane przez esbeków z radomskiej KW. Najdłużej inwigilacją uczestników ruchu pątniczego zajmowali się następujący funkcjonariusze: kpt./ppłk Jan Turczynowski (11 lat); kpt./mjr Jan Sztyler i mł. chor./por. Czesław Tersa (po 9 lat) oraz sierż./chor. Józef Aniołek, plut./por. Jerzy Dychała, plut./por. Adam Kawałek, st. sierż./por. Wiesław Skrzypek (po 8 lat). Sporadycznie uczestniczyli w tym inni funkcjonariusze: ppłk. Wiesław Białogoński, por./kpt. Leszek Dziedzic, kpt. Edward Kos, st. sierż. T. Ławicki, ppor./por. Andrzej Myssura, st. sierż. Zbigniew Pypeć, mjr Ryszard Rypiński, por. Stanisław

Sekściński, st. sierż. Urszula Sobierska, plut./sierż. Józef Węgliński, st. kpr. Ryszard Zawadzki oraz kpt. J. Zuchnicki.

Inwigilacja pielgrzymek nie była jedynym zadaniem funkcjonariuszy Wydziału IV KW MO w Radomiu. Oprócz tego podejmowali oni wiele innych działań związanych ze zwalczaniem Kościoła katolickiego. Na przykład Leona Boczka oddelegowano do „zabezpieczenia" peregrynacji obrazu MB Częstochowskiej po parafiach diecezji sandomierskiej[130]. Z kolei Jerzy Gierczak inwigilował katolików świeckich ze Stowarzyszenia PAX i Chrześcijańskiego Stowarzyszenia Społecznego oraz zakonników: oo. kapucynów i ks.ks. filipinów[131]. Na wszystkie większe uroczystości kościelne Wydział IV KW MO w Radomiu kierował Mariana Mechowskiego, którego zadaniem była obserwacja ich przebiegu[132]. Nie wszyscy funkcjonariusze tego wydziału wykonywali zadania bezpośrednio związane ze zwalczaniem Kościoła katolickiego, np. Józef Aniołek był kierowcą samochodu służbowego[133], a Jerzy Dychała przewodnikiem psa służbowego, który wabił się Katres[134].

Przy doborze funkcjonariuszy do wykonywania określonych zadań brano pod uwagę różne kryteria, m.in. indywidualne predyspozycje, ale też wiek, pochodzenie społeczne, wykształcenie, odbyte szkolenia, służbę wojskową, przynależność partyjną i organizacyjną, okres pracy w strukturach SB[135]. Autorzy niniejszej publikacji posłużą się podobnym schematem w odniesieniu do funkcjonariuszy Wydziału IV KW MO w Radomiu, którym powierzono zadanie inwigilowania pielgrzymek. Jeśli chodzi o kryterium wiekowe, to starsi funkcjonariusze wykazywali się z pewnością większym doświadczeniem i opanowaniem, młodym zaś nie brakowało motywacji i pomysłów związanych z wykonywaniem zadań. Można również zakładać, że młodzi chcieli się wykazać przed swoimi przełożonymi, aby uzyskać kolejne awanse. Najmłodszy funkcjonariusz przyjęty do służby w omawianej jednostce miał zaledwie 18 lat, najstarszy – 30. Średni wiek nowo przyjętych oscylował między 20 a 26 lat. W okresie inwigilacji pielgrzymek najstarszymi funkcjonariuszami byli Marian Mozgawa (ur. 18 maja 1925 r.)[136] i Henryk Walczyński (ur. 9 maja 1928 r.)[137]. W trakcie wykonywania zadań związanych ze sprawami obiektowymi „Pątnicy" każdy z nich miał już ponad 50 lat. Byli też oficerowie mniej więcej o dekadę młodsi, m.in.: Stefan Ostapiński (ur. 30 sierpnia 1932 r.)[138], Leszek Dziedzic (ur. 16 lipca 1933 r.)[139], Marian Mechowski (ur. 16 lipca 1937 r.)[140], Jerzy Maj (8 lipca 1938 r.)[141] czy Janusz Jaworski (ur. 26 marca 1939 r.)[142]. Pozostali funkcjonariusze urodzili się już po II wojnie światowej. Najmłodsi to Jerzy Dychała (ur. 14 grudnia 1955 r.)[143] i Czesław Tersa (ur. 15 marca 1954 r.)[144]. Gdy podejmowali pierwsze działania związane z inwigilacją pątników, mieli odpowiednio 24 lata i 28 lat.

Ważne znaczenie przy doborze zadań miało pochodzenie społeczne funkcjonariuszy, łatwiej im bowiem było rozpracowywać środowiska, z których się wywodzili. Zdecydowana większość funkcjonariuszy omawianego wydziału miała pochodzenie chłopskie i robotnicze[145]. Jedynie Sławomir Bogusiewicz pochodził z rodziny inteligenckiej[146]. Jerzy Dychała i Jerzy Maj mieli się wywodzić z „inteligencji pracującej"[147].

Na zaangażowanie funkcjonariuszy w wykonywanie zadań oraz efektywność ich pracy operacyjnej miało wpływ również ich wykształcenie. Tylko czterech spośród esbeków inwigilujących piesze pielgrzymki miało wykształcenie wyższe, gdy wstępowało w szeregi organów bezpieczeństwa. Byli to Wiesław Białogoński (Wydział Ekonomii Uniwersytetu Łódzkiego)[148], Andrzej Michalski (Instytut Nauk Politycznych Uniwersytetu Warszawskiego)[149], Ryszard Rypiński (Szkoła Kadetów w Warszawie)[150] i Zbigniew Stro-

mecki (wyższe pedagogiczne)[151]. Pozostali funkcjonariusze mieli wykształcenie średnie. Niektórzy uzupełniali wykształcenie już w trakcie pracy w aparacie bezpieczeństwa, np. Marian Mozgawa ukończył prawo na UMCS w Lublinie, uzyskując tytuł magistra[152].

Funkcjonariusze bezpieki podnosili kwalifikacje zawodowe w ramach różnych szkoleń i kursów prowadzonych na uczelniach resortowych i pozaresortowych. Jak pisano w Instrukcji o pracy operacyjnej SB resortu spraw wewnętrznych z lutego 1970 r., „Warunkiem podnoszenia efektywności pracy operacyjnej jest stałe doskonalenie umiejętności zawodowych, pogłębianie wiedzy o przeciwniku oraz upowszechnianie skutecznych metod pracy”[153]. Szkolenia zawodowe odbywali również funkcjonariusze Wydziału IV KW MO w Radomiu (zob. tabela 6).

Tabela 6. Szkolenia i kursy ukończone przez funkcjonariuszy Wydziału IV KW MO w Radomiu zaangażowanych w inwigilację pielgrzymek

Nazwisko i imię funkcjonariusza	**Data rozpoczęcia pracy w SB**	**Szkolenia i kursy (data ukończenia lub okres trwania)**
Aniołek Józef	5 XI 1969	Podoficerska Szkoła MO w Pile (11 II 1970 r.) Kurs Podoficerski Ruchu Drogowego w Piasecznie (4 IX 1973 r.)[154]
Białogoński Wiesław	10 IX 1951	dwuletnia Szkoła Oficerska CW MBP (10 IX 1951 r.) Kurs Doskonalenia Kadr Kierowniczych (28 X 1974 r.)[155]
Boczek Leon	1 XII 1971	Szkoła Podchorążych – Wyższa Szkoła Oficerska MSW w Legionowie (1 X 1973 r.) Wyższa Szkoła Oficerska SB w Legionowie (1978 r.) Podoficerska Szkoła Wojsk Łączności[156]
Bogusiewicz Sławomir	1 XI 1977	roczne przeszkolenie w ramach Wydziału IV Podoficerska Szkoła ZOMO w Warszawie Wyższa Szkoła Oficerska w Szczytnie (28 VI 1982 – 31 X 1983 r.) Wyższa Szkoła Oficerska MSW w Legionowie (1 X 1983 r.)[157]
Drogosiewicz Jerzy	20 XII 1971	Szkoła Podoficerska MO w Pile (1 II 1972 r.) Szkoła Podoficerska MO w Szczytnie Wyższa Szkoła Oficerska MSW w Legionowie (1974–1977)[158]
Dychała Jerzy	17 I 1975	Podoficerska Szkoła MO przy ZOMO w Łodzi (1976 r.) „przeszkolenie po pionie” Wydziału IV Wyższa Szkoła Oficerska MSW w Legionowie (1985 r.)[159]
Dziedzic Leszek	1 I 1958	słuchacz rocznej Szkoły Oficerskiej w Legionowie (1 IX 1956 r.)[160]
Gierczak Jerzy	16 II 1972	słuchacz kursu referentów operacyjno-dochodzeniowych WSO MO w Wyższej Szkole Oficerskiej MO w Szczytnie (4 I 1974 r.) Wyższa Szkoła Oficerska MSW w Legionowie (1 X 1977 r.) Akademia Spraw Wewnętrznych w Warszawie (1982–1985)[161]
Jaworski Janusz	1 II 1962	Centrum Wyszkolenia – Oficerska Szkoła w Legionowie (9 IX 1963 r.)[162]
Kawałek Adam	1 XI 1974	dwumiesięczne przeszkolenie zawodowe organizowane przez KW MO w Kielcach w Chmielniku (1974 r.) Wyższa Szkoła Oficerska MSW w Legionowie (1977–1981)[163]

Nazwisko i imię funkcjonariusza	Data rozpoczęcia pracy w SB	Szkolenia i kursy (data ukończenia lub okres trwania)
Koczorowski Lucjan	1 II 1974	trzyletni cykl doskonalenia zawodowego (1977–1979)[164]
Maj Jerzy	1 XI 1962	Roczna Szkoła Oficerska Służby Bezpieczeństwa CW MSW (7 IX 1964 – 21 VII 1965 r.) Kurs Kadry Kierowniczej w Wyższej Szkole Komitetu Bezpieczeństwa Państwowego im. Feliksa Dzierżyńskiego w Moskwie (1 IX 1978 – 30 VI 1979 r.)[165]
Mechowski Marian	16 XII 1963	Szkoła Podoficerska MO w Pile (1966–1967) Szkoła Oficerska SB (1970–1971)[166]
Michalski Andrzej	16 X 1976	przeszkolenie „O" w Chmielniku (1977 r.) Szkoła Oficerów Rezerwy WSW w Mińsku Mazowieckim (1975–1976) Instytut Nauk Politycznych UW (1975 r.)[167]
Mozgawa Marian	10 VIII 1944	Centralna Szkoła MBP w Łodzi (1945 r.) roczna Oficerska Szkoła CW MBP (1949 r.)[168]
Ostapiński Stefan	1 IV 1962	Oficerska Szkoła Służby Bezpieczeństwa MSW (7 IX 1964 – 21 VII 1965 r.) Kurs Specjalny w Wyższej Szkole Komitetu Bezpieczeństwa Państwowego im. Feliksa Dzierżyńskiego w Moskwie (1 IX 1974 – 9 VI 1975 r.)[169]
Rypiński Ryszard	1 V 1960	Oficerska Szkoła Łączności w Zegrzu (1956–1957) Szkoła Oficerska SB CW MSW w Legionowie (1961–1962) Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego (1 VII 1975 r.)[170]
Skrzypek Wiesław	1 VIII 1972	kurs dla nowo przybyłych funkcjonariuszy SB (23 XI 1972 – 5 I 1973 r.), kurs SB w Katowicach (17 I 1973 – 30 VIII 1973 r.) Wyższa Szkoła Oficerska MSW im. Feliksa Dzierżyńskiego w Legionowie (1 I 1981 – 28 VI 1984 r.)[171]
Stromecki Zbigniew	30 XII 1977	Studium Podyplomowe Akademii Spraw Wewnętrznych w Świdrze (1978–1979)[172]
Tersa Czesław	18 I 1974	Szkoła Podoficerska MO Wyższa Szkoła Oficerska MO w Szczytnie (1 X 1978 – 28 VI 1981 r.), Akademia Nauk Społecznych PZPR – Wydział Nauk Społeczno-Politycznych w zakresie religioznawstwa i polityki wyznaniowej (1986–1987)[173]
Turczynowski Jan	16 XI 1966	Szkoła Oficerska Służby Bezpieczeństwa MSW (6 IX 1967 – 13 VII 1968 r.) Akademia Spraw Wewnętrznych w Warszawie, Oficerska Szkoła Obserwacji Zewnętrznej w zakresie prawno-administracyjnym oraz ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego (22 X 1973 – 24 VI 1976 r.)[174]
Walczyński Henryk	15 V 1949	Akademia Spraw Wewnętrznych w Warszawie (3 X 1973 – 24 VI 1976 r.)[175]

Dane zawarte w tabeli świadczą o tym, że kierownictwo aparatu bezpieczeństwa starało się zadbać o rozwój zawodowy pracowników. Młodzi funkcjonariusze omawianego wydziału (m.in. Sławomir Bogusiewicz, Adam Kawałek, Andrzej Michalski, Wiesław Skrzypek) przechodzili zazwyczaj kilkumiesięczne przeszkolenia. Wielu funkcjonariuszy podnosiło swoje kwalifikacje w szkołach oficerskich, a Jerzy Maj i Stefan Ostapiński uczestniczyli w Kursie Kadry Kierowniczej w Wyższej Szkole Komitetu Bezpieczeństwa Państwowego im. Feliksa Dzierżyńskiego w Moskwie.

Kolejnym czynnikiem wpływającym na efektywność wykonywania zadań przez funkcjonariuszy była służba wojskowa. Większość funkcjonariuszy rozpoczynających pracę w Wydziale IV KW MO w Radomiu odbyła wcześniej przysposobienie wojskowe lub zasadniczą służbę wojskową. Jedynie czterech (Józef Aniołek[176], Wiesław Białogoński[177], Sławomir Bogusiewicz[178] i Janusz Jaworski[179]) nie odbyło służby wojskowej.

Pewne znaczenie dla zaangażowania w pracę bezpieki miała również przynależność partyjna i organizacyjna, związana z indoktrynacją polityczną i światopoglądową. Wszyscy zatrudnieni w omawianym wydziale należeli do PZPR. Dwaj najstarsi – Marian Mozgawa[180] i Henryk Walczyński[181] – byli wcześniej członkami PPR. Część funkcjonariuszy działała również w komunistycznych organizacjach młodzieżowych: Związku Socjalistycznej Młodzieży Polskiej (m.in. Sławomir Bogusiewicz[182], Stefan Ostapiński[183]), Związku Socjalistycznej Młodzieży Wiejskiej (Czesław Tersa[184]) oraz Związku Młodzieży Socjalistycznej (m.in. Jerzy Dychała[185], Ryszard Rypiński[186]).

Wyniki pracy funkcjonariuszy Wydziału IV KW MO w Radomiu w dużej mierze zależały od ich zaangażowania i motywacji. Niektóre motywacje można odnaleźć w dokumentach, które musieli oni złożyć przed przystąpieniem do służby w organach bezpieczeństwa[187]. Na przykład Sławomir Bogusiewicz w podaniu o przyjęcie do służby w MO napisał: „praca ta najbardziej odpowiada mi ze względu na to, ponieważ od najmłodszych lat wzrastałem w atmosferze walki z reakcją, marginesem społecznym wrogo działającym przeciwko władzy ludowej”[188]. Z kolei Ryszard Rypiński chęć podjęcia pracy w SB tłumaczył w następujący sposób: „pragnąłbym [...] stać się jednym z tych, którzy stoją na straży bezpieczeństwa wewnętrznego naszego państwa, którzy czuwają na posterunku obrony naszej ojczyzny, aby całemu narodowi zapewnić odpowiednie warunki do spokojnego życia. Chciałbym też [...] przyczynić się do osiągnięcia celu, w walce o który oddał życie mój ojciec”[189].

Nie sposób ocenić, w jakim stopniu zdolności i motywacje funkcjonariuszy Wydziału IV KW MO w Radomiu przekładały się na wymierne wyniki pracy operacyjnej. Pewne informacje na ten temat można odnaleźć w charakterystykach tych funkcjonariuszy, sporządzonych przez ich przełożonych. Charakterystyki te służyły jako podstawa do zwiększenia wynagrodzenia, awansu lub degradacji bądź zmiany stanowiska. Części funkcjonariuszy odpowiedzialnych za inwigilację ruchu pątniczego wystawiono bardzo pochlebne opinie. Na przykład Józefa Aniołka oceniono w następujący sposób: „Niejednokrotnie uczestniczył [...] w działaniach specjalnych, odznaczając się zdecydowaniem i odwagą. W okresie tym dał się poznać jako funkcjonariusz o wysokim poziomie odpowiedzialności, zdyscyplinowania, odznaczający się dużym zaangażowaniem i dyspozycyjnością”[190]. Z kolei we wniosku dotyczącym nominacji Adama Kawałka stwierdzono, że należy on do pracowników wyróżniających się, cechują go bowiem wysoka dyscyplina i odpowiedzialność[191]. Podobną opinię wystawiono Andrzejowi Michalskiemu. „Zdyscyplinowanie

i energia pozwalały mu na osiąganie bardzo dobrych efektów pracy" – pisano we wniosku o nadanie mu stopnia porucznika MO[192]. Zaangażowanie funkcjonariuszy omawianego wydziału w pracę operacyjną było najczęściej oceniane jako poprawne. Na przykład naczelnik Wydziału IV we wniosku o nominację Jerzego Drogosiewicza na kierownika sekcji podkreślał, że Drogosiewicz „posiadał znajomość zagadnień i problematyki pionu IV, [co] pozwalało mu na prawidłowe organizowanie sobie pracy"[193]. Z kolei Stefan Ostapiński, zdaniem przełożonego, cechował się dobrym przygotowaniem z zakresu pracy operacyjnej[194]. Pozytywnie oceniano też Czesława Tersę: „W służbie terenowej w sposób właściwy reaguje na popełniane wykroczenia [...]. Do pracy zawodowej jest przygotowany należycie, jest zdyscyplinowany i punktualny"[195]. Wobec kilku funkcjonariuszy pojawiły się jednak pewne zastrzeżenia. W opinii wystawionej Wiesławowi Białogońskiemu podkreślano, że musi on „większą uwagę zwrócić na duszpasterstwo akademickie i dziekanów, gdyż te dwa zagadnienia są najsłabiej opanowane operacyjnie przez Wydział IV"[196]. Negatywnie została oceniona postawa Leszka Dziedzica: „Odnośnie [do] pracy z księżmi – nie przezwyciężył u siebie kompleksu niższości, dlatego też niepewnie idzie na rozmowy rozpoznawcze z nimi i nie pozyskał dotąd opracowanego przez siebie kandydata na TW spośród kleru"[197]. Przełożony Jerzego Gierczaka zwracał natomiast uwagę, że funkcjonariusz ten „wymaga inspiracji ze strony przełożonych w zakresie efektywnego wykorzystywania czasu pracy"[198]. W jednym z dokumentów dotyczących Ryszarda Rypińskiego, sporządzonym pod koniec jego wieloletniej służby, podkreślano, że od dłuższego czasu z dużymi trudnościami rozwiązuje on problemy operacyjne. Rypiński miał nawet stwierdzić, że „ma już dosyć pracy operacyjnej"[199].

Do wzmożenia działań w zakresie inwigilacji Kościoła, w tym pieszych pielgrzymek, funkcjonariuszy miały motywować przede wszystkim awanse, nagrody, odznaczenia i pochwały. Natomiast jeśli przejawiali oni zbyt małą aktywność zawodową lub naruszyli regulamin służbowy, groziły im kary, najczęściej niewspółmierne do popełnionych przewinień i wykraczające poza obowiązujące prawo[200]. Osiemnastu funkcjonariuszy Wydziału IV KW MO w Radomiu rozpoczynało służbę od najniższych stopni (szeregowca, starszego szeregowca, starszego strzelca, kaprala), a kończyło ją w stopniu oficerskim: czterej w stopniu porucznika, dziesięciu – kapitana, po jednym – majora i podpułkownika, dwaj – pułkownika. Trzej funkcjonariusze, przystępując do pracy w SB, mieli wojskowe stopnie oficerskie (podporucznika lub porucznika), a zakończyli ją w stopniu pułkownika.

Funkcjonariuszy SB motywowano też odznaczeniami. Wyróżniającym się esbekom nadawano następujące odznaki: „Za Zasługi w Ochronie Porządku Publicznego", „10/20 Lat w Służbie Narodu", „Za Zasługi w Służbie Narodu", „Odrodzenia Polski Ludowej", „1000-lecia Państwa Polskiego", „Za Zasługi na Polu Chwały", „Za Zasługi dla Kielecczyzny", „Za Zasługi dla Województwa Radomskiego", „Za Ład i Porządek", a także honorowano ich medalami: „10-lecia/30-lecia/40-lecia Polski Ludowej" i „Za Zasługi dla Obronności Kraju". Szczególnie zasłużonym funkcjonariuszom, zwłaszcza wysokiej rangi, przyznawano odznaczenia państwowe, takie jak Order Sztandaru Pracy, Złoty/Srebrny Krzyż Zasługi, Krzyż Oficerski/Kawalerski/Komandorski Orderu Odrodzenia Polski, a także odznakę Komitetu Bezpieczeństwa Państwowego (KGB) przy RM ZSRR – „Poczotnyj Sotrudnik Gosbiezopasnosti". Oprócz tego za dobrą pracę funkcjonariusze otrzymywali listy pochwalne. Przyznawano im też wysokie nagrody pieniężne oraz nagrody rzeczowe.

Komendant wojewódzki MO/szef WUSW miał również prawo karać swoich podwładnych. Wobec funkcjonariuszy stosowano różne kary, m.in. upomnienie, ostrzeżenie o niepełnej przydatności do służby na zajmowanym stanowisku, naganę, areszt, przeniesienie na niższe stanowisko służbowe, pozbawienie dodatku specjalnego, zakaz prowadzenia pojazdów mechanicznych oraz zwolnienie dyscyplinarne. Kary były wymierzane m.in. za absencję w pracy, opuszczenie stanowiska pracy podczas pełnienia służby, lekceważenie obowiązków służbowych, niezachowanie tajemnicy służbowej, spożywanie alkoholu podczas pracy, brak wyników w pozyskiwaniu tajnych współpracowników, przekroczenie kompetencji, spowodowanie wypadku drogowego. Jednym z największych przewinień było kultywowanie przez funkcjonariusza praktyk religijnych, a zwłaszcza dawanie przyzwolenia na udzielanie swoim dzieciom sakramentów świętych. Na przykład ppłk Jan Turczynowski był obwiniany o to, że dopuścił do zawarcia ślubu kościelnego przez swojego pasierba. Groziło mu za to wykluczenie z szeregów SB i zwolnienie z pracy. Tylko dzięki wyjątkowym zasługom dla bezpieki i poparciu ze strony kolegów pozostał w WUSW w Radomiu, został jednak przeniesiony na niższe stanowisko – starszego inspektora ds. organizacyjno-etatowych[201].

Charakterystyka kadry kierowniczej radomskiej KW MO/WUSW oraz funkcjonariuszy Wydziału IV, którzy odegrali główną rolę w „operacyjnym zabezpieczeniu" pieszych pielgrzymek do Częstochowy, świadczy o tym, że struktury zajmujące się zwalczaniem ruchu pątniczego były dobrze zorganizowane. Zarówno inwigilacja pieszych pielgrzymek w latach 1977–1988, jak i działania mające na celu dezintegrację ruchu pątniczego były prowadzone przez funkcjonariuszy Wydziału IV KW MO/WUSW w Radomiu (ale też innych wydziałów tej komendy), a także komend gminnych i miejskich na terenie województwa radomskiego (Białobrzegi, Grójec, Kozienice, Lipsko, Przysucha, Szydłowiec, Zwoleń) oraz posterunków i komisariatów znajdujących się na trasie przemarszu pielgrzymek. Działania te podejmowali również funkcjonariusze KS MO w Warszawie oraz KW MO/WUSW w Białymstoku, Częstochowie, Katowicach, Kielcach, Krakowie, Lublinie, Łomży, Piotrkowie Trybunalskim, Rzeszowie i Siedlcach[202].

---

[1] AIPN, 0713/130, Sprawa obiektowa z 1976 r., Informacja dyrektora Departamentu IV MSW gen. bryg. Konrada Straszewskiego dotycząca przygotowań do 260 pieszej pielgrzymki z Warszawy do Częstochowy, 31 VII 1976 r., k. 88, 90.

[2] AIPN Ra, 08/243, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-78", Plan przedsięwzięć operacyjnych przewidzianych w związku z potrzebą rozpoznania przygotowań i zabezpieczenia przemarszu 267 WPP, której trasa w dniu 7 i 8 VIII 1978 r. przebiegać będzie przez teren woj. radomskiego, opracowany przez naczelnika Wydziału IV KW MO w Radomiu ppłk. Wiesława Białogońskiego, 27 VII 1978 r., k. 27–44. SB koncentrowała się na inwigilacji ludzi wykształconych i młodzieży. W dokumencie czytamy: „Wydział »B« przy pomocy fotografii i filmu udokumentuje udział w pielgrzymce (tak grupy głównej, jak i radomskiej) poszczególnych grup pątników, księży, pracowników nauki i kultury, młodzieży akademickiej" (*ibidem*).

[3] WPP i grupa radomska pielgrzymowały na Jasną Górę każdego roku, w dniach 6–14 sierpnia. Inne pielgrzymki sierpniowe odbywały się w różnych terminach, w zależności od długości trasy, ale ich zakończenie było związane z uroczystością Wniebowzięcia MB lub MB Częstochowskiej.

[4] AIPN Ra, 08/243, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-78", Informacja KS MO dotycząca WPP, 12 VI 1978 r., k. 62–66. Z informacji tej wynika, że kierownictwo pielgrzymki warszawskiej nie wyraziło zgody na usamodzielnienie się grupy 17 DA.

[5] *Ibidem*, Wyciąg z informacji TW ps. „Heniek" dotyczącej próby utworzenia przez księży filipinów z Radomia samodzielnej pielgrzymki na Jasną Górę, przyjętej przez kierownika Sekcji II Wydziału IV KW MO w Radomiu sierż. Adama Kawałka, 26 I 1978 r., k. 58.

[6] *Ibidem*, Charakterystyka zakładanego przebiegu 267 WPP przez teren woj. radomskiego, opracowana przez kierownika Sekcji II Wydziału IV KW MO w Radomiu ppor. Jerzego Drogosiewicza, 24 VII 1978 r., k. 7–12; *ibidem*, Plan przedsięwzięć operacyjnych przewidzianych w związku z potrzebą rozpoznania przygotowań i zabezpieczenia przemarszu 267 WPP, której trasa w dniu 7 i 8 VIII 1978 r. przebiegać będzie przez teren woj. radomskiego, opracowany przez naczelnika Wydziału IV KW MO w Radomiu ppłk. Wiesława Białogońskiego, 27 VII 1978 r., k. 27–44.

[7] Wybierając kryptonim „Pątnicy", gen. Konrad Straszewski kierował się względami praktycznymi, ponieważ wielość kryptonimów mogłaby prowadzić do chaosu w dokumentacji. Różnica pojawia się jedynie we wnioskach o wszczęcie i zakończenie spraw obiektowych, sporządzanych zazwyczaj przez naczelnika Wydziału IV KW MO lub jego zastępcę, a zatwierdzanych przez komendanta wojewódzkiego MO lub jego zastępcę, pełniącego funkcję szefa ds. SB.

[8] AIPN, 0713/130, Sprawa obiektowa z 1976 r., Informacja dyrektora Departamentu IV MSW gen. bryg. Konrada Straszewskiego dotycząca przygotowań do 260 pieszej pielgrzymki z Warszawy do Częstochowy, 31 VII 1976 r., k. 80–82.

[9] *Ibidem*, Informacja zastępcy komendanta stołecznego MO ds. SB płk. Edwarda Kasperskiego dotycząca przebiegu 260 WPP do Częstochowy, 18 VIII 1976 r., k. 11–20. W dokumencie zamieszczono informacje dotyczące trasy, spraw porządkowych, regulaminu, zagadnień duszpasterskich, w tym konferencji i intencji modlitewnych, liczebności grup pielgrzymkowych, odwiedzania pielgrzymów przez biskupów, a także rozpowszechniania wśród pątników ulotek autorstwa SB i reakcji na nie duszpasterzy.

[10] *Ibidem*, Kronika 260 pieszej pielgrzymki z Warszawy do Częstochowy, w dniach 6–16 VIII 1976 r., k. 1–10. Kronika zawiera informacje dzienne uzyskane od tajnych współpracowników uczestniczących w pielgrzymce.

[11] *Ibidem*, Diariusz przemarszu 260 pieszej pielgrzymki z Warszawy do Częstochowy dotyczący uznawanych za polityczne wypowiedzi duchownych, komentarzy i haseł, 9 VIII 1976 r., k. 67–78.

[12] Szyfrogramy zawierały najczęściej informacje z trasy pielgrzymek dotyczące liczebności grup pielgrzymkowych, tematyki głoszonych konferencji, intencji, symboli uznawanych za wrogie politycznie. Dane te były zbierane przez grupę operacyjną SB i opracowywane w formie dziennych sprawozdań dla wydziałów IV i V Departamentu IV MSW, wydziałów IV KW MO/WUSW, komend powiatowych i miejskich MO oraz posterunków MO funkcjonujących na terenie, przez który przechodziły piesze pielgrzymki.

[13] Między 1 a 5 sierpnia duszpasterze akademiccy organizowali dla studentów, potencjalnych uczestników pielgrzymki, specjalne spotkania, w trakcie których celebrowano Msze św., wygłaszano kazania i konferencje, odwiedzano miejsca pamięci narodowej, odbywano wizyty u prymasa kard. Stefana Wyszyńskiego itp.

[14] AIPN, 0713/130, Sprawa obiektowa z 1976 r., Informacja dyrektora Departamentu IV MSW, gen. bryg. Konrada Straszewskiego, dotycząca przygotowań do 260 pieszej pielgrzymki z Warszawy do Częstochowy, 31 VII 1976 r., k. 80–82.

[15] *Ibidem*, Informacja naczelnika Wydziału IV KS MO w Warszawie płk. Jerzego Kwila dotycząca przygotowań do 260 pielgrzymki pieszej z Warszawy do Częstochowy, 15 VI 1976 r., k. 59–62.

[16] *Ibidem*, Informacja zastępcy komendanta stołecznego MO ds. SB płk. Edwarda Kasperskiego dotycząca przebiegu 260 WPP do Częstochowy, 18 VIII 1976 r., k. 11–20.

[17] *Ibidem*, Informacja dyrektora Departamentu IV MSW gen. bryg. Konrada Straszewskiego dotycząca niektórych aspektów społeczno-politycznych i organizacyjnych 260 WPP do Częstochowy, 28 VIII 1976 r., k. 83–90; *ibidem*, Treści społeczno-polityczne w wypowiedziach księży i osób świeckich podczas prelekcji i dyskusji w grupie 17 260 WPP do Częstochowy (załącznik nr 1 do informacji dyrektora Departamentu IV MSW gen. bryg. Konrada Straszewskiego z 28 VIII 1976 r.), 27 VIII 1976 r., k. 91–95. W tym załączniku zamieszczono ulotkę, rzekomo pochodzącą ze struktur kościelnych, z odezwą Ruchu „Samoobrona Wiary", występującego w obronie *sacrum* w Kościele, niszczonego przez Żydów syjonistów i masonów (*ibidem*, Ruch „Samoobrona Wiary" [ulotka autorstwa SB], k. 96–97).

[18] Zob. np. *ibidem*, Informacja naczelnika Wydziału I Departamentu III MSW płk. Stefana Rapały dotycząca pielgrzymki do Częstochowy, 15 IX 1976 r., k. 98. Pułkownik Rapało informuje m.in., że chociaż „fakt kolportażu ulotki spotkał się z wrogą reakcją ze strony księży, organizatorów pielgrzymki", którzy stwierdzili, „że jest to »robota UB«, i zażądali zwrotu ulotek", to jednak „mimo ataków, kolportaż ulotek odniósł skutek, gdyż ograniczył działania kontestatorów. [...] Najostrzej atakowali ulotkę ks. Czuma i jego przyjaciele, ks. Wiśniewski i Sroka, wygłaszający przy tym antykomunistyczne przemówienia" (*ibidem*).

[19] AIPN Ra, 08/1071, Sprawa obiektowa krypt. „Skorpion", t. 2, Pismo naczelnika Wydziału IV KW MO w Radomiu mjr. Ryszarda Rypińskiego do naczelnika Wydziału III KW MO w Radomiu informujące o mającej się odbyć pielgrzymce grupy 17 DA WPP, 21 IV 1976 r., k. 48. W dokumencie mowa o kierowniku grupy 17 DA, rektorze kościoła akademickiego św. Anny w Warszawie, ks. Tadeuszu Uszyńskim oraz księżach pomocnikach, duszpasterzach DA z Warszawy, Feliksie Folejewskim, Szarejko i Andrzeju Przekazińskim.

[20] *Ibidem*, t. 1, Analiza współdziałania wydziałów III i IV KW MO w Radomiu dotycząca DA, 7 II 1976 r., k. 62–67.

[21] AIPN Ra, 08/124, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-77", Wniosek o wszczęcie sprawy obiektowej krypt. „Pątnicy-77", sporządzony przez zastępcę naczelnika Wydziału IV KW MO w Radomiu kpt. Jana Turczynowskiego, 16 VII 1977 r., k. 6.

[22] AIPN, 01419/416/CD, Sprawa obiektowa krypt. „Wycieczka", Wykaz prowadzonych spraw obiektowych, b.d., k. 56. W wykazie wymieniono kryptonimy kilkunastu spraw obiektowych dotyczących pielgrzymek pieszych spoza Warszawy: krypt. „Częstochowa II" – Białostocka Piesza Pielgrzymka; krypt. „Pątnik" – Gdańska Pielgrzymka Piesza; krypt. „Pielgrzym" – Gorzowska Pielgrzymka Piesza; krypt. „Szerszeń II", „Centrala" – Lubelska Piesza Pielgrzymka; krypt. „Zlot" – Piesza Pielgrzymka Łomżyńska; krypt. „Rajd" – Płocka Pielgrzymka Piesza; krypt. „Wschód" – Przemyska Pielgrzymka Piesza; krypt. „Sierpień" – Siedlecka Pielgrzymka Piesza; krypt. „Makówka", „Zdyscyplinowani", „Błądzący" – Skierniewicka Pielgrzymka Piesza; krypt. „Panteon" – Szczecińska Pielgrzymka Piesza; krypt. „Kolumna" – Toruńska Pielgrzymka Piesza; krypt. „Orzech VII" – Wrocławska Pielgrzymka Piesza.

[23] W tej sytuacji ks. Gralak zwrócił się do IPN w Warszawie z prośbą o przeprowadzenie szczegółowej kwerendy w omawianej kwestii. Kwerenda nie przyniosła jednak żadnych pozytywnych rezulatatów. W Instytucie uznano bowiem, że sprawa obiektowa krypt. „Wycieczka" nie ma związku z ruchem pielgrzymkowym.

[24] *Instrukcja nr 001/77 dyrektora Departamentu IV MSW w sprawie kategorii osób, na które powinny być prowadzone kwestionariusze ewidencyjne, oraz obiektów i zagadnień, na które powinny być prowadzone sprawy obiektowe*, Warszawa, 15 III 1977 [w:] *Metody pracy operacyjnej*..., s. 527–539. Instrukcja ta została wydana na podstawie zarządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych nr 006/70 z 1 II 1970 r. i dotyczyła m.in. pielgrzymek pieszych do Częstochowy. W rozdziale II instrukcji zatytułowanym *Sprawy obiektowe* czytamy m.in.: „Sprawy obiektowe zakłada się i prowadzi w Wydziałach IV KW MO i Wydziałach Departamentu IV MSW według następujących zasad: działania operacyjne w odniesieniu do: a) masowych uroczystości organizowanych przez Kościół, o negatywnym wydźwięku polityczno-społecznym, mających zasięg ogólnokrajowy, międzydiecezjalny lub diecezjalny" (*ibidem*, s. 528–529).

[25] *Ibidem*. W przypisie 1 dotyczącym zarządzenia nr 006/70 w par. 3 czytamy: „dyrektorzy Departamentów II, III i IV, każdy w swoim zakresie działania, określa: 1) kategorie osób, na które winny być prowadzone kwestionariusze ewidencyjne, 2) obiekty i zagadnienia, na które powinny być prowadzone sprawy obiektowe" (*ibidem*, s. 527).

[26] Sprawy obiektowe krypt. „Pątnicy" były zakładane wobec WPP i grupy radomskiej, a w miarę rozwoju ruchu pątniczego również wobec nowo powstałych pielgrzymek przechodzących przez teren województwa radomskiego. Sprawy obiektowe krypt. „Wycieczka" były zakładane przez Wydział III Departamentu IV MSW, a dotyczyły ruchu pątniczego w całym kraju. Potwierdzeniem tego jest dokumentacja sprawy obiektowej krypt. „Wycieczka" z 1988 r. (AIPN, 01419/416/CD). Brak dokumentacji spraw obiektowych krypt. „Wycieczka" z lat wcześniejszych nasuwa przypuszczenie, że została zniszczona.

[27] AIPN Ra, 08/243, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-78", Plan przedsięwzięć operacyjnych przewidzianych w związku z potrzebą rozpoznania przygotowań i zabezpieczenia przemarszu 267 WPP, której trasa w dniu 7 i 8 VIII 1978 r. przebiegać będzie przez teren woj. radomskiego, 27 VII 1978 r., k. 27–44. W dokumencie zapisano m.in: „Grupa nr 2 – kpt. J[an] Turczynowski, ppor. J[erzy] Drogosiewicz, por. L[eszek] Dziedzic, szer. Zb[igniew] Stromecki, kierowca J[ózef] Aniołek. Zgodnie z planem dokona operacyjnego zabezpieczenia przemarszu kolumny głównej na trasie Grójec–Studzianna, w dniach 7–8 VIII br. W dn. 6 VIII br. o godz. 20.00 tow. Drogosiewicz uda się do miejscowości Tarczyn w celu skonsultowania czynności i wymiany informacji z pracownikami operacyjnymi Wydz[iału] IV w KS MO, Wydz[iału] IV [KW MO] w Piotrkowie Trybunalskim i Krakowie, zabezpieczających pielgrzymkę od miejsca wymarszu. [...] Do operacyjnego zabezpieczenia zorganizowano 2 grupy operacyjne" (*ibidem*, k. 43).

[28] AIPN Ra, 08/668, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-81", Pismo zastępcy dyrektora Departamentu IV MSW płk. Adama Pietruszki, zastępcy komendanta stołecznego MO ds. SB w Warszawie ppłk. Stanisława Przanowskiego do komendanta wojewódzkiego MO w Radomiu dotyczące m.in. współzależności wydziałów KW MO w „operacyjnym zabezpieczeniu" WPP i grupy radomskiej, 15 VI 1981 r., k. 47–50. Informacje przesyłano także do KW MO województw, z których pochodziły grupy pątników.

[29] *Czerwiec 1976 w materiałach archiwalnych*, oprac. J. Eisler, Warszawa 2001; P. Sasanka, *Czerwiec 1976. Geneza – przebieg – konsekwencje*, Warszawa 2006.

[30] AIPN Ra, 08/124, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-77", Wniosek o wszczęcie sprawy obiektowej krypt. „Pątnicy-77", sporządzony przez zastępcę naczelnika Wydziału IV KW MO w Radomiu kpt. Jana Turczynowskiego, 16 VII 1977 r., k. 6.

[31] *Ibidem*, Plan przedsięwzięć operacyjnych dotyczący rozpoznania przemarszu 261 WPP, której trasa w dniu 7 i 8 sierpnia będzie przebiegać przez teren woj. radomskiego, opracowany przez zastępcę naczelnika Wydziału IV KW MO w Radomiu kpt. Jana Turczynowskiego, 26 VII 1977 r., k. 21–28.

[32] AIPN Ra, 08/573, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-80", Kod rozmówniczy dotyczący przekazywania informacji na temat przemarszu uczestników 269 sierpniowej pieszej pielgrzymki warszawskiej w dn. 6–14 VIII 1980 r., k. 87; zob. też AIPN Ra, 08/124, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-77", Kod rozmówniczy, b.d., k. 30; AIPN Ra, 08/388, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-79", Kod rozmówniczy dotyczący przekazywania informacji na temat przemarszu uczestników 268 warszawskiej pieszej pielgrzymki w dniach 6–8 VIII 1979 r., k. 85.

[33] AIPN Ra, 08/124, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-77", Streszczenie materiałów dotyczących sprawy obiektowej krypt. „Pątnicy-77" prowadzonej wobec 261 (266) pieszej pielgrzymki z Warszawy do Częstochowy, opraco-

wane przez st. insp. Wydziału IV KW MO w Radomiu ppor. Jerzego Drogosiewicza, 15 XII 1977 r., k. 129–138. Podwójną numerację pielgrzymki wprowadzili funkcjonariusze SB w związku z uzyskaną od oo. paulinów informacją, że w okresie II wojny światowej pątnicy z Warszawy kontynuowali pielgrzymkę mimo braku oficjalnej zgody władz okupacyjnych. Z czasem argumentację oo. paulinów uznano za zasadną i zrezygnowano z podwójnej numeracji.

[34] *Ibidem*, Wniosek o zakończenie sprawy obiektowej krypt. „Pątnicy-77", dotyczący 261 (266) pieszej pielgrzymki warszawskiej, sporządzony przez naczelnika Wydziału IV KW MO w Radomiu ppłk. Wiesława Białogońskiego, 17 III 1978 r., k. 139–140.

[35] *Ibidem*.

[36] AIPN Ra, 08/1071, Sprawa obiektowa krypt. „Skorpion", t. 1, Informacja dotycząca niektórych aspektów społeczno-politycznych w grupie 17 266 WPP do Częstochowy, 22 VIII 1977 r., k. 103–107.

[37] *Ibidem*, Wykaz tajnych współpracowników i kontaktów operacyjnych, b.d., k. 173.

[38] *Ibidem*, Wykaz ustalonych uczestników z Radomia 17 grupy akademickiej 266 WPP do Częstochowy, 9 IX 1977 r., k. 182–185.

[39] *Metody pracy operacyjnej*..., s. 527.

[40] Stanisław Kowalczyk (ur. 12 XII 1924 r. w Pabianicach, zm. 30 I 1998 r. w Warszawie) – polityk komunistyczny; sekretarz KC PZPR (1971–1973), zastępca członka (1973–1975) i członek (1974–1980) Biura Politycznego KC PZPR, wiceprezes Rady Ministrów PRL (1980–1981), poseł na Sejm PRL V, VI, VII i VIII kadencji (1969−1982). W 1973 r. powołał w Departamencie IV MSW samodzielną grupę „D", zajmującą się dezintegracją Kościoła katolickiego w Polsce (T. Mołdawa, *Ludzie władzy 1944–1991*, Warszawa 1991, s. 208, 261, 264, 377; https://katalog.bip.ipn.gov.pl/informacje/1029?katalog=5, dostęp 14 II 2018 r.).

[41] Mirosław Milewski (ur. 1 V 1928 r. w Lipsku, zm. 23 II 2008 r. w Warszawie) – funkcjonariusz aparatu bezpieczeństwa, polityk komunistyczny. Od 1944 r. w strukturach stalinowskiego aparatu bezpieczeństwa. Przeszedł wszystkie szczeble kariery. Zaczynał w jednostce UB w Augustowie, związanej z obławą augustowską – brał udział w zatrzymaniu zamordowanych później Polaków. Do 1958 r. służył w powiatowych i wojewódzkich jednostkach aparatu bezpieczeństwa. Na początku lat sześćdziesiątych podjął pracę w MSW: w latach 1962–1971 wicedyrektor i dyrektor Departamentu I. Od lipca 1981 r. członek Biura Politycznego i sekretarz KC PZPR. Do połowy lat osiemdziesiątych bliski współpracownik gen. Jaruzelskiego. Członek i działacz ZBoWiD (1974–1985: członek Rady Naczelnej; 1971–1985 wiceprezes Zarządu Głównego). Jego osoba była wiązana z aferą „Żelazo" oraz zabójstwem ks. Jerzego Popiełuszki. W 1985 r. usunięty ze wszystkich stanowisk partyjnych i państwowych, a następnie przeniesiony na emeryturę, w 1990 r. na krótko aresztowany (T. Mołdawa, *Ludzie władzy...*, s. 261, 264, 396; A. Dudek, *Reglamentowana rewolucja. Rozkład dyktatury komunistycznej w Polsce 1988–1990*, Kraków 2004, s. 54–55; https://katalog.bip.ipn.gov.pl/informacje/1156? katalog=4, dostęp 14 II 2018 r.).

[42] Czesław Kiszczak (ur. 10 X 1925 r. w Roczynach, zm. 5 XI 2015 r. w Warszawie) – funkcjonariusz aparatu bezpieczeństwa, polityk komunistyczny. W latach 1946–1947 jako pracownik Polskiej Misji Wojskowej w Londynie rozpracowywał środowisko żołnierzy armii gen. Władysława Andersa. Od 1951 r. szef Wydziału Informacji 18 Dywizji Piechoty w Ełku. W 1953 r. zwolniony z kontrwywiadu wojskowego i skierowany do Departamentu Kadr MON z wnioskiem o zwolnienie do rezerwy. W 1954 r. dzięki płk. Jerzemu Dobrowolskiemu trafił do jednego z wydziałów Departamentu Finansów MON. W 1957 r. rozpoczął służbę w WSW. Do 1965 r. szef Zarządu WSW Marynarki Wojennej, a później szef Zarządu WSW Śląskiego Okręgu Wojskowego. W 1967 r. został zastępcą szefa WSW gen. Teodora Kufla. Ukończył kurs operacyjno-strategiczny w Akademii Sztabu Generalnego Sił Zbrojnych ZSRR. Od 1972 r. szef Zarządu II Sztabu Generalnego Ludowego Wojska Polskiego (zajmującego się wywiadem wojskowym). W 1978 r. mianowany zastępcą szefa Sztabu Generalnego LWP. Od 1979 r. szef WSW. Bliski współpracownik gen. Jaruzelskiego. Członek Biura Politycznego KC PZPR (1986–1990). Gospodarz i uczestnik rozmów w Magdalence oraz uczestnik Okrągłego Stołu. W lipcu 1989 r. desygnowany na premiera, nie zdołał utworzyć rządu. Wicepremier w rządzie Tadeusza Mazowieckiego. 6 VII 1990 r. wycofał się z życia politycznego. Według Komisji Odpowiedzialności Konstytucyjnej (pracującej do 1994 r.) w 1989 r. wraz z Jaruzelskim wydał polecenie zniszczenia stenogramów posiedzeń KC PZPR, za co stanął przed sądem (sprawę umorzono). Oskarżony o napisanie szyfrogramu umożliwiającego MO użycie broni wobec strajkujących górników kopalni Wujek i Manifest Lipcowy. 12 I 2012 r. Sąd Okręgowy w Warszawie w procesie dotyczącym stanu wojennego uznał go za winnego udziału w związku przestępczym o charakterze zbrojnym (art. 258 par. 2 kk) i wymierzył mu karę 4 lat pozbawienia wolności, łagodząc ją jednak na podstawie amnestii z 1989 r. o połowę, tj. do 2 lat, oraz warunkowo zawieszając wykonanie wyroku ze względu na wiek i stan zdrowia oskarżonego (mimo prawomocnego wyroku Kiszczak nigdy nie został osadzony w więzieniu) (J. Królikowski, *Generałowie i admirałowie Wojska Polskiego 1943–1990*, t. 2: *I–M*, Toruń 2010, s. 176–180; https://katalog.bip.ipn.gov.pl/informacje/993?katalog=4, dostęp 14 II 2018 r.).

[43] Romuald Lesław Będziak (ur. 20 IX 1932 r. w Łodzi) – początkowo służył w MO, m.in. w Komisariacie Kolejowym MO Warszawa Wileńska i Warszawa Główna. Od 1963 r. w MSW: oficer operacyjny Wydziału II Departamentu IV (20 I 1963 r.); starszy oficer operacyjny Wydziału II Departamentu IV (30 IX 1965 r.); inspektor Wydziału II Departamentu IV (24 VII 1967 r.), inspektor Wydziału IV KW MO w Poznaniu (26 XI 1970 r.); zastępca naczelnika Wydziału IV KW MO w Poznaniu (30 I 1973 r.); starszy inspektor Wydziału IV Departamentu IV (25 VI

1974 r.); starszy inspektor Wydziału II Departamentu IV (17 XII 1976 r.), zastępca naczelnika Wydziału II Departamentu IV (9 X 1980 r.), naczelnik Wydziału VI Departamentu IV (16 V 1984 r.). 6 II 1990 r. zwolniony ze służby (AIPN, 0604/1490, Przebieg służby Romualda Będziaka, rozdz. I, k. 1–3). Zajmował się inwigilacją środowiska katolickiego, zwłaszcza Klubu Inteligencji Katolickiej. W opinii sporządzonej 19 IV 1966 r. przez bezpośredniego przełożonego Będziaka, naczelnika Wydziału II Departamentu IV MSW, dołączonej do wniosku o nadanie stopnia kapitana MO napisano m.in: „Por. Będziak w Wydz[iale] II Dep[artamentu] IV pracuje od 1963 r. na odcinku operacyjnej kontroli niektórych środowisk katolików świeckich – reprezentujących kierunek prawicowy. W okresie pracy na tym odcinku wykazał wiele inicjatywy, i to zarówno w prowadzonych operacyjnie rozpracowaniach, jak i dokonał kilku ciekawych pozyskań, umacniając się operacyjnie w kontrolowanym przez siebie stosunkowo trudnym środowisku i uzyskując szereg interesujących informacji do prowadzonych spraw" (AIPN, 0604/1490, Teczka personalna Romualda Będziaka, Wniosek o nadanie stopnia Milicji Obywatelskiej, Szczegółowa opinia bezpośredniego przełożonego, naczelnika Wydziału II Departamentu IV MSW, rozdz. 3, k. 41).

[44] AIPN, 01419/416/CD, Sprawa obiektowa krypt. „Wycieczka", Wniosek o zakończenie sprawy obiektowej krypt. „Wycieczka" dotyczącej sierpniowego ruchu pielgrzymkowego na Jasną Górę, sporządzony przez zastępcę naczelnika Wydziału III Departamentu IV MSW mjr. Włodzimierza Dubielisa, 12 XII 1988 r., k. 435–436. Poza tym dokumentem brak innych danych wskazujących na udział Dubielisa w „operacyjnym zabezpieczeniu" pielgrzymek.

[45] Józef Głowacki (ur. 24 VII 1946 r.) – od 1 VI 1975 do 31 XII 1976 r. zastępca naczelnika Wydziału IV KW MO w Skierniewicach (*Aparat bezpieczeństwa w Polsce. Kadra kierownicza*, t. 3: *1975−1990*, red. P. Piotrowski, Warszawa 2008, s. 272).

[46] Wacław Głowacki (ur. 18 X 1934 r. w Marywilu) – w strukturach aparatu bezpieczeństwa od 1953 r. Pracował w PUBP w Radomsku, KP MO w Pajęcznie, KW MO w Łodzi oraz KMiP MO w Piotrkowie Trybunalskim. Od 1 IV 1975 r. inspektor Wydziału V Departamentu IV MSW, od 15 VII 1979 r. zastępca naczelnika Wydziału V Departamentu IV MSW. 1 IX 1987 r. zwolniony ze służby (AIPN, 0604/927, Teczka personalna Wacława Głowackiego, k. 66–74, 184).

[47] Tadeusz Grunwald (ur. 4 VIII 1929 r. w Warszawie) – w MSW zatrudniony od 1956 r.: do 1965 r. na różnych stanowiskach w Biurze „A" (1958–1961 pracownik Ambasady PRL w Pekinie), następnie oddelegowany do Biura „W" (przez pewien czas pracował w Ambasadzie PRL w Bagdadzie), potem inspektor Wydziału I Departamentu IV (1 II 1968 r.), inspektor Wydziału V Departamentu IV (15 II 1972 r.), starszy inspektor Samodzielnej Grupy „D" Departamentu IV i kierownik tej grupy (1 II 1976 r.), naczelnik Wydziału VI Departamentu IV (15 VI 1977 r.), naczelnik Wydziału V Departamentu IV (4 IX 1982 r.), naczelnik Wydziału III Departamentu IV (1 IV 1983 r.). 30 VI 1987 r. zwolniony ze służby (AIPN, 0604/924, Teczka personalna Tadeusza Grunwalda, t. 1–2; IPN – OKŚZpNP w Warszawie, Akta procesowe, S 17/06/Zk/IV, k. 1415–1428, 1429–1434, 1435).

[48] AIPN Ra, 08/1071, Sprawa obiektowa krypt. „Skorpion", t. 2, Szyfrogram zastępcy naczelnika Wydziału III Departamentu III MSW ppłk. Z. Kryziaka dotyczący natychmiastowego przekazania informacji na temat organizacji pielgrzymek w tych województwach, 4 VIII 1983 r., k. 265. Oprócz tego dokumentu nie ma innych danych, które potwierdzałyby udział Kryziaka w „operacyjnym zabezpieczeniu" pielgrzymek w 1983 r.

[49] *Aparat bezpieczeństwa w Polsce*, t. 3..., s. 319, 320. Wojciech Kwiatkowski – zastępca naczelnika Wydziału IV KS MO/SUSW w Warszawie (1 III 1980 – 16 I 1988), naczelnik Wydziału Studiów i Analiz SUSW w Warszawie (1 XI 1989 – 23 III 1990) (AIPN, 01419/416, Sprawa obiektowa krypt. „Wycieczka", t. 2, Plan kierunkowy zabezpieczenia pieszych pielgrzymek z Warszawy do Częstochowy w okresie 5–15 VIII 1988 r., opracowany przez naczelnika Wydziału IV SUSW mjr. Wojciecha Kwiatkowskiego, 5 IV 1988 r., k. 333–341).

[50] *Aparat bezpieczeństwa w Polsce*, t. 3..., s. 239. Leszek Lesiak – od 1 IV 1983 do 1 VI 1990 r. zastępca kierownika ds. SB/szefa RUSW w Łęczycy.

[51] Eugeniusz Mirowski (ur. 8 VI 1934 r. w Łazach) – w strukturach SB od 19 IX 1953 r. Po ukończeniu Szkoły Oficerskiej MBP w Olkuszu pracował w PUBP w Olkuszu. Od 15 X 1962 r. zatrudniony w KW MO w Krakowie, od 27 XII 1965 r. KP MO w Tarnowie i od 3 VI 1968 r. ponownie KW MO w Krakowie. W MSW od 19 XII 1972 r. na stanowiskach: inspektora Wydziału VI Departamentu I, inspektora Wydziału I Departamentu IV (13 III 1978 r.), zastępcy naczelnika Wydziału I Departamentu IV (21 IV 1979 r.), naczelnika Wydziału V Departamentu IV (10 X 1981 r.), naczelnika Wydziału I Departamentu IV (9 VII 1982 r.); zastępcy dyrektora Departamentu IV (27 I 1983 r.). Od 12 XI 1984 do 1 XI 1989 r. przebywał służbowo w Czechosłowacji. Od 1 XI 1989 r. zastępca dyrektora Departamentu Studiów i Analiz MSW. 20 III 1990 r. zwolniony ze służby. Był specjalistą od problematyki kontrwywiadowczej, zwłaszcza w odniesieniu do Państwa Watykańskiego. Zajmował się werbunkiem tajnych współpracowników i kontaktów operacyjnych (także spośród obcokrajowców) w różnych krajach. Równocześnie był oficerem prowadzącym. 15 VI 1973 r. oddelegowany do rezydentury rzymskiej w charakterze pracownika dyplomatycznego Wydziału Konsularnego Ambasady PRL, na miejsce odwołanego rezydenta o krypt. „Brzoza". Otrzymał wówczas pseudonim „Reso". W Rzymie przebywał do 1977 r. W arkuszu kwalifikacyjnym z 2 I 1978 r. widnieje następujący wpis: „Długoletni pracownik SB, o dużym doświadczeniu w zakresie problematyki kontrwywiadowczej. Posiadaną wiedzę umiejętnie wykorzystywał na odcinku służb specjalnych i kleru". W opinii służbowej z 3 IV 1979 r. zapisano: „Dokonuje wartościowych analiz operacyjnych istotnych tematów po linii Wydziału I w skali całego kraju.

Wyniki tych analiz posłużyły m.in. do uaktywnienia ofensywnych działań agenturalnych, skierowanych na centralne ośrodki Kościoła rzymskokatolickiego i centralne ogniwa hierarchii kościelnej w kraju. W pracy agenturalnej (na kontakcie ma 5 tajnych współpracowników) osiąga dobre rezultaty informacyjne. Umiejętnie kieruje siecią w realizacji zadań specjalnych. Prowadzi dialog operacyjny z biskupem, którego dotychczasowy przebieg rokuje wykorzystanie tego faktu w szerszym wymiarze operacyjnym" (AIPN, 0604/1278, Teczka personalna Eugeniusza Mirowskiego, k. 8, 106–115, 122, 126–127, 154, 166, 175, 206–207, 210, 211, 213–216, 218–224, 230, 232–233, 236–239, 243; *Aparat bezpieczeństwa w Polsce*, t. 3..., s. 67, 68).

[52] Stefan Ostapiński (ur. 30 VIII 1932 r. w Kornelówce) – w MSW od 1 IV 1962 r., początkowo jako oficer operacyjny Wydziału V Departamentu III, następnie oficer operacyjny Wydziału II Departamentu IV (15 VI 1962 r.); starszy oficer operacyjny Wydziału II Departamentu IV (1 VIII 1963 r.); inspektor Wydziału IV Departamentu IV (1 VII 1970 r.); inspektor Wydziału II Departamentu IV (1 I 1972 r.); zastępca naczelnika Wydziału V Departamentu IV (1 IV 1972 r.); naczelnik Wydziału V Departamentu IV MSW (1 XI 1976 r.). Pracował w Radomiu jako zastępca komendanta wojewódzkiego MO ds. SB (12 X 1981 r.) i zastępca szefa WUSW ds. SB (1 VIII 1983 r.). 1 XII 1984 r. mianowany zastępcą dyrektora Departamentu IV MSW. Od 16 II 1988 do 1990 r. zastępca szefa SUSW ds. SB w Warszawie. 20 III 1990 r. zwolniony ze służby (AIPN, 0604/1576, Teczka personalna Stefana Ostapińskiego, k. 93–100, 137, 145, 170–172; *Aparat bezpieczeństwa w Polsce*, t. 3..., s. 67, 250).

[53] AIPN Ra, 08/668, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-81", Szyfrogram mjr. Jana Turczynowskiego, naczelnika Wydziału IV KW MO w Radomiu, do naczelników wydziałów: IV i V Departamentu IV MSW, IV KW MO w Częstochowie, 6 VIII 1981 r., k. 76. Jest to jedyne źródło wskazujące na udział Pawelca w „operacyjnym zabezpieczeniu" pielgrzymek.

[54] Adam Pietruszka (ur. 19 VII 1938 r. w Kutnie) – w SB zatrudniony 1 IX 1961 r. jako oficer techniki operacyjnej Wydziału „W" KW MO w Szczecinie, gdzie pracował do 1 II 1975 r. Następnie w MSW na stanowiskach: zastępcy naczelnika Wydziału I Departamentu IV i naczelnika tegoż wydziału (20 IV 1979 r.) oraz zastępcy dyrektora Departamentu IV (20 III 1981 r.). 5 XI 1984 r. zawieszony w czynnościach służbowych w związku z tymczasowym aresztowaniem. Decyzją ministra spraw wewnętrznych z 24 XII 1984 r. wydalony ze służby w MO w związku z oskarżeniem o udział w zabójstwie ks. Jerzego Popiełuszki. 24 IX 2008 r. prokurator OKŚZpNP Adam Sidor przesłuchiwał Pietruszkę w sprawie jego udziału w dezintegracji pieszych pielgrzymek do Częstochowy (IPN – OKŚZpNP w Warszawie, Akta prokuratorskie, S 17/06/Zk/IV, s. 425–427; AIPN, 0242/547, Teczka personalna Adama Pietruszki, t. 1, Przebieg służby, k. 92–96, 112, 116–117, 133, 164).

[55] Zenon Płatek (ur. 6 IX 1926 r. w Jaksicach, zm. 20 VI 2009 r.) – w strukturach MSW od 1973 r.; piastował stanowiska: zastępcy dyrektora (20 IV 1979 r.) oraz dyrektora Departamentu IV (16 XII 1981 r.); zastępcy dyrektora Wydziału III Departamentu V (16 I 1985 r.); zastępcy dyrektora Departamentu Ochrony Gospodarki (1 XI 1989 r.). W Departamencie V zatrudniony na etacie niejawnym; służył w Czechosłowacji jako kierownik Grupy Operacyjnej Departamentu V, a następnie Grupy Operacyjnej Departamentu Ochrony Gospodarki. Był jednym z szefów Samodzielnej Grupy „D", zorganizowanej przez dyrektora Departamentu IV płk. Konrada Straszewskiego (*Metody pracy operacyjnej*..., s. 25, 27; *Aparat bezpieczeństwa w Polsce*, t. 3..., s. 67–68). W 1994 r. przeciwko Zenonowi Płatkowi i Władysławowi Ciastoniowi wszczęto śledztwo w sprawie „zorganizowania w ramach Ministerstwa Spraw Wewnętrznych grupy przestępczej i kierowania przez Z[enona] Płatka i W[ładysława] Ciastonia popełnianiem przestępstw przez funkcjonariuszy tego resortu". W związku z informacjami na temat Samodzielnej Grupy „D" w Departamencie IV MSW, pojawiającymi się w telewizji i prasie w dniach 7–8 XII 1990 r., Płatek złożył następujące oświadczenie: „Jesienią tego roku (1982) po przybyciu z urlopu (byłem w sierpniu) uzyskałem informacje, że naczelnik Grunwald prowadził wobec uczestników pielgrzymki częstochowskiej jakieś działania mające na celu zniechęcanie ich do udziału w tej pielgrzymce, kolportując w tym celu ulotki oraz pisma pornograficzne. Wezwałem Grunwalda do wyjaśnienia tej sprawy, który oświadczył, że w pielgrzymce byli tylko informatorzy, którzy mieli za zadanie rozsiewanie informacji o złych warunkach, jak brak zaopatrzenia w żywność oraz niewłaściwe noclegi, i że takie były uzgodnienia z nadzorującym tę sprawę zastępcą dyrektora. Oświadczyłem, że zabraniam takich działań, a Grunwald został przeniesiony na naczelnika Wydziału V" (IPN – OKŚZpNP w Warszawie, Akta prokuratorskie, S 17/06/Zk/IV, Oświadczenie Zenona Płatka, Warszawa, 10 XII 1990 r., s. 213–216; *Aparat bezpieczeństwa w Polsce*, t. 3..., s. 67–68; *Metody pracy operacyjnej*..., s. 25, 27; https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwjJ-vP83XhAhUMs4sKHchcC4IQFjAAegQIABAB&url, dostęp 23 IV 2019 r.).

[56] *Aparat bezpieczeństwa w Polsce*, t. 3..., s. 66. Stefan Rapało (ur. 4 VII 1931 r.) – w MBP od 1952 r., od 15 XI 1980 do 10 I 1982 r. zastępca dyrektora Departamentu III MSW.

[57] Stefan Stochaj (ur. 27 VIII 1924 r. w Warszawie, zm. 4 VIII 2015 r.) – w strukturach MSW od 1961r.; pełnił funkcje zastępcy dyrektora Departamentu III MSW (25 X 1974 – 19 XII 1978), dyrektora Departamentu Techniki MSW (20 XII 1978 – 1 IV 1983), dyrektora generalnego w MSW (1 IV 1983 – 30 XI 1987), szefa Służby Zabezpieczenia Operacyjnego (1 IV 1983 – 31 VII 1990). Od kwietnia 1989 r. był zastępcą Sztabu MSW (którym kierował minister Henryk Dankowski), nadzorującego realizację postanowień Okrągłego Stołu oraz przebieg kampanii wyborczej do Sejmu i Senatu. Kierował zespołem ds. Podziału Służby Zabezpieczenia Operacyjnego w MSW i ustalaniem zakresu działań MSW, UOP i policji (*Aparat bezpieczeństwa w Polsce*, t. 3..., s. 15, 17, 18, 20, 62, 63, 66, 68).

[58] Konrad Straszewski (ur. 19 II 1927 r. w Czerniejewie, zm. 9 X 2019 r.) – w strukturach MBP/MSW od 11 IX 1952 r.: referent Wydziału V Departamentu V; starszy referent i kierownik Sekcji Wydziału II Departamentu XI (od 15 I 1953 r.), starszy oficer operacyjny Wydziału V Departamentu VI (od 1 IV 1955 r.), starszy oficer operacyjny, zastępca naczelnika i starszy inspektor Departamentu III (od 1 VII 1957 r.), zastępca naczelnika Wydziału V Departamentu III (od 1 I 1958 r.); naczelnik Wydziału I Departamentu IV (od 15 VI 1962 r.), zastępca dyrektora (od 1 VI 1971 r.) i dyrektor (od 1 XII 1974 r.) Departamentu IV, dyrektor generalny i szef Służby Zabezpieczenia Operacyjnego (od 21 XI 1981 r.). W 1982 r. przewodniczył Radzie Naukowo-Technicznej. W latach 1983−1985 wiceminister spraw wewnętrznych, następnie podsekretarz stanu w MSW; w 1983 r. kierownik grupy „zabezpieczającej" pielgrzymkę papieża Jana Pawła II do Polski, 6 III 1986 r. zwolniony ze służby (AIPN, 01552/2/CD, Teczka personalna Konrada Straszewskiego, Przebieg służby, k. 143–145; *Aparat bezpieczeństwa w Polsce*, t. 3..., s. 12, 13, 15, 61–63, 67). Konrad Straszewski został zwolniony ze służby na mocy decyzji prezesa Rady Ministrów gen. Wojciecha Jaruzelskiego, na wniosek gen. Czesława Kiszczaka, ministra spraw wewnętrznych. Przyczyną zwolnienia była nielojalność Straszewskiego w kwestii stanowiska MSW odnośnie do istotnych postanowień statutu Polsko-Polonijnej Izby Przemysłowo-Handlowej „Interpolcom" (*ibidem*, Pismo gen. broni Czesława Kiszczaka do prezesa Rady Ministrów PRL, gen. armii Wojciecha Jazuzelskiego, dotyczące odwołania Konrada Straszewskiego, czerwiec 1985 r., k. 228–229). Straszewski cieszył się dużym zaufaniem władz. We wniosku o jego nominację na stanowisko inspektora Departamentu III MSW napisano: „Rozwój pracy operacyjnej na odcinku kleru stwarza wiele niewykorzystanych możliwości rozpracowania wrogich ośrodków za granicą, kierujących działalnością poszczególnych ogniw Kościoła w kraju. Wzrasta również rola Kościoła w Polsce w organizowaniu działalności i udzielaniu pomocy klerowi w innych państwach socjalistycznych, a w szczególności w ZSRR. Stąd zachodzi potrzeba wyodrębnienia kilkuosobowej grupy, podporządkowanej kierownictwu departamentu, która by zajmowała się pracą operacyjną na tych odcinkach. Grupa ta prowadziłaby również systematyczną analizę form i metod wrogiej działalności Kościoła i wypracowywała skuteczne metody walki z tą działalnością. Na kierownika grupy proponuję mjr. Straszewskiego. Posiada on należyte przygotowania teoretyczne i praktyczne dla zorganizowania i pokierowania pracą na tym odcinku" (*ibidem*, Wniosek personalny dotyczący Konrada Straszewskiego, 9 II 1962 r., k. 165). W uzasadnieniu wniosku o podniesienie Straszewskiemu dodatku finansowego czytamy m.in: „Posiada zdolności pozyskiwania cennych TW, w wyniku czego ma szereg osiągnięć w uzyskiwaniu informacji" (*ibidem*, Wniosek personalny, ppłk Straszewski Konrad, 12 VII 1967 r., k. 176). W jednej z opinii służbowych stwierdzono m.in: „Pracą Departamentu IV kieruje od 1974 r. W tym okresie departament posiada poważne osiągnięcia w zakresie pełnego rozeznania operacyjnego, właściwej inspiracji i nakierunkowania działań. Uległa znacznej rozbudowie sieć TW zgodnie z wieloletnim planem jej rozwoju. Dzięki temu możliwe jest dostarczenie w miarę pełnych, źródłowych i obiektywnych informacji dla kierownictwa partii i rządu, umożliwiając w ten sposób podejmowanie trudnych decyzji o znaczeniu państwowym i międzynarodowym. Kierowany przez niego pion zabezpiecza należycie przebieg poważnych akcji o znaczeniu państwowym (nieraz międzynarodowym). Chroni skutecznie ochraniane środowisko przed penetracją elementów antysocjalistycznych. Lojalizuje postawy kleru i kościelnego aktywu świeckiego" (*ibidem*, Opinia służbowa dotycząca gen. bryg. Straszewskiego Konrada, sporządzona przez gen. dyw. Stanisława Kowalczyka, 1 VIII 1980 r.).

[59] AIPN, 01419/416/CD, Sprawa obiektowa krypt. „Wycieczka", Wniosek o wszczęcie sprawy obiektowej krypt. „Wycieczka", sporządzony przez naczelnika Wydziału III Departamentu IV MSW płk. Roberta Szczepańskiego, 10 VI 1988 r., k. 7. Jest to jedyny dokument wskazujący na jego udział w „operacyjnym zabezpieczeniu" pielgrzymek.

[60] Romuald Szczerbiński (ur. 31 VII 1932 r. w Warszawie) – od 1 IX 1954 r. słuchacz Szkoły Oficerskiej MBP, następnie w wojewódzkich jednostkach aparatu bezpieczeństwa w Szczecinie i Koszalinie. Od 1 III 1973 r. w strukturach MSW: starszy inspektor Grupy „D" Departamentu III, zastępca naczelnika (od 15 IX 1974 r.) i naczelnik (od 1 VI 1975 r.) Wydziału III Departamentu III; od 1 I 1980 do 31 VII 1983 r. starszy inspektor delegowany do pracy za granicą na etacie niejawnym; od 1 I 1984 r. naczelnik Wydziału X Departamentu III (AIPN, 0604/1646, Teczka personalna Romualda Szczerbińskiego, k. 149–159, 252).

[61] Tadeusz Szczygieł (ur. 13 III 1931 r. w Koszarach) – w strukturach aparatu bezpieczeństwa od 10 IX 1951 r. Po przeszkoleniu w CW MBP w Gdańsku służył w WUBP/KW MO w tymże mieście. Po reformie organizacyjnej kraju z czerwca 1975 r. zastępca komendanta wojewódzkiego MO ds. SB w Radomiu, następnie zastępca komendanta stołecznego MO ds. SB w Warszawie (od 27 X 1980 r.). W MSW od 15 VI 1985 r. na stanowiskach: dyrektora Departamentu IV oraz dyrektora Departamentu Studiów i Analiz (24 VIII 1989 r.). 3 IV 1990 r. zwolniony ze służby. Szczygieł przesłał szefowi SB Henrykowi Dankowskiemu „raport w sprawie likwidacji teczek na księży [tzw. TEOK – L.G., P.T.]" (AIPN, 0604/1832/1, Teczka personalna Tadeusza Szczygła, t. 1, k. 111–119; *Metody pracy operacyjnej...*, s. 59–60).

[62] Czesław Wiejak (ur. 29 VI 1934 r. w Osinach) był słuchaczem Międzywojewódzkiego Kursu Przeszkolenia Oficerów w Stalingradzie (od 19 VIII 1953 r.) oraz Rocznej Szkoły Oficerskiej CW MBP. Następnie pracował w WUBP/KW MO w Lublinie. Od 1 II 1972 r. służył w MSW jako: naczelnik Wydziału I Departamentu IV; zastępca dyrektora Departamentu IV (25 I 1976 r.), zastępca szefa SB (1 XII 1981 r.); dyrektor Departamentu IV (2 XI 1984 r.). 31 VII 1990 r. zwolniony ze służby. Wiejak był wielokrotnie delegowany do ZSRR, Włoch, Jugosławii i na Węgry. W 1983 r. pełnił funkcję zastępcy kierownika grupy „zabezpieczającej" pielgrzymkę papieża Jana Pawła II do Pol-

ski. Natomiast w 1989 r. był zastępcą kierownika Sztabu MSW (wiceministra Henryka Dankowskiego), powołanego w celu ochrony procesu realizacji postanowień Okrągłego Stołu, w tym kampanii wyborczej do Sejmu i Senatu. Prokurator OKŚZpNP w Warszawie Bartosz Tymosiewicz przesłuchał Wiejaka w charakterze świadka na okoliczność udziału w dezintegrowaniu pielgrzymek pieszych do Częstochowy w latach 1978–1983 (AIPN, 0604/1920, Teczka personalna Czesława Wiejaka, k. 3–5, 71; IPN – OKŚZpNP w Warszawie, 29 XI 2010 r., s. 2680–2684; *Aparat bezpieczeństwa w Polsce*, t. 3..., s. 13, 18).

[63] K. Owsińska, *Wybrane aspekty rozwoju gospodarczego i przestrzennego województwa radomskiego w latach 1975−1995* [w:] *Województwo radomskie 1975−1995*, red. P.A. Tusiński, Radom 1995, s. 92–103.

[64] *Mały Rocznik Statystyczny GUS w Radomiu z lat 1976–1984*, s. 99, 101.

[65] „Rocznik Diecezji Sandomierskiej" (Sandomierz) 1977, s. 38–200; „Rocznik Diecezji Sandomiersko-Radomskiej 1989" (Sandomierz) 1989, s. 75–442. W skład diecezji sandomierskiej wchodziło również 25 dekanatów z czterech sąsiednich województw: kieleckiego (12 dekanatów), lubelskiego (1 dekanat), piotrkowskiego (2 dekanaty) i tarnobrzeskiego (10 dekanatów).

[66] *Katalog Archidiecezji Warszawskiej zawierający spis duchowieństwa i parafii 1981*, Warszawa 1981, s. 234–235, 254–263, 280–288, 522.

[67] AIPN, 01225/799, Zarządzenie nr 26/82 Ministra Spraw Wewnętrznych z 17 IX 1982 r., k. 179 (zob. *Aparat bezpieczeństwa w Polsce*, t. 3..., s. 51).

[68] *Ibidem,* s. 51.

[69] *Ibidem*, s. 52.

[70] *Ibidem,* Zasady działania szefa WUSW określało zarządzenie 03/84 Ministra Spraw Wewnętrznych z 20 I 1984 r.

[71] *Twarze radomskiej bezpieki*..., s. 17–18, 22–23.

[72] Marian Mozgawa (ur. 18 III 1925 r. w Liśniku Dużym, zm. 21 I 2005 tamże) – w strukturach aparatu bezpieczeństwa od 10 VIII 1944 r., początkowo jako wywiadowca PUBP w Kraśniku. Rok później odbył kurs oficerski w CS MBP w Łodzi. W październiku 1946 r. rozpoczął służbę w WUBP w Lublinie. W latach pięćdziesiątych szef PUBP w Tomaszowie Lubelskim i Łukowie; od 19 IX 1961 do 1 IV 1966 r. kierownik Wydziału Administracyjnego KW PZPR w Lublinie. Od 1 IV 1966 r. zastępca komendanta wojewódzkiego ds. SB w Lublinie, od 1 VI 1975 r. komendant wojewódzki MO w Radomiu, od 17 III 1981 r. dyrektor generalny MSW. 5 I 1983 r. zwolniony ze służby (AIPN, 0604/1921, Teczka personalna Mariana Mozgawy, k. 5, 91–96, 191; R. Drabik, *Marian Mozgawa* [w:] *Powiatowy Urząd Bezpieczeństwa Publicznego w Kraśniku w latach 1944–1956*, red. J. Romanek, Lublin 2011, s. 231–233; *Twarze radomskiej bezpieki*..., s. 17, 18, 27, 74). Mozgawę uważano za osobę ambitną i despotyczną, otaczającą się „swoimi ludźmi". Jednak jego przeszłość budziła wiele kontrowersji. Podejrzewano go m.in. o współpracę z Niemcami w okresie okupacji (udzielanie im pomocy w łapance młodych chłopców, których wcielano do Baudienstu) czy zamordowanie jednego z braci koleżanki ze szkoły. W okresie służby w Lublinie zarzucano mu łapownictwo, „nadużywanie stanowiska celem wpływania na wymiar sprawiedliwości", podrabianie dokumentów personalnych oraz kłamstwo (twierdził, jakoby walczył w partyzantce). Gdy służył w KW MO w Radomiu, zarzucano mu niewłaściwe gospodarowanie funduszem operacyjnym, podejmowanie błędnych decyzji personalnych i gospodarczych. Jeden ze zdymisjonowanych funkcjonariuszy tej komendy w tajnym donosie do ministra spraw wewnętrznych gen. Czesława Kiszczaka napisał: „klimat rozliczeń w radomskiej komendzie (których rozsadnikiem była komórka PZPR przy KW MO) przypominał do złudzenia [...] zebrania Solidarności". W związku z zarzutami wobec Mozgawy została powołana komisja (składająca się z czterech oficerów MSW), która potwierdziła wiele nadużyć i nieprawidłowości w jego działaniach. Negatywną opinię wystawiła też współpracownikom Mozgawy; zostali oni odwołani z KW MO w Radomiu w 1981 r. (AIPN, 0604/1921, Teczka personalna Mariana Mozgawy, Pismo Haliny Rybki do ministra spraw wewnętrznych dotyczące kolaboracji Mariana Mozgawy z okupantem, 7 X 1967 r., k. 53; *ibidem*, Notatka służbowa zastępcy kierownika Głównego Inspektoratu MSW płk. Dariusza Orzechowskiego dotycząca zarzutów sędziego Sądu Powiatowego w Kraśniku Lubelskim Aleksandra Rybickiego wobec płk. Mariana Mozgawy, 1978 r., k. 57–59; *ibidem*, Pismo Grupy Oficerów Odnowy KW MO z Radomia do ministra spraw wewnętrznych o natychmiastowe odwołanie płk. Mariana Mozgawy z funkcji szefa KW MO w Radomiu w związku z jego przestępczą działalnością, 13 II 1981 r., k. 66; *ibidem*, Raport komisji w składzie: gen. bryg. Adam Krzysztoporski, gen. bryg. Bonifacy Jedynak, gen. bryg. Konrad Straszewski, gen. bryg. Mikołaj Krupski, sekretarz KD PZPR Wiesław Poczmański, dla ministra spraw wewnętrznych Czesława Kiszczaka w sprawie ustaleń dotyczących zarzutów stawianych płk. Marianowi Mozgawie, 24 VIII 1984 r., k. 72–74).

[73] Kazimierz Otłowski (ur. 25 VI 1933 r. w Węgrzynowie) – w latach 1953–1955 słuchacz Szkoły Oficerskiej Ośrodka Szkolenia Oficerów MO w Szczytnie, następnie wykładowca w tej szkole, od 1 XI 1968 r. naczelnik Wydziału Dochodzeniowego KD MO Warszawa-Śródmieście oraz Wydziału Dochodzeniowo-Śledczego KS MO (od 16 VI 1969 r.), od 1 VI 1979 r. zastępca komendanta stołecznego MO ds. Służby Milicji, od 18 III 1981 r. komendant wojewódzki MO w Radomiu, od 15 V 1982 r. zastępca komendanta ASW, od 26 V 1983 r. dyrektor Biura Dochodzeniowo-Śledczego. 31 VII 1990 r. zwolniony ze służby. Był jedynym funkcjonariuszem kierującym KW MO w Radomiu niezwiązanym z SB (*Twarze radomskiej bezpieki*..., s. 18, 27, 74; https://katalog.bip.ipn.gov.pl/informacje/97868, dostęp 16 II 2018 r.).

[74] Henryk Walczyński (ur. 9 V 1928 r. w Zrębach) – w SB od 15 V 1949 r., początkowo w WUBP w Kielcach, od 1 II 1952 r. w MBP/MSW, m.in. dyrektor Departamentu III (od 20 X 1980 r.); od 16 V 1982 r. komendant wojewódzki MO w Radomiu. 30 IV 1989 r. zwolniony dyscyplinarnie ze służby za przekroczenie uprawnień służbowych (wpłynął na wydanie zezwolenia na budowę fabryki kleju pod Grójcem przez prywatnego przedsiębiorcę Kazimierza Grabarka i udzielenie kredytów na realizację tej inwestycji). Podobne konsekwencje za poparcie tej budowy ponieśli zastępca szefa WUSW ds. polityczno-wychowawczych w Radomiu płk Ryszard Kozera oraz kilku pracowników MSW (AIPN, 0604/1470, Teczka personalna Henryka Walczyńskiego, Przebieg służby, k. 51–56; AIPN, 0789/156, t. 1, Pismo ministra spraw wewnętrznych gen. broni Czesława Kiszczaka dotyczące składu komisji do zbadania nadużyć szefa WUSW w Radomiu płk. Henryka Walczyńskiego, dotyczące jego zgody na budowę fabryki kleju przez Kazimierza Grabarka, 7 IX 1987 r., k. 26; *ibidem*, Sprawozdanie z rozmowy gen. Władysława Pożogi i gen. Józefa Chomętowskiego z płk. Henrykiem Walczyńskim na temat jego zgody na nielegalną budowę fabryki kleju przez Kazimierza Grabarka, 7 IX 1987 r., k. 27–30; *ibidem*, t. 2, Sprawozdanie gen. bryg. Józefa Chomętowskiego, płk. Sylwestra Gołębiowskiego, płk. Stanisława Żuchowskiego i ppłk. Jerzego Chrząszcza z postępowania dyscyplinarnego przeprowadzonego wobec płk. Henryka Walczyńskiego, 28 IX 1988 r., k. 298–316). W związku z planowanym na sierpień 1986 r. wyjazdem zespołu Oratorium do Włoch płk Henryk Walczyński, na prośbę założyciela zespołu ks. Lecha Gralaka, polecił naczelnikowi Wydziału Paszportów w Radomiu mjr. Januszowi Jaworskiemu przygotować paszporty dla dwunastoosobowej grupy. Jaworski załatwił to w ciągu kilku dni i dzięki temu zespół mógł udać się do Włoch. Warto podkreślić, że Walczyński uczynił to bezinteresownie (informacja własna ks. Lecha Gralaka).

[75] Jerzy Maj (ur. 8 VII 1938 r. w Lublinie) – w strukturach SB od 2 XI 1962 r., początkowo jako oficer operacyjny Referatu ds. Bezpieczeństwa KP MO w Łasku, od 1 IX 1971 r. I zastępca komendanta powiatowego MO ds. SB w Bełchatowie, od 1 VI 1975 r. w KW MO w Piotrkowie Trybunalskim, od 1 IX 1978 r. – słuchacz kursu Kadry Kierowniczej KGB w Moskwie, od 15 X 1979 r. zastępca komendanta wojewódzkiego MO ds. SB w Legnicy, od 19 I 1988 do 9 V 1990 r. szef WUSW w Radomiu (AIPN Ra, 037/30, Teczka personalna Jerzego Maja, k. 102–106; *Twarze radomskiej bezpieki*..., s. 28–29, 74).

[76] AIPN, 0604/1832, Teczka personalna Tadeusza Szczygła, t. 1, Przebieg służby, k. 111−118; *Twarze radomskiej bezpieki*..., s. 29, 74; zob. przyp. 61.

[77] Kazimierz Śledź (ur. 6 III 1934 r. w Polskowoli) – słuchacz Szkoły Krajowego Ośrodka Szkolenia MBP w Czerwińsku (od 1 VIII 1953 r.), następnie w PUBP/KP MO w Łukowie (od 27 VIII 1954 r.), zastępca komendanta powiatowego MO ds. SB w Biłgoraju (od 1 VIII 1970 r.), naczelnik Wydziału III KW MO w Chełmie (od 1 VI 1975 r.); od 15 V 1977 r. w KW MO w Radomiu, m.in. zastępca komendanta (od 15 II 1980 r.); od 10 XII 1981 r. w MSW. 23 VII 1990 r. zwolniony ze służby za przekroczenie uprawnień służbowych, m.in. za oszustwa finansowe, brak kontroli nad wydatkami funduszu „O" oraz organizacją pracy Wydziału „B" (AIPN, 0604/1921, Teczka personalna Kazimierza Śledzia, Notatka służbowa komisji w składzie: gen. bryg. Adam Krzysztoporski, gen. bryg. Bonifacy Jedynak, gen. bryg. Konrad Straszewski, gen. bryg. Mikołaj Krupski, sekretarz KD PZPR Wiesław Poczmański, dotycząca zarzutów wobec byłego kierownictwa KW MO w Radomiu, 3 IX 1981 r., k. 75–84; *Twarze radomskiej bezpieki*..., s. 29, 74).

[78] Jerzy Okraj (ur. 3 I 1930 r. w Warszawie) – od 15 XI 1960 r. w strukturach MSW, od 27 VIII do 10 X 1981 r. zastępca komendanta wojewódzkiego MO ds. SB w Radomiu, od 1 XII 1981 r. naczelnik Wydziału V KS MO w Warszawie. 15 XI 1983 r. zwolniony ze służby (*Twarze radomskiej bezpieki*..., s. 30, 74; https://katalog.bip.ipn.gov.pl/informacje/95033, dostęp 16 II 2018 r.).

[79] *Twarze radomskiej bezpieki*..., s. 30, 74; zob. przyp. 52.

[80] Mirosław Rogalski (ur. 9 I 1942 r. w Pomorzanach) – w strukturach SB od 1 X 1968 r., początkowo inspektor Wydziału II KW MO w Gdańsku; od 1 VI 1975 r. w KW MO w Elblągu, m.in. naczelnik Wydziału IV tej komendy (od 1 XI 1979 r.), następnie zastępca szefa WUSW ds. SB w Radomiu (15 V 1985 – 3 XII 1988 r.). 15 VIII 1989 r. zwolniony ze służby (*Twarze radomskiej bezpieki*..., s. 31, 74; https://katalog.bip.ipn.gov.pl/informacje/97549, dostęp 16 II 2018 r.).

[81] Antoni Kopij (ur. 10 V 1941 r. w Wydymerze, wówczas ZSRR) – w strukturach SB od 1 VII 1966 r., początkowo oficer operacyjny Referatu ds. Bezpieczeństwa KP MO w Pleszewie, inspektor operacyjny SB Referatu ds. Bezpieczeństwa tej komendy, od 1 VI 1975 r. w KW MO w Kaliszu, od 19 I 1988 r. zastępca szefa ds. SB WUSW w Radomiu. 10 V 1990 r. zwolniony ze służby (*Twarze radomskiej bezpieki*..., s. 31, 74; https://katalog.bip.ipn.gov.pl/informacje/139280, dostęp 16 II 2018 r.).

[82] *Twarze radomskiej bezpieki*..., s. 21. Z dokumentów bezpieki wynika, że funkcjonariusze Wydziału IV KW MO w Radomiu podejmowali brutalne działania specjalne, m.in. w sierpniu 1976 r. pobili proboszcza podradomskiej parafii Pelagów ks. Romana Kotlarza, a w styczniu 1983 r. próbowali podpalić plebanię w Zbroszy Dużej, gdzie administratorem był ks. Czesław Sadłowski (S. Kowalik, *Ksiądz Roman Kotlarz (1928–1976)*, Radom 2018; *idem*, *...byłem z tymi ludźmi: życie i działalność księdza Romana Kotlarza*, Radom 2018; G. Łeszczyński, *Kapłan niezłomny. Ks. Czesław Sadłowski*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2008, nr 10 (98), s. 67–74).

[83] E. Zając, *TEOK, TEOB, TEOP, czyli inwigilacja permanentna* [w:] *Teczka Ewidencji Operacyjnej na Księdza. Teoria i praktyka pracy operacyjnej SB*, red. R. Dyrcz, J. Laska, J. Raźny, E. Zając, Kraków 2009, s. 25–68.

[84] R. Peterman, *Proces brakowania i niszczenia akt organów bezpieczeństwa państwa w latach 1954–1990 na przykładzie województwa łódzkiego* [w:] *Wokół teczek bezpieki*..., s. 379–392.

[85] Ryszard Rypiński (ur. 24 I 1939 r. w Łęgu) – w strukturach aparatu bezpieczeństwa od 1 V 1960 r. jako oficer operacyjny Referatu ds. SB KP MO w Sandomierzu, następnie oficer operacyjny Referatu ds. SB KP MO w Staszowie (od 1 VII 1960 r.), słuchacz rocznej Szkoły Oficerskiej w Legionowie (od 1 XII 1962 r.), p.o. zastępca komendanta powiatowego MO ds. bezpieczeństwa w Staszowie (od 14 III 1964 r.), inspektor operacyjny Referatu ds. SB KP MO w Staszowie (1 IV 1967 r.), zastępca komendanta powiatowego MO ds. SB w Lipsku, naczelnik Wydziału IV KW MO w Radomiu (1 VI 1975 r.), naczelnik Wydziału „C" KW MO w Radomiu (od 15 V 1977 r.). 15 X 1989 r. zwolniony ze służby (AIPN Ra, 038/252, Teczka personalna Ryszarda Rypińskiego, k. 34–36, 80, 99; *Twarze radomskiej bezpieki*..., s. 56, 75).

[86] Wiesław Białogoński (ur. 27 X 1933 r. w Kielcach) – absolwent dwuletniej Szkoły Oficerskiej CW MBP, po ukończeniu szkoły zatrudniony w WUBP/WUdsBP/KW MO w Kielcach, następnie pełnił funkcję zastępcy komendanta powiatowego MO ds. bezpieczeństwa w Pińczowie (od 1 II 1967 r.), I zastępcy komendanta miejskiego MO ds. SB w Starachowicach, naczelnika Wydziału Inspekcji (od 1 VI 1975 r.) KW MO w Radomiu, naczelnika Wydziału IV tejże komendy (od 1 X 1977 r.). 15 III 1979 r. zwolniony ze służby (AIPN Ra, 038/99, Teczka personalna Wiesława Białogońskiego, k. 45–47; *Twarze radomskiej bezpieki*..., s. 33, 75). Białogoński brał udział w działaniach dezintegracyjnych wobec pieszych pielgrzymek przechodzących przez teren województwa radomskiego. Z tego powodu w 2010 r. został przesłuchany w charakterze świadka (IPN – OKŚZpNP w Warszawie, Akta prokuratorskie, S 17/06/Zk/IV, Protokół przesłuchania świadka Wiesława Zygmunta Białogońskiego przez prokuratora OKŚZpNP w Warszawie Bartosza Tymosiewicza, 31 V 2010 r., s. 2574–2517).

[87] Jan Turczynowski (ur. 20 IX 1943 r. w Jarosławiu) – w strukturach SB od 16 XI 1966 r., początkowo jako wywiadowca Sekcji 1 Wydziału „B" KW MO w Lublinie, następnie inspektor Wydziału IV tejże komendy (od 16 XI 1971 r.); kierownik sekcji (od 1 VIII 1976 r.), zastępca naczelnika (od 1 XI 1976 r.) i naczelnik (od 15 III 1979 r.) Wydziału IV KW MO w Radomiu, starszy inspektor ds. organizacyjno-etatowych WUSW w Radomiu (od 15 XII 1987 r.), starszy inspektor Zespołu ds. SB Wydziału Inspekcji SUSW (od 1 I 1989 r.) (AIPN, 1530/210, Teczka personalna Jana Turczynowskiego, k. 1–2, 157–158; *Twarze radomskiej bezpieki*..., s. 62, 75–76). Turczynowski nie ukrywał „sentymentu" do Kościoła katolickiego, o czym świadczy temat jego pracy magisterskiej w ASW: „Wykłady dla duchowieństwa w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim". W 1976 r. na wniosek Mariana Mozgawy został przeniesiony do Radomia. Był jednym z najbardziej zaufanych funkcjonariuszy Mozgawy. Gorliwie i konsekwentnie wypełniał zalecenia Departamentu IV MSW dotyczące dezintegracji pieszych pielgrzymek przechodzących przez teren województwa radomskiego, szczególnie grupy radomskiej, którą osobiście nadzorował. Z tego powodu postawiono mu zarzut udziału w zorganizowanej grupie przestępczej (IPN – OKŚZpNP w Warszawie, Akta prokuratorskie, S 17/06/Zk/IV, Postanowienie o przedstawieniu zarzutów Janowi Turczynowskiemu przez prokuratora OKŚZpNP w Warszawie Bartosza Tymosiewicza, 29 III 2010 r., k. 2528–2529).

[88] Stanisław Wilk (ur. 25 IV 1951 r. we Włoszczowie) – w strukturach SB od 1 IV 1973 r., początkowo oficer SB Grupy Operacyjnej Referatu ds. Bezpieczeństwa KP MO w Kielcach; od 1 VI 1975 r. starszy inspektor Wydziału II KW MO w Tarnobrzegu, od 1 II 1976 r. w KW MO w Radomiu; od 1 III 1983 r. zastępca kierownika komisariatu MO ds. SB w Zwoleniu; od 16 XII 1987 do 30 XI 1989 r. p.o. naczelnik Wydziału IV WUSW w Radomiu; od 5 II 1990 r. zastępca naczelnika Wydziału Studiów i Analiz WUSW w Radomiu. 26 VI 1990 r. zwolniony ze służby (*Twarze radomskiej bezpieki*..., s. 64, 75–76; https://katalog.bip.ipn.gov.pl/informacje/41640, dostęp 16 II 2018 r.).

[89] *Twarze radomskiej bezpieki*..., s. 75.

[90] Zob. przyp. 87.

[91] Jan Sztyler (ur. 19 II 1938 r. w Radestowie) – w strukturach SB od 1 IV 1961 r., początkowo oficer operacyjny Referatu ds. Bezpieczeństwa KP MO w Przysusze. Od 1 VI 1975 r. w KW MO w Radomiu, kolejno: starszy inspektor i kierownik Wydziału II (1 I 1979 r.), zastępca naczelnika Wydziału IV (1 IV 1979 r.); starszy inspektor Zespołu ds. SB Wydziału Inspekcji (16 XII 1980 r.) i ponownie zastępca naczelnika Wydziału IV (1 VI 1981 r.). 5 IV 1990 r. zwolniony ze służby (*Twarze radomskiej bezpieki*..., s. 60; https://katalog.bip.ipn.gov.pl/informacje/88312?katalog=5, dostęp 16 II 2018 r.).

[92] Edward Kos (ur. 5 I 1946 r. w Koziej Woli) – w strukturach SB od października 1968 r., początkowo w KP MO we Włoszczowie, od 1 II 1970 r. w KM MO w Ostrowcu Świętokrzyskim, następnie w KW MO w Radomiu jako kierownik sekcji Wydziału IV (od 31 VIII 1976 r.), starszy inspektor Zespołu ds. SB Wydziału Inspekcji (1 III 1978 r.), zastępca naczelnika Wydziału IV (16 XII 1980 r.), starszy inspektor Zespołu ds. SB Wydziału Inspekcji (1 VI 1981 r.), zastępca naczelnika Wydziału III (16 X 1982 r.), zastępca naczelnika Wydziału do Walki z Przestępstwami Gospodarczymi (16 IV 1986 r.) (*Twarze radomskiej bezpieki*..., s. 44; https://katalog.bip.ipn.gov.pl/informacje/38524, dostęp 16 II 2018 r.).

[93] Janusz Jaworski (ur. 26 III 1939 r. w Krakowie) – w strukturach aparatu bezpieczeństwa od 1 III 1962 r., początkowo w KP MO w Białobrzegach w charakterze starszego inspektora Referatu Paszportów, następnie w KW MO w Radomiu jako starszy inspektor Wydziału IV (od 14 II 1978 r.), kierownik sekcji Wydziału IV (od 1 VI 1981 r.), zastępca naczelnika Wydziału IV (od 1 VII 1981 r.); zastępca naczelnika Wydziału Paszportów (od 1 V 1983 do

26 VII 1990 r.) (AIPN Ra, 038/321, Teczka personalna Janusza Jaworskiego, k. 46–48; *Twarze radomskiej bezpieki*..., s. 42, 76).

[94] Zob. przyp. 88.

[95] Józef Aniołek (ur. 29 III 1947 r.) – w strukturach aparatu bezpieczeństwa od marca 1962 r. jako oficer operacyjny Referatu ds. SB KP MO w Białobrzegach; od 1 XI 1969 do 16 VII 1981 r. w MO, m.in. jako kierowca ZOMO w Starachowicach i kierowca Wydziału GMT w Radomiu; od 16 VII 1981 r. młodszy inspektor Wydziału IV KW MO ds. SB w Radomiu; od 1 II 1986 r. w Wydziale III tejże komendy. 31 I 1989 r. zwolniony ze służby (AIPN Ra, 038/315, Teczka personalna Józefa Aniołka, k. 52–54, 79; AIPN Ra, 08/573, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-80", Plan przedsięwzięć operacyjnych dotyczący 269 WPP, sporządzony przez płk. Mariana Mozgawę, komendanta wojewódzkiego MO w Radomiu, i mjr. Jana Turczynowskiego, naczelnika Wydziału IV KW MO w Radomiu, 21 VII 1980 r., k. 25–43; AIPN Ra, 08/668, Sprawa obiektowa „Pątnicy-81", Plan przedsięwzięć operacyjnych dotyczący 270 WPP, 23 VII 1981 r., k. 26–42; AIPN Ra, 08/751, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-81", Plan przedsięwzięć operacyjnych dotyczący 271 WPP, 23 VII 1981 r., k. 22–37; AIPN Ra, 08/864, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-83", Skład grupy operacyjnej przewidzianej do zabezpieczenia RPP, sporządzony przez mł. sierż. Józefa Aniołka, 1983 r., k. 160; AIPN Ra, 08/914, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-84", Grupa operacyjna Wydziału IV KW MO w Radomiu, Grafik operacyjnego i technicznego zabezpieczenia grup pielgrzymkowych na terenie Radomia RPP, sporządzony przez mł. chor. Józefa Aniołka, 3 VIII 1984 r., k. 163; AIPN Ra, 08/1035, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-85", Plan przedsięwzięć operacyjnych, sporządzony przez ppłk. Jana Turczynowskiego, naczelnika Wydziału IV WUSW w Radomiu, 18 VII 1985 r., k. 7–19; *ibidem*, Grafik zabezpieczenia nabożeństw RPP, sporządzony przez ppor. Jerzego Dychałę, 29 VII 1985 r., k. 50).

[96] Zob. przyp. 86; AIPN Ra, 08/124, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-77", Szyfrogram ppłk. Wiesława Białogońskiego, naczelnika Wydziału IV KW MO w Radomiu, dotyczący RPP, 6 VIII 1977 r., k. 85; *ibidem*, Szyfrogram ppłk. Wiesława Białogońskiego, naczelnika Wydziału IV KW MO w Radomiu, dotyczący WPP, 8 VIII 1977 r., k. 89–91; AIPN Ra, 08/243, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-78", Wniosek o wszczęcie sprawy obiektowej krypt. „Pątnicy-78" sporządzony przez ppłk. Wiesława Białogońskiego, naczelnika Wydziału IV KW MO w Radomiu, 24 VII 1978 r., k. 6; *ibidem*, Plan przedsięwzięć operacyjnych dotyczących 267 WPP, sporządzony przez ppłk. Wiesława Białogońskiego, naczelnika Wydziału IV KW MO w Radomiu, 27 VII 1978 r., k. 27–44; *ibidem*, Pismo ppłk. Wiesława Białogońskiego do naczelnika Wydziału V Departamentu IV MSW dotyczące WPP, 17 VII 1978 r., k. 81; *ibidem*, Pismo ppłk. Wiesława Białogońskiego do naczelnika Wydziału „B" KW MO w Radomiu dotyczące WPP i RPP, 20 VII 1978 r., k. 85–87; *ibidem*, Informacja ppłk. Wiesława Białogońskiego uzyskana od TW ps. „Janusz", dotycząca WPP i RPP, 4 IX 1978 r., k. 307–309; AIPN Ra, 08/1071, Sprawa obiektowa krypt. „Skorpion", t. 2, Pismo ppłk. Wiesława Białogońskiego do naczelnika Wydziału III KW MO w Radomiu dotyczące WPP i RPP, 3 VII 1978 r., k. 83–85).

[97] Leon Boczek (ur. 27 VI 1949 r.) – oficer grupy operacyjnej Referatu ds. SB KP MO w Szydłowcu (od 1 XII 1971 r.); funkcjonariusz stały (od 1 XII 1974 r.), starszy inspektor (1 VII 1976 r.), kierownik sekcji (1 VIII 1978 r.) Wydziału IV KW MO w Radomiu, od 28 II 1985 r. w Sekcji VI WUSW w Radomiu (AIPN Ra, 038/316, Teczka personalna Leona Boczka; AIPN Ra, 08/243, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-78", Uzupełnienie do planu zabezpieczenia przemarszu 267 WPP, sporządzone przez ppor. Leona Boczka, kierownika grupy, st. insp. Wydziału IV KW MO w Radomiu, oraz ppor. Jerzego Drogosiewicza, st. insp. Wydziału IV KW MO w Radomiu, 4 VIII 1978 r., k. 45; *ibidem*, Notatka służbowa Lucjana Koczorowskiego, Bogdana Robaka, Wiesława Skrzypka i Leona Boczka dotycząca RPP, 7 VIII 1978 r., k. 170; *ibidem*, Notatka służbowa Lucjana Koczorowskiego, Bogdana Robaka, Wiesława Skrzypka i Leona Boczka dotycząca RPP, 7 VIII 1978 r., k. 179–180; AIPN Ra, 08/388, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-79", Notatka służbowa ppor. Leona Boczka z rozmowy z ks. Henrykiem Krzoskiem, proboszczem parafii w Rzucowie, 5 VIII 1979 r., k. 101; AIPN Ra, 08/573, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-80", Wyciąg z notatki służbowej spisanej z rozmowy z proboszczem parafii w. Rzucowie ks. Henrykiem Krzoskiem, sporządzony przez por. Leona Boczka, 6 V 1980 r., k. 51; AIPN Ra, 08/668, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-81", Notatka służbowa ppor. Adama Kawałka z informacji KO ps. „LM" dotyczącej RPP, 9 VIII 1981 r., k. 99; *ibidem*, Notatka służbowa ppor. Adam Kawałka, kierownika sekcji, z informacji KO ps. „LM" dotyczącej RPP, 11 VIII 1981 r., k. 115; *ibidem*, Raport ppor. Adama Kawałka do naczelnika Wydziału IV KW MO w Radomiu mjr. Jana Turczynowskiego dotyczący wręczenia KO ps. „LM" paczki żywnościowej, 17 VIII 1981 r., k. 132; AIPN Ra, 08/751, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-82", Notatka służbowa por. Leona Boczka dotycząca PPP, 9 VIII 1982 r., k. 62; *ibidem*, Szyfrogram mjr. Jana Turczynowskiego, naczelnika Wydziału IV KW MO w Radomiu (z up. por. Leon Boczek, kierownik sekcji), dotyczący PPP (podlaskiej), 5 VIII 1982 r., k. 119; *ibidem*, Szyfrogram mjr. Jana Turczynowskiego (z up. ppor. Leon Boczek) dotyczący RPP, 7 VIII 1982 r., k. 134; Szyfrogram mjr. Jana Turczynowskiego (z up. ppor. Leon Boczek, kierownik Sekcji II) dotyczący PPP, 8 VIII 1982 r., k. 141; AIPN Ra, 08/864, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-83", Plan przedsięwzięć operacyjnych do sprawy obiektowej krypt. „Pątnicy-83", sporządzony przez mjr JanaTurczynowskiego, naczelnika Wydziału IV KW MO w Radomiu, 15 VII 1983 r., k. 18–29; *ibidem*, Szyfrogram mjr. Jana Turczynowskiego dotyczący V RPP, 2 VIII 1983 r., k. 81; *ibidem*, Szyfrogram mjr. Jana Turczynowskiego dotyczący V RPP, 2 VIII 1983 r., k. 81; *ibidem*, Szyfrogram mjr. Jana Turczynowskiego (z up. por. Leon Boczek, zastępca

naczelnika Wydziału IV KW MO w Radomiu) dotyczący V RPP, 7 VIII 1983 r., k. 91; *ibidem*, Szyfrogram mjr. Jana Turczynowskiego (z up. por. Leon Boczek) dotyczący V RPP, 7 VIII 1983 r., k. 91, 95).

[98] Sławomir Bogusiewicz (ur. 8 II 1953 r. w Lublinie) – w strukturach SB od 1 XI 1977 r., referent techniki operacyjnej Wydziału „T" ds. SB KW MO w Chełmie, młodszy inspektor (od 16 XII 1978 r.) i inspektor (1 X 1981 – 1 II 1983 r.) Wydziału IV KW MO w Radomiu; następnie w Wydziale III KW MO/WUSW w Lublinie. 31 VII 1990 r. zwolniony ze służby (AIPN Lu, 028/2112, Teczka personalna Sławomira Bogusiewicza, k. 1, 24, 40–42, 52, 89, 61, 78–79; AIPN Ra, 08/388, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-79", Mapa trasy RPP realizowanej w dniach 6–15 VIII 1979 r., opracowana przez st. kpr. Sławomira Bogusiewicza, b.d., b.p.; *ibidem*, Notatka służbowa st. kpr. Sławomira Bogusiewicza dotycząca RPP, 7 VIII 1979 r., k. 112; *ibidem*, Plan przedsięwzięć operacyjnych dotyczących 269 WPP, opracowany przez płk. Mariana Mozgawę i mjr. Jana Turczynowskiego, lipiec 1980 r., k. 25–43; AIPN Ra, 08/668, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-81", Notatka służbowa st. sierż. Sławomira Bogusiewicza, mł. insp. Wydziału IV KW MO w Radomiu, dotycząca RPP, 6 VIII 1981 r., k. 75; AIPN Ra, 08/751, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-82", Notatka służbowa st. sierż. Sławomira Bogusiewicza dotycząca PPP, 8 VIII 1982 r., k. 58; *ibidem*, Plan przedsięwzięć operacyjnych, 19 VII 1982 r., k. 27–28).

[99] AIPN Ra, 08/914, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-84", Szyfrogram insp. Wydziału IV WUSW w Radomiu kpr. Mariana Chmielewskiego dotyczący PPP (podlaskiej), 7 VIII 1984 r., k. 217–218 (brak danych dotyczących uczestnictwa Chmielewskiego w inwigilacji pielgrzymek w innych latach).

[100] Jerzy Drogosiewicz (ur. 31 VII 1950 r.) – w strukturach SB od 20 XII 1971 r., funkcjonariusz KP MO w Grójcu (do czerwca 1977 r.), starszy inspektor (1 VIII 1977 r.), kierownik sekcji (1 XI 1977 r.) oraz starszy inspektor (10 VII 1981 r.) Wydziału IV KW MO ds. SB w Radomiu. W latach 1974–1977 słuchacz ASW w Legionowie, po ukończeniu Akademii funkcjonariusz Wydziału IV KW MO w Radomiu (od 1 VII 1977 r.), następnie inspektor Wydziału Paszportów, starszy inspektor Wydziału III oraz starszy inspektor Wydziału Ochrony Gospodarki tej komendy (AIPN Ra, 037/69, Teczka personalna Jerzego Drogosiewicza, t. 1, k. 63–67, 90, 91). Drogosiewicz uczestniczył w działaniach mających na celu dezintegrację pielgrzymek pieszych, za co zostały mu przedstawione zarzuty prokuratorskie. Ostatecznie sprawa została umorzona (IPN – OKŚZpNP w Warszawie, Akta prokuratorskie, S 17/06/Zk/IV, 7 VII 2009 r., s. 1846–1847; IPN – OKŚZpNP w Warszawie, S. 46/11/ZK, Postanowienie o umorzeniu śledztwa, 27 II 2012 r., s. 1–16, kopia w zbiorach ks. Lecha Gralaka; AIPN Ra, 08/124, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-77", Notatka służbowa ppor. Jerzego Drogosiewicza, st. insp. Wydziału IV KW MO w Radomiu, dotycząca RPP, 10 VIII 1977 r., k. 43; *ibidem*, Notatka służbowa ppor. Jerzego Drogosiewicza dotycząca RPP, 11 VIII 1977 r., k. 45; *ibidem*, Notatka służbowa ppor. Jerzego Drogosiewicza dotycząca danych personalnych właścicieli pojazdów parkujących w pobliżu Jasnej Góry, 24 IX 1977 r., k. 52; AIPN Ra, 08/243, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-78", Charakterystyka zakładanego przebiegu 267 WPP przez teren woj. radomskiego, sporządzona przez ppor. Jerzego Drogosiewicza, kierownika Sekcji II Wydziału IV KW MO w Radomiu, 24 VII 1978 r., k. 7–12; *ibidem*, Uzupełnienie do planu zabezpieczenia przemarszu 267 WPP, sporządzone przez ppor. Leona Boczka, kierownika grupy, i ppor. Jerzego Drogosiewicza, 4 VIII 1978 r., k. 45; *ibidem*, Wyciąg z informacji TW ps. „Heniek", sporządzony przez ppor. Jerzego Drogosiewicza, 8 V 1978 r., k. 60; *ibidem*, Wyciąg z informacji TW ps. „Sebastian" dotyczącej próby utworzenia przez zakonników (ks.ks. filipinów) samodzielnej pielgrzymki (z inicjatywy ks. Lecha Gralaka), sporządzony przez ppor. Jerzego Drogosiewicza, 23 VI 1978 r., k. 68; *ibidem*, Informacja ppor. Jerzego Drogosiewicza z przekazu TW ps. „Jurek" dotyczącego zbierania danych na temat grupy złotej z ul. Siennej, 19 VII 1978 r., k. 83–84; *ibidem*, Notatka służbowa ppor. Jerzego Drogosiewicza ze spotkania z KO ps. „Junak" dotycząca WPP, 25 VII 1978 r., k. 91; *ibidem*, Informacja ppor. Jerzego Drogosiewicza z przekazu TW ps. „Jurek" dotycząca RPP, 26 VII 1978 r., k. 92; *ibidem*, Notatka służbowa ppor. Jerzego Drogosiewicza dotycząca dzieci z kolonii letnich w Mogielnicy, 30 VII 1978 r., k. 109; *ibidem*, Wyciąg z notatki służbowej z rozmowy z o. Apoloniuszem Leśniewskim, gwardianem klasztoru OO. Kapucynów w Nowym Mieście, sporządzony przez ppor. Jerzego Drogosiewicza, 31 VII 1978 r., k. 111; *ibidem*, Wyciąg z notatki służbowej dotyczącej rozmowy z o. Stanisławem Niklem, administratorem parafii w Łęczeszycach, sporządzony przez ppor. Jerzego Drogosiewicza, 31 VIII 1978 r., k. 112; *ibidem*, Wyciąg z notatki służbowej ze spotkania z KO ps. „Junak" dotyczącej WPP, sporządzony przez ppor. Jerzego Drogosiewicza, 1 VIII 1978 r., k. 114; *ibidem*, Notatka służbowa ppor. Jerzego Drogosiewicza ze spotkania z KO ps. „GT" dotycząca RPP, 2 VIII 1978 r., k. 116; *ibidem*, Notatka służbowa ppor. Jerzego Drogosiewicza ze spotkania z TW ps. „Jurek" w LK krypt. „Nysa" dotycząca próby zapisania się przez TW na pielgrzymkę w parafii św. Jana w Radomiu, 2 VIII 1978 r., k. 120; *ibidem*, Notatka służbowa ppor. Jerzego Drogosiewicza ze spotkania z tow. Borkiewiczem, dyrektorem UdsW, dotycząca RPP, 3 VIII 1978 r., k. 126; *ibidem*, Notatka służbowa ppor. Jerzego Drogosiewicza ze spotkania z TW ps. „Jurek" w LK krypt. „Nysa" dotycząca próby zapisania się przez TW na pielgrzymkę w parafii św. Jana w Radomiu, 4 VIII 1978 r., k. 133; *ibidem*, Notatka służbowa ppor. Jerzego Drogosiewicza ze spotkania z TW ps. „Jurek", 5 VIII 1978 r., k. 140; *ibidem*, Notatka służbowa ppor. Jerzego Drogosiewicza ze spotkania z KO ps. „Junak" dotycząca WPP, 8 VIII 1978 r., k. 206; *ibidem*, Notatka służbowa ppor. Jerzego Drogosiewicza dotycząca RPP i WPP, 9 VIII 1978 r., k. 235–238; *ibidem*, Wyciąg z notatki służbowej dotyczącej rozmowy z o. Apoloniuszem Leśniewskim, 14 VIII 1978 r., sporządzony przez ppor. Jerzego Drogosiewicza, 15 VIII 1978 r., k. 274; *ibidem*, Wyciąg z notatki służbowej dotyczącej rozmowy z o. Stanisławem Niklem, administratorem parafii w Łęczeszycach, sporządzony

przez ppor. Jerzego Drogosiewicza, 14 VIII 1978 r., k. 275; *ibidem*, Notatka służbowa ppor. Jerzego Drogosiewicza zawierająca listę nazwisk i adresów osób ukaranych za wykroczenia, 17 VIII 1978 r., k. 276–277; *ibidem*, Notatka służbowa ppor. Jerzego Drogosiewicza z informacji KO ps. „GT" dotyczącej RPP, 17 VIII 1978 r., k. 278; *ibidem*, Informacja ppor. Jerzego Drogosiewicza uzyskana od TW ps. „Albert", uczestnika RPP (grupa złota), 23 VIII 1978 r., k. 293–294; *ibidem*, Wykaz właścicieli samochodów, które towarzyszyły podgrupom radomskim na trasie Radom–Studzianna, sporządzony przez ppor. Jerzego Drogosiewicza, 27 VIII 1978 r., k. 295–297; *ibidem*, Wyciąg z notatki służbowej z informacji KO ps. „Wąkop" dotyczącej RPP z 6–9 VIII 1978 r., sporządzony przez ppor. Jerzego Drogosiewicza, 24 VIII 1978 r., k. 314–315; *ibidem*, Notatka służbowa ppor. Jerzego Drogosiewicza z informacji TW ps. „Albert" dotyczącej spotkania opłatkowego pielgrzymów u oo. paulinów w Warszawie, 23 I 1978 r., k. 326–328; *ibidem*, Kopia kroniki RPP, przekazana por. Tadeuszowi Żabińskiemu przez TW ps. „Maks" w marcu 1979 r., k. 330–361; AIPN Ra, 08/388, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-79", Charakterystyka przebiegu 268 WPP na terenie woj. radomskiego w dniach 6–8 VIII 1979 r., sporządzona przez ppor. Jerzego Drogosiewicza, kierownika Sekcji II Wydziału IV KW MO w Radomiu, 1 VIII 1979 r., k. 11; *ibidem*, Plan przedsięwzięć operacyjnych dotyczących WPP, opracowany przez ppor. Jerzego Drogosiewicza, lipiec 1979 r., k. 27–45; *ibidem*, Pismo płk. Stefana Ostapińskiego, naczelnika Wydziału V Departamentu IV MSW, skierowane do KW MO w Radomiu, dotyczące wzrostu liczebności grupy „17" DA, 2 VII 1979 r., k. 54–55; *ibidem*, Informacja ppor. Jerzego Drogosiewicza uzyskana od TW ps. „Wiktor", dotycząca WPP, 17 VIII 1979 r., k. 145–146; *ibidem*, Wyciąg z informacji TW ps. „Olan" z 1 IX 1979 r., sporządzony przez ppor. Jerzego Drogosiewicza, 5 IX 1979 r., k. 187; *ibidem*, Wyciąg z informacji TW ps. „Olan" z 9 VIII 1979 r., sporządzony przez ppor. Jerzego Drogosiewicza, 6 IX 1979 r., k. 188; *ibidem*, Informacja ppor. Jerzego Drogosiewicza dotycząca właścicieli samochodów osobowych uczestniczących w RPP, 2 X 1979 r., k. 191; AIPN Ra, 08/573, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-80", Plan przedsięwzięć operacyjnych dotyczących 269 WPP, opracowany przez płk. Mariana Mozgawę i mjr. Jana Turczynowskiego, lipiec 1980 r., k. 25–43; AIPN Ra, 08/668, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-81", Notatka służbowa por. Jerzego Drogosiewicza z rozmowy z ks. Kazimierzem Strzyżem, proboszczem parafii w Kazanowie Iłżeckim, 30 VII 1981 r., k. 68–69; *ibidem*, Notatka służbowa por. Jerzego Drogosiewicza oraz Adama Kawałka dotycząca rozmowy z o. Józefem Jurkowskim, gwardianem klasztoru OO. Kapucynów w Nowym Mieście, 3 VIII 1981 r., k. 71).

[101] Jerzy Dychała (ur. 14 XII 1955 r. w Skarżysku-Kamiennej) – milicjant plutonów lekkich ZOMO KW MO w Radomiu (od 5 X 1976 r.), inspektor Wydziału IV KW MO w Radomiu (18 XII 1978 – 30 XI 1989 r.) (AIPN Ra, 67/20, Teczka personalna Jerzego Dychały, k. 39–40; AIPN Ra, 08/573, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-80", Informacja dotycząca plut. Jerzego Dychały, insp. Wydziału IV KW MO w Radomiu, prowadzącego TW ps. „Braciszek", 1980 r., k. 11, 123 (występuje również w wykazie TW wyznaczonych do inwigilacji pielgrzymek pieszych w latach 1979 i 1981); AIPN Ra, 08/751, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-82", Szyfrogram mjr. Jana Turczynowskiego, naczelnika Wydziału IV KW MO w Radomiu, zawierający wykaz tajnych współpracowników przewidzianych do zabezpieczenia pielgrzymek pieszych, 24 VII 1982 r., k. 103; AIPN Ra, 08/1035, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-85", Grafik zabezpieczenia nabożeństw RPP opracowany przez ppor. Jerzego Dychałę, 29 VII 1985 r., k. 50; *ibidem*, Ocena przebiegu 274 WPP, opracowana przez ppor. Jerzego Dychałę, 11 XI 1985 r., k. 235–237; AIPN Ra, 08/1053, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-86", Pismo Wydziału IV WUSW w Radomiu do naczelnika Wydziału IV WUSW w Częstochowie dotyczące miejsc noclegowych w Częstochowie dla funkcjonariuszy SB, 26 VI 1986 r., k. 120; *ibidem*, Szyfrogram ppłk. Jana Turczynowskiego (z up. ppor. Jerzy Dychała) dotyczący RPP, 13 VIII 1986 r., k. 128–129; *ibidem*, Szyfrogram ppłk. Jana Turczynowskiego, naczelnika Wydziału IV WUSW w Radomiu (z up. ppor. Jerzy Dychała, zastępca naczelnika), dotyczący RPP, 11 VIII 1986 r., k. 138; *ibidem*, Wniosek o zakończenie sprawy obiektowej krypt. „Pątnicy-86", sporządzony przez ppłk. Jana Turczynowskiego, ppor. Jerzego Dychałę, st. insp. Wydziału IV WUSW w Radomiu, 10 XI 1986 r., k. 237–238; AIPN Ra, 08/1055, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-87", Plan przedsięwzięć operacyjnych do sprawy obiektowej krypt. „Pątnicy-87", opracowany przez ppłk. Jana Turczynowskiego, naczelnika Wydziału IV WUSW w Radomiu (z up. ppor. Jerzy Dychała), 15 VII 1987 r., k. 7–18; *ibidem*, Szyfrogram ppłk. Jana Turczynowskiego dotyczący miejsc noclegowych dla funkcjonariuszy SB, 14 VII 1987 r., k. 126; *ibidem*, Ocena przebiegu 276 pielgrzymki z Warszawy do Częstochowy oraz realizacja jej operacyjnego zabezpieczenia przez Wydział IV w czasie przemarszu przez teren woj. radomskiego, sporządzona przez ppor. Jerzego Dychałę, st. insp. Wydziału IV WUSW w Radomiu, 14 IX 1987 r., k. 247–249; AIPN Ra, 08/1060, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-88", Analiza materiałów dotyczących sprawy obiektowej krypt. „Pątnicy-88", sporządzona przez ppor. Jerzego Dychałę, st. insp. Wydziału IV WUSW w Radomiu, lipiec 1988 r., k. 235–237).

[102] Leszek Dziedzic (ur. 16 VII 1933 r. w Suskowoli) – w aparacie bezpieczeństwa od 28 II 1956 r., początkowo oficer KP MO w Zwoleniu; po reformie administracyjnej kraju z 1975 r. starszy inspektor Wydziału IV KW MO w Radomiu. 1 IV 1981 r. zwolniony ze służby (AIPN Ra, 038/118, Teczka personalna Leszka Dziedzica, k. 36–37, 58; AIPN Ra, 08/243, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-78", Notatka służbowa por. Leszka Dziedzica z informacji TW ps. „Kruk" dotyczącej RPP, 12 VII 1978 r., k. 77).

[103] Jerzy Garbacz (ur. 6 IV 1952 r. w Skarżysku-Kamiennej) – milicjant kompanii patroli pieszych KW MO w Radomiu (od 15 X 1976 r.); inspektor (17 III 1981 r.) oraz starszy inspektor (1 VII 1985 r.) Wydziału IV KW MO w Radomiu. 15 VIII 1986 r. karnie zwolniony ze służby przez ministra Kiszczaka za przywłaszczenie mienia otrzymanego

na przechowanie od mieszkanki Radomia Zofii Szewczyk w listopadzie 1985 r. W styczniu 1986 r. kobieta ta zmarła w niewyjaśnionych okolicznościach (AIPN Ra, 67/37, Teczka personalna Jerzego Garbacza, k. 72–74, 151–158; AIPN Ra, 08/668, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-81", Plan przedsięwzięć operacyjnych dotyczących 270 WPP, opracowany przez kpt. Janusza Jaworskiego, zastępcę naczelnika Wydziału IV KW MO w Radomiu, 23 VII 1981 r., k. 26–42; AIPN Ra, 08/864, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-83", Relacja chor. Jerzego Garbacza dotycząca wyjścia podgrupy 2 z kaplicy MB Królowej Świata w Radomiu, w której przytacza on wypowiedź przewodnika ks. Lecha Gralaka o „braku miejsca w pielgrzymce dla prowokatorów i ulotkowiczów", 6 VIII 1983 r., b.p.; *ibidem*, Relacja chor. Jerzego Garbacza dotycząca RPP, b.d., k. 112–115, 117; AIPN Ra, 08/914, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-84", Szyfrogram kpt. Jana Sztylera, zastępcy naczelnika Wydziału IV WUSW w Radomiu, dotyczący RPP, 2 VIII 1984 r., k. 144; AIPN Ra, 08/1035, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-85", Plan przedsięwzięć operacyjnych do sprawy obiektowej krypt. „Pątnicy-85", opracowany przez ppłk. Jana Turczynowskiego, naczelnika Wydziału IV WUSW w Radomiu, 18 VII 1985 r., k. 7–19; *ibidem*, Notatka służbowa ppor. Jerzego Garbacza dotycząca VII PPP, 6 VIII 1985 r., k. 145; AIPN Ra, 08/1053, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-86", Pismo Wydziału IV WUSW w Radomiu do naczelnika Wydziału IV WUSW w Częstochowie dotyczące miejsc noclegowych w Częstochowie dla funkcjonariuszy SB, 26 VI 1986 r., k. 120; *ibidem*, Raport ppłk. Jana Turczynowskiego, naczelnika Wydziału IV WUSW w Radomiu, do szefa WUSW w Radomiu w sprawie wydania zezwolenia na zmianę na cywilne numerów tablic rejestracyjnych dwóch pojazdów służbowych, 27 VI 1986 r., k. 50).

[104] Jerzy Gierczak (ur. 26 I 1945 r.) – w aparacie bezpieczeństwa od 16 II 1972 r., początkowo w Komisariacie Kolejowym MO w Skarżysku-Kamiennej, następnie w KP MO w Końskich (od 16 VII 1974 r.) oraz Wydziale „W" KW MO w Radomiu (od 1 VI 1975 r.); od 1 VIII 1980 r. starszy inspektor Wydziału IV tejże komendy. W latach 1982–1985 słuchacz w ASW w Warszawie. Po ukończeniu Akademii nie wrócił do Wydziału IV – służył w wydziałach III i VI, 31 VII 1990 r. zwolniony ze służby (AIPN Ra, 038/313, Teczka personalna Jerzego Gierczaka, k. 46–47; AIPN Ra, 08/243, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-78", Pismo mjr. Zenona Wójtowicza, naczelnika Wydziału „B" KW MO w Radomiu, do naczelnika Wydziału IV KW MO w Radomiu, dotyczące przekazu zdjęć operacyjnych, 11 VIII 1978 r., k. 260; AIPN Ra, 08/243, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-80", Notatka służbowa ppor. Jerzego Gierczaka, st. insp. Wydziału IV KW MO w Radomiu, dotycząca zabezpieczenia Mszy św. RPP w Orońsku, 7 VIII 1980 r., k. 151; *ibidem*, Wykaz właścicieli pojazdów samochodowych biorących udział w RPP, sporządzony przez ppor. Jerzego Gierczaka, 11 VIII 1980 r., k. 217; AIPN Ra, 08/668, Sprawa obiektowa „Pątnicy-81", Notatka służbowa ppor. Jerzego Gierczaka, st. insp. Wydziału IV KW MO w Radomiu, dotycząca PPP, 10 VIII 1981 r., k. 114; AIPN Ra, 08/751, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-82", Informacja ppor. Jerzego Gierczaka, insp. Wydziału „W" KW MO w Radomiu, dotycząca RPP, 21 VII 1982 r., k. 43; *ibidem*, Notatka służbowa ppor. Jerzego Gierczaka na temat dopłacenia 300 zł do pielgrzymki przez pątników z Jastrzębi, 21 VII 1982 r., k. 44; *ibidem*, Notatka służbowa por. Sławomira Bogusiewicza, insp. Wydziału IV KW MO w Radomiu, dotycząca PPP, 8 VIII 1982 r., k. 58; *ibidem*, Notatka służbowa por. Leona Boczka, st. insp. Wydziału IV KW MO w Radomiu, dotycząca PPP, 9 VIII 1982 r., k. 62; AIPN Ra, 08/864, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-83", Notatka służbowa ppor. Jerzego Gierczaka, kierownika zmiany Wydziału „W" KW MO w Radomiu, dotycząca wydanej przez o. Huberta Czumę ulotki nawołującej do udziału w 272 WPP, 31 V 1983 r., k. 15–16; *ibidem*, Notatka służbowa ppor. Jerzego Gierczaka, dotycząca 3 PPP (podlaskiej), 11 VIII 1983 r., k. 174; *ibidem*, Notatka służbowa por. Eligiusza Wierzbickiego dotycząca PPP (podlaskiej), 6 VIII 1983 r., k. 49; AIPN Ra, 08/914, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-84", Notatka służbowa ppor. Jerzego Gierczaka, kierownika zmiany Wydziału „W" WUSW w Radomiu, dotycząca RPP, 9 VIII 1984 r., k. 186).

[105] Zob. przyp. 93; AIPN Ra, 08/243, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-78", Wyciąg z notatki służbowej dotyczącej rozmowy z ks. Wojciechem Staromłyńskim, proboszczem parafii Opieki NMP w Radomiu, sporządzony przez kpt. Janusza Jaworskiego, st. insp. Wydziału IV KW MO w Radomiu, 2 VIII 1978 r., k. 119; AIPN Ra, 08/388, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-79", Notatka służbowa kpt. Janusza Jaworskiego, st. insp. Wydziału IV KW MO w Radomiu, dotycząca RPP, 6 VIII 1979 r., k. 104–105; AIPN Ra, 08/573, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-80", Charakterystyka zakładanego przebiegu 269 WPP na terenie woj. radomskiego, opracowana przez kpt. Jana Sztylera, zastępcę naczelnika Wydziału IV KW MO w Radomiu, i kpt. Janusza Jaworskiego, 30 VII 1980 r., k. 7–11; *ibidem*, Protokół narady służbowej z udziałem kierownictwa KW MO i kierowników jednostek, przez których teren przechodzić będzie 269 WPP, sporządzony przez kpt. Janusza Jaworskiego, 28 VII 1980 r., k. 84; *ibidem*, Notatka służbowa kpt. Janusza Jaworskiego z informacji KO ps. „G" dotyczącej udziału w pielgrzymce grupy z Ostrowca Świętokrzyskiego, 30 VIII 1980 r., k. 92; *ibidem*, Notatka służbowa kpt. Janusza Jaworskiego z informacji KO ps. „H" dotyczącej RPP, 31 VII 1980 r., k. 94; *ibidem*, Notatka służbowa kpt. Janusza Jaworskiego dotycząca RPP, 6 VIII 1980 r., k. 129–130; *ibidem*, Notatka służbowa kpt. Janusza Jaworskiego z informacji KO ps. „K.D." dotyczącej RPP, 7 VIII 1980 r., k. 144; *ibidem*, Informacja kpt. Janusza Jaworskiego dotycząca RPP, 7 VIII 1980 r., k. 162–163; *ibidem*, Ocena przebiegu pieszej pielgrzymki z Warszawy do Częstochowy oraz realizacji jej operacyjnego zabezpieczenia przez Wydział IV KW MO w czasie przemarszu 269 WPP i RPP przez teren woj. radomskiego, sporządzona przez kpt. Janusza Jaworskiego, 9 III 1981 r., k. 232–239; AIPN Ra, 08/668, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-81", Szyfrogram mjr. Jana Turczynowskiego, naczelnika Wydziału IV KW MO w Radomiu, i zastępcy naczelnika kpt. Janusza Jaworskiego, dotyczący przekazywania im informacji dotyczących potencjalnych uczestników pielgrzymek

oraz kwestii organizacyjnych, b.d., k. 55; AIPN Ra, 08/751, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-82", Plan przedsięwzięć operacyjnych do sprawy obiektowej krypt. „Pątnicy-82", 19 VII 1982 r., k. 27–28).

[106] Adam Kawałek (ur. 23 IX 1951 r. w Pawłowicach) – w aparacie bezpieczeństwa od 1 XI 1974 r., początkowo służył w KP MO w Staszowie; po reformie administracyjnej kraju z czerwca 1975 r. przeniesiony do KW MO w Tarnobrzegu; w czerwcu 1976 r. przeniesiony do KW MO w Radomiu: kolejno młodszy inspektor, starszy inspektor (1 V 1981 r.) oraz kierownik sekcji Wydziału IV (15 VII 1981 r.); od 1 III 1983 r. zastępca kierownika Komisariatu MO ds. SB w Lipsku; od 1986 r. na takim samym stanowisku w Szydłowcu (AIPN Ra, 038/259, Teczka personalna Adama Kawałka, k. 56–58; AIPN Ra, 08/124, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-77", Informacja plut. Adama Kawałka, mł. insp. Wydziału IV KW MO w Radomiu, ze spotkania z TW ps. „Heniek" dotycząca organizacji RPP w ramach WPP, 30 VII 1977 r., k. 35; *ibidem*, Notatka służbowa plut. Adama Kawałka dotycząca RPP, 9 VIII 1977 r., k. 41; *ibidem*, Notatka służbowa plut. Adama Kawałka dotycząca RPP, 11 VIII 1977 r., k. 46; AIPN Ra, 08/243, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-78", Wyciąg z informacji TW ps. „Heniek" dotyczącej RPP, sporządzony przez sierż. Adama Kawałka, st. insp. Wydziału IV KW MO w Radomiu, 26 I 1978 r., k. 58; *ibidem*, Wyciąg z informacji TW ps. „Heniek" dotyczącej RPP, sporządzony przez sierż. Adama Kawałka, 9 III 1978 r., k. 59; *ibidem*, Wyciąg z informacji TW ps. „Miś" dotyczącej RPP, sporządzony dla tow. Adama Kawałka, 29 VII 1981 r., k. 65–66; AIPN, 08/668, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-81", Notatka służbowa por. Jerzego Drogosiewicza i Adama Kawałka z rozmowy z o. Jurkowskim, gwardianem klasztoru OO. Kapucynów w Nowym Mieście, 3 VIII 1981 r., k. 71; *ibidem*, Szyfrogram ppor. Adama Kawałka, kierownika Sekcji I KW MO w Radomiu, dotyczący PPP, 5 VIII 1981 r., k. 74; *ibidem*, Szyfrogram ppor. Adama Kawałka dotyczący WPP, 7 VIII 1981 r., k. 81–82; *ibidem*, Notatka służbowa ppor. Adama Kawałka i por. Leona Boczka z informacji TW ps. „LM" dotyczącej RPP, 8 VIII 1981 r., k. 93; *ibidem*, Notatka służbowa ppor. Adama Kawałka z informacji TW ps. „LM" dotyczącej RPP, 9 VIII 1981 r., k. 99; *ibidem*, Notatka służbowa ppor. Adama Kawałka z informacji KO ps. „LM" dotyczącej RPP, 10 VIII 1981 r., k. 106; *ibidem*, Notatka służbowa ppor. Adama Kawałka z informacji KO ps. „LM" dotyczącej RPP, 11 VIII 1981 r., k. 115; *ibidem*, Notatka służbowa ppor. Adama Kawałka z informacji KO ps. „LM" dotyczącej RPP, 13 VIII 1981 r., k. 127–128; *ibidem*, Raport ppor. Adama Kawałka do mjr. Jana Turczynowskiego, naczelnika Wydziału IV KW MO w Radomiu, w sprawie wręczenia KO ps. „LM" paczki żywnościowej, 7 VIII 1981 r., k. 132; AIPN Ra, 08/751, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-82", Notatka służbowa ppor. Adama Kawałka, kierownika Sekcji I KW MO w Radomiu, z informacji KO ps. „MB" dotyczącej RPP, 29 VI 1982 r., k. 38; *ibidem*, Stenogram z informacji KO ps. „G.S." dotyczącej RPP, sporządzony przez ppor. Adama Kawałka, 6 VIII 1982 r., k. 51–52; *ibidem*, Szyfrogram mjr. Jana Turczynowskiego, naczelnika Wydziału IV KW MO w Radomiu (z up. ppor. Adam Kawałek), dotyczący V RPP, 6 VIII 1982 r., k. 56; *ibidem*, Notatka służbowa ppor. Adama Kawałka, kierownika Sekcji I KW MO w Radomiu, z informacji KO ps. „G.S." dotyczącej RPP, 8 VIII 1982 r., k. 57; *ibidem*, Notatka służbowa ppor. Adama Kawałka z informacji KO ps. „G.S." dotyczącej RPP, 8 VIII 1982 r., k. 59; *ibidem*, Notatka służbowa ppor. Adama Kawałka z informacji KO ps. „G.S." dotyczącej RPP, 9 VIII 1982 r., k. 63; *ibidem*, Notatka służbowa ppor. Adama Kawałka z informacji KO ps. „G.S." dotyczącej RPP, 10 VIII 1982 r., k. 67; *ibidem*, Notatka służbowa ppor. Adama Kawałka z informacji KO ps. „G.S." dotyczącej RPP, 11 VIII 1982 r., k. 71; *ibidem*, Notatka służbowa ppor. Adama Kawałka z informacji KO ps. „Michał" dotyczącej RPP, 11 VIII 1982 r., k. 73; *ibidem*, Notatka służbowa ppor. Adama Kawałka z informacji KO ps. „G.S." dotyczącej RPP, 12 VIII 1982 r., k. 75; *ibidem*, Notatka służbowa ppor. Adama Kawałka dotycząca stanu liczebnego podgrup radomskich, 13 VIII 1982 r., k. 83; *ibidem*, Informacja ppor. Adama Kawałka dla naczelnika Wydziału IV KW MO w Kielcach w sprawie udziału w RPP osób z woj. kieleckiego, b.d., k. 90; *ibidem*, Szyfrogram mjr. Jana Turczynowskiego, naczelnika Wydziału IV KW MO w Radomiu (z up. ppor. Adam Kawałek), dotyczący RPP, 6 VIII 1982 r., k. 120; *ibidem*, Szyfrogram mjr. Jana Turczynowskiego (z up. ppor. Adam Kawałek, kierownik Sekcji II KW MO w Radomiu) dotyczący PPP, 8 VIII 1982 r., k. 133; *ibidem*, Szyfrogram mjr. Jana Turczynowskiego (z up. ppor. Adam Kawałek) dotyczący RPP, 11 VIII 1982 r., k. 147; *ibidem*, Informacja ppor. Adama Kawałka dotycząca RPP, 13 VIII 1982 r., k. 167; *ibidem*, Ocena przebiegu WPP oraz realizacji jej operacyjnego zabezpieczenia przez Wydział IV [KW MO w Radomiu] w czasie przemarszu przez teren woj. radomskiego, sporządzona przez ppor. Adama Kawałka, 26 IX 1982 r., k. 172–175; AIPN Ra, 08/864, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-83", Notatka służbowa ppor. Adama Kawałka dla KW MO w Radomiu dotycząca pożyczki zaciągniętej na cele pielgrzymkowe przez o. Huberta Czumę, 1 VI 1983 r., k. 31; AIPN Ra, 08/914, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-84", Notatka informacyjna ppor. Adama Kawałka, kierownika Sekcji II Wydziału IV KW MO w Radomiu, dla naczelnika Wydziału „W" WUSW w Radomiu, dotycząca planowanego spotkania księży diecezji sandomiersko-radomskiej z bp. Edwardem Materskim, ordynariuszem diecezji, związanym z RPP, 17 V 1984 r., k. 94; AIPN Ra, 08/1035, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-85", Szyfrogram ppor. Adama Kawałka, kierownika Sekcji II Wydziału IV WUSW w Radomiu, dotyczący RPP, 5 VIII 1985 r., k. 120; *ibidem*, Szyfrogram por. Adama Kawałka, zastępcy szefa RUSW w Lipsku, dotyczący PPP, 6 VIII 1985 r., k. 133; *ibidem*, Szyfrogram por. Adama Kawałka, zastępcy szefa RUSW w Lipsku, dotyczący pielgrzymki iłżeckiej i PPP, 6 VIII 1985 r., k. 143; *ibidem*, Szyfrogram por. Adama Kawałka, zastępcy szefa RUSW w Lipsku, dotyczący PPP, 7 VIII 1985 r., k. 169–170; AIPN Ra, 08/1053, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-86", Szyfrogram por. Adama Kawałka, zastępcy szefa RUSW w Lipsku, dotyczący RPP, 4 VIII 1986 r., k. 131).

[107] Lucjan Koczorowski (ur. w 1948 r.) – w aparacie bezpieczeństwa od lutego 1974 r.; początkowo służył w KP MO w Łukowie; po reformie administracyjnej kraju z czerwca 1975 r. inspektor Wydziału IV KW MO w Siedlcach, starszy inspektor Wydziału IV KW MO w Radomiu (1 IX 1976 – 1 X 1980 r.), starszy referent techniki operacyjnej KW MO w Radomiu oraz inspektor Wydziału V tejże komendy (od 1 I 1983 r.) (AIPN Ra, 038/334, Teczka personalna Lucjana Koczorowskiego, k. 64–69; AIPN Ra, 08/243, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-78", Notatka służbowa plut. Lucjana Koczorowskiego, insp. Wydziału IV KW MO w Radomiu, dotycząca RPP, 5 VIII 1978 r., k. 143; *ibidem*, Notatka urzędowa plut. Lucjana Koczorowskiego dotycząca RPP, 6 VIII 1978 r., k. 152–154; *ibidem*, Notatka służbowa plut. Lucjana Koczorowskiego, plut. Bogdana Robaka, sierż. Wiesława Skrzypka i ppor. Leona Boczka dotycząca RPP, 7 VIII 1978 r., k. 170; *ibidem*, Notatka służbowa ppor. Leona Boczka, sierż. Wiesława Skrzypka, plut. Bogdana Robaka i plut. Lucjana Koczorowskiego dotycząca 2 etapu RPP, 7 VIII 1978 r., k. 172; *ibidem*, Notatka ppor. Leona Boczka, sierż. Wiesława Skrzypka, plut. Bogdana Robaka i plut. Lucjana Koczorowskiego dotycząca RPP, 7 VIII 1978 r., k. 179–180; *ibidem*, Notatka służbowa plut. Lucjana Koczorowskiego dotycząca WPP, 8 VIII 1978 r., k. 226; *ibidem*, Notatka służbowa plut. Lucjana Koczorowskiego dotycząca RPP, 10 VIII 1978 r., k. 247, 249; *ibidem*, Notatka służbowa plut. Lucjana Koczorowskiego dotycząca RPP, 18 VIII 1978 r., k. 279; *ibidem*, Wyciąg z notatki służbowej dotyczącej rozmowy z ks. Lechem Gralakiem, sporządzony przez plut. Lucjana Koczorowskiego, 30 IX 1978 r., k. 316–321; Raport plut. Lucjana Koczorowskiego dotyczący RPP, 4 VIII 1978 r., k. 329/3; AIPN Ra, 08/573, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-80", Plan przedsięwzięć operacyjnych dotyczących 269 WPP, opracowany przez płk. Mariana Mozgawę, komendanta wojewódzkiego MO w Radomiu, i mjr. Jana Turczynowskiego, naczelnika Wydziału IV KW MO w Radomiu, 21 VII 1980 r., k. 25–43; *ibidem*, Notatka służbowa ppor. Zbigniewa Stromeckiego i sierż. Lucjana Koczorowskiego dotycząca WPP, 7 VIII 1980 r., k. 169, 170; AIPN Ra, 08/864, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-83", Notatka służbowa ppor. Lucjana Koczorowskiego, insp. Wydziału IV KW MO w Radomiu, dotycząca RPP, 6 VIII 1983 r., k. 43).

[108] Waldemar Kucharek – zastępca naczelnika Wydziału IV KS MO (1 I 1979 – 30 VI 1984) (*Aparat bezpieczeństwa w Polsce*, t. 3..., s. 319).

[109] Zob. przyp. 92.

[110] AIPN Ra, 08/668, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-81", Ocena przebiegu 270 WPP oraz realizacji jej operacyjnego zabezpieczenia przez Wydział IV KW MO w Radomiu w czasie przemarszu przez teren woj. radomskiego, opracowana przez K. Kucpra, 13 X 1981 r., k. 133–138 (brak danych świadczących o udziale Kucpra w „operacyjnym zabezpieczeniu" pielgrzymek w innych latach).

[111] AIPN Ra, 08/1035, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-85", Grafik zabezpieczenia nabożeństw RPP, opracowany przez ppor. Jerzego Dychałę, 29 VII 1985 r., k. 50; *ibidem*, Szyfrogram mjr. Jana Sztylera, zastępcy naczelnika Wydziału IV WUSW w Radomiu, (z up. chor. Urszula Ławicka, mł. insp. Wydziału IV WUSW w Radomiu) dotyczący V PPP, 8 VIII 1985 r., k. 186; *ibidem*, Szyfrogram mjr. Jana Sztylera (z up. chor. Urszula Ławicka) dotyczący V RPP, 8 VIII 1985 r., k. 189–190; *ibidem*, Szyfrogram mjr. Jana Sztylera (z up. chor. Urszula Ławicka) dotyczący V PPŁ, 9 VIII 1985 r., k. 197–198; *ibidem*, Szyfrogram mjr. Jana Sztylera (z up. chor. Urszula Ławicka) dotyczący V PPP (praskiej), 9 VIII 1985 r., k. 199; *ibidem*, Szyfrogram mjr. Jana Sztylera (z up. chor. Urszula Ławicka) dotyczący V RPP, 9 VIII 1985 r., k. 208; AIPN Ra, 08/1060, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-88", Plan przedsięwzięć operacyjnych do sprawy obiektowej krypt. „Pątnicy-88", opracowany przez ppor. Stanisława Wilka, naczelnika Wydziału IV WUSW w Radomiu, 5 VII 1988 r., k. 8–20 (brak danych świadczących o udziale Ławickiej w „operacyjnym zabezpieczeniu" pielgrzymek w innych latach).

[112] AIPN Ra, 08/1035, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-85", k. 49. Starszemu sierżantowi T. Ławickiemu wyznaczono funkcję kierowcy grupy 3 Wydziału IV WUSW W Radomiu do „operacyjnego zabezpieczenia" pielgrzymek pieszych (brak danych świadczących o jego udziale w „operacyjnym zabezpieczeniu" pielgrzymek pieszych w innych latach).

[113] Marian Mechowski (ur. 16 VII 1937 r. w Starej Wsi) – w aparacie bezpieczeństwa od 17 XII 1963 r.; do czasu reformy administracyjnej kraju z czerwca 1975 r. zatrudniony w KP MO w Lipsku, następnie inspektor operacyjny SB KP MO w Lipsku (od 26 VIII 1968 r.), inspektor Wydziału IV KW MO w Radomiu (od 25 IX 1975 r.), starszy inspektor Wydziału IV KW MO w Radomiu (od 17 XII 1976 r.), kierownik zmiany Wydziału „W" KW MO w Radomiu (8 XI 1978 r.), funkcjonariusz Wydziału III WUSW w Radomiu (od 27 X 1989 r.) (AIPN Ra, 038/266, Teczka personalna Mariana Mechowskiego, k. 43–45; AIPN Ra, 08/864, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-83", Notatka służbowa por. Mariana Mechowskiego powiadamiająca o objęciu przez ks. Lecha Gralaka przewodnictwa grupy 2 RPP, 5 VIII 1983 r., k. 22; *ibidem*, Notatka służbowa por. Mariana Mechowskiego dla KW MO w Radomiu dotycząca osób zaproszonych przez o. Huberta Czumę do udziału w 272 WPP, 6 VIII 1983 r., k. 33; *ibidem*, Notatka służbowa por. Mariana Mechowskiego, kierownika zmiany „L", z informacji KO ps. „LP" dotyczącej V RPP, 5 VIII 1983 r., k. 140; *ibidem*, Notatka służbowa por. Mariana Mechowskiego z informacji KO ps. „2L" dotyczącej V RPP, 8 VIII 1983 r., k. 140).

[114] Andrzej Michalski (ur. 9 IX 1952 r. w Kraśniku) – inspektor Wydziału III KW MO w Radomiu (od 16 X 1976 r.); inspektor (od 16 III 1979 r.) oraz starszy inspektor (od 4 III 1981 r.) Wydziału IV KW MO w Radomiu; od 27 I 1982 r. w Wydziale Polityczno-Wychowawczym KW MO w Radomiu (AIPN Ra, 038/271, Teczka personalna Andrzeja Mi-

chalskiego, k. 72–73, 80; AIPN Ra, 08/388, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-79", Plan przedsięwzięć operacyjnych dotyczących WPP, opracowany przez ppor. Jerzego Drogosiewicza, k. 27–45; AIPN Ra, 08/573, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-80", Plan przedsięwzięć operacyjnych dotyczących 269 WPP, opracowany przez płk. Mariana Mozgawę, komendanta wojewódzkiego MO w Radomiu, i mjr. Jana Turczynowskiego, naczelnika Wydziału IV KW MO w Radomiu, 21 VII 1980 r., k. 25–43; AIPN Ra, 08/668, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-81", Plan przedsięwzięć operacyjnych dotyczący 270 WPP, 23 VII 1981 r., k. 39).

[115] AIPN Ra, 08/864, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-83", Notatka służbowa por. Andrzeja Myssury, insp. Wydziału IV KW MO w Radomiu, dotycząca RPP, b.d., k. 150 (brak danych świadczących o jego udziale w „operacyjnym zabezpieczeniu" pielgrzymek w innych latach).

[116] Zbigniew Pypeć (ur. 31 X 1955 r.) – w 1978 r. młodszy inspektor Wydziału IV KW MO w Radomiu, od 16 VIII 1981 r. młodszy inspektor Wydziału IV KW MO w Kielcach. 31 VII 1990 r. zwolniony ze służby (IPN – OKŚZpNP w Warszawie, S 17/06/Zk/IV, Akta prokuratorskie dotyczące Zbigniewa Pypcia, s. 1390–1391; AIPN Ra, 08/243, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-78", Charakterystyka zakładanego przebiegu 267 WPP przez teren woj. radomskiego, 24 VII 1978 r., k. 5).

[117] Zob. przyp. 85; AIPN, 0713/130, Sprawa obiektowa z 1976 r., Szyfrogram mjr. Ryszarda Rypińskiego, naczelnika Wydziału IV KW MO w Radomiu (z up. kpt. J. Zuchnicki), dotyczący WPP, 8 VIII 1976 r., k. 51–52.

[118] AIPN Ra, 08/243, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-78", Notatka służbowa ppor. Zdzisława Salaty dotycząca Jacka Filipowskiego, uczestnika RPP, 29 VII 1978 r., k. 107; AIPN Ra, 08/864, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-83", Szyfrogram mjr. Jana Turczynowskiego, naczelnika Wydziału IV KW MO w Radomiu, dotyczący V RPP, 2 VIII 1983 r., k. 81; *ibidem*, Szyfrogram por. Zdzisława Salaty, kierownika grupy operacyjnej Wydziału IV KW MO w Radomiu, dotyczący RPP, 10 VIII 1983 r., k. 119; AIPN Ra, 08/914, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-84", Szyfrogram kpt. Jana Sztylera, zastępcy naczelnika Wydziału IV WUSW w Radomiu, dotyczący noclegów w Końskich i we Włoszczowie dla funkcjonariuszy SB, 20 VII 1984 r., k. 113; *ibidem*, Szyfrogram kpt. Jana Sztylera dotyczący RPP, 2 VIII 1984 r., k. 144; *ibidem*, Grafik zabezpieczenia operacyjnego i technicznego grup RPP na terenie Radomia, 3 VIII 1984 r., k. 163; AIPN Ra, 08/1035, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-85", Grafik zabezpieczenia nabożeństw RPP, opracowany przez ppor. Jerzego Dychałę, 29 VII 1985 r., k. 50.

[119] Stanisław Sekściński – zastępca naczelnika Wydziału IV WUSW w Łomży (1 V 1985 – 1 XI 1989 r.), zastępca naczelnika Wydziału Ochrony Gospodarki (1 XI 1989 – 31 VII 1990 r.) (AIPN Ra, 08/1053, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-86", Pismo por. Stanisława Sekścińskiego, zastępcy naczelnika Wydziału IV WUSW w Łomży, do naczelnika Wydziału IV WUSW w Radomiu, dotyczące PPŁ, 17 VII 1986 r., k. 111 [Sekściński występuje również wśród funkcjonariuszy wyznaczonych do „operacyjnego zabezpieczenia" pielgrzymki łomżyńskiej w 1987 r., jednakże brak szczegółowych danych]; *Aparat bezpieczeństwa w Polsce*, t. 3..., s. 194, 195).

[120] Wiesław Skrzypek (ur. 5 I 1948 r.) – inspektor Referatu ds. SB KP MO w Grójcu (10 IX 1972 – 1 VI 1975 r.); inspektor (1 VII 1975 r.) oraz starszy inspektor (1 III 1981 r.) Wydziału IV KW MO w Radomiu (AIPN Ra, 045/19, Teczka personalna Wiesława Skrzypka, k. 65–69). W związku z jego udziałem w zorganizowanej grupie przestępczej w strukturach SB prokurator OKŚZpNP w Warszawie Bartosz Tymosiewicz postawił mu zarzuty (IPN – OKŚZpNP w Warszawie, S 17/06/Zk/IV, Uzasadnienie postanowienia o przedstawieniu zarzutów Wiesławowi Skrzypkowi, 28 X 2009 r., s. 2139–2141; IPN – OKŚZpNP w Warszawie, S 46/11/Zk, Postanowienie o umorzeniu śledztwa wobec Wiesława Skrzypka, 27 II 2012 r., k. 1–16).

[121] AIPN Ra, 08/1060, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-88", k. 164 (st. sierż. Urszula Sobierska, insp. Wydziału IV WUSW w Radomiu, występuje wśród funkcjonariuszy przewidzianych do zabezpieczenia pielgrzymek w 1988 r. – poza tą informacją brak innych danych).

[122] Zbigniew Stromecki (ur. 5 VI 1951 r.) – w aparacie bezpieczeństwa od 10 IX 1972 r., początkowo jako inspektor powiatowy Referatu ds. SB KP MO w Grójcu; następnie młodszy inspektor (od 30 XII 1977 r.) i inspektor (od 16 XII 1980 r.) Wydziału IV KW MO w Radomiu. 1 II 1981 r. przeniesiony do Departamentu IV MSW (AIPN, 0604/1563, Teczka personalna Zbigniewa Stromeckiego, t. 2, k. 2–5). 15 X 2010 r. w związku z udziałem Zbigniewa Stromeckiego w zorganizowanej grupie przestępczej w strukturach SB został on przesłuchany w charakterze świadka przez prokuratora OKŚZpNP w Warszawie Bartosza Tymosiewicza. Przesłuchanie dotyczyło jego udziału w dezintegracji WPP i grup radomskich (IPN – OKŚZpNP w Warszawie, Akta prokuratorskie, 17/06/Zk/IV, s. 2651–2655; AIPN Ra, 08/243, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-78", Wyciąg z rozmowy z ks. Stefanem Urbankiem, proboszczem parafii w Belsku, sporządzony przez szer. Zbigniewa Stromeckiego, mł. insp. Wydziału IV KW MO w Radomiu, 2 VIII 1978 r., k. 117; *ibidem*, Wyciąg z rozmowy z ks. Antonim Śmiałkiem, proboszczem parafii w Mogielnicy, sporządzony przez szer. Zbigniewa Stromeckiego, 2 VIII 1978 r., k. 118; *ibidem*, Notatka służbowa ppor. Jerzego Drogosiewicza, insp. Wydziału IV KW MO w Radomiu, dotycząca RPP i WPP, 9 VIII 1978 r., k. 235–238; *ibidem*, Notatka służbowa szer. Zbigniewa Stromeckiego ze spotkania z TW ps. „Lekarz" dotycząca WPP, 10 VIII 1978 r., k. 250; *ibidem*, Notatka służbowa szer. Zbigniewa Stromeckiego dotycząca spotkania z TW ps. „Grzegorz", 10 VIII 1978 r., k. 259; AIPN Ra, 08/573, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-80", Informacja ppor. Zbigniewa Stromeckiego, insp. Wydziału IV KW MO w Radomiu, ze spotkania z KO ps. „J.J." dotycząca WPP, 26 VII 1980 r., k. 80–81; *ibidem*, Notatka służbowa ppor. Zbigniewa Stromeckiego dotycząca WPP, 7 VIII 1980 r., k. 168; *ibidem*, Notatka

służbowa ppor. Zbigniewa Stromeckiego i sierż. Lucjana Koczorowskiego dotycząca WPP, sierpień 1980 r., k. 169, 170; *ibidem*, Notatka służbowa ppor. Zbigniewa Stromeckiego z informacji KO ps. „TK" dotyczącej WPP, 7 VIII 1980 r., k. 171; *ibidem*, Notatka służbowa ppor. Zbigniewa Stromeckiego ze spotkania z TW ps. „Piotr P" dotyczącego WPP, 11 VIII 1980 r., k. 218–219; *ibidem*, Plan przedsięwzięć operacyjnych dotyczących 269 WPP, opracowany przez płk. Mariana Mozgawę, komendanta wojewódzkiego MO w Radomiu, i mjr. Jana Turczynowskiego, naczelnika Wydziału IV KW MO w Radomiu, 21 VII 1980 r., k. 25–43).

[123] Zob. przyp. 91; AIPN Ra, 08/573, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-80", Charakterystyka zakładanego przebiegu 269 WPP na terenie woj. radomskiego, opracowana przez kpt. Jana Sztylera, zastępcę naczelnika Wydziału IV KW MO w Radomiu, i kpt. Janusza Jaworskiego, st. insp. Wydziału IV KW MO w Radomiu, 30 VII 1980 r., k. 7–11; *ibidem*, Szyfrogram kpt. Jana Sztylera dotyczący RPP, 6 VIII 1980 r., k. 134–136; *ibidem*, Szyfrogram kpt. Jana Sztylera dotyczący „17" DA WPP, 8 VIII 1980 r., k. 190–193, 205; AIPN Ra, 08/668, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-81", Informacja komendanta wojewódzkiego MO w Radomiu do kpt. Jana Sztylera, zastępcy naczelnika Wydziału IV KW MO, do naczelnika Wydziału „W" KW MO w Radomiu dotycząca WPP i RPP, 16 VII 1981 r., k. 53; *ibidem*, Pismo kpt. Jana Sztylera do naczelnika Wydziału „W" KW MO w Radomiu dotyczące RPP, 16 VII 1981 r., k. 53; *ibidem*, Meldunek operacyjny kpt. Jana Sztylera dotyczący RPP, 20 VII 1981 r., k. 54; AIPN Ra, 08/751, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-82", Informacja kpt. Jana Sztylera dotycząca RPP, uzyskana 27 VII 1982 r. od TW ps. „Miś", 31 VII 1982 r., k. 47–48; AIPN Ra, 08/864, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-83", Szyfrogram kpt. Jana Sztylera, zastępcy naczelnika Wydziału IV KW MO w Radomiu, dotyczący RPP oraz PPP, 6 VIII 1983 r., k. 32; *ibidem*, Szyfrogram kpt. Jana Sztylera dotyczący osób zaproszonych przez o. Huberta Czumę do udziału w 272 WPP, 7 VI 1983 r., k. 61–62; *ibidem*, Szyfrogram mjr. Jana Turczynowskiego, naczelnika Wydziału IV KW MO w Radomiu, (z up. kpt. Jan Sztyler) dotyczący wypadku pielgrzymów z Francji – potencjalnych uczestników WPP, 4 VIII 1983 r., k. 91; *ibidem*, Szyfrogram mjr. Jana Turczynowskiego (z up. kpt. Jan Sztyler) dotyczący V RPP, 6 VIII 1983 r., k. 92; *ibidem*, Szyfrogram mjr. Jana Turczynowskiego (z up. kpt. Jan Sztyler) dotyczący V RPP i PPP, 6 VIII 1983 r., k. 93; *ibidem*, Szyfrogram mjr. Jana Turczynowskiego (z up. kpt. Jan Sztyler) dotyczący WPP, 6 VIII 1983 r., k. 94, *ibidem*, Notatka służbowa kpt. Jana Sztylera dotycząca 272 WPP, 8 VIII 1983 r., k. 102–103; *ibidem*, Szyfrogram kpt. Jana Sztylera dotyczący ewentualnego zagrożenia w związku z uroczystościami Matki Bożej (13–16 sierpnia) oraz rocznicą powstania „Solidarności" (25–31 sierpnia), 9 VIII 1983 r., k. 112–116; AIPN Ra, 08/914, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-84", Wniosek o wszczęcie sprawy obiektowej krypt. „Pątnicy-84" sporządzony przez kpt. Jana Sztylera, zastępcę naczelnika Wydziału IV WUSW w Radomiu, 11 VII 1984 r., k. 7–19; *ibidem*, Plan przedsięwzięć operacyjnych do sprawy obiektowej krypt. „Pątnicy-84" opracowany przez kpt. Jana Sztylera, 17 VII 1984 r., k. 7–19; *ibidem*, Szyfrogram kpt. Jana Sztylera dotyczący WPP, 13 VII 1984 r., b.p.: *ibidem*, Szyfrogram kpt. Jana Sztylera dotyczący PPP, 12 VII 1984 r., k. 67; *ibidem*, Szyfrogram kpt. Jana Sztylera dotyczący RPP, 8 VII 1984 r., k. 101; *ibidem*, Szyfrogram kpt. Jana Sztylera dotyczący RPP, 8 VII 1984 r., k. 102; *ibidem*, Szyfrogram kpt. Jana Sztylera dotyczący noclegów w Końskich i we Włoszczowie dla pracowników SB, 20 VII 1984 r., k. 113; *ibidem*, Szyfrogram kpt. Jana Sztylera dotyczący RPP, 2 VIII 1984 r., k. 144; AIPN Ra, 08/1035, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-85", Plan przedsięwzięć operacyjnych do sprawy obiektowej krypt. „Pątnicy-85" opracowany przez ppłk. Jana Turczynowskiego, naczelnika Wydziału IV WUSW w Radomiu, 18 VIII 1985 r., k. 7–19; *ibidem*, Szyfrogram kpt. Jana Sztylera, zastępcy naczelnika Wydziału IV WUSW w Radomiu, dotyczący PPPR, 5 VIII 1985 r., k. 116; *ibidem*, Szyfrogram mjr. Jana Sztylera dotyczący PPPR, 5 VIII 1985 r., k. 117; *ibidem*, Szyfrogram mjr. Jana Sztylera dotyczący V PPP (podlaskiej), 6 VIII 1985 r., k. 127–130; *ibidem*, Szyfrogram mjr. Jana Sztylera dotyczący RPP, 6 VIII 1985 r., k. 136; *ibidem*, Szyfrogram mjr. Jana Sztylera dotyczący PPP (podlaskiej), 21 VIII 1985 r., k. 154–155; *ibidem*, Szyfrogram mjr. Jana Sztylera (z up. chor. Urszula Ławicka, mł. insp. Wydziału IV WUSW w Radomiu) dotyczący V PPP (podlaskiej), 8 VIII 1985 r., k. 186; *ibidem*, Szyfrogram mjr. Jana Sztylera (z up. chor. Urszula Ławicka) dotyczący V RPP, 8 VIII 1985 r., k. 192–193; *ibidem*, Szyfrogram mjr. Jana Sztylera (z up. chor. Urszula Ławicka) dotyczący V PPŁ, 9 VIII 1985 r., k. 197–198; *ibidem*, Szyfrogram mjr. Jana Sztylera (z up. chor. Urszula Ławicka) dotyczący V PPP (praskiej), 9 VIII 1985 r., k. 199; *ibidem*, Szyfrogram mjr. Jana Sztylera (z up. chor. Urszula Ławicka) dotyczący V RPP, 9 VIII 1985 r., k. 208; *ibidem*, Szyfrogram mjr. Jana Sztylera, dotyczący PPP (praskiej), 20 VIII 1985 r., k. 228–229; AIPN Ra, 08/1053, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-86", Wniosek o wszczęcie sprawy obiektowej krypt. „Pątnicy-86", sporządzony przez mjr. Jana Sztylera, zastępcę naczelnika Wydziału IV WUSW w Radomiu, 3 VII 1986 r., k. 16; *ibidem*, Plan przedsięwzięć operacyjnych do sprawy obiektowej krypt. „Pątnicy-86", opracowany przez mjr. Jana Sztylera, 30 VI 1986 r., k. 17–26; *ibidem*, Notatka służbowa mjr. Jana Sztylera dotycząca 275 WPP i PPPR, 11 VII 1986 r., k. 30–32; AIPN Ra, 08/1055, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-87", Szyfrogram mjr. Jana Sztylera, zastępcy naczelnika Wydziału IV WUSW w Radomiu, dotyczący wyjścia RPP, 6 VIII 1987 r., k. 181).

[124] Czesław Tersa (ur. 15 XII 1954 r. w Brzustowcu) – kursant plutonu liniowego, milicjant plutonu lekkiego Pododdziału Operacyjnego ZOMO KS MO w Warszawie (18 I 1974 r.), milicjant plutonu liniowego w Gdańsku (6 X 1975 r.) oraz milicjant plutonu lekkiego ZOMO KW MO w Radomiu (1 X 1976 r.); inspektor (1 VII 1981 r.) i starszy inspektor (1 II 1984 r.) Wydziału IV KW MO w Radomiu, od 6 I 1984 r. w Wydziale Studiów i Analiz (AIPN Ra, 55/4, Teczka personalna Czesława Tersy, k. 31–32, 68–69; AIPN Ra, 08/751, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-82", Plan przedsięwzięć operacyjnych do sprawy obiektowej krypt. „Pątnicy-82", opracowany przez kpt. Janusza Jawor-

skiego, zastępcę naczelnika Wydziału IV KW MO w Radomiu, 19 VII 1982 r., k. 22–37; AIPN Ra, 08/914, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-84", Szyfrogram mjr. Jana Turczynowskiego, naczelnika Wydziału IV WUSW w Radomiu (z up. ppor. Czesław Tersa), dotyczący PPPR, 10 VIII 1984 r., k. 249; AIPN Ra, 08/1035, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-85", Grafik zabezpieczenia nabożeństw RPP opracowany przez ppor. Jerzego Dychałę, 29 VII 1985 r., k. 50; AIPN Ra, 08/1053, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-86", Pismo mjr. Jana Turczynowskiego, naczelnika Wydziału IV WUSW w Radomiu, do naczelnika Wydziału IV WUSW w Częstochowie, dotyczące miejsc noclegowych w Częstochowie dla pracowników SB, 26 VI 1986 r., k. 120; AIPN Ra, 08/1055, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-87", Plan przedsięwzięć operacyjnych do sprawy obiektowej krypt. „Pątnicy-87", opracowany przez ppłk. Jana Turczynowskiego, naczelnika Wydziału IV WUSW w Radomiu (z up. ppor. Jerzy Dychała), 15 VII 1987 r., k. 7–18; *ibidem*, Szyfrogram ppłk. Jana Turczynowskiego, naczelnika Wydziału IV WUSW w Radomiu (z up. por. Czesław Tersa), dotyczący IX RPP, 7 VIII 1987 r., k. 189; *ibidem*, Szyfrogram ppłk. Jana Turczynowskiego (z up. por. Czesław Tersa) dotyczący RPP, 11 VIII 1987 r., k. 210; *ibidem*, Szyfrogram ppłk. Jana Turczynowskiego (z up. por. Czesław Tersa oraz kpt. Zbigniew Gondek, zastępca naczelnika Wydziału IV WUSW w Częstochowie) dotyczący RPP, 12 VIII 1987 r., k. 243; AIPN Ra, 08/1060, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-88", Plan przedsięwzięć operacyjnych do sprawy obiektowej krypt. „Pątnicy-88", sporządzony przez ppor. Stanisława Wilka, naczelnika Wydziału IV WUSW w Radomiu, 5 VII 1988 r., k. 8–20; Szyfrogramy por. Czesława Tersy, st. insp. Wydziału IV WUSW w Radomiu, dotyczące RPP, 7 VIII 1988 r., k. 142, 168).

[125] AIPN Ra, 08/751, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-82", Informacja kpt. Andrzeja Tury, kierownika Sekcji IV KW MO w Radomiu, uzyskana od TW ps. „Hubert" (porządkowego grupy 9), dotycząca RPP, 8 VIII 1982 r., k. 60; *ibidem*, Informacja dotycząca RPP uzyskana od TW ps. „Hubert", sporządzona przez kpt. Andrzeja Turę, kierownika Sekcji IV KW MO w Radomiu, 16 VIII 1982 r., k. 85.

[126] Zob. przyp. 87.

[127] AIPN Ra, 08/124, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-77", k. 5 (Węgliński, inspektor Wydziału IV KW MO w Radomiu, jest wymieniany jako prowadzący TW ps. „Piotr", zaangażowanego w inwigilację pielgrzymki warszawskiej w 1977 r.); AIPN Ra, 08/243, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-78", k. 151 (Węgliński występuje w charakterze prowadzącego TW ps. „Piotr" i TW ps. „Lekarz", zaangażowanych w inwigilację pielgrzymek warszawskiej i radomskiej).

[128] AIPN Ra, 08/914, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-84", Grafik zabezpieczenia operacyjnego i technicznego grup pielgrzymkowych RPP na terenie Radomia, 3 VIII 1984 r., k. 163; *ibidem*, Ocena przebiegu 273 WPP z Warszawy do Częstochowy oraz realizacja jej operacyjnego zabezpieczenia przez Wydział IV w czasie przemarszu przez teren woj. radomskiego, opracowany przez st. kpr. Ryszarda Zawadzkiego, mł. insp. Wydziału IV WUSW w Radomiu, 29 IX 1984 r., k. 288–292.

[129] AIPN, 0713/130, Sprawa obiektowa z 1976 r., Szyfrogram mjr. Ryszarda Rypińskiego, naczelnika Wydziału IV KW MO w Radomiu (z up. kpt. J. Zuchnicki), dotyczący WPP, 8 VIII 1976 r., k. 51–52. Kapitan Zuchnicki występuje również w dokumentacji sprawy obiektowej z 1977 r. (AIPN Ra, 08/124, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-77", k. 42). Brak danych dotyczących udziału kpt. Zuchnickiego w „operacyjnym zabezpieczeniu" pielgrzymek w innym okresie.

[130] AIPN Ra, 038/316, Teczka personalna Leona Boczka, Opinia służbowa mjr. Zygmunta Łakomca dotycząca oficera operacyjnego Referatu SB KP MO w Szydłowcu kpr. Leona Boczka, 30 XII 1972 r., k. 64; *ibidem*, Wniosek personalny o nominację starszego inspektora Wydziału IV KW MO w Radomiu ppor. Leona Boczka na stanowisko kierownika sekcji Wydziału IV KW MO w Radomiu, sporządzony przez ppłk. Wiesława Białogońskiego, naczelnika Wydziału IV KW MO, 21 II 1978 r., k. 76.

[131] AIPN Ra, 038/313, Teczka personalna Jerzego Gierczaka, Opinia służbowa naczelnika Wydziału IV KW MO w Radomiu mjr. Jana Turczynowskiego dotycząca ppor. Jerzego Gierczaka, 6 IV 1981 r., k. 87.

[132] AIPN Ra, 038/226, Teczka personalna Mariana Mechowskiego, Rozkaz o wyróżnieniu nr 116 komendanta wojewódzkiego MO w Radomiu płk. Mariana Mozgawy, dotyczący m.in. wyróżnienia ppor. Mariana Mechowskiego za dobre wykonanie zadań operacyjnych wobec WPP, 21 X 1977 r., k. 84–85.

[133] AIPN Ra, 038/315, Teczka personalna Józefa Aniołka, Wniosek I sekretarza OOP ppor. Andrzeja Michalskiego z zebrania OOP nr 4 dotyczący przeniesienia sierż. Józefa Aniołka z Wydziału GMT do Wydziału IV KW MO w Radomiu, 1 VI 1981 r., k. 8–9.

[134] AIPN Ra, 67/20, Teczka personalna Jerzego Dychały, Wniosek o nadanie stopnia plutonowego MO Jerzemu Dychale, sporządzony przez dowódcę ZOMO w Radomiu, 1 IX 1978 r., k. 61.

[135] Zob. np. *Twarze bezpieki w Polsce południowo-wschodniej 1944−1990. Obsada stanowisk kierowniczych Urzędu Bezpieczeństwa i Służby Bezpieczeństwa. Informator personalny*, red. J. Izdebski, K. Kaczmarski, M. Krzysztofiński, Rzeszów 2007, s. 38–39.

[136] AIPN, 0604/1921, Teczka personalna Mariana Mozgawy, Ankieta specjalna, k. 21–23; *ibidem*, Życiorys Mariana Mozgawy, sierpień 1949 r., k. 33–34.

[137] AIPN, 0604/1470, Teczka personalna Henryka Walczyńskiego, Opinia służbowa komendanta ASW płk. Mariana Lipki dotycząca płk. Henryka Walczyńskiego, 14 VI 1976 r., k. 97–99.

[138] AIPN, 0604/1576, Teczka personalna Stefana Ostapińskiego, Notatka służbowa dotycząca zastępcy naczelnika Wydziału V Departamentu IV MSW mjr. Stefana Ostapińskiego, 7 V 1974 r., k. 137.
[139] AIPN Ra, 038/118, Teczka personalna Leszka Dziedzica, Opinia służbowa zastępcy komendanta powiatowego MO w Zwoleniu mjr. Stanisława Sękiewicza dotycząca Leszka Dziedzica, 7 XII 1966 r., k. 58.
[140] AIPN Ra, 038/252, Teczka personalna Mariana Mechowskiego, Wniosek personalny o nominację ppor. Mariana Mechowskiego na stanowisko inspektora Wydziału IV KW MO w Radomiu, sporządzony przez naczelnika Wydziału IV KW MO w Radomiu kpt. Ryszarda Rypińskiego, 15 VIII 1975 r., k. 80.
[141] AIPN Ra, 037/30, Teczka personalna Jerzego Maja, Ankieta osobowa, k. 40–42; *ibidem*, Opinia służbowa mjr. Czesława Klepackiego dotycząca plut. Jerzego Maja, 4 I 1964 r., k. 108.
[142] AIPN Ra, 038/321, Teczka personalna Janusza Jaworskiego, Opinia służbowa naczelnika Wydziału IV KW MO w Radomiu mjr. Jana Turczynowskiego dotycząca kpt. Janusza Jaworskiego, 11 V 1981 r., k. 95.
[143] AIPN Ra, 67/20, Teczka personalna Jerzego Dychały, Opinia służbowa dowódcy kompanii III operacyjnej ZOMO ppor. M. Miniaka dotycząca Jerzego Dychały, 27 I 1976 r., k. 45.
[144] AIPN Ra, 55/4, Teczka personalna Czesława Tersy, Opinia służbowa dowódcy kompanii i BT ZOMO w Gdańsku kpt. J. Buchalskiego dotycząca kpr. Czesława Tersy, 2 IX 1976 r., k. 38.
[145] Zob. ks. P. Tylec, *Inwigilacja Kościoła rzymskokatolickiego w świetle meldunków operacyjnych Wydziału IV Komendy Wojewódzkiej MO w Tarnobrzegu z 1980 r.*, „Studia Sandomierskie" 2009, t. 16, z. 1–2, s. 10–11.
[146] AIPN Lu, 028/2112, Teczka personalna Sławomira Bogusiewicza, Opinia służbowa naczelnika Wydziału IV KW MO w Radomiu mjr. Jana Turczynowskiego dotycząca st. kpr. Sławomira Bogusiewicza, 2 IX 1981 r., k. 61.
[147] AIPN Ra, 67/20, Teczka personalna Jerzego Dychały, Opinia służbowa dowódcy kompanii III operacyjnej ZOMO ppor. M. Miniaka dotycząca Jerzego Dychały, 27 I 1976 r., k. 45; AIPN Ra, 037/30, Teczka personalna Jerzego Maja, Ankieta osobowa, k. 40–42; *ibidem*, Opinia służbowa mjr. Czesława Klepackiego dotycząca plut. Jerzego Maja, 4 I 1964 r., k. 108.
[148] AIPN Ra, 038/99, Teczka personalna Wiesława Białogońskiego, Opinia służbowa zastępcy komendanta wojewódzkiego MO w Radomiu płk. Tadeusza Szczygła dotycząca ppłk. Wiesława Białogońskiego, 28 VI 1978 r., k. 104–105.
[149] AIPN Ra, 038/271, Teczka personalna Andrzeja Michalskiego, Opinia służbowa naczelnika Wydziału III KW MO w Radomiu mjr. Kazimierza Śledzia dotycząca insp. Wydziału III KW MO w Radomiu ppor. Andrzeja Michalskiego, 15 IV 1978 r., k. 80.
[150] AIPN Ra, 038/252, Teczka personalna Ryszarda Rypińskiego, Notatka służbowa dotycząca ppłk. Ryszarda Rypińskiego, naczelnika Wydziału „C" SB KW MO w Radomiu, 1984 r., k. 34–36.
[151] AIPN, 0604/1563, Teczka personalna Zbigniewa Stromeckiego, t. 1, Opinia służbowa naczelnika Wydziału IV KW MO w Radomiu mjr. Jana Turczynowskiego dotycząca st. insp. Wydziału IV KW MO w Radomiu ppor. Zbigniewa Stromeckiego, 30 XII 1980 r., k. 10–11.
[152] AIPN, 0604/1921, Teczka personalna Mariana Mozgawy, Ankieta specjalna, k. 21–23; *ibidem*, Życiorys Mariana Mozgawy, sierpień 1949 r., k. 33–34.
[153] *Instrukcja o pracy operacyjnej Służby Bezpieczeństwa resortu spraw wewnętrznych (Załącznik do Zarządzenia nr 006/70 Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 1 II 1970 r.)* [w:] *Instrukcje pracy operacyjnej*..., s. 127.
[154] AIPN Ra, 038/315, Teczka personalna Józefa Aniołka, Przebieg służby, k. 1–6.
[155] AIPN Ra, 038/99, Teczka personalna Wiesława Białogońskiego, Przebieg służby, k. 45–47; *ibidem*, Wniosek personalny o nominację ppłk. Wiesława Białogońskiego na stanowisko naczelnika Wydziału IV KW MO w Radomiu, sporządzony przez komendanta wojewódzkiego MO w Radomiu płk. Mariana Mozgawę, 15 IV 1975 r., k. 98.
[156] AIPN Ra, 038/316, Teczka personalna Leona Boczka, Przebieg służby, k. 57–59, *ibidem*, Wniosek personalny o nominację st. insp. Wydziału IV KW MO w Radomiu ppor. Leona Boczka na stanowisko kierownika sekcji Wydziału IV KW MO w Radomiu, sporządzony przez naczelnika Wydziału IV KW MO ppłk. Wiesława Białogońskiego, 21 II 1978 r., k. 76.
[157] AIPN Lu, 028/2112, Teczka personalna Sławomira Bogusiewicza, Przebieg służby, k. 40–42.
[158] AIPN Ra, 037/69, Teczka personalna Jerzego Drogosiewicza, t. 1, Wniosek personalny o nominację starszego inspektora Wydziału IV KW MO w Radomiu ppor. Jerzego Drogosiewicza na stanowisko kierownika Sekcji II Wydziału IV KW MO w Radomiu, sporządzony przez naczelnika Wydziału IV KW MO w Radomiu ppłk. Wiesława Białogońskiego, 26 X 1977 r., k. 90.
[159] AIPN Ra, 67/20, Teczka personalna Jerzego Dychały, Przebieg służby, k. 39–41.
[160] AIPN Ra, 038/118, Teczka personalna Leszka Dziedzica, Przebieg służby, k. 36–37.
[161] AIPN Ra, 038/313, Teczka personalna Jerzego Gierczaka, Przebieg służby, k. 46–49.
[162] AIPN Ra, 038/321, Teczka personalna Janusza Jaworskiego, Przebieg służby, k. 46–49.
[163] AIPN Ra, 038/259, Teczka personalna Adama Kawałka, Przebieg służby, k. 56–58.
[164] AIPN Ra, 038/334, Teczka personalna Lucjana Koczorowskiego, Przebieg służby, k. 64–69.
[165] AIPN Ra, 037/30, Teczka personalna Jerzego Maja, Przebieg służby, k. 102–106.

[166] AIPN Ra, 038/226, Teczka personalna Mariana Mechowskiego, Wniosek personalny o nominację ppor. Mariana Mechowskiego na stanowisko kierownika zmiany Wydziału „W" KW MO w Radomiu, sporządzony przez naczelnika Wydziału IV KW MO w Radomiu ppłk. Wiesława Białogońskiego, październik 1978 r., k. 88.
[167] AIPN Ra, 038/271, Teczka personalna Andrzeja Michalskiego, Wniosek personalny o podwyższenie dodatku specjalnego insp. Wydziału Polityczno-Wychowawczego por. Andrzejowi Michalskiemu, wystawiony przez zastępcę komendanta wojewódzkiego MO ds. polityczno-wychowawczych w Radomiu mjr. Ryszarda Kozerę, 19 X 1982 r., k. 100.
[168] AIPN, 0604/1921, Teczka personalna Mariana Mozgawy, Przebieg służby, k. 91–96.
[169] AIPN, 604/1576, Teczka personalna Stefana Ostapińskiego, Przebieg służby, k. 93–100. Na świadectwie, które kursant Ostapiński otrzymał w Wyższej Szkole Komitetu Bezpieczeństwa Państwowego przy Radzie Ministrów ZSRR, zostały wymienione następujące przedmioty: „1. Naukowy komunizm; 2. Wywiady państw imperialistycznych i ich destrukcyjna działalność przeciwko krajom socjalistycznym; 3. Działania kontrwywiadowcze służby bezpieczeństwa przeciwko wywiadom państw imperialistycznych; 4. Język rosyjski". Z tych przedmiotów Ostapiński uzyskał oceny bardzo dobre (*ibidem*, k. 113).
[170] AIPN Ra, 038/252, Teczka personalna Ryszarda Rypińskiego, Notatka służbowa dotycząca ppłk. Ryszarda Rypińskiego, naczelnika Wydziału „C" ds. SB KW MO w Radomiu, 1984 r., k. 34–36; *ibidem*, Świadectwo ukończenia Rocznej Oficerskiej Szkoły Operacyjnej SB MSW przez Ryszarda Rypińskiego, 31 VII 1962 r., k. 52; *ibidem*, Zaświadczenie o ukończeniu Zawodowego Studium Administracyjnego UW przez Ryszarda Rypińskiego, sygnowane przez kierownika Wydziału Prawa i Administracji UW Stanisława Russockiego, 1 VII 1975 r., k. 79.
[171] AIPN Ra, 045/19, Teczka personalna Wiesława Skrzypka, Przebieg służby, k. 65–69.
[172] AIPN, 0604/1563, Teczka personalna Zbigniewa Stromeckiego, Wniosek personalny o nominację ppor. Zbigniewa Stromeckiego na stanowisko inspektora Wydziału IV KW MO w Radomiu, sporządzony przez naczelnika Wydziału IV KW MO w Radomiu mjr. Jana Turczynowskiego, 10 XI 1980 r., k. 8–9.
[173] AIPN Ra, 55/4, Teczka personalna Czesława Tersy, Przebieg służby, k. 31–32; *ibidem*, Wniosek personalny o przyznanie dodatku specjalnego st. insp. Wydziału IV KW MO w Radomiu ppor. Czesławowi Tersie, sporządzony przez naczelnika Wydziału IV KW MO w Radomiu mjr. Jana Turczynowskiego, 22 X 1981 r., k. 58.
[174] AIPN, 1530/210, Teczka personalna Jana Turczynowskiego, Wniosek o nadanie stopnia podporucznika wywiadowcy Sekcji I „O" Wydziału „B" KW MO w Lublinie Janowi Turczynowskiemu, sporządzony przez komendanta wojewódzkiego MO w Lublinie płk. Jerzego Andrzejewskiego, 12 IV 1968 r., k. 111.
[175] AIPN, 0604/1470, Teczka personalna Henryka Walczyńskiego, Przebieg służby, k. 51–56; *ibidem*, Notatka służbowa dyrektora Departamentu Kadr MSW płk. Bonifacego Jedynaka dotycząca st. insp. Departamentu III MSW płk. Henryka Walczyńskiego, 31 V 1977 r., k. 108.
[176] AIPN Ra, 038/315, Teczka personalna Józefa Aniołka, Opinia służbowa dotycząca Józefa Aniołka, 24 V 1978 r., k. 7.
[177] AIPN Ra, 038/99, Teczka personalna Wiesława Białogońskiego, Opinia służbowa zastępcy komendanta wojewódzkiego MO w Radomiu płk. Tadeusza Szczygła dotycząca ppłk. Wiesława Białogońskiego, 28 VI 1978 r., k. 104–105.
[178] AIPN Lu, 028/2112, Teczka personalna Sławomira Bogusiewicza, Opinia służbowa naczelnika Wydziału IV KW MO w Radomiu mjr. Jana Turczynowskiego dotycząca st. kpr. Sławomira Bogusiewicza, 2 IX 1981 r., k. 61.
[179] AIPN Ra, 038/321, Teczka personalna Janusza Jaworskiego, Opinia służbowa naczelnika Wydziału IV KW MO w Radomiu mjr. Jana Turczynowskiego dotycząca kpt. Janusza Jaworskiego, 11 V 1981 r., k. 95.
[180] AIPN, 0604/1921, Teczka personalna Mariana Mozgawy, Ankieta specjalna, k. 21–23; *ibidem*, Życiorys Mariana Mozgawy, sierpień 1949 r., k. 33–34.
[181] AIPN, 0604/1470, Teczka personalna Henryka Walczyńskiego, Opinia służbowa komendanta ASW płk. Mariana Lipki dotycząca płk. Henryka Walczyńskiego, 14 VI 1976 r., k. 97–99.
[182] AIPN Lu, 028/2112, Teczka personalna Sławomira Bogusiewicza, Opinia służbowa dotycząca st. kpr. Sławomira Bogusiewicza, sporządzona przez naczelnika Wydziału IV KW MO w Radomiu mjr. Jana Turczynowskiego, 2 IX 1981 r., k. 61.
[183] AIPN, 604/1576, Teczka personalna Stefana Ostapińskiego, Notatka służbowa dotycząca zastępcy naczelnika Wydziału V Departamentu IV MSW mjr. Stefana Ostapińskiego, 7 V 1974 r., k. 137.
[184] AIPN Ra, 55/4, Teczka personalna Czesława Tersy, Opinia służbowa dotycząca kpr. Czesława Tersy, sporządzona przez dowódcę kompanii i BT ZOMO w Gdańsku kpt. J. Buchalskiego, 2 IX 1976 r., k. 38.
[185] AIPN Ra, 67/20, Teczka personalna Jerzego Dychały, Opinia służbowa dotycząca Jerzego Dychały, sporządzona przez dowódcę kompanii III operacyjnej ZOMO ppor. M. Miniaka, 27 I 1976 r., k. 45.
[186] AIPN Ra, 038/252, Teczka personalna Ryszarda Rypińskiego, Notatka służbowa dotycząca ppłk. Ryszarda Rypińskiego, naczelnika Wydziału „C" ds. SB KW MO w Radomiu, 1984 r., k. 34–36.
[187] Por. ks. P. Tylec, *Inwigilacja Kościoła rzymskokatolickiego*..., s. 14.
[188] AIPN Lu, 028/2112, Teczka personalna Sławomira Bogusiewicza, Podanie o przyjęcie do służby w MO skierowane do KW MO w Chełmie, 29 IX 1977 r., k. 1.

[189] AIPN Ra, 038/252, Teczka personalna Ryszarda Rypińskiego, Podanie o przyjęcie do służby w MO skierowane do KW MO w Kielcach, 24 III 1960 r., k. 6. Ojciec Ryszarda Rypińskiego, przedwojenny członek KPP, w czasie okupacji dowódca IV obwodu AL, po wojnie funkcjonariusz PUBP (w stopniu kapitana) na terenie województwa warszawskiego, został zamordowany w 1947 r. przez grupę partyzancką NSZ operującą na terenie powiatu płockiego. Po śmierci ojca Ryszarda Rypińskiego wychowywał najstarszy brat, pełniący wówczas funkcję zastępcy szefa PUBP w Sierpcu.

[190] AIPN Ra, 038/315, Teczka personalna Józefa Aniołka, Wniosek dotyczący sierż. Józefa Aniołka zgłoszony przez I sekretarza OOP ppor. Andrzeja Michalskiego podczas zebrania OOP nr 4, 1 VI 1981 r., k. 8–9.

[191] AIPN Ra, 038/259, Teczka personalna Adama Kawałka, Wniosek personalny dotyczący nominacji ppor. Adama Kawałka na stanowisko kierownika Sekcji I Wydziału IV KW MO w Radomiu, sporządzony przez naczelnika Wydziału IV KW MO w Radomiu mjr. Jana Turczynowskiego, 29 VI 1981 r., k. 91.

[192] AIPN Ra, 038/271, Teczka personalna Andrzeja Michalskiego, Wniosek o nadanie stopnia porucznika MO st. insp. Wydziału IV SB KW MO w Radomiu ppor. Andrzejowi Michalskiemu, sporządzony przez zastępcę komendanta wojewódzkiego MO ds. SB w Radomiu ppłk. Kazimierza Śledzia, 6 VI 1981 r., k. 92.

[193] AIPN Ra, 037/69, Teczka personalna Jerzego Drogosiewicza, Wniosek personalny o nominację starszego inspektora Wydziału IV KW MO w Radomiu ppor. Jerzego Drogosiewicza na stanowisko kierownika Sekcji II Wydziału IV KW MO w Radomiu, sporządzony przez naczelnika Wydziału IV KW MO w Radomiu ppłk. Wiesława Białogońskiego, 26 X 1977 r., k. 90.

[194] AIPN, 604/1576, Teczka personalna Stefana Ostapińskiego, Wniosek o nominację zastępcy naczelnika Wydziału V Departamentu IV MSW ppłk. Stefana Ostapińskiego na stanowisko naczelnika Wydziału V Departamentu IV MSW, sporządzony przez dyrektora Departamentu IV MSW płk. Konrada Straszewskiego, 20 X 1976 r., k. 140–141.

[195] AIPN Ra, 55/4, Teczka personalna Czesława Tersy, Opinia służbowa dotycząca kpr. Czesława Tersy, sporządzona przez dowódcę kompanii i BT ZOMO w Gdańsku kpt. J. Buchalskiego, 2 IX 1976 r., k. 38; *ibidem*, Charakterystyka st. kpr. Czesława Tersy sporządzona przez dowódcę I plutonu ZOMO KW MO w Radomiu mł. chor. Wiesława Samorka, 26 V 1977 r., k. 44.

[196] AIPN Ra, 038/99, Teczka personalna Wiesława Białogońskiego, Opinia służbowa dotycząca Wiesława Białogońskiego sporządzona przez zastępcę komendanta wojewódzkiego MO w Radomiu płk. Tadeusza Szczygła, 28 VI 1978 r., k. 104–105.

[197] AIPN Ra, 038/118, Teczka personalna Leszka Dziedzica, Opinia służbowa dotycząca Leszka Dziedzica, sporządzona przez zastępcę komendanta powiatowego MO w Zwoleniu mjr. Stanisława Sękiewicza, 7 XII 1966 r., k. 58.

[198] AIPN Ra, 038/313, Teczka personalna Jerzego Gierczaka, Wniosek o nadanie stopnia porucznika MO insp. Wydziału IV KW MO Jerzemu Gierczakowi, sporządzony przez zastępcę komendanta wojewódzkiego MO w Radomiu Stefana Ostapińskiego, 9 VI 1983 r., k. 92.

[199] AIPN Ra, 038/252, Teczka personalna Ryszarda Rypińskiego, Wniosek o nadanie stopnia pułkownika naczelnikowi Wydziału „C" WUSW w Radomiu ppłk. Ryszardowi Rypińskiemu, sporządzony przez zastępcę szefa WUSW w Radomiu płk. Antoniego Kopija, 18 VIII 1989 r., k. 98.

[200] Zob. aneks 2. Nawet wykroczenia drogowe, których funkcjonariusze dopuścili się pod wpływem alkoholu, były zacierane po jednym roku dobrego sprawowania.

[201] Jan Turczynowski, obawiając się konsekwencji służbowych, napisał list do ppor. Stanisława Wilka, p.o. szefa WUSW w Radomiu, w którym tłumaczył, że nie mógł zapobiec zawarciu ślubu kościelnego przez pasierba, oraz zadeklarował ateizm i pełną separację od Kościoła (AIPN, 1530/210, Teczka personalna Jana Turczynowskiego, Raport ppłk. Jana Turczynowskiego do ppor. Stanisława Wilka, p.o. szefa WUSW w Radomiu, dotyczący zawarcia sakramentalnego związku małżeńskiego przez Jacka Stefaniaka, pasierba Jana Turczynowkiego, 13 VIII 1987 r., k. 157).

[202] Zob. aneks 1.

2

PIESZE PIELGRZYMKI I ICH ORGANIZATORZY

Piesze pielgrzymki na Jasną Górę w dokumentacji Służby Bezpieczeństwa KW MO/WUSW w Radomiu oraz archiwaliach kościelnych z lat 1976–1988

Jedną z ważnych form działalności duszpasterskiej Kościoła w schyłkowym okresie PRL był ruch pielgrzymkowy na Jasną Górę. Trasy wielu pielgrzymek przebiegały przez teren województwa radomskiego. W 1976 r. przeszła tamtędy wyłącznie Warszawska Pielgrzymka Piesza, w tym będąca w jej strukturach organizacyjnych grupa pątników radomskich, a pod koniec lat osiemdziesiątych – już kilkanaście pielgrzymek. W niniejszym rozdziale zostaną zaprezentowane przede wszystkim pielgrzymki, których trasa przemarszu wiodła przez teren województwa radomskiego. Świadczą one o dynamicznym rozwoju ruchu pątniczego przypadającym na przełom lat siedemdziesiątych i osiemdziesiątych oraz drugą połowę lat osiemdziesiątych XX w. Podstawowe źródła dla analizy wymienionego zagadnienia stanowią materiały będące w zasobie Archiwum IPN, a także archiwalia kościelne dotyczące m.in. kwestii organizacyjnych i tras poszczególnych pielgrzymek oraz zawierające dane statystyczne.

W okresie rządów komunistycznych Jasna Góra, ze słynącym łaskami obrazem Czarnej Madonny, odgrywała szczególną rolę w życiu religijnym Polaków. To właśnie w jasnogórskim sanktuarium odbywały się najważniejsze uroczystości kościelne, do niego zmierzały liczne pielgrzymki wiernych, w tym piesze. Jan Paweł II podczas swoich wielu wizyt w Polsce zachęcał wiernych (m.in. w 1979 r.), aby przybywali do jasnogórskiego sanktuarium[1]. Począwszy od 1979 r., liczba pielgrzymek się zwiększała, uczestniczyło w nich coraz więcej wiernych. Rozwój ruchu pątniczego w okresie 1976–1988 ilustruje tabela 7.

Tabela 7. Rozwój ruchu pielgrzymkowego w województwie radomskim w latach 1976–1988

Rok	Liczba nowych pielgrzymek	Nowe pielgrzymki
1976	(1)	Warszawska Pielgrzymka Piesza
1979	3	Radomska Pielgrzymka Piesza
		Lubelska Piesza Pielgrzymka
		Piesza Pielgrzymka Młodzieży Nieprzystosowanej i Uzależnionej (tzw. Pielgrzymka Hippisów)
1981	1	Piesza Pielgrzymka Podlaska
1983	1	Piesza Pielgrzymka ze Zbroszy Dużej

Rok	Liczba nowych pielgrzymek	Nowe pielgrzymki
1984	4	Piesza Pielgrzymka Łomżyńska
		Praska Pielgrzymka Piesza Pomocników Matki Kościoła
		Piesza Praska Pielgrzymka Rodzin
		Piesza Pielgrzymka Ziemi Sandomierskiej
1987	2	Białostocka Piesza Pielgrzymka
		Gowarczowska Pielgrzymka Piesza

Źródło: AIPN, 0717/130, Informacja dyrektora Departamentu IV MSW gen. bryg. Konrada Straszewskiego dotycząca przygotowań do 260 WPP do Częstochowy, 31 VII 1976 r., k. 1–3; AIPN, 0713/130, Sprawa obiektowa z 1976 r., Kronika 260 pieszej pielgrzymki z Warszawy do Częstochowy w dniach 6–16 VII 1976 r., k. 1–10; *ibidem*, Informacja zastępcy komendanta stołecznego ds. SB w Warszawie płk. Edwarda Kasperskiego dotycząca przebiegu 260 pielgrzymki pieszej z Warszawy do Częstochowy, 18 VIII 1976 r., k. 11–20; AIPN Ra, 08/388, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-79", Plan przedsięwzięć operacyjnych przewidzianych w związku z potrzebą rozpoznania przygotowań i zabezpieczenia przemarszu 268 WPP, której trasa w dniach 7 i 8 sierpnia br. przebiegać będzie przez teren woj. radomskiego, opracowany przez kierownika Sekcji II Wydziału IV KW MO w Radomiu ppor. Jerzego Drogosiewicza, b.d., k. 27–45; *ibidem*, Analiza materiałów dotyczących sprawy obiektowej krypt. „Pątnicy-79", sporządzona przez kierownika Sekcji II Wydziału IV KW MO w Radomiu ppor. Jerzego Drogosiewicza, 6 III 1980 r., k. 193–206; *ibidem*, Notatka służbowa sierż. Edwarda Konwy dotycząca przemarszu 120-osobowej grupy pątników z Lublina, 7 VIII 1979 r., k. 120; *ibidem*, Informacja sekretarza KW PZPR w Radomiu Janusza Prokopiaka i wojewody radomskiego Romana Maćkowskiego dotycząca rozpoczęcia 268 WPP i RPP, 11 VIII 1979 r., k. 137–140; *ibidem*, Szyfrogram zastępcy naczelnika Wydziału IV KS MO mjr. Waldemara Kucharka, dotyczący wymarszu 268 WPP, 7 VIII 1979 r., k. 154–156; AIPN Ra, 08/668, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-81", Szyfrogram naczelnika Wydziału IV KW MO w Siedlcach mjr. Jerzego Zająca *vel* Zaczyńskiego, dotyczący PPP, 28 VII 1981 r., k. 60–61; *ibidem*, Szyfrogram naczelnika Wydziału IV KW MO w Radomiu mjr. Jana Turczynowskiego (z up. kierownik Sekcji I Wydziału IV KW MO w Radomiu ppor. Adam Kawałek) dotyczący PPP, 5 VIII 1981 r., k. 74; *ibidem*, Szyfrogram naczelnika Wydziału IV KW MO w Częstochowie mjr. Stanisława Boczka, dotyczący przybycia pielgrzymek pieszych do Częstochowy, 13 VIII 1981 r., k. 129–130; AIPN Ra, 08/914, Sprawa obiektowa „Pątnicy-84", Ocena przebiegu 273 WPP z Warszawy do Częstochowy oraz realizacja jej operacyjnego zabezpieczenia przez Wydział IV w czasie przemarszu przez teren woj. radomskiego, sporządzona przez mł. insp. Wydziału IV KW MO w Radomiu, st. kpr. Ryszarda Zawadzkiego, 29 IX 1984 r., k. 288–292; AIPN Ra, 08/1055, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-87", Plan przedsięwzięć operacyjnych do sprawy obiektowej krypt. „Pątnicy-87", opracowany przez naczelnika Wydziału IV WUSW w Radomiu ppłk. Jana Turczynowskiego (z up. insp. Wydziału IV WUSW w Radomiu ppor. Jerzy Dychała), 15 VII 1987 r., k. 7–18; Relacja ustna Janiny Śmigielskiej, 10 X 2012 r.; Relacja Janusza Bieleckiego dotycząca pielgrzymki gowarczowskiej, 7 X 2012 r., rkps w zbiorach ks. Lecha Gralaka; Relacja ks. Jana Filewicza dotycząca pielgrzymki białostockiej, 3 X 2012 r., mps w zbiorach ks. Lecha Gralaka; Relacja ustna ks. Czesława Sadłowskiego, 20 X 2012 r.; J. Buchajewicz, *Wstęp* [w:] *Okiem 20-latka Praskiej Pielgrzymki Pieszej*, red. A. Rogalski, Izabelin–Mościska 2003, s. 5–6.

Powyższa tabela wyraźnie ukazuje dynamikę rozwoju ruchu pątniczego w latach siedemdziesiątych i osiemdziesiątych XX w. Od 1976 do 1987 r. liczba pielgrzymek przemierzających województwo radomskie wzrosła z jednej do jedenastu. Najwięcej nowych pielgrzymek powstało w latach 1979 (3) i 1984 (4). Pierwsza przez wspomniane województwo przeszła pielgrzymka warszawska, a ostatnie wkroczyły pielgrzymki

białostocka i gowarczowska. Do tworzenia nowych pielgrzymek zachęcał kard. Stefan Wyszyński. Było to związane z rosnącą liczbą uczestników pielgrzymki warszawskiej, a co za tym idzie z dużymi problemami organizacyjnymi. Prymas uważał, że nowe pielgrzymki należało tworzyć w miejscach rekrutacji pątników, a ich organizatorzy powinni je prowadzić nowymi trasami. W ten sposób powstała sieć tzw. pielgrzymek promienistych.

Zdecydowana większość pielgrzymek odbywała się w pierwszej połowie sierpnia. Kulminacyjnym punktem było uczestnictwo w odbywających się na Jasnej Górze uroczystościach Wniebowzięcia Matki Bożej (15 sierpnia). Wyjątek stanowiła lipcowa pielgrzymka ze Zbroszy Dużej. Najdłuższy odcinek prowadzący przez teren województwa radomskiego miała do przebycia pielgrzymka rodzin (4 dni marszu), najkrótszy zaś – pielgrzymka gowarczowska (1 dzień).

Warszawska Pielgrzymka Piesza (WPP) swoimi korzeniami sięga początków XVIII w. Pierwszą pieszą pielgrzymkę na Jasną Górę zorganizowało Bractwo Pięciu Ran Chrystusa z inspiracji o. Innocentego Pokorskiego w 1711 r. Wyruszyła ona z warszawskiego kościoła Świętego Ducha, w którym duszpasterstwo prowadzili ojcowie paulini. Miała być wyrazem wdzięczności dla Matki Bożej za ocalenie Warszawy podczas epidemii dżumy, która w latach 1706–1711 pozbawiła życia 13 tys. osób. Tragicznym epizodem w historii WPP było rozstrzelanie grupy pątników wraz z księdzem przewodnikiem przez oddziały rosyjskie w 1792 r. Pielgrzymce warszawskiej w różny sposób utrudniano swobodne pielgrzymowanie również za czasów Josifa Hurki, generała-gubernatora Warszawy (1883–1894), który był propagatorem rusyfikacji i rugowania wszelkich przejawów życia narodowego wśród Polaków. Przeciwnikiem swobodnego pielgrzymowania był też prawosławny arcybiskup Warszawy Leoncjusz (1871–1891), który działał na rzecz utrwalania prawosławia jako religii państwowej. Po kasacie klasztorów, w tym klasztoru paulinów warszawskich, w Królestwie Polskim w drugiej połowie XIX w. organizowaniem pielgrzymki zajęli się księża diecezjalni z kościoła Świętego Krzyża w Warszawie. Podczas okupacji sowieckiej i niemieckiej nie pielgrzymowano na Jasną Górę. Z niektórych przekazów wynika, że w tym okresie organizowano pielgrzymki konspiracyjne[2]. Warszawska Pielgrzymka Piesza powróciła pod opiekę oo. paulinów w 1950 r.[3]

Po II wojnie światowej władze komunistyczne starały się ograniczać piesze pielgrzymki[4]. Do ostatecznej rozprawy z ruchem pątniczym przystąpiły w 1963 r., m.in. zabraniając WPP wyruszenia na szlak pątniczy. Zakaz ten uzasadniano zagrożeniem epidemią ospy. Wbrew zakazowi pielgrzymi wraz z kapłanami (ale po cywilnemu) ruszyli na szlak[5].

Jak wspomniano, WPP organizowali oo. paulini[6]. Pielgrzymka wychodziła z kościoła Świętego Ducha, w którym prowadzili oni duszpasterstwo. Odbywała się każdego roku w dniach 6–14 sierpnia. Trasa liczyła 246 km i wiodła utartym od wieków szlakiem przez Tarczyn, Grójec, Mogielnicę, Studziannę, Janków, Skotniki, Wielgomłyny, Świętą Annę i Mstów[7].

Za ewenement można uznać uczestnictwo w pielgrzymce warszawskiej przedstawicieli środowisk twórczych. Utworzenie kilkudziesięcioosobowej grupy twórców kultury zainicjował kard. Karol Wojtyła. Po raz pierwszy grupa ta wzięła udział w WPP w 1976 r. W 1982 r. stała się samodzielną grupą „17" Duszpasterstwa Akademickiego, liczyła około tysiąca osób. Do 1993 r. przewodził jej o. Hubert Czuma SJ[8].

W ramach WPP rozwijała się grupa 17 DA, którą w latach siedemdziesiątych i osiemdziesiątych organizował i kierował (wespół z duszpasterzami akademickimi) rektor kościoła św. Anny w Warszawie ks. Tadeusz Uszyński[9]. W 1967 r. grupa studentów z DA,

pielgrzymujących dotychczas w grupie nr 7 WPP, zwróciła się do ks. Uszyńskiego z prośbą o przydzielenie duszpasterza, który wspierałby ją duchowo w czasie pielgrzymki. Stało się to impulsem do utworzenia grupy skupiającej młodzież studiującą, ze specjalnym programem konferencji. Do kierowanych przez paulinów szesnastu grup dołączono 17 – studencką, którą prowadzili duszpasterze akademiccy, aczkolwiek funkcję łącznika nadal pełnił paulin. W 1967 r. w „17" DA na Jasną Górę przybyło 400 pątników, a w 1975 r. już 15 tys.[10] Ponieważ dalszy rozwój tej grupy mógł utrudnić organizowanie WPP, w 1977 r. dla młodzieży akademickiej utworzono „pielgrzymki gwiaździste". Polegały one na tym, że grupy studentów były włączane do pielgrzymek diecezjalnych i wyruszały z miast uniwersyteckich. W 1977 r. pierwsze grupy młodzieży akademickiej wyszły na szlak pątniczy z Lublina, Opola, Krakowa, Wrocławia, Gniezna, Gdańska, Szczecina, Płocka[11].

Chociaż grupa 17 DA stanowiła integralną część pielgrzymki warszawskiej, wędrówkę zaczynała samodzielnie – z kościoła św. Anny. Maszerowała nieco inną trasą niż pielgrzymka warszawska[12]. Mimo to ks. Uszyński w kierowanych corocznie do kierownika WPP pismach dotyczących „17" DA zwracał uwagę na ścisły związek grup akademickich z kolumną paulińską[13].

Popularność WPP, którą nazwano matką polskich pielgrzymek, wpłynęła na powstawanie w różnych regionach Polski wielu pielgrzymek lokalnych, a także zachęciła do udziału w pielgrzymce warszawskiej pątników spoza Polski[14]. Organizatorzy nowych pielgrzymek doświadczenia czerpali zazwyczaj z pielgrzymki warszawskiej.

Dzieje Radomskiej Pielgrzymki Pieszej (RPP) sięgają początków XVII w.[15] Od 1962 r. pątnicy z Radomia wędrowali nielegalnie. Trzeciego dnia pielgrzymki dołączali w Studziannie do grupy młodzieżowej nr 4A WPP[16]. W 1974 r. o. Józef Rembelski SJ zajął się organizowaniem grupy pątników radomskich w ramach pielgrzymki warszawskiej. W 1976 r. zaproszenie do udziału w RPP przyjął ks. Lech Gralak, oratorianin z Radomia. Pielgrzymi radomscy, wraz z grupą pielgrzymów z Krakowa, której patronował ks. Czesław Bloch SCJ, dołączali do grup „15" WPP[17]. Już po zakończeniu pielgrzymki w 1976 r. ks. Gralak objął pielgrzymów radomskich stałą opieką duszpasterską i przeniósł centrum pielgrzymkowe do skromnej kaplicy Matki Bożej Królowej Świata, znajdującej się przy ul. Siennej w Radomiu[18]. W 1977 r. z Radomia na szlak pątniczy wyruszyło około tysiąca osób. Ojcowie paulini upoważnili ks. Gralaka do tego, by poprowadził pielgrzymów radomskich w ramach podgrupy fioletowej grup „15" WPP[19].

W 1978 r. na mocy decyzji administratora diecezji sandomierskiej bp. Piotra Gołębiowskiego w Radomiu powstały dwa centra pielgrzymkowe: przy wikariacie eksponowanym MB Królowej Świata (ul. Sienna) oraz przy parafii św. Jana (ul. Rwańska)[20]. Z tych centrów wyruszyły trzy grupy pielgrzymkowe: złota (A i B) – pod opieką ks. Gralaka[21], fioletowa – pod kierunkiem ks. Zdzisława Domagały – i srebrna (krakowska) – prowadzona przez ks. Stefana Hrynyszyna SCJ[22].

Od 1979 r. pątnicy radomscy pielgrzymowali własną trasą, na co otrzymali zgodę od władz komunistycznych. Pielgrzymka radomska uzyskała wówczas częściową autonomię[23]. W pełni usamodzielniła się w 1981 r. i od tego roku odbywała się w dniach 6–13 sierpnia. Uzyskanie całkowitej autonomii było traktowane (zarówno przez organizatorów, jak i inwigilujących ich funkcjonariuszy SB) jako punkt zwrotny w historii radomskiego pielgrzymowania[24]. W 1983 r., z inspiracji ks. Macieja Pachnika, księża Lech Gralak, Jan Niziołek i Józef Domański utworzyli II kolumnę RPP. Podążała ona własną

trasą. 6 sierpnia 1983 r. z Radomia wyruszyły dwie kolumny: jedna pod przewodnictwem ks. Domagały, a druga pod opieką ks. Gralaka. Również w 1983 r. wyodrębniła się grupa pątników ze Starachowic, którą kierował ks. Mieczysław Murawski. Dołączyli do niej pielgrzymi z Sandomierza. Trasa I kolumny liczyła 202 km, a II kolumny – 188 km[25]. Szczególnym miejscem kultu nawiedzanym przez pątników była Góra Świętej Anny.

W 1984 r. bp Stanisław Sygnet, sufragan diecezji sandomiersko-radomskiej, zainicjował utworzenie III kolumny RPP, której nadano nazwę: Piesza Pielgrzymka Ziemi Sandomierskiej (PPZS). W latach 1984–1985 kierował nią ks. Jerzy Karbownik we współpracy z ks. Czesławem Wawrzyńczakiem. Stałą praktyką całej pielgrzymki diecezji sandomiersko-radomskiej były spotkania na celebracji Mszy Świętej w Mstowie oraz wspólne wejście na Jasną Górę[26]. Piesza Pielgrzymka Ziemi Sandomierskiej odbywała się między 5 a 13 sierpnia. Jej trasa, licząca 200 km, była podzielona na dziewięć etapów, ale nie przebiegała przez teren województwa radomskiego[27].

Do 1988 r. pielgrzymki radomskie miały podobny charakter, różniły się przede wszystkim liczbą uczestników i grup, wciąż bowiem powstawały nowe grupy, m.in. przysuska, solecka, iłżecka i pionkowska.

Lubelska Piesza Pielgrzymka (LPP) została reaktywowana w 1979 r. Jej tradycja sięga XIV w.[28] Inspiratorami przywrócenia pielgrzymki byli ordynariusz diecezji lubelskiej bp Bolesław Pylak i kilku kapłanów. Pielgrzymka była wyrazem dziękczynienia za wybór kard. Karola Wojtyły na Stolicę Piotrową oraz koronację figurki Matki Bożej Kębelskiej. W 1979 r. LPP liczyła 150 osób. Grupie przewodniczyli o. Ludwik Wiśniewski, dominikanin, duszpasterz akademicki, i trzej kapłani diecezjalni[29]. W 1983 r., w związku z dynamicznym rozwojem LPP (8,5 tys. osób w 1982 r.), utworzono trzy oddzielne grupy pielgrzymkowe: chełmską, janowską i zamojską. Organizatorem grupy chełmskiej był ks. Ryszard Koper, janowskiej – ks. Roman Pasieczny, a zamojskiej – księża Czesław Galek i Józef Dziduch. Pielgrzymki janowska i zamojska wędrowały tą samą trasą, lecz niezależnie od siebie. Spotykały się dopiero przedostatniego dnia na wspólnej celebracji Mszy Świętej w Turowie koło Częstochowy. Pielgrzymka chełmska wyruszała dwa dni wcześniej niż janowska i zamojska, łączyła się z LPP w Wilkołazie, a w następnych latach w Annopolu. Pielgrzymka lubelska przemierzała szlak pątniczy od 3 do 14 sierpnia. Długość trasy wynosiła 311 km[30].

Pieszą Pielgrzymkę Młodzieży Nieprzystosowanej i Uzależnionej (Hippisów) (PH) zainicjował ks. Andrzej Szpak SDB[31]. Jej korzenie sięgają roku 1979, kiedy to czterdziestoosobowa grupa tej młodzieży przyłączyła się do „17" DA WPP. W latach 1980–1981 dołączała do grupy czarno-białej „17" DA. Liczyła wówczas od stu do dwustu osób. W 1982 r. ks. Tadeusz Uszyński był niechętny dalszemu udziałowi hippisów w grupie akademickiej, dlatego młodzież pod egidą ks. Szpaka rozpoczynała wędrówkę o jeden dzień później niż grupy „17" DA. Luźne zasady pielgrzymowania hippisów były dla organizatorów pielgrzymki warszawskiej nie do zaakceptowania. W związku z tym ks. Szpak zmienił formułę pielgrzymowania i w latach 1983–1988 pątnicy zjeżdżali co roku do nowego punktu, z którego rozpoczynali wędrówkę na Jasną Górę[32]. W 1984 r. pielgrzymka hippisów wyruszyła na szlak mimo braku oficjalnego zezwolenia władz państwowych i dlatego została poddana szczególnej inwigilacji. Osobą zasłużoną dla pielgrzymki hippisów, oprócz ks. Szpaka, była Janina Śmigielska, pełniąca w omawianym okresie funkcję jej administratora i kronikarza. Pielgrzymka ta dysponowała własnym

transportem, ale formalnie nie miała opieki medycznej – pątnikom udzielały pomocy przygodne pielęgniarki lub uczestniczki pielgrzymki dysponujące apteczką. Odbywała się najczęściej w dniach 1–12 sierpnia, ze względu na zmieniającą się trasę nie miała stałego terminu. W latach 1987–1988 przechodziła przez teren województwa radomskiego[33].

Piesza Pielgrzymka Podlaska (PPP) została zainicjowana przez duszpasterzy pielgrzymkowych, którzy 13 czerwca 1981 r. na ręce ordynariusza diecezji siedleckiej bp. Jana Mazura złożyli wniosek o akceptację niezależnej trasy dla pielgrzymki podlaskiej i nominację ks. Zbigniewa Chabera na referenta duszpasterstwa pielgrzymkowego. Wcześniej grupa podlaska tworzyła grupę 14 WPP[34]. Biskup Mazur odniósł się przychylnie do inicjatywy kapłanów siedleckich dążących do usamodzielnienia pielgrzymki podlaskiej; 26 czerwca 1981 r. otrzymał od władz państwowych zgodę na niezależną trasę dla PPP, ale pątnicy ci w dalszym ciągu wędrowali w ramach pielgrzymki warszawskiej. Uroczyste rozpoczęcie pielgrzymki zaplanowano na 5 sierpnia 1981 r. w Dęblinie, dokąd większość pielgrzymów miała dojechać pociągami. Ponadto zorganizowane grupy pątników wyruszały pieszo – z Siedlec, Garwolina (od 1981 r.), Włodawy, Białej Podlaskiej, Międzyrzeca Podlaskiego, Komarówki Podlaskiej, Parczewa i Radzynia Podlaskiego (od 1984 r.)[35]. Pielgrzymka podlaska realizowała swój program w dniach 2–14 sierpnia. Przez teren województwa radomskiego przechodziła między 5 a 8 sierpnia. Długość trasy wynosiła 368 km[36].

Kolejną pielgrzymką wędrującą przez Radomskie była Piesza Pielgrzymka ze Zbroszy Dużej (PZ). Inicjatywę jej zorganizowania podjął administrator parafii w Zbroszy Dużej ks. Czesław Sadłowski w związku z wizytą papieża Jana Pawła II w Polsce w czerwcu w 1983 r. Nie była to typowa piesza pielgrzymka, ponieważ pieszo pątnicy przemierzyli jedynie ciekawsze odcinki trasy. W latach 1984–1988 pielgrzymka nie miała stałego terminu, wyruszała w niedzielę (w godzinach popołudniowych) po pierwszym piątku lipca i trwała do piątku włącznie. Uczestniczyło w niej od sześćdziesięciu do stu osób, w tym zazwyczaj kleryk, pielęgniarka dyplomowana, sześciu porządkowych i kierowca prywatnego samochodu służącego do przewozu bagaży. Opiekę duszpasterską sprawował ks. Sadłowski, który codziennie rano celebrował Mszę Świętą, połączoną z homilią. Konferencje wygłaszali w drodze studenci z DA. Na trasie wędrówki były dwa szczególne miejsca kultu: Studzianna i Góra Świętej Anny[37].

Piesza Pielgrzymka Łomżyńska (PPŁ) uzyskała samodzielność w 1984 r. Wcześniej kilku kapłanów z Łomży uczestniczyło w pielgrzymce warszawskiej w ramach „17" DA. Zorganizowania PPŁ podjęli się księża Hieronim Mojżuk i Tadeusz Zawadzki, ale ponieważ nie mieli doświadczenia, korzystali z pomocy kierownika pielgrzymki podlaskiej ks. Jana Cepa i kanclerza kurii. Kiedy dokumenty związane z legalizacją pielgrzymki zostały złożone, władze administracyjne powiadomiły kurię łomżyńską, że pozwolenie na przemarsz pielgrzymki zostanie wydane pod warunkiem, iż jej organizatorzy zdadzą specjalny egzamin. Zaplanowano go na 20 lipca 1984 r. Ksiądz Mojżuk opisał to wydarzenie następująco: „Sprawa nabrała niesamowitego tempa, »egzamin« wypadł nadspodziewanie dobrze, a składany był przed kuriozalnym gremium. Egzaminatorzy przybyli po trzech z każdego województwa, przez które miała przechodzić nasza pielgrzymka, nie było tylko nikogo z Częstochowy. Każda delegacja składała się z »wyznaniowca«, »bezpieczniaka« i inżyniera od dróg, ci ostatni byli bardzo pozytywnie nastawieni do nas. Jedno z ostatnich zdań, jakie padło, wygłosił inżynier z Radomia: »Abyście tylko

księżom nie przeszkadzali, to wszystko będzie dobrze. Jak widać, wszystko jest wspaniale zorganizowane«"[38]. 1 sierpnia 1984 r. po uroczystej Mszy Świętej celebrowanej w łomżyńskiej katedrze przez tutejszego sufragana bp. Edwarda Samsela I Piesza Pielgrzymka Łomżyńska wyruszyła na Jasną Górę. Uczestniczyło w niej około 2130 osób, w tym dziewięciu kapłanów, ośmiu diakonów i osiemnastu kleryków[39]. Pielgrzymka zakończyła się 13 sierpnia. Jej trasa wynosiła 430 km i prowadziła przez miejsca kultu w Górze Kalwarii i Gielniowie[40].

Praska Pielgrzymka Piesza Pomocników Matki Kościoła (PPPPMK) została reaktywowana 16 sierpnia 1984 r. z inicjatywy kard. Stefana Wyszyńskiego. Jej początki sięgają roku 1657, kiedy to prascy pątnicy po raz pierwszy wyruszyli na Jasną Górę w dowód dziękczynienia za śluby złożone przez króla Jana Kazimierza we Lwowie 1 czerwca 1656 r., a także w intencji ocalenia Warszawy przed epidemią cholery. Punktem kulminacyjnym praskiej pielgrzymki było uczestnictwo w uroczystości Matki Bożej Łaskawej w oktawę uroczystości Zesłania Ducha Świętego[41]. Księża Józef Buchajewicz i Krzysztof Ksionek odtworzyli historyczną trasę praskiej pielgrzymki na Jasną Górę i po 67 latach przerwy samodzielna PPPPMK wyruszyła z kościoła Matki Bożej Zwycięskiej na warszawskim Kamionku. Pielgrzymka odbywała się w dniach 16–25 sierpnia, kończyła się udziałem pątników w uroczystości Najświętszej Maryi Panny Częstochowskiej. Po drodze pątnicy nawiedzali sanktuaria w Górze Kalwarii, Starej Błotnicy, Skrzyńsku oraz na Górze Świętej Anny. Trasa PPPPMK wynosiła 404 km[42].

Piesza Praska Pielgrzymka Rodzin (PPPR) została zorganizowana w 1984 r. Jej trzon stanowili członkowie utworzonej przez kard. Stefana Wyszyńskiego w 1979 r. Kościelnej Służby Porządkowej Totus Tuus. Formacja ta, skupiająca wyłącznie mężczyzn, wykonywała zadania związane z utrzymaniem porządku podczas pielgrzymek papieża Jana Pawła II do Polski. Moderatorem ruchu w metropolii warszawskiej został ks. Tadeusz Karolak. 6 sierpnia 1983 r. w dowód wdzięczności za pielgrzymkę Ojca Świętego do ojczyzny blisko 130-osobowa grupa pątników wyruszyła na Jasną Górę w ramach grupy szmaragdowej WPP. Wkrótce organizatorom PPPR udało się uzyskać samodzielność tej grupy. Już rok później, 5 sierpnia, pielgrzymka rodzin, której opiekunem został ks. Karolak, wyszła na szlak ze swojej naturalnej bazy, tj. parafii MB Ostrobramskiej. Była to jedna z wyjątkowych pielgrzymek organizowanych przez świeckich. Uczestniczyły w niej grupy młodych kapłanów i kleryków. Z każdym rokiem rosła liczba pątników: początkowo było ich 260, ale w 1991 r. już 1200. Byli oni podzieleni na siedem podgrup: białą (dzieci do lat 12), amarantową (młodzież studencka i pracująca), seledynową (młodzież szkół średnich), zieloną (młodzież), niebieską (rodziny), pomarańczową (dorośli) i żółtą (osoby starsze). Pielgrzymka odbywała się w dniach 5–14 sierpnia. Jej trasa wynosiła 247 km i wiodła przez miejsca kultu w Górze Kalwarii i Studziannie[43].

Białostocka Piesza Pielgrzymka (BPP) powstała w 1987 r. W latach 1977–1986 pątnicy z ziemi białostockiej uczestniczyli w pielgrzymce warszawskiej, w podgrupach „17" DA (błękitnej, błękitno-biało-błękitnej i papieskiej) oraz w grupie 15. Od 1984 do 1986 r. przewodnikiem grupy białostockiej był uczestnik poprzednich pielgrzymek – ks. Jan Filewicz, któremu pomagali księża Bogdan Tworowski i Bogdan Kieżel. Zorganizowania pielgrzymki białostockiej podjęli się księża Jan Filewicz i Jan Maliszewski, za aprobatą i wsparciem abp. Edwarda Kisiela, administratora apostolskiego w Białymstoku, oraz bp. Edwarda Ozorowskiego, sufragana białostockiego[44]. Tworzyły ją cztery grupy: błękitna

(studencka), zielona (młodzieżowa), fioletowa (pokutna), amarantowa (papieska), a także złota (dla osób, które nie mogły bezpośrednio uczestniczyć w pielgrzymce ze względu na wiek lub chorobę, ale wspierały pątników modlitewnie). W 1987 r. pielgrzymka białostocka liczyła 2500 osób, w 1988 r. liczba uczestników zmniejszyła się do 1400. Od 1987 r. była niezmiennie organizowana w dniach 30 lipca – 12 sierpnia. Długość trasy pielgrzymki białostockiej wynosiła około 480 km. Wśród miejsc kultu nawiedzanych przez pątników z Białegostoku należy wymienić przede wszystkim Górę Kalwarię, Gielniów i Gidle[45].

W 1987 r. do tradycji pielgrzymowania powróciła Gowarczowska Pielgrzymka Piesza (GPP). Jej historia sięga drugiej połowy XIX w. W Rejestrze Kompanii pod datą 7 września 1865 r. widnieje adnotacja o przybyciu na Jasną Górę pieszej pielgrzymki z parafii Świętych Apostołów Piotra i Pawła z Gowarczowa, z diecezji sandomierskiej. W 1865 r. grupa pątników liczyła 67 osób, a w latach 1890, 1899 i 1936 było ich już około trzystu. Pielgrzymki gowarczowskie nie odbywały się w okresie okupacji niemieckiej oraz w latach 1957–1986[46]. W 1986 r. do parafii Gowarczów przybyło Zgromadzenie Braci Szkół Chrześcijańskich. Jeden z braci, Zygmunt Jańczyk, zwrócił się wówczas do tamtejszego parafianina Janusza Bieleckiego z propozycją wznowienia pieszych pielgrzymek. Za aprobatą ówczesnego proboszcza, ks. Antoniego Kocińskiego, br. Jańczyk podjął się organizacji pielgrzymki. 21 sierpnia 1987 r. wyruszyła ona pod jego przewodnictwem w czterodniową wędrówkę. Kierownikiem trasy i przemarszu został Janusz Bielecki[47]. W latach 1987–1988 pielgrzymka była realizowana w dniach 21–24 sierpnia. Jej punktem kulminacyjnym było uczestnictwo w uroczystości Matki Boskiej Częstochowskiej. Ciekawym zwyczajem tej grupy był pieszy powrót pielgrzymów do Gowarczowa. Długość trasy wynosiła 132 km. Po drodze pielgrzymi odwiedzali sanktuarium na Górze Świętej Anny[48].

W dokumentacji spraw obiektowych „Pątnicy" znajdują się informacje dotyczące dwóch pielgrzymek, które nie przechodziły przez teren województwa radomskiego: Tomaszowskiej Pieszej Pielgrzymki (TPP) i Warszawskiej Akademickiej Pielgrzymki Diecezjalnej. Pielgrzymka tomaszowska po raz pierwszy została zorganizowana w 1817 r. W latach 1864–1914 odbywała się wielokrotnie, za każdym razem liczyła około trzystu wiernych[49]. Tomaszowscy pątnicy wędrowali na Jasną Górę również w okresie okupacji hitlerowskiej. Modlili się wspólnie z pielgrzymami z Warszawy, Piotrkowa Trybunalskiego, Jędrzejowa, Kielc, Miechowa i kilku innych miast. W latach 1963–1968 pielgrzymka tomaszowska wyruszała do Częstochowy mimo braku pozwolenia, zmieniła jednak trasę, aby uniknąć szykan ze strony SB. Po zalegalizowaniu TPP w 1969 r. uczestnictwo w niej podjęli duchowni, którzy objęli przewodnictwo i opiekę nad pątnikami. Wcześniej opiekę duchową sprawowali kapłani pracujący w parafiach na trasie przemarszu. Celebrowali oni Msze Święte i spowiadali. Od 1969 r. organizatorami pielgrzymki tomaszowskiej byli duchowni z parafii św. Antoniego, skąd grupa wychodziła i dokąd powracała. Tomaszowska Piesza Pielgrzymka odbywała się w dniach 10–14 sierpnia. Trasa liczyła 133 km[50].

Warszawska Akademicka Pielgrzymka Diecezjalna (WAPD) została zainicjowana w 1981 r. Było to związane ze wzrastającą liczbą studentów, których WPP nie była w stanie pomieścić w grupach akademickich. Pomysłodawcą tej pielgrzymki był kard. Stefan Wyszyński, który „zaproponował stworzenie pielgrzymki łączącej sanktuaria maryjne Mazowsza"[51]. Nazwę dla nowej pielgrzymki studenckiej wymyślił ks. Tadeusz Uszyński, a jej organizację i kierownictwo powierzył ks. Józefowi Majowi. Każdego roku 5 sierpnia

WAPD wyruszała sprzed kościoła św. Anny, by 14 sierpnia dotrzeć do Częstochowy. Jej trasa wynosiła 246 km i wiodła m.in. przez Niepokalanów i Gidle[52].

Organizatorzy pielgrzymek starali się wybrać najkorzystniejszy wariant trasy przemarszu – bezpieczny dla pątników i najmniej uciążliwy dla ruchu publicznego oraz stwarzający możliwość zapewnienia noclegu i aprowizacji. Trasy pielgrzymek wiodły drogami lokalnymi o nawierzchni utwardzanej (asfaltowej, wykładanej kostką, szutrowej), ale najczęściej były to drogi polne lub leśne. Z dróg krajowych korzystano tylko wtedy, gdy pątników nie można było poprowadzić innymi drogami. Istotną rolę odgrywały odwiedzane przez pątników miejsca kultu znajdujące się na trasie przemarszu. Duże znaczenie miało też zapewnienie pielgrzymom możliwości uczestnictwa w Mszach Świętych odprawianych w punktach noclegowych. Z zamieszczonego w aneksie zestawienia[53] wynika, że trasy siedmiu pielgrzymek: białostockiej, gowarczowskiej, łomżyńskiej, praskiej, podlaskiej, tomaszowskiej i warszawskiej, wiodły z północnego wschodu na południowy zachód; lubelskiej – ze wschodu na zachód; a radomskiej – ze wschodu na południowy zachód. Nieraz szlak wędrówki zmieniano, starano się wybrać taki, który był najlepiej przystosowany do potrzeb pielgrzymów. Czasem wyznaczano zupełnie nowe trasy, np. po uzyskaniu przez poszczególne grupy autonomii, albo organizowano nowe kolumny dla istniejących pielgrzymek, np. radomskiej. Do wyjątków należała PH, której trasa podlegała dużym zmianom, w zależności od pomysłu organizatorów. Tabela 8 prezentuje najważniejsze informacje na temat trasy przemarszu poszczególnych pielgrzymek przez teren województwa radomskiego.

Tabela 8. Trasy przemarszu pieszych pielgrzymek przez obszar województwa radomskiego

Pielgrzymka	Miejsce i data wejścia na teren woj. radomskiego	Miejsce i data opuszczenia terenu woj. radomskiego	Długość trasy biegnącej przez woj. radomskie
Białostocka Piesza Pielgrzymka	Rososz k. Góry Kalwarii 6 VIII	Sołtysy k. Gielniowa 8 VIII	80 km
Gowarczowska Pielgrzymka Piesza	Gowarczów (początek pielgrzymki) 21 VIII	Ruda Białaczowska 21 VIII	5 km
Lubelska Piesza Pielgrzymka	Kępa Solecka 5 VIII	Adamów k. Sienna 7 VIII	35 km
Piesza Pielgrzymka Łomżyńska	Rososz k. Góry Kalwarii 6 VIII	Kornica k. Końskich 10 VIII	90 km
Piesza Pielgrzymka Podlaska	Dęblin 5 VIII	Jasieniec Iłżecki 8 VIII	80 km
Praska Pielgrzymka Piesza Pomocników Matki Kościoła	Pęcławie k. Góry Kalwarii 17 VIII	Jasieniec Iłżecki 20 VIII	90 km
Piesza Praska Pielgrzymka Rodzin	Potycz k. Góry Kalwarii 6 VIII	Ossa k. Studzianny 9 VIII	70 km
Radomska Pielgrzymka Piesza	Radom (początek pielgrzymki) 6 VIII	Antoniów 8 VIII	38 km

Pielgrzymka	Miejsce i data wejścia na teren woj. radomskiego	Miejsce i data opuszczenia terenu woj. radomskiego	Długość trasy biegnącej przez woj. radomskie
Warszawska Pielgrzymka Piesza	Kocerany k. Grójca 7 VIII	Różanna k. Nowego Miasta nad Pilicą 8 VIII	55 km
Piesza Pielgrzymka ze Zbroszy Dużej	Goszczyn (brak stałego terminu)	Kunice (brak stałego terminu)	40 km

Źródło: opracowanie własne autorów na podstawie zestawienia w aneksie 4.

Jak wynika z tego zestawienia, najkrótszą trasę biegnącą przez omawiane województwo miała do pokonania GPP – zaledwie kilka kilometrów, a najdłuższą PPŁ (90 km – niespełna 5 dni marszu), PPPPMK (90 km – 4 dni), PPP (80 km – 4 dni), BPP (80 km – 3 dni) i PPPR (70 km – niecałe 4 dni).

Służba Bezpieczeństwa starała się gromadzić dokładne dane na temat liczebności poszczególnych pielgrzymek, ponieważ informacje te były wykorzystywane w analizach dotyczących zasięgu ruchu pielgrzymkowego i jego roli w życiu Kościoła. Liczbę pątników z poszczególnych ośrodków akademickich, pielgrzymujących w grupie 17 DA WPP w 1976 r., przedstawia tabela 9.

Tabela 9. Pielgrzymi z poszczególnych ośrodków akademickich oraz z zagranicy uczestniczący w grupie 17 Duszpasterstwa Akademickiego Warszawskiej Pielgrzymki Pieszej w 1976 r.

Miejsce rekrutacji pątników	Liczba pątników
Białystok	200
Bydgoszcz	20
Garwolin	350
Częstochowa	10
Gdańsk	50
Głogów	80
Gorzów	100
Jabłonna	300
Katowice	30
Kraków	50
Koszalin	100
Lublin	150
Łódź	10
Opole	7
Olsztyn	40
Poznań	400

Miejsce rekrutacji pątników	Liczba pątników
Rzeszów	10
Siedlce	50
Szczecin	100
Warszawa	500
Warka	200
Wrocław	150
Zielona Góra	20
Włochy	140
Węgry	70
NRD	50
Czechosłowacja	30
RFN i Szwajcaria	30
Francja	10
Holandia	2

Źródło: AIPN, 0713/130, Sprawa obiektowa z 1976 r., Informacja dyrektora Departamentu IV MSW gen. bryg. Konrada Straszewskiego dotycząca niektórych aspektów społeczno-politycznych i organizacyjnych 260 pieszej pielgrzymki z Warszawy do Częstochowy, 28 VIII 1976 r., k. 83–90.

Powyższe zestawienie świadczy o tym, że władze państwowe miały niezbyt dokładne dane na temat liczby uczestników warszawskiej pielgrzymki. Liczby wymienione w dokumentach bezpieki często nie pokrywają się z danymi strony kościelnej. Wydaje się, że te ostatnie są bardziej wiarygodne, ponieważ pochodzą od organizatorów pielgrzymek, którzy dysponowali listami pątników. Należy zaznaczyć, że liczby podawane przez władze były zazwyczaj zaniżone w stosunku do danych kościelnych, być może dlatego, że funkcjonariusze zaangażowani w inwigilację pielgrzymek nie mieli możliwości ustalenia dokładnych danych. Nie można też wykluczyć, że dane SB były zaniżane w celu deprecjonowania Kościoła.

W omawianym okresie zmieniała się liczba pątników, którzy przemierzali tereny województwa radomskiego. Rozwój ruchu pielgrzymkowego w tym województwie dość dobrze przedstawiają statystyki kościelne (zob. tabela 10 oraz aneks 3).

Tabela 10. Rozwój ruchu pątniczego w województwie radomskim w latach 1976–1988

Rok	Liczba pielgrzymek	Liczba uczestników z Polski i spoza Polski	Pątnicy spoza Polski
1976	1	18 000	332
1977	1	25 000	760
1978	1	30 500	1335

Rok	Liczba pielgrzymek	Liczba uczestników z Polski i spoza Polski	Pątnicy spoza Polski
1979	4	38 150	1840
1980	3	52 200	1560
1981	4	46 900	479
1982	4	76 500	714
1983	5	77 500	1478
1984	9	69 622	1153
1985	9	71 594	1573
1986	9	72 722	572
1987	10	65 913	(brak danych dotyczących WPP) 51 w RPP
1988	12	69 829	1412

Źródło: AJG, 3476, t. 2, s. 226–227, 335, 536; *ibidem*, t. 3, s. 69; AP, KWPP, 61, s. 313–315; *ibidem*, 62, k. 711; *ibidem*, 64, k. 3, 5, 207–209, 211, 213, 367; *ibidem*, 67, k. 613–617, 651–655; *ibidem*, 70, k. 375–377, 401–405; *ibidem*, 73, k. 637–641; *ibidem*, 76, s. 335–337, 547–549, 581; *ibidem*, 78, k. 469, 481–485; *ibidem*, 80, k. 253, 255, 257, 275; *ibidem*, 82, k. 289–295; *ibidem*, 84, k. 311, 359–361; *ibidem*, 86, k. 341, 355–359, 361; *ibidem*, 92, k. 439, 441, 479, 491; AZO, KZO, t. 1, s. 45; *ibidem*, t. 2, s. 1; *ibidem*, t. 3, s. 19; Relacja ustna Janiny Śmigielskiej, 10 X 2012 r.; Relacja ustna ks. Czesława Sadłowskiego, 20 X 2012 r.; Relacja Janusza Bieleckiego dotycząca pielgrzymki gowarczowskiej, 7 X 2012 r., rkps w zbiorach ks. Lecha Gralaka; Relacja Tadeusza Dratwy dotycząca pielgrzymki tomaszowskiej, 29 XI 2012 r., rkps w zbiorach ks. Lecha Gralaka; Relacja ks. Jana Filewicza dotycząca pielgrzymki białostockiej, 3 X 2012 r., mps w zbiorach ks. Lecha Gralaka; Relacja ks. Hieronima Mojżuka dotycząca pielgrzymki łomżyńskiej, 22 XI 2012 r., mps w zbiorach ks. Lecha Gralaka; *25 lat Pieszej Pielgrzymki Ziemi Sandomierskiej*..., s. 7–24; D. Cichor, J. Jadczyk, *Z dziejów Warszawskiej Pielgrzymki Pieszej na Jasną Górę*..., s. 187; Z.S. Jabłoński, *Pielgrzymowanie na Jasną Górę w czasie i przestrzeni*..., s. 306–349; P. Jaśkiewicz, P. Turzyński, D. Osiej, *W drodze do Matki*..., s. 14–33; *Przewodnik po pieszych pielgrzymkach na Jasną Górę*, red. Z. Krasa, J. Gąsawska, Tarnów 2000; A. Węska, *Lubelska Pielgrzymka Piesza*..., s. 31–33.

Jak wynika z tej tabeli, do 1986 r. liczba pielgrzymów, którzy w drodze na Jasną Górę wędrowali przez tereny województwa radomskiego, systematycznie rosła, a w latach 1987–1988 nieco się zmniejszyła. W 1976 r. WPP liczyła 18 000 uczestników, ale w 1983 r. ich liczba trzykrotnie wzrosła (53 500 osób). W 1988 r. nastąpił zdecydowany spadek liczby pątników – kształtowała się ona na poziomie 27 773. Nie wynikało to jednak z mniejszej popularności WPP, ale z utworzenia wielu pielgrzymek regionalnych. W rezultacie ogólna liczba pielgrzymów znacznie wzrosła[54]. W 1976 r. RPP liczyła 360 pątników, a w szczytowym okresie – w roku 1986 – 16 281. Podobny rozwój odnotowały pielgrzymki lubelska i podlaska[55]. Najliczniejsza grupa pątników spoza Polski uczestniczyła w pielgrzymce warszawskiej: w 1976 r. obcokrajowców było 332, w 1979 r. – 1840, w 1986 r. – 520[56]. Część pątników spoza Polski brała udział w WAPD: w 1985 r. – 753, a w 1987 r. – 400. Niewielkie grupy cudzoziemców odnotowano również w innych pielgrzymkach: RPP (1986 r. – 52; 1987 r. – 51) i LPP (1984 r. – 49)[57].

Kierownicy, przewodnicy, duszpasterze

Realizacja pieszych pielgrzymek byłaby niemożliwa bez ofiarnego zaangażowania duchowieństwa, sióstr zakonnych i osób świeckich. Największe doświadczenie w zakresie organizacji WPP i największy potencjał ludzki mieli niezaprzeczalnie ojcowie paulini. Organizowali oni kolumnę główną pielgrzymki warszawskiej i najczęściej obejmowali przewodnictwo poszczególnych podgrup pielgrzymkowych. Sytuacja zmieniła się pod koniec lat siedemdziesiątych, kiedy powstały nowe pielgrzymki regionalne, a odpowiedzialność za ich organizację wzięli na siebie biskupi poszczególnych diecezji.

Za sprawy formalnoprawne oraz organizacyjne odpowiadał nominowany przez biskupa lub przełożonego zakonu bądź zgromadzenia kierownik pielgrzymki. Współpracował on z kapłanami i świeckimi, którym powierzał przewodnictwo grup pielgrzymkowych oraz wyznaczał zadania organizacyjne lub duszpasterskie. Na podstawie dokumentacji SB oraz źródeł kościelnych można w przybliżeniu określić liczbę kapłanów, kleryków oraz braci i sióstr zakonnych w omawianych pieszych pielgrzymkach (zob. tabela 11).

Tabela 11. Udział duchowieństwa w pielgrzymkach inwigilowanych w latach 1976–1988 w ramach spraw obiektowych „Pątnicy"

Rok	Księża			Alumni i bracia zakonni			Siostry zakonne		
	liczba	wzrost/spadek w stosunku do roku poprzedniego		liczba	wzrost/spadek w stosunku do roku poprzedniego		liczba	wzrost/spadek w stosunku do roku poprzedniego	
1976	223	-	-	b.d.	-	-	175	-	-
1977	245	22	10	182	-	-	186	11	6
1978	352	107	44	210	28	15	228	42	23
1979	470	118	34	403	193	92	315	87	38
1980	524	54	11	415	12	3	368	53	17
1981	282	– 242	– 46	258	– 157	– 38	199	– 169	– 46
1982	310	28	10	398	140	54	232	33	17
1983	204	– 106	– 34	396	– 2	– 0,5	88	– 144	– 62
1984	453	249	122	596	200	50	95	7	8
1985	339	– 114	– 25	574	– 22	– 4	303	208	219
1986	443	104	31	627	53	9	205	– 98	– 32
1987	424	– 19	– 4	350	– 277	– 56	180	– 25	– 12
1988	528	104	25	678	328	94	213	33	18

Źródło: opracowanie własne autorów na podstawie zestawienia w aneksie 5.

Powyższa tabela ukazuje duże zaangażowanie duchowieństwa w piesze pielgrzymowanie, zwłaszcza w latach 1977–1980. Liczba księży wzrosła wówczas o około 114 proc. (z 245 do 524), alumnów i braci zakonnych o około 128 proc. (ze 182 do 415), a sióstr zakonnych o 98 proc. (ze 186 do 368). Uczestnictwo duchownych w pielgrzymkach zmniej-

szyło się wyraźnie w latach 1981 (o około 46 proc.), 1983 (liczba sióstr zakonnych spadła o 62 proc.), 1985 (spadła liczba duchownych, wzrosła natomiast – aż o 219 proc. – liczba sióstr zakonnych) i 1987 (ponad 50-procentowy spadek liczby kleryków i braci zakonnych).

Udział duchowieństwa w poszczególnych pielgrzymkach został przedstawiony w aneksie 5. Przytoczenie danych dotyczących wszystkich grup nie jest możliwe ze względu na brak wiarygodnych źródeł, zostaną więc one zaprezentowane na przykładzie Warszawskiej Pielgrzymki Pieszej. W 1977 r. w głównej kolumnie WPP znalazło się 238 kapłanów, 182 alumnów i braci zakonnych oraz 186 sióstr zakonnych (w grupie radomskiej było jedynie dwóch kapłanów). Najwięcej osób duchownych uczestniczyło w pielgrzymce w 1980 r., kiedy to odnotowano obecność 505 kapłanów, 386 kleryków i braci zakonnych oraz 357 sióstr zakonnych. Można zakładać, że w samej „17" DA było 212 kapłanów, 285 kleryków i braci zakonnych oraz 55 sióstr[58]. Nie oznacza to jednak, że opieka duszpasterska we wszystkich pielgrzymkach była wystarczająca, zwłaszcza jeśli weźmie się pod uwagę liczbę pątników przypadających na jednego księdza. Na przykład w 1977 r. w głównej kolumnie WPP na jednego kapłana przypadało 105 pątników, w 1980 r. – 257, w 1983 r. – 354; w „17" DA w 1977 r. – 175, w 1980 r. – 60, w 1984 r. – 714; w „15" w 1986 r. – 268, w 1987 r. – 299; w RPP w 1977 r. – 200, w 1983 r. – 240. Udział alumnów, braci i sióstr zakonnych w pielgrzymkach zmieniał się i był nieproporcjonalny do liczby pątników. W WPP kształtował się na następującym poziomie: w 1978 r. – 182 alumnów i braci zakonnych, 186 sióstr zakonnych; w 1979 r. – 393 alumnów i braci, 315 sióstr; w 1982 r. – 398 alumnów i braci, 210 sióstr.

Zaprezentowanie pełnej listy osób duchownych, które wzięły udział w omawianych pieszych pielgrzymkach w latach 1976–1988, jest niemożliwe. W zbiorach archiwalnych paulinów znajduje się tylko jedna lista kapłanów z całej Polski, którzy zadeklarowali swój udział w WPP w 1978 r. Lista zawiera nazwiska i imiona 71 duchownych, ich miejsce pracy, wiek, liczbę pielgrzymek, w których brali udział, i numer grupy, do której zostali przydzieleni[59]. Wykazy personalne najczęściej obejmują kierowników, przewodników i innych funkcyjnych, rzadko zaś kapłanów zaangażowanych w pracę duszpasterską, a tych było najwięcej[60]. Wydaje się, że osób duchownych uczestniczących w pielgrzymkach, począwszy od ich organizacji, było tak dużo, iż kronikarze koncentrowali się przede wszystkim na tych, którzy odegrali najważniejszą rolę. Sporządzenie dokładnego wykazu duchownych utrudnia fakt, że część z nich uczestniczyła w pielgrzymkach wielokrotnie.

Sprawy organizacyjne

Przygotowania do kilku- lub kilkunastodniowej pielgrzymki trwały cały rok. Miały charakter zarówno informacyjny, jak i formacyjny, obejmowały m.in. spotkania duchownych i świeckich z przewodnikami poszczególnych podgrup i innymi funkcyjnymi. Na przykład o przygotowaniach do 260 WPP informuje (31 lipca 1976 r.) dyrektor Departamentu IV MSW gen. bryg. Konrad Straszewski: „Sprawami programowo-organizacyjnymi od kilku lat zajmują się paulini. Podobnie jak w latach ubiegłych, uczestnicy pielgrzymki będą podzieleni na 17 grup pod nadzorem księży zakonnych i świeckich. Zorganizowano przeszkolenie przewodników poszczególnych grup, zabezpieczono personel sanitarno-medyczny, zgromadzono niezbędny sprzęt, środki finansowe i transportowe, przygoto-

wano własną służbę porządkową. Szczególnie starannie pod względem organizacyjnym przygotowano grupę 17”[61].

Co miesiąc organizowano również spotkania dla pątników, służące duchowemu przygotowaniu się do udziału w pielgrzymce. Naczelnik Wydziału IV KS MO w Warszawie ppłk Jerzy Kwil w sprawozdaniu z 15 czerwca 1976 r. informował, że paulini „są na etapie wstępnych przedsięwzięć propagandowo-organizacyjnych”, o czym miały świadczyć spotkania poszczególnych grup odbywające się raz w miesiącu lub raz na dwa miesiące. Msze pielgrzymkowe były odprawiane w pierwszą i trzecią niedzielę miesiąca. Nowością dla SB miały być nocne czuwania pielgrzymkowe, organizowane przed drugą niedzielą miesiąca[62]. 28 sierpnia 1976 r., podsumowując WPP, dyrektor Departamentu IV MSW gen. bryg. Konrad Straszewski informował m.in. o długim okresie przygotowawczym, który trwał od października 1975 r. do końca lipca 1976 r. Według gen. Straszewskiego paulini starali się w ten sposób zapewnić jak największą frekwencję, zwłaszcza młodzieży, aby nadać pielgrzymce charakter ogólnopolski. Poza tym inspirowali duchownych z całego kraju do popularyzowania pielgrzymki w społeczeństwie i tworzenia grup pielgrzymkowych w parafiach. Dyrektor Departamentu IV zwracał także uwagę, że w WPP uczestniczyły grupy pielgrzymkowe spoza Warszawy, co dla organizatorów było dodatkowym obciążeniem[63].

Kierownik pielgrzymki był zobowiązany do załatwienia kwestii formalnoprawnych. Przynajmniej miesiąc przed planowanym rozpoczęciem pielgrzymki musiał złożyć we właściwym urzędzie pismo w sprawie jej legalizacji[64]. W decyzji urzędu, o ile była pozytywna, określano czas trwania pielgrzymki, sposób przemarszu pątników przez miasto (zorganizowany lub niezorganizowany), trasę z wyszczególnieniem miejscowości, maksymalną liczbę pątników w grupach oraz zakres odpowiedzialności kierownika za przebieg pielgrzymki. Zobowiązywano organizatorów do zachowania przepisów ruchu drogowego i bezpieczeństwa na drogach publicznych, a także przepisów o ochronie przeciwpożarowej, ochronie przyrody oraz sanitarnych. Ponadto nakazywano zachowanie wyłącznie religijnego charakteru pielgrzymki oraz zezwalano na używanie sprzętu nagłaśniającego[65]. Decyzja była przesyłana do wszystkich urzędów wojewódzkich, przez których teren podążała dana grupa[66].

Do zadań kierownika pielgrzymki należało również zapewnienie pełnej obsady przewodników poszczególnych grup oraz odpowiedniej liczby konferencjonistów, a także uzyskanie od władz Kościoła jurysdykcji do słuchania spowiedzi oraz misji kanonicznej do głoszenia Słowa Bożego (na podstawie pisemnej zgody ordynariuszy wszystkich diecezji znajdujących się na trasie przemarszu pielgrzymki) dla wszystkich kapłanów w niej uczestniczących[67]. Kierownik odpowiadał też za zorganizowanie i pracę służby sanitarnej, porządkowych i transportu oraz zaplecze techniczne, zaopatrzenie i wiele innych spraw organizacyjnych, np. zapisy uczestników, karty uczestnictwa, znaczki, śpiewniki. Zadaniem kierownika było także wyznaczenie i nadzorowanie funkcyjnych, którzy w jego imieniu opiekowali się poszczególnymi agendami.

Dużym wyzwaniem dla organizatorów było przygotowanie trasy przed każdym sezonem pielgrzymkowym. W maju lub czerwcu osoby za to odpowiedzialne odwiedzały wszystkie miejscowości na planowanej trasie, aby poinformować proboszczów lub administratorów parafii o terminie przemarszu pielgrzymek oraz liczbie ich uczestników, a także poprosić o przygotowanie parafian na przyjęcie pątników[68]. Sprawy te były oma-

wiane również podczas spotkań z udziałem biskupa lub jego delegata oraz kierownika pielgrzymki, przewodników i proboszczów parafii znajdujących się na trasie przemarszu[69].

Jednym z zadań organizatorów było zagwarantowanie transportu bagażu, co nie było łatwe, ponieważ zapotrzebowanie na przewoźników wzrastało w miarę rozwoju ruchu pielgrzymkowego. Ze względu na restrykcje administracyjne w grę wchodził jedynie transport prywatny[70]. Kierowcy często odmawiali udziału w pielgrzymce, ponieważ byli szykanowani przez przedstawicieli władz państwowych. Zachętę stanowiła dla nich znaczna korzyść materialna, ponieważ za przewóz bagażu każdy pątnik płacił określoną sumę[71].

Istotne było także zapewnienie uczestnikom pielgrzymki opieki medycznej, w tym zaopatrzenia w niezbędne leki. Lekarz odpowiedzialny lub współodpowiedzialny za tzw. sanitariat pielgrzymkowy musiał złożyć na ręce kierownika specjalne oświadczenie, które było dołączane do wniosku o wydanie pozwolenia na odbycie pielgrzymki. Warunkiem udziału lekarza czy pielęgniarki w pielgrzymce było m.in. otrzymanie urlopu na czas tego wydarzenia, co nie zawsze się udawało. Sytuację ratowały siostry zakonne, które uzupełniały grupę sanitariuszek[72]. Oprócz tego organizowano stałe punkty sanitarne, do których dojeżdżali lekarze i pielęgniarki, by niedomagającym pątnikom udzielić pomocy – często w godzinach nocnych[73]. Przez cały rok księża apelowali z ambon do pielgrzymów o zbieranie niezbędnych leków[74].

Ważną funkcję podczas pielgrzymki pełnili porządkowi. Rekrutowali się oni głównie z grona osób sprawdzonych. Organizowaniem grup porządkowych zajmowali się zazwyczaj kierownicy pielgrzymek lub kolumn, a także przewodnicy grup pielgrzymkowych. W okresie poprzedzającym pielgrzymkę odbywały się spotkania formacyjne dla porządkowych; przygotowywano ich też do kierowania ruchem drogowym (w razie konieczności korzystania przez pielgrzymów z dróg publicznych i zabezpieczenia połowy jezdni dla innych użytkowników), zapewnienia pątnikom bezpieczeństwa oraz porządku w trakcie noclegów, pomagania w odbieraniu bagaży itp.[75] Najważniejsze informacje na temat służb pomocniczych (medycznych, porządkowych i transportowo-bagażowych) biorących udział w omawianych pielgrzymkach w latach 1976–1988 zawiera tabela 12.

Tabela 12. Dane liczbowe dotyczące służb pomocniczych pieszych pielgrzymek inwigilowanych w latach 1976–1988 w ramach spraw obiektowych „Pątnicy"

Rok	Lekarze i farmaceuci	Pielęgniarki dyplomowane, studenci AM, słuchaczki szkół pielęgniarskich, masażyści, sanitariusze, kierowcy	Porady medyczne	Przypadki udzielenia pomocy medycznej	Służby porządkowe	Kierowcy służb porządkowych, zajmujący się transportem bagaży itp.
1976	2	57	b.d.	b.d.	b.d.	31
1977	27	249	5000	80 000	252	33
1978	27	376	6000	50 509	336	29
1979	53	345	6300	80 000	319	39
1980	30	756	7200	102 523	316	42
1981	40	351	5150	98 670	475	44

Rok	Lekarze i farmaceuci	Pielęgniarki dyplomowane, studenci AM, słuchaczki szkół pielęgniarskich, masażyści, sanitariusze, kierowcy	Porady medyczne	Przypadki udzielenia pomocy medycznej	Służby porządkowe	Kierowcy służb porządkowych, zajmujący się transportem bagaży itp.
1982	43	352	7500	103 000	505	54
1983	24	277	8500	20 200	705	b.d.
1984	80	887	7500	21 289	b.d.	b.d.
1985	61	332	3250	44 390	100	60
1986	113	1381	1700	29 878	363	70
1987	50	345	b.d.	b.d.	531	88
1988	66	550	3000	24 000	515	46

Źródło: opracowanie własne autorów na podstawie tabeli zamieszczonej w aneksie 7.

Z tego zestawienia wynika, że największą obsadę medyczną udało się zapewnić w 1986 r., a porad medycznych i pomocy medycznej najczęściej udzielano w latach 1980–1982, co było związane z dużą liczbą pątników. Największą liczbę osób w służbach porządkowych odnotowano w 1983 r. Z każdym rokiem rosła liczba kierowców (z 31 w 1976 r. do 88 w 1987 r.). Opracowanie pełnej listy osób uczestniczących w pracach służb pomocniczych jest niestety niemożliwe. Wyjątek stanowią kierowcy transportu bagażowego, ponieważ – jak wspomniano – organizatorzy musieli przedstawić władzom administracyjnym imienne listy kierowców[76]. W czasie kwerendy autorom niniejszego opracowania udało się też odnaleźć listę sanitariatu[77]. Wydaje się, że nie sporządzano imiennych wykazów, ponieważ w pracach służb pomocniczych uczestniczyło wielu pielgrzymów. W wykazach były jednak uwzględniane osoby pełniące ważne funkcje – lekarze, pielęgniarki czy porządkowi wykonujący zadania związane z kierowaniem pielgrzymką. W przeciwieństwie do informacji dotyczących WPP, w dokumentacji odnoszącej się do innych pielgrzymek, choćby TPP, znalazły się imienne wykazy porządkowych. Dostępne dane z tego zakresu zostały ujęte w zbiorczej tabeli zamieszczonej w aneksie 8.

---

[1] Jan Paweł II powiedział m.in.: „Jasna Góra jest wewnętrznym spoiwem życia narodu, jest siłą, która chwyta głęboko za serce i trzyma naród cały w pokornej, a mocnej postawie wierności Bogu, Kościołowi i jego hierarchii [...]. Można na różne sposoby pisać dzieje Polski, zwłaszcza ostatnich stuleci. Można je interpretować wedle wieloraki klucza. Jeśli jednak chcemy dowiedzieć się, jak płyną te dzieje w sercach Polaków, trzeba przyjść tutaj [...], trzeba usłyszeć echo całego życia narodu w sercu jego Matki i Królowej. A jeśli bije ono tonem niepokoju, jeśli odzywa się w nim troska i wołanie o nawrócenie, o umocnienie sumień, o uporządkowanie życia rodzin, jednostek, środowisk – trzeba przyjąć to wołanie. Rodzi się ono z miłości matczynej, która po swojemu kształtuje dziejowe procesy na polskiej ziemi" (*Tutaj zawsze byliśmy wolni, Jan Paweł II na ziemi polskiej*, red. S. Dziwisz i in., Rzym 1979, s. 70; *„Tak" Chrystusowi, „tak" Kościołowi*, „L'Osservatore Romano" 1997, wyd. polskie 18, numer specjalny, s. 57; Z.S. Jabłoński, *Misterium Jasnej Góry w życiu i posłudze bł. Jana Pawła II* [w:] *W blasku błogosławionego Jana Pawła II. Jubileusz 300-lecia Warszawskiej Pielgrzymki Pieszej na Jasną Górę. Ogólnopolskie Sympozjum Mariologiczno-Maryjne, Jasna Góra, 13 maja 2011 r.*, red. Z.S. Jabłoński, Jasna Góra–Częstochowa 2011, s. 43).

[2] C. Ryszka, *Idzie wierna Warszawa. 300 lat Warszawskiej Pielgrzymki Pieszej*, Jasna Góra–Częstochowa–Warszawa 2010, s. 143–147.

[3] AP, Kronika Warszawskiej Pielgrzymki Pieszej [dalej: KWPP], 80, s. 15–17, 183–184; D. Cichor, J. Jadczyk, *Z dziejów Warszawskiej Pielgrzymki Pieszej na Jasną Górę w Częstochowie (1711–2011)*, „Rocznik Muzeum Częstochowskiego" 2011, s. 175–177; Z.S. Jabłoński, *Pielgrzymowanie Warszawy na Jasną Górę*, „Kronika Warszawy" 2000, nr 1–2 (111–112), s. 119–122. Groby pątnicze oraz pomnik ku czci pomordowanych pątników (znajdujące się między Krasicami a Wolą Mokrzeską) poświęcił o. A. Jędrzejewski w obecności pielgrzymów z Warszawy w 1935 r.

[4] Władze komunistyczne zwróciły uwagę na kwestię pieszych pielgrzymek przy okazji tzw. cudu lubelskiego (początki lipca 1949 r.). Ludność okolicznych miast i wsi wyruszyła wówczas spontanicznie do Lublina, aby zobaczyć to niezwykłe wydarzenie. Przyczyniło się ono do nowelizacji ustawy o zgromadzeniach (18 VIII 1949 r.). Nowe przepisy zobowiązywały duchownych, którzy chcieli zorganizować pielgrzymkę, do tego, by wystąpili do władz administracyjnych o wyrażenie na nią zgody. Duży wpływ na decyzję władz miała SB. W instrukcji Departamentu V MBP z 6 XII 1949 r. zalecano, by przed podjęciem decyzji funkcjonariusze PUBP ustalili przybliżoną liczbę pątników oraz – przy pielgrzymkach autokarowych – środek lokomocji (Dz.U. RP 1949, nr 49, poz. 369; D. Zamiatała, *Instrukcje Ministerstwa Bezpieczeństwa Publicznego z 5 i 18 sierpnia 1949 roku w sprawie egzekwowania dekretów rządowych*, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne" 2002, nr 78, s. 400).

[5] S.J. Rożej, *Warszawska nielegalna Pielgrzymka Piesza na Jasną Górę w 1963 r.*, „Studia Claromontana" 2010, nr 28, s. 495–500. Mimo szykan stosowanych przez komunistów pątnicy dotarli na Jasną Górę, entuzjastycznie witani przez mieszkańców Częstochowy i tysiące osób przybyłych z różnych stron kraju oraz kard. Stefana Wyszyńskiego (ze szczytu jasnogórskiego).

[6] M. Królik, *Kierownicy/przewodnicy Warszawskiej Pielgrzymki Pieszej na Jasną Górę*, „Studia Claromontana" 2010, nr 28, s. 538–539.

[7] AIPN, 0713/130, Sprawa obiektowa z 1976 r., k. 79; AIPN Ra, 08/388, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-79", Trasa WPP, sporządzona przez ppor. Jerzego Drogosiewicza, b.d., k. 13; AIPN Ra, 08/573, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-80", Trasa WPP, b.d., k. 12.

[8] Z.S. Jabłoński, *Pielgrzymowanie na Jasną Górę w czasie i przestrzeni*..., s. 335–336.

[9] Ksiądz Tadeusz Uszyński jedynie powiadamiał kierownika WPP o udziale grup „17" DA w pielgrzymce warszawskiej: „Sekretariat Komisji Episkopatu ds. Duszpasterstwa Akademickiego jak co roku informuje, że akademickie grupy »17« organizowane przez KEDA pragną już po raz 20. wziąć udział w tegorocznej 277 Warszawskiej Pielgrzymce Pieszej. Przewodnikiem grup »17« tradycyjnie jest sekretarz komisji ks. prałat Tadeusz Uszyński. »17« wychodzić będą 6 sierpnia po swoich Mszach św. w kościele św. Anny i św. Andrzeja Apostoła i dołączą przy ul. Podwale (plac Zamkowy) i ul. Senatorskiej oraz ul. Chłodnej i ul. Białej na koniec grup wychodzących z kościoła św. Ducha. Po pierwszym dniu drogi, jak co roku, skierują się do Sanktuarium Matki Bożej w Lewiczynie i będą wędrować jeden dzień drogi za grupami głównymi 277 WPP, wchodząc na plac Jasnogórski w święto MB 15 sierpnia w godz. 6.30–7.45. Prosimy o wszelkie informacje i konferencje oraz regulaminy pielgrzymkowe" (AP, KWPP, 92, List ks. Tadeusza Uszyńskiego do o. przeora Szczepana Kośnika, kierownika 277 WPP, informujący w imieniu KEDA o udziale grup „17" DA w 277 WPP, 30 III 1988 r., s. 73).

[10] Organizatorzy z DA wprowadzili wiele zmian w zakresie programu duszpasterskiego i obsługi technicznej, m.in. wykorzystali sprzęt nagłaśniający podczas konferencji (a nie tylko podczas śpiewu), zmienili środek transportu bagaży z wozu konnego na samochody, a noclegi w stodołach na noclegi w namiotach. To wywoływało, oprócz innych zmian, niezadowolenie uczestników WPP przyzwyczajonych do dotychczasowego sposobu pielgrzymowania. „Tymczasem grupa »17« z roku na rok rosła liczebnie, »promieniując« jednocześnie nowym stylem pielgrzymowania na całą pielgrzymkę". W latach siedemdziesiątych cieszyła się dużą popularnością i zyskała charakter ogólnopolski (AIPN Ra, 08/573, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-80", Trasa WPP, b.d., k. 105; http://www.google.com/search?client=safari&rls=en&q=Warszawska+Pielgrzymka+Piesza&ie=UTF– 8&oe=UTF–8, dostęp 20 VII 2013 r.).

[11] W związku z dynamicznym rozwojem „17" DA i odmienną od paulińskiej koncepcją sposobu jej prowadzenia doszło do pewnego konfliktu między oo. paulinami a kurią warszawską. Sufragan warszawski bp Władysław Miziołek, przewodniczący Wydziału Duszpasterstwa, 27 I 1978 r. wystąpił do o. Leona Chałupki, ówczesnego kierownika WPP, z propozycją oddzielenia grupy 17 DA od WPP. W odpowiedzi z 3 II 1978 r. o. Chałupka, w imieniu generała zakonu i kierownictwa pielgrzymki warszawskiej, zaaprobował koncepcję usamodzielnienia grupy 17 DA pod następującymi warunkami: „1. Rozdział grupy XVII ze wszystkimi podgrupami; 2. Pod szyldem numeru XVII Kierownictwo organizuje nową grupę, powierzoną przewodnikowi paulińskiemu; 3. Oddzielona grupa XVII utworzy nową pielgrzymkę pieszą i nie może używać nazwy tradycyjnej »Pieszej Pielgrzymki Warszawskiej« łącznie z jej numeracją 267, która przypada w tym roku; 4. O ile to możliwe, nowa piesza pielgrzymka stworzona z grupy XVII winna wybrać inną trasę oraz inny termin (przynajmniej wyruszać nie tego samego dnia, tj. 6 sierpnia; 5. Jeśli nowa pielgrzymka piesza (dawna grupa XVII) wybierze termin równorzędny (z wyjątkiem dnia wyjścia), wyraża zgodę Kierownictwo na połączenie się obydwu pielgrzymek przy Źródłach pod Mstowem i wspólne wejście przez Częstochowę na Jasną Górę" (AP, KWPP, 64, List kierownika WPP o. Leona Chałupki do Wydziału Duszpasterskiego Kurii Metropolitalnej Warszawskiej, 3 II 1978 r., s. 67). W piśmie z 30 III 1978 r. skierowanym do o. Chałupki, sygnowanym w imieniu kard. Stefana Wyszyńskiego, bp Miziołek stwierdził, że „władza archidiecezjalna docenia i wyraża

uznanie za wielki wkład pracy oo. paulinów włożony w organizowanie Warszawskiej Pieszej Pielgrzymki na Jasną Górę i nadal tę działalność zakonu akceptuje i popiera" (*ibidem*). Wskazał jednak na udział archidiecezji w organizowaniu WPP, zwłaszcza w zakresie programu duszpasterskiego, jako że w myśl postanowień Soboru Watykańskiego II wszelkie decyzje w zakresie pracy duszpasterskiej podejmuje ordynariusz miejsca, i zobowiązał kierownictwo pielgrzymki do: „1. Przedstawienia Wydziałowi Duszpasterstwa Kurii Metropolitalnej Warszawskiej programu organizacyjnego i duszpasterskiego pielgrzymki, a po jej zakończeniu sprawozdania sporządzonego w dwóch egzemplarzach. 2. Zawiadamiania przedstawiciela Wydziału Duszpasterstwa o zebraniach organizacyjnych, aby mógł w nich uczestniczyć" (*ibidem*). Biskup Miziołek wykluczył możliwość zmiany trasy dla „17" DA w 1978 r. ze względu na krótki czas uniemożliwiający reorganizację (*ibidem*). Jednakże po spotkaniu, które odbyło się 5 I 1979 r. w Wydziale Duszpasterskim Kurii Metropolitalnej Warszawskiej, a dotyczyło profilu duszpasterskiego i wytyczenia dla „17" DA drugiej trasy i skierowania na nią części pątników, oo. paulini uznali koncepcję stworzenia pewnej autonomii dla grup akademickich i pielgrzymek regionalnych za zasadną. Ojciec Tarsycjusz Nocoń stwierdził m.in.: „1. Należy odciążyć liczbowo Warszawską Pielgrzymkę Pieszą przez: a) dowartościowanie i rozwinięcie pielgrzymek pieszych z innych terenów i ośrodków Duszpasterstwa Akademickiego w innych terminach lub skierowanie ich oddzielnymi szlakami zbiegającymi się – ewentualnie – we Mstowie w dniu 13 sierpnia. Może to dotyczyć takich ośrodków, jak np. Siedlce, Radom, Wrocław, Opole, Poznań, Białystok itd. [...], b) protektorat nad poszczególnymi pielgrzymkami terenowymi powinni objąć księża biskupi, tak jak to uczynili księża biskupi z Łodzi, Poznania, a ostatnio z Pelplina. Można zauważyć, że ten protektorat spowodował wzrost liczby uczestników, poprawił organizację, a pracę duszpasterską uczynił bardziej programową. Obecnie na Jasną Górę przybywa rocznie 100 pieszych pielgrzymek o profilu młodzieżowym. Wydaje się słuszne, aby temu procesowi stwarzać sprzyjające warunki" (AP, KWPP, 67, List przeora Wspólnoty Paulińskiej o. Tarsycjusza Noconia do Kurii Metropolitalnej Archidiecezji Warszawskiej w Warszawie, 16 I 1979 r., s. 11–15).

[12] AIPN Ra, 08/573, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-80", Trasa grup „17" DA 269 WPP oraz informacje dla potencjalnych uczestników pielgrzymki w 1980 r., k. 105.

[13] Ksiądz Tadeusz Uszyński w jednym z pism adresowanych do paulinów warszawskich napisał m.in.: „Jak co roku chcielibyśmy w tradycyjnych miejscach łączyć się z całą pielgrzymką (6 VIII – Las Sękociński lub Raszyn, 7 VIII – Grójec, 8 VIII – Nowe Miasto, 11 VIII – Przedbórz, 12 VIII – Cielętniki i prowadzenie w marszu do Zielonej Dąbrowy, 13 VIII – Krasice, 14 VIII – Przeprośna Górka), przechodząc w tych miejscach na koniec pielgrzymki" (AP, KWPP, 67, List ks. Tadeusza Uszyńskiego do o. przeora Tarsycjusza Noconia, przewodnika 268 WPP na Jasną Górę, 28 I 1979 r., s. 221).

[14] D. Cichor, J. Jadczyk, *Z dziejów Warszawskiej Pielgrzymki Pieszej na Jasną Górę*..., s. 186.

[15] Zachowane świadectwa z lat 1396–1642 potwierdzają przybycie na Jasną Górę dwóch pielgrzymek. Regestry, czyli księgi zapisów jasnogórskich, informują, że w latach 1865–1914 na Jasną Górę dotarło 69 kompanii w liczbie 16 259 osób. Oprócz samodzielnych pielgrzymek grupy pątników dołączały również do WPP i wędrowały z samej Warszawy (P. Jaśkiewicz, P. Turzyński, D. Osiej, *W drodze do Matki. 25 lat Pielgrzymki Radomskiej*, Radom 2004, s. 11–18).

[16] W jednym z dokumentów SB z 1976 r. znajduje się informacja o przybyciu do Studzianny grupy radomskiej: „Na etapie w Studziannej pielgrzymkę (warszawską) oczekiwała ponad 300-osobowa grupa pątników z Radomia, która dołączyła do grupy 15. Nastąpiło dość owacyjne powitanie z aluzjami do wypadków czerwcowych" (AIPN, 0713/130, Sprawa obiektowa z 1976 r., Informacja zastępcy komendanta stołecznego MO ds. SB ppłk. Edwarda Kasperskiego dotycząca przebiegu 260 pielgrzymki pieszej z Warszawy do Częstochowy, 18 VIII 1976 r., k. 11–20).

[17] *Ibidem*, k. 15. Od 1968 r. pątnikom radomskim przewodziła Wanda Ryszewska. Oprócz niej znaczącą rolę w rozwoju RPP odegrali Hanna i Janusz Sadłowscy. Grupie 4A przewodził o. Melchior Królik OSPPE. Kilka lat później została przekształcona w młodzieżową „15", a jej kierownikiem został paulin, o. Feliks Schabowski.

[18] AZO, Kronika Zespołu Oratorium [dalej: KZO], t. 3, s. 16–23; P. Jaśkiewicz, P. Turzyński, D. Osiej, *W drodze do Matki*..., s. 18–22. Po odejściu z Radomia dotychczasowego opiekuna pątników radomskich o. Józefa Rembelskiego ojcowie jezuici z Radomia potraktowali pielgrzymów radomskich jako *personae non gratae*. Z tego powodu pielgrzymi poprosili ks. Lecha Gralaka o możliwość odbywania spotkań w kaplicy przy ul. Siennej w Radomiu.

[19] AZO, KZO, t. 3, s. 16–23. W zaświadczeniu z 5 VIII 1977 r. sygnowanym przez o. Chałupkę czytamy: „Grupa pielgrzymów idących z Radomia do Brudzewic w województwie radomskim jest grupą jedną z wielu Pieszej Pielgrzymki Warszawskiej, idącej do Częstochowy na Jasną Górę. Piesza Pielgrzymka Warszawska, której członkami jest grupa radomska kierowana przez ks. Leszka Grelaka [*sic*!], ma pozwolenie na przejście z Warszawy (i Radomia) do Częstochowy w dniach 6 do 14 sierpnia 1977 r." (AP, KWPP, 61, s. 183; P. Jaśkiewicz, P. Turzyński, D. Osiej, *W drodze do Matki*..., s. 18–20). W szyfrogramie z 9 VIII 1977 r. por. Stefan Kołat napisał, że w Poświętnem pielgrzymów powitali bp Bronisław Dąbrowski i superior filipinów ks. Jerzy Lewicki, a w Brudzewicach oczekiwała ich prowadzona przez dziewięciu księży ośmiusetosobowa grupa pielgrzymów z Radomia, wyróżniająca się bardzo dobrą organizacją (AIPN Ra, 08/124, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-77", Szyfrogram naczelnika Wydziału IV KW MO w Piotrkowie Trybunalskim por. Aleksandra Chorążego (z up. st. insp. Wydziału IV w Piotrkowie Trybunalskim por. Stefan Kołat) dotyczący 3 etapu WPP, 9 VIII 1977 r., k. 92–96).

[20] P. Jaśkiewicz, P. Turzyński, D. Osiej, *W drodze do Matki*..., s. 18–22. W 1978 r. bp Piotr Gołębiowski bez konsultacji z dotychczasowym opiekunem pielgrzymki radomskiej ks. Lechem Gralakiem mianował duszpasterza akademickiego ks. Zdzisława Domagałę referentem diecezjalnym ds. pielgrzymkowych. Podczas spotkania ks. Gralaka z bp. Gołębiowskim doszło do ostrej wymiany zdań na temat „cichej" nominacji i próby „przejęcia" pielgrzymki przez ks. Stanisława Sikorskiego, proboszcza parafii św. Jana. W tej sytuacji bp Gołębiowski zaakceptował istnienie dwóch niezależnych ośrodków pielgrzymkowych w Radomiu (informacja własna ks. Lecha Gralaka).

[21] P. Jaśkiewicz, P. Turzyński, D. Osiej, *W drodze do Matki*..., s. 87. O grupach złotych autorzy opracowania napisali m.in.: „Złota dwójka ma charakter wybitnie młodzieżowy i jest jedną z najliczniejszych grup w radomskiej pielgrzymce" (*ibidem*).

[22] *Ibidem*, s. 18–22; zob. też AIPN Ra, 08/124, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-77", Szyfrogram naczelnika Wydziału IV KW MO w Piotrkowie Trybunalskim por. Aleksandra Chorążego (z up. st. insp. Wydziału IV w Piotrkowie Trybunalskim por. Stefan Kołat) dotyczący 3 etapu WPP, 9 VIII 1977 r., k. 92–96. Ojcowie paulini kolejny raz w specjalnym piśmie poświadczyli, że pielgrzymi idący z Radomia są grupą WPP: „Jest to zatem część 267 Pieszej Pielgrzymki Warszawskiej, która ma pozwolenie władz państwowych z dnia 17 lipca 1978 roku wydane przez Urząd Dzielnicowy Warszawa-Śródmieście" (AP, KWPP, 64, List przeora oo. paulinów do księży Zdzisława Domagały i Lecha Gralaka legalizujący przemarsz pielgrzymów z Radomia do Brudzewic w ramach WPP, 5 VIII 1978 r., s. 203).

[23] P. Jaśkiewicz, P. Turzyński, D. Osiej, *W drodze do Matki*..., s. 23; zob. też AIPN Ra, 08/388, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-79", Pismo proboszcza parafii św. Jana w Radomiu ks. Stanisława Sikorskiego do WdsW UW w Radomiu informujące o nowej trasie RPP, 24 VII 1979 r., k. 69; *ibidem*, Pismo wikariusza wikariatu eksponowanego MB Królowej Świata w Radomiu ks. Lecha Gralaka do UW WdsW w Radomiu w sprawie wydania zezwolenia na samodzielną pielgrzymkę grupy złotej nr 2 RPP, 7 III 1979 r., k. 70. Wiosną 1979 r. organizatorzy pielgrzymki radomskiej zastanawiali się nad zasadnością wystąpienia do władz o wyrażenie zgody na trasę niezależną od WPP, mogło to bowiem spowodować utrudnienia natury administracyjnej w organizacji pielgrzymki z Radomia. Dlatego też bp Gołębiowski zwlekał z decyzją. W związku z tym ks. Gralak postanowił zorganizować dla grup złotych samodzielną pielgrzymkę z kaplicy MB Królowej Świata i 3 III 1979 r. zwrócił się do dyrektora WdsW UW w Radomiu z prośbą o wyrażenie na nią zgody, czym wywołał ogromne niezadowolenie miejscowych władz. Jak się później okazało, wydarzenie to miało wymiar pozytywny: 14 VII 1979 r. ks. Stanisław Sikorski zwrócił się do dyrektora WdsW UW w Radomiu o wyrażenie zgody na samodzielną trasę dla RPP i uzyskał akceptację. Aprobatę wyrazili również ojcowie paulini. Pielgrzymka wyruszyła nową trasą, lecz stanowiła integralną część 268 WPP. W Mstowie RPP połączyła się z kolumną paulińską i wspólnie celebrowały one Mszę św. Tak się to odbywało do 1980 r.

[24] P. Jaśkiewicz, P. Turzyński, D. Osiej, *W drodze do Matki*..., s. 25. W tym okresie zaczęły powstawać liczne nowe niezależne pielgrzymki. Ksiądz Józef Pawlik, duszpasterz ds. duszpasterstwa pielgrzymkowego z ramienia Episkopatu Polski, w liście z 25 II 1980 r. skierowanym do bp. Piotra Gołębiowskiego stwierdził: „Rozwijający się coraz intensywniej ruch pielgrzymkowy młodzieży, i to zarówno pielgrzymek centralnych, jak też i regionalnych, skłania do wspólnych przemyśleń i wymiany doświadczeń. Renesans pielgrzymek z kilkusetletnią tradycją oraz podejmowanie nowych, szczególnie licznych grup młodzieży z jednej strony napełnia radością, a z drugiej budzi troskę o jak najlepsze kierowanie tymi grupami dla dobra religijnego i pożytku duchowego uczestników" (kopia listu w zbiorach ks. Lecha Gralaka).

[25] P. Jaśkiewicz, P. Turzyński, D. Osiej, *W drodze do Matki*..., s. 30.

[26] *Ibidem*, s. 31–32; *25 lat Pieszej Pielgrzymki Ziemi Sandomierskiej na Jasną Górę 1984–2008*, red. S. Dul, Sandomierz 2008, s. 7–24.

[27] AIPN Ra, 08/1035, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-85", Pismo ordynariusza diecezji sandomiersko-radomskiej bp. Edwarda Materskiego dotyczące trasy przemarszu grupy soleckiej RPP z Solca do Radomia, 26 VII 1985 r., k. 57; *ibidem*, Pismo ordynariusza diecezji sandomiersko-radomskiej bp. Edwarda Materskiego do WUSW w Radomiu dotyczące trasy przemarszu podgrup iłżeckiej i przysuskiej, mających dołączyć do RPP, 26 VII 1985 r., k. 59.

[28] A. Węska, *Lubelska Pielgrzymka Piesza na Jasną Górę. Informator – przewodnik*, Lublin 1998, s. 31–33; rys historyczny zob. http://www.google.com/search?client=safari&rls=en&q=piesza+pielgrzymka+lubelska&ie= UTF–8&oe=UTF–8, dostęp 19 VII 2013 r.

[29] A. Węska, *Lubelska Pielgrzymka Piesza*..., s. 31–33; zob. też AIPN Ra, 08/388, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-79", Szyfrogram kierownika komisariatu MO w Lipsku por. J. Więcława, dotyczący przemarszu stuosobowej grupy pielgrzymów z Lublina, 6 VIII 1979 r., k. 153. W szyfrogramie z 8 VIII 1979 r. funkcjonariusz MO J. Więcław informował, że przez Wisłę przeprawiła się promem stuosobowa grupa (składająca się z młodzieży, osób starszych, trzech księży, lekarza i pielęgniarki oraz osoby posługującej się nagłośnieniem), która po południu uczestniczyła w nabożeństwie w Solcu nad Wisłą, a następnie drogami polnymi dotarła wieczorem do Maruszowa w gminie Lipsko, gdzie nocowała w domach i stodołach należących do miejscowej ludności. Następnego dnia w godzinach rannych grupa udała się w kierunku Sienna, a następnie Bałtowa. Nie ulega wątpliwości, że wymieniona w szyfrogramie grupa to I LPP, której istnienie potwierdzają źródła kościelne.

[30] A. Węska, *Lubelska Pielgrzymka Piesza*..., s. 31–33.

[31] Relacja ustna Janiny Śmigielskiej, 10 X 2012 r. Nazwa pielgrzymki została nadana przez funkcjonariuszy SB i nie odpowiadała zamysłom organizatorów. Pierwotna nazwa brzmiała: Piesza Pielgrzymka Hippisów.

[32] *Ibidem*. W kolejnych latach hippisi wyruszali z Piekoszowa, Góry Świętej Anny, Lichenia, Szczyrku i Kazimierza Dolnego, aby w 1988 r. powrócić do pielgrzymowania z Warszawy. W 1984 r. pielgrzymka ta osiągnęła rekordową liczbę uczestników (800 osób), ponieważ przyłączyła się do niej grupa młodzieży „nieprzystosowanej" z Jarocina.

[33] *Ibidem*.

[34] Ojciec Tadeusz Dionizy Łukaszuk, przewodnik grupy 14 260 WPP, w jednym ze sprawozdań napisał: „Grupa 14 pod względem liczbowym należała do liczniejszych zespołów tegorocznej pielgrzymki. W skład jej wchodziło: dwóch kapłanów paulińskich (przewodnik grupy o. Tadeusz Łukaszuk i jego zastępca o. Stanisław Hodun); 11 kapłanów diecezjalnych z terenu diecezji podlaskiej; 16 sióstr zakonnych, habitowych i bezhabitowych; 950 pątniczek i pątników świeckich. Nazwa »podlaska« posiada swoje uzasadnienie w fakcie, że prawie wszyscy wchodzący w jej skład pochodzili z różnych parafii diecezji siedleckiej. Większe grupy wiernych rekrutowały się z takich ośrodków jak Siedlce, Biała Podlaska, Radzyń Podlaski, Garwolin, grupy zaś kilkunasto- lub kilkuosobowe wywodziły się z wielu innych parafii" (D. Łukaszuk, *Sprawozdanie z 260 Warszawskiej Pielgrzymki na Jasną Górę: grupa 14 – Podlaska*, „Studia Claromontana" 2010, nr 28, s. 534–538).

[35] A. Przywuski, *Założenia programu duszpasterskiego Pieszych Pielgrzymek Podlaskich na Jasną Górę w latach 1981–1995*, Siedlce 2014, s. 28–39, mps w zbiorach Biblioteki WSD w Siedlcach; http://www.google. com/search?client=safari&rls=en&q=piesza+pielgrzymka+podlaska&ie=UTF–8&oe=UTF–8, dostęp 19 VII 2013 r.

[36] AIPN Ra, 08/864, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-83", Szyfrogram naczelnika Wydziału IV WUSW w Radomiu mjr. Jana Turczynowskiego (z up. zastępca naczelnika Wydziału IV WUSW w Radomiu kpt. Jan Sztyler) dotyczący wyjścia V RPP i PPP (podlaskiej), 6 VIII 1983 r., k. 93.

[37] Relacja ks. Czesława Sadłowskiego, 20 X 2012 r.

[38] Relacja ks. Hieronima Mojżuka dotycząca pielgrzymki łomżyńskiej, 22 XI 2012 r., mps w zbiorach ks. Lecha Gralaka.

[39] *Ibidem*. Pielgrzymka została podzielona na cztery podgrupy: św. Stanisława Kostki – czerwoną, św. Andrzeja Boboli – żółtą, Sługi Bożego Kardynała Stefana Wyszyńskiego – niebieską, św. Kazimierza – zieloną. W następnych pielgrzymkach pojawiły się kolejne grupy: św. Wojciecha – złota, bł. Władysława z Gielniowa – srebrna i św. Franciszka – brązowa.

[40] *Ibidem*. Ksiądz Hieronim Mojżuk wspomina, że od 1985 r. pątników łomżyńskich regularnie odwiedzał bp Edward Materski, ordynariusz diecezji sandomiersko-radomskiej (Relacja ks. Hieronima Mojżuka dotycząca pielgrzymki łomżyńskiej, 22 XI 2012 r., mps w zbiorach ks. Lecha Gralaka). W tym czasie było to ewenementem, pielgrzymi przyjmowali te wizyty z wielkim entuzjazmem. W ich pamięci zachowały się też niezwykle gorące przyjęcia w Gielniowie, którym niejednokrotnie towarzyszyły występy orkiestry i obficie zastawione stoły.

[41] Pierwsza przerwa w pielgrzymowaniu PPPPMK nastąpiła po natarciu w 1794 r. na Pragę wojsk rosyjskich pod dowództwem Aleksandra Suworowa. Wymordowano wówczas ok. 18 tys. prażan. Kolejną przerwę spowodowało oblężenie Warszawy przez wojska napoleońskie w 1807 r. i w efekcie całkowite zniszczenie Pragi. Pielgrzymka praska powróciła na trasę w 1815 r., kiedy to Częstochowa znalazła się w tym samym zaborze. Jednym z uczestników pielgrzymki praskiej z 1894 r. był Władysław Reymont. W swoich wspomnieniach zapisał on: „Praską Pielgrzymkę prowadzili świeccy, a księża w parafiach, przez które przechodziła, witali ją, spowiadali pielgrzymów, odprawiali nabożeństwo i na dalszą drogę błogosławili" (J. Buchajewicz, *Wstęp*..., s. 5–6). W latach 1864–1865 stopniowo z niej rezygnowano z powodu wysokiego poziomu Wisły, uniemożliwiającego przekroczenie rzeki koło Czerska. Od tego momentu pielgrzymka praska traciła swoją odrębność, a pątnicy prascy wędrowali wspólnie z pielgrzymką warszawską. W czasie I wojny światowej pątnicy pielgrzymowali małymi grupkami i dopiero w 1920 r. pielgrzymka poszła na Jasną Górę jedną zwartą grupą. W związku ze wzrostem liczebnym WPP w latach osiemdziesiątych ks. Józef Buchajewicz, na prośbę kard. Stefana Wyszyńskiego, za pośrednictwem rektora kościoła św. Anny ks. Tadeusza Uszyńskiego zwrócił się do Tadeusza Popończyka o ustalenie pierwszej trasy pielgrzymki praskiej.

[42] *Ibidem*; http://www.google.com/search?client=safari&rls=en&q=praska+pielgrzymka+piesza&ie=UTF–8&oe=UTF–8, dostęp 19 VII 2013 r.

[43] J. Buchajewicz, *Wstęp*..., s. 5–6; http://www.google.com/search?client=safari&rls=en&q=praska+pielgrzymka+piesza&ie UTF–8&oe=UTF–8, dostęp 19 VII 2013 r.

[44] Relacja ks. Jana Filewicza dotycząca pielgrzymki białostockiej, 3 X 2012 r., mps w zbiorach ks. Lecha Gralaka; http://www.google.com/search?client=safari&rls=en&q=piesza+pielgrzymka+białostocka+na+jasną+górę&ie=UT–8&oe=UTF–8, dostęp 19 VII 2013 r.

[45] AIPN Ra, 08/1055, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-87", Plan przedsięwzięć operacyjnych do sprawy obiektowej krypt. „Pątnicy-87", opracowany przez naczelnika Wydziału IV WUSW w Radomiu ppłk. Jana Turczynowskiego (z up. insp. Wydziału IV WUSW w Radomiu ppor. Jerzy Dychała), 15 VII 1987 r., k. 7–18; Relacja ks. Jana Filewicza dotycząca pielgrzymki białostockiej, 3 X 2012 r., mps w zbiorach ks. Lecha Gralaka; rys historyczny zob. http://www.google.com/search?client=safari&rls=en&q=piesza+pielgrzymka+białostocka+na+jasną+górę&ie=UTF–8&oe=UTF–8, dostęp 19 VII 2013 r.

[46] AJG, Kronika Warszawskiej Pielgrzymki Pieszej [dalej: KWPP], 3463, s. 56; *ibidem*, 359, Rejestr Kompanii na Jasną Górę, 7 IX 1865 r., s. 160; *ibidem*, 360, Rejestr Kompanii na Jasną Górę, s. 49; *ibidem*, 2601, s. 199; Relacja Janusza Bieleckiego dotycząca pielgrzymki gowarczowskiej, 7 X 2012 r., rkps w zbiorach ks. Lecha Gralaka.

[47] „Grupa liczyła wówczas 218 osób. Z braku kapłanów w okresie pierwszych 4 lat pielgrzymowania Msze św. celebrowali księża proboszczowie trasy przemarszu w Fałkowie i Wielgomłynach. W Świętej Annie posługiwał pielgrzymom ksiądz przewodnik grupy pątniczej z Radoszyc" (Relacja Janusza Bieleckiego dotycząca pielgrzymki gowarczowskiej, 7 X 2012 r., rkps w zbiorach ks. Lecha Gralaka).

[48] *Ibidem.*

[49] Informacje na temat pielgrzymki tomaszowskiej zamieszczono np. w „Kurierze Mazowieckim" z 1926 r.: „Około 350 pielgrzymów wyruszyło z nadpilicznego grodu, śpiewając *Serdeczna Matko*, a prowadził ich ks. kanonik Kazimierz Szymański, a tłum wiernych, którzy z różnych przyczyn nie mogli uczestniczyć w kompanii, odprowadził pątników poza miasto dnia 7 sierpnia. Trasa prowadziła przez Piotrków i Radomsko. Pielgrzymi przebywali w Częstochowie trzy dni, po czym wyruszali w drogę powrotną do swojego miasta, gdzie byli oczekiwani 18 sierpnia" (cyt. za: Relacja Tadeusza Dratwy dotycząca pielgrzymki tomaszowskiej, 29 XI 2012 r., rkps w zbiorach ks. Lecha Gralaka).

[50] *Ibidem*. Największą liczbę uczestników pielgrzymki tomaszowskiej – 1842 osoby – odnotowano w 1983 r. Pielgrzymka została wówczas podzielona na trzy grupy: papieską (młodzieżową) – żółtą, maryjną (dla średniego wieku) – niebieską, eucharystyczną (dla starszych) – białą.

[51] http://www.google.com/search?client=safari&rls=en&q=warszawska+akademicka+pielgrzymka+diecezjalna&ie=UTF–8&oe=UTF–8, dostęp 19 VII 2013 r.

[52] *Ibidem*.

[53] Zob. aneks 4.

[54] W 1976 r. grupa „17" DA liczyła 4700 pątników, w 1980 r. – 12 481, w 1987 r. – 6300. Przyczynę spadku jej liczebności po 1980 r. należy upatrywać w powstaniu w 1981 r. WAPD, wówczas liczba pątników w grupach „17" DA zmniejszyła się do 7000. Pielgrzymka akademicka w 1981 r. liczyła 1400 osób, w 1985 r. – 9000 (zob. aneks 3).

[55] Liczba uczestników LPP wzrosła ze 150 osób w 1979 r. do 10 000 osób w 1984 r., a uczestników PPP z 5000 w 1981 r. do 13 215 w 1988 r. (zob. aneks 3).

[56] Zestawienia statystyczne znajdujące się w archiwaliach paulinów nie zawsze zawierają szczegółowe dane liczbowe dotyczące cudzoziemców w poszczególnych kolumnach, dlatego trudno dokładnie określić ich liczbę zarówno w kolumnie głównej, jak i w „17" DA.

[57] Zob. aneks 3.

[58] W zestawieniach statystycznych dotyczących WPP czasami w ogólnej liczbie podawano udział duchowieństwa we wszystkich grupach pielgrzymkowych, niekiedy zaś wyodrębniano grupy 15 i 17.

[59] AP, KWPP, 64, Księża uczestniczący w 267 WPP na Jasną Górę, s. 205–209. Funkcjonariusze SB i tajni współpracownicy nie byli w stanie rozpoznać wszystkich osób duchownych, które brały udział w pielgrzymkach (oznaczali je wówczas „N.N."). Przeczy to głoszonej przez funkcjonariuszy SB tezie, że dysponowali pełną wiedzą na ten temat.

[60] Uzupełnienie danych liczbowych dotyczących udziału w pielgrzymkach duszpasterzy stanowią informacje zaczerpnięte z dokumentacji spraw obiektowych z lat 1976–1988.

[61] AIPN, 0713/130, Sprawa obiektowa z 1976 r., Informacja dyrektora Departamentu IV MSW gen. bryg. Konrada Straszewskiego dotycząca przygotowań do 260 pielgrzymki pieszej z Warszawy do Częstochowy, 31 VII 1976 r., k. 80–82.

[62] *Ibidem*, Informacja naczelnika Wydziału IV KS MO ppłk. Jerzego Kwila dotycząca przygotowań do 260 pielgrzymki pieszej z Warszawy do Częstochowy, 15 VI 1976 r., k. 59–62.

[63] *Ibidem*, Informacja dyrektora Departamentu IV MSW gen. bryg. Konrada Straszewskiego dotycząca niektórych aspektów społeczno-politycznych i organizacyjnych 260 pieszej pielgrzymki z Warszawy do Częstochowy, 28 VIII 1976 r., k. 83–90. Sprawy organizacyjne omawiano podczas specjalnych spotkań osób zaangażowanych w przygotowanie pielgrzymki. Liczniejsze grupy pątników pochodziły z miejscowości podwarszawskich i z innych rejonów kraju, m.in. z województw: białostockiego, łomżyńskiego, siedleckiego, płockiego, skierniewickiego, łódzkiego, piotrkowskiego, radomskiego, częstochowskiego, katowickiego, kieleckiego.

[64] Po reformie administracyjnej decyzja w sprawie odbycia WPP była wydawana przez Prezydium DRN Warszawa-Śródmieście, Wydział Spraw Wewnętrznych, a dla pielgrzymek spoza Warszawy przez Wydział ds. Społeczno-Administracyjnych Wojewódzkiego Urzędu Spraw Wewnętrznych (WUSW) (AP, KWPP, 67, s. 45–47; AIPN Ra, 08/1053, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-86", Pismo ordynariusza diecezji sandomiersko-radomskiej bp. Edwarda Materskiego do Wydziału Komunikacji UW w Radomiu dotyczące wyrażenia zgody na trasę dla podgrupy soleckiej RPP, k. 59).

[65] Używanie innych środków łączności, jak choćby radiotelefonów, wiązało się z koniecznością wystąpienia o zezwolenie do Okręgowego Inspektoratu Państwowej Inspekcji Radiowej w Warszawie (AP, KWPP, 80, Zezwolenie nr 88/01/84, s. 83).

[66] Przepisy prawne były zmieniane w latach 1985 i 1987. Nowe przepisy nakładały na kierownika pielgrzymki m.in. obowiązek uzgodnienia trasy przemarszu pielgrzymki (AP, KWPP, 82, Instrukcja UdsW w sprawie wydawania zezwoleń na korzystanie z dróg w sposób szczególny przez pielgrzymki religijne w roku 1985, 26 IV 1985 r., s. 33–41). Szerzej na ten temat zob. rozdz. 4.

[67] W archidiecezji warszawskiej jurysdykcji udzielał specjalnym dekretem prymas Polski kard. Stefan Wyszyński, a następnie kard. Józef Glemp. Treść dekretu była następująca: „Przychylając się do prośby Kierownika Pieszej Pielgrzymki Warszawskiej na Jasną Górę w dniach od 5 do 17 sierpnia 1977 r., na mocy szczególnych uprawnień, nadanych nam przez Stolicę Apostolską, niniejszym – biorąc pod uwagę przedłożone racje – zezwalamy wszystkim Kapłanom Pielgrzymom na odprawianie Mszy Świętej polowej poza kościołami, niezależnie od pory dnia, z zachowaniem wszystkich przepisów prawa; na spowiadanie wiernych podczas marszu oraz bez konfesjonałów na miejscach postoju; oraz zamieniamy modlitwy Brewiarza na jedną cząstkę Różańca Świętego, dla wszystkich kapłanów, zakonników oraz sióstr zakonnych" (AP, KWPP, 61, s. 17).

[68] P. Jaśkiewicz, P. Turzyński, D. Osiej, *W drodze do Matki*..., s. 30; informacje własne ks. Lecha Gralaka. Podobna praktyka jest stosowana w czasach współczesnych, m.in. na Pieszej Pielgrzymce Ziemi Janowskiej na Jasną Górę (informacja własna ks. Piotra Tylca).

[69] AIPN Ra, 08/668, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-81", Informacja komendanta wojewódzkiego MO w Radomiu dla zastępcy naczelnika Wydziału IV kpt. Jana Sztylera i naczelnika Wydziału „W" KW MO w Radomiu dotycząca trasy I i II WPP i RPP, 16 VII 1981 r., k. 53.

[70] Listę przewoźników kierownik pielgrzymki załączał do pisma w sprawie wyrażenia zgody na odbycie pielgrzymki, adresowanego do stosownego urzędu (AP, KWPP, 67, Pismo przeora klasztoru OO. Paulinów o. Tarsycjusza Noconia do Prezydium DRN Warszawa-Śródmieście, Wydział Spraw Wewnętrznych, w sprawie wyrażenia zgody na zorganizowanie i przeprowadzenie 268 WPP, 2 VII 1979 r., s. 45–53. Jeszcze w 1987 r. w pielgrzymce warszawskiej uczestniczyli tzw. wozacy, których obowiązywał Regulamin Wozaków WPP na Jasną Górę (AP, KWPP, 86, Regulamin Wozaków Warszawskiej Pielgrzymki Pieszej na Jasną Górę, opracowany przez kierownika WPP o. Szczepana Kośnika i opiekuna wozaków o. Jana Kolmagę, s. 131–133).

[71] W dokumentacji paulinów z lat 1976–1988 znajdują się listy imienne przewoźników wraz z przydziałem do konkretnej grupy. Zasady organizacji transportu były określane przez kierownictwo pielgrzymki w specjalnych instrukcjach (AP, KWPP, 58, Pismo kierownika Warszawskiej Pielgrzymki Pieszej o. Leona Chałupki do Prezydium DRN Warszawa-Śródmieście w sprawie wyrażenia zgody na wykorzystanie samochodów w czasie pielgrzymki (wraz z załącznikiem nr 3: Wykaz pojazdów samochodowych), 16 VII 1976 r., s. 9; *ibidem*, 61, Pismo kierownika Warszawskiej Pielgrzymki o. Leona Chałupki do Prezydium DRN Warszawa-Śródmieście w sprawie wyrażenia zgody na wykorzystanie samochodów w czasie pielgrzymki (wraz z załącznikiem nr 2: Wykaz pojazdów samochodowych), 7 VII 1977 r., s. 5; *ibidem*, 70, Wskazania, przepisy i zarządzenia obowiązujące wszystkich pielgrzymów WPP, opracowane przez kierownika WPP o. Tarsycjusza Noconia, s. 125).

[72] *Ibidem*, 67, Pielęgniarki zakonne pracujące w pielgrzymce, b.d., s. 407.

[73] *Ibidem*, 58, Obsada grup 260 WPP na Jasną Górę – 1976 r., s. 161–163; *ibidem*, 67, Sanitariat grupy 15, s. 409–413.

[74] Każdy pielgrzym miał obowiązek zabrania niezbędnych leków na własne potrzeby. Zdarzało się, że aptekarze sprzedawali większe ilości leków, co oczywiście narażało ich na sankcje ze strony władz (AIPN, 0713/130, Sprawa obiektowa z 1976 r., Informacja naczelnika Wydziału IV KS MO ppłk. Jerzego Kwila dotycząca przygotowań do 260 pielgrzymki pieszej z Warszawy do Częstochowy, 15 VI 1976 r., k. 59–62; AP, KWPP, 70, Wskazania, przepisy i zarządzenia obowiązujące wszystkich pielgrzymów WPP, opracowane przez kierownika WPP o. Tarsycjusza Noconia, s. 125).

[75] Taki plan przedsięwzięć organizacyjnych był każdego roku powielany, ewentualnie uzupełniany w miarę rozwoju ruchu pielgrzymkowego. Niektóre nie zmieniły się do dziś. Aby przedstawić pracę służb porządkowych i pomocniczych, autorzy niniejszej książki wykorzystali materiały pochodzące z zasobów archiwalnych IPN oraz dokumentację z lat 1976–1979 zgromadzoną przez oo. paulinów. Posłużyli się również osobistymi doświadczeniami jako organizatorzy i współorganizatorzy pielgrzymek w latach 1977–1985 (ks. Lech Gralak) i 2010–2017 (ks. Piotr Tylec).

[76] Wszystkie listy znajdują się w zbiorach archiwalnych oo. paulinów.

[77] AP, KWPP, 58, Obsada grup 260 WPP na Jasną Górę – 1976 r., s. 161–163.

3

SIEĆ AGENTURALNA

Agentura wydziałów KW MO/WUSW oraz ich jednostek terenowych w województwie radomskim

Polski Kościół katolicki był przeciwny nowemu porządkowi, narzucanemu przez komunistów po II wojnie światowej, opierającemu się na przemocy, prześladowaniach i gwałceniu podstawowych swobód obywatelskich. Odrzucał ideologię marksistowską, degradującą wartości chrześcijańskie. Dlatego władze komunistyczne dążyły do wyeliminowania nieprzychylnych nowemu systemowi postaw duchowieństwa i wiernych. Działania tego rodzaju podejmowała m.in. Służba Bezpieczeństwa, wykorzystująca w pracy operacyjnej konsekwentnie rozwijaną sieć agenturalną[1].

W latach 1976–1988 osobowe źródła informacji były podzielone, w zależności od stopnia zaangażowania we współpracę, na cztery kategorie: tajnych współpracowników (w tym dysponentów lokali kontaktowych), kontakty operacyjne, kontakty służbowe i konsultantów[2]. Tajnym współpracownikiem nazywano osobę, która „została zwerbowana do współpracy z SB w związku z planowanym osiągnięciem określonego celu operacyjnego, wykonywała zlecane jej przez funkcjonariusza zadania, których efektem miało być rozpoznanie, wykrywanie bądź zapobieganie działalności uznanej za wrogą"[3]. Kategoria „kontakty operacyjne" obejmowała obywateli, którzy mieli możliwość i chęć informowania SB o wrogich i szkodliwych działaniach, kategoria „kontakty służbowe" zaś – pracowników administracji państwowej i gospodarczej[4]. Kontakty operacyjne z obywatelami nawiązywano w celu uzyskania wstępnych informacji interesujących SB[5]. „Konsultanci-specjaliści" mieli się natomiast odznaczać bardzo dobrą znajomością doktryny filozoficzno-teologicznej i społeczno-politycznej Kościoła, a także jego struktury, historii i tradycji. Wiedza ta miała posłużyć SB do opracowywania określonych zagadnień związanych z działalnością kościelną[6].

Ze względu na to, że dokumentacja dotycząca działalności sieci agenturalnej wykorzystywanej przez KW MO/WUSW w Radomiu oraz ich jednostki terenowe w latach 1976–1988 jest niepełna, zagadnienie to zostanie omówione w odniesieniu do krótszych przedziałów czasowych: 1977–1979, 1980–1981, 1982–1986 oraz 1987–1988. W latach 1977–1979 SB znacznie rozbudowała sieć tajnych współpracowników: zwerbowano wówczas kilkuset informatorów[7]. Rozwój agentury w wybranych wydziałach KW MO w Radomiu w tym okresie przedstawia tabela 13.

Zestawienie to wyraźnie ukazuje stały rozwój sieci agenturalnej, którą dysponowała KW MO w Radomiu. W omawianym okresie zdecydowanie najwięcej tajnych współpracowników pozyskał Wydział III, a najmniej Wydział Paszportów i Wydział IV, zajmujący

się inwigilacją ruchu pielgrzymkowego. Przełożeni radomskiej bezpieki, analizując tę kwestię, zwracali uwagę na nierównomierne rozłożenie werbunków w ciągu roku: najniższy wskaźnik osiągano w I i III kwartale, a w II i IV odnotowywano ponad 100 proc. wzrostu. Największe dysproporcje występowały w Wydziale IV: różnice między I a III kwartałem a II i IV wynosiły ok. 200 proc. Zjawisko to można tłumaczyć albo surowymi zimami, albo urlopami funkcjonariuszy lub licznymi pracami gospodarskimi w okresie letnim[8]. W latach 1977–1978 nie odnotowano postępu w pozyskiwaniu kontaktów operacyjnych. Na przykład w II kwartale 1978 r. zwerbowano tylko jeden kontakt operacyjny[9].

Tabela 13. Liczba werbunków tajnych współpracowników w wybranych wydziałach KW MO w Radomiu w latach 1977–1979

Wydział	1977 r.	1978 r.	1979 r.	Razem
II	23	27	36	86
III	63	72	69 (32 − III, 37 − IIIA)	204
IV	10	10	13	33
Paszportów	3	4	8	15
Razem	**99**	**113**	**126**	**338**

Źródło: AIPN Ra, 02/40, t. 8, Analiza statystyczno-opisowa tajnych współpracowników pozyskanych przez Służbę Bezpieczeństwa w latach 1977–1979, 20 IV 1980 r., k. 3–8.

W latach 1977–1979 funkcjonariusze KW MO w Radomiu wyeliminowali z sieci agenturalnej 76 TW. Przyczyną było zazwyczaj zakończenie spraw operacyjnych, do których agenci zostali zwerbowani. Braki w agenturze usiłowano uzupełniać przez tzw. pochopne werbunki, tj. nie rejestrowano poszczególnych osób jako kandydatów na tajnych współpracowników. W okresie 1977–1979 pozyskano w ten sposób aż 141 osób, jednakże po niedługim czasie okazało się, że 38 (27 proc.) spośród nich trzeba było usunąć z sieci[10], najczęściej dlatego, że nie miały one możliwości operacyjnych (co świadczyło o pochopności werbunku), lub też dlatego, że odmówiły dalszej współpracy[11]. W tym samym okresie sygnalizowano brak lokali kontaktowych (LK), chociaż ich liczba nieznacznie wzrosła. W 1977 r. KW MO w Radomiu posiadała 68 takich lokali, a w 1978 r. – 83. W Wydziale Paszportów na jeden LK przypadało trzech TW, w Wydziale IV zaś – ponad dziesięciu[12].

W latach 1980–1981 nastąpił dalszy rozwój sieci agenturalnej – o 4,3 proc. Najwyższy wskaźnik werbunków osiągnęły wydziały III i III „A". W wyniku reorganizacji wydziałów operacyjnych wielu nowych agentów pozyskały również wydziały II i IV, które przejęły wówczas niektóre zadania, a także pracowników i sieć agentów[13]. Negatywny wpływ na wyniki pracy z TW miała ich duża rotacja. W 1980 r. z sieci agenturalnej wyeliminowano aż 33 informatorów: siedmiu odmówiło dalszej współpracy; ośmiu uchylało się i było niechętnych do przekazywania donosów; pięciu straciło możliwości operacyjne; trzech wstąpiło do PZPR; dwóch wykonało zadania, dla których zostali zwerbowani; trzech się zdekonspirowało; jeden popełnił przestępstwo; czterech – z innych powodów. Z niektórymi zerwano współpracę wkrótce po werbunku[14]. Przyczyną tego miały być nieegzekwowanie i nieznajomość przez funkcjonariuszy SB Zarządzenia nr 006/70 MSW z dnia 1 lutego

1970 r. w sprawie pracy operacyjnej SB oraz brak systematycznego udziału przełożonych w spotkaniach kontrolnych z tajnymi współpracownikami[15].

W latach 1982–1986 rozwój sieci agenturalnej KW MO/WUSW w Radomiu (zob. tabela 14) był bardziej dynamiczny niż na samym początku lat osiemdziesiątych.

Tabela 14. Rozwój sieci agenturalnej KW MO/WUSW w Radomiu oraz ich jednostek terenowych w województwie radomskim w latach 1982–1986

Nazwa jednostki	1982 r.		1983 r.		1984 r.		1985 r.		1986 r.	
	pozyskani	wyeliminowani	pozyskani	wyeliminowani	pozyskani	wyeliminowani	pozyskani	wyeliminowani	pozyskani	wyeliminowani
Wydział II	26	38	27	17	36	b.d.	56	25	48	9
Wydział III	36	25	33	17	43	b.d.	28	12	58	8
Wydział IV	52	23	13	6	27	b.d.	6	4	16	4
Wydział V	67	36	62	26	56	b.d.	55	36	57	9
Wydział VI	-	-	-	-	-	-	6	12	42	3
Wydział „W”	6	b.d.	3	b.d.	b.d.	b.d.	2	3	b.d.	2
Wydział „T”	2	b.d.	2	b.d.	1	b.d.	1	2	b.d.	1
Wydział „B”	1	1	3	b.d.	3	b.d.	2	5	2	5
SB Białobrzegi	b.d.	b.d.	2	b.d.	9	b.d.	11	2	14	2
SB Kozienice	b.d.	b.d.	7	b.d.	17	b.d.	29	4	37	4
SB Lipsko	b.d.	b.d.	4	b.d.	9	b.d.	9	1	13	1
SB Grójec	b.d.	b.d.	2	b.d.	5	b.d.	23	12	21	4
SB Przysucha	b.d.	b.d.	9	3	7	b.d.	11	3	15	4
SB Szydłowiec	b.d.	b.d.	8	2	17	b.d.	15	5	17	2
SB Zwoleń	b.d.	b.d.	5	b.d.	13	b.d.	14	1	17	b.d.

Źródło: AIPN Ra, 02/43, t. 4, Analiza danych statystycznych dotyczących źródeł informacji i spraw operacyjnych jednostek Służby Bezpieczeństwa oraz MO woj. radomskiego za okres 1 I – 31 XII 1983, 9 I 1984 r., k. 1–5; AIPN Ra, 02/44, t. 4, Analiza danych statystycznych dotyczących źródeł informacji i spraw operacyjnych jednostek Służby Bezpieczeństwa oraz Służby Milicji woj. radomskiego za okres 1 I – 31 XII 1984, 8 I 1985 r., k. 3–6; AIPN Ra, 02/167, t. 3, Analiza danych statystycznych dotyczących źródeł informacji i spraw operacyjnych jednostek Służby Bezpieczeństwa oraz Służby Milicji woj. radomskiego za okres 1 I – 31 XII 1984, 8 I 1985 r., k. 3–6; AIPN Ra, 02/167, t. 8, Analiza danych statystycznych dotyczących pracy operacyjnej Służby Bezpieczeństwa i MO woj. radomskiego za rok 1986, 7 I 1987 r., k. 3–6.

W okresie 1982–1986 sieć agenturalna w omawianych strukturach bezpieki nadal się rozwijała. W 1982 r. odnotowano wzrost o 13,7 proc.[16], w 1983 r. – o 11,5 proc.[17], w 1984 r. – o 21 proc.; w 1985 r. – o 12,2 proc.; w 1986 r. – o 29 proc.[18] Spośród wydziałów KW MO/WUSW w Radomiu najwięcej tajnych współpracowników werbował

Wydział V. Nieco słabiej wypadały wydziały II i III. Spośród jednostek terenowych w pozyskiwaniu informatorów przodowały Kozienice i Grójec, a najsłabiej radziła sobie jednostka z Lipska.

W latach 1987–1988 nastąpiła dalsza rozbudowa agentury. Pod koniec 1987 r. ogólna liczba osobowych źródeł informacji wynosiła 1586. Wydziały WUSW w Radomiu dysponowały 981 TW, a jednostki rejonowe – 605 agentami (ogólny wzrost o 15 proc.)[19]. W 1988 r. stan agentury kształtował się na poziomie 1685 osób, z czego wydziały miały do dyspozycji 1048 TW, a rejony – 637. Do współpracy pozyskano 259 TW: wydziały operacyjne SB zwerbowały 170, wydziały techniczno-operacyjne – 12, jednostki terenowe – 77; wyeliminowano zaś 152 TW: innym jednostkom przekazano 32, a przyjęto z nich 23. Jeśli wziąć pod uwagę dokonaną wymianę, faktyczny wzrost wyniósł 6,2 proc. Najwięcej nowych agentów zwerbowali funkcjonariusze wydziałów III i V, a spośród jednostek terenowych przodowały Kozienice (12) i Grójec (16)[20].

Z przedstawionych danych wynika, że KW MO/WUSW w Radomiu oraz ich jednostki terenowe miały rozbudowaną sieć agenturalną. W latach 1976–1988 w dyspozycji KW MO/WUSW w Radomiu było 10 034 czynnych agentów, w tym 8339 TW i 1695 KO (przybyło wówczas 2074 TW, a ubyło 1240)[21]. Najniższy stan agentury odnotowano w 1977 r. − 390 TW, najwyższy zaś w 1988 r. – 1038 TW i 103 KO[22]. Agenci inwigilujący piesze pielgrzymki rekrutowali się z wydziałów: II, III, III „A", IV, Paszportów, „T", „W", „B". Spośród nich główną rolę w tym zakresie odgrywał Wydział IV[23].

Naczelnik Wydziału „C" KW MO w Radomiu ppłk Ryszard Rypiński w analizie sporządzonej pod koniec 1980 r. wymienił największe „zagrożenia", stanowiące wyzwanie dla pionu IV, takie jak: „inspirowanie konfliktów społecznych na tle nielegalnego budownictwa sakralnego; oddziaływanie na młodzież w ramach duszpasterstwa akademickiego i oazowego; włączanie się do imprez organizowanych przez członków byłego reakcyjnego podziemia; wykorzystywanie ambon do szkalowania polityki rządu i partii; włączanie się do nielegalnych opozycyjnych stowarzyszeń politycznych, jak Komitet Obrony Robotników lub Komitet Samoobrona Praw Chłopa [właśc. Komitet Samoobrony Chłopskiej Ziemi Grójeckiej w parafii Zbrosza Duża – L.G., P.T.]"[24]. Zagrożenia owe występowały w następujących dekanatach: Radom-Miejski, Radom-Podmiejski, grójecki, iłżecki, lipski, pionkowski, skrzynecki oraz drzewicki. Według funkcjonariusza te dekanaty zostały „zabezpieczone głównie przez tajnych współpracowników wywodzących się z kleru i aktywu kościelnego"[25].

Choć wśród zjawisk, które niepokoiły komunistów, nie wymieniono „zagrożeń" wynikających z ruchu pielgrzymkowego, to jednak materiały archiwalne wskazują na to, że ruch ten był przedmiotem szczególnego zainteresowania SB. Spośród pozyskiwanych przez funkcjonariuszy bezpieki informacji na temat przebiegu pielgrzymek szczególną uwagę zwracano na te, które dotyczyły wystąpień kaznodziejskich, tematyki konferencji (zwłaszcza wątków odnoszących się do wydarzeń historycznych, zagadnień społecznych, trudnej sytuacji ekonomicznej kraju, bezsilności władzy, braku suwerenności) czy też eksponowania haseł, flag, transparentów, znaczków itp.[26]

Do inwigilacji ruchu pątniczego angażowano tajnych współpracowników, którzy byli uczestnikami pielgrzymek lub mieszkańcami parafii znajdujących się na trasie przemarszu bądź wywodzili się z innych parafii lub też z kręgów akademickich, pracowniczych, rolniczych i in.

Tabela 15. Rozmieszczenie agentury w parafiach diecezji sandomierskiej i diecezji warszawskiej położonych na terenie województwa radomskiego w 1980 r.

Dekanat	Parafia	Proboszcz	Wikariusz	Służba kościelna	Osoba świecka
drzewicki	Drzewica[27]	2	-	-	1
	Łęgonice Małe	1	-	-	-
Razem		**3**	**-**	**-**	**1**
iłżecki	Jasieniec Iłżecki	1	-	-	-
Razem		**1**	**-**	**-**	**-**
jedliński	Białobrzegi	1	1	-	1
	Błotnica	-	1	-	-
	Boże[28]	1	-	-	-
	Goryń[29]	1	-	-	-
	Wsola	1	-	-	-
Razem		**4**	**2**	**-**	**1**
konecki	Brzóza	-	1	-	-
	Cecylówka	1	-	-	-
	Głowaczów	1	-	-	-
	Łękawica	1	-	-	-
	Magnuszew	-	1	-	1
	Rozniszew	1	-	-	-
	Ryczywół[30]	1	-	-	-
Razem		**5**	**2**	**-**	**1**
lipski	Pawłowice	-	-	1	-
	Solec	-	1	-	-
Razem		**-**	**1**	**1**	**-**
pionkowski	Gniewoszów[31]	1	-	-	-
	Pionki	-	-	-	1
	Sucha	1	-	1	-
Razem		**2**	**-**	**1**	**1**
Radom-Miejski	św. Jana[32]	-	1	-	2
	Opieki NMP	-	-	-	6
	św. Teresy	1	1	-	-
	MB Miłosierdzia[33]	1	-	-	-
	św. Stanisława kościół garnizonowy	1	-	-	-
Razem		**3**	**2**	**-**	**8**

Dekanat	Parafia	Proboszcz	Wikariusz	Służba kościelna	Osoba świecka
Radom-Podmiejski	Bardzice[34]	1	-	-	-
	Jastrzębia	1	-	-	-
	Jedlnia-Letnisko	1	-	-	1
	Kuczki	-	-	1	-
	Odechów	-	1	-	-
	Zakrzew[35]	1	-	-	1
Razem		**4**	**1**	**1**	**2**
sienieński	Gozdawa	1	-	-	-
	Sienno	-	1	-	-
Razem		**1**	**1**	**-**	**-**
skrzynecki	Gielniów	-	1	-	-
	Mniszek	-	-	-	1
	Ruski Bród	1	-	-	-
	Skrzynno[36]	1	-	-	-
	Skrzyńsko	-	1	-	1
	Smogorzów	-	-	-	1
Razem		**2**	**2**	**-**	**3**
przytycki	Bukówno[37]	1	-	-	-
	Kaszów[38]	1	-	-	-
	Kostrzyn[39]	1	-	-	
	Radzanów	-	-	1	-
	Wrzeszczów[40]	1	-	-	-
	Wrzos	-	-	-	1
Razem		**4**	**-**	**1**	**1**
szydłowiecki	Chlewiska[41]	1	-	-	-
	Kierz Niedźwiedzi	1	-	-	-
	Orońsko[42]	1	-	-	-
Razem		**3**	**-**	**-**	**-**
zwoleński	Policzna[43]	-	-	1	1
	Przyłęk	1	-	-	-
	Tczów	-	1	-	1
Razem		**1**	**1**	**1**	**2**
Radom	klasztor OO. Bernardynów	1	-	1	-

Dekanat	Parafia	Proboszcz	Wikariusz	Służba kościelna	Osoba świecka
Nowe Miasto	klasztor OO. Kapucynów	-	-	-	2
	Kościół starokatolicki	-	-	1	-
	Kościół prawosławny	1	-	-	-
Razem		**2**	**-**	**2**	**2**
diecezja warszawska					
goszczyński	Błędów	-	-	1	-
	Goszczyn	-	-	-	1
	Lipie	1	-	-	-
	Mogielnica	-	-	-	1
	Promna	-	-	1	-
	Przybyszew	1	-	-	-
Razem		**2**	**-**	**2**	**2**
grójecki	Belsk[44]	1	-	-	-
	Jeziórka	1	-	-	-
	Lewiczyn[45]	1	-	-	-
	Zbrosza Duża	-	-	-	4
Razem		**3**	**-**	**-**	**4**
warecki	Konary	1	-	-	-
Razem		**1**	**-**	**-**	**-**
Stowarzyszenia		-	-	-	13
Ogółem		**41**	**12**	**9**	**41**

Źródło: AIPN Ra, 02/40, Dane statystyczne, t. 9, Zestawienie przedstawiające rozmieszczenie źródeł informacji w poszczególnych parafiach woj. radomskiego, sporządzone przez naczelnika Wydziału „C" KW MO w Radomiu ppłk. Ryszarda Rypińskiego, 22 IX 1980 r., k. 9–13.

W tabeli zostały zamieszczone te parafie i wspólnoty duszpasterskie, w których działali agenci. Z zestawienia wynika, że w 152 ośrodkach duszpasterskich funkcjonowało 86 tajnych współpracowników. Poza tym trzynastu TW działało w stowarzyszeniach, a dwóch w innych Kościołach: prawosławnym i starokatolickim. W czynnej sieci agenturalnej w 1980 r. znalazło się: 40 proboszczów, 11 wikariuszy, 7 członków służby kościelnej i 41 osób świeckich (13 z nich było członkami stowarzyszeń kościelnych)[46]. Analizując zestawienie z 1980 r., naczelnik Wydziału „C" KW MO w Radomiu ppłk Rypiński zaznaczał: „źródła informacji są w zasadzie prawidłowo rozmieszczone. Niemniej jednak w dekanacie iłżeckim, lipskim, Radom Miejski i Radom-Podmiejski ilość tajnych współpracowników w stosunku do zagrożeń jest niewystarczająca, aby móc prawidłowo rozeznać zamierzenia i działalność kleru oraz stosować odpowiednie przedsięwzięcia

mające na celu wyhamowanie wrogiej, opozycyjnej działalności ze strony kleru i aktywu kościelnego”[47].

Duża liczba osobowych źródeł informacji wymagała odpowiedniej liczby funkcjonariuszy prowadzących[48]. W nomenklaturze SB używano sformułowania: „obciążenie pracownika operacyjnego tajnymi współpracownikami”[49]. Zagadnienie to zostało zaprezentowane w tabeli 16 w odniesieniu do WUSW w Radomiu w okresie 1987–1988.

Tabela 16. Liczba tajnych współpracowników przypadających na jednego funkcjonariusza WUSW w Radomiu oraz jednostek terenowych tego urzędu w latach 1987–1988

WUSW w Radomiu i jednostki terenowe	1987 r.	1988 r.
II	9,2	11,4
III	7,8	8
IV	8,5	7,4
V	10,2	10,6
VI	9,9	11
Białobrzegi	10,8	14
Grójec	11,3	12,5
Kozienice	12,2	13,4
Lipsko	9	11,2
Przysucha	12,4	11,5
Szydłowiec	11,4	13,7
Zwoleń	14,2	12,3

Źródło: AIPN Ra, 02/205, Dane statystyczne, t. 4, Analiza danych statystycznych dotycząca pracy operacyjnej jednostek Służby Bezpieczeństwa i MO woj. radomskiego za rok 1987, sporządzona przez naczelnika Wydziału „C” WUSW w Radomiu ppłk. Ryszarda Rypińskiego, 7 I 1988 r., k. 3–6.

Jak wynika z zestawienia, w 1988 r. liczba TW przypadających na jednego funkcjonariusza bezpieki wzrosła w porównaniu z rokiem 1987. Jedynie w Wydziale IV współczynnik ten zmniejszył się o 1,1 proc., co miało być spowodowane ograniczeniem liczby informatorów przez naczelnika tegoż wydziału ppłk. Jana Turczynowskiego[50]. Największe „obciążenie” funkcjonariusza tajnymi współpracownikami odnotowano w 1987 r. w Zwoleniu (14,2) i Przysusze (12,4), najmniejsze zaś w wydziałach III i IV (odpowiednio 7,8 i 8,5)[51]; w 1988 r. największe było w Szydłowcu (13,7) i Kozienicach (13,4), a najmniejsze w wydziałach III (8) i IV (7,4).

Rozbudowa sieci agenturalnej stała się dla władz komunistycznych priorytetem, dlatego wszystkim wydziałom SB i MO zalecano powiększanie agentury, a funkcjonariuszy oceniano pod kątem współpracy z tajnymi współpracownikami i osiągnięć w pozyskiwaniu nowych[52] (zob. tabela 17).

Tabela 17. Ocena wybranych funkcjonariuszy SB Wydziału IV KW MO/WUSW w Radomiu pod kątem współpracy z osobowymi źródłami informacji

Nazwisko i imię funkcjonariusza prowadzącego	Statystyka i oceny osobowych źródeł informacji
Białogoński Wiesław[53]	„Osobiście pracuje ze źródłami informacji, posiadając na kontakcie 4 TW".
Bogusiewicz Sławomir[54]	„Realizuje zadania służbowe w przydzielonym rejonie przez dwanaście źródeł informacji. Plan pracy na rok 1979 wykonał w 100 proc., pozyskując dwóch tajnych współpracowników, którzy są jednostkami wartościowymi"; „Na kontakcie posiada 11 tajnych współpracowników".
Dychała Jerzy[55]	„Zadania służbowe w przydzielonym rejonie realizuje poprzez pięć osobowych źródeł informacji"; „Pozyskał jednego TW".
Dziedzic Leszek[56]	„Pozyskał trzech tajnych współpracowników spośród aktywu katolickiego, których aktualnie posiada na łączności"; „Opracowuje sześciu kandydatów na TW, w tym czterech księży".
Gierczak Jerzy[57]	„Aktualnie na kontakcie posiada 10 TW, 2 kandydatów na TW oraz 2 KO".
Jaworski Janusz[58]	„Na kontakcie posiada 5 TW i 1 kandydata na TW".
Koczorowski Lucjan[59]	„Aktualnie ma na kontakcie 6 TW. Z 3 TW pracuje niesystematycznie, 1 TW przebywa za granicą".
Maj Jerzy[60]	„Pozyskał tajnego współpracownika"; „Ostatnio pozyskał nowe źródła informacji".
Michalski Andrzej[61]	„Aktualnie pracuje z 4 TW, w tym dotychczas opracował i pozyskał 2 TW".
Ostapiński Stefan[62]	„Posiada duże osiągnięcia na odcinku pozyskiwania osobowych źródeł informacji".
Stromecki Zbigniew[63]	„Aktualnie posiada na kontakcie 9 TW, w tym 5 księży, 4 osoby świeckie. Z wymienionych TW do współpracy pozyskał 2 TW, w tym 1 księdza".
Szumowski Jerzy[64]	„W bieżącym roku zwerbował 2 jednostki sieci informacyjnej po prowadzonych sprawach"; „Pozyskał cennych trzech tajnych współpracowników, w tym dwóch z osób świeckich i jeden z duchownych"; „Aktualnie pracuje z sześcioma jednostkami TW"; „Dzięki systematycznemu organizowaniu nowych źródeł informacji i właściwej pracy z nimi posiada na bieżąco pełne rozeznanie aktualnej sytuacji wśród kleru oraz jego planów i zamierzeń. Pozyskał do współpracy trzech tajnych współpracowników spośród kleru, których w chwili obecnej można zaliczyć do jednostek cennych. Ponadto posiada w opracowaniu 5 kandydatów na TW. Aktualnie pracuje z 6 jednostkami TW oraz wykorzystuje w pracy szereg kontaktów obywatelskich spośród kleru i osób świeckich. Otrzymane przez por. Szumowskiego informacje pozwalają na właściwe ukierunkowanie pracy operacyjnej"; „Pozyskiwał do współpracy z nami nowe i wartościowe jednostki tajnych współpracowników"; „Systematycznie pozyskuje nowe jednostki sieci TW oraz organizuje inne źródła informacji w postaci KO. Za okres opiniowania opracował 6 kandydatów na TW, z czego 4 pozyskał, w tym 3 księży i jedną osobę świecką. Pozostało mu do pozyskania 2 TW"; „Pracuje z trzema jednostkami, z których dwie pozyskał w roku 1976. Poza tym brał udział w 4 pozyskaniach TW przygotowanych przez innych pracowników. W roku 1976 odbył 25 spotkań kontrolnych z siecią TW"; „Mimo

Nazwisko i imię funkcjonariusza prowadzącego	Statystyka i oceny osobowych źródeł informacji
	zaangażowania w kierowaniu wydziałem osobiście współpracuje z 4 tajnymi współpracownikami oraz często uczestniczy w spotkaniach kontrolnych".
Turczynowski Jan[65]	„Zbyt wiele czasu poświęca własnej pracy operacyjnej, co ma wpływ na osłabienie nadzoru nad poszczególnymi pracownikami wydziału, zwłaszcza na odcinku współpracy z osobowymi źródłami informacji".
Walczyński Henryk[66]	„Z siecią agenturalną pracuje dobrze", „Umie pracować dobrze z siecią tajnych współpracowników".
Żabiński Tadeusz[67]	„Aktualnie na swym kontakcie posiada trzech tajnych współpracowników, w tym dwóch pozyskał osobiście. Z siecią TW pracuje dobrze"; „W okresie swej pracy opracował i pozyskał 6 TW, z którymi dobrze pracuje i wykorzystywuje [*sic*!]. Aktualnie na swym kontakcie posiada 10 TW"; „W okresie pracy w tut[ejszym] wydziale [III] przez niespełna rok już [zdołał] wytypować, opracować i pozyskać 5 TW"; „Jest oficerem [...] w pełni samodzielnym [...] na odcinku rozbudowy źródeł informacji"; „Dopuścił się poważnych uchybień w pracy z jednostkami TW".

Nie jest to oczywiście kompletny wykaz osób zaangażowanych w pozyskiwanie i prowadzenie tajnych współpracowników. Opinie przytoczone w zestawieniu świadczą o dużym znaczeniu udziału tajnych współpracowników w działaniach operacyjnych. Ukazują również kryteria oceny skuteczności działań funkcjonariuszy SB, np. stopień zaangażowania w pozyskiwanie TW czy we współpracę z agenturą. Najwięcej osobowych źródeł informacji mieli pod opieką st. insp. Jerzy Gierczak (prowadził dwunastu agentów, a kolejnych dwóch przygotowywał do pozyskania) i insp. Sławomir Bogusiewicz (jedenastu TW). W działaniach podejmowanych w tym zakresie nie ustępował im Jerzy Szumowski, jeden z naczelników Wydziału III, niezwykle skuteczny w inwigilowaniu Kościoła[68].

Agentura ulokowana w sierpniowych pieszych pielgrzymkach

W badanym okresie do inwigilacji pieszych pielgrzymek angażowano znaczną liczbę tajnych współpracowników. Autorom niniejszego opracowania udało się ustalić personalia wielu z nich[69]. Nie wszyscy brali bezpośredni udział w pielgrzymkach, niektórzy „zabezpieczali" je na jakimś odcinku trasy. Dotyczyło to zarówno duszpasterzy w miejscowościach położonych na trasie pielgrzymek, jak i mieszkających tam osób świeckich. Część agentów została wymieniona w materiałach spraw obiektowych „Pątnicy". Współpracowali oni z różnymi wydziałami KW MO/WUSW w Radomiu oraz ich jednostkami terenowymi w województwie radomskim, niektórzy współpracowali jednak z KW MO/WUSW w innych województwach.

Bezpieka z Radomia koncentrowała się na „operacyjnym zabezpieczeniu" pielgrzymki radomskiej, ale w jej zainteresowaniu pozostawały wszystkie piesze pielgrzymki przechodzące przez teren województwa radomskiego. Każda pielgrzymka była inwigilowana przez agentów z własnego terenu, którzy towarzyszyli pątnikom przez cały okres jej trwania.

Tajni współpracownicy z Radomia i województwa radomskiego wspomagali jednak, zazwyczaj na swoim terenie, agentów działających w innych grupach pielgrzymkowych. Byli też kierowani do inwigilacji pielgrzymki warszawskiej, szczególnie w grupach „17" DA. Sporadycznie uczestniczyli w innych pielgrzymkach.

Z wymienionych przyczyn, a także z powodu „wyczyszczenia, brakowania" lub całkowitego zniszczenia teczek osobowych, zwłaszcza zasłużonych agentów, trudno jest ustalić dokładną liczbę osobowych źródeł informacji zajmujących się inwigilacją wszystkich pieszych pielgrzymek w poszczególnych latach omawianego okresu (dane dotyczące województwa radomskiego zob. tabela 18).

Tabela 18. Liczba tajnych współpracowników uczestniczących w inwigilacji pieszych pielgrzymek przechodzących przez teren województwa radomskiego (na podstawie spraw obiektowych „Pątnicy")

Rok	Liczba tajnych współpracowników i kontaktów operacyjnych
1976	23
1977	21
1978	34 (90)
1979	22
1980	38
1981	13
1982	18
1983	15
1984	32
1985	12
1986	10
1987	20
1988	74

Źródło: AIPN, 0713/130, Sprawa obiektowa z 1976 r., k. 1–105; AIPN Ra, 08/124, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-77", k. 6–140; AIPN Ra, 08/243, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-78", k. 6–377; AIPN Ra, 08/388, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-79", k. 6–208; AIPN Ra, 08/573, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-80", k. 6–240; AIPN Ra, 08/668, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-81", k. 6–139; AIPN Ra, 08/751, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-82", k. 6–176; AIPN Ra, 08/864, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-83", k. 6–188; AIPN Ra, 08/914, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-84", k. 6–293; AIPN Ra, 08/1035, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-85", k. 6–238; AIPN Ra, 08/1053, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-86", k. 16–238; AIPN Ra, 08/1055, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-87", k. 6–250; AIPN Ra, 08/1060, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-88", k. 6–238.

Trzeba zaznaczyć, że funkcjonariusze SB zamieszczali w dokumentacji dane według różnego klucza. W niektórych latach uwzględniali tajnych współpracowników ze wszystkich pielgrzymek, a w innych latach tylko z niektórych, zwłaszcza z RPP[70]. Na przykład podana w tabeli liczba tajnych współpracowników z 1986 r. odnosi się wyłącznie do dwóch pielgrzymek: radomskiej i sandomierskiej. Zdecydowanie bliższe rzeczywistości wydają

się dane z 1988 r. – 74 TW i KO[71]. Niewykluczone, że liczba dotyczyła wszystkich grup przechodzących przez województwo radomskie.

Tylko w odniesieniu do 267 pielgrzymki warszawskiej, która wyruszyła na Jasną Górę w 1978 r., można dokładnie odtworzyć stan agentury – na podstawie Załącznika do instrukcji Ug-02639/78, sygnowanego przez dyrektora Wydziału VI Departamentu IV MSW ppłk. Tadeusza Grunwalda. Znajdują się w nim dane o przebiegu działań operacyjnych wobec 267 WPP i pątników radomskich. W rozdziale drugim tegoż dokumentu zamieszczono zestawienia agentury i „zabezpieczenia" technicznego agentów. Wynika z nich, że do inwigilowania 267 WPP i pątników radomskich zaangażowano 85 TW z pionu IV. W dniach 30 lipca – 15 sierpnia wykorzystano 43 z nich (sześciu wyposażono w sprzęt nagrywający). Agenci ci kontaktowali się z dziesięcioma pracownikami operacyjnymi, z którymi odbyli 500 spotkań. Bezpieka uzyskała w ten sposób 406 informacji operacyjnych. W kierownictwie i administracji „17" DA było ulokowanych dziesięciu TW[72].

Pielgrzymów inwigilowano właściwie przez cały rok, ale okresem szczególnej aktywności osobowych źródeł informacji był sierpień, kiedy to wyruszały piesze pielgrzymki na Jasną Górę. W SB następowała wówczas niezwykła mobilizacja, przede wszystkim w zakresie doboru informatorów, zwłaszcza będących w dyspozycji wydziałów III i IV SB. Obowiązywały ściśle określone kryteria ich rekrutacji. Jak wynika z pisma zastępcy dyrektora Departamentu IV MSW ppłk. Czesława Wiejaka oraz zastępcy dyrektora Departamentu III MSW ppłk. Stefana Stochaja skierowanego do zastępcy komendanta wojewódzkiego MO ds. SB w Radomiu, a dotyczącego 261 WPP, najbardziej odpowiednimi kandydatami byli ci, którzy „bezpośrednio tkwią w ośrodkach duszpasterskich; posiadają możliwości dotarcia do grona organizatorów; mają możliwości wzięcia udziału w spotkaniach zamkniętych; są sprawdzeni i związani z SB; będą mieli możliwości przybycia na spotkanie z pracownikiem SB w Częstochowie i na trasie; mają możliwość dotarcia do figurantów spośród Duszpasterstwa Akademickiego"[73]. Tajnych współpracowników należało ukierunkować na: „rozpoznanie zamierzeń i inicjatyw mających politycznie szkodliwy charakter; wejście w ścisłe związki z aktywem Duszpasterstwa Akademickiego i opozycji; ustalenie osób inspirujących do podejmowania wrogiej działalności; działania neutralizujące próby podejmowania działań politycznych; zapewnienie udziału w organizowanych przez duszpasterzy akademickich tzw. spotkaniach prowokacyjnych"[74]. Aby nie dopuścić do dekonspiracji, każdy agent był zobowiązany do załatwienia spraw formalnych typowych dla uczestnika pielgrzymki, tj. zapisania się na pielgrzymkę do określonej grupy, zakupienia znaczka i śpiewnika pielgrzymkowego, pobrania karty uczestnictwa oraz instrukcji zawierającej trasę i regulamin[75]. Zadaniem agentów było przekazywanie funkcjonariuszom SB informacji o przebiegu pielgrzymki, a przede wszystkim o „uczestnikach [...], tematyce konferencji, wypowiedziach księży i dyskusjach, innych ważnych z operacyjnego punktu widzenia wydarzeniach w czasie jej trwania, a szczególnie mogących kompromitować organizatorów pielgrzymki i jej uczestników"[76].

Do każdej podgrupy pielgrzymów przydzielano jednego lub dwóch TW, w zależności od liczby pątników i „stopnia zagrożenia". Pod koniec każdego dnia pielgrzymowania agenci mieli składać oficerom prowadzącym meldunki. Odbywało się to w samochodzie oficera prowadzącego, w zaciszu leśnym lub też w restauracji, gdzie agent przy okazji mógł zjeść zafundowany mu posiłek i otrzymać prowiant na następny etap wędrówki.

Informacje uzyskane od TW były następnie przez funkcjonariuszy weryfikowane na podstawie danych pochodzących z innych źródeł[77].

Dokumentacja spraw obiektowych „Pątnicy" pozwala na częściowe przedstawienie rozmieszczenia agentury w pielgrzymkach. Zostało ono zaprezentowane przede wszystkim na przykładzie pielgrzymek warszawskiej i radomskiej. W odniesieniu do drugiej połowy lat osiemdziesiątych zostały dodane również inne kolumny pątników[78].

Szczególnym zainteresowaniem SB cieszyły się podgrupy Duszpasterstwa Akademickiego WPP (oznaczone numerem 17), które skupiały nie tylko studentów z całej Polski, lecz także młodzież szkół średnich. Dla pątników przybywających do Warszawy kilka dni przed pielgrzymką co roku organizowano kurs przygotowawczy[79] (od 1 do 5 sierpnia). W 1976 r. studenci z DA WPP zostali poddani infiltracji. Do realizacji tego zadania wyznaczono dziewięciu TW o pseudonimach: „Ares", „Andrzej", „Eryk", „Irys", „Lotar", „Smulski", „Suliko", „Zbigniew" i „Zbyszko". Przekazali oni SB informacje natury organizacyjnej, a także złożyli relacje z przebiegu spotkań w kościele św. Anny w Warszawie i Niepokalanowie, z cmentarza pomordowanych w Palmirach, z wizyty w Cytadeli Warszawskiej oraz z audiencji u kard. Stefana Wyszyńskiego (w związku z jego 75. rocznicą urodzin). Oprócz wymienionych tajnych współpracowników pielgrzymkę w 1976 r. inwigilowało dziesięciu agentów: „Czarek", „Marek", „Student", „A-6", „A-13", „Antoni", „G-3", „J.B.-3", „W-10" i „Irys", oraz cztery nieznane KO. Obserwowali oni studentów w podgrupach radomskich, a po połączeniu podgrupy radomskiej z pielgrzymką warszawską uczestniczyli w inwigilacji grup „17" DA i pozostałych podgrup warszawskich. Zatem w 24 podgrupach 260 WPP liczących około 18 360 osób było ulokowanych dziewiętnastu TW i cztery KO, czyli jeden informator przypadał na mniej więcej 798 pielgrzymów[80].

W 1977 r. zamierzenia SB wobec pielgrzymki radomskiej w pełni realizował w Radomiu TW „Heniek". Od młodszego inspektora Wydziału IV KW MO w Radomiu plut. Adama Kawałka otrzymał on różne zadania, m.in.: „ustalenia danych personalnych pątników poszczególnych podgrup i innych faktów dotyczących grupy radomskiej, nagrania kazania na okoliczność wyjścia pątników z kościoła św. Jana w Radomiu"[81]. Oprócz niego studentów uczestniczących w WPP inwigilowali tajni współpracownicy ulokowani w środowisku Politechniki Świętokrzyskiej (o pseudonimach: „A-6", „G-13", „G-5" i „G-10"), niezwykle aktywny agent „Róża" z DA w Krakowie, dwóch agentów z kręgów duchowieństwa: „Adam" i „Piotr", dwóch świeckich ze służby kościelnej: „XX" i „Zenon", oraz jeden ze służby zdrowia – „Lekarz". W ogólnym wykazie obejmującym TW i KO widnieją jeszcze, poza wymienionymi, pseudonimy agentów inwigilujących również pątników spoza środowiska akademickiego: „Maks", „Zośka", „Krzysztof", „Bogdan", „Zbyszek", Olaf", „Kamila", „Zenek", „Junak" i „Lotos". Według szacunkowych danych w pielgrzymce warszawskiej, liczącej 27 podgrup, wzięło udział 26 tys. osób. Były one inwigilowane przez 21 TW (czyli jeden TW przypadał na 1238 pątników)[82].

Z dokumentacji SB z 1977 r. wynika, że bezpieka uzyskała od agentów „Piotr", „Lekarz" i „Heniek" tzw. informacje wyprzedzające na temat „programu pielgrzymki, hasła pielgrzymki, form propagowania pielgrzymki przez kler, rozmiaru dekoracji, udzielania pomocy pątnikom w wyżywieniu i noclegach, organizowania większych grup pątników spośród młodzieży, ujawniania pracowników służby zdrowia mających nieść pomoc pielgrzymom"[83]. W aktach sprawy obiektowej krypt. „Pątnicy-78" znajduje się doku-

ment podsumowujący wyniki pracy operacyjnej, wskazujący na słabe wyniki inwigilacji pielgrzymki radomskiej, co było konsekwencją tego, że bezpieka koncentrowała się przede wszystkim na pątnikach radomskich związanych ze środowiskiem akademickim[84]. W jednym z dokumentów znalazł się zapis: „Z uwagi na brak operacyjnego zabezpieczenia radomskich uczestników pielgrzymki w roku ubiegłym, poza rozeznaniem postaw niektórych księży i pielgrzymów, nie uzyskano informacji operacyjnie użytecznych"[85].

W 1978 r. SB planowała osiągnąć lepsze wyniki w inwigilacji pielgrzymek warszawskiej i radomskiej, dlatego wytypowała siedmiu sprawdzonych tajnych współpracowników: „Albert", „Heniek", „Jurek", „Maks", „Zośka", „Piotr", „Lekarz" oraz jeden KO „Junak". Większość z nich została skierowana do inwigilacji pielgrzymki warszawskiej, zwłaszcza „17" DA. Tajni współpracownicy „Albert" i „Jurek" zostali przydzieleni do podgrup złotej i fioletowej pielgrzymki radomskiej. TW ps. „Janusz", który ze względu na podeszły wiek nie planował udziału w pielgrzymce, zobowiązał się do wysłania na nią trzech zaufanych osób[86]. Do „operacyjnego zabezpieczenia" pozostałych grup WPP wyznaczono tajnych współpracowników o pseudonimach: „Czesław", „Grzegorz", „Julian", „Karol", „Kruk" *vel* „Miś", „Mirek", „Paweł", „Piotr", „W.B.", oraz kontakty obywatelskie o pseudonimach: „G.T.", „H.Ż.", „J.D.", „J.S.", „Sebastian" i „W.S."[87]. Na podstawie dostępnych dokumentów nie można ustalić, jakie było rozmieszczenie wymienionych TW i KO. Jak informował pod koniec lipca 1978 r. zastępca dyrektora Departamentu IV MSW płk Czesław Wiejak, „główną uwagę skupiono na zabezpieczeniu tzw. grupy 17 – akademickiej – kierując do niej 90 TW, którzy będą obsługiwani przez 20 pracowników operacyjnych Departamentu IV MSW i Wydziałów IV KW MO"[88]. Nie sposób jednoznacznie stwierdzić, czy wśród tych 90 TW znaleźli się wspomniani agenci, czy też była to zupełnie inna grupa. W diariuszu 267 WPP pojawiają się kolejne pseudonimy tajnych współpracowników: „Ergo", „Pastor", „Zbyszko", „Wiesław", „Kusy", „Marcin", „Artos", „Artur", „Oset", „Kozik" i „Róża"[89]. Prawdopodobnie byli oni wśród 90 agentów wspomnianych przez płk. Wiejaka.

Rok później do inwigilacji WPP zamierzano wykorzystać 19 TW i KO o pseudonimach: „Albert", „Bernard", „Bogdan", „G-5", „Grzegorz", „Józef", „Julian", „Maks", „Marek", „Olan", „Paweł", „Piotr", „Radosław", „Robert", „Szymon", „Wąkop", „Wiktor", „Wojtek" i „Zośka"[90]. Grupami radomskimi miało się zająć sześciu spośród nich („Piotr", „Bogdan", „Bernard", „Olan", „Józef", „Wiktor") oraz trzech TW spośród duchowieństwa pracującego w parafiach, przez których teren przechodziła pielgrzymka. Środowisko studenckie natomiast mieli inwigilować agenci o pseudonimach „G-5", „Maks" i „Zośka", jak również dwóch bliżej nieznanych TW – uczestników pielgrzymki[91]. W odniesieniu do 54 podgrup pielgrzymki warszawskiej, liczącej ponad 40 200 osób, brakuje danych dotyczących osobowych źródeł informacji, dlatego też nie można określić rzeczywistej ich liczby. Pielgrzymkę radomską obserwowało trzech TW, którzy z terenu województwa radomskiego na bieżąco przekazywali informacje na temat figurantów, tj. księży, oraz przebiegu imprezy[92].

Do inwigilacji omawianych pieszych pielgrzymek w 1980 r. wyznaczono aż 37 TW. Prawie wszyscy pracowali dla KW MO w Radomiu. Trzeba pamiętać, że na rozbudowanie agentury miały wpływ zarówno wydarzenia polityczne w kraju, m.in. powstanie „Solidarności", jak i rozwój ruchu pątniczego. Do grup pielgrzymkowych zostali wprowadzeni TW o pseudonimach: „Bernard", „Boguś", „Braciszek", „EKG", „Eleg", „Grzegorz",

„Heniek", „Jan", „Jerzy", „Karol", „Krzysztof", „Maks", „Marek", „Olan", „Olaf", „Piotr", „Robert", „Smoliński", „Stach", „Stanisław", „Szczery", „Wacław", „Wąkop", „Wojtek", oraz KO o pseudonimach: „G", „J.J.", „K.D.", „T.K.", „Wątły"[93]. Trudno oszacować, ilu informatorów było przewidzianych do „operacyjnego zabezpieczenia" RPP. W dokumencie opracowanym 9 marca 1981 r. w Wydziale IV KW MO jest mowa o 14 TW (siedmiu uczestnikach pielgrzymki i siedmiu duchownych pracujących w parafiach znajdujących się na trasie przemarszu pątników)[94]. We wniosku o zakończenie sprawy obiektowej „Pątnicy-80" sporządzonym tego samego dnia podano natomiast, że pielgrzymkę tę „zabezpieczało" jedynie czterech TW[95]. Niewykluczone, że pozostałych agentów wykorzystano w innych pielgrzymkach przechodzących przez teren województwa radomskiego. W 72 podgrupach pielgrzymek warszawskiej i radomskiej, liczących ogółem 55 200 pątników, było ulokowanych prawdopodobnie 38 TW (jeden agent przypadał na 1453 pielgrzymów).

W 1981 r. SB przewidywała ulokowanie w pielgrzymkach warszawskiej i radomskiej 11 tajnych współpracowników o pseudonimach: „Heniek", „Bernard", „Braciszek", „Grzegorz", „Marek", „Miś", „Olan", „Smoliński", „Wąkop", „Wojtek", „Wuj", oraz jednego KO „J.W.", będących w dyspozycji Wydziału IV KW MO w Radomiu, a także jednego TW (ps. „Karol"), który był w dyspozycji Wydziału III tej komendy[96]. We wniosku o zakończenie sprawy obiektowej „Pątnicy-81" zamieszczono informację, że „do podgrup radomskich wprowadzono 13 TW"[97]. Wydaje się jednak, że liczba ta jest zaniżona, jeśli wziąć pod uwagę złożoną sytuację polityczną w kraju oraz wzrost liczby uczestników pielgrzymek (w ramach WPP funkcjonowało 70 podgrup, w których na Jasną Górę podążało około 41 tys. pątników)[98].

W 1982 r. pojawiła się kolejna samodzielna pielgrzymka (oprócz warszawskiej i radomskiej) – podlaska[99]. W wykazie osobowych źródeł informacji wykorzystanych w ramach sprawy obiektowej „Pątnicy-82" zostali wymienieni tajni współpracownicy o pseudonimach: „Braciszek", „Heniek", „Hubert", „Janek", „Janos", „Karol", „Kazio", „Konrad", „Marek", „Miś", „M.S.", „Olaf", „Olan", „Piątka", „Piotr", „Sęp" oraz „Wuj" oraz KO „G.S."[100] Podsumowując omawiany sezon pielgrzymkowy, funkcjonariusz Wydziału IV KW MO zwracał uwagę na niewystarczającą liczbę TW „zabezpieczających" piesze pielgrzymki. W ocenie tego funkcjonariusza „z uwagi na ilościowy wzrost pielgrzymki, jak również sytuację społeczno-polityczną, konieczne jest w roku następnym wprowadzenie do poszczególnych grup większej ilości osobowych źródeł informacji, które pozwolą na pełniejsze rozeznanie przebiegu imprezy. Wprowadzenie do zabezpieczenia pielgrzymki w br. przez Wydział III i [Wydział] V po 1 TW jest niewystarczające"[101]. Z wniosku o zakończenie sprawy obiektowej „Pątnicy-82" wynika, że w pielgrzymce radomskiej ulokowano czterech TW i dwa KO. Uzyskano od nich wiele informacji, m.in. na temat przemówień księży[102]. W 1982 r. w 79 podgrupach WPP i RPP znalazło się 59 tys. pątników, których obserwowało 18 TW (jeden agent przypadał na 3278 pielgrzymów).

Do inwigilacji pielgrzymów radomskich w kolejnym roku wykorzystano 15 tajnych współpracowników o pseudonimach: „2L", „Daniel", „Dzidek", „G.S." (KO), „Heniek", „Henryk", „Hubert", „Jawa", „Kazio", „Lew", „Mały", „Marta", „S.G.", „Tadeusz" i „Zenek"[103]. Czterej z nich („2L", „Hubert"[104], „Marta", „S.G."[105]) „zabezpieczali" pielgrzymkę radomską. W dokumencie zamykającym sprawę „Pątnicy" z 1983 r. jest mowa o trzech TW i trzech KO[106]. 94 podgrupy WPP, RPP i PPP liczyły łącznie 77 tys. osób, które były inwigilowane przez 15 TW (jeden agent przypadał na 5133 pątników).

W 1984 r. omawiana agentura liczyła 29 osób („Andrzej", „Artur", „Dawid", „Fałszywy", „Gryf", „Grzegorz", „G.S." (KO), „Hubert", „Janek", „Janusz", „Jawa", „Jolanta", „Kazio", „Konrad", „Kuba", „Los", „M.K.", „Marek", „Mirecki", „Miś", „P" – KO, „Ryszard", „Stasiek" – PPP, „Tadeusz", „Tomasz", „Wuj", „Z-13", „Zenek" i „Zośka")[107]. Do podgrup radomskich wprowadzono czterech TW i dwa KO[108]. Pielgrzymki warszawska, radomska i podlaska składały się w sumie ze 127 podgrup. Uczestniczyło w nich łącznie około 65 200 osób (jeden TW przypadał na 2173 pątników). W ocenie przebiegu WPP w 1984 r., sporządzonej przez funkcjonariusza Wydziału IV WUSW w Radomiu, ponownie znalazła się sugestia, by w roku następnym do grup pielgrzymkowych wprowadzono więcej osobowych źródeł informacji[109].

Wśród uczestników trzech wymienionych pielgrzymek, które podążały na Jasną Górę w 1985 r., ulokowano dziesięciu TW (Andrzej", „Ewa", „Hubert", „Karol", „Kazio", „Wuj", „Jawor", „Robert", „Małgosia" i „M.K.") oraz dwa KO („Mały" „S.E."). W tych pielgrzymkach wzięło udział łącznie 67 164 pątników (warszawscy i radomscy byli skupieni w 108 podgrupach), a więc jedno osobowe źródło informacji przypadało na 5597 osób[110]. Do pielgrzymki radomskiej zostało wprowadzonych czterech TW i dwa KO[111].

Na temat pielgrzymek, które wyruszyły do Częstochowy latem 1986 r., zachowało się niewiele informacji. Uczestników RPP inwigilowało dziesięć osobowych źródeł informacji: ośmiu TW („Andrzej", „Braciszek", „G.S.", „Hubert", „Jonathan", „Piotr", „Skorpion", „Wara") i dwa KO („R.J.", „Teresa")[112]. Pątnicy tej pielgrzymki tworzyli 44 podgrupy obejmujące 16 281 osób; jeden TW przypadał na 1628 pątników.

W 1987 r. w trzech pielgrzymkach: warszawskiej, radomskiej i łomżyńskiej, uczestniczyło łącznie 46 335 osób, zorganizowanych w 111 podgrupach, do których wprowadzono szesnastu TW („Anna", „Bosman", „G.Z.", „Józef", „Józek", „Hubert", „Jerzy", „Małgosia", „Marian", „Nes", „Pegaz", „Tęcza", „Ton", „Torpeda", „Wiesław" oraz „Wrzos") i trzy KO. Jeden agent przypadał zatem na 2316 pątników. Z wniosku o zakończenie sprawy obiektowej krypt. „Pątnicy-87", sporządzonego przez naczelnika Wydziału IV WUSW w Radomiu ppłk. Jana Turczynowskiego, wynika, że do pielgrzymki radomskiej, liczącej 14 127 osób skupionych w 42 podgrupach, wprowadzono sześciu TW i trzy KO, a do pielgrzymki łomżyńskiej, obejmującej 3500 osób zorganizowanych w siedem podgrup – trzech TW[113].

Najwięcej informacji na temat rozmieszczenia agentury wśród uczestników pieszych pielgrzymek zachowało się z roku 1988 (zob. tabela 19).

Z tabeli wynika, że największą liczbę TW wykorzystano do inwigilacji pielgrzymek warszawskiej, radomskiej i sandomierskiej, najmniej zaś do „operacyjnego zabezpieczenia" pielgrzymek praskich. W WPP, RPP i PPZS jeden TW przypadał na 1322 pątników, w PPPPMK – na 1000, a w PPPR – na 750.

Ciekawym sposobem na rozbudowanie sieci agenturalnej przeznaczonej do inwigilacji ruchu pątniczego było wykorzystanie w charakterze tajnych współpracowników 22 słuchaczy Wyższej Szkoły Oficerskiej im. Feliksa Dzierżyńskiego w Legionowie. Koncepcja ta powstała w Wydziale IV SUSW w związku ze wzrastającą liczbą uczestników pielgrzymek; zakładała skierowanie słuchaczy II roku WSO do „zabezpieczenia" WPP oraz WAPD[114]. Po raz pierwszy taką inicjatywę podjęto w 1984 r. „Postanowiono usytuować po dwóch słuchaczy WSO w grupach i podgrupach pielgrzymkowych, które nie są zabezpieczone udziałem TW Wydziału IV SUSW i innych osobowych źródeł in-

formacji [...]. W tym celu po wyposażeniu słuchaczy WSO w dokumenty legalizacyjne (dowody osobiste, legitymacje studenckie, skierowanie na pielgrzymkę od proboszczów parafii wymagane przy zapisie) postanowiono zalecić im zapisanie się do tych grup pielgrzymkowych, w których zdaniem pracowników Wydziału IV SUSW mogą nastąpić poważne zagrożenia ze strony kierowników grup i ich uczestników. Jak z powyższego wynika, słuchacze WSO spełnialiby rolę tajnych współpracowników podczas operacyjnego zabezpieczenia pielgrzymek warszawskich" – napisał w pracy poświęconej temu zagadnieniu Jacek Śledziecki, jeden ze słuchaczy WSO[115].

Tabela 19. Rozmieszczenie agentury inwigilującej piesze pielgrzymki w ramach sprawy obiektowej „Pątnicy-88"

Nazwa pielgrzymki	Liczba podgrup i pątników	Tajni współpracownicy i kontakty operacyjne
Białostocka Piesza Pielgrzymka[116]	4 (1400)	„Alfa", „Ikar", „Jacek", „Józef", „Lotos", „Piotr", „Tomasz", „Wiktor"
Lubelska Piesza Pielgrzymka	21 (6000)	„Aleksander", „Ewa", „Filip", „Grzegorz", „Jacek", „Jan", „Kazimierz", „Wojtek"
Piesza Pielgrzymka Łomżyńska	7 (3000)	„Bosman" „Kajka", „Krzysiek", „Olcha", „Tęcza", „Torpeda"
Piesza Pielgrzymka Podlaska	7 (13 215)	„Daniel", „Marian", „Pątnik", „Polonez", „Roman", „Zbyszek", „Zenek"
Praska Pielgrzymka Piesza Pomocników Matki Kościoła	5 (1000)	„August"
Piesza Praska Pielgrzymka Rodzin	b.d. (1500)	„August", „Piotr"
Tomaszowska Piesza Pielgrzymka	3 (1500)	„Ewa", „Jacek", „Lojalny", „Mały", „Mefisto", „Sokół"
Warszawska Akademicka Pielgrzymka Diecezjalna	12 (7000)	„Antoni", „Antoni II", „Łapa", „Orzeszko"
Warszawska Pielgrzymka Piesza, Radomska Pielgrzymka Piesza, Piesza Pielgrzymka Ziemi Sandomierskiej[117]	58 (27 773) 46 (15 870)	„Antoni", „Antoni I", „August", „Danka", „Dejzym", „Eryk", „Hippis", „Hubert", „Izydor", „Janek", „Jerzy", „J.K." (KO), „Jurek", „Karol", „Konik", „Leszek", „Łysy", „Mały", „Modrzew", „Nestor", „Olek", „Orzeszko", „Pelikan, „Piotr", „Skorpion", „Stanisław", „Stokrotka", „Sylwia", „Tadek", „Tadeusz", „Wara", „Zbyszek", „Zenek"

Źródło: AIPN Ra, 08/1060, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-88", Plan przedsięwzięć operacyjnych do sprawy obiektowej krypt. „Pątnicy-88", opracowany przez naczelnika Wydziału IV WUSW w Radomiu ppor. Stanisława Wilka, 5 VII 1988 r., k. 8–20; *ibidem*, Szyfrogram insp. Wydziału IV SUSW kpt. W. Kamińskiego dotyczący WPP, 7 VIII 1988 r., k. 143–144; *ibidem*, Szyfrogram zastępcy szefa RUSW ds. SB w Lipsku por. J. Czajkowskiego dotyczący PPP, 6 VIII 1988 r., k. 149; *ibidem*, Szyfrogram zastępcy szefa RUSW ds. SB w Grójcu mjr. Tadeusza Czarneckiego dotyczący II BPP, PPP i PPŁ, 6 VIII 1988 r., k. 151; *ibidem*, Szyfrogram zastępcy szefa RUSW ds. SB w Lipsku por. J. Czajkowskiego doty-

czący PPP i LPP, 7 VIII 1988 r., k. 159; *ibidem*, Szyfrogram naczelnika Wydziału IV SUSW mjr. Wojciecha Kwiatkowskiego dotyczący 277 WPP, 6 VIII 1988 r., k. 161–163; *ibidem*, Szyfrogram zastępcy naczelnika Wydziału IV WUSW w Piotrkowie Trybunalskim kpt. Zdzisława Libusza (z up. inspektor Wydziału IV WUSW w Piotrkowie Trybunalskim por. Jacek Motylewski) dotyczący grupy 15 WPP, 8 VIII 1988 r., k. 180–181; *ibidem*, Szyfrogram naczelnika Wydziału IV WUSW w Piotrkowie Trybunalskim mjr. Aleksandra Chorążego dotyczący wyjścia podgrupy 10 (opoczyńskiej) WPP i PPPR, 10 VIII 1988 r., k. 203–204; *ibidem*, Szyfrogram zastępcy naczelnika Wydziału IV WUSW w Częstochowie mjr. Zbigniewa Gondka dotyczący II kolumny RPP, 13 VIII 1988 r., k. 225–226; *ibidem*, Szyfrogram zastępcy szefa RUSW ds. SB w Białobrzegach kpt. Wiesława Fruby dotyczący IV PPPPMK, 18 VIII 1988 r., k. 228; *ibidem*, Analiza materiałów dotyczących sprawy obiektowej krypt. „Pątnicy-88" sporządzona zgodnie z Instrukcją nr 001/77 dyrektora Departamentu IV MSW przez st. insp. Wydziału IV WUSW w Radomiu ppor. Jerzego Dychałę, b.d., k. 235–237; *ibidem*, Wniosek o zakończenie sprawy obiektowej krypt. „Pątnicy-88", sporządzony przez p.o. naczelnika Wydziału IV WUSW w Radomiu ppor. Stanisława Wilka, 26 X 1988 r., k. 238; AIPN, 01419/416, Sprawa obiektowa krypt. „Wycieczka", Wykaz tajnych współpracowników i funkcjonariuszy biorących udział w zabezpieczeniu pielgrzymek wychodzących z terenu woj. kieleckiego, sporządzony przez naczelnika Wydziału IV WUSW w Kielcach ppłk. Stanisława Ryraka, 21 VII 1988 r., k. 16–18; *ibidem*, Wykaz tajnych współpracowników zabezpieczających operacyjnie PPP, b.d., k. 40; *ibidem*, Pismo naczelnika Wydziału IV WUSW w Lublinie ppłk. Edwarda Hawryło do naczelnika Wydziału III Departamentu IV MSW dotyczące tajnych współpracowników mających operacyjnie zabezpieczyć LPP, 11 VIII 1988 r., k. 42–43; *ibidem*, Wykaz tajnych współpracowników pionu IV realizujących zadania związane z operacyjnym zabezpieczeniem pielgrzymek przechodzących w miesiącu lipcu i sierpniu 1988 r. przez teren woj. piotrkowskiego, sporządzony przez st. insp. Wydziału IV WUSW w Piotrkowie Trybunalskim por. Jacka Motylewskiego, b.d., k. 47–50.

Wśród korzyści płynących z udziału podchorążych WSO w działaniach wobec pielgrzymów podejmowanych przez organy bezpieczeństwa autor opracowania wymienił dopływ informacji, fachowo opracowanych na potrzeby Wydziału IV SUSW, a także możliwość sprawdzenia się w roli TW i zapoznania z zasadami pracy z osobowymi źródłami informacji, co mogło okazać się przydatne w praktyce zawodowej. Podchorążym zostały powierzone następujące zadania: „ujawnianie wszelkich faktów prowadzenia działalności propagandowej ze strony kleru i przedstawicieli zdelegalizowanych organizacji bądź też nielegalnych grup antysocjalistycznych; ujawnianie wszelkich zorganizowanych akcji: petycji, kolportażu, haseł i pism bezdebitowych oraz innych dokumentów zawierających szkodliwe politycznie treści; ujawnianie wszelkich przypadków wystąpień sprzecznych z religijnym charakterem pielgrzymek, podważania decyzji władz w dziedzinach gospodarczych, politycznych, stosunków z Kościołem, organizacjami społecznymi i zawodowymi; ujawnianie faktów nieprzestrzegania »Tymczasowego Ramowego Regulaminu Pielgrzymek« oraz zarządzeń administracyjnych przez kler i uczestników pielgrzymek; wszechstronne rozpoznanie organizowanych nauk, konferencji, odczytów i dyskusji na trasach, podczas odpoczynku i w miejscach noclegowych; ujawnianie wszelkich innych poczynań organizatorów bądź pątników wykraczających poza religijny charakter pielgrzymek, a będących w zainteresowaniu Służby Bezpieczeństwa"[118].

Według autora cytowanego opracowania, bezpośredniego uczestnika pielgrzymki w 1984 r. (grupy 16 brązowej 273 WPP) i współwykonawcy założeń inwigilacyjnych, Wydział V Departamentu IV zaakceptował koncepcję Wydziału IV SUSW. Jej realizacja miała być uzgodniona z kierownictwem WSO w Legionowie[119]. Przy wyborze podchorążych WSO do „operacyjnego zabezpieczenia" WPP i WAPD kierowano się następującymi kryteriami: staż pracy w SB; znajomość problematyki pionu IV; łatwość nawiązywania

kontaktów w grupie; predyspozycje fizyczne (stan zdrowia, kondycja fizyczna); predyspozycje psychiczne (m.in. odporność na stres) oraz odpowiedni wiek (nie mogli się wyróżniać na tle „grup studenckich i młodzieżowych uczestniczących w tej imprezie")[120].

Dla podchorążych, którym powierzono nietypowe zadania, zorganizowano w WSO liczne szkolenia, aby zapoznać ich z „problematyką pionu IV MSW w zakresie operacyjnego zabezpieczenia"[121]. Wyznaczono także funkcjonariuszy Wydziału IV SUSW, którzy mieli się zajmować przyszłymi „pielgrzymami", m.in. nakreślić zadania oraz sposób ich realizacji. Szczególną uwagę zwracano na przestrzeganie zasad konspiracji, pilnowanie terminu i miejsca spotkań z funkcjonariuszami „obsługującymi" pielgrzymkę oraz na odpowiednie zachowanie, nieodbiegające od zachowania pielgrzymów, np. udział we wspólnej modlitwie i w konferencjach, a także przestrzeganie zaleceń organizatorów i kierownictwa pielgrzymki[122]. Dla niedoświadczonych studentów WSO zorganizowano przejazd trasami pielgrzymek i wskazano im miejsca spotkań z funkcjonariuszami. Przed rozpoczęciem pielgrzymek otrzymali oni dokumenty wystawione na fikcyjne nazwiska, jak również sprzęt turystyczny (śpiwory i namioty), konserwy mięsne oraz pieniądze przeznaczone na realizację wyznaczonych zadań, m.in. na tzw. wpisowe, przewóz bagaży, korzystanie z pól namiotowych, wyżywienie, zbiórki na cele dobroczynne, zakup wydawnictw[123]. Po zakończeniu kolejnego etapu wędrówki podchorążowie spotykali się z oficerami SB i przekazywali im pisemne informacje uzyskane w czasie pielgrzymowania. Na podstawie tych materiałów pracownicy operacyjni sporządzali codziennie meldunki, które w formie szyfrogramów przesyłali do Wydziału IV SUSW. Następnie funkcjonariusze tegoż wydziału uzupełniali je o dane otrzymane z wydziałów IV WUSW, Wydziału „B" i MO i w późnych godzinach wieczornych przekazywali do Wydziału V Departamentu IV MSW oraz organom partyjnym. Informacje uzyskane od podchorążych SB wykorzystywała w rozmowach z kierownictwem pielgrzymki, jak również do celów propagandowych, procesowych oraz operacyjnych. Jacek Śledziecki w konkluzji swojej pracy napisał: „Udział słuchaczy WSO w Legionowie podczas operacyjnego zabezpieczenia pielgrzymek warszawskich przyczynił się do uzyskania wielu cennych informacji będących w zainteresowaniu naszej służby. [...] Udział i zaangażowanie podchorążych WSO w Legionowie zyskał uznanie kierownictwa Departamentu IV MSW i potwierdził trafność koncepcji wypracowanej przez Wydział IV SUSW w zakresie dokładniejszego rozpoznania i neutralizacji zagrożeń powodowanych działalnością hierarchii kościelnej podczas tego typu imprez"[124].

Po zakończeniu pielgrzymek podchorążowie przedłożyli przełożonym własne wnioski, by w przyszłości usprawnić uczestnictwo studentów WSO w tego rodzaju inicjatywach. Wskazywali na konieczność lepszego poznania parafii, w której zostanie wystawiony fikcyjny dokument dla potencjalnych TW, umieszczenia w fikcyjnych dokumentach adresu zgodnego z adresem parafii; dobrej znajomości uczelni, na którą wskazuje legitymacja studencka; uczestnictwa potencjalnych agentów w rekolekcjach, dniach skupienia i Mszach Świętych odprawianych w kościele OO. Paulinów i kościele św. Anny, lepszego zaopatrzenia w sprzęt turystyczny, amatorski sprzęt fotograficzny i nagraniowy, zwiększenia środków finansowych, nakłonienia organizatorów do tego, by w celu łatwiejszej identyfikacji pątników bagaże zostały opisane imieniem i nazwiskiem oraz pełnym adresem, ulokowania w grupie nie dwóch, ale czterech TW (by nie wzbudzać podejrzeń, kiedy dwóch agentów oddali się w tym samym czasie na spotkanie z oficerem prowadzącym);

zapewnienia pracownikowi „obsługującemu" agentów stroju pielgrzyma; ulokowania się w pobliżu sprzętu nagłaśniającego, by uniknąć bezpośredniego kontaktu ze służbą porządkową i zyskać możliwość ustalenia nazwisk duchownych prowadzących konferencje[125].

Podchorąży WSO w Legionowie plut. Adam Krzemiński, który jako agent uczestniczył w pieszych pielgrzymkach, w pracy dyplomowej napisanej w 1989 r. stwierdził, że udział studentów szkoły oficerskiej w charakterze TW stał się normą[126]. Według niego nie wszystkie inicjatywy związane z udziałem podchorążych w pieszych pielgrzymkach były właściwie realizowane. Jako przykład przywołał on pielgrzymkę z roku 1989: „Przeszkolona i przygotowana do pielgrzymki grupa słuchaczy WSO MSW została w 60 proc. zdekonspirowana, ponieważ całą tę grupę użyto do rozproszenia tłumu w zajściach mających miejsce przed kościołem pod wezwaniem św. [Stanisława] Kostki na Żoliborzu. Działania podchorążych zostały sfotografowane i zarejestrowane kamerami »video« przez opozycję, jak również duchownych. [...] Interwencje słuchaczy WSO, jakie wówczas miały miejsce, były bezpośrednim powodem konieczności wycofania ich z pielgrzymki. Generalnie nasuwa się wniosek, że wykorzystując tą formę współpracy między WSO w Legionowie a SUSW w Warszawie, należy bezwzględnie nakazać dowódcom pododdziałów szkolnych, aby nie angażowali wyżej wymienionych słuchaczy do jakichkolwiek działań operacyjnych na ulicach Warszawy czy innych miast. Grupa tych słuchaczy nie jest nigdy liczna (15–20 osób), a tym samym nie stanowi znaczącej, decydującej siły w działaniach ulicznych"[127].

Oprócz dotychczasowych metod operacyjnych Adam Krzemiński proponował perlustrację korespondencji (zwłaszcza organizatorów) oraz zainstalowanie podsłuchów telefonicznych w Centralnym Ośrodku DA działającym przy kościele św. Anny i w klasztorze OO. Paulinów w Warszawie, a także stosowanie na większą skalę działań dezintegracyjnych[128], które miały spowodować osłabienie „wewnętrznej spoistości funkcjonowania poszczególnych ogniw pielgrzymki". Krzemiński zwrócił również uwagę na tzw. działania inspiracyjne, których celem była afirmacja systemu społecznego PRL i zaangażowanie duchownych w działania korzystne dla władz komunistycznych. Innym sposobem zwalczania ruchu pątniczego miało być ujawnianie w prasie i telewizji wszelkich niedociągnięć organizacyjnych i wszelkich wykroczeń (np. kradzieży bagażu), niemoralnych postaw pielgrzymów oraz takich wydarzeń, „które by jednoznacznie kompromitowały księży i Kościół"[129].

Niektórzy zaangażowani w inwigilację pieszych pielgrzymek tajni współpracownicy, zarówno spośród duchownych, jak i osób świeckich, zasługują na szczególną uwagę. Przybliżenie ich działań agenturalnych pozwoli poznać metody pozyskiwania informacji oraz ukazać udział w dezintegracji ruchu pielgrzymkowego, a także świadczy o włączaniu TW we wszystkie dziedziny życia społecznego i religijnego.

Do grona wyróżniających się w opinii przełożonych tajnych współpracowników należał wikariusz parafii św. Jana w Radomiu (od 1976 r.) ks. Henryk Gąszcz, któremu nadano pseudonim „Heniek"[130]. Do współpracy został pozyskany przez SB już w latach sześćdziesiątych, kiedy pełnił funkcję wikariusza w Kozienicach[131]. W 1976 r. przeniesiono go do Radomia, gdzie był wykorzystywany jako agent do rozpracowywania uczestników pielgrzymki radomskiej oraz przekazywania informacji na temat przygotowań do koronacji Matki Bożej w Błotnicy. Ujawnił on funkcjonariuszom bezpieki m.in. informacje dotyczące struktury organizacyjnej pieszej pielgrzymki na Jasną Górę w 1977 r. oraz nazwiska księży planujących w niej udział. Wśród kapłanów zadenuncjowanych przez „Heńka" znaleźli

się: Lech Gralak z kaplicy MB Królowej Świata przy ul. Siennej w Radomiu − kierownik pielgrzymki, Zdzisław Domagała z parafii św. Jana w Radomiu, Mieczysław Murawski z parafii św. Stanisława Biskupa i Męczennika w Wierzbicy, Jan Niziołek z parafii św. Barbary w Pionkach. Poza tym agent ten przekazał SB, że funkcję szefa porządkowych ma pełnić Janusz Sadłowski, pracownik firmy obuwniczej „Radoskór" w Radomiu[132]. Od TW „Heńka" oraz agentów o pseudonimach „Piotr" i „Lekarz" SB uzyskała informacje dotyczące programu pielgrzymki oraz grupy studentów radomskiej WSI, która miała się znaleźć w „17" DA. Dzięki donosom „Heńka" bezpieka dowiedziała się, w jaki sposób duchowni zachęcają do udziału w pielgrzymkach; jak wygląda organizacja większych grup pątniczych spośród młodzieży; jaki jest zakres pomocy dla pątników w zapewnieniu im wyżywienia i noclegów, a także poznała personalia pracowników służby zdrowia, którzy mieli udzielać pielgrzymom pomocy medycznej[133]. Agent „Heniek" sumiennie wykonywał zadania wyznaczone przez oficerów prowadzących. Pod koniec 1977 r. inspektor Wydziału IV KW MO w Radomiu plut. Adam Kawałek polecił mu dalszą inwigilację duchownych – potencjalnych uczestników pielgrzymki, zwłaszcza przewodników podgrup, oraz „rozpoznawanie" nowych faktów dotyczących pielgrzymki[134].

„Heniek" przekazał również SB niezwykle dla niej cenne informacje na temat koncepcji częściowego lub całkowitego uniezależnienia się pielgrzymki radomskiej od pielgrzymki warszawskiej. Inicjatywie tej, którą zgłosił ks. Lech Gralak, był przeciwny proboszcz parafii św. Jana w Radomiu i dziekan radomski ks. Stanisław Sikorski. Jego zdaniem, ks. Gralak nie miał mandatu Kościoła na organizowanie pielgrzymki. Przeciwni tej idei byli też oo. paulini, niezainteresowani tworzeniem w Radomiu specjalnej podgrupy „17" DA[135]. Tajny współpracownik „Heniek" ujawnił funkcjonariuszom SB szczegóły prywatnej rozmowy ks. Sikorskiego z ks. Gralakiem, podczas której omawiano kwestie sporne dotyczące dalszego funkcjonowania grupy[136]. Przekazał też informację, że ks. Zdzisław Domagała zamierza zrezygnować z prowadzenia zajęć z DA na rzecz nauczania religii, przewodzenia kołom biblijnym, a przede wszystkim planuje więcej czasu poświęcić ruchowi pielgrzymkowemu w Radomiu[137]. W notatce służbowej z 8 maja 1978 r. pisał o mianowaniu ks. Domagały diecezjalnym referentem ds. pielgrzymkowych[138], ale też dostarczył SB informacje, które mogły posłużyć do skłócenia duchowieństwa[139].

W 1980 r. TW „Heniek" wraz z innymi agentami przysłużył się bezpiece, inwigilując ks. Domagałę, przeciwko któremu były prowadzone działania w ramach operacyjnego rozpracowania krypt. „Medyk"[140]. Na liście tajnych współpracowników skierowanych do inwigilacji pielgrzymki radomskiej w 1981 r. ten agent został umieszczony na pierwszej pozycji, co może świadczyć o dużej wadze jego donosów i o tym, że informacje uzyskiwane od ks. Gąszcza były wiarygodne[141]. Dokumentacja spraw obiektowych „Pątnicy" potwierdza również udział TW „Heńka" w inwigilacji radomskiego środowiska pielgrzymkowego w latach 1982–1983, ale nie można wykluczyć, że działalność agenturalną w tym zakresie kontynuował do końca lat osiemdziesiątych[142].

Ważnym dla bezpieki tajnym współpracownikiem wywodzącym się z duchowieństwa był proboszcz parafii Odechów ks. Piotr Karbowiak, któremu nadano pseudonim „Praktykant". Do współpracy został pozyskany w 1981 r. przez młodszego inspektora Wydziału IV KW MO w Radomiu st. kpr. Sławomira Bogusiewicza. Funkcjonariusz wykorzystał w tym celu „materiały kompromitujące", wziął też pod uwagę „lojalny stosunek kapłana do istniejącej rzeczywistości". W latach 1986–1987 ks. Karbowiakowi powierzono zadanie

inwigilowania pielgrzymek łomżyńskiej i radomskiej (grup przysuskiej i drzewickiej). Agent „Praktykant" mógł pozyskiwać cenne dla bezpieki informacje, ponieważ cieszył się zaufaniem wśród duchowieństwa. Z opinii SB wynika, że przez pracowników kurii sandomierskiej był uznawany za kapłana oddanego Kościołowi, dbającego o rozwój życia religijnego w swojej parafii[143].

Dane dotyczące ruchu pątniczego przekazywały SB również osoby świeckie. Jedną z nich był Grzegorz Kotwicki, pracownik naukowy radomskiej WSI. Otrzymał on pseudonim „Zośka"[144]. Do współpracy został zwerbowany w pierwszej połowie lat sześćdziesiątych, w trakcie odbywania służby wojskowej. Zadaniem Kotwickiego była inwigilacja kleryków służących w tamtejszej jednostce. W późniejszym okresie agent „Zośka" inwigilował środowisko Politechniki Świętokrzyskiej oraz konwersatoriów DA prowadzonych przez wikariusza parafii Opieki NMP w Radomiu ks. Jerzego Banaśkiewicza. Podczas tych spotkań uzyskiwał informacje dotyczące osób, tematyki konwersatoriów oraz dyskusji[145]. W latach 1978–1988 Kotwickiego wielokrotnie wykorzystywano do inwigilacji pieszych pielgrzymek w ramach spraw obiektowych „Pątnicy" oraz „Skorpion". Funkcjonariusze SB wyznaczyli go (a także tajnych współpracowników o pseudonimach „Maks", „G-5", „Zdenek" i „EKG") do inwigilacji pielgrzymek warszawskiej i radomskiej[146]. Do zadań tego agenta należało m.in.: „uzyskiwanie informacji wyprzedzających o planowanych przedsięwzięciach i zamiarach księży prowadzących zajęcia DA i aktywistów, w szczególności działaniach na rzecz zachęcenia młodzieży do uczestnictwa w pielgrzymkach"[147]. Podczas pielgrzymek inwigilował pracowników WSI, służby zdrowia i kultury. W 1984 r. por. Tadeusz Żabiński z Wydziału III WUSW w Radomiu polecił Kotwickiemu, by uczestniczył w pielgrzymce radomskiej. Dlatego też za pośrednictwem pracownika naukowego WSI Jana Rejczaka agent szukał kontaktu z ówczesnym kierownikiem tej pielgrzymki ks. Domagałą. W trakcie pielgrzymki pięć razy spotkał się z mł. chor. Zenonem Fularskim z Wydziału III WUSW w Radomiu, któremu na bieżąco przekazywał informacje, a po jej zakończeniu sporządził na piśmie dokładne sprawozdanie[148]. 7 lutego 1985 r. podczas spotkania z zastępcą naczelnika Wydziału III KW MO w Radomiu kpt. Andrzejem Parszewskim Kotwicki oświadczył, że może nawiązać kontakt z o. Hubertem Czumą, jezuitą z Radomia (przewodnikiem jednej z grup pielgrzymki warszawskiej), za pośrednictwem swojej ciotecznej siostry, dobrze znającej o. Huberta[149]. W notatce służbowej z 17 czerwca 1988 r. ppor. B. Gorgiel informował, że Kotwicki nadmienił mu w rozmowie, iż chce zakończyć współpracę z SB. Kotwicki zapowiedział, że 15 lipca 1988 r. odejdzie z uczelni, gdzie doznał wielu krzywd, i tym samym utraci możliwość zdobywania informacji użytecznych operacyjnie[150].

Jednym z duchownych infiltrujących środowisko Kościoła katolickiego był proboszcz parafii w Rzucowie ks. Henryk Krzosek[151]. Nieformalną współpracę z SB podjął on pod koniec lat siedemdziesiątych. Służba Bezpieczeństwa zarzucała mu inspirowanie wiernych do „wrogich wystąpień" przeciwko władzy komunistycznej, co miało się przejawiać apelowaniem do władz, bez porozumienia z Kurią Diecezjalną w Sandomierzu, o wyrażenie zgody na budowę w Rzucowie kościoła, który miał zastąpić tamtejszą kaplicę. Jeszcze przed werbunkiem ks. Krzosek przekazał kierownikowi Sekcji I Wydziału IV KW MO w Radomiu ppor. Leonowi Boczkowi informacje dotyczące planów duszpasterskich dekanatu szydłowieckiego[152]. W trakcie tzw. rozmów profilaktycznych, które przed sezonem pielgrzymkowym były przez funkcjonariuszy SB prowadzone z proboszczami parafii znajdujących się na trasie przemarszu pielgrzymki radomskiej, ks. Krzosek ujawnił szczegóły

organizacyjne oraz przekazał informacje o noclegach, a także podał liczbę duchownych planujących udział we wspomnianej inicjatywie duszpasterskiej. Ostatecznie ks. Krzosek został zwerbowany przez por. Leona Boczka 17 października 1980 r. Nadano mu pseudonim „Henryk". Odstąpiono od złożenia na piśmie deklaracji współpracy, aby nie spowodować zmiany jego pozytywnego nastawienia do utrzymywania kontaktów z SB. Ksiądz Krzosek otrzymał zadanie tonowania nieprzychylnych władzom nastrojów w swojej parafii. W trakcie rozmowy werbunkowej poinformował funkcjonariusza SB o sytuacji w dekanacie oraz wizytacji w parafii Rzuców przeprowadzonej przez bp. Piotra Gołębiowskiego. 6 stycznia 1981 r. SB nakreśliła ks. Krzoskowi zadania, które obejmowały m.in. „1. Badanie nastrojów kleru pod kątem ustalania faktów ich niezadowolenia z polityki kadrowej prowadzonej przez kurię biskupią; 2. Ustalanie opinii poszczególnych znanych mu księży na temat sytuacji społeczno-politycznej w kraju i aktualnych stosunków na odcinku państwo–Kościół; 3. Rozpoznawanie nowych koncepcji i programów działalności Kościoła na odcinku oddziaływania na poszczególne środowiska społeczne, a szczególnie na młodzież"[153]. Plan przewidywał dezintegrację środowiska duchownych przez: „propagowanie wśród księży znanych nam [SB – L.G., P.T.] informacji kompromitujących biskupów i księży odznaczających się wrogą postawą w celu obniżania ich autorytetu bądź przeciwdziałania zajmowaniu przez nich eksponowanych stanowisk w hierarchii kościelnej". „Henryk" przekazał SB informacje dotyczące przebiegu pielgrzymki radomskiej oraz swoje opinie na temat księży Bronisława Kaczmarskiego, Czesława Kołtunowicza i Henryka Michałka[154]. Data zakończenia przez ks. Krzoska współpracy z SB jest trudna do ustalenia.

Do aktywnych tajnych współpracowników SB należał proboszcz parafii w Kunicach ks. Jan Matejek[155]. Bezpieka była zaniepokojona jego zaangażowaniem w pracę duszpasterską z młodzieżą (szczególnie w okresie, kiedy pełnił funkcję wikariusza w kościele św. Jana w Radomiu) i tym, że cieszył się dużym zaufaniem wśród wiernych. Agentowi nadano pseudonim „Wiktor". Ważne dla bezpieki było to, że wyrażał negatywne opinie o pieszych pielgrzymkach. Na przykład w 1976 r. skrytykował pielgrzymkę warszawską: „zła organizacja, duża ilość młodzieży udział w pielgrzymce traktuje jako wycieczkę i wyżycie się seksualne, tak że o imprezie tej nie można powiedzieć nic pozytywnego. Zdanie podobne w tej sprawie ma większość księży"[156]. Ksiądz Matejek zwracał również uwagę na powtarzające się podczas pielgrzymki warszawskiej wypadki kradzieży oraz niezadowolenie proboszczów, wynikające z tego, że byli zobowiązani zapewnić duchownym-pątnikom noclegi i wyżywienie, a kuria im w tym nie pomagała[157]. Negatywne opinie o wspomnianej pielgrzymce wyraził także w 1978 r. (nie wiedząc o realizowanych przez SB działaniach dezintegracyjnych): „bałagan, jedynie zdyscyplinowaną grupą jest radomska, co ogólnie daje się zaobserwować. [...] Zdaniem księży uczestników ilość cudzoziemców winna być ograniczona, a szczególnie Włochów i Niemców, gdyż ich zachowanie może wpłynąć ujemnie na młodzież przez przekazywanie różnego rodzaju osiągnięć ujemnych Zachodu, jak pornograficznych zdjęć i różnego rodzaju świństw, co na pewno nie wpłynie wychowawczo na młodzież"[158]. W 1980 r., powołując się na wypowiedź administratora parafii w Opocznie ks. Piotra Jaroszka, przekazał funkcjonariuszowi SB opinię dotyczącą pielgrzymki z tego roku: „bałagan, brak warunków higienicznych. Oprócz tego dodatkową plagą to pielgrzymi cudzoziemcy, którzy poza demoralizacją w postaci narkotyzowania się to jeszcze rozpowszechniają pornografię, jak to miało miejsce w parafii Paradyż"[159]. Pozytywnie natomiast ocenił przebieg imprezy w 1981 r.,

podkreślał m.in. entuzjazm i pomoc mieszkańców miejscowowści położonych na trasie przemarszu oraz spadek liczby kradzieży i awantur, w czym zasługę miały – zdaniem księdza – niewątpliwie MO i „Solidarność". W 1983 r. przytoczył opinie księży Józefa Śliwaka z Libiszowa, Edwarda Stępnia z Białaczowa i Stanisława Mandeckiego z Brzustowa: „pielgrzymka była dobra w minionym czasie – szczególnie podczas zaborów, gdyż podnosiła ducha w narodzie oraz przyczyniała się do kontaktów ludzi z poszczególnych zaborów. Mimo różnego rodzaju trudności i umęczenia co roku chodzą coraz większe ilości pątników do Częstochowy, przy czym idą już pielgrzymki lokalne, tak że ludzi opanował szał pielgrzymowania – księża liczą się z tym, że jest to moda i wszystko przeminie"[160].

Źródłem cennych informacji był dla bezpieki TW „U-1" *vel* „Wąkop" – ks. Wincenty Młodożeniec[161]. Współpracę z UB podjął z obawy przed utratą probostwa w Iłży i kontynuował ją po przejściu do Białobrzegów. Działalność tego agenta okazała się dla Kościoła katolickiego wyjątkowo szkodliwa[162]. Po wyeliminowaniu z szeregów czynnej agentury w 1965 r. ks. Młodożeniec pozostał na usługach SB w charakterze kontaktu poufnego. Już jako emeryt inwigilował środowisko duchownych pracujących w wikariacie eksponowanym MB Królowej Świata w Radomiu, gdzie posługę duszpasterską sprawowali księża filipini. Wiedzę czerpał z prywatnych rozmów z kapłanami oraz z obserwacji. Na przykład zwracał uwagę na zachowanie ks. Gralaka, który zachęcał do podjęcia odważnych kroków, by załatwić pozwolenie na budowę świątyni[163]. W 1978 r. przekazał bezpiece uzyskane w trakcie „serdecznej rozmowy" z ks. Gralakiem, kierownikiem grup złotych, informacje dotyczące działań dezintegracyjnych prowadzonych przez SB wobec pielgrzymki radomskiej, programu spotkań z pielgrzymami, a także założeń organizacyjnych na kolejny sezon pielgrzymkowy[164]. 27 lipca 1979 r. ks. Młodożeniec doniósł SB o planowanym przez ks. Gralaka poprowadzeniu grup złotych w sposób zorganizowany ulicami Radomia, nawet jeśli władze administracyjne nie wydadzą zezwolenia na taki przemarsz[165]. Kontakt poufny „Wąkop" figuruje również w wykazach osobowych źródeł informacji wykorzystanych do inwigilacji pielgrzymek w latach 1980–1981[166].

Do najaktywniejszych tajnych współpracowników należy zaliczyć ks. Józefa Nowickiego[167], w latach 1962–1985 proboszcza parafii Kostrzyn w powiecie białobrzeskim zwerbowanego w 1964 r. Agent otrzymał pseudonim „Janusz". Aby go pozyskać do współpracy, bezpieka posłużyła się „materiałami kompromitującymi". „Janusz" przekazywał informacje dotyczące kilku dekanatów (m.in. radomskiego) oraz różnych organizacji charytatywnych i stowarzyszeń religijnych. Informacje uzyskane od niego były wykorzystywane w kilku sprawach obiektowych. Ksiądz Nowicki m.in. inwigilował księży „znanych z reakcyjnej postawy wobec władzy ludowej": Józefa Barańskiego z Gozdu, Jana Króla z Radzanowa, Antoniego Mąkosę z Błotnicy i Antoniego Czajkowskiego z Przybyszewa. Uczestniczył w zadaniach specjalnych realizowanych przez SB w Opocznie, Radomiu i Sandomierzu oraz podczas uroczystości lub wydarzeń kościelnych o zasięgu krajowym lub diecezjalnym. Do takich wydarzeń należały m.in.: 266 i 267 pielgrzymka warszawska oraz koronacja obrazu Matki Bożej w Błotnicy. Na przykład 4 września 1978 r. przekazał naczelnikowi Wydziału IV KW MO w Radomiu ppłk. Wiesławowi Białogońskiemu dane dotyczące WPP i uczestniczącej w niej grupy radomskiej (m.in. struktury organizacyjnej, liczby duchownych biorących udział w pielgrzymce oraz nastrojów panujących w grupach pątników po przybyciu do Studzianny). Opisał także przebieg kolejnych etapów pielgrzymowania[168]. W 1985 r. ze względu na zły stan zdrowia ks. Nowicki zrezygnował

z probostwa w Kostrzynie i zamieszkał na plebanii parafii św. Teresy na Borkach w Radomiu, przez co utracił możliwości dostarczania SB informacji użytecznych operacyjnie. Z czynnej sieci został wyeliminowany w 1988 r.[169]

Jednym z cennych dla SB tajnych współpracowników był także ks. Jan Oktobrowicz[170], dziekan dekanatu przedborskiego i proboszcz parafii w Przedborzu (1970–1986). Nadano mu pseudonim „Oktawian". Agent przekazywał SB informacje na temat wizytacji biskupich, peregrynacji kopii obrazu MB Częstochowskiej oraz konferencji dekanalnych. Wykonywał ponadto powierzone mu przez funkcjonariuszy zadanie dotyczące pieszych pielgrzymek do Częstochowy, przechodzących przez teren dekanatu białobrzeskiego: obserwacji duchownych i pątników „w zakresie wszelkiego rodzaju dyskusji i wypowiedzi na tematy społeczno-polityczne". Ksiądz Oktobrowicz negatywnie oceniał pielgrzymki sprzed 1976 r., kiedy to „dało się zaobserwować duży chaos i bałagan"[171]. Negatywnie wypowiadał się również o pielgrzymce z 1977 r. Krytykował ją za coraz większy bałagan organizacyjny spowodowany rosnącą liczbą pielgrzymów oraz za zachowanie młodzieży, zwłaszcza w kontaktach z Włochami, którym zarzucano, że promują pornografię i sprowadzają sobie na noc dziewczęta. Doniósł też SB, że pątnicy deklarują wycofanie się w przyszłości z pielgrzymki ze względu na fatalne zaopatrzenie w artykuły spożywcze[172]. Podobnie ocenił pielgrzymów, którzy wyruszyli na Jasną Górę w 1978 r.: „to idzie kupa bałaganiarzy i ludzi szukających wrażeń, szczególnie młodych ludzi, którzy w większości [są] zdemoralizowani. O powyższym stanowi duża ilość pornografii, z czego niezadowolone jest miejscowe społeczeństwo, gdyż zdjęcia takie znajdowali w swoich obejściach; księża winni przeprowadzać weryfikację pątników przed wyjściem na trasę; dla księży, przez których parafię przechodzi pielgrzymka, jest to największe nieszczęście, gdyż poza kłopotem zakwaterowania i wyżywienia kilkudziesięciu księży mieszkających w tym okresie na plebanii przychodzą dodatkowe kłopoty ze strony pielgrzymów, którzy dopuszczają się nawet kradzieży. Zdaniem księży dekanatu przedborskiego pielgrzymka warszawska spełniała wymogi, gdy w niej uczestniczyła mniejsza ilość wiernych bez udziału cudzoziemców; obecnie nie wiadomo, jaki jest jej cel i komu ma służyć – można ją potraktować jako pewnego rodzaju turystykę"[173].

Informatorem bezpieki był również ks. Adam Szeląg, proboszcz parafii w Szczeglicach (1970–1974) i Wrzeszczowie (1974–1989)[174]. Duchowny nie złożył jednak pisemnego zobowiązania do współpracy[175]. Nadano mu pseudonim „Julian". Kiedy ks. Szeląg objął probostwo parafii we Wrzeszczowie, został przekazany pod opiekę funkcjonariuszom Wydziału IV KW MO/WUSW w Radomiu[176]. W ostatnim okresie współpracy z „Julianem" funkcjonariusze prowadzący skarżyli się, że przejawia on coraz większą niechęć do współpracy i unika tematów interesujących SB. W latach 1976–1979 ks. Szeląg infiltrował pątników radomskich, ponieważ parafia Wrzeszczów znajdowała się na trasie pielgrzymki radomskiej, a poza tym uczestniczył w niektórych spotkaniach organizacyjnych. Na przykład podczas przemarszu grupy radomskiej przez Wrzeszczów przekazał SB informacje dotyczące powitania i pożegnania pątników w jego parafii[177]. „Julian" został wyeliminowany z sieci agenturalnej 8 września 1989 r.[178]

Do agentów niebezpiecznych dla Kościoła należał student WSI w Radomiu Stanisław Piasta, który inwigilował uczestników pielgrzymki radomskiej, środowisko DA oraz profesorów i studentów wymienionej uczelni. Pretekstem do nawiązania z nim współpracy stało się jego aresztowanie przez funkcjonariuszy MO podczas filmowania zniszczeń,

w tym spalonego budynku KW PZPR, po protestach czerwcowych w Radomiu w 1976 r. Współpracę z SB w charakterze tajnego współpracownika podjął 14 lipca 1976 r. w obawie przed uwięzieniem i usunięciem z uczelni, a zakończył w 1981 r. Piasta używał pseudonimów „Maks" i „Karol". Przekazywał informacje, które zostały wykorzystane w trzech sprawach obiektowych, czterech sprawach operacyjnego rozpracowania, trzech sprawach operacyjnego sprawdzenia oraz kwestionariuszu ewidencyjnym[179]. Pielgrzymki inwigilował w latach 1978–1980. „Maks" brał udział zarówno w spotkaniach organizacyjnych, jak i w samej pielgrzymce. Ujawnił bezpiece nazwiska jej uczestników, strukturę organizacyjną, szczegóły dotyczące miejsc noclegowych dla wcześniej przybyłych pątników, bagaży, sanitariatu itp. Informacje te uzyskał 4 sierpnia 1978 r., podczas spotkania w domu Janusza Sadłowskiego, lidera grupy fioletowej RPP, a następnie podczas spotkań, które odbyły się 5 maja 1978 r. i 23 lutego 1979 r. u Piotra Gruszki, członka grupy organizacyjnej pielgrzymki radomskiej[180]. Z inspiracji kierownika pielgrzymki radomskiej ks. Zdzisława Domagały Piasta podjął się prowadzenia kroniki pielgrzymkowej (wspólnie z pątniczką i dziennikarką gazety „Za i Przeciw" Anną Sitarską[181]). Sporządzał dla SB listy pątników łącznie z adresami oraz ustalał, z kim kontaktowali się na co dzień[182]. Jako „gorliwy" pątnik na bieżąco relacjonował funkcjonariuszowi prowadzącemu przebieg pielgrzymki, skupiając się na konferencjach i wypowiedziach uczestników (rejestrował je na taśmach magnetofonowych), a także nazwiskach rozpoznanych studentów oraz osób poddanych szczególnej obserwacji[183]. Po zakończeniu studiów w WSI utracił możliwości operacyjne i pod koniec 1981 r. został wyeliminowany z sieci agenturalnej[184].

Spośród osób świeckich tajnym współpracownikiem był też Marian Szydłowski, który współpracę z bezpieką podjął w 1975 r., a zerwał ją w czerwcu 1976 r. W tym okresie dostarczał informacje Służbie Kryminalnej KW MO w Lublinie; posługiwał się wówczas pseudonimem „Smok". Wkrótce jednak, ze względu na brak pracy, a co za tym idzie kłopoty finansowe, podjął współpracę z lubelską SB; otrzymał pseudonim „Artur". Bezpośrednim opiekunem Szydłowskiego był inspektor Wydziału III KW MO w Lublinie kpt. Janusz Oleszko. Agent przekazywał mu informacje co dwa dni[185]. Szydłowskiemu zlecono m.in. obserwowanie pielgrzymki warszawskiej – grupy 17 DA. Współpracując z SB, „Artur" prowadził ponadto inwigilację uczestników konwersatoriów DA w zakresie prowadzonej przez nich działalności ekumenicznej oraz rejestrował na taśmach magnetofonowych kazania niektórych duchownych, m.in. ordynariusza diecezji lubelskiej bp. Bolesława Pylaka[186].

Wyjątkową gorliwością w działalności agenturalnej odznaczał się Krzysztof Śmieszek ps. „Róża", zwerbowany na początku lat siedemdziesiątych, podczas studiów w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Krakowie. Jego zadaniem była inwigilacja środowiska studentów z DA, którzy brali udział w konwersatoriach prowadzonych w kilku ośrodkach duszpasterskich w Krakowie oraz ośrodkach ruchu oazowego. Śmieszek jako członek „17" DA WPP zyskał duże zaufanie wśród duchownych i znalazł się w gronie aktywu DA działającego przy kościele św. Anny w Warszawie. Należał do grupy organizacyjnej pielgrzymki akademickiej kierowanej przez sekretarza Komisji Episkopatu Polski ds. DA ks. Tadeusza Uszyńskiego[187]. Będąc uczestnikiem pielgrzymek, podejmował wobec pątników działania dezintegracyjne. Znał wszelkie szczegóły organizacyjne, zarówno przed wyjściem pielgrzymki, jak i w czasie jej trwania. Współpraca Śmieszka z bezpieką zakończyła się 29 września 1983 r. „ze względu na całkowite ograniczenie możliwości operacyjnych TW

oraz ograniczenia kontaktów w środowiskach będących w zainteresowaniu SB, a nadto brak możliwości dalszych kontaktów służbowych"[188].

Wymienieni tajni współpracownicy SB dopuścili się zdrady Kościoła katolickiego. Złamani przez funkcjonariuszy SB, próbowali pogodzić z własnym sumieniem udział w zaprowadzaniu nowego porządku, nierzadko za cenę dotkliwych prześladowań wielu ludzi. Współpracę podejmowali przeważnie ze strachu przed konsekwencjami, jakie mogliby ponieść za przestępstwa popełnione przez nich samych lub spreparowane przez SB. Niektórzy jednak czynili to dla korzyści materialnych lub z pobudek ideologicznych.

Nie sposób pominąć kwestii wiarygodności informacji przekazywanych przez TW. Wśród historyków panuje opinia, że fałszowanie statystyk nie odbywało się na tak dużą skalę, jak twierdzą byli współpracownicy SB, ale też nie były one do końca prawdziwe ze względu na zbyt dużą dowolność ich sporządzania (miały bowiem świadczyć o wysiłkach poszczególnych funkcjonariuszy SB w pozyskiwaniu i prowadzeniu tajnych współpracowników)[189]. Jan Żaryn zwraca jednak uwagę, że wówczas funkcjonował rozbudowany „system kontroli pracy operacyjnej oraz metody weryfikacji danych, dzięki którym ewentualne zawyżanie liczby tajnych współpracowników mogło trwać nie dłużej niż kwartał"[190]. Badacz zapewnia również, że nie spotkał informacji o ewentualnym fałszowaniu danych, i uważa, iż prowadzone przez Wydział „C" dokładne statystyki kwartalne mają dużą wiarygodność. Powołuje się przy tym na wypowiedź byłego szefa SB gen. Henryka Dankowskiego, który biorąc pod uwagę sprawnie działający system kontroli MSW, wykluczał możliwość nadużyć w pracy operacyjnej funkcjonariuszy SB[191].

Warto zaznaczyć, że nie wszystkie osoby, które podpisały zobowiązanie do współpracy, potem ją realizowały. Zdarzało się, że agenci się od niej dystansowali lub przekazywali informacje nieistotne (dotyczy to zarówno duchownych, jak i świeckich). Były to tzw. puste werbunki, które nie przynosiły bezpiece żadnego pożytku. Jednakże znaczna grupa tajnych współpracowników gorliwie wypełniała zadania powierzone przez bezpiekę. Jeden z funkcjonariuszy SB nazwał ich „bezpieczniakami w sutannach i postulował, by tych duchownych, którzy wykazali się dobrą pracą i współpracą [...] przyjmować do pracy w Wydz[iale] IV KW MO"[192].

Nasuwa się w końcu pytanie o sumienie i wrażliwość duchownych, którzy godzili pełnioną misję ze współpracą z SB i zdawali sobie sprawę z konsekwencji działań agenturalnych. Już w 1949 r. bp Michał Klepacz przestrzegał duchownych przed współdziałaniem z SB: „Obiecują wielkie korzyści, grają na patriotyzmie, zapewniają całkowite bezpieczeństwo i tajność współpracy albo straszą różnymi sposobami. Biada temu, kto ulegnie pokusie lub da się zastraszyć, bo nie tylko nie zapewni sobie korzyści, lecz także nie zapewni sobie bezpieczeństwa, a zwłaszcza spokoju sumienia. Zostanie wykorzystany przez szantaż, [będzie] wciągany w coraz trudniejsze sprawy, do ostatnich granic spodlony i potem odrzucony"[193].

---

[1] F. Musiał, *„Kupczenie uczuciami". Metody werbunku duchownych w pierwszej dekadzie PRL-u* [w:] *W służbie komuny*, red. F. Musiał, J. Szarek, Kraków 2008, s. 33. Dzięki udostępnianiu historykom materiałów archiwalnych wzrasta poziom wiedzy na temat działalności agenturalnej osób wywodzących się z różnych środowisk polskiego społeczeństwa. Stan badań nad agenturą w polskim Kościele podsumował Paweł Skibiński w artykule *Infiltracja komunistycznych służb specjalnych w polskim Kościele – co już wiemy? Informacja na temat stanu badań*, „Teologia Polityczna" 2003/2004, nr 1, s. 57. Od połowy sierpnia 1953 r. UB wyróżniał trzy kategorie tajnych współpracow-

ników (podpisywali zgodę na współpracę, mieli pseudonim i numer ewidencyjny): rezydenci – prowadzący kilku agentów lub informatorów; agenci przekazujący informacje ze swoich informacji i uczestniczący w rozpracowywaniu danego środowiska lub osoby; informatorzy – zwerbowani z interesującego UB/SB środowiska „celem rozpoznania elementów potencjalnie wrogich (ludzi podejrzanych) i obserwacji zewnętrznych przejawów wrogiej działalności". Po 1960 r. zrezygnowano z tego trójpodziału sieci agenturalnej, jedyną kategorią osobowego źródła informacji był tajny współpracownik, który pełnił różne funkcje, dotychczas zarezerwowane dla oddzielnych kategorii (*Instrukcja nr 012/53 o pracy aparatu bezpieczeństwa z siecią agenturalną* [w:] *Instrukcje pracy operacyjnej*..., s. 31; *Instrukcja nr 03/60 o podstawowych środkach i formach pracy operacyjnej Służby Bezpieczeństwa* [w:] *ibidem*, s. 97–98; T. Ruzikowski, *Tajni współpracownicy pionów operacyjnych aparatu bezpieczeństwa 1950–1984*, „Pamięć i Sprawiedliwość" 2003, nr 1 [3]).

[2] *Instrukcja o pracy operacyjnej Służby Bezpieczeństwa resortu spraw wewnętrznych* [z 1 II 1970 r.] [w:] *Instrukcje pracy operacyjnej*..., s. 127, 133; F. Musiał, *Podręcznik bezpieki. Teoria pracy operacyjnej Służby Bezpieczeństwa w świetle wydawnictw resortowych Ministerstwa Spraw Wewnętrznych PRL (1970–1989)*, Kraków 2015, s. 89.

[3] F. Musiał, *Podręcznik bezpieki*..., s. 92.

[4] R. Terlecki, *Miecz i tarcza komunizmu*..., s. 194–195.

[5] *Instrukcja o pracy operacyjnej*... [z 1 II 1970 r.], s. 133.

[6] *Ibidem*.

[7] Werbunek nowych tajnych współpracowników mógł być aktem jednorazowym lub procesem długotrwałym. W procesie tym stosowano metodę stopniowego oswajania kandydata z ewentualną współpracą z SB. Podstawą werbunku mogły być szantaż (wtedy wykorzystywano materiały obciążające lub kompromitujące) bądź dobrowolna zgoda w zamian za korzyści materialne lub wyrażona ze względu na „uczucia patriotyczne". Wobec osób duchownych zazwyczaj stosowano metodę pozyskiwania stopniowego „ze względu na silne powiązania kandydatów ze środowiskiem oraz niezwykle wyrazisty system wartości". Miało to powodować długotrwały proces „przewartościowania przekonań". Uciekano się wówczas do manipulacji psychicznej, która miała służyć zagłuszaniu wyrzutów sumienia. Pozyskanie tajnego współpracownika pociągało za sobą określoną procedurę. Funkcjonariusz był zobowiązany do odebrania pisemnego lub ustnego zobowiązania; uzyskania pierwszego donosu (pożądany w formie pisemnej); uzgodnienia pseudonimu; udzielenia instruktażu w kwestii konspiracji współpracy; ustalenia sposobu komunikacji (również awaryjnego wywołania spotkania) oraz ewentualnie omówienia kwestii wynagrodzenia lub zwrotu poniesionych kosztów. Czasem odstępowano od złożenia przez kandydata na TW pisemnego zobowiązania do współpracy i donosu na piśmie, aby go nie zrazić. Dotyczyło to wyłącznie kandydatów pozyskiwanych „na zasadzie dobrowolności". Uzyskanie wymienionych dokumentów było jednak konieczne zawsze przy werbunku, którego podstawą był szantaż. Finalnym momentem pozyskania było wyrażenie przez kandydata na TW zgody na współpracę z bezpieką (R. Terlecki, *Miecz i tarcza komunizmu*..., s. 194; F. Musiał, *Podręcznik bezpieki*..., s. 106, 112, 117, 120; por. P. Skibiński, *Infiltracja komunistycznych służb specjalnych*..., s. 63–65; J. Szczepaniak, *Jak werbowano tajnych współpracowników (informatorów, agentów) spośród duchowieństwa* [w:] *Kościół katolicki w czasach komunistycznej dyktatury. Między bohaterstwem a agenturą. Studia i materiały*, t. 3, red. J. Szczepaniak, M. Lasota, Kraków 2010, s. 57–79).

[8] Poziom wykształcenia agentów kształtował się następująco: wyższe – 66 (25 proc.); średnie − 139 (47 proc.), zawodowe – 37 (16 proc.), podstawowe – 20 (12 proc.). Informatorzy do 30 roku życia stanowili 67,76 proc. (229 TW); do 40 – 17,46 proc. (59 TW), do 50 – 10,05 proc. (34 TW), powyżej 50 – 4,73 proc. (16 TW). Większość TW rekrutowała się z sektora przemysłowego − 253 (75 proc.). Pozostali byli pracownikami placówek uspołecznionych (12 proc.), rolnikami (4 proc.), studentami (3 proc.) lub przedstawicielami innych zawodów (6 proc.). Na ogół werbowano agentów do spraw operacyjnych. Wyjątek stanowiło 7 TW z Wydziału IV (25 proc.), którzy byli wykorzystywani poza tymi sprawami. W 1979 r. podstawą werbunków była przede wszystkim współodpowiedzialność za ład, porządek i bezpieczeństwo (85 proc.). Część informatorów została pozyskana na zasadzie zainteresowania materialnego, a 4,7 proc. na podstawie materiałów kompromitujących lub obciążających (AIPN Ra, 02/40, t. 8, Analiza statystyczno-opisowa tajnych współpracowników pozyskanych przez SB w latach 1977, 1978 i 1979, 20 IV 1980 r., k. 3–8; *ibidem*, t. 10, Informacja dotycząca liczby tajnych współpracowników operacyjnych pozyskanych przez SB w Radomiu w 1979 r., 9 V 1979 r., k. 3–5).

[9] AIPN Ra, 02/38, t. 2, Uwagi i wnioski wynikające z danych statystycznych w odniesieniu do wydziałów operacyjnych SB [KW MO w Radomiu], b.d., k. 11–12.

[10] AIPN Ra, 02/40, t. 8, Analiza statystyczno-opisowa tajnych współpracowników pozyskanych przez SB w latach 1977, 1978 i 1979, 20 IV 1980 r., k. 3–8.

[11] AIPN Ra, 02/40, t. 10, Informacja dotycząca liczby tajnych współpracowników operacyjnych pozyskanych przez Służbę Bezpieczeństwa w Radomiu w 1979 r., 9 V 1979 r., k. 3–5. Zerwanie współpracy z bezpieką z inicjatywy samego informatora było niezwykle trudne. Zdarzało się jednak, że udawało mu się zerwać kontakt z SB. Jeśli został pozyskany na podstawie materiałów obciążających, to przesłanką ku temu mogły być amnestia, abolicja, przedawnienie (materiały obciążające traciły na znaczeniu), jeśli został zwerbowany na podstawie materiałów kompromitujących, przyczyną mogło być ujawnienie sprawy, a gdy podstawę pozyskania stanowiło zainteresowanie materialne – poprawa sytuacji finansowej TW (F. Musiał, *Podręcznik bezpieki*..., s. 158).

[12] AIPN Ra, 02/38, t. 4, Uwagi i wnioski wynikające z danych statystycznych w odniesieniu do wydziałów SB, b.d., k. 21–23. Ponieważ spotkania z osobowymi źródłami informacji musiały się odbywać w konspiracji, były organizowane w specjalnych miejscach, takich jak lokale kontaktowe, mieszkania konspiracyjne lub też w miejscach zapasowych (w razie dekonspiracji mieszkań lub lokali konspiracyjnych). Punkty te były wynajmowane przez SB, która stawała się ich dysponentem, a za wynajem lokatorzy otrzymywali wynagrodzenie. Księża diecezjalni zazwyczaj spotykali się z funkcjonariuszami SB na plebaniach, czasami w miejscach neutralnych, księża zakonni zaś – w punktach kontaktowych ze względu na możliwość dekonspiracji na terenie klasztoru (*Instrukcja nr 012/53*..., s. 44–45; *Instrukcja nr 04/55 o zasadach pracy z agenturą w organach bezpieczeństwa publicznego PRL* [w:] *Instrukcje pracy operacyjnej*..., s. 89; A. Grajewski, *Kompleks Judasza. Kościół zraniony. Chrześcijanie w Europie Środkowo-Wschodniej między oporem a kolaboracją,* Poznań 1999, s. 213; A. Golimont, *Generałowie bezpieki*, Warszawa 1992, s. 173).

[13] AIPN Ra, 02/41, t. 4, Uwagi i wnioski dotyczące danych statystycznych za 1981 r. w odniesieniu do wydziałów operacyjnych SB [KW MO w Radomiu], 7 I 1981 r., k. 2–3.

[14] AIPN Ra, 02/42, Dane statystyczne, t. 6, Analiza teczek byłych tajnych współpracowników wyeliminowanych w wydziałach operacyjnych SB w latach 1980–1981, sporządzona przez naczelnika Wydziału „C" KW MO w Radomiu ppłk. Ryszarda Rypińskiego, 27 IV 1982 r., k. 3–7.

[15] *Ibidem*.

[16] AIPN Ra, 02/42, t. 4, Analiza danych statystycznych dotyczących źródeł informacji, spraw operacyjnych i teczek operacyjnych jednostek SB i MO woj. radomskiego za okres 1 I – 31 XII 1982 r., 5 I 1983 r., k. 3–5; AIPN Ra, 02/43, t. 4, Analiza danych statystycznych dotycząca źródeł informacji i spraw operacyjnych jednostek SB i MO woj. radomskiego za okres 1 I – 31 XII 1983 r., 9 I 1984 r., k. 1–5. W zachowanych źródłach występują różne liczby pozyskanych i wyeliminowanych TW. Być może nie wszystkie wydziały zostały uwzględnione, np. w niektórych danych pomijano Wydział Paszportów.

[17] AIPN Ra, 02/43, t. 4, Analiza danych statystycznych dotyczących źródeł informacji i spraw operacyjnych jednostek SB i MO woj. radomskiego za okres 1 I – 31 XII 1983 r., 9 I 1984 r., k. 1–5.

[18] AIPN Ra, 02/167, t. 8, Analiza danych statystycznych dotyczących pracy operacyjnej SB i MO woj. radomskiego za rok 1986, 7 I 1987 r., k. 3–6. Podpułkownik Ryszard Rypiński rozwój agentury w 1986 r. ocenił następująco: „Można więc mówić o dużej, niespotykanej dotychczas w woj. radomskim dynamice wzrostu źródeł informacji" (*ibidem*, k. 3).

[19] AIPN Ra, 02/205, t. 4, Analiza statystyczna dotycząca pracy operacyjnej jednostek Służby Bezpieczeństwa i MO woj. radomskiego za rok 1987, 7 I 1988 r., k. 3–6.

[20] *Ibidem*, t. 9, Analiza danych statystycznych dotyczących pracy operacyjnej jednostek SB i MO woj. radomskiego za rok 1988, 4 I 1989 r., k. 3–7.

[21] Dokładne określenie stanu agentury nie jest możliwe z powodu braku danych z lat 1983 i 1988.

[22] AIPN Ra, 02/34, Dane statystyczne, t. 4, k. 4; AIPN Ra, 02/37, Dane statystyczne, t. 1, k. 9, 11, t. 2, k. 4–5, t. 5, k. 4; AIPN Ra, 02/38, Dane statystyczne, t. 4, k. 2; AIPN Ra, 02/39, Dane statystyczne, t. 4, k. 2–4; AIPN Ra, 02/40, Dane statystyczne, t. 1, k. 4, t. 4, k. 6, 76; AIPN Ra, 02/41, Dane statystyczne, t. 4, k. 4–5; AIPN Ra, 02/42, Dane statystyczne, t. 4, k. 8; AIPN Ra, 02/43, Dane statystyczne, t. 4, k. 6; AIPN Ra, 02/44, Dane statystyczne, t. 4, k. 7; AIPN Ra, 02/45, Dane statystyczne, t. 4, k. 10; AIPN Ra, 02/167, Dane statystyczne, t. 8, k. 8; AIPN Ra, 02/205, Dane statystyczne, t. 4, k. 7, t. 9, k. 9.

[23] *Twarze radomskiej bezpieki*..., s. 20.

[24] AIPN Ra, 02/40, t. 9, Analiza usytuowanych czynnych źródeł informacji wydziałów operacyjnych SB w odniesieniu do istniejącego zagrożenia terenu i obiektów woj. radomskiego za okres 1 I – 30 X 1980 r., b.d., k. 3–13.

[25] *Ibidem*.

[26] AIPN, 01419/416, Sprawa obiektowa krypt. „Wycieczka", Informacja st. insp. Wydziału IV SUSW por. M. Chrząszcza dotycząca przebiegu pieszych pielgrzymek do Częstochowy w sierpniu 1988 r., 18 VIII 1988 r., k. 557–563.

[27] AIPN Ra, 006/2435, Teczka personalna TW ps. „Wesoły", „Cień" (nr ewid. 12273, 6002, 6646) (zob. aneks 11, przyp. 218).

[28] AIPN Ra, 006/1530, Teczka personalna TW ps. „Wiktor" (nr ewid. rej. 12249, [597]) (zob. aneks 11, przyp. 225).

[29] AIPN Ra, 006/301, Teczka personalna TW ps. „Maks" (nr rej. 583) (zob. aneks 11, przyp. 137).

[30] AIPN Ra, 006/1878, Teczka personalna TW ps. „Klon" (nr ewid. 498) (zob. aneks 11, przyp. 113).

[31] AIPN Ra, 006/2432, Teczka personalna TW ps. „Luna" (nr rej. 523) (zob. aneks 11, przyp. 131).

[32] AIPN Ra 006/745, Teczka personalna TW ps. „Heniek" (nr rej. 508) (zob. przyp. 130–142; aneks 11, przyp. 65).

[33] AIPN Ra 006/1148, Teczka personalna TW ps. „Adam" (nr rej. 590 [4074]) (zob. aneks 11, przyp. 3).

[34] AIPN Ra, 006/2143, Teczka personalna TW ps. „August" (nr rej. 10849) (zob. aneks 11, przyp. 22).

[35] AIPN Ra, 006/1518, Teczka personalna TW ps. „Carmen" (nr rej. 2014); AIPN Ra, 02/43, Dane statystyczne, t. 6, Wykaz źródeł informacji i LK będących na stanie pracowników Wydziału [IV] na dzień 31 XII 1982 r., 18 I 1983 r., k. 9–13; AIPN Ra, 02/205, Dane statystyczne, t. 5, Analiza teczek b[yłych] TW wyeliminowanych przez wydziały i jednostki terenowe SB woj. radomskiego w 1987 r. oraz I kwartale 1988 r., 9 VI 1988 r., k. 3–21; „Rocznik Diecezji Radomskiej" [Radom] 2007, s. 373–374 (zob. aneks 11, przyp. 31).

[36] AIPN Ra, 006/1156, Teczka personalna TW ps. „Roman" (nr ewid. 596 [2776]); AIPN Ra, 02/43, Dane statystyczne, t. 6, k. 9; „Rocznik Diecezji Radomskiej" [Radom] 2007, s. 158–159, 262–263 (zob. aneks 11, przyp. 175).
[37] AIPN Ra, 006/844, Teczka personalna TW ps. „Konrad" (nr rej. 6900, nr ewid. 512) (zob. aneks 11, przyp. 115).
[38] AIPN Ra, 006/845, Teczka personalna TW ps. „Karol" (zob. aneks 11, przyp. 107).
[39] *Ibidem*, Teczka personalna TW ps. „Janusz" (nr ewid. 492) (zob. przyp. 167–169; aneks 11, przyp. 83).
[40] AIPN Ra, 006/1841, Teczka personalna TW ps. „Julian" (nr ewid. 561 [8220]) (zob. przyp. 174–178; aneks 11, przyp. 97).
[41] AIPN Ra, 006/2154, Teczka personalna TW ps. „Kruk" (nr rej. 5930) *vel* „Miś" (nr ewid. 5335) (zob. aneks 11, przyp. 117).
[42] AIPN Ra, D Ra-55112-13/13, Nota ewidencyjna dotycząca TW ps. „Olan" (nr ewid. 491) (zob. aneks 11, przyp. 158).
[43] AIPN Ra, 006/1929, Teczka personalna TW ps. „Lis" (nr ewid. 4625); AIPN Ra, 006/875, Teczka personalna TW ps. „Braciszek" (nr rej. 5852) (zob. aneks 11, przyp. 124).
[44] AIPN Ra, D Ra-5532-407(77)/05, WP-6886, Nota nr 19/2012 dotycząca TW ps. „Piotr" (nr rej. 250 [565]); AIPN Ra, 02/43, Dane statystyczne, t. 6, Wykaz źródeł informacji i LK będących na stanie pracowników Wydziału [IV] na dzień 31 XII 1982 r., sporządzony przez naczelnika Wydziału „C" KW MO w Radomiu ppłk. Ryszarda Rypińskiego, 18 I 1983 r., k. 9–13; AIPN Ra, 02/45, Dane statystyczne, t. 7, Wykaz obciążeń siecią TW funkcjonariuszy SB RUSW w Szydłowcu, sporządzony przez naczelnika Wydziału „C" KW MO w Radomiu ppłk. Ryszarda Rypińskiego, k. 16; AIPN Ra, 08/124, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-77", Streszczenie materiałów dotyczących sprawy obiektowej krypt. „Pątnicy-77", prowadzonej wobec 261 (266) pieszej pielgrzymki z Warszawy do Częstochowy, sporządzone przez st. insp. Wydziału IV KW MO w Radomiu ppor. Jerzego Drogosiewicza, 15 XII 1977 r., k. 129–138; AIPN Ra, 08/573, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-80", k. 11; *ibidem*, Charakterystyka zakładanego przebiegu 269 WPP na terenie woj. radomskiego, opracowana przez zastępcę naczelnika Wydziału IV KW MO w Radomiu kpt. Jana Sztylera, st. insp. Wydziału IV KW MO w Radomiu kpt. Janusza Jaworskiego, 30 VII 1980 r., k. 7–11 (zob. aneks 11, przyp. 167).
[45] AIPN Ra, 006/1527, Teczka personalna TW ps. „Jacek" (nr rej. 2920, nr ewid. 1823); AIPN Ra, 02/43, Dane statystyczne, t. 6, Wykaz źródeł informacji i LK będących na stanie pracowników Wydziału V KW MO w Radomiu na dzień 31 XII 1982 r., 18 I 1983 r., k. 9–13 (zob. aneks 11, przyp. 77).
[46] Autorzy niniejszej książki skoncentrowali się przede wszystkim na osobach proboszczów.
[47] AIPN Ra, 02/40, Dane statystyczne, t. 9, Analiza usytuowania źródeł informacji wydziałów operacyjnych SB w odniesieniu do istniejącego zagrożenia terenu i obiektów woj. radomskiego za okres 1 I – 30 X 1980 r., sporządzona przez naczelnika Wydziału „C" KW MO w Radomiu, 22 XII 1980 r., k. 3–8. Dane z 1984 r. dają jedynie ogólną liczbę agentów wywodzących się ze środowisk katolickich: 44 TW stanowili duchowni diecezjalni, dwóch – zakonni, jeden był z Chrześcijańskiego Stowarzyszenia Społecznego, jeden − z Klubu Inteligencji Katolickiej. W podsumowaniu wyrażono ubolewanie z powodu małej liczby tajnych współpracowników spośród duchowieństwa z Radomia. W tym czasie pracowało tam bowiem 25 proc. księży z terenu województwa radomskiego. Poza tym duchowieństwo radomskie było oceniane jako „posiadające najwyższe kwalifikacje, a równocześnie zajmujące postawę wrogą" – spośród wszystkich radomskich kapłanów z bezpieką współpracowało jedynie siedmiu (AIPN Ra, 02/44, Dane statystyczne, t. 5, Analiza usytuowania czynnych źródeł informacji wydziałów operacyjnych i jednostek terenowych SB w odniesieniu do istniejącego zagrożenia terenu i obiektów, sporządzona przez naczelnika Wydziału „C" KW MO w Radomiu ppłk. Ryszarda Rypińskiego, 28 V 1984 r., k. 3–8).
[48] F. Musiał, *Podręcznik bezpieki*..., s. 119–120.
[49] Na przykład w jednej z analiz, dotyczącej 1986 r., podano następujące dane: „Najwyższe obciążenie na jednego pracownika operacyjnego osiągnęły: SB w Kozienicach – 10,3 TW i Zwoleń – 10,05 (łącznie z kierownictwem tych jednostek), najniższe Wydział IV – 7,3. Wzrost przeciętnego obciążenia źródłami informacji na jednego pracownika operacyjnego odnotowały wszystkie jednostki" (AIPN Ra, 02/167, Dane statystyczne, t. 8, Analiza danych statystycznych dotyczących pracy operacyjnej SB i MO woj. radomskiego za rok 1986, sporządzona przez naczelnika Wydziału „C" WUSW w Radomiu ppłk. Ryszarda Rypińskiego, 7 I 1987 r., k. 4). Rok później w podobnej analizie odnotowano: „W przeliczeniu na 1 pracownika operacyjnego (łącznie z kierownictwem wydziałów i jednostek terenowych) aktualne obciążenie tajnymi współpracownikami wynosi 10,5" (AIPN Ra, 02/205, Dane statystyczne, t. 4, Analiza danych statystycznych dotyczących pracy operacyjnej jednostek SB i MO woj. radomskiego za rok 1987, sporządzona przez naczelnika Wydziału „C" WUSW w Radomiu ppłk. Ryszarda Rypińskiego, 7 I 1988 r., k. 3).
[50] AIPN Ra, 02/205, Dane statystyczne, t. 9, Analiza danych statystycznych dotyczących pracy operacyjnej jednostek SB i MO woj. radomskiego za rok 1988, sporządzona przez naczelnika Wydziału „C" WUSW w Radomiu ppłk. Ryszarda Rypińskiego, 4 I 1989 r., k. 3–7.
[51] *Ibidem*.
[52] Dane ujęte w powyższej tabeli pochodzą z okresowych opinii służbowych funkcjonariuszy SB, sporządzonych przez ich przełożonych.
[53] AIPN Ra, 038/99, Teczka personalna Wiesława Białogońskiego, 28 VI 1978 r., k. 104–105.

[54] AIPN Lu, 028/2112, Teczka personalna Sławomira Bogusiewicza, Opinia służbowa naczelnika Wydziału IV KW MO w Radomiu kpt. Jana Turczynowskiego dotycząca insp. Wydziału IV KW MO w Radomiu st. kpr. Sławomira Bogusiewicza, 4 I 1980 r., k. 52–53; *ibidem*, Opinia służbowa naczelnika Wydziału IV KW MO w Radomiu mjr. Jana Turczynowskiego dotycząca st. kpr. Sławomira Bogusiewicza, 2 IX 1981 r., k. 61.

[55] AIPN Ra, 67/20, Teczka personalna Jerzego Dychały, Opinia służbowa naczelnika Wydziału IV KW MO w Radomiu kpt. Jana Turczynowskiego dotycząca plut. Jerzego Dychały, 4 I 1980 r., k. 76.

[56] AIPN Ra, 038/118, Teczka personalna Leszka Dziedzica, Opinia służbowa zastępcy komendanta powiatowego MO w Zwoleniu mjr. Stanisława Sękiewicza dotycząca ppor. Leszka Dziedzica, 7 XII 1966 r., k. 58.

[57] AIPN Ra, 038/313, Teczka personalna Jerzego Gierczaka, Opinia służbowa naczelnika Wydziału IV KW MO w Radomiu mjr. Jana Turczynowskiego dotycząca ppor. Jerzego Gierczaka, 6 IV 1981 r., k. 87.

[58] AIPN Ra, 038/321, Teczka personalna Janusza Jaworskiego, Opinia służbowa naczelnika Wydziału IV KW MO w Radomiu mjr. Jana Turczynowskiego dotycząca kpt. Janusza Jaworskiego, 11 V 1981 r., k. 95.

[59] AIPN Ra, 038/334, Teczka personalna Lucjana Koczorowskiego, Charakterystyka Lucjana Koczorowskiego, sporządzona przez naczelnika Wydziału IV KW MO w Radomiu kpt. Jana Turczynowskiego, 1979 r., k. 99–100.

[60] AIPN Ra, 037/30, Teczka personalna Jerzego Maja, Opinia służbowa naczelnika KP MO ds. SB mjr. Czesława Klepackiego dotycząca plut. Jerzego Maja, 4 I 1964 r., k. 108; *ibidem*, Wniosek personalny zastępcy komendanta powiatowego MO ds. SB w Łasku o awans ppor. Jerzego Maja na stanowisko starszego oficera operacyjnego SB w Łasku, 26 VI 1967 r., k. 118.

[61] AIPN Ra, 038/271, Teczka personalna Andrzeja Michalskiego, Opinia służbowa naczelnika Wydziału III KW MO mjr. Kazimierza Śledzia dotycząca insp. Wydziału III KW MO w Radomiu ppor. Andrzeja Michalskiego, 15 IV 1978 r., k. 80.

[62] AIPN, 0604/1576, Teczka personalna Stefana Ostapińskiego, Notatka służbowa dotycząca zastępcy szefa WUSW w Radomiu płk. Stefana Ostapińskiego, listopad 1984 r., k. 164–165.

[63] AIPN, 0604/1563, Teczka personalna Zbigniewa Stromeckiego, t. 2, Opinia służbowa naczelnika Wydziału IV KW MO w Radomiu mjr. Jana Turczynowskiego dotycząca st. insp. Wydziału IV KW MO w Radomiu ppor. Zbigniewa Stromeckiego, 30 XII 1980 r., k. 10–11.

[64] AIPN Ra, 038/255, Teczka personalna Jerzego Szumowskiego, Charakterystyka służbowa kierownika Referatu ds. SB UP w Kraśniku Lubelskim dotycząca starszego referenta UP ds. SB w Kraśniku Lubelskim chor. Jerzego Szumowskiego, 29 XII 1955 r., k. 63; *ibidem*, Opinia służbowa zastępcy komendanta powiatowego MO ds. SB w Janowie Lubelskim por. Stanisława Moska dotycząca por. Jerzego Szumowskiego, 23 XI 1965 r., k. 78–80; *ibidem*, Opinia służbowa zastępcy komendanta powiatowego MO ds. SB w Janowie Lubelskim por. Mariana Wołoszyna dotycząca por. Jerzego Szumowskiego, 3 I 1968 r., k. 81; *ibidem*, Opinia służbowa I zastępcy komendanta powiatowego MO w Janowie Lubelskim por. Mariana Wołoszyna dotycząca por. Jerzego Szumowskiego, 10 X 1969 r., k. 84; *ibidem*, Opinia służbowa zastępcy komendanta ds. SB KW MO w Chełmie płk. Stanisława Sobańskiego dotycząca zastępcy naczelnika Wydziału III KW MO w Chełmie kpt. Jerzego Szumowskiego, 8 VI 1976 r., k. 92; *ibidem*, Opinia służbowa zastępcy szefa WUSW ds. SB w Radomiu ppłk. Mirosława Rogalskiego dotycząca ppłk. Jerzego Szumowskiego za okres od 4 VII 1979 r. do 7 XI 1985 r., 7 XI 1985 r., k. 115–116.

[65] IPN − OKŚZpNP w Warszawie, S 17/06/Zk/IV, Akta prokuratorskie, 6 XI 1985 r., k. 2521–2522.

[66] AIPN, 0604/1470, Teczka personalna Henryka Walczyńskiego, Wniosek naczelnika Wydziału I Departamentu III MSW ppłk. Jachimowicza dotyczący przeszeregowania oficera operacyjnego Wydziału I Departamentu III Henryka Walczyńskiego na stanowisko starszego oficera operacyjnego, 1 VI 1957 r., k. 78.

[67] AIPN Ra, 038/253, Teczka personalna Tadeusza Żabińskiego, Opinia służbowa I zastępcy komendanta powiatowego MO ds. SB w Olecku mjr. Ryszarda Leszczyńskiego dotycząca oficera operacyjnego Referatu SB KP MO w Olecku st. szer. Tadeusza Żabińskiego za okres od 1 VII 1970 r. do 12 VI 1971 r., 12 VI 1971 r., rozdz. 3, k. 8; *ibidem*, Wniosek personalny I zastępcy komendanta powiatowego MO ds. SB w Olecku mjr. Ryszarda Leszczyńskiego w sprawie mianowania oficera operacyjnego Referatu SB ppor. Tadeusza Żabińskiego funkcjonariuszem stałym i jego nominacji na stanowisko inspektora operacyjnego SB KP MO w Olecku, 15 VI 1973 r., k. 20; *ibidem*, Opinia służbowa naczelnika Wydziału III KW MO w Radomiu ppłk. Kazimierza Śledzia dotycząca kierownika sekcji Wydziału III KW MO w Radomiu por. Tadeusza Żabińskiego, 4 VII 1979 r., k. 37; *ibidem*, Opinia służbowa naczelnika Wydziału III KW MO w Radomiu ppłk. Kazimierza Śledzia dotycząca zastępcy naczelnika Wydziału III KW MO w Radomiu por. Tadeusza Żabińskiego, 14 II 1980 r.; *ibidem*, Wniosek personalny szefa WUSW w Radomiu płk. Henryka Walczyńskiego dotyczący zwolnienia mjr. Tadeusza Żabińskiego ze służby w MO i zdegradowania do stopnia podporucznika za nadużycia finansowe i ujawnienie tajemnicy służbowej, 9 IV 1985 r., k. 60.

[68] Podobnie działania Jerzego Szumowskiego na terenie dekanatu Janów Lubelski ocenił ks. Piotr Tylec (por. ks. P. Tylec, *Władze komunistyczne wobec Kościoła katolickiego w dekanacie Janów Lubelski w latach 1944–1981*, Kraków 2015 (mps w Bibliotece UPJP2 w Krakowie).

[69] Do identyfikacji TW posłużyły dokumentacje spraw obiektowych krypt. „Pątnicy", „Wisła" i „Wycieczka". Przyczyniła się do tego także wnikliwa kwerenda zachowanych teczek osobowych (wykaz agentury zaangażowanej w inwigilację pielgrzymek w latach 1976–1988 zob. aneks 11).

[70] W dokumentacji części spraw obiektowych widnieją pseudonimy tajnych współpracowników wyłącznie z agentury radomskiej, w niektórych materiałach uwzględniono też TW będących na usługach SB w Warszawie lub w innych województwach.

[71] Do statystyki dotyczącej agentury ulokowanej w sierpniowych pielgrzymkach pieszych na Jasną Górę w 1988 r. przechodzących przez teren woj. radomskiego posłużyły nie tylko materiały spraw obiektowych krypt. „Pątnicy", ale także dokumentacja sprawy obiektowej krypt. „Wycieczka" (AIPN, 01419/416; AIPN, 0236/381/1), obejmująca wszystkie pielgrzymki z Polski.

[72] J. Widacki, *Czego nie powiedział generał Kiszczak. Z Janem Widackim rozmawia Wojciech Wróblewski*, Warszawa 1992, s. 64–73.

[73] AIPN Ra, 08/124, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-77", Pismo zastępcy dyrektora Departamentu IV MSW ppłk. Czesława Wiejaka, zastępcy dyrektora Departamentu III MSW ppłk. Stefana Stochaja do zastępcy komendanta wojewódzkiego MO ds. SB w Radomiu dotyczące 261 WPP, 29 III 1977 r., k. 56–59; *ibidem*, Informacja zastępcy komendanta stołecznego MO ds. SB płk. Edwarda Kasperskiego dla zastępcy komendanta wojewódzkiego MO ds. SB w Radomiu dotycząca przygotowań do 261 WPP, 17 VI 1977 r., k. 69–71.

[74] *Ibidem*.

[75] AIPN Ra, 08/243, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-78", Notatka służbowa z informacji KO ps. „G.T." dotyczącej zapisów do grupy złotej pielgrzymki radomskiej, przyjętej przez kierownika Sekcji II Wydziału IV KW MO w Radomiu ppor. Jerzego Drogosiewicza, 2 VIII 1978 r., k. 116.

[76] *Ibidem*.

[77] Informacje tego typu znajdują się w dokumentacji spraw obiektowych krypt. „Pątnicy" z lat 1977−1988.

[78] Sumaryczna prezentacja agentury w poszczególnych pielgrzymkach zob. aneks 10.

[79] „Kurs przygotowawczy" organizowano dla wcześniej przybyłych pątników. Obejmował on spotkania modlitewne (przeważnie były to Msze św.), odwiedzanie miejsc upamiętniających ważne wydarzenia historyczne lub groby ofiar masowych mordów (np. Palmiry), spotkania z prymasem Stefanem Wyszyńskim itp.

[80] AIPN, 0713/130, Kronika 260 pieszej pielgrzymki z Warszawy do Częstochowy w dniach 6–16 VIII 1976 r., k. 1–10; *ibidem*, Informacja dyrektora Departamentu IV MSW gen. bryg. Konrada Straszewskiego dotycząca niektórych aspektów społeczno-politycznych i organizacyjnych 260 pieszej pielgrzymki z Warszawy do Częstochowy, 27 VIII 1976 r., k. 62–86, 72.

[81] AIPN Ra, 08/124, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-77", Notatka służbowa z informacji TW ps. „Heniek" dotycząca organizacji grupy radomskiej WPP, przyjęta przez mł. insp. Wydziału KW MO w Radomiu plut. Adama Kawałka, 30 VII 1977 r., k. 35–36.

[82] AIPN Ra, 08/1071, Sprawa obiektowa krypt. „Skorpion", t. 1, Wykaz tajnych współpracowników i kontaktów operacyjnych, k. 173; AIPN, 0191/530, t. 2, Wykaz tajnych współpracowników, k. 50, 103.

[83] AIPN Ra, 08/124, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-77", Notatka służbowa plut. Adama Kawałka z informacji TW ps. „Heniek" dotyczącej organizacji grupy radomskiej WPP, 30 VII 1977 r., k. 35–36, *ibidem*, Streszczenie materiałów dotyczących sprawy obiektowej krypt. „Pątnicy-77" prowadzonej wobec 261 (266) pieszej pielgrzymki z Warszawy do Częstochowy, sporządzone przez st. insp. Wydziału IV KW MO w Radomiu ppor. Jerzego Drogosiewicza, 15 XII 1977 r., k. 129–138.

[84] AIPN Ra, 08/243, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-78", Charakterystyka zakładanego przebiegu 267 WPP przez teren woj. radomskiego, sporządzona przez kierownika sekcji Wydziału IV KW MO w Radomiu por. Jerzego Drogosiewicza, 24 VII 1978 r., k. 7–12.

[85] *Ibidem*, Pismo naczelnika Wydziału IV KW MO w Radomiu ppłk. Wiesława Białogońskiego do naczelnika Wydziału V Departamentu IV MSW informujące o braku tajnych współpracowników, którzy mogliby wziąć udział w operacyjnym zabezpieczeniu „17" DA WPP (z wyjątkiem TW ps. „Maks" i „Zośka"), b.d., k. 81.

[86] *Ibidem*, Plan przedsięwzięć operacyjnych przewidzianych w związku z potrzebą rozpoznania przygotowań i zabezpieczenia przemarszu 267 WPP, której trasa w dniu 7 i 8 sierpnia br. będzie przebiegać przez teren woj. radomskiego, opracowany przez naczelnika Wydziału IV KW MO w Radomiu ppłk. Wiesława Białogońskiego, 27 VII 1978 r., k. 27–44. Na udział w pielgrzymce radomskiej jedynie dwóch agentów wskazuje wniosek o zakończenie sprawy obiektowej krypt. „Pątnicy-78", sporządzony 29 III 1979 r. przez zastępcę naczelnika Wydziału V KW MO w Radomiu kpt. Jana Turczynowskiego (AIPN Ra, 08/243, k. 377).

[87] AIPN Ra, 08/388, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-78", 29 III 1979 r., k. 17–18, 68, 70, 77, 81, 89, 91, 108, 116, 174–177, 256, 259, 267, 278, 329.

[88] AIPN, 0713/259, t. 2, Informacja zastępcy dyrektora Departamentu IV MSW płk. Czesława Wiejaka dotycząca przygotowań do 267 warszawskiej pielgrzymki pieszej do Częstochowy, 26 VII 1978 r., k. 000267–000269. Informacja ta zawiera dane świadczące o znacznej liczbie TW ulokowanych w pielgrzymkach.

[89] *Ibidem*, Diariusz 267 pieszej pielgrzymki z Warszawy do Częstochowy w dniach 6–14 VIII 1978 r., k. 1076–1112.

[90] AIPN Ra, 08/388, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-79", Plan przedsięwzięć operacyjnych przewidzianych w związku z potrzebą rozpoznania przygotowań i zabezpieczenia przemarszu 268 WPP, której trasa w dniach

7 i 8 sierpnia br. przebiegać będzie przez teren woj. radomskiego, opracowany przez kierownika Sekcji II Wydziału IV KW MO w Radomiu ppor. Jerzego Drogosiewicza, 2 VIII 1979 r., k. 27–45.

[91] *Ibidem*, Charakterystyka zakładanego przebiegu 268 WPP na terenie woj. radomskiego, opracowana przez kierownika Sekcji II Wydziału IV KW MO w Radomiu ppor. Jerzego Drogosiewicza, 1 VIII 1979 r., k. 7–12; *ibidem*, Wykaz tajnych współpracowników i kontaktów operacyjnych przewidzianych do udziału w WPP i RPP, k. 18; *ibidem*, Plan przedsięwzięć operacyjnych przewidzianych w związku z potrzebą rozpoznania przygotowań i zabezpieczenia przemarszu 268 WPP, której trasa w dniach 7 i 8 sierpnia br. będzie przebiegać przez teren woj. radomskiego, opracowany przez kierownika Sekcji II Wydziału IV KW MO w Radomiu ppor. Jerzego Drogosiewicza, 2 VIII 1979 r., k. 27–45; *ibidem*, Wyciąg z informacji TW ps. „Wiktor" dotyczącej wsparcia finansowego dla Jana Pucińskiego przygotowującego posiłek dla WPP, 30 V 1979 r., k. 52; *ibidem*, Wyciąg z notatki ze spotkania z KO ps. „Wąkop" odbytego 26 VII 1979 r., dotyczącej wyjścia grupy złotej RPP, sporządzonej przez insp. Wydziału IV KW MO w Radomiu plut. Lucjana Koczorowskiego, 27 VII 1979 r., k. 71; AIPN, 00275/416, t. 2, Doniesienie TW ps. „Robert" będące podsumowaniem pielgrzymki na Jasną Górę grupy 17 (amarantowej) 268 WPP, przyjęte przez insp. Wydziału IV KS MO ppor. Emila Kucharskiego, 15 VIII 1979 r., k. 10–13.

[92] *Ibidem*, Wniosek o zakończenie sprawy obiektowej krypt. „Pątnicy-79" sporządzony przez naczelnika Wydziału IV KW MO w Radomiu kpt. Jana Turczynowskiego, 11 III 1980 r., k. 207.

[93] AIPN Ra, 08/573, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-80", Charakterystyka zakładanego przebiegu 269 WPP na terenie woj. radomskiego, opracowana przez zastępcę naczelnika Wydziału IV KW MO w Radomiu kpt. Jana Sztylera, st. insp. Wydziału IV KW MO w Radomiu kpt. Janusza Jaworskiego, 30 VII 1980 r., k. 7–11; *ibidem*, Plan przedsięwzięć operacyjnych przewidzianych w związku z potrzebą rozpoznania i zabezpieczenia przemarszu 269 WPP, której trasa w dniu 7 i 8 sierpnia będzie przebiegać przez teren woj. radomskiego, opracowany przez naczelnika Wydziału IV KW MO w Radomiu mjr. Jana Turczynowskiego, 21 VII 1980 r., k. 25−43; *ibidem*, Notatka służbowa z informacji KO ps. „H" dotyczącej RPP, przyjętej przez st. insp. Wydziału IV KW MO w Radomiu kpt. Janusza Jaworskiego, 10 V 1980 r., k. 52; *ibidem*, Pismo naczelnika Wydziału IV KW MO w Radomiu mjr. Jana Turczynowskiego do naczelnika Wydziału V Departamentu IV MSW dotyczące zabezpieczenia RPP przez tajnych współpracowników „Braciszek", „Piotr", „Smoliński", „Jan" – Wydział III, „Maks", „Eleg", „Olaf" – Wydział IV KW MO w Radomiu, 25 VII 1980 r., k. 79; *ibidem*, Informacja KO ps. „J.J." dotycząca 16 adresów miejsc noclegowych dla WPP w gm. Mogielnica, przyjęta przez insp. Wydziału IV KW MO w Radomiu ppor. Zbigniewa Stromeckiego, 26 VII 1980 r., k. 80–81; *ibidem*, Notatka służbowa z informacji KO ps. „G" dotyczącej udziału studziesięcioosobowej podgrupy pielgrzymów z Ostrowca Świętokrzyskiego w RPP, 30 VII 1980 r., k. 92; *ibidem*, Informacja TW ps. „Braciszek" dotycząca wyjścia RPP, przyjęta przez mł. insp. Wydziału IV KW MO w Radomiu plut. Jerzego Dychałę, 6 VIII 1980 r., k. 123; *ibidem*, Notatka służbowa z informacji TW ps. „Olaf" dotyczącej RPP, przyjętej przez st. insp. Wydziału III KW MO w Radomiu por. Janusza Nowickiego, 7 VIII 1980 r., k. 146; *ibidem*, Odpis z informacji TW ps. „Robert" dotyczącej 2 etapu WPP, przyjętej przez st. insp. KS MO por. Emila Kucharskiego, 7 VIII 1980 r., k. 149–150; *ibidem*, Informacja TW ps. „Szczery" dotycząca RPP, przyjęta przez insp. Wydziału IV KW MO w Kielcach mł. chor. Stanisława Strojanowskiego, 1 VIII 1980 r., k. 165; *ibidem*, Notatka służbowa z informacji TW ps. „Olaf" dotyczącej RPP, przyjętej przez st. insp. Wydziału III KW MO w Radomiu por. Janusza Nowickiego, 12 VIII 1980 r., k. 220.

[94] *Ibidem*, Ocena przebiegu 269 pieszej pielgrzymki z Warszawy do Częstochowy oraz realizacji jej operacyjnego zabezpieczenia przez Wydział IV KW MO w czasie przemarszu przez teren województwa radomskiego, sporządzona przez st. insp. Wydziału IV KW MO w Radomiu kpt. Janusza Jaworskiego, 9 III 1981 r., k. 232–239.

[95] *Ibidem*, Wniosek o zakończenie sprawy obiektowej krypt. „Pątnicy-80" dotyczącej 269 warszawskiej pieszej pielgrzymki, sporządzony przez naczelnika Wydziału IV KW MO w Radomiu mjr. Jana Turczynowskiego, 9 III 1981 r., k. 240.

[96] AIPN Ra, 08/668, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-81", Plan przedsięwzięć operacyjnych przewidzianych w związku z potrzebą rozpoznania przygotowań i zabezpieczenia przemarszu 270 WPP, której trasa w dniu 7 i 8 sierpnia br. będzie przebiegać przez teren woj. radomskiego, opracowany przez zastępcę naczelnika Wydziału IV KW MO w Radomiu kpt. Janusza Jaworskiego, 23 VII 1981 r., k. 26–42.

[97] *Ibidem*, Wniosek o zakończenie sprawy obiektowej krypt. „Pątnicy-81" dotyczącej 270 warszawskiej pieszej pielgrzymki, sporządzony przez zastępcę naczelnika Wydziału IV KW MO w Radomiu kpt. Janusza Jaworskiego, 14 IX 1981 r.

[98] Być może chodzi wyłącznie o pielgrzymki z diecezji sandomiersko-radomskiej i ewentualny sporadyczny udział TW w innych pielgrzymkach.

[99] Brak jest informacji o udziale TW w pielgrzymce podlaskiej.

[100] AIPN Ra, 08/751, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-82", Wykaz tajnych współpracowników i kontaktów operacyjnych, b.d., k. 9.

[101] *Ibidem*, Ocena przebiegu 271 pieszej pielgrzymki z Warszawy do Częstochowy oraz realizacji jej operacyjnego zabezpieczenia przez Wydział IV w czasie przemarszu przez teren woj. radomskiego, sporządzona przez kierownika Sekcji II Wydziału IV KW MO w Radomiu ppor. Adama Kawałka, 26 VIII 1982 r., b.d., k. 172–175.

[102] *Ibidem*, Wniosek o zakończenie sprawy obiektowej krypt. „Pątnicy-82" dotyczącej 271 WPP, sporządzony przez naczelnika Wydziału IV WUSW w Radomiu mjr. Jana Turczynowskiego, 28 IX 1982 r., k. 176.
[103] AIPN Ra, 08/864, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-83", Wykaz tajnych współpracowników i kontaktów operacyjnych, k. 9; *ibidem*, Notatka służbowa z informacji KO ps. „S.G." dotyczącej 1 etapu RPP, przyjętej przez insp. Wydziału IV WUSW w Radomiu por. Leona Boczka, 6 VIII 1983 r., k. 52–53; *ibidem*, Notatka służbowa z informacji KO ps. „2L" dotyczącej V RPP, przyjętej przez kierownika zmiany „L" Wydziału IV WUSW w Radomiu por. Mariana Mechowskiego, 8 VIII 1983 r., k. 140.
[104] *Ibidem*, Notatka służbowa z informacji TW ps. „Hubert" dotyczącej udziału działaczy „Solidarności" w RPP, przyjętej przez kierownika Sekcji III Wydziału V WUSW w Radomiu kpt. Wiesława Szczepanka, 5 VIII 1983 r., k. 34.
[105] *Ibidem*, Notatka służbowa z informacji KO ps. „S.G." dotyczącej 1 etapu RPP, przyjętej przez insp. Wydziału IV WUSW w Radomiu por. Leona Boczka, 6 VIII 1983 r., k. 52–53; *ibidem*, Notatka służbowa z informacji KO ps. „S.G." dotyczącej RPP, przyjętej przez por. Leona Boczka, 7 VIII 1983 r., k. 56; *ibidem*, Notatka służbowa z informacji KO ps. „L.P." dotyczącej programu V RPP, przyjętej przez kierownika zmiany „L" Wydziału IV WUSW w Radomiu por. Mariana Mechowskiego, 5 VIII 1983 r., k. 140; *ibidem*, Notatka służbowa z informacji KO ps. „L.P." dotyczącej programu V RPP, przyjętej przez por. Mariana Mechowskiego, 5 VIII 1983 r., k. 140; *ibidem*, Informacja TW ps. „Marta" dotycząca realizacji pielgrzymki grupy złotej nr 2 (A i B) RPP, przyjętej przez insp. Wydziału III WUSW w Radomiu mł. chor. Teofila Borowskiego, 16 VIII 1983 r., k. 170; *ibidem*, Ocena przebiegu 272 pieszej pielgrzymki z Warszawy do Częstochowy oraz realizacji jej operacyjnego zabezpieczenia przez Wydział IV w czasie przemarszu przez teren woj. radomskiego, sporządzona przez kierownika Sekcji I Wydziału IV WUSW w Radomiu por. Zdzisława Salatę, 4 II 1984 r., k. 186–187.
[106] *Ibidem*, Wniosek o zakończenie sprawy obiektowej krypt. „Pątnicy-83" dotyczącej 272 WPP, sporządzony przez naczelnika Wydziału IV WUSW w Radomiu mjr. Jana Turczynowskiego, 3 II 1984 r., k. 188. Pojawiające się rozbieżności świadczą o nierzetelnym dokumentowaniu pielgrzymek przez funkcjonariuszy SB.
[107] AIPN Ra, 08/914, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-84", Plan zabezpieczenia przemarszu PPP w dniach 5, 6 i 7 VIII 1984 r., opracowany przez insp. grupy IV RUSW ds. SB w Zwoleniu kpr. Mirosława Mirowskiego, 18 VIII 1984 r., k. 25–27; *ibidem*, Informacja TW ps. „Andrzej" dotycząca organizacji RPP, przyjęta przez kierownika Sekcji I Wydziału IV WUSW w Radomiu por. Zdzisława Salatę, 25 VII 1984 r., k. 89; *ibidem*, Informacja TW ps. „Andrzej" dotycząca organizacji RPP, przyjęta przez por. Zdzisława Salatę, 25 VII 1984 r., k. 91; *ibidem*, Informacja TW ps. „Andrzej" dotycząca I kolumny RPP, przyjęta przez por. Zdzisława Salatę, 4 VIII 1984 r., k. 155– 56; *ibidem*, Informacja TW ps. „Kazio" dotycząca wyjścia podgrupy RPP z parafii MB Miłosierdzia w Radomiu, przyjęta przez kierownika grupy operacyjnej Wydziału „W" WUSW w Radomiu por. Andrzeja Murzyna, 6 VIII 1984 r., k. 182–183.
[108] *Ibidem*, Szyfrogram naczelnika Wydziału IV SUSW mjr. Leszka Wolskiego dotyczący IV WAPD, 6 VIII 1984 r., k. 242–243; *ibidem*, Wniosek o zakończenie sprawy obiektowej krypt. „Pątnicy-84", sporządzony przez naczelnika Wydziału IV WUSW mjr. Jana Turczynowskiego, 2 X 1984 r., k. 293.
[109] *Ibidem*, Ocena przebiegu 273 pieszej pielgrzymki z Warszawy do Częstochowy oraz realizacji jej operacyjnego zabezpieczenia przez Wydział IV w czasie przemarszu przez teren woj. radomskiego, sporządzona przez mł. insp. Wydziału IV WUSW w Radomiu st. kpr. Ryszarda Zawadzkiego, 29 IX 1984 r., k. 288–292.
[110] AIPN Ra, 08/1035, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-85", Plan przedsięwzięć operacyjnych do sprawy obiektowej krypt. „Pątnicy-85", opracowany przez naczelnika Wydziału IV WUSW w Radomiu ppłk. Jana Turczynowskiego, 18 VII 1985 r., k. 7–19; *ibidem*, Plan zabezpieczenia przemarszu PPP z Siedlec do Częstochowy, opracowany przez insp. grupy IV RUSW ds. SB w Zwoleniu sierż. Krzysztofa Wrońskiego, 29 VII 1985 r., k. 21–22.
[111] *Ibidem*, Wniosek o zakończenie sprawy obiektowej krypt. „Pątnicy-85" dotyczącej 274 WPP, sporządzony przez naczelnika Wydziału IV WUSW w Radomiu ppłk. Jana Turczynowskiego, 2 XI 1985 r., k. 238.
[112] AIPN Ra, 08/1053, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-86", Plan przedsięwzięć operacyjnych do sprawy obiektowej krypt. „Pątnicy-86" dotyczącej RPP, opracowany przez zastępcę naczelnika Wydziału IV WUSW w Radomiu mjr. Jana Sztylera, 30 VI 1986 r., k. 17–26; *ibidem*, Wniosek o zakończenie sprawy obiektowej krypt. „Pątnicy-86", sporządzony przez st. insp. Wydziału IV WUSW w Radomiu ppor. Jerzego Dychałę, 10 XI 1986 r., k. 237–238 (brak danych dotyczących innych pielgrzymek).
[113] AIPN Ra, 08/1055, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-87", Plan przedsięwzięć operacyjnych do sprawy obiektowej krypt. „Pątnicy-87", opracowany przez naczelnika Wydziału IV WUSW w Radomiu ppłk. Jana Turczynowskiego (z up. insp. Wydziału IV WUSW w Radomiu ppor. Jerzy Dychała), 15 VII 1987 r., k. 7–18; *ibidem*, Szyfrogram naczelnika Wydziału IV WUSW w Radomiu ppłk. Jana Turczynowskiego dotyczący I i II kolumny RPP, 6 VIII 1987 r., k. 182–183; *ibidem*, Szyfrogram zastępcy szefa RUSW ds. SB w Białobrzegach por. Wiesława Fruby dotyczący stanu liczebnego BPP, PPŁ, PPP, 7 VIII 1987 r., k. 194; *ibidem*, Szyfrogram zastępcy szefa RUSW ds. SB w Przysusze mł. chor. Stanisława Chrzanowskiego dotyczący BPP, 8 VIII 1987 r., k. 204; *ibidem*, Szyfrogram st. insp. Wydziału IV WUSW w Radomiu por. Jerzego Dychały dotyczący II kolumny RPP, 11 VIII 1987 r., 225–226; *ibidem*, Szyfrogram naczelnika Wydziału IV WUSW w Piotrkowie Trybunalskim ppłk. Józefa Banaszaka dotyczący BPP, 11 VIII 1987 r., k. 240; *ibidem*, Ocena przebiegu 276 pielgrzymki z Warszawy do Częstochowy oraz realizacja

jej operacyjnego zabezpieczenia przez Wydział IV w czasie przemarszu przez teren woj. radomskiego, sporządzona przez st. insp. Wydziału IV WUSW w Radomiu ppor. Jerzego Dychałę, 14 IX 1987 r., k. 247–249; *ibidem*, Wniosek o zakończenie sprawy obiektowej krypt. „Pątnicy-87", sporządzony przez naczelnika Wydziału IV WUSW w Radomiu ppłk. Jana Turczynowskiego, 14 IX 1987 r., k. 250. Z pięcioma agentami naczelnik Wydziału IV WUSW w Radomiu odbył 56 spotkań w celu odebrania od nich informacji oraz cztery spotkania kontrolne.

[114] AIPN, 01080/141, Jacek Śledziecki, *Operacyjne zabezpieczenie Pielgrzymki Warszawskiej do Częstochowy przez grupę słuchaczy WSO w Legionowie*, praca dyplomowa napisana na seminarium Zakładu III WSO pod kierunkiem ppłk. mgr. Jana Szerszenia, Legionowo 1985, s. 46–47.

[115] *Ibidem*.

[116] AIPN, 0236/381/1, Sprawa obiektowa krypt. „Wycieczka", Plan działań operacyjnych w sprawie obiektowej krypt. „Częstochowa II", opracowany przez mł. insp. Wydziału IV WUSW w Białymstoku szer. Piotra Wasilko, 20 VI 1988 r., k. 101–104.

[117] W pielgrzymce radomskiej uczestniczyło pięciu TW i dwa KO (AIPN Ra, 08/1060, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-88", Wniosek o zakończenie sprawy obiektowej krypt. „Pątnicy-88" dotyczącej 277 WPP i X pielgrzymki radomskiej, sporządzony przez naczelnika Wydziału IV WUSW w Radomiu por. Stanisława Wilka, 26 X 1988 r., k. 238).

[118] AIPN, 01080/141, Jacek Śledziecki, *Operacyjne zabezpieczenie Pielgrzymki Warszawskiej do Częstochowy przez grupę słuchaczy WSO w Legionowie*, praca dyplomowa napisana na seminarium Zakładu III WSO pod kierunkiem ppłk. mgr. Jana Szerszenia, Legionowo 1985, s. 47–48.

[119] *Ibidem*.

[120] *Ibidem*, s. 48–49.

[121] *Ibidem*.

[122] *Ibidem*, s. 49–50.

[123] *Ibidem*, s. 50–51.

[124] *Ibidem*, s. 53–54. Na zakończenie autor opracowania stwierdził: „Oceniam, że przygotowanie nas do udziału w zabezpieczeniu pielgrzymki warszawskiej w 1984 r. było niezbyt dokładne. Wiele było mankamentów i sytuacji, z których musieliśmy wychodzić prawie na krawędzi dekonspiracji. Mam nadzieję, że w latach przyszłych, po zebraniu doświadczeń, czego próbą jest i ta praca, uda się wyciągnąć odpowiednie wnioski przez odpowiedzialnych za zabezpieczenie tego rodzaju imprez" (*ibidem*, s. 59).

[125] *Ibidem*, s. 55–59.

[126] „Od kilku lat praktykowane jest wykorzystanie słuchaczy WSO MSW w Legionowie w celu operacyjnego zabezpieczenia dopływu informacji z pielgrzymki na całej trasie jej przemarszu. Po każdym etapie słuchacze spotykają się z obsługującym ich pracownikiem operacyjnym (wydelegowanym przez WSO na czas trwania pielgrzymki), a ze względu na to, iż przebywają w grupach pątniczych niemal bez przerwy, ich informacje o życiu wewnętrznym pielgrzymki mogą być bardzo przydatne" (AIPN, 1510/3678, Adam Krzemiński, *Organizacja pracy operacyjnej w odniesieniu do pielgrzymek jako form zgromadzenia religijnego*, praca napisana pod kierunkiem płk. mgr. B. Czechowskiego, Legionowo 1989, s. 51).

[127] *Ibidem*, s. 52–53.

[128] *Ibidem*, s. 57.

[129] *Ibidem*, s. 58–59.

[130] Parafia św. Jana w Radomiu stanowiła dla SB miejsce szczególne, ponieważ tam powstawały grupy pielgrzymkowe i były podejmowane prace organizacyjne związane z pielgrzymką radomską.

[131] Ksiądz Henryk Gąszcz (ur. 22 IV 1937 r. w Skarżysku-Kamiennej) ukończył WSD w Sandomierzu. Święcenia kapłańskie otrzymał 27 V 1961 r. Z zachowanej skromnej dokumentacji dotyczącej TW ps. „Heniek" (nr rej. 508) wynika, że ks. Gąszcz do współpracy z SB został pozyskany 18 IV 1967 r. przez funkcjonariusza Sekcji I Wydziału IV KP MO w Kielcach por. Ryszarda Halickiego „na zasadzie dobrowolności". Celem werbunku było zaangażowanie go w sprawę obiektową „K-77" (nr rej. 2578). TW ps. „Heniek" został wyrejestrowany z sieci agenturalnej 15 I 1990 r. Informator ten miał znakomite rozeznanie w sprawach pielgrzymkowych, jak również DA, ponieważ kwestie te były związane z parafią św. Jana (ks. Domagała i ks. Gąszcz mieszkali na tej samej plebanii) (AIPN Ra, 006/745, Teczka personalna Henryka Gąszcza, t. 1–2 (materiały zniszczone); AIPN Ra, D Ra-55110-1(84)09, k. 1–11; AIPN Ra, D Ra-5532-403(77)/05, WP-6886, Nota nr 19/2012; AIPN Ra, 02/39, Dane statystyczne, t. 11, Obciążenie siecią pracowników Wydziału IV [KW MO w Radomiu] na dzień 1 X 1978 r., 1 X 1978 r., k. 18–19; AIPN Ra, 02/43, Dane statystyczne, t. 6, Wykaz źródeł informacji i LK będących na stanie pracowników Wydziału [IV] na dzień 31 XII 1982 r., 8 I 1983 r., k. 9–14; AIPN Ra, 02/45, Dane statystyczne, t. 7, Wykaz obciążeń siecią TW funkcjonariuszy Sł[użby] Bezp[ieczeństwa] Wydziału IV WUSW w Radomiu, k. 9; IPN – OKŚZpNP w Warszawie, S 17/06/Zk/IV, k. 2284–2287); AIPN Ra, 08/573, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-80", Charakterystyka zakładanego przebiegu 269 PPW na terenie woj. radomskiego, opracowana przez st. insp. Wydziału IV KW MO, 30 VII 1980 r., k. 7–11; AIPN Ra, 08/668, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-81", Wykaz TW i KO, k. 9; AIPN Ra, 08/751, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-82", Wykaz TW i KO, k. 9; AIPN Ra, 08/864, Sprawa obiektowa krypt. „Pątni-

cy-83", Wykaz TW i KO, k. 9; „Rocznik Diecezji Sandomiersko-Radomskiej 1989", s. 46, 53, 278 zob. aneks 11, przyp. 65).

[132] AIPN Ra, 08/124, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-77", Notatka służbowa z informacji TW ps. „Heniek" dotyczącej organizacji grupy radomskiej WPP, przyjętej przez mł. insp. Wydziału IV KW MO w Radomiu plut. Adama Kawałka, 30 VII 1977 r., k. 35–36.

[133] *Ibidem*, Streszczenie materiałów dotyczących sprawy obiektowej krypt. „Pątnicy-77" prowadzonej wobec 261 (266) pieszej pielgrzymki z Warszawy do Częstochowy, sporządzone przez st. insp. Wydziału IV KW MO w Radomiu ppor. Jerzego Drogosiewicza, 15 XII 1977 r., k. 129–138.

[134] *Ibidem*, k. 35–36; „Rocznik Diecezji Sandomiersko-Radomskiej 1989", s. 46, 53, 278.

[135] AIPN Ra, 08/243, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-78", Wyciąg z informacji TW ps. „Heniek" dotyczącej grupy radomskiej WPP, przyjętej przez mł. insp. Wydziału IV KW MO w Radomiu sierż. Adama Kawałka, 26 I 1978 r., k. 58.

[136] AIPN Ra, 08/1071, Sprawa obiektowa krypt. „Skorpion", t. 3, Wyciąg z informacji TW ps. „Heniek" dotyczącej spotkania opłatkowego w parafii św. Jana w Radomiu oraz rozmowy ks. Stanisława Sikorskiego z ks. Lechem Gralakiem na temat spotkań grupy złotej w kaplicy przy ul. Siennej w Radomiu, przyjętej przez mł. insp. Wydziału IV KW MO w Radomiu sierż. Adama Kawałka, 9 III 1978 r., k. 160.

[137] AIPN Ra, 08/243, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-78", Wyciąg z informacji TW ps. „Heniek" z dnia 5 V 1978 r., 8 V 1978 r., k. 60.

[138] Po dwóch latach sprawowania przez ks. Lecha Gralaka opieki nad pielgrzymami radomskimi duszpasterzem diecezjalnym pielgrzymów radomskich został ks. Zdzisław Domagała. Biskup Piotr Gołębiowski powierzył mu tę funkcję bez konsultacji z dotychczasowym duszpasterzem (*ibidem*).

[139] W jednym z dokumentów bezpieki odnotowano: „Księża z zainteresowaniem oczekują na reakcję ks. Gralaka, kiedy dowie się o decyzji biskupa" dotyczącej mianowania ks. Zdzisława Domagały duszpasterzem pielgrzymkowym przez administratora diecezji sandomierskiej bp. Piotra Gołębiowskiego (*ibidem*). Po śmierci ks. Zdzisława Domagały uczestnicy pieszych pielgrzymek na Jasną Górę nakreślili jego sylwetkę we wspomnieniach *Człowiek. Kapłan. Przewodnik. Ksiądz Zdzisław Domagała*, red. L. Domagała, Radom 2012.

[140] „Odpowiedzialny za przygotowania grupy radomskiej był ks. Zdzisław Domagała. Dzięki osobowym źródłom informacji posiadaliśmy bieżące rozpoznanie imprezy, co pozwoliło nam na właściwe zaplanowanie przedsięwzięć zabezpieczających w czasie trwania pielgrzymki" – stwierdził insp. Wydziału IV KW MO w Radomiu kpt. Janusz Jaworski, oceniając przebieg 269 WPP (AIPN Ra, 08/573, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-80", Ocena przebiegu 269 pieszej pielgrzymki z Warszawy do Częstochowy oraz realizacji jej operacyjnego zabezpieczenia przez Wydział IV KW MO w czasie przemarszu przez teren woj. radomskiego, sporządzona przez st. insp. Wydziału IV KW MO w Radomiu kpt. Janusza Jaworskiego, 9 III 1981 r., k. 235).

[141] AIPN Ra, 08/668, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-81", Plan przedsięwzięć operacyjnych przewidzianych w związku z potrzebą rozpoznania przygotowań i zabezpieczenia przemarszu 270 WPP, której trasa w dniach 7 i 8 sierpnia br. będzie przebiegać przez teren woj. radomskiego, opracowany przez zastępcę naczelnika Wydziału IV KW MO w Radomiu kpt. Janusza Jaworskiego, 23 VII 1981 r., k. 26–42.

[142] AIPN Ra, 08/751, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-82", Plan przedsięwzięć operacyjnych do sprawy obiektowej krypt. „Pątnicy-82", opracowany przez zastępcę naczelnika Wydziału IV KW MO w Radomiu kpt. Janusza Jaworskiego, 19 VII 1982 r., k. 22−37; AIPN Ra, 08/864, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-83, Plan przedsięwzięć operacyjnych do sprawy obiektowej krypt. „Pątnicy-83", opracowany przez naczelnika Wydziału IV WUSW w Radomiu mjr. Jana Turczynowskiego, 15 VII 1983 r., k. 18–29.

[143] Ksiądz Piotr Karbowiak (ur. 27 VI 1921 r. w Krzyżanowicach, zm. 25 X 1997 r. tamże), proboszcz parafii w Odechowie (1972–1981), a następnie w Gielniowie (1981–1994), był zarejestrowany jako TW ps. „Praktykant" (nr rej. 4931). Ukończył WSD w Sandomierzu. Święcenia kapłańskie otrzymał w 1949 r. Ksiądz został pozyskany na podstawie „materiałów kompromitujących". Zainteresowanie SB ks. Karbowiakiem wynikało z tego, że w czasie okupacji pełnił funkcję łącznika między kurią sandomierską a kapelanami AK, a po wojnie utrzymywał kontakty z byłym dowództwem AK i kolegami z organizacji. TW ps. „Praktykant" złożył pisemne zobowiązanie do współpracy z SB, został zakwalifikowany jako agent informator. Spotkania z nim odbywały się na plebanii raz w miesiącu. Współpracę z SB kontynuował po przejściu do parafii Gielniów. TW „Praktykant" zobowiązał się do przekazywania informacji dotyczących działalności dziekana z Przysuchy ks. Bolesława Szymańskiego, sytuacji w kurii sandomierskiej oraz w dekanatach Radom-Podmiejski, przysuskim i opoczyńskim, przebiegu konferencji rejonowych i dekanalnych, treści dokumentów otrzymanych z urzędów kościelnych, księży niezadowolonych z działań wspomnianej kurii i kontestujących je; tzw. kapłanów postępowych, a także metod pracy duszpasterskiej z młodzieżą i sposobów prowadzenia katechezy. Poza tym był wykorzystywany do „operacyjnego zabezpieczenia" przygotowań obchodów jubileuszu 500-lecia bł. Władysława z Gielniowa; łagodzenia nastrojów wśród wiernych w związku z przywróceniem „świeckości szkół" w gminie Gielniów; likwidowania lokalnych konfliktów; łagodzenia napięć społecznych; przeciwdziałania inicjatywom strajkowym oraz zachęcania do przestrzegania porządku prawnego wynikającego ze stanu wojennego itp. Informacje przekazywane przez ks. Karbowiaka (26) przedstawiały cenną wartość operacyj-

ną. Chorąży Stanisław Chrzanowski w charakterystyce z 20 XII 1989 r. wymienił szczegółowe zadania, które miał wykonywać duchowny: „w ramach prowadzonych działań dezintegracyjnych [...] uzyskiwać dane odnoszące się do występujących wśród kleru tarć, intryg, osobistych ambicji, niezadowoleń, narastających konfliktów oraz panujących stosunków w tym środowisku, które wykorzystywać się będzie do rozbijania jedności kleru i aktywu kościelnego" (AIPN Ra, 006/2496, Teczka personalna Piotra Karbowiaka, Charakterystyka TW ps. „Praktykant", sporządzona przez st. insp. RUSW w Przysusze chor. Stanisława Chrzanowskiego, 20 XII 1989 r., k. 115–117). Ksiądz Karbowiak był wynagradzany pieniężnie oraz otrzymywał okolicznościowe prezenty. Współpraca ks. Karbowiaka z SB trwała do 1990 r. W okresie 1 XII 1986 – 30 VI 1987 r. nastąpiła przerwa z powodu oddelegowania jego oficera prowadzącego, Stanisława Chrzanowskiego, do WSO MSW w Legionowie (AIPN Ra, 006/2496, Teczka personalna Piotra Karbowiaka, t. 1, k. 3, 5–11, 13–14, 19, 20, 28, 30, 44–45, 54–55, 58–62, 79–81, 93–97, 104–106, 110–112, 215–216; *ibidem*, t. 2, k. 2, 4, 68–69, 78–83, 88–89, 102–104, 109, 113, 118, 120; „Rocznik Diecezji Sandomiersko-Radomskiej 1989", s. 342–343; zob. aneks 11, przyp. 169).

[144] Zachowane źródła jednoznacznie wskazują, że TW ps. „Zośka" (nr rej. 704) był Grzegorz Kotwicki (ur. 17 VII 1941 r. w Radomiu), pracownik naukowy WSI w Radomiu. W 1959 r. jako uczeń III klasy Technikum Mechanicznego w Radomiu związał się z grupą młodzieży, która utworzyła organizację zbrojną „Falanga". Grupa ta postawiła sobie za cel zdobywać broń i środki materialne, dokonując napadów rabunkowych, a następnie walczyć z władzami PRL. Za przynależność do tej organizacji Kotwickiego skazano na półtora roku więzienia w zawieszeniu na trzy lata. Po ukończeniu technikum mechanicznego odbył zasadniczą służbę wojskową. W jej trakcie (23 V 1964 r.) został zwerbowany w charakterze informatora przez starszego pomocnika szefa Oddziału WSW w Lublinie kpt. Henryka Miszczuka. Werbunek odbył się na podstawie „uczuć patriotycznych". Jako informator otrzymał on zadanie rozpoznania alumnów wcielonych do służby wojskowej w Lublinie. W pisemnym zobowiązaniu do współpracy oświadczył, „że chciałby uczciwą pracą i służbą zmazać piętno, na które zasłużył w wieku młodzieńczym, nie zdając [sobie] w zupełności sprawy ze swych czynów". Ponieważ przyznał się do znajomości z alumnem seminarium duchownego Andrzejem Zającem (zaprzyjaźnił się z nim podczas służby w 7 pułku zmechanizowanym), otrzymał polecenie bliższego rozpoznania swego kolegi. 7 VII 1967 r. Kotwickiego przejął pod kierownictwo starszy pomocnik szefa Oddziału WSW Szkół Lotniczych ds. KW w Radomiu kpt. Franciszek Morelowski. Otrzymał on wówczas zadanie inwigilowania osób wojskowych, „które prowadziłyby jakąś działalność w środowiskach intelektualistów Radomia" (AIPN Ra, 006/1563, Teczka personalna Grzegorza Kotwickiego, t. 1, k. 5–8, 20, 36–37, 45–46, 50, 54, 72; zob. aneks. 11, przyp. 243).

[145] *Ibidem*, t. 3, Informacja nr 5/75 sporządzona przez Grzegorza Kotwickiego dotycząca DA w Radomiu, 15 IV 1975 r., k. 87.

[146] AIPN Ra, 08/1071, Sprawa obiektowa krypt. „Skorpion", t. 2, Pismo naczelnika Wydziału III KW MO w Radomiu ppłk. Kazimierza Śledzia do naczelnika Wydziału III Departamentu III MSW dotyczące udziału w WPP tajnych współpracowników o pseudonimach „Maks", „Zośka" i „G-5", 12 VII 1979 r., k. 164; *ibidem*, Informacja naczelnika Wydziału III KW MO w Radomiu kpt. Tadeusza Żabińskiego dla naczelnika Wydziału III Departamentu III MSW dotycząca zabezpieczenia 269 WPP przez TW ps. Maks" i „EKG", 21 VII 1980 r., k. 237; AIPN Ra, 08/243, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-78", Plan przedsięwzięć operacyjnych przewidzianych w związku z potrzebą rozpoznania przygotowań i zabezpieczenia przemarszu 267 WPP, której trasa w dniu 7 i 8 sierpnia br. będzie przebiegać przez teren woj. radomskiego, opracowany przez naczelnika Wydziału IV KW MO w Radomiu ppłk. Wiesława Białogońskiego, 27 VII 1978 r., k. 27–44.

[147] AIPN Ra, 006/1563, Teczka personalna Grzegorza Kotwickiego, Plan kierunkowego wykorzystania TW ps. „Zośka" nr ewid. 704, 3 I 1979 r., t. 1, k. 201–202.

[148] *Ibidem*, t. 3, Informacja sporządzona przez TW ps. „Zośka" dotycząca jego udziału w pielgrzymce radomskiej (w grupie 9 – katedralnej), 28 VIII 1984 r., k. 324–325.

[149] *Ibidem*, Notatka służbowa ze spotkania z TW ps. „Zośka", sporządzona przez zastępcę naczelnika Wydziału III WUSW w Radomiu kpt. Andrzeja Parszewskiego, 7 II 1985 r., k. 327. Podczas pielgrzymki TW podjął inwigilację pracownika naukowego Jerzego Kośca.

[150] Podczas inwigilacji środowiska akademickiego Kotwicki zbierał informacje m.in. od swojej matki, pracownicy WSI. TW ps. „Zośka" wykorzystano w sprawach obiektowych krypt. „Żak" i „Kruk" (prowadzonych wobec WSI w Radomiu), „Skorpion" (prowadzonej wobec DA w Radomiu), w sprawach operacyjnego sprawdzenia krypt. „Dante", „Patent" i „Spotkania" oraz „Kontakty" (prowadzonej w kwestii kolportażu nielegalnego czasopisma wydawanego w kraju) oraz kwestionariusza ewidencyjnego prowadzonego wobec dr. Wiktora Glazera. Na zlecenie SB Kotwicki wyciągnął od dr. Jana Rejczaka, wykładowcy w WSI, informację, że posiada on pismo „Robotnik". Zebrane przez agenta opinie na temat sytuacji w WSI zostały wykorzystane w sprawie operacyjnego rozpracowania krypt. „Filozof". Ze względu na cenne donosy Kotwicki był jednym z najlepiej wynagradzanych agentów. W charakterystyce z 14 XII 1974 r. jest mowa o przekazaniu przez niego 113 pisemnych informacji, za które dziesięciokrotnie otrzymał wynagrodzenie na łączną sumę 7000 zł. Z kolei w charakterystyce obejmującej współpracę od 1 III 1979 do 18 XI 1985 r. widnieje zapis, że odbyto z nim 86 spotkań, podczas których przekazał 60 informacji pisemnych i 26 informacji ustnych, za co 53 razy był wynagradzany z funduszu „O" na łączną sumę 97 606 zł. 19 III 1984 r. kpt. Edward

Kos wystąpił do szefa WUSW ds. SB w Radomiu z prośbą o przyznanie agentowi nagrody specjalnej w wysokości 10 000 zł. Spotkania z TW „Zośka" odbywały się w LK o kryptonimach „Warta", „Bajka" i „Wieża". Na podstawie analizy zachowanych dokumentów, zwłaszcza notatki służbowej ze spotkania z kpt. Andrzejem Parszewskim, można postawić tezę, że trwająca 30 lat współpraca Kotwickiego z SB stała się dla niego sposobem na życie. Donosił on nie tylko na swoich kolegów, lecz także na duchownych. Inwigilacji zostali poddani m.in.: Lech Zygmunt Warsza, Wiktor Glazer, Michał Kelles-Krauz, Edward Kaczor, Jan, Maria i Andrzej Rejczakowie, Stanisław Zdrejewski, a z grona duchownych o. Hubert Czuma, ks. Jerzy Banaśkiewicz i ks. Zdzisław Domagała (AIPN Ra, 006/1563, Teczka personalna Grzegorza Kotwickiego, t. 1, k. 101–102, 111–112, 161, 167, 169, 176–177, 202– 204, 211, 256, 268–269; *ibidem*, t. 2, k. 5; *ibidem*, t. 3, k. 4, 6, 87, 324–325, 327, *ibidem*, t. 4, k. 4, 31, 33; AIPN Ra, 02/43, t. 6, Wykaz źródeł informacji i LK będących na stanie pracowników Wydziału IV KW MO w Radomiu, sporządzony przez naczelnika Wydziału „C" KW MO w Radomiu ppłk. Ryszarda Rypińskiego, 18 I 1983 r., k. 9–13; AIPN Ra, D Ra-5532-403(77)/05, WP-6886, Nota nr 19/2012, 4 X 2012 r.).

[151] Zachowane dane dotyczące TW ps. „Henryk" (nr rej. 3180) wskazują, że był nim proboszcz parafii w Rzucowie (1975–2001) ks. Henryk Krzosek (ur. 31 III 1935 r. w Paprotnie). Ukończył on WSD w Sandomierzu. Święcenia kapłańskie otrzymał w 1958 r. Zainteresowanie bezpieki ks. Krzoskiem jest związane z jego staraniami o budowę kościoła na miejsce istniejącej kaplicy. SB planowała wykorzystać go do informowania o sytuacji w dekanacie szydłowieckim (AIPN Ra, 006/2495, Teczka personalna Henryka Krzoska, t. 1, k. 1, 3, 5–12, 24–26, 32–33, 35–37; zob. aneks 11, przyp. 66).

[152] AIPN Ra, 006/2495, Teczka personalna Henryka Krzoska, Notatka służbowa z rozmowy z kandydatem na TW ks. Henrykiem Krzoskiem, sporządzona przez ppor. Leona Boczka, 20 II 1978 r., k. 11–12.

[153] *Ibidem*, Kierunkowy plan wykorzystania TW ps. „Henryk", sporządzony przez por. Leona Boczka, k. 45–46.

[154] Z obawy przed dekonspiracją na listę księży wpisano też ks. Krzoska. W charakterystyce z 13 I 1982 r. wyrażono opinię o jego poprawnej współpracy z SB. Złożyło się na nią 11 spotkań w miejscu zamieszkania TW. Przekazane przez niego informacje dotyczyły m.in. przebiegu konferencji dekanalnych i rejonowych; opinii duchowieństwa o sytuacji społeczno-politycznej; działalności „Solidarności"; planów władz kościelnych związanych z tworzeniem nowych struktur kościelnych; reakcji księży na decyzje władz państwowych dotyczące zezwoleń na budowę obiektów sakralnych; zaleceń kurii w kwestii pracy duszpasterskiej; konfliktu między proboszczem parafii św. Mikołaja w Wysokiej ks. Bronisławem Kaczmarskim a jego gospodynią; stosunków wśród kurialistów po śmierci administratora diecezji sandomierskiej bp. Piotra Gołębiowskiego; przebiegu nabożeństw w intencji „Solidarności" odprawianych w parafii zarządzanej przez TW; oceny zasad normalizacji stosunków między władzami państwa a Kościołem w zakresie katechizacji dzieci i młodzieży szkolnej. W ocenie współpracy z TW „Henrykiem" znalazło się stwierdzenie: „Dotychczasowy okres utrzymywania z nim kontaktów pozwala wnioskować, iż do faktu współpracy TW odnosi się szczerze, wykazuje lojalny stosunek do naszego aparatu i wyraża chęć dalszej współpracy. [...] Dokonując ogólnej oceny współpracy z TW ps. »Henryk« można określić go jako jednostkę spełniającą rolę źródła sygnalizującego, pozwalającego na rozpoznanie ogólnej sytuacji, jaka kształtuje się w środowisku kleru dek[anatu] szydłowieckiego". Kolejna charakterystyka uzupełnia zakres działań ks. Krzoska, informuje bowiem o zaleceniach ordynariusza diecezji sandomiersko-radomskiej bp. Edwarda Materskiego dotyczących pracy duszpasterskiej; programie przebiegu uroczystości kazimierzowskich w Radomiu i diecezji radomskiej; przebiegu peregrynacji obrazu Matki Boskiej Częstochowskiej w diecezji w 1982 r.; pielgrzymce radomskiej do Częstochowy; opiniach księży na temat pontyfikatu Jana Pawła II oraz przebiegu pielgrzymki papieskiej w Polsce; kolędzie, akcji charytatywnej, wybranych wizytacjach biskupich w parafiach dekanatu szydłowieckiego; charakterystyce księży: Waldemara Gałązki, Grzegorza Senderskiego, Sławomira Adamczyka, Andrzeja Emila Sasina, Zdzisława Domagały; przebiegu i podłożu konfliktów wyznaniowych w parafiach w Majdowie i Bliżynie. Nie omieszkał również dzielić się z SB powyborczymi komentarzami duchownych i członków ruchu oazowego. Do 1983 r. był siedmiokrotnie nagradzany prezentami za działania inwigilacyjne. Informacje zawsze przekazywał ustnie. Od momentu pozyskania, tj. 17 X 1980 r., do 1 X 1985 r. funkcjonariusze SB odbyli z TW „Henryk" 26 spotkań. W jednej z notatek służbowych funkcjonariusz SB potwierdził fakt udostępniania przez ks. Krzoska dokumentów kurialnych. W uznaniu zasług TW „Henryk" otrzymał w 1985 r. talon na samochód inwalidzki, w czym pośredniczyły SB i WdsW w Radomiu. Ostatnia notatka służbowa, nosząca datę 1 VI 1988 r., świadczy o tym, że współpraca „Henryka" z SB trwała do 1989 r. (AIPN Ra, 006/2495, Teczka personalna Henryka Krzoska, t. 1, k. 42–44, 47–54, 56–60, 62–73, 75–88; *ibidem*, t. 2, k. 17–21, 45–47, 52; AIPN Ra, 02/43, Dane statystyczne, t. 6, Wykaz źródeł informacji i LK będących na stanie pracowników Wydziału IV na dzień 31 XII 1982 r., sporządzony przez naczelnika Wydziału „C" KW MO w Radomiu ppłk. Ryszarda Rypińskiego na dzień 31 XII 1982 r., 18 I 1983 r., k. 9–13; AIPN Ra, D Ra-5532(78)/05, WP-6886, Nota nr 20/2012; „Rocznik Diecezji Radomskiej" (Radom) 2007, s. 471–472).

[155] Zachowane dane dotyczące TW ps. „Wiktor" (nr rej. 3676 [2223]) odnoszą się do ks. Jana Matejka (ur. 20 IX 1920 r. w Goździe), proboszcza parafii w Kunicach (1963–1986). Ukończył on WSD w Sandomierzu. Święcenia kapłańskie otrzymał w 1950 r. Do współpracy został pozyskany 7 III 1968 r. przez oficera operacyjnego SB w Opocznie por. Romana Garbacza. Przypuszczalnie powodem werbunku były znane bezpiece kontakty z byłymi członkami AK i NSZ i to, że w sierpniu 1952 r. w kościele w Gowarczowie ksiądz udzielił ślubu ukrywającemu się wówczas

dezerterowi z WP Wiktorowi Trawińskiemu i Marii Krzyważni z Rudy Białaczowskiej. Fakt ten zachował w tajemnicy przed otoczeniem i nie żądał od narzeczonych żadnych dokumentów. Zarzucano mu również, że na lekcjach religii „wrogo nastawiał młodzież do ZMP i PZPR oraz w stosunku do tych, którzy nie chodzą do kościoła i na lekcje religii, nazywając ich heretykami". Werbunek ks. Matejka miał umożliwić SB uzyskanie informacji na temat kleru parafialnego w dekanacie opoczyńskim, kontrolę zaleceń duszpasterskich kurii sandomierskiej oraz przebiegu konferencji dekanalnych i wizyt duszpasterskich administratora diecezji sandomierskiej bp. Gołębiowskiego. Postawa ks. Matejka nie jest jednoznaczna. Nie ulega wątpliwości, że w toku współpracy przekazał wiele wartościowych informacji – łącznie z dokumentami otrzymanymi z kurii (listy i komunikaty). Spotykał się z funkcjonariuszami SB na plebanii raz w miesiącu, ale przekazywane przez niego informacje miały charakter ogólny. Ksiądz Matejek zmarł na zawał serca 13 VII 1986 r. podczas urlopu wypoczynkowego w Polanicy-Zdroju. Został pochowany na cmentarzu parafialnym w Kunicach. W ocenie funkcjonariusza SB „należał do grona kapłanów podporządkowanych i oddanych kurii biskupiej, realizujących skrupulatnie jej wytyczne i zalecenia. Jego lojalność wobec władz państwowych i naszego aparatu [wynikała] nie tyle z jego przekonań, co wyrachowania obliczonego na osiąganie korzyści materialnych. Liczył on na pomoc przy remoncie plebanii, kościoła, budynków gospodarczych parafii, a także przy wyjazdach poza granice Polski" (AIPN Łd, 0031/315, Teczka personalna Jana Matejka, t. 1, k. 10–14, 233–234, 235; zob. aneks 11, przyp. 224).

[156] *Ibidem*, Notatka służbowa insp. Wydziału IV KW MO w Piotrkowie Trybunalskim por. Eugeniusza Kozłowskiego dotycząca przemarszu pielgrzymek przez Kunice, 11 VIII 1976 r., k. 296–299.

[157] *Ibidem*, Informacja operacyjna insp. Wydziału IV KW MO w Piotrkowie Trybunalskim kpt. Eugeniusza Kozłowskiego dotycząca przemarszu pielgrzymek przez Kunice, 13 VIII 1980 r., k. 422–426.

[158] *Ibidem*, Informacja operacyjna insp. Wydziału IV KW MO w Piotrkowie Trybunalskim kpt. Eugeniusza Kozłowskiego dotycząca przemarszu pielgrzymek przez Kunice, 9 VIII 1978 r., k. 369–373.

[159] *Ibidem*, Informacja operacyjna insp. Wydziału IV KW MO w Piotrkowie Trybunalskim kpt. Eugeniusza Kozłowskiego dotycząca przemarszu pielgrzymek przez Kunice, 11 IX 1980 r., k. 471–479.

[160] *Ibidem*, Informacja operacyjna insp. Wydziału IV KW MO w Piotrkowie Trybunalskim kpt. Eugeniusza Kozłowskiego dotycząca przemarszu pielgrzymek przez Kunice, 4 VIII 1983 r., k. 21–26.

[161] Z teczki pracy TW ps. „U-1" (nr rej. 1911/62) *vel* „Wąkop" (nr rej. 483) wynika, że był nim ks. Wincenty Młodożeniec (ur. 22 III 1902 r. w Dobrocicach). Do współpracy został pozyskany 31 III 1954 r. „na zasadzie dobrowolności" przez funkcjonariusza Sekcji I Wydziału XI WUBP w Kielcach por. Mieczysława Zemłę. WSD ukończył w Sandomierzu. Święcenia kapłańskie otrzymał w 1927 r. Po karnym usunięciu ks. Młodożeńca przez bp. Jana Lorka z kurii sandomierskiej, gdzie pracował jako adwokat sądu biskupiego, objął on funkcję dziekana i proboszcza parafii w Iłży. Dotknięty pominięciem jego osoby wśród pierwszych duchownych „zaproszonych" do złożenia ślubowania na wierność PRL w WRN (Dekret z 9 II 1953 r. o obsadzaniu stanowisk kościelnych), interweniował u władz, traktując zachowanie urzędników jako niezasłużoną krzywdę. UB wykorzystał sytuację i postawił ks. Młodożeńcowi warunek, że będzie mógł złożyć ślubowanie, jeśli podejmie współpracę agenturalną. Ostatecznie ksiądz przyjął ten warunek i złożył ślubowanie. Na potwierdzenie współpracy złożył pisemne zobowiązanie. W ocenie funkcjonariusza prowadzącego ks. Młodożeniec był człowiekiem sprytnym, spostrzegawczym, zorientowanym politycznie, zaliczanym do kapłanów poważnych, cieszących się zaufaniem wśród księży kurialnych i profesorów WSD. Doniesienia TW „U-1" były oceniane jako wartościowe. Był wszechstronnie wykorzystywany. W pracy przejawiał dużo własnej inicjatywy. Doceniano jego spryt w zdobywaniu zaufania księży znanych z „wrogiej działalności" i uzyskiwaniu informacji z ich życia prywatnego, przekazywanych później UB. W obawie przed dekonspiracją agenta 27 I 1958 r. SB zmieniła mu pseudonim na „Wąkop" (AIPN Ki, 005/1844, Teczka personalna Wincentego Młodożeńca, t. 1, k. 9, 10–11, 13–15, 16–17, 18–20, 77–79; zob. aneks 11, przyp. 210).

[162] Wykonując polecenia władz komunistycznych, dostarczał informacje z kręgów duchowieństwa kurialnego w Sandomierzu i diecezjalnego oraz osób świeckich. Odegrał negatywną rolę w konflikcie wierzbickim, polegającym na utworzeniu w Wierzbicy tzw. parafii niezależnej, kontrolowanej przez komunistów (S. Kowalik, *Konflikt wyznaniowy w Wierzbicy. Niezależna parafia w polityce władz PRL (1962–1977)*, Lublin 2012, s. 89–95, 106–110, 284–288). W działalności agenturalnej uwagę skupiał na biskupach sandomierskich: Janie Lorku, Piotrze Gołębiowskim i Walentym Wójciku. Wespół z bezpieką antagonizował wspomniane środowiska i tym samym umożliwiał UB/SB podejmowanie działań operacyjnych. Obszerne informacje na temat ks. Młodożeńca zamieścił ks. Bogdan Stanaszek w monografii o diecezji sandomierskiej w okresie PRL, m.in. zacytował opinię UB na temat tego kapłana: „jest karierowiczem, mało przywiązany do swej parafii i obowiązków, lecz mimo to potrafi się maskować – chodzi mu, aby w hierarchii jak najwyżej się wywindować, nie bacząc na wszystko. Interesy Kościoła stara się pogodzić z interesami państwa, tryb życia prowadzi umiarkowany" (ks. B. Stanaszek, *Diecezja sandomierska w powojennej rzeczywistości*..., t. 1, s. 177). TW „U-1" *vel* „Wąkop" nie przebierał w środkach i metodach inwigilowania różnych środowisk i pojedynczych osób. Na jednego z wikariuszy pisał do kurii paszkwile (o jego rzekomym niemoralnym życiu), podpisując je „Parafianie". Tenże wikariusz oskarżył ks. Młodożeńca o kontakty z bezpieką i w konsekwencji biskup odwołał księdza z funkcji dziekana iłżeckiego, a następnie proboszcza. 15 IX 1962 r. ks. Młodożeniec został przeniesiony na probostwo do Białobrzegów. Z tego powodu publicznie krytykował biskupa i starał się go skompromi-

tować. Po przejściu na nową placówkę ks. Młodożeniec utracił możliwości zdobywania informacji użytecznych dla SB. Przez krótki okres (9 VI – 16 X 1962 r.) był wykorzystywany jako kontakt operacyjny, a następnie przywrócono go do czynnej sieci. Współpracował z SB do 22 III 1965 r., kiedy to został definitywnie wyeliminowany, ponieważ „wyobcował się ze środowiska i tym samym utracił chyba bezpowrotnie możliwości uzyskiwania takich informacji, które mają dla nas istotne znaczenie". SB pozostawiła go jednak w charakterze kontaktu poufnego. Spotkania z esbekami odbywał systematycznie dwa razy w miesiącu w LK w Radomiu („Antena" i „X-11"), Kielcach („Dunaj" i „Mewa"), Częstochowie i w swoim mieszkaniu. Doniesienia przekazywał zazwyczaj na piśmie. Pobierał wysokie wynagrodzenia pieniężne (w latach 1957–1965 przyjął łącznie ok. 38 000 zł) i kosztowne upominki, a także korzystał z różnych przywilejów ze strony władz administracyjnych. Mimo to był systematycznie sprawdzany przez agentów o pseudonimach: „Antoni", „B-7", „B-5", „Janaszkiewicz", „Grzegorz", „D", „Morwa" (AIPN Ki, 005/1844, Teczka personalna Wincentego Młodożeńca, t. 1, k. 18–23, 77–79, 99–100, 102, 163–164, 279, 280, 285–286; AIPN Ra, D Ra-5532-403(77)/05, WP-6886, Nota nr 19/2012; „Rocznik Diecezji Sandomiersko-Radomskiej 1989", s. 60; „Rocznik Diecezji Radomskiej" (Radom) 2007, s. 141–142, 148–150).

[163] TW „Wąkop" poinformował, że bp Piotr Gołębiowski czuł się bezradny wobec braku odpowiedzi na pisma w sprawie budowy nowych kościołów, o czym świadczy jego wypowiedź: „wnioski kurii wysłano już dawno, a odpowiedzi jak nie było, tak nie ma [...]. W kaplicy XX. Filipinów [...] w Radomiu codziennie w czasie nabożeństw ksieża odprawiający proszą o modlitwę w intencji »tych złych ludzi, którzy nie chcą nam pozwolić na budowę świątyni, aby serca ich skruszały«. Natomiast ks. L[ech] Gralak wobec księży filipinów wypowiadał się, że nie pomogą nic w tej sprawie wycieczki ks. Mroczka do wojewody i innych notabli. Sprawę trzeba załatwić szturmem, czego są przykłady w naszej diecezji. Trzeba wysłać duże grupy ludzi, delegacje z petycjami, robić szum wokół tego, wówczas muszą wydać zezwolenie" (AIPN Ra, Elektroniczny System Ewidencji Zainteresowań Operacyjnych Departamentu IV „ESEZO", Meldunek operacyjny nr 65, 21 II 1980 r., k. 86; *ibidem*, Meldunek operacyjny nr 138, 8 IV 1980 r., k. 171).

[164] W notatce służbowej ppor. Jerzego Drogosiewicza czytamy: „ks. L[ech] Gralak, przekazując swoje przeżycia księżom filipinom, powiedział: po wyjściu z Radomia aż do Częstochowy towarzyszyła nam »honorowa eskorta« cywilnych milicjantów z Radomia. Robili nam zdjęcia nie tylko z ziemi, lecz również z powietrza (przez cały czas helikopter towarzyszył pielgrzymom). W m. Przytyk milicja niesłusznie zatrzymała samochód taxi bagażowe, który przewoził pątnikom ich osobiste bagaże. Po ostrej interwencji (ks. Gralaka) milicja odstąpiła od karania kierowcy. W tym czasie pielgrzymi zgromadzeni przed posterunkiem śpiewali *Boże, coś Polskę*". W dokumencie jest także mowa o konflikcie między księżmi Ryszardem Grzybowskim a Lechem Gralakiem, do jakiego doszło w związku z późniejszym powrotem ks. Gralaka z Częstochowy (AIPN Ra, 08/243, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-78", Wyciąg z notatki służbowej napisanej na podstawie informacji KO ps. „Wąkop" z 24 VIII 1978 r., sporządzony przez insp. Wydziału IV KW MO w Radomiu ppor. Jerzego Drogosiewicza, 6 IX 1978 r., k. 314–315).

[165] Poinformował również o szczegółach trasy ewangelizacyjnej zespołu Oratorium (prowadzonego przez ks. Gralaka), realizowanej na terenie południowej Polski (AIPN Ra, 08/388, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-79", Wyciąg z notatki służbowej ze spotkania z KO ps. „Wąkop" z 26 VII 1979 r., dotyczącej planowanego wyjścia grupy złotej RPP, sporządzonej przez insp. Wydziału IV KW MO w Radomiu plut. Lucjana Koczorowskiego, 27 VII 1979 r., k. 71).

[166] AIPN Ra, 08/573, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-80", Charakterystyka zakładanego przebiegu 269 WPP na terenie woj. radomskiego, opracowana przez zastępcę naczelnika Wydziału IV KW MO w Radomiu kpt. Jana Sztylera, st. insp. Wydziału IV KW MO w Radomiu kpt. Janusza Jaworskiego, 30 VII 1980 r., k. 7–11; AIPN Ra, 08/668, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-81", Wykaz tajnych współpracowników i kontaktów operacyjnych, k. 9; *ibidem*, Ocena przebiegu 270 pieszej pielgrzymki z Warszawy do Częstochowy oraz realizacji jej operacyjnego zabezpieczenia przez Wydział IV KW MO w czasie przemarszu przez teren województwa radomskiego, sporządzona przez insp. Wydziału IV KW MO w Radomiu szer. K. Kucpra, 13 X 1981 r., k. 133–138, 137. Warto dodać, że ks. Młodożeniec przez pewien czas był spowiednikiem ks. Gralaka, ale ks. Gralak nie spotkał się z potwierdzeniem obiegowych opinii, jakoby ks. Młodożeniec dopuścił się zdrady tajemnicy spowiedzi.

[167] Zachowane dane dotyczące TW ps. „Janusz" (2777 [492]) świadczą o tym, że owym agentem był ks. Józef Nowicki (ur. 4 X 1914 r. w Reinbergu, Niemcy). Ukończył on WSD w Sandomierzu. Święcenia kapłańskie otrzymał w 1944 r. Do współpracy został pozyskany 25 II 1964 r. przez zastępcę komendanta powiatowego MO w Białobrzegach por. Henryka Klasa na podstawie materiałów kompromitujących. Nowicki własnoręcznie napisał zobowiązanie do współpracy z SB. W latach 1965–1969 przekazał (ustnie, pisemnie i w postaci nagrań magnetofonowych) 110 użytecznych operacyjnie informacji na temat: przebiegu uroczystości kościelnych związanych z przygotowaniami do obchodów milenium i uroczystości milenijnych; „negatywnych" zachowań duchowieństwa dekanatów przytyckiego, jedlińskiego i radomskiego, powiatu białobrzeskiego i różnych miejscowości diecezji sandomierskiej; przebiegu konferencji dekanalnych; funkcjonowania stowarzyszeń katolickich. Był wykorzystywany przez bezpiekę w sprawie operacyjnego rozpracowania krypt. „Wizyta 79" dotyczącej wizyty Ojca Świętego Jana Pawła II w Polsce oraz w sprawie obiektowej krypt. „K-77", a także do obserwacji parafianina Zygmunta Królikowskiego. Udostępniał SB odezwy, listy pasterskie oraz pisma z kurii sandomierskiej. Podczas odczytywania listów pasterskich pomijał wszel-

kie wrogie akcenty wymierzone przeciw PRL, a niektórych w ogóle nie czytał z ambony. Z funkcjonariuszami SB początkowo spotykał się na plebanii, ale z obawy przed dekonspiracją później spotkania odbywały się w Warszawie, Radomiu oraz w samochodzie służbowym w rejonie Grójca (częstotliwość spotkań – dwa razy w miesiącu, a w wyjątkowych sytuacjach częściej). Od 1967 r. sporządzał doniesienia na maszynie i podpisywał je swoim pseudonimem. W latach 1964–1971 był 36 razy wynagradzany na ogólną sumę 19 240 zł. Jedną z form wynagrodzenia stanowił przydział mieszkania w Warszawie. TW „Janusz" był kontrolowany przez tajnych współpracowników o pseudonimach: „Roman", „Ryszard", „Wiatr" i „Konrad" oraz przez kontakty operacyjne (AIPN Ra, 006/1529, Teczka personalna Józefa Nowickiego, t. 1, k. 3, 5, 9–16, 18–26, 28, 38, 41, 60–61, 101–103, 115, 117–118; *ibidem*, t. 2, k. 38–39, 138–139; *ibidem*, t. 3, k. 261–263, 309–311; AIPN Ra, 02/43, Dane statystyczne, t. 6, Wykaz źródeł informacji i LK będących na stanie pracowników Wydziału V KW MO w Radomiu na dzień 31 XII 1982 r., 18 I 1983 r., k. 9–13; AIPN Ra, 02/205, Dane statystyczne, t. 5, Analiza b[yłych] TW wyeliminowanych przez wydziały i jednostki SB woj. radomskiego w 1987 r. oraz w I kwartale 1988 r., k. 3–21; zob. aneks 11, przyp. 83).

[168] AIPN Ra, 08/243, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-78", Informacja TW ps. „Janusz" dotycząca przebiegu pielgrzymki grupy radomskiej i WPP, przyjęta przez naczelnika Wydziału IV KW MO w Radomiu ppłk. Wiesława Białogońskiego, 4 IX 1978 r., k. 307–309.

[169] Ksiądz Nowicki był dla SB niezwykle użyteczny. Wykazywał się wyjątkową szczerością, zwierzając się nawet ze spraw najbardziej intymnych. W jednej z charakterystyk funkcjonariusz SB napisał: „nie posiada również żadnych oporów w kwestii przekazywania informacji o swoich najbliższych czy przełożonych, jest dobrze związany z SB" (AIPN Ra, 006/1529, Ocena pracy tajnego współpracownika ps. „Janusz", 13 IX 1969 r., k. 42–43). W analizie materiałów z teczki personalnej i teczki pracy TW ps. „Janusz" z 4 I 1988 r. ppłk Turczynowski stwierdził: „TW »Janusz« w okresie współpracy wykorzystywany był do zabezpieczenia dopływu inform[acji]: ze środowiska księży diecezjalnych, [...] zakonnych, [...] stowarzyszeń katolickich »PAX« i »Caritas«, w ramach spraw obiektowych »Wisła«, »Oaza«, »Dobrodziej« realizował działania neutralizujące, lojalizujące i dezintegrujące". Od 20 II 1964 do 10 XII 1986 r. funkcjonariusze SB odbyli z ks. Nowickim 327 spotkań. Ksiądz zmarł 24 VI 1988 r. (AIPN Ra, 006/1529, Teczka personalna Józefa Nowickiego, t. 1, k. 3, 5, 9–16, 18–26, 28, 38, 41, 60–61, 101–103, 115, 117–118; *ibidem*, t. 2, k. 38–39, 138–139; *ibidem*, t. 3, k. 261–263, 309–311; „Rocznik Diecezji Sandomiersko-Radomskiej 1989", s. 446).

[170] Zachowane dane dotyczące TW „Oktawian" (nr rej. 2291) odnoszą się do ks. Jana Oktobrowicza (ur. 14 XII 1913 r. w Staszowie). Ukończył on WSD w Sandomierzu. Święcenia kapłańskie otrzymał w 1937 r. Do współpracy został pozyskany 11 II 1957 r. przez mjr. Edwarda Karasińskiego z KP MO w Końskich. Informacje przekazywane przez niego bezpiece dotyczyły m.in. zmian personalnych w parafii Przedbórz; przebiegu wizytacji bp. Piotra Gołębiowskiego w parafiach Skotniki, Czermno, Fałków i Niekłań oraz zaleceń powizytacyjnych; peregrynacji kopii obrazu MB Częstochowskiej w dekanacie przedborskim; danych z pielgrzymki tomaszowskiej (przechodzącej przez Przedbórz); trudności we współpracy z księżmi wikariuszami: Krzysztofem Kozakiewiczem, Marianem Mężykiem i Grzegorzem Murawskim, konfliktu proboszcza parafii Żeleźnica ks. Stanisława Grzegórskiego z wiernymi; wytycznych biskupa i kurii sandomierskiej dla kapłanów; spotkań księży dziekanów w Sandomierzu. Na podstawie danych uzyskanych od ks. Oktobrowicza funkcjonariusze SB sporządzili 216 notatek służbowych i jedną informacyjną. Współpracę z „Oktawianem" bezpieka zakończyła 17 IV 1984 r. (AIPN Łd, 0031/40, Teczka personalna Jana Oktobrowicza, t. 1, k. 16, 17–20, 32–33, 42–45, 53–56, 72–80, 99–103, 107–122, 154–157, 236–241; „Rocznik Diecezji Sandomiersko-Radomskiej 1989", s. 382; „Rocznik Diecezji Radomskiej" (Radom) 2007, s. 248–249; zob. aneks 11, przyp. 156).

[171] AIPN Łd, 0031/40, Teczka personalna Jana Oktobrowicza, t. 1, Notatka służbowa insp. Wydziału IV KW MO w Piotrkowie Trybunalskim por. Eugeniusza Kozłowskiego ze spotkania w Przedborzu z TW ps. „Oktawian", 26 VI 1976 r., k. 77–80.

[172] *Ibidem*, Notatka operacyjna por. Eugeniusza Kozłowskiego ze spotkania w Przedborzu z TW ps. „Oktawian", 7 IX 1977 r., k. 114–119.

[173] *Ibidem*, Notatka operacyjna por. Eugeniusza Kozłowskiego ze spotkania w Przedborzu z TW ps. „Oktawian", 1 IX 1980 r., k. 236–241.

[174] Zachowane dane dotyczące TW ps. „Julian" (nr rej. 8220) odnoszą się do ks. Adama Szeląga (ur. 25 VIII 1915 r. w Złotej). Ukończył on WSD w Sandomierzu. Święcenia kapłańskie otrzymał w 1940 r. Do współpracy został pozyskany 5 VI 1971 r. przez insp. ds. SB KP MO w Staszowie por. Stanisława Sosnowskiego. Podczas werbunku Sosnowski napisał następującą adnotację: „TW wykazał pozytywną postawę obywatelską, o czym świadczą przekazane przez niego dotychczasowe interesujące informacje. W zamian prosi o pomoc w ewentualnych sytuacjach konfliktowych. Wskazane będzie wynagradzać pieniężnie". Pod koniec 1973 r. ks. Szeląg popadł w konflikt z wiernymi. W jednej z notatek służbowych zamieszczono informację, że 11 XI 1973 r. parafianie próbowali usunąć tego kapłana z probostwa w związku ze zwolnieniem miejscowego organisty. 14 XI 1973 r. ks. Szeląg zwrócił się do SB z prośbą o prewencyjną interwencję, by nie powtórzyła się skandaliczna scena pogoni za proboszczem po terenie parafii, i przekazał nazwiska uczestników zajścia. Przedstawił również szczegóły spotkań własnych parafian z biskupem sandomierskim, podczas których wierni domagali się jego usunięcia. Powołał się przy tym na swoją przy-

należność do komunistycznego „Caritasu". Po objęciu probostwa we Wrzeszczowie TW kontynuował współpracę z SB (AIPN Ra, 006/1941, Teczka personalna Adama Szeląga, t. 1, k. 4, 10, 17–22, 33, 37, 39–40, 42, 46–47, 49–55, 57–59, 62–64, 66, 68, 73–74, 77–78, 82, 84–88, 90–94; *ibidem*, t. 2, k. 4, 15–17, 47–48, 54–55, 62, 73–74, 79, 108, 114–115, 117–118, 123–126).

[175] Ksiądz Adam Szeląg otrzymał zadanie inwigilacji duchowieństwa dekanatu staszowskiego (gdzie pracowali przede wszystkim jego koledzy kursowi z seminarium). Zobowiązał się też do przekazywania informacji dotyczących duszpasterstwa rodzin, tematyki konferencji dekanalnych i rejonowych, przebiegu i tematyki prowadzonych na KUL wykładów naukowych dla duchowieństwa oraz wykładowców, rekolekcji kapłańskich w WSD w Sandomierzu, powołań kapłańskich z parafii Szczeglice, treści kazań podczas odpustów w parafii Bogoria, kontaktów z duchownymi dziekana dekanatu staszowskiego ks. Adama Rdzanka, zmian w planowanych wizytacjach biskupich w parafiach dekanatu staszowskiego. Z inspiracji SB uczestniczył w blokowaniu budowy kaplicy w Łukawicy (*ibidem*, Wniosek o opracowanie kandydata na tajnego współpracownika, 1 VI 1971 r., k. 17–22).

[176] TW ps. „Julian" wykorzystano do inwigilacji kleru dekanatu przytyckiego, zwłaszcza proboszcza parafii Przytyk ks. Wincentego Bienia i dziekana ks. Jana Chaczka z Wrzosu, jak również do zbierania informacji z konferencji dekanalnych, ze szczególnym uwzględnieniem nielegalnego budownictwa sakralnego (*ibidem*, Charakterystyka TW ps. „Julian", sporządzona przez insp. Wydziału IV KW MO w Radomiu sierż. Wiesława Skrzypka, 6 VI 1979 r., k. 63–64).

[177] AIPN Ra, 08/243, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-78", Wyciąg z informacji TW ps. „Julian" dotyczącej powitania i pożegnania grupy radomskiej WPP we Wrzeszczowie, przyjętej przez insp. Wydziału IV KW MO w Radomiu st. sierż. Wiesława Skrzypka, 21 VII 1978 r., k. 89.

[178] W ciągu osiemnastoletniej działalności agenturalnej TW odbył z funkcjonariuszami SB 54 spotkania (w pomieszczeniach plebanii i w LK „Zorza"), podczas których przekazał ustnie 48 informacji i do 1986 r. ośmiokrotnie przyjął okolicznościowe prezenty na sumę 10 942 zł. W związku z przejściem na emeryturę w 1989 r. oraz zmianą miejsca zamieszkania (Dom Księży Emerytów w Sandomierzu) TW „Julian" utracił kontakt z SB, co stanowiło podstawę do wyeliminowania go 8 IX 1989 r. z czynnej sieci agenturalnej (AIPN Ra, D Ra-5532-403(88)/05, WP-6886, Nota nr 6/2013; AIPN Ra, 006/1941, Teczka personalna Adama Szeląga, t. 1, k. 4, 10, 17–22, 33, 37, 39–40, 42, 46–47, 49–55, 57–59, 62–64, 66, 68, 73–74, 77–78, 82, 84–88, 90–94; *ibidem*, t. 2, k. 4, 15–17, 47–48, 54–55, 62, 73–74, 79, 108, 114–115, 117–118, 123–126; „Rocznik Diecezji Radomskiej" (Radom) 2007, s. 280–281).

[179] Zachowana dokumentacja dotycząca TW ps. „Maks" *vel* „Karol" (nr rej. 1659) wskazuje, że agentem tym był Stanisław Piasta (ur. 5 V 1955 r. w Dębczynie). Do współpracy z SB został pozyskany 14 VII 1976 r. przez st. insp. Wydziału III KW MO w Radomiu ppor. Andrzeja Lorenca. Werbunek odbył się „na zasadzie współodpowiedzialności obywatelskiej i zainteresowania materialnego". Piasta złożył pisemne zobowiązanie do współpracy. Podczas 52 spotkań (w okresie od 14 VII 1976 do 5 I 1979 r.) przekazał 48 informacji pisemnych oraz cztery ustne, które miały „istotne znaczenie operacyjne". Otrzymał za nie 22 500 zł oraz upominki rzeczowe w postaci aparatu telefonicznego i wiatrówki. Spotkania z TW odbywały się w LK „Bajka". Przekazywane informacje dotyczyły: sytuacji panującej w środowisku młodzieży akademickiej, duszpasterstwa akademickiego, udziału studentów i formy spotkań prowadzonych w ramach Kręgu Biblijnego, sposobów organizowania grup młodzieżowych do udziału w pielgrzymkach, obozach i oazach, zamiarów utworzenia w Radomiu Studenckiego Komitetu Solidarności, przyjazdów działaczy opozycji w celu wygłoszenia odczytów itp. Poza tym TW miał przechwytywać nielegalną prasę, kolportowaną przez studentów KUL (m.in. Krzysztofa Prokopa – serdecznego przyjaciela TW „Maksa"). Aby uniknąć dekonspiracji, 9 X 1980 r. zmieniono mu pseudonim na „Karol". 28 XII 1981 r. został wyrejestrowany z powodu braku możliwości operacyjnych (AIPN Ra, 006/301, Teczka personalna Stanisława Piasty, t. 1, k. 4–5, 11, 15, 17, 25–26, 29, 45–48, 73, 88, 91; AIPN Ra, 08/243, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-78", k. 27–44, 78–80, 82, 134, 146, 183–185, 208, 301–306, 312, 330–361, 362–376; AIPN Ra, 08/1071, Sprawa obiektowa krypt. „Skorpion", t. 2, k. 86; *ibidem*, t. 3, k. 76, 134–140, 141, 151–154, 266–267, 325–328; AIPN Ra, D Ra-5516-39(6)/09, k. 1–7; AIPN Ra, D Ra-5532-407(77)/05, WP-6886, Nota nr 19/2012, 4 X 2012 r.; zob. aneks 11, przyp. 137).

[180] AIPN Ra, 08/243, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-78", Informacja TW ps. „Maks" dotycząca spotkania organizacyjnego porządkowych podgrupy radomskiej z Januszem Sadłowskim i Piotrem Gruszką, przyjęta przez insp. Wydziału IV KW MO w Radomiu por. Jana Sztylera, 4 VIII 1978 r., k. 134; AIPN Ra, 08/1071, Sprawa obiektowa krypt. „Skorpion", t. 3, Informacja TW ps. „Maks" dotycząca spotkania pielgrzymkowego i misyjnego u Piotra Nowakowskiego, przyjęta 23 II 1979 r. przez kierownika Sekcji III Wydziału III KW MO w Radomiu por. Tadeusza Żabińskiego, 24 II 1979 r., k. 266–267.

[181] Kronika pielgrzymki z 1978 r. w tajemniczych okolicznościach zaginęła. Po latach okazało się, że znalazła się w dokumentacji sprawy obiektowej krypt. „Pątnicy-78", którą przekazał SB Stanisław Piasta (AIPN Ra, 08/243, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-78", Informacja TW ps. „Maks", przyjęta przez insp. Wydziału III KW MO w Radomiu plut. Bogdana Robaka, 1 IX 1978 r., k. 301–306). Podobny los spotkał kronikę pielgrzymki radomskiej w 1979 r. (AIPN Ra, 08/388, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-79", Informacja TW ps. „Maks", przyjęta przez zastępcę naczelnika Wydziału III KW MO w Radomiu por. Tadeusza Żabińskiego, 18 VIII 1979 r., k. 179–186).

[182] AIPN Ra, 08/573, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-80", Odpis z informacji TW ps. „Maks" dotyczącej RPP, przyjętej przez st. insp. Wydziału III KW MO w Radomiu por. Janusza Nowickiego, 8 VIII 1980 r., k. 175–176; AIPN Ra,

08/1071, Sprawa obiektowa krypt. „Skorpion", t. 2, Wyciąg z informacji TW ps. „Maks" dotyczącej m.in. udziału studentów WSI w RPP, przyjętej przez st. insp. Wydziału III KW MO w Radomiu por. Janusza Nowickiego, 8 VIII 1980 r., k. 248.

[183] W piśmie zastępcy naczelnika Wydziału III KW MO mjr. Jerzego Szumowskiego z 20 VII 1978 r. znajduje się informacja o delegowaniu TW ps. „Maks" do wykonywania zdjęć podczas pielgrzymki (AIPN Ra, 08/1071, Sprawa obiektowa krypt. „Skorpion", t. 2, k. 103). W notatce służbowej z 7 VIII 1978 r. insp. Wydziału III KW MO w Radomia plut. Bogdan Robak potwierdził, że TW „Maks" fotografował pielgrzymkę: „w czasie spotkania przekazał trzy kasety z błoną małoobrazkową ze zdjęciami z przebiegu pielgrzymki". Po zakończeniu pielgrzymki, 28 VIII 1978 r., dostarczył SB 103 fotografie, z których 89 było jego autorstwa (AIPN Ra, 08/243, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-78", k. 183–189, 309–310; AIPN Ra, 08/1071, Sprawa obiektowa krypt. „Skorpion", t. 2. k. 205, 237, 255; AIPN Ra, 08/668, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-81", Plan przedsięwzięć operacyjnych dotyczący 270 WPP, k. 26–42).

[184] AIPN Ra, 006/301, Teczka personalna Stanisława Piasty, t. 1, Charakterystyka TW ps. „Karol" nr ewid. 1659, sporządzona przez st. insp. Wydziału III Janusza Nowickiego, 28 XII 1981 r., k. 26.

[185] Przekazywane informacje dotyczyły DA przy kościele OO. Dominikanów (opiekę nad studentami sprawował wówczas organizator pielgrzymek akademickich o. Ludwik Wiśniewski) i przy kościele św. Ducha (opiekę sprawował ks. Piotr Tarnowski) oraz osób związanych z KUL (IPN – OKŚZpNP w Warszawie, Akta prokuratorskie, S 17/06/Zk/IV, k. 1506–1508).

[186] Zachowane dane dotyczące TW ps. „Smok" *vel* „Artur" wskazują na Mariana Szydłowskiego, pozyskanego przez insp. ds. SB KW MO w Lublinie kpt. Janusza Oleszkę w 1975 r. Szydłowski przeszedł specjalne dwutygodniowe szkolenie wywiadowców w Warszawie pod nadzorem szefa grupy szkoleniowej ppłk. Franciszka Chmielewskiego (ds. SB w Warszawie). Następnie raz w miesiącu uczestniczył w szkoleniu w hotelu „Forum" w Warszawie. Do zbierania informacji angażował studentów KUL, których wynagradzał finansowo (płacił im 500 zł za każdą przekazaną informację). Przez pewien czas był członkiem DA przy ul. Złotej w Lublinie. Jego wynagrodzenie za współpracę wynosiło ok. 3000 zł miesięcznie. Szydłowski kilkakrotnie próbował zerwać współpracę z SB, zasłaniając się gruźlicą. Dręczony wyrzutami sumienia, napisał do duszpasterzy akademickich pełne skruchy oświadczenie, w którym wyznał: „W dniu 1 września 1976 r. oficjalnie wysłałem prośbę do SB w Lublinie na adres kontaktowy Lublin 1 skr. poczt. 18 o zwolnienie mnie z pełnionej funkcji. Praca ta nie odpowiadała nigdy mojemu przekonaniu. Przeróżne koleje marazmu życiowego zmusiły mnie do tak haniebnego upodlenia, powiedziałem też to kpt. Oleszko w dniu 2 września 1976 r. na spotkaniu, mimo to powiedział mi, że z tej drogi nie ma już powrotu i że obowiązek obywatelski i patriotyczny do tego mnie zobowiązuje. Jestem w sytuacji dość ciężkiej, wiem, i jestem tego świadomy, że szykany i przeróżne metody, którymi posługuje się SB, a których byłem świadkiem, mogą zmusić mnie do dalszego milczenia i posłuszeństwa. Być może, że moja przeszłość ma znaczenie negatywne w znalezieniu sobie miejsca w dzisiejszej społeczności, ale uważam, że to, co robię i co zrobiłem, nie jest wcale przysługą ku jedności społecznej, a wprost przeciwnie, stwarza atmosferę nienawiści i nieufności" (IPN – OKŚZpN w Warszawie, S 17/06/Zk/IV, Akta prokuratorskie dotyczące Mariana Szydłowskiego, k. 1506–1508). Przypuszczalnie z powodu tych skrupułów ujawnił inwigilowanym przez siebie duszpasterzom akademickim, że dyrektywy dotyczące kolejnych działań SB w Lublinie otrzymywał bezpośrednio z Departamentu IV MSW z Warszawy. Przedstawił też skalę działań podejmowanych przez SB wobec niektórych duchownych (tworzenie wielotorowych kontaktów operacyjnych, uciekanie się do szantażu czy fabrykowania fikcyjnych dowodów). Mimo wewnętrznego rozdarcia TW ps. „Artur" nie znalazł sposobu uwolnienia się od kontaktów z SB. Świadczy o tym m.in. fakt, że mimo trudnej sytuacji materialnej spowodowanej brakiem zatrudnienia nie przyjął propozycji podjęcia pracy w MO. Rewanżem za pomoc finansową przyjętą od SB w wysokości 3 tys. zł miał być udział w pielgrzymce warszawskiej i inwigilacja o. Ludwika Wiśniewskiego (do czego jednak nie doszło). Z powodu braku danych trudno jest ustalić dokładną datę zakończenia współpracy z TW „Arturem" (*ibidem*).

[187] IPN − OKŚZpNP w Warszawie, Akta prokuratorskie dotyczące Krzysztofa Śmieszka, S 17/06/Zk/IV, k. 1907–1947. W raporcie z 29 III 1979 r. Bohdan Kuliński napisał: „TW »Róża« posiada dotarcie do ks. T[adeusza] Uszyńskiego, ks. F[ranciszka] Blachnickiego, o. B[enignusa] Sosnowskiego – krajowego duszpasterza trzeźwości – oraz czołowych duszpasterzy akademickich w Krakowie i Warszawie. TW wchodzi w skład ścisłego kierownictwa grupy 17 pielgrzymki warszawskiej" (*ibidem*, Raport insp. Wydziału IV Departamentu IV MSW ppor. Bohdana Kulińskiego do dyrektora Departamentu IV MSW gen. bryg. Konrada Straszewskiego, 29 III 1979 r., k. 1943).

[188] Zachowane dane dotyczące TW ps. „Róża" (nr ewid. 51309, nr rej. 17825) świadczą o tym, że był nim Krzysztof Śmieszek (ur. 14 IV 1948 r. w Krakowie), student z Krakowa. Do współpracy z SB został pozyskany 7 I 1977 r. „na zasadzie lojalności" przez st. insp. Wydziału IV KW MO w Krakowie ppor. Bohdana Kulińskiego. Przyczyną podjęcia przez Krzysztofa Śmieszka współpracy z SB stał się szantaż związany z libacją alkoholową w domu studenta „Olimp", w której uczestniczył Śmieszek, i wszczęciem przez niego awantury pod drzwiami mieszkania wojskowego, którego student pobił. Zatrzymany przez funkcjonariusza MO i osadzony w izbie wytrzeźwień, z lęku przed wyrzuceniem ze studiów zaproponował przekazywanie informacji. W trakcie prowadzonego przez prokuratorów OKŚZpNP w Warszawie postępowania przygotowawczego w sprawie dezintegrowania pielgrzymek pieszych

w 1978 r. przez funkcjonariuszy SB i tajnych współpracowników Krzysztof Śmieszek został przesłuchany w charakterze podejrzanego 19 X 2009 r. Podczas przesłuchania potwierdził, że współpracę z bezpieką podjął w celu uniknięcia relegowania z uczelni i wytoczenia mu procesu za występek pod wpływem alkoholu, ale zaprzeczył, jakoby propozycja współpracy pochodziła od niego. Podpisał zobowiązanie i był sowicie wynagradzany. Jako TW inwigilował: środowiska DA Najświętszego Salwatora w Krakowie, DA w krakowskich Bieńczycach, Warszawski Ośrodek DA przy kościele św. Anny, „17" DA WPP. Jako uczestnik DA został „wprowadzony w środowisko aktywu ogólnopolskiego duszpasterstwa akademickiego. W czasie trwania pielgrzymki [...] zajmował stanowisko w grupie organizacyjnej prowadzonej przez sekretarza Komisji Episkopatu Polski ds. Duszpasterstwa Akademickiego". Inwigilował uczestników Ruchu Światło-Życie, a także środowiska opozycyjne w Krakowie – SKS i KSS „KOR". W latach 1977–1981 wykonywał zadania specjalne na zlecenie Wydziału IV Departamentu IV MSW, m.in. z agentką Elżbietą Nalewczyńską z ruchu oazowego (późniejszą żoną Kulińskiego i pracownicą SB). TW „Róża" stał się agentem niezwykle przydatnym. Przyjęty pod opiekę Wydziału IV Departamentu IV MSW, przez cały okres współpracy pozostawał pod kuratelą Kulińskiego, którego MSW specjalnie sprowadziło z Krakowa do Warszawy. W jednym z raportów Kuliński napisał: „TW przewidziany jest do wykonywania zadań na rzecz Wydz[iału] IV Dep[artamentu] IV MSW". W 1978 r. oprócz wynagrodzeń miesięcznych wynoszących od 2,5 tys. do 3,5 tys. zł Śmieszek otrzymywał wynagrodzenia specjalne, które sięgały sumy 4 tys. zł. Za udział w 267 WPP w 1978 r. agent otrzymał 9 tys. zł na pokrycie kosztów własnego transportu, umożliwiającego lepsze dotarcie do kierownictwa pielgrzymki (na zlecenie Wydziału VI Departamentu IV MSW). Część dokumentów TW „Róża" została zniszczona (zob. aneks 11, przyp. 177).

[189] Andrzej Grajewski po przeanalizowaniu relacji byłych funkcjonariuszy Departamentu IV MSW doszedł do wniosku, że obowiązek prowadzenia licznej agentury skłaniał funkcjonariuszy do fałszowania dokumentacji. Sam fakt posiadania osoby „na kontakcie operacyjnym" inspirował do zarejestrowania jej jako TW i wpisywania do jej teczki informacji pochodzących z innego źródła. Dlatego też na listach TW znaleźli się duchowni, którzy nigdy nie współpracowali z SB (zob. A. Grajewski, *Kompleks Judasza*..., s. 213). Z kolei zdaniem prokuratora Kazimierza Radomskiego z Departamentu Prokuratury Ministerstwa Sprawiedliwości „wielu z tajnych informatorów to agenci pozorni, ludzie, których funkcjonariusze wpisywali na listy swoich konfidentów, by wykazać się liczbą pozyskanych współpracowników" (cyt. za: A. Golimont, *Generałowie bezpieki*..., s. 103).

[190] J. Żaryn, *Dzieje Kościoła katolickiego w Polsce (1945−1989)*, Warszawa 2003, s. 346.

[191] Jak przyznał gen. Henryk Dankowski, „nadzór pełnili przełożeni wszystkich szczebli, natomiast nadzór funkcjonalny sprawował departament SB. Okresowe kontrole kompleksowe, w tym także całokształtu pracy operacyjnej, realizował Główny Inspektorat Ministra. Gdy zdarzyło się, że funkcjonariusza złapano, np. na prowadzeniu fikcyjnego TW, z dnia na dzień musiał się pożegnać ze służbą. [...] W szczególnie uzasadnionych wypadkach oficer prowadzący inspekcję miał nawet prawo żądać zorganizowania mu spotkania kontrolnego ze źródłem" (cyt. za: A. Golimont, *Generałowie bezpieki*..., s. 118).

[192] Andrzej Grajewski nazwał gorliwych współpracowników urodzonymi agentami. Poza nimi wyodrębnił następujące kategorie TW pionu IV: wiejski pleban – przekonany o swojej bezkarności w środowisku kościelnym; frustrat – duchowny aktywista, skonfliktowany ze swoimi przełożonymi; intelektualista – wikłający się w gry intelektualne z funkcjonariuszami (A. Grajewski, *Kompleks Judasza*..., s. 212).

[193] H. Dominiczak, *Organy bezpieczeństwa PRL w walce z Kościołem katolickim*..., s. 102.

4

RESTRYKCJE I REPRESJE

Utrudnienia administracyjne

Jednym ze sposobów utrudniania organizacji i przebiegu pieszych pielgrzymek było wprowadzanie coraz bardziej restrykcyjnych przepisów prawnych. Przed rozpoczęciem pielgrzymki wszelkie sprawy związane z jej realizacją musiały być uzgadniane z odpowiednimi władzami. Przepisy obowiązujące w latach 1976–1983 obligowały kierownika pielgrzymki warszawskiej do złożenia wniosku w Wydziale do spraw Społeczno-Administracyjnych Urzędu Dzielnicowego Warszawa-Śródmieście. Kierownicy pielgrzymek regionalnych składali wnioski do właściwego urzędu wojewódzkiego. Podstawę prawną takiej procedury stanowiła ustawa z 29 marca 1962 r. o drogach publicznych. Istotne zmiany w tym zakresie nastąpiły w 1983 r., kiedy to wprowadzono ustawę utrudniającą organizowanie procesji i pielgrzymek. W związku z nową sytuacją prawną bp Jerzy Dąbrowski, zastępca sekretarza Episkopatu Polski, 3 lipca 1984 r. skierował do Kurii Metropolitalnej pismo, w którym wykazał niespójności w rozporządzeniach, komplikujące legalizację pielgrzymek[1]. Otrzymał wówczas od władz państwowych zapewnienie, że zostanie opracowana jednolita procedura wydawania zezwolenia na procesje i pielgrzymki. Konieczne było jednak jak najszybsze uzgodnienie z władzami państwowymi sposobu procedowania spraw dotyczących pielgrzymek, które miały wyruszyć w sierpniu 1984 r. W tym celu podczas 201 Konferencji Episkopatu Polski, która odbyła się w dniach 15–16 czerwca 1984 r. w Radomiu, został powołany specjalny zespół w składzie: bp Jerzy Dąbrowski, sufragan gorzowski bp Paweł Socha, sufragan olsztyński bp Julian Wojtkowski. Po kilku spotkaniach zespołu z przedstawicielami władz został przyjęty *modus procedendi*[2], zobowiązujący organizatora pielgrzymki do przestrzegania „Tymczasowego ramowego regulaminu pielgrzymek”[3].

Od 1985 r. formalności związane z uzyskaniem zgody na zorganizowanie pielgrzymki były niezwykle uciążliwe i czasochłonne. Kierownik pielgrzymki warszawskiej na Jasną Górę o. Szczepan Kośnik w sprawozdaniu z 275 WPP stwierdził: „»Legalność« tegorocznej, jubileuszowej 275 Warszawskiej Pielgrzymki Pieszej władze administracyjno-społeczne potwierdzić zechciały aż dziewięciokrotnie. Musiałem bowiem złożyć aż 9 pism urzędowych, aby kolejno uzyskać zezwolenie od poszczególnych urzędów”[4]. W dalszej części sprawozdania ojciec Kośnik uskarżał się na bezzasadne oraz bezprawne ograniczanie przemarszu pielgrzymki przez Warszawę (m.in. przekierowanie jej z ul. Grójeckiej w Aleje Jerozolimskie)[5].

Przepisy obowiązywały w odniesieniu do wszystkich pielgrzymek, w tym radomskiej. W latach 1977–1979 sprawy związane z zalegalizowaniem tej pielgrzymki załatwiał

kierownik WPP[6]. Niemniej w latach 1978–1983 przedstawiciel bp. Edwarda Materskiego powiadamiał jedynie o mającej się odbyć pielgrzymce radomskiej. W powiadomieniach opisywał sposób wyjścia pielgrzymki, formułował prośbę o wyrażenie zgody na przejście pątników przez miasto w sposób zorganizowany oraz prośbę o akceptację niezależnej od pielgrzymki warszawskiej trasy przemarszu[7]. W latach 1984–1988 kierowane do władz pisma w sprawie zalegalizowania pielgrzymki radomskiej sygnował najczęściej ordynariusz diecezji sandomiersko-radomskiej bp Edward Materski. Procedury prawne związane z legalizacją dwóch kolumn RPP oraz samodzielnie wychodzących grup spoza Radomia (m.in. soleckiej, zwoleńskiej, przysuskiej, drzewickiej, pionkowskiej), a także uzgadnianiem ich trasy były złożone i rozbudowane[8]. Służyły m.in. uzyskaniu przez władze danych osobowych kierownika pielgrzymki i przewodników oraz informacji na temat struktury organizacyjnej pielgrzymki. Obowiązujące przepisy nakładały na kierownika osobistą odpowiedzialność za zachowanie religijnego charakteru pielgrzymki.

W okresie poprzedzającym pielgrzymki na organizatorów i ich pomocników wywierano różne naciski, m.in. przesłuchiwano ich lub prowadzono z nimi tzw. rozmowy profilaktyczne. Takie rozmowy odbywano również z proboszczami parafii znajdujących się na trasach przemarszu oraz z proboszczami organizującymi powitanie pątników[9]. W sporządzonym pod koniec lipca 1978 r. planie przedsięwzięć operacyjnych dotyczących 267 WPP, której trasa przemarszu miała przebiegać przez teren woj. radomskiego, dopisano, że funkcjonariusze SB są zobowiązani do ustalenia, w jaki sposób poszczególne wspólnoty parafialne przygotowują się do powitania pątników, a także do powiadomienia przełożonych o działaniach podejmowanych w tym zakresie. Po uzyskaniu przez SB takich informacji dyrektor UdsW miał przeprowadzać z proboszczami wytypowanych parafii „rozmowy ostrzegawcze". Wobec osób, które zlekceważyły ostrzeżenia, szefowie właściwych terytorialnie jednostek MO mieli złożyć wnioski o ukaranie do kolegium ds. wykroczeń[10]. Na przykład w 1976 r. został przesłuchany przewodnik grupy pielgrzymów radomskich Janusz Sadłowski. Funkcjonariusz prowadzący przesłuchanie w notatce służbowej poinformował, że „w czasie rozmowy wymieniony zaprzeczał oczywistym faktom, sprawdzonym operacyjnie przez tut[ejszy] wydział. Zachowanie jego w stosunku do pracownika wydziału było aroganckie. Na pewne pytania odpowiadał wymigująco, względnie zbywał je milczeniem"[11]. W końcowej części notatki napisano, że Janusz Sadłowski został ostrzeżony, „iż w przyszłości, będąc przewodnikiem grupy pielgrzymów, powinien zwracać szczególną uwagę na przestrzeganie ładu i porządku publicznego podczas przemarszu grupy, gdyż w przeciwnym razie zostaną wyciągnięte wobec niego sankcje karne"[12]. „Rozmowy ostrzegawcze" przeprowadzono również z kierownikami pielgrzymki warszawskiej o. Tarsycjuszem Noconiem i ks. Tadeuszem Uszyńskim oraz (już w trakcie przemarszu) z kierownikiem pielgrzymki radomskiej ks. Zdzisławem Domagałą. Zostały one podjęte w związku z zarzutami o niereligijny charakter pielgrzymek akademickiej i radomskiej[13]. Poza tym dyrektor UdsW w Radomiu Stefan Borkiewicz skierował skargi w tej sprawie do bp. Edwarda Materskiego, o czym hierarcha poinformował Sekretariat Episkopatu Polski[14].

Utrudnienia dotyczyły nie tylko sfery prawnej, lecz także zaplecza materialnego. Wobec właścicieli sklepów spożywczych działających na trasie pielgrzymki stosowano różne formy przymusu i zastraszania lub na czas przemarszu pątników ograniczano zaopatrzenie tych placówek handlowych w niezbędne artykuły żywnościowe. Pielgrzymi byli więc nieraz

zdani wyłącznie na pomoc ze strony mieszkańców miejscowości, przez które przechodziły poszczególne grupy. Na przykład w 1978 r. wojewoda piotrkowski zakazał sprzedaży pielgrzymom chleba. W związku z zaistniałą sytuacją ks. Tadeusz Uszyński próbował rozmawiać telefonicznie z wojewodą, ale ten się nie zgodził na rozmowę, ksiądz planował więc napisanie skargi do władz centralnych[15]. Przydrożnych sprzedawców artykułów żywnościowych, którzy nie mieli licencji na sprzedaż w określonym województwie lub zawyżali ceny, karano mandatami lub kierowano do KdsW wnioski o ukaranie[16]. Mandatami i kolegiami karano też – z błahych powodów – kierowców obsługujących pielgrzymów, a także eliminowano samochody przewożące bagaże pod pozorem usterek technicznych[17].

Niektórzy milicjanci wręcz prześcigali się w działaniach represyjnych i wykazywali się szczególną gorliwością. W sporządzonych przez nich dokumentach można znaleźć informacje potwierdzające represyjne działania MO, m.in. dzielnicowy KM MO w Grójcu sierż. Kazimierz Martyniak wraz ze st. sierż. Stanisławem Matysiakiem ukarał mandatami siedem osób na łączną sumę 1600 zł za naruszenie porządku publicznego[18]. W jednej z informacji zastępca komendanta stołecznego MO ds. SB ppłk Edward Kasperski odnotował: „sporządzono pewną ilość wniosków o ukaranie do Kolegiów Orzekających. [...] Ukarano mandatami 244 osoby na sumę 61 tys. zł. Łącznie ukarano 317 osób mających związek z pielgrzymką”[19]. W niektórych sytuacjach były uzasadnione podstawy do ukarania mandatem. Nagminne kontrole prowadzone przez funkcjonariuszy MO były jednym z przejawów bezpardonowej walki z ruchem pielgrzymkowym.

Represje polegały również na przeszukiwaniu samochodów należących do osób, które pomagały w obsłudze pątników. Na przykład 7 sierpnia 1982 r. naczelnik Wydziału IV KS MO mjr Waldemar Kucharek informował, że „wylegitymowano i przeszukano samochód kleryka z Ołtarzewa, rozdającego śpiewniki pielgrzymom”[20]. W 1978 r. jeden z uczestników pielgrzymki radomskiej (przewożący śpiewniki i znaczki pielgrzymkowe), którego samochód osobowy uległ awarii, podczas naprawy auta w prywatnym warsztacie samochodowym w Odrzywole został wylegitymowany (podobnie jak właściciel warsztatu) przez funkcjonariusza MO. Zarzucono mu nielegalny zakup części, które zostały wstawione zamiast uszkodzonych. Funkcjonariusz Wydziału IV KW MO w Radomiu plut. Lucjan Koczorowski, który w 1978 r. już po pielgrzymce (29 września) przesłuchiwał ks. Lecha Gralaka, uznał, że milicjant poszukiwał takiej samej części, tj. resora, i nigdzie nie mógł jej kupić. Funkcjonariusz zarekwirował jeden ze śpiewników, by sprawdzić jego zawartość (ostatecznie nie zwrócił tego egzemplarza). Zdaniem przesłuchującego śpiewnik nie miał debitu ani państwowego, ani kościelnego. Plutonowy Koczorowski miał wówczas stwierdzić: „gdybyśmy stosowali zasadę *dura lex, sed lex*, należałoby zabrać wszystkie [śpiewniki] i nie byłoby potrzeby tłumaczenia się [z takiego postępowania]”[21].

Innym sposobem inwigilacji pielgrzymów było fotografowanie ich przez funkcjonariuszy z samochodów (często na cywilnych numerach rejestracyjnych) przejeżdżających obok grupy pątników. Na przykład naczelnik Wydziału IV KW MO w Radomiu ppłk Wiesław Białogoński w szyfrogramie z 6 sierpnia 1977 r. informował, że na trasie Zakrzew–Przytyk grupa radomskich pątników została „zabezpieczona operacyjnie” przez wykonanie zdjęć. W innym z dokumentów odnotowano, że Wydziałowi „B” zlecono dokumentowanie „przy pomocy filmu i fotografii grup pątników, księży, służby zdrowia, młodzieży akademickiej, wrogich napisów i haseł oraz innych zdarzeń”[22]. Pod koniec sierpnia 1978 r. KO „Wąkop” przekazał oficerowi operacyjnemu informację, że jeden z przewodników pielgrzymki

radomskiej mówił mu, iż funkcjonariusze aparatu bezpieczeństwa utrudniali przemarsz pielgrzymki i dostarczanie do sklepów artykułów spożywczych, fotografowali pątników, a także zabrali kierowcy samochodu bagażowego dokumenty[23].

Podczas wspomnianego przesłuchania z 29 września 1978 r. ks. Lech Gralak zarzucił funkcjonariuszom SB fotografowanie pątników, zarówno z samochodów na cywilnych numerach rejestracyjnych, jak i z krążącego co pewien czas helikoptera. W odpowiedzi plut. Koczorowski stwierdził, że zdjęcia z „trafipaksu" nie przedstawiają żadnej wartości, ponieważ obraz jest nieostry i trudno rozpoznać twarze pątników, oraz przekonywał księdza, że z helikoptera były wykonywane zadania na potrzeby wojska, gdyż w pobliżu tras przemarszu pielgrzymek znajdowały się jednostki wojskowe[24].

Po zakończeniu pielgrzymek bezpieka represjonowała niektórych kierowników pielgrzymek, przewodników, proboszczów, a także wiernych udzielających pątnikom pomocy. Na przykład podczas pielgrzymki w 1978 r. w Potworowie funkcjonariusze MO odebrali prawo jazdy i koncesję kierowcy samochodu ciężarowego Alojzemu Pieniążkowi, który przewoził bagaże pątnikom grupy krakowskiej – jej przewodnikiem był ks. Czesław Bloch SCJ. Księża Bloch i Gralak udali się wówczas na miejscowy posterunek MO i zażądali natychmiastowego zwrotu dokumentów, ale ich żądania nie spełniono. W tej sytuacji, aby wywrzeć presję na funkcjonariuszy MO, ks. Gralak zatrzymał grupę pielgrzymów (około 1000 osób) przechodzących w pobliżu posterunku. Po blisko godzinnym postoju pątników przed posterunkiem MO dokumenty zostały zwrócone właścicielowi, którego zobowiązano do przełożenia rury wydechowej zamontowanej po niewłaściwej stronie. Po pielgrzymce plut. Koczorowski miał do ks. Gralaka pretensję o to, że poinformował pielgrzymów o przyczynie długiego oczekiwania na dalszy marsz i szczegółowo zrelacjonował im swoją rozmowę z funkcjonariuszami MO na posterunku w Potworowie[25].

Również po zakończeniu pielgrzymki warszawskiej w 1978 r. naczelnik gminy w Nowym Mieście wezwał na przesłuchanie gwardiana klasztoru kapucynów o. Apoloniusza Leśniewskiego i próbował zmusić go do podpisania oświadczenia, że nie będzie jak w roku bieżącym otwierał pielgrzymom bramy ani umieszczał ołtarza polowego na terenie szkoły (notabene budynek ten został zagrabiony zakonnikom w Nowym Mieście przez władze komunistyczne). Gwardian nie podpisał jednak takiego oświadczenia i zapowiedział, że w razie potrzeby będzie otwierać bramę[26].

Na przełomie lat siedemdziesiątych i osiemdziesiątych władze wpadły na szokujący dla wiernych pomysł przecięcia alei Najświętszej Maryi Panny drogą szybkiego ruchu i tym samym odcięcia im bezpośredniego dostępu do jasnogórskiego sanktuarium. Było to obliczone na dotkliwe uderzenie w ruch pielgrzymkowy[27]. Rozwiązaniem korzystnym dla wędrujących na Jasną Górę pielgrzymów miał być tunel pod drogą szybkiego ruchu, stanowiący przejście dla pieszych. Biskup Stefan Bareła, ordynariusz diecezji częstochowskiej, w sprawozdaniu ze spotkania z wojewodą częstochowskim Mirosławem Wierzbickim odbytego 19 września 1979 r. napisał, że wojewoda pokazał mu makietę przedstawiającą plan modyfikacji ruchu kołowego w pobliżu Jasnej Góry. Hierarcha wyraził sprzeciw wobec realizacji tego pomysłu i oświadczył, „że z punktu widzenia sakralnego, pielgrzymkowego, jedynego zabytku kultury narodowej oraz kultu Matki Bożej Jasnogórskiej [plan] nie może być przyjęty i zaakceptowany". Przekonywał, że należy odstąpić od realizacji tego projektu, by nie utrudniać pielgrzymom dostępu na Jasną Górę, ochronić przed zniszczeniem pomnik kultury narodowej i kultury sakralnej, uniknąć prowokacyjnego i jednoznacznie rozumia-

nego odcięcia miasta i pielgrzymów od sanktuarium jasnogórskiego, wyeliminować szum pojazdów mechanicznych utrudniający odprawianie nabożeństw i skupienie modlitewne na placu jasnogórskim oraz szkodliwe dla ludzi i parku wyziewy spalin samochodowych, nie dopuścić do zeszpecenia estetyki miasta i otoczenia Jasnej Góry, a także nie narażać ludzi na wypadki drogowe. Biskup podkreślił również, że rozpoczęcie prac w czasie Konferencji Episkopatu można rozumieć jako celową taktykę przynaglania hierarchów i działania przez zaskoczenie[28]. Stanowisko Episkopatu zaprezentowane przez bp. Barełę było jednoznaczne i zdecydowane. Ostateczne ustalenia w sprawie przejścia podziemnego przy skrzyżowaniu alei NMP oraz ulic Starucha–Pułaskiego zapadły 21 kwietnia 1981 r. Liczne spotkania przedstawicieli EP, kurii diecezjalnej, Ministerstwa Administracji, Gospodarki Terenowej i Ochrony Środowiska i wojewody częstochowskiego zakończyły się podpisaniem porozumienia. Ostatecznie władze państwowe zadeklarowały rezygnację z realizacji nieakceptowanego przez duchownych i wiernych projektu[29].

Działania dezintegracyjne

Działania dezintegracyjne były prowadzone przez Służbę Bezpieczeństwa od chwili jej utworzenia, początkowo jednak w niewielkim zakresie i w sposób niezorganizowany. W latach sześćdziesiątych wiceminister spraw wewnętrznych Franciszek Szlachcic i wicedyrektor Departamentu IV MSW Józefa Siemaszkiewicz postanowili nadać tym działaniom formę instytucjonalną. Podstawę do ich rozwoju stanowiło rozporządzenie ministra spraw wewnętrznych Władysława Wichy nr 0105/62 z 9 czerwca 1962 r. Spośród różnych metod pracy operacyjnej stosowanych przez pion IV SB działania dezintegracyjne zostały uznane za priorytetowe. Takie działania podejmowały, zgodnie z zakresem zainteresowań, wszystkie wydziały Departamentu IV[30]. Na mocy zarządzenia nr 092/Org Ministra Spraw Wewnętrznych z 19 listopada 1973 r. w Departamencie IV powołano do życia Samodzielną Grupę „D", podlegającą bezpośrednio dyrektorowi departamentu. Jej zadaniem było planowanie działań dezintegracyjnych. Zorganizowanie grupy i nadzór nad nią powierzono dyrektorowi Departamentu IV płk. Konradowi Straszewskiemu[31]. W związku z rozszerzeniem zakresu działań dezintegracyjnych Samodzielna Komórka „D" została przekształcona, na podstawie zarządzenia nr 029/Org Ministra Spraw Wewnętrznych z 15 czerwca 1977 r., w Wydział VI Departamentu IV, dla którego przewidziano dwanaście etatów[32]. Jeszcze w tym samym roku dyrektor Straszewski wnioskował o zwiększenie liczby etatów w wydziałach IV KW MO w dwudziestu województwach ze względu na „potrzebę podjęcia na szerszą skalę aktywnych i kompleksowych przedsięwzięć specjalnych mających na celu ograniczenie i likwidację politycznie negatywnych działań kleru w duszpasterstwie akademickim oraz rozwijającym się ruchu oazowym"[33]. W 1980 r. działania dezintegracyjne były prowadzone nie tylko przez Wydział VI Departamentu IV MSW, lecz także przez wydziały IV KW MO w: Częstochowie, Katowicach, Lesznie, Opolu, Ostrołęce, Przemyślu, Płocku, Rzeszowie, Wałbrzychu i Krakowie. Z powodu zwiększenia zakresu działań specjalnych został ustanowiony etat zastępcy naczelnika Wydziału IV[34]. Dokumentacji dotyczącej pracy komórek „D" nie archiwizowano, lecz na bieżąco niszczono. Kierownictwo MSW było informowane o planowanych działaniach dezintegracyjnych oraz o ich przebiegu[35].

Wśród podstawowych działań dezintegracyjnych należy wymienić: „anonimy szkalujące osoby ze środowiska kościelnego; podsycanie antagonizmów za pośrednictwem tajnych współpracowników; publikacje specjalnych pism kontrolowanych przez MSW (»Ancora«); kolportaż ulotek, plakatów itp.; fałszowanie materiałów pamiętnikarskich celem szkalowania osób w nich występujących”[36]. W zakres działań specjalnych wchodziły: „pobicia; uszkodzenia mienia; uprowadzenia; groźby bezprawne; odurzenia; napady na mieszkania; podpalenia”[37]. Nie można jednak wykluczyć zabójstw[38]. Szczególnym obszarem działania komórek „D” były piesze pielgrzymki na Jasną Górę, ruch pielgrzymkowy był bowiem rozbijany nie tylko przez funkcjonariuszy wydziałów IV KW MO, lecz także przez grupę funkcjonariuszy Departamentu IV MSW[39].

Działania dezintegracyjne były prowadzone również przeciwko pielgrzymkom przechodzącym przez teren województwa radomskiego. Działania te zostaną przedstawione w porządku chronologicznym. 6 sierpnia 1976 r., w godzinach nocnych, nieznani sprawcy rozrzucili w grupie 17 DA WPP skierowaną do pątników ulotkę, zawierającą krytyczną ocenę podejmowanych podczas pielgrzymki działań duszpasterskich[40]. Ani duszpasterze, ani pątnicy nie mieli wątpliwości co do autora ulotki. Kierownik podgrupy pomarańczowej „17” DA stwierdził: „Wiemy, czyja to robota. [...] Oni też budują swoje królestwo. Rozmawiałem kiedyś z takimi, którzy za specjalne pieniądze idą z nami i obserwują. Prawdziwe królestwo nie zbuduje się przemocą i uciskiem. Wszelkie zło rodzi się z przemocy”[41]. Również o. Hubert Czuma jednoznacznie wskazał autora ulotki: „Jak gospodarz śpi, to podkradają się złodzieje. [...] Ulotka to robota Służby Bezpieczeństwa”[42]. Podobnego zdania był o. Ludwik Wiśniewski: „Ulotka jest prowokacją UB. [...] Prowokacje stosuje się wobec pielgrzymki i duszpasterstwa akademickiego od wielu lat”[43]. Funkcjonariusze MSW odpierali te zarzuty duchownych: „Wspomniani wyżej duszpasterze akademiccy oraz część aktywu młodzieżowego wytworzyli w grupie 17 atmosferę daleko idącej podejrzliwości na tle rzekomej chęci penetracji i rozbicia pielgrzymki przez Służbę Bezpieczeństwa i władze polityczno-administracyjne. Za trudności i niepowodzenia pielgrzymki (brak dyscypliny, fakty pijaństwa, kradzieży, chuligaństwa, nieprzestrzegania regulaminu pielgrzymki itp.) obarczano odpowiedzialnością SB, która – jak uzasadniali księża – przez swoich agentów w pielgrzymce usiłuje podważyć jej powagę, obniżyć społeczno-polityczną rangę i zdezintegrować”[44].

W dokumentach bezpieki z 1978 r. można odnaleźć niezbite dowody na podejmowanie przez funkcjonariuszy SB działań dezintegracyjnych wobec uczestników ruchu pątniczego. Zastępca komendanta ds. SB KW MO w Radomiu płk Tadeusz Szczygieł, analizując akta sprawy obiektowej „Pątnicy-78”, zwrócił uwagę, że wbrew zaleceniom ministra spraw wewnętrznych i dyrektora Departamentu IV w tych materiałach pozostawiono dokumenty dotyczące działań dezintegracyjnych prowadzonych wobec uczestników 267 WPP na Jasną Górę (w sposób szczególny wobec grupy radomskich pątników). Jak zauważył, „działania »D« nie powinny być opisywane w ogólnej analizie”[45]. Z kolei funkcjonariusze z KW MO w Radomiu ppor. Leon Boczek i ppor. Jerzy Drogosiewicz informowali, że „w porozumieniu z Wydziałem VI Departamentu IV MSW i komendą MO w Radomiu w czasie przemarszu grup pielgrzymkowych przez teren województwa radomskiego (szczególnie podgrup radomskich) zostaną przeprowadzone działania dezintegracyjne siłami własnymi Wydz[iału] IV KW MO w Radomiu”[46]. W związku z tym plut. Lucjan Koczorowski zakupił niezbędne materiały, o czym napisał w raporcie do naczelnika Wydziału IV KW MO

w Radomiu[47] i notatce służbowej z 5 sierpnia 1978 r.[48] Jednym z funkcjonariuszy biorących udział w działaniach grupy „D" był st. sierż. Wiesław Skrzypek, który w notatce służbowej z 7 sierpnia 1978 r. informował przełożonych o zakupie materiałów niezbędnych do dezintegracji[49]. Zestawienie materiałów, które wykorzystano do prowadzenia działań dezintegracyjnych podczas pielgrzymki radomskiej w 1978 r., zawiera tabela 20.

Tabela 20. Zestawienie materiałów zakupionych przez funkcjonariuszy SB Wydziału IV KW MO w Radomiu z funduszu „O", wykorzystanych do dezintegracji pielgrzymki radomskiej w 1978 r., podczas przemarszu na odcinku Radom–Odrzywół

Rodzaj materiału	**Ilość**	**Ogólny koszt zakupu**
Butelki po winie	35	-
Farba nitro	6	277
Korki do butelek	35	-
Krew zwierzęca dla zabrudzenia podpasek	0,5 litra	-
Olej jadalny	1	b.d.
Papier toaletowy	3	24
Pędzle	3	42
Podpaski higieniczne	6	24,90
Prezerwatywy	400	600
Rozpuszczalnik nitro	1	24
Smalec	4	32
Sok pomidorowy	4	60
Wino	12	48l
Resztki jedzenia: kromek chleba, kości z kurczaków, ryb, puszek po konserwach	b.d.	b.d.
Śpiewnik pielgrzymkowy	1	65
Znaczki „600-lecie Jasnej Góry"	4	120
Znaczki z oznaczeniem grupy fioletowej	2	30
Znaczki z oznaczeniem grupy złotej	2	30
Znaczki z wizerunkiem Jasnej Góry	30	120
Razem		**1929,9**

Źródło: AIPN Ra, 08/243, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-78", Notatka służbowa insp. Wydziału IV KW MO w Radomiu plut. Lucjana Koczorowskiego zawierająca wykaz materiałów przeznaczonych do działań dezintegracyjnych planowanych wobec grupy radomskiej WPP, 5 VIII 1978 r., k. 143; *ibidem*, Notatka służbowa insp. Wydziału IV KW MO w Radomiu st. sierż. Wiesława Skrzypka informująca o zakupie materiałów przeznaczonych do działań dezintegracyjnych planowanych wobec grupy radomskiej WPP, 7 VIII 1978 r., k. 329/2; *ibidem*, Raport insp. Wydziału IV KW MO w Radomiu plut. Lucjana Koczorowskiego zawierający wykaz zakupionych przez niego materiałów przeznaczonych do działań dezintegracyjnych, 4 VIII 1978 r., k. 329/3.

Dobre imię pątników i autorytet duszpasterzy próbowano podważyć podczas zorganizowanego w Odrzywole tzw. pogodnego wieczoru (zabawy integracyjnej pielgrzymów). Świadczy o tym rozmowa st. sierż. Wiesława Skrzypka z TW ps. „Paweł". Po ognisku zorganizowanym przez uczestników pielgrzymki radomskiej nad Odrzywolanką agent pokazał funkcjonariuszowi porozrzucane butelki po winie, papiery i prezerwatywy. Tajny współpracownik był tym zgorszony i nie dowierzał, że pątnicy mogli się w ten sposób zachowywać. Oświadczył funkcjonariuszowi, że napisze o tym do kard. Stefana Wyszyńskiego i będzie rozmawiał na ten temat z dyrektorem WdsW Stefanem Borkiewiczem. Następnie wraz z sierż. Skrzypkiem udał się swoim samochodem do restauracji w Przysusze na obiad, za który zapłacił funkcjonariusz[50].

Informacje o prowadzonych przez bezpiekę działaniach dezintegracyjnych można też znaleźć w szyfrogramie naczelnika Wydziału IV KW MO w Piotrkowie Trybunalskim por. Aleksandra Chorążego dotyczącym przebiegu piątego etapu pielgrzymki warszawskiej: „W pielgrzymce da się zaobserwować chuligaństwo, a nawet bandytyzm – przykładem porżnięcie opon samochodowych przy małym fiacie (podobno złapani z gr[upy] »15« uciekli); dwóm dziewczętom skradziono plecaki; Włochowi zginęły dokumenty i pieniądze, z paszportem włącznie; na trasie pojawiły się ulotki: »Najmilsi w Jezusie i Maryi bracia i siostry« oraz »Głos wiary«"[51]. W szyfrogramie zostały także zamieszczone opinie uczestników pielgrzymki, w tym duszpasterzy, na temat działań dezintegracyjnych i ich inicjatorów: „Podczas przejścia przez teren woj[ewództw] warszawskiego i radomskiego władze utrudniały zakup pieczywa przez wyłączanie prądu; panuje opinia, że wypuszczono z poprawczaków wykolejeńców w celu destabilizacji pielgrzymki; ks. Wiesław Niewęgłowski uważa, że incydenty – pocięcie opon, rozrzucanie dużej ilości materiałów pornograficznych i ulotek – to posunięcie polityczne; niektórzy posądzają SB o tego typu działania; ks. Uszyński miał się wyrazić do zaufanych osób, że [...] najlepiej, jakby bomba atomowa spadła na pielgrzymkę, wtedy skończyłby się bałagan"[52].

Funkcjonariusze bezpieki, zachęceni sukcesami w zniechęcaniu wiernych do uczestnictwa w pielgrzymkach, zamierzali rozszerzać zakres działań dezintegracyjnych. Na przykład wspomniany plut. Lucjan Koczorowski, uczestniczący w działaniach prowadzonych przez grupę „D" wobec pielgrzymki radomskiej, zaproponował przełożonym rozwiązanie, które prawdopodobnie było wykorzystane również do dezintegracji WPP: „W czasie tegorocznej jesieni należałoby zebrać znaczne ilości owoców róży (szczególnie dzikiej), których nasiona po wysuszeniu dość łatwo unoszą się w powietrze, a mając charakterystyczne włoski czepne, w zetknięciu z ciałem powodują dokuczliwe swędzenie, potęgujące się z działaniem potu. Nasiona te można by rozrzucić na trasie między Nowym Miastem a Różanną, kiedy pielgrzymka pokonuje odcinek drogi szutrowej"[53]. Kapitan Jan Turczynowski w końcowej analizie działań operacyjnych prowadzonych wobec pielgrzymek napisał: „Działania »D« w 1978 r. miały swą wymowę w postaci przewartościowania przekonań różnych osób [zarówno świeckich, jak i duchownych] co do charakteru pielgrzymki"[54].

Duże zamieszanie wśród pątników miało wywoływać rozpowszechnianie prowokacyjnych ulotek. W jednym z szyfrogramów por. Aleksander Chorąży informował: „w grupie »15« pojawiła się duża ilość ulotek m.in. w języku włoskim, obarczających Włochów za zbrodnie wojenne i [przekonujących,] że są tutaj niepotrzebni; ulotki z podpisem Komitet Samoobrony – atakujące Kościół (zebrano 3 walizki); ukazały się ulotki

i zdjęcia pornograficzne; ks. Andrzejewski nakazał zbierać i niszczyć ulotki, określając je jako plugawe papiery; przypuszcza się, że ulotki są odwetem za nieformalne przejście przez Warszawę; w ulotkach zalecano, aby obcokrajowcy nie utrzymywali kontaktów z Polakami, Włosi z Niemcami itp."[55] Z kolei w jednym z dokumentów przeznaczonych dla ministra Stanisława Kowalczyka i wiceministra Bogusława Stachury pisano: „W ramach akcji pn. »samoobrona wiary« rozkolportowano 3 kolejne ulotki dotyczące: konfliktu w zakonie paulinów na Jasnej Górze i na tym tle obrona autorytetu prymasa, krytycznych ocen i uwag pod adresem ruchu oazowego ks. Blachnickiego, a także zmiany zewnętrznej wyglądu obrazu MB w sanktuarium w Błotnicy[56]. [...] W czasie przemarszu 267 pielgrzymki warszawskiej do Częstochowy przeprowadzono szereg działań dezintegracyjnych, w wyniku których w pewnej mierze ograniczono ilość wrogich wystąpień księży i czołowych aktywistów środowisk opozycyjnych. Powyższe działania ograniczyły także kolportaż ulotek i opracowań o antysocjalistycznych treściach. [...] w stosunku do Czumy spowodowano odwołanie go z 267 pieszej pielgrzymki warszawskiej do Częstochowy. [...] zainspirowano interwencję prowincjała jezuitów w ambasadzie włoskiej, w wyniku której ks. Czuma otrzymał wizę do Włoch i w dniu 20 VIII br. opuścił kraj"[57].

Podczas 268 pielgrzymki warszawskiej funkcjonariusze SB rozrzucili ulotki, które miały doprowadzić do konfliktu między pątnikami z Polski i Niemiec i ostatecznie wykluczenia Niemców z pielgrzymki. Odwoływano się w nich do uczuć patriotycznych i religijnych Polaków oraz podkreślano krzywdy wyrządzone narodowi polskiemu przez niemieckiego okupanta[58]. Podczas pielgrzymek rozpowszechniano również inne materiały wytworzone przez funkcjonariuszy SB, ale były one przez pątników systematycznie zbierane i palone[59].

Jednym z działań dezintegracyjnych bezpieki było rozpowszechnianie informacji o różnych negatywnych incydentach, do których miało dochodzić podczas pielgrzymki, m.in. przypadkach niewłaściwego zachowania niektórych pątników; przypadkach kradzieży paszportów, rzeczy osobistych lub bagaży; podawaniu polskim dziewczętom narkotyków przez włoskich pielgrzymów oraz rozprowadzaniu przez nich literatury pornograficznej i zdjęć. Działania te niekiedy przynosiły oczekiwane przez SB skutki, niektórzy zbulwersowani tymi informacjami proboszczowie parafii znajdujących się na trasie przemarszu pielgrzymek odmawiali bowiem udzielania pątnikom pomocy, zamykali kościoły, odcinali dostęp do wody w obiektach przykościelnych. Na przykład proboszcz w Wielgomłynach zapowiedział rezygnację ze stanowiska ze względu na to, że „pielgrzymka utrudnia mu życie"[60]. Proboszcz w Mstowie natomiast tuż po przyjściu pątników opuścił plebanię, mówiąc, że „jest uodporniony na pielgrzymkę"[61]. Było to oczywiście następstwem licznych działań dezintegracyjnych SB, których skutki niesłusznie przypisywano pątnikom.

Informacje na temat działań dezintegracyjnych znalazły się też w dokumentacji sprawy obiektowej „Pątnicy-79". Dotyczyły one dewastacji i zaśmiecania tras przemarszu, szczególnie miejsc noclegowych, oraz kradzieży plecaka z dokumentami i odzieżą[62]. W jednym z szyfrogramów funkcjonariusz SB informował (na podstawie wypowiedzi przewodnika) o przebranym za lekarza zboczeńcu, który usiłował dokonać gwałtu na kilku dziewczętach[63]. Aby nie dopuścić do takich sytuacji, organizatorzy proponowali stworzenie specjalnej grupy, która zajęłaby się eliminowaniem z pielgrzymki osób nieposiadających karty uczestnictwa[64]. Jak wynika z szyfrogramu kpt. Aleksandra Chorążego, ks. Gralak informował o podjętej przez księży akcji „»wyłapywania« osób idących służbowo"[65],

ponadto dzięki czujności pątników i przewodników udało się zidentyfikować samochód osobowy rozwożący alkohol i narkotyki[66].

Wśród działań ukierunkowanych na kompromitowanie i eliminowanie pątników można wymienić podawanie im w napojach środków odurzających; zatruwanie żywności, powodujące liczne zachorowania[67]; kradzieże (dokonywane przez tajnych współpracowników), zniechęcające mieszkańców do przyjmowania pielgrzymów; nagminne kradzieże plecaków i sprzętu turystycznego (rzeczy te ginęły przeważnie pielgrzymom z Francji)[68]; zaopatrywanie sklepów na trasie przemarszu w alkohol[69]; niszczenie pątnikom mienia, np. namiotów (dotyczyło to zwłaszcza pielgrzymów warszawskich i włoskich)[70]. Szeroko komentowano również próbę zatrzymania jednego z przewodników „17" DA i pątników, którzy podnosili ręce, trzymając palce ułożone w kształcie litery „V"[71], oraz zatrzymanie obcokrajowca przez MO i przetrzymywanie go na posterunku przez 6 godzin[72]. Odnotowano też przypadek upojenia pątniczki alkoholem przez funkcjonariusza SB i sprowokowania jej do połamania Krzyża Świętego[73].

Uczestnik i kronikarz pielgrzymki tomaszowskiej Tadeusz Dratwa wspomina wydarzenia z lat siedemdziesiątych i osiemdziesiątych, które były dowodami na inwigilację pielgrzymki (szczególnie przed wprowadzeniem stanu wojennego). Z jego relacji wynika, że wiele osób miało problemy, aby w tym czasie, tj. między 10 a 20 sierpnia, otrzymać urlop w pracy. Uczestnicy pielgrzymki byli poddawani różnego rodzaju represjom, m.in. byli przesłuchiwani i wymierzano im kary finansowe. W 1983 r. jeden z pątników, niosący krzyż na czele grupy, umieścił na czapce znaczek „Solidarności", do której zresztą należał. Tego typu zachowanie było powodem jego stałej obserwacji przez funkcjonariuszy SB. Po wyjściu z kaplicy Cudownego Obrazu został on zatrzymany[74].

Wprawdzie odnalezione w aktach ślady działalności grup specjalnych „D" nie w pełni oddają przestępczy charakter działań funkcjonariuszy MSW, KW MO/WUSW i RUSW i nie ukazują rzeczywistej skali działań dezintegracyjnych, ale uzupełniają wiedzę uzyskaną w trakcie wnikliwych badań[75]. 2 sierpnia 1989 r. powołano Sejmową Komisję Nadzwyczajną do Zbadania Działalności MSW, której sprawozdanie nazwano „raportem Rokity". W skład komisji weszły 23 osoby reprezentujące różne nurty polityczne. Z inicjatywy klubów poselskich powołano sześćdziesięcioosobową grupę ekspertów. Komisja miała wyjaśnić m.in. okoliczności wprowadzenia stanu wojennego oraz śmierci górników z kopalni Wujek; ocenić przypadki zgonów spowodowanych działaniami funkcjonariuszy MSW po 12 grudnia 1981 r. (przedmiotem badań stały się 103 przypadki tajemniczych zgonów w latach dyktatury gen. Wojciecha Jaruzelskiego); wyjaśnić zgony będące najprawdopodobniej zabójstwami dokonanymi przez funkcjonariuszy MSW; zbadać przypadki niewyjaśnionych zgonów księży; ocenić mechanizmy działania MSW i odpowiedzialność kierownictwa resortu za przestępcze działania funkcjonariuszy SB[76].

W połowie 2000 r. zaczął funkcjonować Instytut Pamięci Narodowej – Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (IPN – KŚZpNP). W 2006 r. prokurator Oddziałowej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Warszawie Andrzej Witkowski (następnie prokurator Adam Sidor, a w kolejnych latach prokuratorzy Bartosz Tymosiewicz i Mariusz Rębacz) podjął dochodzenie „w sprawie funkcjonowania w okresie od 28 listopada 1956 do 31 grudnia 1989 r. w strukturach Ministerstwa Spraw Wewnętrznych w Warszawie związku, w którego skład wchodzili funkcjonariusze byłej

Służby Bezpieczeństwa, kierowanego przez osoby zajmujące najwyższe stanowiska państwowe, który miał na celu dokonywanie przestępstw, a w szczególności zbrodni zabójstw działaczy opozycji politycznej i duchowieństwa, stanowiących zbrodnie komunistyczne”[77]. W toku dochodzenia prokuratorskiego w charakterze świadków lub podejrzanych przesłuchano wiele osób, w tym uczestników pieszych pielgrzymek, zarówno duchownych, jak i świeckich, a także pracowników MSW, funkcjonariuszy KW MO oraz tajnych współpracowników. W zainteresowaniu prokuratorów znaleźli się m.in. byli funkcjonariusze SB z Wydziału IV KW MO w Radomiu, m.in. Józef Aniołek, Wiesław Białogoński[78], Irena Choinka, Leon Boczek, Leszek Dziedzic, Jerzy Drogosiewicz, Janusz Jaworski[79], Lucjan Koczorowski, Marian Mechowski, Wiesław Skrzypek[80], Zbigniew Pypeć, Zbigniew Stromecki, Jan Turczynowski, oraz tajni współpracownicy o pseudonimach: „Albert”, „Janusz”, „Lekarz”, „Maks”, „Piotr”, „Zośka”, a także kontakty operacyjne: „Junak”, „G.T.” i „Z.W.”[81]. W wyniku dochodzenia trzem spośród wymienionych byłych funkcjonariuszy SB z Wydziału IV KW MO w Radomiu: Janowi Turczynowskiemu[82], Jerzemu Drogosiewiczowi[83] i Wiesławowi Skrzypkowi[84], postawiono zarzuty.

W kontekście omawianego zagadnienia dezintegracji należy zaznaczyć, że na mocy orzeczenia Sądu Najwyższego z 25 maja 2010 r. o przedawnieniu karalności przestępstw popełnionych przez funkcjonariuszy komunistycznych prokurator Bartosz Tymosiewicz został zobligowany do umorzenia śledztwa, chociaż zarzuty udziału w dezintegracji 267 pielgrzymki warszawskiej i podgrup radomskich postawione Janowi Turczynowskiemu, Jerzemu Drogosiewiczowi i Wiesławowi Skrzypkowi zostały poparte niepodważalnymi dowodami[85]. 27 lutego 2012 r. Sąd Najwyższy postanowił umorzyć śledztwo. Prokurator Bartosz Tymosiewicz nie krył rozczarowania orzeczeniem SN[86].

Zgromadzona dokumentacja dotyczy działań dezintegracyjnych prowadzonych przez SB wobec uczestników WPP, zwłaszcza grup „17” DA. Warto przybliżyć ciekawsze wątki z doniesień i przesłuchań świadków – uczestników pieszych pielgrzymek na Jasną Górę, przekazanych prokuratorom IPN – OKŚZpNP w Warszawie.

Przeor konwentu jasnogórskiego o. Roman Majewski w jednej z publikacji odniósł się do zarzutów postawionych przez śledczych IPN w Warszawie byłemu zastępcy naczelnika Wydziału IV KW MO w Radomiu Janowi Turczynowskiemu[87]. Zdaniem przeora od lipca do sierpnia 1978 r. Turczynowski próbował rozbijać 267 WPP. Polecił funkcjonariuszom radomskiej SB podjęcie działań dezintegracyjnych mających na celu skompromitowanie pątników, a polegających na rozrzucaniu na trasie przemarszu pielgrzymki i w miejscach noclegu pątników butelek po alkoholu, podpasek zabrudzonych krwią zwierzęcą, prezerwatyw, resztek żywności i niedopałków papierosów. Miało to świadczyć o niereligijnym charakterze pielgrzymki i wzbudzić niechęć do pątników wśród administratorów parafii, przez które przechodziła pielgrzymka, oraz osób udzielających pielgrzymom pomocy. Janowi Turczynowskiemu zarzucano też kierowanie związkiem, w którego skład wchodzili podlegli mu funkcjonariusze, a który miał na celu popełnianie przestępstw na szkodę uczestników pielgrzymki[88].

Ksiądz Witold Andrzejewski, duszpasterz akademicki z Gorzowa Wielkopolskiego, uczestnik wielu pielgrzymek w ramach „17” DA, podczas przesłuchania prowadzonego przez prokuratora IPN − OKŚZpNP w Szczecinie zeznał, że na pielgrzymkę nasyłano „bandytów, którzy podawali się za pielgrzymów, grasowali w miejscowościach, gdzie pielgrzymka nocowała. Były tam pijaństwa i gwałty. Nawet noże były w robocie”.

I dodał: „chodziło o to, żeby tak zniechęcić do pielgrzymki ludzi miejscowych, by powiedzieli – my pielgrzymów nie przyjmujemy”[89]. Ksiądz wspominał też o przypadku wypuszczenia z domu poprawczego podopiecznych, którym obiecano skrócenie wyroków, pod warunkiem że odpowiednio narozrabiają w trakcie pielgrzymki. W ocenie ks. Andrzejewskiego: „głównie to były bandy o charakterze kryminalnym, rekrutowane z więzień i poprawczaków lub z podejrzanych rejonów Warszawy i okolicznych miasteczek. [...] ich specjalnie wypuszczali, aby kompromitowali pielgrzymów, wszczynali [...] burdy, przeklinali, pili alkohol, zaczepiali miejscowych i innych pielgrzymów”[90]. Ksiądz przedstawił prokuratorowi również inne fakty świadczące o prowadzonych przez funkcjonariuszy SB i MO działaniach przestępczych, takich jak groźby pozbawienia go życia; wybicie zębów na skutek uderzenia pałką w twarz; rzucanie petard[91]; próby podcinania linek namiotowych i uszkodzenia sprzętu nagłaśniającego. Poinformował też prokuratora o przypadkach przekazywania pątnikom zdjęć pornograficznych i ulotek autorstwa SB. Jako przykład podał fakt ujęcia przez służbę porządkową na trasie pielgrzymki (w Soborzycach) „esbeków odpowiedzialnych za akcję ulotkową”. Okazało się, że mieli oni przy sobie po kilka legitymacji (każdą na inne nazwisko) i delegacje wystawione przez MSW[92].

Jednym ze świadków przesłuchiwanych przez prokuratora OKŚZpNP w Lublinie był ks. Lech Gralak. Składając zeznania, duchowny potwierdził, że w inwigilacji i dezintegracji pielgrzymki radomskiej uczestniczyli byli funkcjonariusze Wydziału IV KW MO w Radomiu: Jan Turczynowski, Jerzy Drogosiewicz, Janusz Jaworski i Lucjan Koczorowski. Ujawnił też fakty świadczące o działaniach dezintegracyjnych bezpieki, w tym kradzież biżuterii w jednym z domów w Czermnie, gdzie zatrzymali się pątnicy, i „cudowne” jej odnalezienie przez ks. Gralaka (skradzionych kosztowności poszukiwał za zgodą mieszkańców domu); zaśmiecanie miejsc postoju pątników; podrzucanie podpasek, prezerwatyw i materiałów pornograficznych czy spowodowanie pożaru budynku gospodarczego należącego do Józefy Koniecznej (mieszkanki Czermna) podczas noclegu pielgrzymów w tej miejscowości. Ksiądz Gralak zeznał też, że w 1978 r. w komunistycznej prasie ukazał się artykuł kompromitujący radomską pielgrzymkę, ilustrowany fotografiami przedstawiającymi butelki po alkoholu, prezerwatywy i zakrwawione podpaski[93].

Prokurator OKŚZpNP w Lublinie przesłuchiwał również innego uczestnika pielgrzymek radomskich – ks. Jana Niziołka. Zeznał on, że podczas pielgrzymki w roku 1978 lub 1979, w przerwie marszu, w okolicach Przedborza kilku młodych mężczyzn w wieku około 25 lat ukradło sprzęt nagłaśniający, którym dysponowała jego grupa. W trakcie pościgu złodzieje porzucili tuby i uciekli. Duchowny potwierdził również, że dochodziło do uszkodzenia sprzętu nagłaśniającego przez pocięcie przewodów łączących tuby ze wzmacniaczem, co wymagało interwencji technika[94].

Z kolei o. Ludwik Wiśniewski, pielgrzymujący z grupami „17” DA WPP i będący organizatorem pielgrzymki lubelskiej w 1979 r., podczas przesłuchania zeznał, że w 1978 r. na tzw. Przeprośnej Górce doznał tajemniczego zatrucia pokarmowego. Mówił też, że funkcjonariusze SB starali się go dyskredytować w oczach studentów KUL, wykorzystując w tym celu materiały kompromitujące (wierszowane paszkwile, anonimy, fotografie), a także zniesławiali w rodzinnej miejscowości – Skierbieszowie (czynił to rzekomy wysłannik biskupa lubelskiego, a faktycznie funkcjonariusz SB). Ponadto o. Wiśniewski opowiedział o zdekonspirowaniu się tajnego współpracownika Mariana Szydłowskiego,

który działał na szkodę kilku środowisk DA w Lublinie. Zdeponował on u o. Wiśniewskiego oświadczenie, w którym opisał, jak został uwikłany we współpracę z bezpieką[95].

Inny duchowny, ks. Wiesław Niewęgłowski, uczestnik wielu pielgrzymek akademickich, składając przed prokuratorem OKŚZpNP w Warszawie Adamem Sidorem zeznania na temat działań dezintegracyjnych SB, mówił m.in. o kradzieżach. Jemu samemu ukradziono dokumenty, pieniądze i wszystkie rzeczy, które zabrał ze sobą na pielgrzymkę[96].

Wśród przesłuchiwanych w sprawie prowadzonych przez SB działań dezintegracyjnych był też o. Bronisław Sroka, uczestnik pielgrzymek akademickich. Opowiedział on prokuratorowi OKŚZpNP w Łodzi Beacie Ambrożek-Wicińskiej m.in. o fotografowaniu przez nieznanego mężczyznę pielgrzymów z grupy węgierskiej, którzy po powrocie do kraju byli szykanowani na uczelni; o wydanym przez nieznanego duchownemu przedstawiciela władz powiatowych w Przedborzu zakazie zaopatrywania sklepów w chleb i inne artykuły spożywcze w okolicach Przedborza, napuszczaniu przez SB około stu „chuliganów", którzy straszyli dziewczęta oraz pruli namioty. Duchowny oświadczył, że do takich zdarzeń dochodziło podczas każdej z siedemnastu pielgrzymek, w których brał udział[97].

Maria Czarnecka, jedna z uczestniczek WPP w 1978 r., przesłuchiwana jako świadek oświadczyła, że podczas pielgrzymki funkcjonariusze SB prowadzili działania sabotażowe, takie jak: „rozrzucanie ulotek, druków wyśmiewających Kościół, wiarę katolicką". Pątniczka zeznała m.in.: „na 276 pielgrzymce [...] straciłam przytomność, nie wiem, w jakich okolicznościach i jak długo to trwało, [...] pamiętam tylko tyle, że ocknęłam się w namiocie medycznym grupy włoskiej"[98].

Z kolei uczestniczka pielgrzymki warszawskiej Eugenia Gawrońska poinformowała prokuratora OKŚZpNP w Warszawie o działaniach dezintegracyjnych SB polegających na „przepychaniu się, podkładaniu mikrofonów, robieniu zdjęć z towarzyszących suk [...], podrzucaniu ulotek, robieniu sztucznych tłoków, udziale w pielgrzymkach prostytutek, kradzieży plecaków i pieniędzy z zebranych ofiar, podcinaniu linek w namiotach, organizowaniu bójek, napuszczaniu osób nietrzeźwych na pielgrzymów"[99].

Inny uczestnik pielgrzymek warszawskich, Stanisław Karpik, przesłuchiwany w charakterze świadka zeznał, że do uczestników WPP byli dołączani chłopcy z poprawczaka. Opowiedział, że kiedyś jeden z nich poprosił go o papierosy i coś do jedzenia. Karpik pomógł chłopakowi, a ten mu wtedy wyjawił, że wraz z innymi (było ich około 30) został wypuszczony z zakładu poprawczego (znajdującego się w okolicach Oławy lub Brzegu) w celu wzięcia udziału w pielgrzymce i dezorganizowania pielgrzymom życia przez kradzieże, niszczenie namiotów, włamania do sklepów itp. Chłopcom z poprawczaka obiecano, że im bardziej narozrabiają, tym szybciej wrócą do domów. Karpik zeznał również, że w latach siedemdziesiątych nieznani mężczyźni napadali na pielgrzymów, by ich pobić. Osobom, które próbowały powstrzymać napastników, „łamano ręce, rozbijano twarze i powodowano inne uszkodzenia ciała". Na pielgrzymów napadali zarówno cywile, jak i umundurowani milicjanci. Świadek wspomniał także o udziale w jednej z pielgrzymek dużej grupy zachowujących się agresywnie psychicznie chorych oraz o tym, że wśród pielgrzymów pojawiały się nieznane pielęgniarki, które podawały pątnikom różne środki szkodliwe dla zdrowia. Poinformował też, że z rozmów z uczestnikami pielgrzymki wynikało, iż do miejscowości, w których oni nocowali, były przywożone prostytutki[100].

Uczestniczka pielgrzymki warszawskiej w 1978 r. Małgorzata Kotarba zeznała prokuratorowi OKŚZpNP w Krakowie, że po dotarciu do Częstochowy ona i dwoje innych

pątników – Bogusław Sonik i Róża Woźniakowska – doznali tajemniczego zatrucia. „Ktoś nas poczęstował wodą w kubku. [...] poczułam, że robi mi się słabo. Podcięło mi nogi jak z waty i osunęłam się. Jacyś ludzie zaprowadzili mnie do mieszkania, takiej wielodzietnej, pobożnej rodziny. [...] W mieszkaniu położono mnie na śpiwór i tam leżałam. [...] Znacznie gorzej było z Bogusiem Sonikiem. On został hospitalizowany [...]. Była informacja, że ma migotanie przedsionków serca. Co do Róży Woźniakowskiej [...] miałam informację, że ona też zasłabła i jacyś ludzie cucili ją w rowie" – czytamy w zeznaniach Kotarby[101].

Bogusław Sonik zgłosił prokuratorowi OKŚZpNP w Krakowie, że 14 sierpnia 1978 r., w ostatnim dniu pielgrzymki, po ostatnim postoju (na tzw. Przeprośnej Górce) przed wejściem do Częstochowy, SB dokonała zamachu na jego zdrowie i życie przez podstępne podanie mu środków odurzających. Po ich zażyciu stracił przytomność, a odzyskał ją dopiero po przewiezieniu do szpitala. W piśmie skierowanym do prokuratora wnosił o wszczęcie śledztwa w tej sprawie[102].

Jedną z przesłuchiwanych była Hanna Borucka, zatrudniona w WSO w Legionowie w charakterze tłumacza z języka francuskiego, a następnie w wydziałach VI i IV Departamentu IV MSW[103]. Przekazała ona prokuratorowi szczegółowe informacje na temat dezintegrowania grupy 17 DA WPP w latach 1980–1982. Z jej zeznań wynika, że w 1982 r. w skład grupy specjalnej zajmującej się dezinformacją i dezintegracją wchodzili następujący funkcjonariusze SB: Bohdan Kuliński, Ryszard Skokowski, Janusz Dróżdż (kierownik) i Elżbieta Nalewczyńska. Wymienieni funkcjonariusze wspólnie z funkcjonariuszami wydziałów IV podejmowali akcje polegające na okradaniu pielgrzymów z plecaków i butów po to, aby uniemożliwić kontynuowanie pielgrzymki[104]. Według byłej pracownicy bezpieki dyrektor Departamentu IV MSW Zenon Płatek polecił Januszowi Dróżdżowi, by w ostatnim dniu pielgrzymki, już na terenie Częstochowy, zorganizował specjalną grupę, która pobije mieszkańców miasta oraz dokona aktów chuligańskich: przebijania opon samochodowych oraz niszczenia i malowania karoserii. Dróżdż wybrał do tej akcji Kulińskiego, Skokowskiego oraz kilka osób z wydziałów IV WUSW. Borucka zeznała, że podczas objazdu miasta z Januszem Dróżdżem słyszała krzyki bitych ludzi i odgłosy wybijania szyb w oknach. Wspomniana grupa otrzymała od Zenona Płatka polecenie malowania i uszkadzania karoserii. Płatek osobiście podziękował grupie specjalnej za tę akcję[105]. Prokurator Prokuratury Wojewódzkiej w Warszawie Tadeusz Müller nie miał wątpliwości co do udziału Hanny Boruckiej i wymienionych przez nią oficerów w dezintegracji pielgrzymek[106]. Z zeznań innego funkcjonariusza bezpieki, Ludwika Gładycha, wynika, że pomysłodawcą, organizatorem i osobą odpowiedzialną za tzw. akcje pielgrzymkowe był Bohdan Kuliński. Miał mu w tym pomagać Janusz Dróżdż[107]. Funkcjonariusze SB uczestniczący w działaniach dezintegracyjnych prowadzonych wobec pątników nie ujawnili jednak prokuratorom OKŚZpNP żadnych faktów, które mogłyby któregokolwiek z nich obciążyć. Świadczy to o zmowie milczenia w celu uniknięcia odpowiedzialności.

W 2008 r. ówczesny rzecznik prasowy IPN Andrzej Arseniuk przesłał naczelnikowi OKŚZpNP w Warszawie, prokuratorowi Bogusławowi Tomaszowi Czerwińskiemu, informacje dotyczące działań dezintegracyjnych prowadzonych wobec uczestników 267 pielgrzymki warszawskiej[108]. Wątek ten był poruszany przez byłego wiceministra Jana Widackiego w wywiadzie-rzece, udzielonym po przemianach ustrojowych, które dokonały się na przełomie lat osiemdziesiątych i dziewięćdziesiątych[109]. Tego tematu dotyczy też sporządzony przez dyrektora Wydziału VI Departamentu IV MSW Tadeusza Grunwalda

dokument, w którym zostały przedstawione przedsięwzięcia operacyjne prowadzone przeciw pątnikom WPP i grupom radomskim w 1978 r.[110] Szeroki zakres tych przedsięwzięć potwierdza przestępczy charakter działań podejmowanych wobec pielgrzymów przez zorganizowane grupy funkcjonariuszy SB z centrali oraz wydziałów IV KW MO/WUSW.

---

[1] Por. AP, KWPP, 80, Pismo zastępcy sekretarza Episkopatu Polski bp. Jerzego Dąbrowskiego do Kurii Metropolitalnej w Warszawie, 3 VII 1984 r., s. 27. W tym dokumencie bp Dąbrowski zamieścił treść pisma skierowanego do władz państwowych: „W związku z istniejącą niejednolitością państwowych aktów prawnych dotyczących organizowania procesji i pielgrzymek, a mianowicie: a) obowiązująca w tym przedmiocie ustawa z dnia 29 marca 1962 r. O zgromadzeniach (Dz.U. nr 20, poz. 89), która przez przeszło 20 lat była jedynym aktem prawnym normującym te sprawy; b) ustawa z dnia 1 lutego 1983 r. Prawo o ruchu drogowym (Dz.U. nr 6, poz. 35). Chodzi tu głównie o rozdział 5 – Wykorzystywanie dróg, sposób szczególny, a w związku z tym art. 53, stanowiący podstawę do wydanego rozporządzenia trzech ministrów; c) Rozporządzenie Ministrów Komunikacji, Spraw Wewnętrznych oraz Administracji i Gospodarki Przestrzennej z dnia 29 grudnia 1983 r. (Dz.U. nr 1, poz. 1 z 1984 r.) sekretarz Episkopatu otrzymał obietnicę, że na uzyskiwanie zezwoleń na procesje i pielgrzymki opracowany będzie odrębny jednolity tryb. W następstwie kilku spotkań i rozmów z władzami państwowymi w sprawie organizowania w tym roku pielgrzymek przyjęto *modus procedendi*, który załączamy. Organizator pielgrzymki kieruje się »Tymczasowym ramowym regulaminem pielgrzymek«".

[2] *Modus procedendi* w sprawie pielgrzymek pieszych w roku 1984 brzmial następująco: „1. Kurie Biskupie składają w Urzędzie Wojewódzkim, Wydziale do spraw Wyznań, zbiorczy wniosek dotyczący przewidywanych w 1984 r. pielgrzymek, których trasy nie wykraczają poza teren województwa, z którego pielgrzymka wyrusza, lub województw sąsiednich. 2. Jeżeli trasa pielgrzymki przebiega przez kilka województw, Kuria Biskupia wniosek w tej sprawie kieruje do Ministra Komunikacji za pośrednictwem Urzędu Wojewódzkiego właściwego dla miejsca wyruszenia pielgrzymki. 3. We wniosku Kuria Biskupia podaje oddzielnie dla każdej pielgrzymki: a) nazwę organizatora pielgrzymki (diecezja, parafia, dom zakonny itp.) oraz imię i nazwisko jej kierownika, b) dokładny opis przebiegu trasy pielgrzymki z wymienieniem miejsc postoju, c) czasowy program przejścia pielgrzymki (przez dany odcinek trasy), d) opis sposobu zabezpieczenia trasy, zawierający plan ochrony porządku publicznego oraz określający niezbędne środki organizacyjne i techniczne, e) ilość grup, f) przybliżoną liczbę uczestników pielgrzymki i moderatorów. 4. Po złożeniu wniosku Wydział do spraw Wyznań Urzędu Wojewódzkiego zwołuje konferencję zainteresowanych organów i instytucji administracji państwowej oraz przedstawicieli wnioskującej kurii wraz z kierownikami pielgrzymek. 5. Na konferencji tej podejmie się wspólne ustalenia, które, ujęte w formie protokołu, będą stanowić podstawę do wydania decyzji na korzystanie z dróg w sposób szczególny. Decyzja ta będzie stanowić załącznik do wniosku o zezwolenie na odbycie pielgrzymki, przewidziane w ustawie z dnia 29 marca 1962 r. O zgromadzeniach (Dz.U. nr 20, poz. 89). Wniosek ten należy przesłać do urzędu gminnego, dzielnicowego lub miejskiego, na terenie którego pielgrzymka jest organizowana. 6. Organizatorzy pielgrzymek zadbają o to, aby odpowiednie wnioski były składane u organów administracji państwowej w wymaganych terminach. 7. Kuria Biskupia winna wystawić pisemne upoważnienie dla kierownika pielgrzymki i dla księży, którzy są przewodnikami poszczególnych grup pielgrzymkowych. W odniesieniu do przewodników zadośćuczyni temu wymogowi odpowiednia lista nazwisk tychże księży potwierdzona przez Kurię Biskupią, będąca w posiadaniu kierownika pielgrzymki. 8. Kierownicy pielgrzymek zatroszczą się o to, aby przez wszystkich uczestników pielgrzymek był przestrzegany »Tymczasowy ramowy regulamin pielgrzymki«" (*ibidem*, Sekretariat Episkopatu Polski, 27 VI 1984 r., k. 31).

[3] AP, KWPP, 82, Tymczasowy ramowy regulamin pielgrzymek, 27 VI 1984 r., s. 63–64.

[4] *Ibidem*, 84, Sprawozdanie z 275 WPP – sierpień 1986, sporządzone przez kierownika WPP o. Szczepana Kośnika, 20 VIII 1986 r., k. 359–361; por. Instrukcja UdsW w sprawie wydawania zezwoleń na korzystanie z dróg w sposób szczególny przez pielgrzymki religijne w roku 1985, 26 IV 1985 r., k. 33–41.

[5] *Ibidem*.

[6] AP, KWPP, 61, Zaświadczenie o legalności pielgrzymki radomskiej na Jasną Górę, uczestniczącej w ramach WPP, 5 VIII 1977 r., s. 183; *ibidem*, 64, Zezwolenie na przeprowadzenie pielgrzymki radomskiej na Jasną Górę, uczestniczącej w ramach WPP, 5 VIII 1978 r., s. 203; *ibidem*, 67, Oświadczenie dotyczące legalności pielgrzymki radomskiej na Jasną Górę, uczestniczącej w ramach WPP, 1 VIII 1979 r., s. 273.

[7] W latach 1982−1983 tego typu informacje przesyłano bezpośrednio do wojewody radomskiego płk. Alojzego Wojciechowskiego. W kwestiach prawnych bp. Materskiego reprezentowali proboszcz parafii św. Jana w Radomiu ks. Stanisław Sikorski oraz kierownik RPP ks. Zdzisław Domagała (AIPN Ra, 08/388, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-79", Pismo proboszcza parafii św. Jana w Radomiu ks. Stanisława Sikorskiego do WdsW UW w Radomiu informujące o nowej trasie RPP, 24 VII 1979 r., k. 69; AIPN Ra, 08/573, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-80", Pis-

mo ks. Stanisława Sikorskiego do WdsW UW w Radomiu powiadamiające o kolejnej RPP, 26 VII 1980 r., k. 82; AIPN Ra, 08/668, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-81", Pismo ks. Stanisława Sikorskiego do WdsW UW w Radomiu informujące o trasie przemarszu i wyznaczonym przez biskupa kierowniku pielgrzymki radomskiej, odpowiedzialnym za jej przebieg, 25 VII 1981 r., k. 56; AIPN Ra, 08/751, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-82", Pismo ks. Stanisława Sikorskiego do wojewody radomskiego powiadamiające o wyjściu i trasie RPP, 27 VII 1982 r., k. 107; *ibidem*, Pismo ks. Stanisława Sikorskiego do wojewody radomskiego dotyczące RPP, 28 VIII 1982 r.; *ibidem*, Decyzja wojewody radomskiego Alojzego Wojciechowskiego (przesłana ks. Stanisławowi Sikorskiemu) zezwalająca na zorganizowanie i odbycie RPP, 3 VIII 1982 r., k. 109; AIPN Ra, 08/964, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-83", Pismo (wraz z aneksem) ks. Stanisława Sikorskiego oraz kierownika RPP ks. Zdzisława Domagały do wojewody radomskiego informujące o planowanej trasie i wyjściu RPP, 27 VII 1983 r., k. 73–74).

[8] Zob. AIPN Ra, 08/914, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-84", Pismo bp. Edwarda Materskiego, ordynariusza diecezji radomskiej, do WdsSA dotyczące RPP, 2 VII 1984 r., k. 43–44; *ibidem*, Pismo bp. Edwarda Materskiego do ministra komunikacji informujące o liczbie potencjalnych uczestników RPP oraz zawierające nazwiska przewodników, 23 VII 1984 r., k. 109–110; AIPN Ra, 08/1035, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-85", Pismo bp. Edwarda Materskiego do Wydziału Komunikacji [dalej: WK] i Miejskiego Zarządu Dróg Publicznych [dalej: MZDP] w Radomiu dotyczące tras przemarszu I kolumny i poszczególnych grup RPP, 27 VII 1985 r., k. 53; *ibidem*, Pismo bp. Edwarda Materskiego do WK i MZDP w Radomiu dotyczące tras przemarszu II kolumny i poszczególnych grup RPP, 27 VII 1985 r., k. 55; *ibidem*, Pisma bp. Edwarda Materskiego do UdsW w Radomiu dotyczące przemarszu grup soleckiej, iłżeckiej i przysuskiej RPP, 26 VII 1985 r., k. 57, 59; *ibidem*, Dowód uzgodnienia trasy dla przewodnika, lipiec 1985 r., k. 60; AIPN Ra, 08/1053, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-86", Pisma bp. Edwarda Materskiego do WK w Radomiu dotyczące zgody na trasę dla grup iłżeckiej, wierzbickiej i przysuskiej RPP, 1 VII 1986 r., k. 56–59; *ibidem*, Pismo bp. Edwarda Materskiego do WdsSA w Radomiu dotyczące pozwolenia na realizację RPP, 3 VII 1986 r., k. 61; *ibidem*, Pismo z Ministerstwa Komunikacji do bp. Edwarda Materskiego zawierające zgodę na realizację RPP, 17 VII 1986 r., k. 63; *ibidem*, Pisma bp. Edwarda Materskiego do WdsSA w Radomiu dotyczące trasy przemarszu I i II kolumny RPP, 23 VII 1986 r., k. 64, 66; *ibidem*, Uzgodnienia organizatorów pielgrzymek z Wydziałem Ruchu Drogowego [dalej: WRD] WUSW w Radomiu dotyczące tras przemarszu dla grup pielgrzymkowych wychodzących spoza miasta Radomia, 4–14 VI 1986 r., k. 71–83; AIPN Ra, 08/1055, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-87", Podanie ks. Czesława Sadłowskiego, administratora parafii w Zbroszy Dużej, do Biura Ruchu Drogowego [dalej: BRD] KG MO w Warszawie dotyczące zezwolenia na pielgrzymkę do Częstochowy w dniach 5–10 VII 1987 r. dla grupy parafialnej ze Zbroszy Dużej, 9 IV 1987 r., k. 28; *ibidem*, Zezwolenie mjr. Jana Mrowskiego, dyrektora WRD WUSW w Radomiu, na odbycie pielgrzymki pieszej do Częstochowy dla grupy pielgrzymkowej ks. Czesława Sadłowskiego, 29 IV 1987 r., k. 29; *ibidem*, Pismo bp. Edwarda Materskiego do WRD WUSW w Radomiu w sprawie wydania dowodu uzgodnienia trasy dla grupy 26 (iłżeckiej) i grupy 16 (wierzbickiej) w ramach RPP, 29 IV 1987 r., k. 31; *ibidem*, Pismo ks. Franciszka Dudka, kanclerza kurii w Siedlcach, do BRD KG MO w Warszawie w sprawie wydania dowodu uzgodnienia trasy PPP (podlaskiej), 28 IV 1987 r., k. 39–41; *ibidem*, Pismo bp. Edwarda Materskiego do BRD KG MO w Warszawie w sprawie dowodu uzgodnienia trasy I kolumny RPP (sandomiersko-radomskiej), 29 IV 1987 r., k. 49–50; *ibidem*, Pismo bp. Edwarda Materskiego do BRD KG MO w Warszawie w sprawie wydania dowodu uzgodnienia trasy II kolumny RPP (sandomiersko-radomskiej), 2 V 1987 r., k. 55–56; *ibidem*, Pismo Kurii Diecezjalnej w Łomży do BRD KG MO w Warszawie dotyczące dowodu uzgodnienia trasy PPŁ, 5 V 1987 r., k. 57; *ibidem*, Pismo bp. Edwarda Materskiego do WK w Radomiu dotyczące dowodu uzgodnienia trasy dla podgrup przysuskiej i zwoleńskiej RPP (sandomiersko-radomskiej), 11 V 1987 r., k. 63, 67; *ibidem*, Pismo bp. Edwarda Materskiego do WK w Radomiu dotyczące dowodu uzgodnienia trasy dla podgrupy drzewickiej RPP (sandomiersko-radomskiej), 22 V 1987 r., k. 67; *ibidem*, Pismo ks. Wojciecha Staromłyńskiego, proboszcza parafii Opieki NMP w Radomiu, do Departamentu Komunikacji Drogowej [dalej: DKD] Ministerstwa Komunikacji w sprawie zezwolenia na korzystanie z dróg dla I kolumny RPP, 5 VI 1987 r., k. 77; *ibidem*, Pismo ks. Wojciecha Staromłyńskiego do DKD Ministerstwa Komunikacji w sprawie zezwolenia na korzystanie z dróg dla II kolumny RPP, 6 VI 1987 r., k. 81; *ibidem*, Pisma bp. Edwarda Materskiego do WK w Radomiu dotyczące zezwolenia na korzystanie z dróg dla grup RPP, 6 VI 1987 r., k. 82–85; *ibidem*, Plan przedsięwzięć operacyjnych do sprawy obiektowej krypt. „Pątnicy-87" [dotyczący m.in. WPP], opracowany przez ppłk. Jana Turczynowskiego, naczelnika Wydziału IV WUSW w Radomiu (z up. ppor. Jerzy Dychała), 15 VII 1987 r., k. 7–18; *ibidem*, Pismo ks. Tadeusza Karolaka, delegata Kurii Metropolitalnej Warszawskiej ds. IV PPPR na Jasną Górę w dniach 5–15 VIII 1987 r., 17 VI 1987 r., k. 91; *ibidem*, Pismo ks. Józefa Buchajewicza, proboszcza parafii Laski, kierownika PPPPMK, do WRD KG MO w Warszawie dotyczące uzgodnienia trasy pielgrzymki, 5 VI 1987 r.; *ibidem*, Pismo Kurii Diecezjalnej w Katowicach do BRD KG MO w Warszawie dotyczące uzgodnienia trasy Pieszej Pielgrzymki Młodzieży Nieprzystosowanej i Uzależnionej z Lublina do Częstochowy, w dniach 1–12 VIII 1987 r., 10 VII 1987 r., k. 129; *ibidem*, Pismo ks. Antoniego Kocińskiego do BRD KG MO w Warszawie dotyczące uzgodnienia trasy GPP w dniach 21–30 VIII 1987 r., k. 139–140; AIPN Ra, 08/1060, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-88", Pisma bp. Edwarda Materskiego do WK w Radomiu dotyczące uzgodnienia tras grup dołączających do RPP, 15 IV 1988 r., k. 21–35; *ibidem*, Pismo ks. Cezarego Potockiego, kanclerza Kurii Białostockiej, do BRD KG MO w Warszawie dotyczące trasy BPP wraz z dowodem uzgodnień,

21 IV 1988 r., k. 37–38; *ibidem*, Pismo ks. Czesława Sadłowskiego, proboszcza parafii w Zbroszy Dużej, do BRD KG MO w Warszawie w sprawie zezwolenia na Pieszą Pielgrzymkę ze Zbroszy Dużej do Częstochowy w dniach 10–15 VII 1988 r., 5 IV 1988 r., k. 53; *ibidem*, Pismo ks. Antoniego Kocińskiego, proboszcza parafii Gowarczów, do BRD KG MO w Warszawie dotyczące dowodu uzgodnienia trasy GPP, w dniach 21–24 VIII 1988 r., 16 V 1988 r.

[9] W latach 1977–1988 (przed wyjściem pielgrzymki warszawskiej) w planach przedsięwzięć operacyjnych dotyczących rozpoznania i przemarszu WPP, której trasa w dniach 7−8 sierpnia przebiegać miała przez teren województwa radomskiego, zamieszczano nazwiska proboszczów objętych programem rozmów profilaktycznych. W 1977 r. lista ta przedstawiała się następująco: Jerzy Różalski, parafia Worów; Ryszard Okiński, parafia Grójec; Stefan Urbanek, parafia Belsk Duży; Stanisław Nikiel, parafia Łęczeszyce; Antoni Śmiałek, parafia Mogielnica; Konstanty Rosiński, parafia Nowe Miasto; Stanisław Sikorski, parafia św. Jana w Radomiu (AIPN Ra, 08/124, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-77", Plan przedsięwzięć operacyjnych dotyczących rozpoznania przemarszu 261 WPP, której trasa w dniach 7–8 VIII 1977 r. będzie przebiegać przez teren województwa radomskiego, opracowany przez kpt. Jana Turczynowskiego, zastępcę naczelnika Wydziału IV KW MO w Radomiu, 26 VII 1977 r., k. 21–28; *ibidem*, Streszczenie materiałów dotyczących sprawy obiektowej krypt. „Pątnicy-77" prowadzonej wobec 261 (266) pieszej pielgrzymki z Warszawy do Częstochowy, 15 XII 1977 r., k. 129–138).

[10] AIPN Ra, 08/243, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-78", Plan przedsięwzięć operacyjnych przewidzianych w związku z potrzebą rozpoznania przygotowań i zabezpieczenia przemarszu 267 WPP, której trasa w dniu 7 i 8 sierpnia br. przebiegać będzie przez teren woj. radomskiego, opracowany przez naczelnika Wydziału IV KW MO w Radomiu ppłk. Wiesława Białogońskiego, 27 VII 1978 r., k. 27–44.

[11] AIPN, 0713/130, Sprawa obiektowa z 1976 r., Notatka służbowa zastępcy naczelnika Wydziału IV KW MO w Radomiu kpt. Jana Turczynowskiego dotycząca przesłuchania Janusza Sadłowskiego, 29 X 1976 r., b.p.

[12] *Ibidem*.

[13] AIPN Ra, 08/573, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-80", Szyfrogram zastępcy naczelnika Wydziału V Departamentu IV MSW ppłk. Wacława Głowackiego i zastępcy naczelnika Wydziału IV KW MO w Piotrkowie Trybunalskim kpt. Aleksandra Chorążego, dotyczący 3 etapu WPP, 9 VIII 1980 r., k. 204−205. Zob. AIPN Ra, 08/864, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-83", Szyfrogram naczelnika Wydziału IV WUSW w Piotrkowie Trybunalskim kpt. Aleksandra Chorążego (z up. mł. chor. A. Baliński) dotyczący WPP, 10 VIII 1983 r., k. 112–115, *ibidem*, Szyfrogram naczelnika Wydziału IV WUSW w Piotrkowie Trybunalskim kpt. Aleksandra Chorążego (z up. mł. chor. A. Baliński) dotyczący WPP, 11 VIII 1983 r., k. 120–124; *ibidem*, Szyfrogram naczelnika Wydziału IV WUSW w Piotrkowie Trybunalskim kpt. Aleksandra Chorążego (z up. mł. chor. A. Baliński) dotyczący WPP, 11 VIII 1983 r., k. 125–128; AIPN Ra, 08/1053, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-86", Szyfrogram naczelnika Wydziału IV WUSW w Radomiu ppłk. Jana Turczynowskiego (z up. Jerzy Dychała) dotyczący RPP, 13 VIII 1986 r., k. 128–129; *ibidem*, Pismo protestacyjne wojewody radomskiego Eugeniusza Jędrzejewskiego do bp. Edwarda Materskiego dotyczące naruszania religijnego charakteru RPP, 6 VIII 1986 r., k. 141; *ibidem*, Szyfrogram naczelnika Wydziału IV WUSW w Radomiu ppłk. Jana Turczynowskiego (z up. kpt. Eligiusz Wierzbicki) dotyczący RPP, 10 VIII 1986 r., k. 185.

[14] AIPN Ra, 08/1053, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-86", Pismo wojewody radomskiego Eugeniusza Jędrzejewskiego do ordynariusza diecezji sandomiersko-radomskiej dotyczące naruszania przez RPP religijnego charakteru pielgrzymowania, 6 VIII 1986 r., k. 141; AIPN Ra, 08/1055, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-87", Ocena przebiegu 276 pielgrzymki z Warszawy do Częstochowy oraz realizacja jej operacyjnego zabezpieczenia przez Wydział IV w czasie przemarszu przez teren woj. radomskiego, sporządzona przez st. insp. Wydziału IV WUSW w Radomiu ppor. Jerzego Dychałę, 14 IX 1987 r., k. 247–249.

[15] AIPN Ra, 08/243, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-78", Szyfrogram naczelnika Wydziału IV KW MO w Piotrkowie Trybunalskim por. Aleksandra Chorążego dotyczący 6 etapu WPP, 12 VIII 1978 r., k. 268−272.

[16] *Ibidem*.

[17] AIPN Ra, 08/243, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-78", Notatka służbowa inspektorów Wydziału IV KW MO w Radomiu plut. Lucjana Koczorowskiego, sierż. Wiesława Skrzypka i ppor. Leona Boczka oraz insp. Wydziału III KW MO w Radomiu plut. Bogdana Robaka, dotycząca zaboru dokumentów kierowcy samochodu bagażowego podgrupy krakowskiej pielgrzymki radomskiej, 7 VIII 1978 r., k. 170; P. Jaśkiewicz, P. Turzyński, D. Osiej, *W drodze do Matki*..., s. 21; zob. przyp. 25.

[18] Milicjanci sporządzali notatki służbowe zawierające dane ogólne lub szczegółowe w formie list osób wylegitymowanych, ukaranych mandatami czy osób, wobec których skierowano do KdsW wnioski o ukaranie (zob. AIPN Ra, 08/243, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-78", Notatka służbowa dzielnicowego KM MO w Grójcu Kazimierza Martyniaka dotycząca przejścia przez Grójec WPP, 7 VIII 1978 r., k. 163; *ibidem*, Notatka służbowa funkcjonariusza KM MO w Grójcu st. kpr. Wojciecha Zalewskiego dotycząca liczebności pielgrzymki i represji wobec niektórych uczestników WPP, 7 VIII 1978 r., k. 165). Informacje dotyczące represjonowania uczestników pielgrzymek można znaleźć również w innych dokumentach spraw obiektowych „Pątnicy" (zob. AIPN Ra, 08/243, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-78", k. 188–194, 210–213, 220, 225, 233–234, 241–242, 263–272, 280–288; AIPN Ra, 08/388, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-79", k. 122–124, 128, 132, 136, 165–178; AIPN Ra, 08/573, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-80", k. 166–167, 174, 181–183, 190–193, 204–206; AIPN Ra, 08/751, Sprawa obiektowa krypt. „Pąt-

nicy-82", k. 80, 126–128, 132, 137–140, 148–152, 160–164, 168; AIPN Ra, 08/864, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-83", k. 112–115, 120–128; AIPN Ra, 08/1035, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-85", k. 129–130, 143, 148, 165, 173–174; AIPN Ra, 08/1053, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-86", k. 186–187; AIPN Ra, 08/1055, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-87", k. 211–212, 216, 238–239; AIPN Ra, 08/1060, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-88", k. 180–181, 220–222).

[19] AIPN, 0713/130, Sprawa obiektowa z 1976 r., Informacja zastępcy komendanta stołecznego MO ds. SB ppłk. Edwarda Kasperskiego dotycząca przebiegu 260 pielgrzymki pieszej z Warszawy do Częstochowy, 18 VIII 1976 r., k. 11–20. Najczęstsze przyczyny karania mandatami to: niesprawność techniczna pojazdów, wykroczenia drogowe, brak koncesji na zarobkowanie poza Warszawą, brak zezwolenia na poruszanie się pojazdu w określonym województwie, nadmierne obciążenia pojazdów, przewożenie pątników niezgodne z przepisami (*ibidem*).

[20] AIPN Ra, 08/751, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-82", Szyfrogram mjr. Waldemara Kucharka, zastępcy naczelnika Wydziału IV KS MO, dotyczący wyjścia 271 WPP, 7 VIII 1982 r., k. 122.

[21] AIPN Ra, 08/243, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-78", Wyciąg z notatki służbowej insp. Wydziału IV KW MO w Radomiu plut. Lucjana Koczorowskiego dotyczącej rozmowy z ks. Lechem Gralakiem, 30 IX 1978 r., k. 316–321.

[22] AIPN Ra, 08/124, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-77", Szyfrogram naczelnika Wydziału IV KW MO w Radomiu ppłk. Wiesława Białogońskiego dotyczący wyjścia grupy radomskiej z kościoła św. Jana w Radomiu, 6 VIII 1977 r., k. 85; *ibidem*, Streszczenie materiałów dotyczących sprawy obiektowej krypt. „Pątnicy-77", prowadzonej wobec 261 (266) pieszej pielgrzymki z Warszawy do Częstochowy, sporządzone przez st. insp. Wydziału IV KW MO w Radomiu ppor. Jerzego Drogosiewicza, 15 XII 1977 r., k. 129–138.

[23] AIPN Ra, 08/243, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-78", Wyciąg z notatki służbowej z informacji KO ps. „Wąkop" dotyczącej grupy złotej RPP, przyjętej 24 VIII 1978 r. przez kierownika Sekcji II Wydziału IV KW MO w Radomiu ppor. Jerzego Drogosiewicza, 6 IX 1978 r., k. 314–315. Po zakończeniu pielgrzymki w 1978 r. KO „Wąkop" doniósł funkcjonariuszowi SB: „W dniu 22 VIII br. o godz. 18.00 powrócił z pielgrzymki z Częstochowy ks. L[ech] Gralak. Przekazując swoje spostrzeżenia księżom filipinom, powiedział: – Po wyjściu z Radomia aż do Częstochowy towarzyszyła nam »honorowa eskorta cywilnych milicjantów« z Radomia. Robili nam zdjęcia nie tylko z »ziemi«, ale również z »powietrza« (przez cały czas helikopter towarzyszył pielgrzymom) – stwierdzenie Gralaka. W m. Przytyk milicja niesłusznie zatrzymała samochód taxi bagażowe, który przewoził pątnikom ich osobiste bagaże. Po ostrej interwencji (ks. Gralaka) milicja odstąpiła od karania kierowcy. W tym czasie pielgrzymi zgromadzeni przed posterunkiem śpiewali *Boże, coś Polskę*. (Jak w żadnym roku władze utrudniały przemarsz pielgrzymom. Brak było zaopatrzenia w podstawowe artykuły spożywcze w sklepach usytuowanych na trasie przemarszu)".

[24] AIPN Ra, 08/243, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-78", Wyciąg z notatki służbowej insp. Wydziału IV KW MO w Radomiu plut. Lucjana Koczorowskiego dotyczącej rozmowy z ks. Lechem Gralakiem, 30 IX 1978 r., k. 316–321.

[25] Funkcjonariusze Wydziału IV KW MO w Radomiu opisali incydent w notatce służbowej: „O godz. 11.55 do Posterunku MO w Potworowie przybył ks. Lech Gralak w towarzystwie księdza Czesława Blocha, zam. Kraków, ul. Saska 2, aby spowodować zwrot dokumentów zatrzymanej koncesji i dowodu rejestracyjnego. Wymienieni przez niemal 55 minut prowadzili rozmowę z sierż. Filipczakiem na temat załatwienia ww. sprawy. Przez cały czas rozmowy najbardziej aktywny w argumentowaniu za tym był ks. Gralak. Ze względu na fakt zatrzymania się o godz. 12.20 uformowanych już grup przed posterunkiem MO komendant porozumiał się telefonicznie z oficerem dyżurnym KW MO Radom co do dalszego sposobu postępowania. Oficer dyżurny przekazał, iż jeśli sytuacja ta będzie się przedłużać i może grozić zakłóceniem porządku publicznego w Potworowie, należy dokumenty oddać. Powyższe wykonano około godz. 13.00, pobierając jednocześnie oświadczenie od ob. Pieniążka, że zobowiązuje się usunąć niesprawność samochodu do dnia 8 VIII [19]78 r. Powyższe poświadczyli ustnie obydwaj księża, gwarantując jednocześnie utrzymanie właściwego porządku na trasie przemarszu oraz odpowiedniej atmosfery politycznej w czasie trwania pielgrzymki. Obydwie grupy udały się w drogę w momencie załatwienia formalności ze zwrotem dokumentów. [...] Uwagi: Boczek, Koczorowski i Robak przebywali w czasie rozmowy ks. Gralaka i ks. Blicha [właśc. Blocha – L.G., P.T.] w gabinecie komendanta. Nie byli przez tych księży zauważeni. Samochód był ukryty na zapleczu posterunku". Ksiądz Lech Gralak, rozmawiając z plut. Lucjanem Koczorowskim 30 IX 1978 r., poruszył sprawę incydentu w Potworowie. „Ponieważ wypłynęło to od niego, powiedziałem, iż mamy do niego żal za pewne sformułowania, jakich użył, gdy zwracał się do pątników, komentując fakt zatrzymania dokumentów samochodu z Krakowa. Dowodem naszego pozytywnego stosunku do organizacji i przebiegu pielgrzymki było to, że za naszym wpływem (faktycznie po porozumieniu się z oficerem dyżurnym) dokumenty zostały kierowcy zwrócone. Fakt otrzymania przez tego kierowcę świadectw badania technicznego stawia znak zapytania nad tym, w jaki sposób było to załatwione [...]. Ks. Gralak tłumaczył mi, że fakty tego typu nie powinny mieć miejsca w czasie pielgrzymki ze względu na jej charakter. Powiedziałem, że jeśli on zagwarantuje mi to, że wszystkie pojazdy, z jakich korzystać będzie w przyszłym roku, będą pod każdym względem pełnosprawne i odpowiadać będą właściwym przepisom o dopuszczeniu ich do ruchu drogowego na drogach publicznych, to natychmiast mogę zagwarantować to, że nikt z właścicieli tych pojazdów nie będzie karany – bo za co". Trzeba dodać, że w tamtym okresie zorganizowanie transportu zastępczego było niemożliwe (AIPN Ra, 08/243, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-78", Notatka służbowa plut. Lucjana Koczorowskiego, plut. Bogdana Robaka, st. sierż. Wiesława Skrzypka, ppor. Leona Boczka, dotycząca zatrzymania dokumen-

tów Alojzemu Pieniążkowi, kierowcy samochodu bagażowego grupy krakowskiej RPP, 7 VIII 1978 r., k. 170–171; *ibidem*, Notaka służbowa plut. Bogdana Robaka, insp. Wydziału III KW MO w Radomiu, z informacji uzyskanej od TW ps. „Maks", dotyczącej RPP, 7 VIII 1978 r., k. 183–185; *ibidem*, Wyciąg z notatki służbowej plut. Lucjana Koczorowskiego dotyczącej rozmowy z ks. Lechem Gralakiem, 30 IX 1978 r., k. 316–321).

[26] *Ibidem*, Wyciąg z notatki służbowej kierownika Sekcji II Wydziału IV KW MO w Radomiu ppor. Jerzego Drogosiewicza dotyczącej rozmowy z gwardianem klasztoru OO. Kapucynów w Nowym Mieście o. Apoloniuszem Leśniewskim, 14 VIII 1978 r., k. 274.

[27] R. Gryz, *Między liberalizacją a dezintegracją. Stosunki państwo–Kościół w latach siedemdziesiątych* [w:] *Stosunki państwo–Kościół w Polsce 1944–2010. Studia i materiały*, red. R. Łatka, Kraków 2013, s. 81; zob. też *Ruch pielgrzymkowy na Jasną Górę 1945−1989*..., s. 339–461.

[28] W dokumencie „Pro memoria w sprawie podziemnego przejścia na Jasną Górę" z 19 XII 1979 r., przeznaczonym dla KEP, podkreślono znaczenie jasnogórskiego sanktuarium oraz przedstawiono długą listę działań władz, ilustrującą ich złą wolę: przez lata nie zlikwidowano handlu pod Wałami Jasnogórskimi; zabrano część placu przeznaczonego na kioski, sklepy i parking dla pielgrzymów; utrudniano wiernym dojazd do Częstochowy koleją, autokarami i prywatnymi samochodami, aby zniechęcić ich do pielgrzymowania na Jasną Górę; w 1978 r. pod Wałami Jasnogórskimi zorganizowano Jarmark Jurajski z kioskami, sklepami, estradami muzycznymi i śpiewaczymi, co całkowicie uniemożliwiło pielgrzymkom dojście do sanktuarium. Ponadto próbowano przeforsować plan budowy tunelu i trasy szybkiego ruchu, chociaż plan ten był wyjątkowo niekorzystny zarówno dla miasta, jak i dla sanktuarium. W wyniku wymiany korespondencji między ordynariuszem częstochowskim a wojewodą częstochowskim, listów pasterskich kierowanych do wiernych diecezji częstochowskiej, naświetlających wagę problemu, spotkań ordynariusza częstochowskiego z ministrem i kierownikiem UdsW Kazimierzem Kąkolem oraz opracowanego przez biskupa dla Episkopatu Polski *Pro memoria* w sprawie przekopywania podziemnego przejścia w rejonie Jasnej Góry, konferencji EP oraz narad w obiektach kościelnych i urzędach państwowych władze ostatecznie odstąpiły od realizacji tego projektu. „Zasady rozwiązania tej kwestii dotyczyły: regulacji ruchu pieszego na poziomie jezdni, układu schodów prowadzących do podziemia od strony parków, wykluczenia ruchu kołowego ciężkiego tranzytowego z ulic Pułaskiego–Starucha, zagospodarowania wnętrza podziemia" (*Ruch pielgrzymkowy na Jasną Górę 1945–1989*..., s. 339–341). W celu regulowania ruchu pieszego i kołowego zaplanowano trójfazową sygnalizację świetlną.

[29] Zob. Pismo bp. Stefana Barely do wojewody częstochowskiego, 31 IX 1979 r. [w:] *ibidem*, s. 314–317; Komunikat biskupa częstochowskiego w sprawie próby ograniczenia kultu Matki Bożej Częstochowskiej, 29 IX 1979 r. [w:] *ibidem*, s. 318–321; Pismo wojewody częstochowskiego do biskupa ordynariusza diecezji częstochowskiej, 12 X 1979 r. [w:] *ibidem*, s. 322–327; Komunikat II biskupa częstochowskiego w sprawie próby ograniczenia kultu Matki Boskiej Częstochowskiej, 27 X 1979 r. [w:] *ibidem*, s. 328–329; *ibidem*, Komunikat III biskupa częstochowskiego w sprawie próby ograniczenia kultu Matki Bożej Częstochowskiej, 30 X 1979 r. [w:] *ibidem*, s. 330–331; Protokół z rozmowy biskupa częstochowskiego z ministrem Kazimierzem Kąkolem w Urzędzie do spraw Wyznań w Warszawie, b.d. [w:] *ibidem*, s. 333–334; Komunikat biskupa częstochowskiego w sprawie próby ograniczania kultu Matki Bożej Częstochowskiej, 25 XII 1979 r. [w:] *ibidem*, s. 336–337; *Pro memoria* w sprawie podziemnego przejścia na Jasną Górę, 19 XII 1979 r. [w:] *ibidem*, 339–341; Materiał dla Komisji Episkopatu Polski w sprawie podziemnego przejścia w Częstochowie, 20 XII 1979 r. [w:] *ibidem*, s. 342–344; Protokół posiedzenia Komisji Episkopatu, 20 XII 1979 r. [w:] *ibidem*, s. 345; Protokół z konferencji w gmachu Urzędu Wojewódzkiego w Częstochowie, 21 XII 1979 r. [w:] *ibidem*, s. 347–352; Komunikat IV biskupa częstochowskiego w sprawie próby ograniczenia kultu Matki Bożej Częstochowskiej, 27 XII 1979 r. [w:] *ibidem*, s. 353–354; zob. też R. Gryz, *Między liberalizacją a dezintegracją*..., s. 81.

[30] *Raport Rokity*..., s. 19–182; *Informacja o działalności komórek „D" pionu IV byłej Służby Bezpieczeństwa*, [oprac. M. Kusion na wniosek przewodniczącego Sejmowej Komisji Nadzwyczajnej do Zbadania Działalności MSW, Warszawa, luty 1991], „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2003, nr 1, s. 37–56.

[31] Grupą „D" kierowali kolejno: Zenon Płatek, Tadeusz Grunwald (od 15 VI 1977 r. jako naczelnik Wydziału VI), Grzegorz Piotrowski, Wiesław Fenicki, Romuald Będziak i Robert Szczepański (*Informacja o działalności komórek „D"*..., s. 37–39).

[32] Zgodnie z zarządzeniem Ministra Spraw Wewnętrznych nr 0124/Org z 30 XI 1984 r. liczbę etatów zmniejszono o dwa, a Wydział VI został przemianowany na Wydział IV (*ibidem*, s. 37).

[33] *Ibidem*.

[34] *Ibidem*, s. 38.

[35] *Ibidem*.

[36] *Ibidem*, s. 46.

[37] *Ibidem*.

[38] *Ibidem*, s. 46–47. W latach siedemdziesiątych Samodzielna Grupa „D" dążyła do podważenia autorytetu kard. Stefana Wyszyńskiego, a także osłabienia pozycji kard. Karola Wojtyły, a po wybraniu Wojtyły na papieża usiłowała go skompromitować, zarówno w oczach Polaków, jak i społeczności międzynarodowej.

[39] *Ibidem*, s. 47–48. Dane podawane na podstawie „raportu Rokity" przez prokurator Marzenę Kusion są niezbitym dowodem przestępczych działań SB. W 1978 r. kilku pielgrzymów odurzono specjalnymi środkami, a także dezorganizowano pątnikom transport (m.in. przez przebijanie opon), dokonywano kradzieży dowodów osobistych, zanieczyszczano śpiwory, rozpowszechniano pornografię, zatruwano pojemniki z napojami. W sierpniu 1982 r. specjalna grupa funkcjonariuszy SB dokonywała w Częstochowie pobić i niszczyła samochody.

[40] AIPN, 0713/130, Sprawa obiektowa z 1976 r., Diariusz przemarszu 260 WPP z Warszawy do Częstochowy w dniach 9–12 VIII 1976 r., opracowany przez Wydział IV Departamentu IV MSW, k. 67–78. W diariuszu tym czytamy: „Duże poruszenie w grupie 17 wywołały ulotki znalezione na noclegu w Brudzewicach. W ulotkach tych z pozycji dogmatyczno-kościelnych zaatakowano kierownictwo pielgrzymki za nieprzestrzeganie przepisów liturgicznych i obniżanie religijnych wartości pielgrzymki (niewłaściwe udzielanie komunii; turystyczno-rajdowy charakter pielgrzymki; przyswajanie przez duszpasterstwo akademickie metod pracy stosowanych przez masonerię; przyjmowanie przez pielgrzymkę formy pochodu bądź manifestacji – skandowanie słowa pokój, klaskanie itp.; śpiewanie piosenek świeckich zamiast pieśni religijnych, koncerty big-beatowe; w prelekcjach propagowanie dywersyjnych dla katolicyzmu koncepcji filozoficznych – kult życia doczesnego, uznanie dla postępu technicznego; nadmierne eksponowanie ekumenizmu, który przynosi szkodę wierze katolickiej. Twierdzi się w ulotkach, że »odwieczni wrogowie Kościoła: Żydzi – syjoniści, masoni, heretycy i sekciarze« [...], »z KIK, Oaz« [...], wydawcy »Ancory«, organizatorzy sacrosongów [...] dążą do osłabienia pozycji Kościoła w Polsce i w świecie. Apeluje się o udzielenie poparcia biskupom walczącym w obronie wiary katolickiej w Polsce. (Służba Bezpieczeństwa podjęła działania w celu ustalenia autorów ulotek)" (*ibidem*, k. 68). „W grupie 17 panuje atmosfera podejrzliwości, którą podsycają duszpasterze akademiccy, systematycznie nawiązując do treści zawartych w ulotkach rozrzuconych w tej grupie, których autorzy podpisali się »Samoobrona Wiary«" (*ibidem*, k. 75).

[41] *Ibidem*, Informacja zastępcy komendanta stołecznego MO ds. SB ppłk. Edwarda Kasperskiego dotycząca przebiegu 260 pielgrzymki pieszej z Warszawy do Częstochowy, 18 VIII 1976 r., k. 17.

[42] *Ibidem.*

[43] *Ibidem.*

[44] *Ibidem*, Informacja dyrektora Departamentu IV MSW gen. bryg. Konrada Straszewskiego dotycząca niektórych aspektów społeczno-politycznych i organizacyjnych 260 pieszej pielgrzymki z Warszawy do Częstochowy, 27 VIII 1976 r., k. 88; *ibidem*, Informacja naczelnika Wydziału I Departamentu III MSW płk. Stefana Rapały dotycząca pielgrzymki do Częstochowy, 15 IX 1976 r., k. 98. Na podstawie informacji płk. Rapały można wywnioskować, czyjego autorstwa były ulotki: „Według obserwacji, kolportaż ulotek, mimo ataków, odniósł skutek, gdyż ograniczył działania kontestatorów. O ile bowiem na początku pielgrzymki próbowali występować w sposób zwarty, o tyle w ostatnich dniach pielgrzymki praktycznie nie udzielali się. Podobnie ks. Czuma i jego przyjaciele wykazywali większe opanowanie w swych wystąpieniach" (*ibidem*).

[45] AIPN Ra, 08/243, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-78", Analiza materiałów dotyczących sprawy obiektowej krypt. „Pątnicy-78", sporządzona przez zastępcę naczelnika Wydziału IV KW MO w Radomiu kpt. Jana Turczynowskiego, 29 III 1979 r., k. 362–376. Chodziło o zamieszczenie w analizie wykazu materiałów użytych do dezintegracji pielgrzymki.

[46] *Ibidem*, Uzupełnienie do planu zabezpieczenia przemarszu 267 WPP, opracowane przez kierownika grupy operacyjnej ppor. Leona Boczka i kierownika Sekcji II Wydziału IV KW MO w Radomiu ppor. Jerzego Drogosiewicza, 4 VIII 1979 r., k. 45.

[47] *Ibidem*, Raport insp. Wydziału IV KW MO w Radomiu plut. Lucjana Koczorowskiego zawierający wykaz zakupionych przez niego materiałów przeznaczonych do działań dezintegracyjnych, 4 VIII 1978 r., k. 329/3.

[48] *Ibidem*, Notatka służbowa insp. Wydziału IV KW MO w Radomiu plut. Lucjana Koczorowskiego dotycząca wykazu materiałów przeznaczonych do działań dezintegracyjnych wobec grupy radomskiej WPP, 5 VIII 1978 r., k. 143.

[49] *Ibidem*, Notatka służbowa insp. Wydziału IV KW MO w Radomiu st. sierż. Wiesława Skrzypka informująca o zakupie materiałów przeznaczonych do działań dezintegracyjnych wobec grupy radomskiej WPP, realizowanych przez KO ps. „Z.W.", 7 VIII 1978 r., k. 329/2.

[50] *Ibidem*, Notatka służbowa z informacji TW ps. „Paweł" dotyczącej grupy radomskiej WPP, przyjętej przez insp. Wydziału IV KW MO w Radomiu sierż. Wiesława Skrzypka, 8 VIII 1978 r., k. 186.

[51] *Ibidem*, Szyfrogram naczelnika Wydziału IV KW MO w Piotrkowie Trybunalskim por. Aleksandra Chorążego (z up. zastępca naczelnika Wydziału IV KW MO w Piotrkowie Trybunalskim kpt. Eugeniusz Kozłowski) dotyczący 5 etapu WPP, 11 VIII 1978 r., k. 263–267.

[52] AIPN, 0713/259, t. 2, Diariusz 267 pieszej pielgrzymki z Warszawy do Częstochowy (6–14 VIII 1978 r.), k. 1076–1112.

[53] AIPN Ra, 08/243, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-78", Notatka służbowa insp. Wydziału IV KW MO w Radomiu plut. Lucjana Koczorowskiego dotycząca WPP, 10 VIII 1978 r., k. 249.

[54] *Ibidem*, Analiza materiałów dotyczących sprawy obiektowej krypt. „Pątnicy-78", sporządzona przez zastępcę naczelnika Wydziału IV KW MO w Radomiu kpt. Jana Turczynowskiego, 29 III 1979 r., k. 362–376.

[55] *Ibidem*, Szyfrogram naczelnika Wydziału IV KW MO w Piotrkowie Trybunalskim por. Aleksandra Chorążego dotyczący 6 etapu WPP, 12 VIII 1978 r., k. 268–272.

[56] Zob. K. Busse, *„Oddajcie nam Matkę Bożą...". Działania dezintegracyjne aparatu bezpieczeństwa wobec sanktuarium w Starej Błotnicy w świetle dokumentów SB*, „Pamięć i Sprawiedliwość" 2017, nr 1 (29), s. 284−310.

[57] IPN − OKŚZpNP w Warszawie, S 17/06/Zk/IV, Działania polityczno-operacyjne Departamentu MSW, 1 IX 1978 r., k. 000244–000251.

[58] Treść ulotki wyjątkowo podsycała nienawiść do Niemców, dlatego warto ją przytoczyć: „Rodacy! W tym roku po raz 268 z Warszawy na Jasną Górę idzie piesza pielgrzymka. Jak co roku będzie gościć w twej miejscowości i tysiące wierzących Polaków udaje się do Królowej Polski, aby złożyć w hołdzie gorące serca naszego NARODU. Dotychczas każda władza, królowie, prezydenci czy ministrowie, nawet carski zaborca, na organizowanie Wielkiej Pielgrzymki zezwalali. Wyjątek stanowi okupant hitlerowski w ostatniej wojnie, gdy nawała niemiecka zbrodniczym terrorem przygniotła nasz Kraj. Rodacy!!! Od kilku lat ci sami Niemcy lub ich wyszkoleni w nienawiści do Słowian synowie starają się dokonać rozłamu naszej tradycji religijnej – chcą zniszczyć pielgrzymkę!!! Niemcy ze swym gardłowym, krzykliwym językiem, wpychają się w szeregi polskich pielgrzymów, by osłabić religijnego ducha stanowiącego jedność i siłę Polski. Swym zachowaniem obrażają Matkę Najświętszą!!! Do Was, wierzący Polacy, kierujemy apel w rocznicę męczeństwa Warszawy, w 35 rocznicę Powstania Warszawskiego powiemy Niemcom: NIE! Nie zapominamy! Precz stąd!!! Nie udzielajcie Niemcom noclegu, nie dajcie jedzenia i wody, niech wracają do siebie. Nie wierzymy w ich miłość do Królowej Polski – Naszej Matki i Opiekunki!!! Ufamy, że tak właśnie i Wy postąpicie! Kto tego nie posłucha, nie jest Polakiem i spotka go zasłużona KARA. PATRIOCI POLSCY" (AIPN Ra, 08/388, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-79", Notatka urzędowa szer. Czesława Szczepańskiego, funkcjonariusza PMO w Belsku Dużym, dotycząca prowokacyjnej ulotki opracowanej przez funkcjonariuszy SB, 31 VII 1979 r., k. 78).

[59] Ulotki zatytułowane „W obronie Kościoła Rzymsko-Katolickiego", „Głos tradycji w Kościele Rzymsko-Katolickim" oraz broszura dotycząca stowarzyszeń masońskich (AIPN Ra, 08/864, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-83", Szyfrogram naczelnika Wydziału IV WUSW w Piotrkowie Trybunalskim kpt. Aleksandra Chorążego (z up. zastępca naczelnika Wydziału IV WUSW w Piotrkowie Trybunalskim mł. chor. A. Baliński) dotyczący 5 etapu WPP, 11 VIII 1983 r., k. 124–128). Ksiądz Adam Łyżwa w rozmowie z por. Eugeniuszem Kozłowskim przekazał opinie niektórych duchownych na temat ruchu pielgrzymkowego: „według opinii księży przeważająca ilość młodzieży idzie po to, żeby się wyżyć oraz rozrabiać, gdyż nie mają na nich wpływu rodzice ani opiekunowie; będąc na święceniu ks. Czajkowskiego w parafii Sławno 11 czerwca 1978 r., ks. Władysław Nater ze zgromadzenia XX. Filipinów w Studziannie wyraził się, [...] że nie są to pielgrzymi, a tylko dzicz i szarańcza żądna zaspokojenia potrzeb seksualnych i wyładowania swojej energii. W ubiegłym roku zniszczyli trawniki, parkan i co tylko było możliwe w klasztorze XX. Filipinów w Studziannie" (AIPN Łd, 0031/82, Teczka personalna Adama Łyżwy, Informacja operacyjna spisana ze słów TW ps. „Adam", sporządzona przez st. insp. Wydziału IV KW MO w Piotrkowie Trybunalskim por. Eugeniusza Kozłowskiego, 4 VII 1978 r. k. 51–60). W kolejnej notatce por. Eugeniusza Kozłowskiego czytamy: „Jeżeli chodzi o pielgrzymkę warszawską, to parafie, przez które przechodzi – tj. teren dekanatu żarnowskiego, takie jak Wielka Wola, Zachorzów, Skórkowice, to księża chętnie by się zrzekli ich i przeszliby na inne placówki, gdyż pielgrzymi zostawiają taki bałagan, że trzeba robić porządek przez cały rok, tj. do następnej pielgrzymki. Ponadto ks. Lachtara z Zachorzowa stwierdził, że cudzoziemcy, a szczególnie Włosi, rozpowszechniać mieli pornografię, a nawet zażywali środki odurzające" (*ibidem*, Informacja operacyjna st. insp. Wydziału IV KW MO w Piotrkowie Trybunalskim por. Eugeniusza Kozłowskiego, spisana ze słów TW ps. „Adam", 10 X 1978 r., k. 61–64). Podpułkownik Alojzy Perliceusz w jednym z szyfrogramów zamieścił informację na temat negatywnego stosunku do pielgrzymów, przejawianego przez mieszkańców miejscowości znajdujących się na trasie przemarszu: „w Mstowie mieszkańcy pokazywali pielgrzymów palcami, nazywając ich włóczęgami, brudasami, a nawet zdarzały się przypadki odmawiania noclegów i pomocy w przyrządzaniu posiłków, tłumacząc to częstymi kradzieżami różnych drobnych przedmiotów przez pątników" (AIPN, 0713/130, Sprawa obiektowa z 1976 r., Szyfrogram naczelnika Wydziału IV KW MO w Częstochowie ppłk. Alojzego Perliceusza dotyczący 9 etapu WPP z 14 VIII 1976 r., 15 VIII 1976 r., k. 25–27).

[60] AIPN Ra, 08/243, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-78", Informacja KS MO dotycząca 267 WPP, 22 VIII 1978 r., k. 280–288.

[61] *Ibidem*.

[62] AIPN Ra, 08/388, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-79", Informacja dotycząca 1 etapu WPP i RPP opracowana dla I sekretarza KW PZPR w Radomiu Janusza Prokopiaka i wojewody radomskiego Romana Maćkowskiego, 11 VIII 1979 r., k. 137–140.

[63] *Ibidem*, Szyfrogram naczelnika Wydziału IV KW MO w Piotrkowie Trybunalskim kpt. Aleksandra Chorążego, dotyczący 4 etapu WPP, 10 VIII 1979 r., k. 168–171.

[64] *Ibidem*, Informacja opracowana dla I sekretarza KW PZPR w Radomiu Janusza Prokopiaka i wojewody radomskiego Romana Maćkowskiego dotycząca 1 etapu WPP i RPP, 11 VIII 1979 r., k. 137–140.

[65] *Ibidem*, Szyfrogram naczelnika Wydziału IV KW MO w Piotrkowie Trybunalskim kpt. Aleksandra Chorążego, dotyczący 4 etapu WPP, 10 VIII 1979 r., k. 168–171.

[66] *Ibidem*.

[67] W Diariuszu 267 WPP zamieszczono informację: „Niepokoją ich [organizatorów – przyp. L.G.] liczne przypadki zachorowań, lekarze biorący udział w pielgrzymce nie są zgodni co do diagnozy choroby. Jedni uważają, że to przypadki silnego przeziębienia, inni, że przypadki ogólnego zatrucia. Na etapie tym sanitariat udzielił pomocy ponad 200 osobom. Klika osób skierowano do szpitali" (AIPN, 0713/259, t. 2, Diariusz pieszej pielgrzymki z Warszawy do Częstochowy (6–14 VIII 1978 r.), k. 1095/000406). W jednym z doniesień TW ps. „Róża" czytamy: „Ok. godziny 20.00 dodałem do kotła z zupą silną dawkę środka – w kuchni" (AIPN, 0191/530, t. 2, Doniesienie TW ps. „Róża" przyjęte przez funkcjonariusza SB ppor. Bohdana Kulińskiego, 17 VIII 1978 r., k. 114–117 [1248–1250]). O podejmowaniu przez esbeków tego typu działań może też świadczyć relacja TW ps. „Róża" z rozmowy z ks. Jończykiem. Ksiądz wspominał o trudnych do ustalenia przyczynach jego dolegliwości: torsji, szczękościsku, rozdwojenia jaźni, osłabienia (*ibidem*, Doniesienie spisane przez TW ps. „Róża", przyjęte przez ppor. Bohdana Kulińskiego, 10 VIII 1978 r., k. 111–113 [1245–1247]). Również ks. Gralak uważa, że jego pobyt w szpitalu (z powodu żółtaczki pokarmowej), do którego doszło po pielgrzymce w 1980 r., był konsekwencją działań SB.

[68] AIPN Ra, 08/914, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-84", Notatka służbowa insp. grupy IV RUSW w Lipsku dotycząca przemarszu PPP (podlaskiej), 8 VIII 1984 r., k. 212–213; AIPN Ra, 08/1060, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-88", Szyfrogram zastępcy naczelnika Wydziału IV WUSW w Piotrkowie Trybunalskim kpt. Zdzisława Libusza (z up. insp. Wydziału IV WUSW w Piotrkowie Trybunalskim por. Jacek Motylewski) dotyczący grupy 15 WPP, 8 VIII 1984 r., k. 180–181.

[69] AIPN Ra, 08/914, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-84", Notatka służbowa insp. WUSW w Radomiu ppor. Stanisława Sułka dotycząca pielgrzymki radomskiej, 10 VIII 1984 r., k. 158; *ibidem*, Szyfrogram zastępcy naczelnika Wydziału IV WUSW w Siedlcach mjr. Helmuta Kucia dotyczący trasy PPP (podlaskiej), 6 VIII 1984 r., 210–211; *ibidem*, Notatka służbowa insp. grupy IV RUSW w Lipsku dotycząca przemarszu PPP (podlaskiej), 8 VIII 1984 r., k. 212–213.

[70] *Ibidem*, Szyfrogram do naczelnika Wydziału IV WUSW w Radomiu kpt. Jana Turczynowskiego dotyczący przebiegu PPPR, 9 VIII 1984 r., k. 223; AIPN, 0191/530, t. 2, Doniesienie TW ps. „Róża", przyjęte przez funkcjonariusza SB ppor. Bohdana Kulińskiego, 10 VIII 1978 r., k. 111–113 (1245–1247).

[71] AIPN Ra, 08/914, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-84", Szyfrogram naczelnika Wydziału IV WUSW w Radomiu mjr. Jana Turczynowskiego dotyczący 273 WPP, 8 VIII 1984 r., k. 231–232.

[72] *Ibidem*, Szyfrogram zastępcy szefa RUSW ds. SB w Grójcu por. Piotra Kordela dotyczący grupy 17 DA WPP, 9 VIII 1984 r., k. 228–230.

[73] AIPN Ra, 08/1053, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-86", Szyfrogram zastępcy szefa RUSW ds. SB w Grójcu kpt. Tadeusza Czarneckiego dotyczący „17" DA WPP, 8 VIII 1986 r., k. 194.

[74] Relacja Tadeusza Dratwy dotycząca pielgrzymki tomaszowskiej, 29 XI 2012 r., rkps w zbiorach ks. Lecha Gralaka.

[75] Prawdopodobnie jedynie w zasobach archiwalnych Delegatury IPN w Radomiu zachowały się materiały SB z 1978 r. opisujące sposoby dezintegracji pielgrzymek.

[76] *Raport Rokity*..., s. 183−190; *Metody pracy operacyjnej*..., s. 25; M. Lasota, *O raporcie sejmowej komisji poświęconym Samodzielnej Grupie „D"*..., s. 29, 32. Jak trafnie zauważył w posłowiu do *Raportu Rokity*... Antoni Dudek, „dla kondycji polskiej demokracji lepiej by było, gdyby ludzie, którzy w czasie PRL przyczynili się do łamania praw człowieka lub splamili dyspozycyjnością w służbie dla reżimu komunistycznego, przestali pracować w wymiarze sprawiedliwości, policji czy służbach specjalnych. Jednak dziś znacznie ważniejszą jest pamięć o tym, co działo się w Polsce pod rządami PZPR; pamięć o czasach bezprawia, które wielu wydają się dziś zamierzchłą, a przez to nieważną przeszłością. Wystarczy spojrzeć na to, co dzieje się dziś na Białorusi, by zrozumieć, że wydarzenia podobne do opisanych w Raporcie Rokity mogą też być teraźniejszością. Pamięć o epoce dyktatury [...] jest jedną z gwarancji, że nie staną się naszym udziałem w przyszłości" (A. Dudek, *Najważniejsza jest pamięć* [w:] *Raport Rokity*..., s. 183–190).

[77] Art. 258 par. 1 i 3 kk, art. 148 par. 1 kk, art. 231 par. 1 kk i inne w zw. z art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 18 XII 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (Dz.U. 2007, nr 63, poz. 424 z późn. zm.).

[78] IPN – OKŚZpNP w Warszawie, S. 17/06/Zk/IV, Protokół przesłuchania świadka Wiesława Białogońskiego przez prokuratora OKŚZpNP w Warszawie Bartosza Tymosiewicza, 31 V 2010 r., k. 2574–2575. Białogoński nie przyznał się do udziału w działaniach dezintegracyjnych wobec 267 WPP prowadzonych w 1978 r.

[79] Prokuratorzy OKŚZpNP w Warszawie wszczęli śledztwo przeciwko Januszowi Jaworskiemu. Postawili mu zarzut współuczestnictwa w zorganizowanej grupie przestępczej, która w 1978 r. podejmowała działania dezintegracyjne wobec 267 WPP i pielgrzymki radomskiej (IPN – OKŚZpNP w Warszawie, S 46/11/Zk – sygn. akt wyłączonych ze śledztwa, Pismo z dnia 29 IX 2010 r., k. 1556). Z relacji byłego proboszcza parafii Chrystusa Króla w Radomiu wynika, że dwa lata przed śmiercią Jaworski nawrócił się i wyraził ubolewanie z powodu udziału w prześladowaniu Kościoła i służby w strukturach SB (Jaworski zmarł 24 VIII 2006 r.) (Relacja ustna ks. Jana Niziołka, 15 V 2011 r.).

[80] IPN – OKŚZpNP w Warszawie, S 17/06/Zk/IV, Protokół przesłuchania podejrzanego Wiesława Skrzypka przez prokuratora OKŚZpNP w Warszawie Bartosza Tymosiewicza, 16 X 2009 r., k. 2119–2120; *ibidem*, Protokół przesłuchania podejrzanego Wiesława Skrzypka przez prokuratora OKŚZpNP w Warszawie Bartosza Tymosiewicza, 5 XI 2009 r., k. 2161–2162; *ibidem*, Postanowienie o przedstawieniu zarzutów Wiesławowi Skrzypkowi, wydane przez prokuratora OKŚZpNP w Warszawie Bartosza Tymosiewicza, 23 IX 2009 r., k. 1995–1996; *ibidem*, Uzasadnienie postanowienia o przedstawieniu zarzutów Wiesławowi Skrzypkowi, wydane przez prokuratora OKŚZpNP w Warszawie Bartosza Tymosiewicza, 28 X 2009 r., k. 2139–2140; *ibidem*, Postanowienie o poręczeniu majątkowym i zakazie opuszczania kraju przez Wiesława Skrzypka, wydane przez prokuratora OKŚZpNP w Warszawie Bartosza Tymosiewicza, 16 X 2009 r., k. 2121–2123; *ibidem*, Postanowienie o powołaniu biegłych lekarzy psychiatrów w celu zbadania stanu zdrowia psychicznego Wiesława Skrzypka, wydane przez prokuratora OKŚZpNP w Warszawie Bartosza Tymosiewicza, 2 XII 2009 r., k. 2258; *ibidem*, Opinia sądowo-psychiatryczna dotycząca stanu zdrowia psychicznego Wiesława Skrzypka, wystawiona przez lekarzy psychiatrów, 18 XII 2009 r., k. 2353–2356; *ibidem*, Postanowienie o umorzeniu śledztwa, m.in. przeciwko Wiesławowi Skrzypkowi, wydane przez prokuratora OKŚZpNP w Warszawie Bartosza Tymosiewicza, 27 II 2012 r., s. 1–16, kopia w zbiorach ks. Lecha Gralaka.

[81] Zob. IPN – OKŚZpNP w Warszawie, S 17/06/Zk/IV, k. 508, 552, 1358, 2266, 2551.

[82] Prokuratorzy OKŚZpNP w Warszawie przesłuchali Jana Turczynowskiego w charakterze podejrzanego i postawili mu zarzut dezintegrowania 267 WPP (IPN – OKŚZpNP w Warszawie, S 17/06/Zk/IV, Postanowienie o przedstawieniu zarzutów Janowi Turczynowskiemu, wydane przez prokuratora OKŚZpNP w Warszawie Bartosza Tymosiewicza, 29 III 2010 r., k. 2528–2529; *ibidem*, Protokół przesłuchania podejrzanego Jana Turczynowskiego przez prokuratora OKŚZpNP w Warszawie Bartosza Tymosiewicza, 19 IV 2010 r., k. 2539–2540; *ibidem*, Postanowienie o poręczeniu majątkowym, 19 IV 2010 r., k. 2541–2543; *ibidem*, Protokół przyjęcia poręczenia majątkowego, 22 VI 2010 r., k. 2586; *ibidem*, Postanowienie o uchyleniu środków zapobiegawczych, 8 X 2010 r., k. 2647; *ibidem*, Postanowienie prokuratora OKŚZpNP w Warszawie Bartosza Tymosiewicza o umorzeniu śledztwa m.in. wobec Jana Turczynowskiego, 8 X 2010 r., s. 1–16, kopia w zbiorach ks. Lecha Gralaka).

[83] Prokuratorzy OKŚZpNP w Warszawie przesłuchali w charakterze podejrzanego Jerzego Drogosiewicza i postawili mu zarzut współudziału w dezintegracji 267 Warszawskiej Pielgrzymki Pieszej (IPN – OKŚZpNP w Warszawie, S 17/06/Zk/IV, Postanowienie o postawieniu zarzutów Jerzemu Drogosiewiczowi wydane przez prokuratora OKŚZpNP w Warszawie Bartosza Tymosiewicza, 16 IX 2009 r., k. 1846–1847; *ibidem*, Wezwanie na przesłuchanie Jerzego Drogosiewicza jako podejrzanego w sprawie przekroczenia uprawnień służbowych na szkodę uczestników 267 Warszawskiej Pieszej Pielgrzymki do Częstochowy, wydane przez prokuratora OKŚZpNP w Warszawie Bartosza Tymosiewicza, 9 VII 2009 r., k. 1891; *ibidem*, Protokół przesłuchania podejrzanego Jerzego Drogosiewicza przez prokuratora OKŚZpNP w Warszawie Bartosza Tymosiewicza, 16 IX 2009 r., k. 1965–1966; *ibidem*, Postanowienie o poręczeniu majątkowym i zakazie opuszczania kraju przez Jerzego Drogosiewicza, wydane przez prokuratora OKŚZpNP w Warszawie Bartosza Tymosiewicza, 16 IX 2009 r., k. 1967–1969; *ibidem*, Zażalenie Jerzego Drogosiewicza na postanowienie o poręczeniu majątkowym i zakazie opuszczania kraju, 17 IX 2009 r., k. 1982; *ibidem*, Uzasadnienie postanowienia o przedstawieniu zarzutów Jerzemu Drogosiewiczowi, sporządzone przez prokuratora OKŚZpNP w Warszawie Bartosza Tymosiewicza, 23 IX 2009 r., k. 1992–1993; *ibidem*, Pismo prokuratora OKŚZpNP w Warszawie Bartosza Tymosiewicza do Komendy Głównej Straży Granicznej w Warszawie, dotyczące uchylenia postanowienia o zakazie opuszczania kraju przez Jerzego Drogosiewicza, 29 X 2009 r., k. 2142; *ibidem*, Postanowienie o powołaniu biegłych lekarzy psychiatrów w celu stwierdzenia stanu poczytalności Jerzego Drogosiewicza wydane przez prokuratora OKŚZpNP w Warszawie Bartosza Tymosiewicza, 2 XII 2009 r., k. 2259; *ibidem*, Wniosek o wyznaczenie obrońców z urzędu dla Jerzego Drogosiewicza i Wiesława Skrzypka, skierowany przez prokuratora OKŚZpNP w Warszawie Bartosza Tymosiewicza do prezesa Sądu Okręgowego w Radomiu, 30 XI 2009 r., k. 2248; *ibidem*, Opinia sądowo-psychiatryczna o braku znamion choroby psychicznej u Jerzego Drogosiewicza i zdolności do uczestnictwa w czynnościach procesowych, sporządzona przez biegłych lekarzy psychiatrów Annę Zielińską-Pacholicką i Halinę Łopuszańską, 8 III 2010 r., k. 2453–2456; *ibidem*, Opinia sądowo-psychiatryczna o braku znamion choroby psychicznej u Jerzego Drogosiewicza i zdolności do uczestnictwa w czynnościach procesowych, sporządzona przez biegłych lekarzy psychiatrów Annę Zielińską-Pacholicką i Halinę Łopuszańską, 27 II 2012 r., k. 1–16, kopia w zbiorach ks. Lecha Gralaka).

[84] Prokuratorzy OKŚZpNP w Warszawie przesłuchali w charakterze podejrzanego Wiesława Skrzypka i postawili mu zarzut współudziału w dezintegracji 267 Warszawskiej Pielgrzymki Pieszej (IPN – OKŚZpNP w Warszawie, S 17/06/Zk/IV, Postanowienie o przedstawieniu zarzutów Wiesławowi Skrzypkowi, wydane przez prokuratora OKŚZpNP w Warszawie Bartosza Tymosiewicza, 23 IX 2009 r., k. 1995–1996; *ibidem*, Protokół przesłuchania podejrzanego Wiesława Skrzypka przez prokuratora OKŚZpNP w Warszawie Bartosza Tymosiewicza, 16 X 2009 r., k. 2119–2120; *ibidem*, Postanowienie o poręczeniu majątkowym dla Wiesława Skrzypka i zakazie opuszczania przez niego kraju, wydane przez prokuratora OKŚZpNP w Warszawie Bartosza Tymosiewicza, 16 X 2009 r., k. 2121–2123; *ibidem*, Uzasadnienie postanowienia o przedstawieniu zarzutów Wiesławowi Skrzypkowi, sporządzone przez prokuratora OKŚZpNP w Warszawie Bartosza Tymosiewicza, 28 X 2009 r., k. 2139–2140; *ibidem*, Protokół przyjęcia poręczenia majątkowego od podejrzanego Wiesława Skrzypka, sygnowany przez prokuratora OKŚZpNP w Warszawie Bar-

tosza Tymosiewicza, 5 XI 2009 r., k. 2163; *ibidem*, Postanowienie o powołaniu biegłych lekarzy psychiatrów wydane przez prokuratora OKŚZpNP w Warszawie Bartosza Tymosiewicza w celu zbadania stanu zdrowia psychicznego Wiesława Skrzypka, 2 XII 2009 r., k. 2258; *ibidem*, Opinia sądowo-psychiatryczna lekarzy psychiatrów dotycząca stanu zdrowia psychicznego Wiesława Skrzypka, 18 XII 2009 r., k. 2353–2356; *ibidem*, Postanowienie o uchyleniu środków zapobiegawczych wobec Wiesława Skrzypka, wydane przez prokuratora OKŚZpNP Bartosza Tymosiewicza, 1 VI 2010 r., k. 2575b; *ibidem*, Postanowienie o umorzeniu śledztwa m.in. wobec Wiesława Skrzypka, wydane przez prokuratora OKŚZpNP w Warszawie Bartosza Tymosiewicza, 27 II 2012 r., s. 1–16, kopia w zbiorach ks. Lecha Gralaka).

[85] Ksiądz Lech Gralak otrzymał od prokuratora Bartosza Tymosiewicza pełny tekst postanowienia ze względu na to, że dotyczyło ono m.in. jego osoby (IPN – OKŚZpNP w Warszawie, S. 46 /11/Zk/IV, Postanowienie o umorzeniu śledztwa dotyczące Jana Turczynowskiego, Jerzego Drogosiewicza i Wiesława Skrzypka, 27 II 2012 r., s. 1–16). Ponadto ks. Gralak złożył do prokuratora Tymosiewicza wniosek o wyrażenie zgody na publikację materiałów ze śledztwa (S 17/06/Zk/IV) w związku z jego umorzeniem i otrzymał od niego następującą odpowiedź: „W odpowiedzi na prośbę Księdza z dnia 14 czerwca 2012 r. uprzejmie informuję, że wyrażam zgodę na publikację informacji ze śledztwa S.17/06/Zk/IV w pracy naukowej. Jednocześnie zaznaczam, iż ponosi Ksiądz odpowiedzialność wobec osób, których może dotyczyć, za ewentualne naruszenie ich dóbr osobistych" (IPN – OKŚZpNP w Warszawie, S 17/06/Zk/IV, Pismo prokuratora OKŚZpNP Bartosza Tymosiewicza do ks. Lecha Gralaka dotyczące zgody na publikację informacji ze śledztwa S. 17/06/Zk/IV w pracy naukowej, 26 VI 2012 r.).

[86] Według prokuratora orzeczenie miało podłoże polityczne, gdyż po 1989 r. do struktur sądowniczych i UOP przeniknęli byli funkcjonariusze władz komunistycznych. Omawiając skomplikowane przepisy prawne, które dały podstawę do zwolnienia funkcjonariuszy SB z Radomia z odpowiedzialności karnej za popełnione przez nich zbrodnie wobec narodu polskiego, prokurator stwierdził: „Po przemianach ustrojowych w 1989 r. ustawodawca zdawał sobie sprawę, iż przestępstwa popełnione w okresie PRL przez funkcjonariuszy publicznych oportunistycznie nie były ścigane z przyczyn politycznych" (IPN – OKŚZpNP w Warszawie, S. 46/11/Zk/IV, Postanowienie o umorzeniu śledztwa dotyczące Jana Turczynowskiego, Jerzego Drogosiewicza i Wiesława Skrzypka, 27 II 2012 r., s. 1–16).

[87] C. Ryszka, *Idzie wierna Warszawa...*, s. 319–320.

[88] Śledczy korzystali m.in. z dokumentacji zgromadzonej przez tzw. komisję Jana Rokity. Komisja ta ustaliła, że skutkiem działań funkcjonariuszy MSW (od momentu wprowadzenia stanu wojennego w 1981 r. do 1989 r.) było 91 udokumentowanych przypadków zgonów, przeważnie osób związanych z opozycją i Kościołem katolickim, z których tylko niewielką część wyjaśniono (*ibidem*). Odnośnie do wielogodzinnego przesłuchania ks. Lecha Gralaka przez Jana Turczynowskiego tuż po wprowadzeniu stanu wojennego Turczynowski oznajmił przesłuchującym go prokuratorom, że nie pamięta takiego przesłuchania, ponieważ ks. Gralak nie zajmował się polityką, i że żaden z radomskich księży nie był internowany w stanie wojennym. We wspomnianej publikacji o. Roman Majewski nawiązał do prowadzonych przez prokuratorów OKŚZpNP w Warszawie postępowań wobec innych funkcjonariuszy zajmujących najwyższe stanowiska w państwie, podejrzewanych m.in. o zlecanie zabójstw działaczy opozycji politycznej i duchownych (śledztwo obejmuje w sumie 42 przypadki przestępstw z okresu stanu wojennego, o których sprawstwo podejrzewa się SB, a zwłaszcza grupę „D" w Departamencie IV MSW) (*ibidem,* s. 320–321). Napisał również: „Janowi T. zarzucono też, że w lutym 1982 roku w Radomiu przekroczył uprawnienia służbowe i stosował groźbę bezprawnego internowania – w celu zmuszenia księdza Lecha G. do podpisania deklaracji lojalności. Podejrzany nie przyznał się do zarzucanych mu przestępstw. Zastosowano wobec niego poręczenie majątkowe" (IPN − OKŚZpNP w Warszawie, S 17/06/Zk/IV, Postanowienie o poręczeniu majątkowym dotyczące Jana Turczynowskiego, 19 IV 2010 r., k. 2541−2543).

[89] IPN − OKŚZpNP w Warszawie, S 17/06/Zk/IV, Protokół przesłuchania świadka Witolda Andrzejewskiego przez prokuratora OKŚZpNP w Szczecinie Janusza Jagiełłowicza, 20 XI 2008 r., k. 651–657.

[90] *Ibidem*, k. 653.

[91] Ksiądz Andrzejewski zeznał m.in.: „Kiedyś złapaliśmy takich bandziorów, którzy próbowali spłoszyć w okolicy Nowego Miasta petardami wozy konne, przewożące kontuzjowanych pielgrzymów i bagaże" (*ibidem*, k. 654).

[92] Jak wspomina ks. Andrzejewski, wraz z innymi osobami uczestniczącymi w ujęciu funkcjonariuszy SB sporządził wówczas protokół zdawczo-odbiorczy, który przestraszony milicjant podpisał, gdy esbeków odwieziono do KW MO w Częstochowie (*ibidem*, k. 654–656).

[93] *Ibidem*, Protokół przesłuchania świadka Lecha Gralaka przez prokuratora OKŚZpNP w Lublinie Andrzeja Wojtysia, 21 X 2009 r., k. 2172–2175, 22 X 2009 r., k. 2179–2180. Zanim pielgrzymów posądzono o kradzież kosztowności, przed kościołem w Czermnie pod koniec Mszy św. doszło do awantury. Wywołał ją miejscowy sołtys, u którego nocowały pątniczki. Autor niniejszej książki przeprowadził kwerendę w Bibliotece Miejskiej w Radomiu, ale nie odnalazł wspomnianego artykułu. O powtarzających się kradzieżach i opisanych zdarzeniach informowały również przesłuchujących prokuratorów inne osoby, m.in. kierownik grupy hippisów ks. Andrzej Szpak i wielokrotna uczestniczka pielgrzymek radomskich dr Lucyna Wiśniewska, szefowa służby medycznej (*ibidem*, Protokół przesłuchania świadka Andrzeja Szpaka przez prokuratora OKŚZpNP w Rzeszowie Ryszarda Faryniaka, 15 X 2008 r.,

k. 504–505; *ibidem*, Protokół przesłuchania świadka Lucyny Wiśniewskiej przez prokuratora OKŚZpNP w Lublinie Andrzeja Martyniuka, 22 IV 2009 r., k. 2549–2550).

[94] *Ibidem*, Protokół przesłuchania świadka Jana Niziołka przez prokuratora OKŚZpNP w Lublinie Andrzeja Wojtysia, 30 X 2009 r., k. 2181–2185.

[95] *Ibidem*, Protokół przesłuchania świadka Ludwika Wiśniewskiego przez prokuratora OKŚZpNP w Lublinie Leszka Furmana, 15 IV 2009 r., k. 1481–1484. Przypadek opisany w rozdziale dotyczy agentury.

[96] *Ibidem*, Protokół przesłuchania świadka Wiesława Niewęgłowskiego przez prokuratora OKŚZpNP w Warszawie Adama Sidora, 6 III 2009 r., k. 1127–1129.

[97] *Ibidem*, Protokół przesłuchania świadka Bronisława Franciszka Sroki przez prokurator OKŚZpNP w Łodzi Beatę Ambrożek-Wicińską, 3 III 2009 r., k. 1264–1268.

[98] *Ibidem*, Protokół przesłuchania świadka Marii Czarneckiej przez prokuratora OKŚZpNP w Krakowie Wojciecha Pardyaka, 20 IV 2009 r., k. 1513–1515.

[99] *Ibidem*, Protokół przesłuchania świadka Eugenii Gawrońskiej przez prokuratora OKŚZpNP w Warszawie Adama Sidora, 9 X 2008 r., k. 449–450.

[100] *Ibidem*, Protokół przesłuchania świadka Stanisława Karpika przez prokuratora OKŚZpNP w Warszawie Adama Sidora, 4 IX 2008 r., k. 408–410, 415.

[101] *Ibidem*, Protokół przesłuchania świadka Małgorzaty Kotarby przez prokuratora OKŚZpNP Ireneusza Kunerta, 27 III 2009 r., k. 1325–1328.

[102] *Ibidem*, Doniesienie Bogusława Sonika do prokuratora OKŚZpNP Krzysztofa Urbaniaka o popełnieniu przestępstwa, 5 III 2002 r., k. 86–88.

[103] *Ibidem*, Protokół przesłuchania świadka Hanny Boruckiej przez funkcjonariusza Zarządu Śledczego UOP w Warszawie por. Radosława Nawrockiego, 2 I 1991 r., k. 18–36.

[104] *Ibidem*, k. 26.

[105] Borucka zenała m.in.: „Zza szyb samochodu widziałam z oddali, jak niewielkie grupy mężczyzn wybijały szyby w oknach. Słyszałam także krzyki bitych ludzi. Widziałam, jak członkowie jakiejś grupy przebijali opony w parkujących samochodach" (*ibidem*).

[106] W postanowieniu o wyłączeniu do odrębnego rozpoznania materiałów dotyczących wymienionych przez Hannę Borucką funkcjonariuszy byłej SB śledczy napisał m.in.: „W działaniach tych [dezintegracyjnych – L.G., P.T.], mieszczących się w ramach zadań realizowanych przez byłą Służbę Bezpieczeństwa MSW, brali udział Ryszard Skokowski, Piotr Grosman, Bohdan Kuliński, Janusz Dróżdż i Hanna Borucka. Ze złożonych przez nich zeznań wynika, że akcje te miały miejsce w latach 1978−1982. [...] Niezależnie od działań oficjalnych podejmowali oni działania mające na celu skłócenie uczestników pielgrzymek i zmuszanie ich do zaniechania uczestniczenia w obrzędach religijnych, a także mające na celu poniżenie pątników w opinii osób udostępniających im noclegi i pożywienie dla zmuszenia tych ludzi do zaniechania »obsługi« pielgrzymek i udziału w obrzędach religijnych, jakie im towarzyszą. W celu realizacji tych zadań B[ohdan] Kuliński ukradł na szkodę nieustalonej osoby plecak z odzieżą nieustalonej wartości, a nadto inni funkcjonariusze byłej SB kradli nieustalonym śpiącym pątnikom buty, aby uniemożliwić im dalszy udział w pielgrzymce. W tym celu dosypywali do napojów środki powodujące zaburzenia żołądkowe. [...] po ich odejściu podrzucali pisma o treści pornograficznej, tak by znaleźli je właściciele posesji" (IPN – OKŚZpNP w Warszawie, S 17/06/Zk/IV, Postanowienie prokuratora Prokuratury Wojewódzkiej w Warszawie Tadeusza Müllera o wyłączeniu materiałów do odrębnego rozpoznania, 17 III 1997 r., k. 54–55).

[107] IPN – OKŚZpNP w Warszawie, S 17/06/Zk/IV, Protokół przesłuchania świadka Ludwika Gładycha przez prokuratora Prokuratury Wojewódzkiej w Warszawie Artura Tukiendorfa, 19 I 1993 r., k. 45–47.

[108] W informacji Andrzej Arseniuk napisał m.in.: „Rozwijający się ruch pielgrzymkowy w latach siedemdziesiątych wzbudzał duże zainteresowanie aparatu bezpieczeństwa, szczególnie pionu IV Służby Bezpieczeństwa – odpowiedzialnego za rozpracowanie Kościoła rzymskokatolickiego. Zainteresowanie to przejawiało się m.in. kierowaniem do udziału w pielgrzymkach tajnych współpracowników oraz tworzeniem na czas ich trwania specjalnych grup złożonych z pracowników operacyjnych SB. Jednym z wielu zadań prowadzonych przez te grupy były działania dezintegracyjne. Takie też działania prowadzone były w trakcie przejścia 267 Pieszej Pielgrzymki Warszawskiej w 1978 roku (w jej składzie dwie podgrupy radomskie) przez teren woj. radomskiego przez funkcjonariuszy Wydziału IV KW MO w Radomiu w porozumieniu z Wydziałem IV Departamentu IV Ministerstwa Spraw Wewnętrznych. Należy zaznaczyć, że Wydział IV Departamentu IV MSW powstał w 1977 roku w wyniku rozbudowy Samodzielnej Komórki »D« Departamentu IV MSW, a zlikwidowany został po zamordowaniu przez funkcjonariuszy tej jednostki w 1984 r. ks. Jerzego Popiełuszki. Działania tej komórki były bardzo głęboko zakonspirowane z uwagi na ich bezprawny, a nawet przestępczy charakter (podpalenia, pobicia, zabójstwa). Opublikowane dokumenty ukazują działania podejmowane przez funkcjonariuszy SB mające na celu wzbudzenie przekonania wśród postronnych osób o niezbyt religijnym charakterze uczestników pielgrzymki oraz jednoznacznie świadczą o perfidii ich inicjatorów" (IPN – OKŚZpNP w Warszawie, S 17/06/Zk/IV, Pismo Andrzeja Arseniuka, rzecznika IPN w Warszawie, do naczelnika IPN – OKŚZpNP w Warszawie, prokuratora Bogusława Tomasza Czerwińskiego, dotyczące dezintegracji pielgrzymek warszawskiej i radomskiej, 6 VIII 2008 r., k. 367).

[109] J. Widacki, *Czego nie powiedział Czesław Kiszczak...*

[110] W założeniach zadań specjalnych SB zostały opisane działania skutecznie dezorganizujące przebieg pielgrzymki. Jak czytamy w jednym z dokumentów, „celem niedopuszczenia do organizowania demonstracji politycznych przez młodzież zagraniczną w dniu 6 sierpnia br., powołując się na ks. Uszyńskiego, doręczono Włochom 250 egz. ulotki w jęz. włoskim, w której nawoływano do zachowania religijnego charakteru pielgrzymki [...]; w czasie trwania pielgrzymki na drzewach, murach i słupach w pobliżu miejsc biwakowania naklejono plakaty o treściach satyrycznych nt. unikania trudów pielgrzymki oraz nt. homoseksualizmu wśród księży pracujących z młodzieżą. [...]; zainspirowano modlitwy za ofiary hitleryzmu i faszyzmu włoskiego. [...]; dla udowodnienia, że młodzież z krajów zachodnich przywozi do Polski narkotyki i materiały pornograficzne, przeprowadzono działania: w 6 miejscowościach uczestnicy pielgrzymki zgłosili do organów MO znalezienie materiałów pornograficznych i opakowań po narkotykach bezpośrednio po przejściu grup młodzieży z zagranicy. [...]; bp. Barele oraz księżom Uszyńskiemu i Chałupce dostarczono materiały pornograficzne i opakowania po narkotykach, rozdawanych wśród młodzieży przez Włochów i Niemców; w celu wyłączenia na pewien okres z aktywnej działalności osób znanych z działalności antypaństwowej zastosowano specjalne środki odurzające wobec księży: Wiśniewskiego, Jończyka, M. Honowskiej, Sonika oraz kilku innych księży; ruch »Samoobrona Wiary« rozkolportował 5 ulotek o łącznym nakładzie 2 tys. egz. opracowania poświęconego problemowi upadku autorytetu Kościoła. [...]; w Mstowie wystawiono stolik, na którym wyłożono 3000 egz. »Aktu oddania się MB«, sprzedawanych przez paulinów na Jasnej Górze. Akt zawierał wkładkę informującą o konflikcie zakonu paulinów z kard. Wyszyńskim i bp. Barełą. Ponad 90 proc. tej broszury rozprzedano, resztę zakwestionowali organizatorzy pielgrzymki" (AIPN, 0713/259, t. 2, Działania Departamentu IV dotyczące operacyjnego zabezpieczenia 267 pieszej pielgrzymki z Warszawy do Częstochowy, lipiec 1978 r., k. 380–386).

5

DZIAŁALNOŚĆ DUSZPASTERSKA POD LUPĄ FUNKCJONARIUSZY SB

Kazania i konferencje

Tematy społeczno-polityczne

Ruch pątniczy rozwijał się w Polsce w najtrudniejszych momentach historii. Dawał ludziom wierzącym możliwość zamanifestowania przekonań religijnych oraz poczucie wewnętrznej wolności mimo życia w zniewoleniu w okresie zaborów, a później w latach rządów komunistów. Władze komunistyczne niezwykle obawiały się tego ruchu, ponieważ dzięki niemu zarówno duchowni, jak i ludzie świeccy mogli wyrazić pragnienia wolnego i wierzącego człowieka. Podczas sympozjum zorganizowanego z okazji jubileuszu 300-lecia WPP na Jasną Górę o. Izydor Matuszewski, mówiąc o znaczeniu i ewangelizacyjnym wymiarze pielgrzymowania, podkreślał: „w okresie panowania reżimu komunistycznego w Polsce warszawscy pielgrzymi dawali świadectwo wiary i mężnie stawali w obronie Kościoła i wolności przysługującej Kościołowi oraz narodowi. [...] Ponadto Warszawska Pielgrzymka, a także powstałe na bazie jej doświadczeń liczne pielgrzymki diecezjalne stały się fenomenem religijnym na skalę europejską, płaszczyzną spotkania i wymiany duchowych doświadczeń dla przedstawicieli różnych narodów Europy, a w pewnym stopniu także świata”[1].

Jedną z przyczyn dynamicznego rozwoju ruchu pielgrzymkowego w latach siedemdziesiątych i osiemdziesiątych było to, że stanowił on oazę wolności[2]. Wieloletni uczestnik pieszych pielgrzymek na Jasną Górę o. Zachariasz Jabłoński ujął to następująco: „Drogi pieszych pielgrzymek zawsze wyznaczały przestrzeń wolności słowa, które nie podlegało ocenzurowaniu. Zdaniem władz, przewodnik grupy i prelegent z mikrofonem wobec kilku lub kilkunastu tysięcy ludzi stwarzał potencjalne zagrożenie dla obowiązującej w państwie ideologii narzuconego systemu totalitarnego. Także i pielgrzymi, czujący się w szeregach grupy pątniczej ludźmi wolnymi i mocnymi jednością wędrującej wspólnoty, mogli w każdej chwili, wręcz nieoczekiwanie i spontanicznie, wyrazić swoją dezaprobatę reżimowi: patriotyczną pieśnią, wyciągniętymi w górę rękami z palcami w kształcie zwycięskiego »V«, mogli nieść transparenty z wolnościowymi hasłami. Prelegenci mogli odtwarzać zakłamane lub »zapomniane« wydarzenia z dziejów narodu i propagować katolicką naukę społeczną dotyczącą wolnych związków zawodowych”[3].

Założenia dopracowywanego przez kilkadziesiąt lat programu zwalczania Kościoła katolickiego zostały wykorzystane przez SB w inwigilacji ruchu pątniczego w latach siedemdziesiątych i osiemdziesiątych. Komuniści byli zaniepokojeni rosnącą z roku na rok liczbą uczestników pielgrzymek, ale przede wszytkim prowadzoną w ich trakcie dzia-

łalnością duszpasterską, szczególnie kaznodziejską[4], ponieważ duchowni podczas kazań i konferencji poruszali nie tylko tematy religijne, lecz także wiele wątków społecznych i politycznych. Na przykład wypowiadali się na temat represyjnych działań komunistów wobec Kościoła katolickiego, bieżącej sytuacji politycznej w kraju, zamachów na księży i ludzi świeckich[5] – zwłaszcza w kontekście zabójstwa duszpasterza „Solidarności" ks. Jerzego Popiełuszki, niesprawiedliwości społecznej, zgubnej komunistycznej filozofii i propagandy. Dokumenty wytworzone w ramach sprawy obiektowej „Pątnicy" świadczą o tym, że właściwie większość zagadnień poruszanych w wystąpieniach duchownych była traktowana przez władze jako polityczne. Dlatego dużą wagę przykładano do dokładnego rejestrowania wypowiedzi księży (kazań, konferencji, intencji), szczególnie tych, które miały charakter „wrogich" lub niepoprawnych politycznie.

O randze pieszych pielgrzymek do Częstochowy świadczyła obecność biskupów na trasach przemarszu, a także ich wystąpienia skierowane do pątników. Prymas Stefan Wyszyński traktował WPP jako niezwykle ważne wydarzenie w życiu Kościoła. Interesował się sprawami organizacyjnymi, przygotowaniami i przebiegiem pielgrzymki, wyprawiał pątników i niejednokrotnie przewodniczył jasnogórskim uroczystościom Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny oraz Matki Boskiej Częstochowskiej, wieńczącym sierpniowe pielgrzymki. Żegnając pątników 6 sierpnia 1958 r., prymas powiedział: „Najmilsze Dzieci! Mamy już taki błogosławiony zwyczaj, że sam was stąd wyprawiam na Jasną Górę. Tylko mnie tu wtedy nie było, gdy to ode mnie nie zależało. Uważam sobie za największą radość, że mogę stąd na Jasną Górę wysłać pielgrzymkę Warszawy, bo potrzeba i stolicy, i krajowi całemu, i Kościołowi, i jego pasterzom, potrzeba Polsce całej waszej modlitwy. Każdego dnia będziecie miały, dzieci najmilsze, o wpół do ósmej rano Mszę św. moją w waszej intencji, gdziekolwiek będziecie, dotrę do was modlitwą i rannym błogosławieństwem. [...] Będziemy więc razem, najmilsze dzieci, nie opuszczę was. Chociaż wy pójdziecie, a ja zostanę tutaj, to jednakże nie opuszczę was. Modlitwą, sercem, swą braterską życzliwością i pasterską opieką będę wam towarzyszył"[6]. 6 sierpnia 1969 r., żegnając pątników warszawskich, powiedział: „Wyruszacie jako pielgrzymi, nie jako turyści, a więc z usposobieniem pełnym gotowości do przyjęcia trudu zadośćczyniącego za nasze wspólne winy, słabości i niedoskonałości"[7]. Rok później w takich samych okolicznościach przekazał pielgrzymom poniższą sentencję: „Całe nasze życie jest pielgrzymowaniem przez świat, a trudy każdorocznej pielgrzymki przypominają nam trud pielgrzymowania do ojczyzny niebieskiej"[8]. 15 sierpnia 1979 r. skierował do pielgrzymów następujące przesłanie: „Jest to prawdziwa droga rekolekcyjna. Ileż świateł Bożych, ile łask osiągniecie po drodze, ile nauki Bożej przez waszych duszpasterzy, przez głosicieli konferencji dochodzi do serc waszych"[9]. Witając pątników na Jasnej Górze 14 sierpnia 1963 r., porównał drogę pielgrzymów do sytuacji Kościoła w Polsce: „W waszej drodze do Matki tak bardzo przypominacie Kościół Chrystusowy w naszej ojczyźnie. Przyszliście w wielkim trudzie, a i on nie ma łatwej drogi [...]. Ma olbrzymie przeciwności, musi zdobywać się na wielkie wyrzeczenia, poświęcenia i ofiary. Niemal każdego dnia doznaje on najrozmaitszych udręk, krzywd, niesprawiedliwych ograniczeń praw. Ale jak wy w swej cierpliwej drodze, tak i Kościół wszystko znosi w swej dojrzałości wiekowej"[10]. 15 sierpnia 1963 r. powiedział: „Może doznaliście w drodze niejednej krzywdy, udręki, może niekiedy twój brat podniósł na ciebie rękę tylko dlatego, że szedłeś na Jasną Górę. Tym wszystkim ludziom trzeba przebaczyć i mówić do

Matki Najświętszej: »Odpuść, bo nie wiedzą, co czynią«”[11]. Prymas Wyszyński, witając pielgrzymów, zwrócił się do nich tymi słowami: „Od rana czekałem, bo wiedziałem, że idziecie i że wam niełatwo, że zaznajecie głodu, pragnienia i innych niewygód, że dźwigacie na swoich barkach nie tylko cierpienie, boleść i smutek, ale i dodatkowy trud pielgrzymiej drogi. Chciałem wam całym sercem podziękować za to [...]. Jestem z was, najmilsze dzieci, dumny. Jestem wam po bratersku i po pastersku wdzięczny za dojrzałość, którą okazaliście”[12].

Przez wiele lat uczestnikiem pielgrzymek z diecezji warmińskiej był sufragan olsztyński bp Julian Wojtkowski. Wśród biskupów, którzy pielgrzymki żegnali, wizytowali je na trasie lub uczestniczyli w uroczystości Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Częstochowie, należy wymienić: sufraganów warszawskich Jerzego Modzelewskiego, Władysława Miziołka i Zbigniewa Kraszewskiego, ordynariusza siedleckiego Jana Mazura, ordynariusza częstochowskiego Stefana Barełę, sufraganów częstochowskich Tadeusza Szwagrzyka i Franciszka Musiela, ordynariusza diecezji sandomiersko-radomskiej (późniejszego ordynariusza radomskiego) Edwarda Materskiego[13], ordynariusza wrocławskiego Henryka Gulbinowicza[14]. Dlatego w zainteresowaniu funkcjonariuszy bezpieki znaleźli się wymienieni biskupi, a także księża decezjalni i zakonni uznani przez SB za szczególnie niebezpiecznych dla systemu i władzy ludowej, m.in. Witold Andrzejewski z Gorzowa Wielkopolskiego, Hubert Chlubek z Gliwic, Hubert Czuma ze Szczecina (związany z Radomiem od 1979 r.), Zdzisław Domagała z Radomia, Feliks Folejewski z Warszawy, Lech Gralak z Radomia, Józef Kosobucki ze Szczecina, Bronisław Sroka z Gdańska, Tadeusz Uszyński z Warszawy, Ludwik Wiśniewski z Lublina[15].

Integralnym elementem pieszej pielgrzymki była codzienna Msza Święta, którą ze względu na ograniczoną przestrzeń kościołów odprawiano najczęściej na wolnym powietrzu. Ojciec Zachariasz Jabłoński uważał Mszę za najważniejsze wydarzenie dnia. Jak pisał o. Jabłoński, „do roku 1969 kazanie wygłaszano po Mszy św. jako wprowadzenie do kolejnego dnia wędrówki, uzależnione było to brakiem dostatecznej aparatury nagłaśniającej grupy w czasie marszu. W 1968 r. opublikowane zostały dokumenty Soboru Watykańskiego II i codzienne czytania liturgiczne. Wtedy też na forum Pieszej Warszawskiej Pielgrzymki zwrócono większą uwagę na posługę słowa. Udoskonalona radiofonizacja w latach 80-tych pozwalała na odtwarzanie różnych nagrań – przemówień, konferencji, a zwłaszcza homilii Jana Pawła II, wygłaszanych podczas pielgrzymek w Polsce. PPW stała się w pełniejszym zakresie miejscem katechezy integralnej, na którą składały się trzy elementy: głoszenie Słowa Bożego, udział w liturgii i życiu Kościoła oraz dawanie świadectwa chrześcijańskiego. Słowo Boże głoszone w ramach konferencji doczekało się szczegółowych opracowań dopiero w 1969 r.”[16] Również funkcjonariusze SB w sprawozdaniach dotyczących pielgrzymki odnotowali, że każdy etap rozpoczynał się i kończył Mszą Świętą, podczas której było głoszone okolicznościowe kazanie[17].

Dla każdego pątnika, który poważnie traktował swoje pielgrzymowanie, istotne było nie tylko codzienne uczestnictwo w Mszy Świętej, lecz także przyjęcie Komunii Świętej. Dane dotyczące najważniejszych pozycji programu duszpasterskiego pielgrzymki warszawskiej w latach 1976, 1978–1983, tj. odprawionych Mszy Świętych, udzielonych Komunii Świętych, jak również wygłoszonych konferencji, przedstawia tabela 21.

Tabela 21. Dane dotyczące Mszy Świętych, Komunii Świętych oraz konferencji podczas Warszawskiej Pielgrzymki Pieszej w latach 1976, 1978–1983

Rok pielgrzymowania	Liczba celebrowanych Mszy Świętych	Liczba udzielonych Komunii Świętych	Liczba wygłoszonych konferencji
1976	2800	250 000	1630
1978	3000	186 000	1150
1979	4530	230 000	1545
1980	4650	262 000	1970
1981	3290	245 000	1160
1982	3000	280 000	1635
1983	2800	250 000	1630

Źródło: AP, KWPP, 58, Sprawozdanie z 260 WPP na Jasną Górę w dniach 6–14 VIII 1976 r., s. 477; *ibidem*, 64, Sprawozdanie z 267 WPP na Jasną Górę w dniach 6–14 VIII 1978 r., 12 IV 1978 r., s. 367–371; *ibidem*, 67, Sprawozdanie z 268 WPP na Jasną Górę w dniach 6–14 VIII 1979 r., 31 VIII 1979 r., s. 609; *ibidem*, 70, Sprawozdanie z 269 WPP na Jasną Górę w dniach 5–14 VIII 1980 r., 30 VIII 1980 r., s. 397–399; *ibidem*, 73, Sprawozdanie z 270 WPP na Jasną Górę w dniach 6–14 VIII 1981 r., 14 IX 1981 r., s. 633; *ibidem*, 76, Sprawozdanie z 271 WPP na Jasną Górę w dniach 6–14 VIII 1982 r., 15 IX 1982 r., s. 543; *ibidem*, 78, Sprawozdanie z 272 WPP na Jasną Górę w dniach 6–14 VIII 1983 r., 15 IX 1983 r., s. 477.

Z tego zestawienia wynika, że najwięcej Mszy Świętych było celebrowanych w roku 1980 (4650), najmniej zaś w latach 1976 i 1983 (2800). Liczba udzielonych Komunii Świętych kształtowala się na najwyższym poziomie w 1980 r. (280 tys.), a na najniższym w 1978 r. (186 tys.). Pod względem wygłoszonych konferencji na najwyższej pozycji uplasował się 1980 r. (1970), najmniej zaś zorganizowano ich w 1978 r. (1150). Na spadek liczby odprawianych Mszy Świętych wpłynęło powstawanie samodzielnych pielgrzymek pieszych, zwłaszcza w latach 1981 i 1984, co pociągnęło za sobą ograniczenie liczebności pielgrzymki warszawskiej, np. w 1980 r. WPP liczyła 52 000 pątników, a w 1981 r. – 36 900. Największą liczbę uczestników tej pielgrzymki odnotowano w 1983 r. – 53 500 osób, w następnych latach zaś nastąpił wyraźny spadek: w 1988 r. były to 27 773 osoby. Przystępowanie przez pątników do Komunii Świętej mogło być natomiast uzależnione od wydarzeń politycznych. Najwyższy wzrost liczby udzielonych Komunii Świętych, przypadający na rok 1982, zapewne miał związek z wprowadzeniem w kraju stanu wojennego. Z kolei na liczbę wygłoszonych konferencji mogło wpłynąć utworzenie NSZZ „Solidarność", dające nadzieje na odzyskanie prawdziwej wolności. W konferencjach wiele miejsca poświęcano wówczas sprawom społecznym.

Służba Bezpieczeństwa miała pełne rozeznanie w tematyce głoszonych kazań, konferencji, intencji i komentarzy. Większość wystąpień prelegentów i kaznodziejów, zarówno w okresie przygotowań[18] do pielgrzymki, jak i w jej trakcie, budziła niepokój władz komunistycznych i została przez nie uznana za wrogie i politycznie niepoprawne. Dotyczyło to wypowiedzi, w których poruszano wątki patriotyczne, narodowe, społeczne, ale przede wszystkim polityczne. Przedstawienie wszystkich wypowiedzi zebranych przez autorów podczas kwerendy byłoby dla czytelnika nużące, dlatego tutaj zaprezentowano

tylko te najbardziej charakterystyczne. Wypowiedzi na temat aktualnej sytuacji politycznej i wyznaniowej zostały ułożone w porządku chronologicznym (zob. tabela 22), pozostałe zaś ujęte w zestawieniu – z podziałem na poruszane zagadnienia.

Znaczny wpływ na tematykę kazań i konferencji miały niewątpliwie bieżące wydarzenia polityczne i kościelne. Wśród nich należy wyróżnić protesty radomskie w czerwcu 1976 r., pierwszą pielgrzymkę Jana Pawła II do Polski w 1979 r., powstanie „Solidarności" w sierpniu 1980 r., wprowadzenie stanu wojennego w grudniu 1981 r., zabójstwo ks. Jerzego Popiełuszki w październiku 1984 r. Do pierwszego z wymienionych wydarzeń nawiązywano szczególnie podczas pielgrzymek z sierpnia 1976 r. Tajni współpracownicy „Lotar", „Zbyszko", „Smólski", „Andrzej" i „Irys" donosili, że 6 sierpnia tegoż roku o. Hubert Czuma apelował do młodzieży o modlitwę w intencji narodu polskiego. Jak wynika z ich informacji, na kanwie wydarzeń w kraju o. Czuma „powoływał się na rzekomą odezwę papieża, mówiącą o tym, że lud ma prawo do walki o swoje prawa, a opór ludzi podczas zajść czerwcowych był odruchem naturalnym". Mówił też o szykanowaniu uczestników protestów przez pozbawianie pracy lub przydział do takiej, która była źle wynagradzana[19]. Z kolei o. Ludwik Wiśniewski, nawiązując do protestów czerwcowych, apelował o modlitwę za niesprawiedliwie więzionych robotników Ursusa i Radomia[20].

W 1979 r. wielkim wydarzeniem inspirującym do poruszania przez duchownych zagadnień społeczno-politycznych stała się pielgrzymka Jana Pawła II do ojczyzny. W konferencjach podkreślano m.in. potrzebę „podziękowania za dar Ducha św. – Ojca św. Jana Pawła II, Syna naszego narodu"[21]. W kontekście wizyty papieża ks. Sarna w jednej z konferencji „wezwał do przeciwstawienia się wszelkim zakłamaniom bytu narodowego; zarzucił telewizji, że tak dobiera obrazy, by nie pokazać światu spontaniczności wiernych"[22]. Inny duchowny stwierdził natomiast, że wizyta Jana Pawła II to okazja ku temu, by „w Polsce przeciwstawić się wszelkim zakłamaniom bytu narodowego; prasie, takiej jak: »Słowo Powszechne«, »Znak«, »Więź« – piszącej pod dyktat PAP"[23].

Wydarzenia z początku lat osiemdziesiątych, przede wszystkim narodziny „Solidarności", zapowiadające przemiany polityczne w kraju, zachęcały kapłanów i niektórych świeckich do odważniejszych wystąpień, które świadczyły o wsparciu, jakiego Kościół udzielał opozycji w nadziei na całkowity upadek komunizmu. W dniu wyprawienia pielgrzymki jeden z kaznodziejów, żegnając pątników w kaplicy księży Filipinów przy ul. Siennej w Radomiu, obarczał władze odpowiedzialnością „za przymuszanie ludzi do pracy w zakładach ponad siły" i zwracał uwagę na nieprzestrzeganie praw człowieka: „jednostki niewygodne dla władzy są represjonowane". Jak zauważył w notatce dzielnicowy KM MO w Radomiu, duchowny „nawoływał do zwarcia szeregów, gdyż w tłumie łatwiej się ukryć i czuć się bardziej bezkarnie", oraz stwierdził, że „w grupie [pątników] są osoby idące nie dla siebie, lecz dla kontroli mas"[24].

Rozmowy przedstawicieli „Solidarności" z władzami prowadzone w Gdańsku w sierpniu 1981 r. budziły zaniepokojenie uczestników pielgrzymek, panowało bowiem powszechne przekonanie, że komuniści będą się starali opóźniać osiągnięcie porozumienia, a nawet nie dopuszczać do jego zawarcia. Winą za kryzys obarczono władze[25]. Jednych trudna sytuacja w kraju skłoniła do przyjęcia na siebie współodpowiedzialności za ojczyznę, innych zaś – do podjęcia decyzji o opuszczeniu kraju. Nawiązał do tego bp Zbigniew Kraszewski, żegnając w 1981 r. pielgrzymkę warszawską, która wyruszała z kościoła Świętego Ducha. „Nikt z nas nie wyzwoli się z ciężaru pielgrzymowania – mówił hie-

rarcha – chociaż myśli o wyjeździe do Kanady lub Belgii, chociaż tyle ludzi młodych, wykształconych mówi, że klimat im nie odpowiada. To są tylko wykręty, raju nikt nie znajdzie. Jeśli jest ktoś wśród was, kto myśli po pielgrzymce opuścić ojczyznę – niech się zastanowi, że pójdzie w świat, [...] wtedy niech mu towarzyszą słowa naszego wielkiego papieża Jana Pawła II, który w Ameryce cztery lata temu powiedział: Kto wyjeżdża z ojczyzny na stałe bez uzasadnionego wielkiego powodu, ten popełnia grzech. Niech cała pielgrzymka będzie wielkim błaganiem o miłosierdzie Boże dla naszego narodu, o ratunek i ocalenie naszej ojczyzny"[26]. W przerwach między konferencjami a modlitwą duszpasterze przekazywali pątnikom informacje o wzroście napięcia w kraju, spowodowanym zerwaniem rozmów między władzami a przedstawicielami „Solidarności". Wśród pielgrzymów przeważały opinie, że w związku z tą sytuacją należy się spodziewać interwencji wojsk radzieckich. W jednej z konferencji odwoływano się do trudnych momentów w historii Polski: „w chwilach dziejowych naród polski chwytał za krzyż, czego przykładem są lata [19]56, [19]70 i [19]80; wiedziano również o tym w 1943 w Rosji, kiedy zakładano Armię Polską, a mimo to dokonano uśpienia narodu polskiego"[27].

Na rok 1982 przypadły obchody 600-lecia łaskami słynącego obrazu Matki Bożej na Jasnej Górze. Ta rocznica miała być świętowana w niezwykle trudnym okresie stanu wojennego, wprowadzonego 13 grudnia 1981 r. przez gen. Jaruzelskiego i Wojskową Radę Ocalenia Narodowego. Nadzieje społeczeństwa na uzyskanie większych swobód obywatelskich i wyzwolenie spod rządów reżimu komunistycznego zostały wówczas pogrzebane. Władze, obawiając się upadku systemu i poniesienia odpowiedzialności za popełnione przez nie przestępstwa, postanowiły zastosować radykalne środki. Z powodu represji w formie internowania tysięcy osób i potęgowanego poczucia zagrożenia rodacy, zarówno wierzący, jak i ateiści, czuli się często bezradni. Polski Kościół katolicki i papież Jan Paweł II solidaryzowali się z narodem[28]. Podczas pielgrzymek duchowni starali się wyciszać nastroje. Niemniej w swoich wystąpieniach nawiązywali do rzeczywistości i atmosfery stanu wojennego. Jak donosił KO „G.S.", ks. Jan Niziołek w jednej z konferencji nazwał Lecha Wałęsę „pierwszym przywódcą z krzyżem, który go nosi i ten krzyż ucałował", a także oskarżył rząd o kolejną próbę niszczenia religii i odciąganie ludzi od Kościoła. Jako przykład godny naśladowania wymienił kard. Stefana Wyszyńskiego, który „w okresie dyktatury Stalina siedział w celi z zamalowanymi oknami, by nie mógł oglądać świata, a jednak wytrwał i nie załamał się"[29]. Podczas kolejnego wystąpienia mówił, że w kraju są ludzie nieustępliwi, którzy zostali internowani. Nawoływał do odwagi w słowach: „Nie bójcie się milicji, ZOMO, pałek, gazu i granatów, nie lękajcie się"[30].

W 1985 r. pod naciskiem władz komunistycznych Sekretariat Episkopatu Polski opracował „Ramowy regulamin pielgrzymek pieszych"[31], w którym podkreślano religijny charakter pielgrzymki. W 1985 r. kard. Józef Glemp w wygłoszonym do pielgrzymów kazaniu pożegnalnym apelował o bezwzględne przestrzeganie uzgodnionego z władzami regulaminu[32]. Zabójstwo ks. Jerzego Popiełuszki przez funkcjonariuszy SB w październiku 1984 r. świadczyło o zdecydowanym zaostrzeniu przez władze komunistyczne kursu wobec Kościoła. Choć wyczuwało się bliski upadek systemu komunistycznego, to obiegowe powiedzenie przestrzegało, że „trzeba uważać, ponieważ komunizm jest jak zdychająca bestia, która może jeszcze śmiertelnie ukąsić"[33]. Jak napisał w szyfrogramie naczelnik Wydziału IV WUSW w Piotrkowie Trybunalskim mjr Józef Banaszak, jeden

z księży wypowiedział się negatywnie o ateistycznej polityce władz, która promuje zło i jest wymierzona przeciw młodzieży, oraz posłużył się przykładem procesu toruńskiego[34], „gloryfikując portret ks. Jerzego i polecając jego naśladownictwo”[35]. Z kolei o. Celestyn Napiórkowski wyraził ubolewanie, że zabójcy ks. Popiełuszki nawet nie okazali skruchy[36]. Ksiądz Eugeniusz Leśniak, według funkcjonariusza SB, przejawiał „ostrą nienawiść do ZSRR” i wskazywał: „są kategorie ludzi lepszych, tj. tych, którzy rządzą i są na wysokich stanowiskach; władza morduje i wszyscy muszą być na to przygotowani; wszystkich nas to czeka; Lenin był największym mordercą świata – teraz jest trupem, a każą w niego wierzyć; krzyże powinny być powieszone, jak życzy sobie tego społeczność klasowa”[37]. Podczas WPP w 1987 r. odtwarzano z taśm kazania ks. Popiełuszki. Jeden z dysydentów czasów komunistycznych, Seweryn Jaworski, „nazwał ks. Jerzego wielkim patronem »Solidarności« i nawoływał do solidarności z ciemiężonymi narodami Europy Wschodniej”[38].

W kazaniach i konferencjach duchowni, oprócz oceny bieżących wydarzeń, poruszali wiele tematów społeczno-politycznych, które były uznawane przez funkcjonariuszy za wrogie, m.in. krytykowali ideologię marksistowską i oparty na niej komunizm; ukazywali zniewolenie Polski przez ZSRR i spowodowane tym problemy gospodarcze; opisywali represje wobec Kościoła katolickiego, w tym uczestników pieszych pielgrzymek; wskazywali na brak wolności słowa i łamanie praw człowieka oraz wszechobecne zakłamanie (zob. tabela 22).

Tabela 22. „Wrogie” wypowiedzi duchownych na tematy społeczno-polityczne (fragmenty kazań i konferencji pielgrzymkowych)

Temat	Data	Duchowny	Treść wypowiedzi
Ideologia marksistowska	7 VIII 1978	bp Władysław Miziołek	„Idziecie po to, by upraszać łaski dla Ojczyzny naszej, dla naszego narodu, dla Kościoła św. i dla całego świata. Tych łask świat dzisiaj bardzo potrzebuje, bo jest przecież światem jakiegoś niepokoju i światem udręki. Jest światem, który chciał człowieka uczynić szczęśliwym w oparciu o materialne dobra tego świata, a tak bardzo się zawodzi. Kościół przeżywa trudne chwile w swoich dziejach, czas olbrzymiego zamętu i niepokoju. Naród nasz walczy o to, ażeby utrzymać chrześcijański wyraz swego życia i te wielkie ideały i wartości, jakie niesie wiara”.
	14 VIII 1978	ks. Feliks Folejewski	„Celem pielgrzymki było nauczanie młodzieży katolickiego współżycia społecznego w każdych warunkach życiowych, ponieważ w obecnych warunkach wszechwładnej technokracji ludzie stają się wilkami dla siebie”.
	VIII 1978	wykładowca WSD w Warszawie	„Ustrój socjalistyczny stara się obedrzeć ludzi z największej wartości, jaką stanowi wiara. Celem ustroju socjalistycznego jest ukształtowanie społeczeństwa szarej masy robotów, zdolnych do pomnażania dorobku gospodarczego, niemających żadnych wymagań natury duchowej. [...] Katolicy muszą zdecydowanie walczyć o zachowanie dobrych, katolickich, staropolskich obyczajów; partia nie ma prawa reprezentować narodu. [...] Garstka tych ludzi [komunistów] nie może narzucać swej ideologii 35-milionowemu narodowi”.

Temat	Data	Duchowny	Treść wypowiedzi
Ideologia marksistowska	VIII 1978	o. Tadeusz Rydzyk	„Ustrój socjalistyczny doprowadza do zwyrodnienia narodu, pijaństwa i łajdactwa, zwłaszcza młodzieży. Do czego zdąża socjalizm, mamy przykłady na Wschodzie, gdzie niszczone są kościoły. Planowa gospodarka socjalistyczna chce planowo zniszczyć wszystko, co związane jest z Kościołem i ze świadomością narodową Polaków”.
	7 VIII 1981	bp Julian Wojtkowski	„W państwie panuje złodziejstwo i brak poczucia własności; dążenie maniakalne młodzieży do podwyższania standardu życiowego”.
	9 VIII 1981	N.N.	Nieznany z nazwiska ksiądz, mówiąc na temat wolności, wskazał na konstytucje w krajach socjalistycznych, które zakładają bardzo szeroki zakres wolności, w przeciwieństwie do krajów kapitalistycznych, gdzie ich zakres jest niewielki. „Pojęcie wolności [w krajach kapitalistycznych] jest naturalne i oczywiste, a w krajach socjalistycznych słowem pustym i niewiele znaczącym. W krajach socjalistycznych mimo tego szerokiego konstytucyjnego pojęcia wolności – wolność ta nie jest w praktyce realizowana. Ograniczona jest także wolność duchowa. Doszło nawet do ograniczenia wolności narodu, czego przykładem jest fakt stacjonowania wojsk radzieckich w Polsce”.
	9 VIII 1983	o. Bronisław Sroka	„Wprowadzenie systemu totalitarnego wiąże się z zagładą narodu i tej władzy nie należy ulegać, [ponieważ] jest poparcie Kościoła, który nie zgodzi się na żadne ustępstwa”; „dokąd są ludzie krzywdzeni, nie należy poświęcać idei dla kiełbasy”; „w parlamencie są ludzie, którzy bojąc się o swoje stanowiska, wbrew swej woli, głosują na sprawy zgubne dla narodu; [...] trzeba myśleć o teraźniejszości i postawa winna być bezkompromisowa”.
	10 VIII 1984	ks. Stanisław	„ideologia socjalistyczna bije i poniża ludzi; narodowi przewodzą ludzie ślepi. [...] Ludzie ubrani na kolor nieba wydali nocą Chrystusa, a teraz też maltretowali ludzi, którzy nie chcą służyć, a żądają, żeby im służyć”.
	7 VIII 1985	o. Bronisław Sroka	Oceniając filozofię marksistowską, stwierdził, iż jest ona niczym wobec chrześcijańskiej, która ją przeżyje, przetrwa, i nie musimy się o nic obawiać.
	11 VIII 1988	br. Jerzy	Porównał rewolucję październikową do zaćmienia słońca, konstatując, że rewolucja była takim zaćmieniem, zarazą, która trwa po dzień dzisiejszy i żeby ten twór nie zniszczył [świata] do końca, należy się jednoczyć, a w tym Bóg nam dopomoże.
Komunizm i rządzący w Polsce	19 VIII 1977	o. Hubert Czuma	„Walczyliśmy o niepodległą Polskę, a ze Wschodu przyszła zaraza. Jesteśmy pod przemożnym wpływem sąsiadów ze Wschodu. Rosjanie są gościnnym narodem, ale są straszni, gdy wydzierają Boga z serc młodych ludzi. Kościół w Polsce jest prześladowany przez klikę ludzi. [...] Obowiązkiem chwili jest nawrócenie ludzi, którzy są u władzy. Konieczny jest przewrót społeczny, ażeby nie zmarnować wieloletniego dorobku narodu”.
	VIII 1978	o. Hubert Czuma	„W Polsce rządzą bandyci, dlatego w Polsce nie może być dobrze. Pocieszający jest fakt, iż są ludzie, którzy potrafią stawić czoła obecnym władzom. Młodzież winna brać przykład z tych ludzi i udzielać im poparcia”.

Temat	Data	Duchowny	Treść wypowiedzi
Komunizm i rządzący w Polsce	VIII 1980	o. Hubert Czuma	„Żyjemy w państwie totalitarnym, w którym wszystkie sfery życia jednostki podporządkowane [są] państwu. [...] Prowadzi się systematyczną ateizację społeczeństwa. System władzy i rządów został nam narzucony z góry przez ZSRR. PKWN powstał nie w Lublinie, a w Moskwie. Władza i rząd nie są wybierane wolą ludu – wybory są zawsze parodią. Naród nie ma możliwości rozliczenia tych, co rządzą”.
	7 VIII 1981	o. Bronisław Sroka	„Komunizm jest sprzeczny z mentalnością Polaka i nigdy nie będzie własnością Polski”.
	10 VIII 1981	ks. Witold Andrzejewski	„W Polsce komunizm i Kościół nie mogą ze sobą współdziałać. Podkreśla się na każdym miejscu, że Kościół i państwo komunistyczne mogą ze sobą współdziałać, ale są to tylko pozory. [...] Jestem przeciwnikiem komunizmu i nie chcę rozmawiać z komunistami, czując na nerkach półtorametrową pałkę”.
Uzależnienie od ZSRR, polityka gospodarcza	13 VIII 1976	o. Hubert Czuma	„Eksportujemy węgiel i statki do ZSRR, a nic za to nie otrzymujemy; latają w kosmos, a wybierają motyką kartofle i my musimy im pomagać gospodarczo; budujemy naszą przyszłość na fałszywych idolach”.
	11 VIII 1979	ks. Tadeusz Dzięgiel-Wołynowicz	„Obecnie Polak czuje się jak skuty kajdanami, ponieważ została nam narzucona przyjaźń polsko-radziecka, a Polak nie lubi, kiedy mu się siedzi na karku. Naród rosyjski jest dobry, ale panuje tam zły system, w naszym systemie wypływają najsprytniejsi”.
	12 VIII 1979	ks. Tadeusz Dzięgiel-Wołynowicz	Skrytykował politykę rządu, eksploatację gospodarczą Polski przez ZSRR i jej zależność handlową od tego kraju. „Polska nie musi być Łajką spętaną łańcuchem policyjnym, której pysk zamknięty jest na kłódkę, od czasu do czasu otwieraną, by przedwcześnie nie zdechła. Należy zrzucić rosyjskiego trepa z polskich pleców”.
	12 VIII 1979	ks. Andrzej	„Odzyskanie niepodległości Polski jako zasadniczy cel w rozwoju społecznym kraju [...]. Za wszelką cenę trzeba walczyć o wyzwolenie Polski spod jarzma radzieckiego i zmianę systemu władzy”.
	8 VIII 1981	o. Hubert Czuma	„Państwo nie jest w stanie tak zorganizować dziedziny ekonomiczno-produkcyjnej, by zaspokoić podstawowe potrzeby rodziny. Permanentny jest brak dóbr i żywności, głodny człowiek w ciągłej obawie, co da dzieciom jeść, w pogoni za kawałkiem mięsa popada w depresję i nie będzie pracował wydajnie. Przeciętne młode małżeństwo czeka 10 lat na mieszkanie, jest to karygodne. Produkujemy tyle cementu, że plasujemy się na 5–6 miejscu w świecie, a ten cement jest wysyłany do ZSRR w workach z napisem »Made in Soviet Union«. [...] Nie opłaca się lepiej pracować, bo choć byśmy upracowali ręce po łokcie, to i tak nasz naród będzie rozdzielony nierówno i duża część naszych pieniędzy pójdzie w błoto”.
	8 VIII 1981	o. Czesław Bloch	Podczas przemarszu RPP przez Stąporków wskazał na umieszczone na frontonie zakładów odlewniczych hasło propagandowe o kierowniczej roli partii i stwierdził, że to kierowanie doprowadziło naród do nędzy.

Temat	Data	Duchowny	Treść wypowiedzi
Uzależnienie od ZSRR, polityka gospodarcza	9 VIII 1981	ks. Antoni Mąkosa	„Polska po wojnie rozwijała się 40 lat i doprowadzono ją do przepaści, gdyż kierujący państwem chcieli budować Polskę poprzez pracę, a zapomnieli o Bogu, i dlatego obecna pielgrzymka udaje się do Matki Bożej Częstochowskiej, prosząc o ratunek dla ojczyzny”.
	10 VIII 1981	o. Bronisław Sroka	„Państwa stosujące system totalitarny, np. Rosja, Związek Radziecki, Niemcy, przyzwyczaiły swoje narody do bezwzględnego posłuszeństwa. Jeżeli naród rosyjski mówi, że tak jest mu dobrze, to jest jego sprawa, ale żadne mocarstwo nie ma prawa ingerować w życie innego narodu. Jest sprawą zaskakującą, że państwa posiadające system demokratyczny władzy obojętnie patrzą, jak jedno państwo znieważa inne narody. Jeżeli ostatnio w Polsce dużo mówiło się o ingerencji radzieckiej, to bardzo źle, bo oni tego nie mogą zrobić, a jeśli zrobią, to zostaną ukarani”.
	9 VIII 1986	o. Euzebiusz	„Polska jest zawsze pod opieką ZSRR; obecnie [jej] opiekunem jest wielbłąd dwugarbny – Gorbaczow”.
	10 VIII 1987	ks. Stefan Ceberek	Nazwał gen. Jaruzelskiego człowiekiem bez kompetencji i fachowej wiedzy i uznał, że konsekwencją tego jest podwójne zadłużenie – na Zachodzie i na Wschodzie.
Represje wobec Kościoła katolickiego i pątników	19 VIII 1977	ks. Feliks Folejewski	„Szerzący się ateizm zniewala naród, gdyż ludzie wierzący nie mogą zajmować żadnych poważniejszych stanowisk i pozbawieni są wielu przywilejów. [...] Japonia jest krajem kwitnącej wiśni – Polska kwitnącej lipy”.
	15 XII 1977	o. Bronisław Sroka	„W Polsce trwa zażarta walka z religią i Kościołem, celowo ukrywana przed narodem”.
	VIII 1978	ks. Witold Andrzejewski	„Jestem prześladowany przez władze. SB depcze mi po piętach”.
	VIII 1978	o. Tadeusz Rydzyk	„W Polsce moc ludzi jest prześladowanych i szantażowanych. Są to przeważnie katolicy”.
	VIII 1978	o. Ludwik Wiśniewski	„Władze prześladują Kościół. Małe ustępstwa, między innymi w zakresie budownictwa sakralnego, są mydleniem oczu”.
	6 VIII 1979	ks. Lech Gralak	„Bardzo was proszę, byście nie psuli charakteru modlitewnego [pielgrzymki]. I ten charakter religijny ma jednocześnie pokazać naszym panom z tamtej strony, że wy, niczym nie zmuszeni, dobrowolnie idziecie do Częstochowy, [...] że wy potraficie żyć inaczej, i to będzie najlepsza lekcja. [...] Organizować się wolno, jak wiadomo, od 35 lat, nie wolno jeszcze organizować nic, tylko na 1 Maja wszystko wolno organizować”.
	15 VIII 1979	kard. Stefan Wyszyński	Wspomniał w kazaniu, że studenci z Lublina, idący z o. Ludwikiem Wiśniewskim, mieli na trasie duże trudności, kłopoty, lecz wszystko przetrzymali i w prawie pełnym składzie dotarli do Częstochowy.
	8 VIII 1980	ks. Witold Andrzejewski	Zasugerował, „by agenci SB starannie zapamiętali uwagi mówcy, po to, by bez fałszowania mogli je przekazać SB”.

Temat	Data	Duchowny	Treść wypowiedzi
Represje wobec Kościoła katolickiego i pątników	9 VIII 1979	ks. Stanisław Kuc	Potępił walkę państwa z Kościołem, cytując słowa komunistów wypowiedziane po II wojnie światowej: „Odbierzcie narodowi religię, a pozbędziecie się problemów z wiarą katolicką". Przytoczył też słowa prymasa Wyszyńskiego, pełne niepokoju o wiarę Polaków: „Matko Boska, chcą Cię wyrwać z serc i dusz polskiego narodu, więc dodaj sił, aby nigdy do tego nie doszło".
	10 VIII 1981	ks. Bogdan Szczepanik	„Każdy naród winien mieć swoją tradycję narodową i historię. Żadnego narodu nie można oderwać od jego korzeni. A właśnie korzeniem Polaków jest kult M[atki] B[ożej], do której sanktuarium zmierza nasza pielgrzymka. Pomimo że przez wiele ostatnich lat starano się niszczyć naszą tradycję narodową, nie osiągnięto tego".
	20 VIII 1985	ks. Tadeusz Stokowski	Podkreślił wielką potrzebę pielgrzymowania, ponieważ trwa walka z Bogiem.
	10 VIII 1986	N.N.	Mówił, że wolność wyznawania wiary chrześcijańskiej jest na świecie i w Polsce ograniczana, o czym świadczą zapełnione więzienia; podkreślał, że media przewrotnie informują o dobrej woli władz państwowych, wyrażającej się w ułaskawieniach i amnestiach.
	11 VIII 1988	N.N.	„Na młodych ludzi, słabych duchowo, czatują ludzie, którzy za wszelką cenę chcą odciągnąć [ich] od Boga; w ostatnich latach za Polskę oddało życie wielu ludzi, między innymi bestialsko zamordowany ks. Jerzy Popiełuszko".
Zakłamanie, brak wolności słowa	9 VIII 1976	ks. Andrzej Woźnicki	„Już w 1968 r. studenci wołali, że prasa kłamie. [...] Czujemy się jak w maszynce do mielenia mięsa".
	7 VIII 1978	ks. Zdzisław Domagała	„Fałszywi prorocy, których dziś spotykamy na każdym kroku, to tacy, którzy głoszą świetlaną przyszłość, która się nie sprawdza; głosi nam to radio, telewizja, prasa; prawdziwi prorocy to wysłannicy Boga, którzy ostrzegają ludzkość przed nieszczęściami i karą Bożą".
	VIII 1978	ks. Feliks Folejewski	„W Polsce ograniczona jest wolność jednostki; nierespektowana jest karta praw człowieka i obywatela [prawdopodobnie chodzi o Powszechną deklarację praw człowieka – L.G., P.T.]. Politykę demograficzną kształtują ludzie, którym interes Polski nie leży na sercu".
	8 VIII 1980	o. Hubert Czuma	„Ideały demokracji, sprawiedliwości i wolności jednostki są absolutnie gwałcone, są tylko slogany powtarzane w środkach masowego przekazu. Ogłupia się naród ciągłymi obietnicami, że będzie lepiej, a jest coraz gorzej. Rzeczywistą prawdę o degeneracji życia społeczno-ekonomicznego skrzętnie się ukrywa poprzez wszechwładną cenzurę. [...] Rodzice powinni mówić dzieciom prawdę, gdyż szkoła ją wypacza. Ostatnie strajki potwierdziły fałsz władz, grając na uczuciach ludzi i szafując frazesami".
	7 VIII 1986	ks. Stefan Ceberek	W konferencji na temat propagandy zarzucił władzom wywieranie presji na nauczycieli, by angażowali uczniów w sprawy polityczne, m.in. polecając im przygotowywanie gazetek z okazji rocznicy rewolucji październikowej.
	9 VIII 1986	diakon Stanisław	Nawiązał do wszechobecnego kłamstwa, promowanego w krajach naszego systemu.

Temat	Data	Duchowny	Treść wypowiedzi
Godność i prawa człowieka	10 VIII 1976	o. Bronisław Sroka	„Młodzież powinna zorganizować się do walki o przestrzeganie praw człowieka, o wolność obywatelską w naszym kraju”.
	18 VIII 1976	o. Bronisław Sroka	„Deklaracje [ONZ] nie są w Polsce przestrzegane, a państwa, które chrześcijaństwo odrzuciły, nie mogą sobie poradzić ze sprawami gospodarczymi”. Wezwał do modlitwy o poszanowanie praw człowieka i zadeklarował gotowość do walki, jeśliby te prawa zostały Polakom odebrane.
	VIII 1981	o. Hubert Czuma	„Wszystkie te organizacje [opozycyjne – L.G., P.T.] walczą o poszanowanie praw człowieka, wydają własne pisma, które podają prawdziwe informacje”.
	VIII 1983	o. Hubert Czuma	„Władze państwowe wykorzystują kryzys gospodarczy do walki z opozycją, gdyż wolność osobista czy grupowa jest systematycznie gwałcona, a zniesienie stanu wojennego nic nie zmieniło”.
	VIII 1984	bp Edward Materski	„My mamy jako naród pielgrzymować [...], mając odważną nadzieję, że będą zwrócone wszelkie prawa wolnym związkom zawodowym i każdej rodzinie, i każdemu człowiekowi według wolności jego sumienia”.

Źródło: AIPN, 0713/259, t. 2, Diariusz przemarszu 267 pielgrzymki z Warszawy do Częstochowy (6–14 VIII 1978 r.), k. 1111; AIPN, 0713/130, Sprawa obiektowa z 1976 r., Informacja zastępcy komendanta stołecznego MO płk. Edwarda Kasperskiego dotycząca przebiegu 260 pielgrzymki pieszej z Warszawy do Częstochowy, 18 VIII 1976 r., k. 14; *ibidem*, Szyfrogram naczelnika Wydziału IV KW MO w Częstochowie ppłk. Alojzego Perliceusza dotyczący etapu WPP z dnia 13 VIII 1976 r., 14 VIII 1976 r., k. 28–31; *ibidem*, Szyfrogram naczelnika Wydziału IV KW MO w Piotrkowie Trybunalskim ppłk. Ryszarda Pedy (z up. zastępca naczelnika por. Stefan Kołat) dotyczący WPP, 10 VIII 1976 r., k. 44–45; *ibidem*, Szyfrogram ppłk. Ryszarda Pedy (z up. por. Stefan Kołat) dotyczący etapu WPP z dnia 8 VIII 1976 r., 9 VIII 1976 r., k. 49–50; AIPN Ra, 08/124, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-77”, Informacja dotycząca niektórych aspektów społeczno-politycznych w grupie 17 266 pieszej pielgrzymki z Warszawy do Częstochowy, 19 VIII 1977 r., k. 103, 106; *ibidem*, Streszczenie materiałów dotyczących sprawy obiektowej krypt. „Pątnicy” prowadzonej wobec 261 (266) pieszej pielgrzymki z Warszawy do Częstochowy, 15 XII 1977 r., k. 134; AIPN Ra, 08/243, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-78”, Notatka służbowa funkcjonariuszy Wydziału IV KW MO w Radomiu: ppor. Leona Boczka, sierż. Wiesława Skrzypka, plut. Bogdana Robaka, plut. Lucjana Koczorowskiego, dotycząca RPP, 7 VIII 1978 r., k. 172; *ibidem*, Szyfrogram zastępcy naczelnika Wydziału IV KS MO mjr. Jana Sobola dotyczący WPP, 7 VIII 1978 r., k. 202–204; AIPN Ra, 08/388, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-79”, Notatka służbowa st. insp. Wydziału IV KW MO w Radomiu por. Janusza Jaworskiego dotycząca Mszy św. z okazji wyjścia RPP z kaplicy przy ul. Siennej w Radomiu, 6 VIII 1979 r., k. 104–105; *ibidem*, Informacja plut. Bogdana Robaka z przekazu TW ps. „Maks” dotycząca uroczystości odpustowych na Jasnej Górze na zakończenie WPP, 15 VIII 1979 r., k. 143–144; *ibidem*, Szyfrogram naczelnika Wydziału IV KW MO w Piotrkowie Trybunalskim kpt. Aleksandra Chorążego (z up. zastępca naczelnika ppor. Zdzisław Libusz) dotyczący WPP, 9 VIII 1979 r., k. 165–167; *ibidem*, Szyfrogram kpt. Aleksandra Chorążego dotyczący WPP, 11 VIII 1979 r., k. 172–175; *ibidem*, Szyfrogram kpt. Aleksandra Chorążego (z up. ppor. Zdzisław Libusz) dotyczący WPP, 12 VIII 1979 r., k. 176–178; AIPN Ra, 08/573, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-80”, Szyfrogram zastępcy naczelnika Wydziału IV KW MO w Radomiu kpt. Jana Sztylera dotyczący „17” DA WPP, 8 VIII 1980 r., k. 190–193; AIPN Ra, 08/668, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-81”, Szyfrogram naczelnika Wydziału IV KW MO w Radomiu mjr. Jana Turczynowskiego dotyczący WPP, 7 VIII 1981 r., k. 85–86; *ibidem*, Notatka służbowa funkcjonariuszy Wydziału IV KW MO w Radomiu ppor. Adama Kawałka, por. Leona Boczka z informacji KO ps. „LM” dotyczącej RPP, 8 VIII 1981 r., k. 93; *ibidem*, Notatka

służbowa funkcjonariusza Wydziału IV KW MO w Radomiu ppor. Adama Kawałka z informacji KO ps. „LM" dotyczącej RPP, 9 VIII 1981 r., k. 99; *ibidem*, Szyfrogram zastępcy naczelnika Wydziału IV KW MO w Piotrkowie Trybunalskim ppor. Zdzisława Libusza dotyczący WPP, 9 VIII 1981 r., k. 104–105; *ibidem*, Notatka służbowa funkcjonariusza Wydziału IV KW MO w Radomiu ppor. Adama Kawałka z informacji KO ps. „LM" dotyczącej RPP, 10 VIII 1981 r., k. 106; *ibidem*, Szyfrogram zastępcy naczelnika Wydziału IV KW MO w Piotrkowie Trybunalskim mjr. Sergiusza Dąbrowskiego dotyczący WPP, 10 VIII 1981 r., k. 108–113; AIPN Ra, 08/864, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-83", Szyfrogram zastępcy naczelnika Wydziału IV WUSW w Piotrkowie Trybunalskim kpt. Aleksandra Chorążego dotyczący 272 WPP, 9 VIII 1983 r., k. 106–108; *ibidem*, Szyfrogram naczelnika Wydziału IV WUSW w Piotrkowie Trybunalskim (z up. mł. chor. A. Baliński) dotyczący WPP, 11 VIII 1983 r., k. 120–124; AIPN Ra, 08/914, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-84", Informacja o Mszy św. przy ul. Młyńskiej w Radomiu, 6 VIII 1984 r., k. 164; *ibidem*, Szyfrogram zastępcy naczelnika Wydziału IV WUSW w Piotrkowie Trybunalskim mjr. Sergiusza Dąbrowskiego dotyczący PPŁ, RPP i WPP, 10 VIII 1984 r., k. 260–262; AIPN Ra, 08/1035, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-85", Notatka służbowa insp. Wydziału IV SUSW w Warszawie plut. S. Kulemskiego dotycząca „17" DA WPP, 7 VIII 1985 r., k. 159; AIPN Ra, 08/1053, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-86", Szyfrogram zastępcy naczelnika Wydziału IV WUSW w Piotrkowie Trybunalskim por. Zdzisława Libusza dotyczący 275 WPP, 10 VIII 1986 r., k. 181–182; *ibidem*, Szyfrogram naczelnika Wydziału IV WUSW w Piotrkowie Trybunalskim mjr. Józefa Banaszaka dotyczący WPP, 9 VIII 1986 r., k. 186–187; *ibidem*, Szyfrogram zastępcy naczelnika Wydziału IV WUSW w Radomiu mjr. Jana Sztylera dotyczący PPP, 20 VIII 1985 r., k. 228–229; AIPN Ra, 08/1055, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-87", Szyfrogram zastępcy kierownika RUSW w Białobrzegach por. Wiesława Fruby i st. insp. Wydziału IV WUSW w Łomży por. Piotra Klimy dotyczący PPŁ, 7 VIII 1987 r., k. 188; *ibidem*, Szyfrogram st. insp. Wydziału IV WUSW w Łomży por. Piotra Klimy dotyczący PPŁ, 10 VIII 1987 r., k. 236; AIPN Ra, 08/1060, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-88", Szyfrogram insp. Wydziału IV WUSW w Łomży ppor. Andrzeja Suprowicza dotyczący PPŁ, 11 VIII 1988 r., k. 219; *ibidem*, Szyfrogram zastępcy naczelnika Wydziału IV WUSW w Piotrkowie kpt. Zdzisława Libusza dotyczący WAPD i II kolumny RPP, 11 VIII 1988 r., k. 211–212.

Jak wynika z tabeli, wystąpienia duchownych podczas pieszych pielgrzymek dotyczyły różnych aspektów społeczno-politycznych. Najczęściej wypowiadali się na temat ideologii marksistowskiej (socjalistycznej), uzależnienia kraju od ZSRR i wynikających z tego trudności gospodarczych oraz represjonowania Kościoła katolickiego, w tym pątników. Szczególne nasilenie „wrogich" wystąpień nastąpiło w latach 1978–1981, nieco mniej odnotowano ich w drugiej połowie lat osiemdziesiątych. Funkcjonariusze bezpieki wiele miejsca poświęcili wypowiedziom o. Huberta Czumy, o. Bronisława Sroki, ks. Feliksa Folejewskiego i o. Ludwika Wiśniewskiego.

Wystąpienia o charakterze społeczno-politycznym, udokumentowane m.in. w materiałach spraw obiektowych „Pątnicy", potwierdzają zaangażowanie duchownych na rzecz odzyskania przez naród polski niezależności i zagwarantowania podstawowych swobód obywatelskich. Były to przeważnie wypowiedzi duszpasterzy akademickich i duchownych uczestniczących w WPP („17" DA) oraz WAPD, a także pielgrzymce radomskiej; znikomy odsetek dotyczył wystąpień duchownych biorących udział w pielgrzymkach innych grup.

Aspekty religijno-moralne

Funkcjonariusze SB interesowali się również wypowiedziami duchownych odnoszącymi się do zagadnień religijnych i moralnych, takich jak kult Matki Bożej (ze szczególnym uwzględnieniem znaczenia Jasnej Góry); właściwy sens pielgrzymowania; walka

z ateizmem, brak zasad moralnych; aborcja[39] i alkoholizm. Fragmenty takich wystąpień dołączano do dokumentacji operacyjnej (zob. tabela 23).

Tabela 23. Fragmenty kazań i konferencji pielgrzymkowych dotyczące zagadnień religijnych i moralnych

Temat	Data	Duchowny	Fragment kazania lub wypowiedzi
Kult Matki Bożej, znaczenie Jasnej Góry	3 VIII 1976	kard. Stefan Wyszyński	Podkreślał ważną rolę Jasnej Góry, która staje się sanktuarium maryjnym dla Słowian, ale też dla Niemców, Włochów, Francuzów i in.
	6 VIII 1976	bp Jerzy Modzelewski	„Panowanie M[atki] B[ożej] przez ten okres sześciu wieków przypadło na ważne dzieje narodu polskiego. [...] Obraz M[atki] B[ożej] stał się symbolem narodu, wyrazem zjednoczenia wszystkich serc i umysłów wierzącego katolickiego narodu w naszej ojczyźnie".
	15 VIII 1976	o. Efrem Osiadły	„Od 600 lat na Jasnej Górze prezentują się pokolenia Polaków; w wigilię uroczystości Wniebowzięcia NMP Jasną Górę otacza wielotysięczny pierścień pielgrzymów z całej Polski i gości z zagranicy; nie chcecie słuchać tego, co podają ziemscy informatorzy, wy chcecie słuchać tego, co było podane przez Matkę Bożą, i to jest piękne".
	6 VIII 1977	N.N.	Nawiązując do Ślubów Jasnogórskich z 1956 r., powiedział: „Idziemy obecnie powierzyć się M[atce] B[ożej], która jest naszym drogowskazem, [...] wyjednuje nam łaski. Nie zawiedliśmy się na niej w chwilach zastraszenia. Po 1956 r. przyszło na nas trochę wolności".
	6 VIII 1980	ks. Stanisław Sikorski	Podkreślił nierozerwalną więź Matki Bożej z losami Polski. Nawiązał do wizji Wandy Malczewskiej. Przepowiedziała ona, że Polska zmartwychwstanie, a Święto Wniebowzięcia NMP będzie w Polsce wielkim świętem narodowym.
	15 VIII 1981	o. Efrem Osiadły	„Utrudzeni, zmęczeni, głodni, spragnieni, ale jakże szczęśliwi, stajecie u tronu M[atki] B[ożej] Królowej Polski, która od 600 lat sprawuje opiekę nad naszym narodem. Tutaj, na Jasnej Górze, od 600 lat przemieniają się serca pielgrzymów, którzy odnajdują tu siły do nowego życia. Ukochajcie to miejsce, gdzie bije serce narodu w sercu Matki – bądźcie ludźmi nawiedzenia i przemiany życia".
	9 VIII 1983	br. Janusek	„Wolność naszych sumień w oparciu o Maryję jest wolnością narodową [...]; Maryja jednoczy Polaków, a to jest nasza potrzeba w obecnym czasie".
Pielgrzymowanie	6 VIII 1976	bp Jerzy Modzelewski	„Pielgrzymka ma charakter społeczny i narodowy, a jej intencją jest podziękowanie Matce Bożej za sześć wieków służenia narodowi polskiemu".
	13 VIII 1981	bp Marian Przykucki	„Dzięki pielgrzymce pątnicy nawiązali łączność z Jasną Górą i Królową Polski. Łączność ta jest niezrozumiała dla tych, którzy chcą zmącić spokój – jest dowodem dojrzałości duchowej i zmącić jej nie pozwolimy. Maryja będzie Królową Polski, dopóki w żyłach naszych będzie płynąć polska krew. Społeczeństwo nasze potrzebuje pomocy Matki Bożej. Winniśmy służyć narodowi i Ojczyźnie. Za dużo się dziś mówi, za mało pracuje. Dla dobra ojczyzny należy działać roztropnie. Cele, jakie nam przyświecają, osiągnąć możemy tylko w sposób pokojowy".

Temat	Data	Duchowny	Fragment kazania lub wypowiedzi
Pielgrzymowanie	6 VIII 1985	N.N.	„Pielgrzymka ma charakter religijny, duchowy i idący wśród wiernych ci z urzędu, [...] jeśli dojdą do Jasnej Góry, to też otrzymają rozgrzeszenie”.
	5 VIII 1986	bp Jan Mazur	„Pielgrzymka nie jest imprezą o charakterze turystycznym. [...] Maryja znosiła bez sprzeciwu trud pielgrzymki do Elżbiety. [...] Jezus podczas pielgrzymowania różnie był traktowany, ale odnosił się z miłością do ludzi. Musimy czerpać z tych wzorców i na trasie modlić się o siłę i pomoc, by być lepszym. [...] Pielgrzymka ma być zewnętrznym przejawem, obrazem pielgrzymki człowieka do Boga, królestwa niebieskiego; ta ziemska skończy się na Częstochowie, tamta będzie trwała dłużej”.
	6 VIII 1987	bp Edward Materski	„Pielgrzymka ma być środkiem kultu Maryjnego, ma służyć przybliżeniu wiernym osoby Maryi; pielgrzymka jest aktem pokuty, drogą przez pustynię do lepszego życia”.
	6 VIII 1988	kard. Józef Glemp	„Idzie pielgrzymka, żeby cały naród uczcił wielkie Święto Wniebowzięcia Maryi. W tej pielgrzymce idziemy my, ludzie grzeszni, aby wynagrodzić zło, które jest w nas, by wynagrodzić Bogu za miłość. Nie możemy iść w pielgrzymkę do Jasnej Góry i wrócić takimi samymi. Trzeba dokonać przemiany i wrócić świętym, ażebyśmy się stali odrodzonym narodem. Idźcie, byście wrócili tu przemienieni i przemieniali to, co trzeba przemienić”.
Ateizm, zasady moralne	VIII 1976	ks. Józef Kosobucki	Powiedział, że ateizm jest „antyludzki, antyczłowieczy i szatański”.
	VIII 1976	o. Bronisław Sroka	Zachęcał do walki z ateizmem, który „sieje pustkę w sercach młodzieży i jest chamski w działaniu”.
	14 VIII 1976	o. Jan Nalaskowski	Mówił w kazaniu o potrzebie obecności Maryi Jasnogórskiej w narodzie jako obrończyni przed szerzącym się ateizmem i życiem bez jakichkolwiek zasad etycznych.
	6 VIII 1977	o. Hubert Czuma	„Wszyscy katolicy winni przeciwstawić się narastającej ateizacji, nie powinni stać na uboczu, gdy inni walczą”.
	8 VIII 1977	ks. Harnas	„W naszym kraju szerzy się złodziejstwo, afery finansowe, a ci, którzy się ich dopuszczają, nie ponoszą odpowiedzialności, ponieważ są zasłużeni. Dzieje się tak dlatego, że bez wiary nie można stworzyć etyki”.
	6 VIII 1982	N.N.	„Człowiek współczesny szczyci się złem, manifestuje słabość, a przecież grzech wprowadza nieład między człowiekiem a Bogiem; początkowo daje radość, potem zohydza człowieka i odbiera ufność do Boga”.
	14 VIII 1984	bp Stanisław Sygnet	„Ateizacja aprobuje rozluźnienie wiary; są w społeczeństwie szarlatani, którzy na swój sposób potrafią wytłumaczyć każde kłamstwo, zło, zbrodnie”.
Aborcja	13 VIII 1976	N.N.	Apelował w kazaniu o modlitwę za to, by została zniesiona ustawa o ludobójstwie z 1956 r., a także by zamieniono fabryki produkujące środki antykoncepcyjne na zakłady produkujące inne artykuły.
	8 VIII 1977	o. Hubert Czuma	„Klika doszła do władzy, odciąga ludzi od Kościoła, [...] a w zamian dała rozwody i przerywanie ciąży”.

Temat	Data	Duchowny	Fragment kazania lub wypowiedzi
Aborcja	8 VIII 1977	ks. Tadeusz Dzięgiel-Wołynowicz	„Czas wielki, by Polska postawiła na dzietność rodzin i zaniechała haniebnych praktyk młodych matek, namawianych [do aborcji] przez zachłannych lekarzy”.
	9 VIII 1982	o. Hubert Czuma	Obciążył władze komunistyczne odpowiedzialnością za laicyzację prowadzoną przez ostatnie 30 lat, szczególnie w latach siedemdziesiątych, „przez usilne odciąganie Polaków od Kościoła, wpajanie im różnych idei, czego negatywne skutki są widoczne, zwłaszcza w kwestii przerywania ciąży”.
	10 VIII 1982	ks. Jan Niziołek	W konferencji dotyczącej małżeństwa krytykował ustawę o przerywaniu ciąży z 1956 r., nazywając ją ludobójczą, i apelował do kobiet, by nigdy nie przerywały ciąży.
	12 VIII 1982	N.N.	„Ilość wykonywanych zabiegów jest tak wielka, iż jest to rzeź dzieci polskich”.
	9 VIII 1988	N.N.	Nawiązał do eutanazji, rozwodów, przerywania ciąży, rozpadu co drugiego małżeństwa katolickiego, upatrując przyczynę tego w zaniechaniu praktyk religijnych przez wielu katolików.
Alkoholizm	9 VIII 1976	bp Władysław Miziołek	Nawoływał do zlikwidowania szerzącej się w narodzie polskim plagi pijaństwa.
	7 VIII 1978	ks. Czesław Bloch	Mówił w kazaniu o „pladze alkoholizmu wśród młodzieży, dorosłych mężczyzn; winił za to matki; winił dorosłych za rozpijanie dzieci i młodzieży, co się przejawia przy okazji chrztu, I komunii, ślubów, a nawet pogrzebów; wypowiedzi wskazującej na brak troski ze strony państwa nie słyszał”.
	7 VIII 1978	o. Hubert Czuma ks. Paweł Cieślik	„W narodzie polskim jest plaga alkoholizmu, co jest na rękę władzom, ponieważ pijanym jest łatwiej rządzić”.
	8 VIII 1979	N.N.	„W Polsce jest 5,5 mln osób na skraju pijaństwa, 1,1 mln alkoholików, a dla nich 2,8 tys. łóżek szpitalnych. Przypada 8 l alkoholu na głowę. Jakiś hitlerowiec stwierdził, że nie potrzeba Oświęcimia, wystarczy 4,5 l alkoholu na głowę, a najwięcej pijaków jest w ZSRR”.
	6 VIII 1980	N.N.	„Stwarza się takie sytuacje, że ludzie zamiast żyć w zgodzie z władzą, wolą iść do knajpy aniżeli do kościoła”.
	7 VIII 1980	ks. Zdzisław Domagała	„Naród jest [tendencyjnie] rozpijany, a [...] największym zagrożeniem dla rodziny jest zaprogramowana ateizacja już w wieku przedszkolnym oraz pijaństwo”.

Źródło: AIPN, 0713/130, Sprawa obiektowa z 1976 r., Kronika 260 pieszej pielgrzymki z Warszawy do Częstochowy w dniach 6–16 VIII 1976 r., k. 4, 7, 9; *ibidem*, Szyfrogram naczelnika Wydziału IV KW MO w Częstochowie ppłk. Alojzego Perliceusza dotyczący etapu WPP z dnia 14 VIII 1976 r., 15 VIII 1976 r., k. 25–27; *ibidem*, Szyfrogram naczelnika Wydziału IV KW MO w Częstochowie ppłk. Alojzego Perliceusza dotyczący etapu WPP z dnia 13 VIII 1976 r., 14 VIII 1976 r., k. 28–31; *ibidem*, Szyfrogram ppłk. Alojzego Perliceusza dotyczący etapu WPP z dnia 12 VIII 1976 r., 13 VIII 1976 r., k. 37–39; *ibidem*, Diariusz przemarszu 260 pieszej pielgrzymki z Warszawy do Częstochowy (9 VIII 1976 r.), k. 67; AIPN Ra, 08/124, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-77”, Szyfrogram zastępcy naczelnika Wydziału IV KS MO mjr. Edwarda Augustyniaka dotyczący WPP, 6 VIII 1977 r.,

k. 86–88; *ibidem*, Szyfrogram naczelnika Wydziału IV KW MO w Radomiu ppłk. Wiesława Białogońskiego dotyczący WPP, 8 VIII 1977 r., k. 89–91; *ibidem*, AIPN Ra, 08/243, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-78", Notatka służbowa insp. Wydziału IV KW MO w Radomiu ppor. Leona Boczka z informacji KO ps. „WB", dotyczącej RPP, 7 VIII 1978 r., k. 176; AIPN Ra, 08/388, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-79", Szyfrogram naczelnika Wydziału IV KW MO w Radomiu kpt. Jana Turczynowskiego dotyczący przemarszu WPP przez teren woj. radomskiego w dniu 7 i 8 sierpnia, 8 VIII 1979 r., k. 160–162; AIPN Ra, 08/573, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-80", Informacja insp. Wydziału IV KW MO w Radomiu plut. Jerzego Dychały z przekazu TW ps. „Braciszek", dotycząca wyjścia RPP, 6 VIII 1980 r., k. 123; *ibidem*, Notatka służbowa inspektora Wydziału IV KW MO w Radomiu kpt. Janusza Jaworskiego dotycząca wyjścia RPP z parafii św. Jana, 6 VIII 1980 r., k. 129–130; *ibidem*, Pismo st. insp. Wydziału IV KW MO w Radomiu kpt. Janusza Jaworskiego dotyczące RPP, 7 VIII 1980 r., k. 162–163; AIPN Ra, 08/668, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-81", Szyfrogram naczelnika Wydziału IV KW MO w Częstochowie mjr. Stanisława Boczka dotyczący przybycia pielgrzymek pieszych do Częstochowy, 13 VIII 1981 r., k. 129–130; AIPN Ra, 08/751, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-82", Stenogram insp. Wydziału IV KW MO w Radomiu ppor. Adama Kawałka dotyczący tematyki konferencji RPP, 6 VIII 1982 r., k. 51–52; *ibidem*, Informacja insp. Wydziału IV KW MO w Radomiu ppor. Andrzeja Murzyna uzyskana od TW ps. „Kazio", dotycząca przebiegu pielgrzymki podgrupy 5 RPP, 10 VIII 1982 r., k. 66; *ibidem*, Szyfrogram naczelnika Wydziału IV KW MO w Piotrkowie Trybunalskim mjr. Aleksandra Chorążego (z up. zastępca ppor. Zdzisław Libusz) dotyczący WPP, 12 VIII 1982 r., k. 160–164; AIPN Ra, 08/864, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-83", Szyfrogram zastępcy naczelnika Wydziału IV WUSW w Piotrkowie Trybunalskim kpt. Aleksandra Chorążego dotyczący 272 WPP, 9 VIII 1983 r., k. 106–108; AIPN Ra, 08/914, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-84", Szyfrogram zastępcy naczelnika Wydziału IV WUSW w Częstochowie kpt. Zbigniewa Gondka dotyczący kolumny sandomierskiej RPP, 14 VIII 1984 r., k. 286–287; AIPN Ra, 08/1035, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-85", Notatka służbowa dotycząca „zabezpieczenia" Mszy św. z okazji wyjścia podgrup złotych RPP z kaplicy MB Królowej Świata przy ul. Siennej w Radomiu, 6 VIII 1985 r., k. 147; AIPN Ra, 08/1053, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-86", Szyfrogram zastępcy kierownika RUSW w Zwoleniu st. sierż. szt. Janusza Korpika dotyczący PPP, 5 VIII 1986 r., k. 227–228; AIPN Ra, 08/1055, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-87", Szyfrogram zastępcy naczelnika Wydziału IV WUSW w Radomiu mjr. Jana Sztylera dotyczący wyjścia RPP, 6 VIII 1987 r., k. 181; AIPN Ra, 08/1060, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-88", Szyfrogram naczelnika Wydziału IV SUSW mjr. Wojciecha Kwiatkowskiego dotyczący 277 WPP, 6 VIII 1988 r., k. 161–163; *ibidem*, Szyfrogram zastępcy kierownika RUSW w Grójcu mjr. Tadeusza Czarneckiego dotyczący 277 WPP, 9 VIII 1988 r., k. 172.

Choć tematy wymienione w zestawieniu były politycznie neutralne, to jednak władze komunistyczne widziały w nich pewne zagrożenie i uznawały je za wrogie. Najwięcej kazań i konferencji, w których te wątki były poruszane, odnotowano w latach 1976–1981. Wiele zastrzeżeń pod tym względem funkcjonariusze SB mieli do o. Huberta Czumy.

Hasła i intencje

Program duszpasterski pielgrzymki warszawskiej i pielgrzymek z nią związanych przygotowywali oo. paulini, profesorowie, członkowie Instytutu Ślubów Narodu oraz inne osoby[40]. Na kanwie ogólnego hasła pielgrzymki, zazwyczaj nawiązującego do postaci Matki Bożej i znaczenia Jasnej Góry, dobierali tematykę, która obejmowała ważne zagadnienia natury religijnej, moralnej i społecznej, łączące się z aktualną sytuacją religijną i polityczną w kraju[41]. Orientację w tym względzie daje tabela 23, zawierająca cytaty z kazań i konferencji, których treść znalazła się w materiałach dotyczących spraw obiektowych krypt. „Pątnicy" oraz w źródłach kościelnych[42]. Analizując to zestawienie,

można zauważyć duże zainteresowanie SB hasłami i tematyką konferencji, zwłaszcza w latach 1979–1988, co prawdopodobnie było efektem coraz bardziej złożonej sytuacji politycznej i gospodarczej w kraju. W notatkach służbowych funkcjonariusze SB odnotowywali niemal wyłącznie tematy nawiązujące do sytuacji w kraju, które godziły w ustrój komunistyczny i stały w sprzeczności z założeniami marksistowskiego programu wychowania dzieci i młodzieży. Tylko źródła kościelne pozwalają ukazać całe spektrum poruszanych zagadnień. Konferencje dotyczyły problemów nurtujących społeczeństwo, m.in. autentycznego patriotyzmu, troski o Polskę, sfery duchowej, właściwego wychowywania dzieci i młodzieży, braku wolności, prześladowań i więźniów politycznych, trudnej sytuacji gospodarczej, w tym bezrobocia.

Ważne miejsce w programie duszpasterskim zajmowały przedkładane do wspólnej modlitwy intencje, które nawiązywały do ogólnych wezwań pątników. Autorzy intencji – najczęściej świeccy uczestnicy pielgrzymki – zapisywali je na kartkach i przekazywali osobom prowadzącym codzienną modlitwę, zwłaszcza różańcową, lub inicjowaną spontanicznie o różnych porach dnia[43]. O intencjach modlitewnych wspominał ks. Lech Gralak w jednym z kronikarskich zapisów: „Brat Józef przez całą pielgrzymkę zbierał intencje modlitewne składane przez wiernych i odmawiał z pielgrzymami wspólnie różaniec”[44]. Intencje stanowiły zazwyczaj dopełnienie treści kazań i konferencji, dotyczyły postępującej ateizacji społeczeństwa polskiego i jego „stanu religijno-moralnego”; aktualnych wydarzeń z życia Kościoła; ofiar systemu komunistycznego i bohaterów narodowych, którzy za wiarę i ojczyznę złożyli dar życia; osób więzionych z przyczyn politycznych, zwłaszcza w okresie stanu wojennego; a także sytuacji politycznej oraz gospodarczej w Polsce i na świecie. Jak wynika z zapisów archiwalnych oo. paulinów, „odczytywano wiele próśb składanych na karteczkach, które wyrażały intencje tych, którzy zdecydowali się na trud pielgrzymi. W większości modlono się o ocalenie Ojczyzny, o przemianę moralną synów, córek, mężów, osobistą, rodzin, narodu. Szczególnie polecano opiece Matki Bożej Królowej Polski udręczoną Ojczyznę, pokrzywdzonych naszych braci i siostry, ludzi internowanych, aresztowanych, pozbawionych pracy, pobitych i upokorzonych”[45]. W tych intencjach modlono się często zwłaszcza w latach 1979–1982. Piotr Kozakiewicz, jeden z uwolnionych z internowania członków radomskiej „Solidarności”, który uczestniczył w pielgrzymce radomskiej w 1982 r., w swoich zapiskach zanotował: „Szliśmy w niej również i my, członkowie [NSZZ] »Solidarność« Ziemia Radomska, niosąc ze sobą nasze troski, prośby i dziękczynienia, szczególnie ci, co wyszli na wolność po internowaniach i aresztowaniach. [...] Główna intencja nas, uczestników pielgrzymki, to odzyskanie wolności i niepodległości dla naszej Ojczyzny – Polski, uwolnienie internowanych, uwięzionych i aresztowanych. Szczególne intencje zamawiane i odmawiane podczas codziennego Różańca w marszu – to uwolnienie przywódców naszego Związku, naszych braci: Lecha [Wałęsy] i Andrzeja [Gwiazdy]”[46].

Niektóre intencje pątnicze wymienił też o. Zachariasz Jabłoński: „Wśród podawanych motywów znajdują się m.in.: prośby o pozwolenie na budowę kościoła, a po ich uzyskaniu dziękczynienie w rocznicę nawiedzenia parafii przez kopię jasnogórskiego Wizerunku z błaganiem o pogłębienie wiary parafian; za młodzież i dzieci, żeby nie ulegały ateizacji; za rodziny, aby się stawały Kościołami domowymi; w okresie stanu wojennego o wolność dla kraju i wolność religijną; w latach pielgrzymek Jana Pawła II do Polski o możliwość ich zrealizowania i szczęśliwy przebieg; w latach choroby prymasa Stefana Wyszyńskiego (1978, 1981) o jego powrót do zdrowia; a w czasie trwania

Synodu Biskupów w Rzymie o owocność obrad; w okresie strajków (1980–1981) o pokój i zgodę w kraju; po zabójstwie ks. Jerzego Popiełuszki (20 października 1984) o jego odnalezienie, a później o beatyfikację”[47].

Ze względu na spontaniczny i anonimowy charakter intencje wymykały się spod kontroli SB. Najogólniej mówiąc, były wołaniem o sprawiedliwość, poszanowanie podstawowych praw człowieka, prawdę historyczną, choćby najbardziej bolesną, którą komuniści programowo zatajali, przedstawiając własną interpretację wydarzeń historycznych.

Paradoksalnie obszerna dokumentacja spraw obiektowych krypt. „Pątnicy”, wytworzona przez funkcjonariuszy SB w omawianym okresie, świadczy o trosce Kościoła o morale narodu polskiego oraz odważnej postawie duchowieństwa i świeckich, stających w obronie niepodważalnych wartości chrześcijańskich. Wskazują na to oceny, jakie formułowali funkcjonariusze bezpieki po zapoznaniu się z tematyką kazań, konferencji, intencji oraz komentarzy duchownych i wiernych świeckich (zob. tabela 24).

Tabela 24. Oceny tematów kazań, konferencji i intencji zgłaszanych przez pątników oraz komentarzy duchownych i wiernych, sformułowane przez funkcjonariuszy SB w dokumentach spraw obiektowych założonych wobec pieszych pielgrzymek w latach 1976–1988

Rok	Opinie funkcjonariuszy SB dotyczące kazań, konferencji, intencji, komentarzy
1976	„[...] wszystkie dotychczasowe pielgrzymki organizowane były »w intencji spraw narodowych«. Akcentuje się, że [pielgrzymka jest] wyrazem »jedności narodu z Kościołem i stanowi kontynuację 600-letnich idei maryjnych«”.
	„Niektórzy księża działający w środowisku akademickim głosili tzw. konferencje, które zawierały akcenty o negatywnym wydźwięku społeczno-politycznym. Księża ci byli inicjatorami modlitw o wolność Kościoła w Polsce, budownictwa sakralnego itp.”
	„Notowano przypadki, że rozdawane przez porządkowych »kartki intencyjne« zawierały treści nawołujące do modlitwy za: katolików w Polsce, aby nie traktowano ich jak ludzi drugiej kategorii; [za] brata, który z głupoty wstąpił do PZPR; [za] zaginionych żołnierzy na terenie ZSRR; [za] ofiary katyńskie i prawdę o Katyniu. Zwracano uwagę na konieczność publicznego demonstrowania uczuć religijnych, przeciwstawiania się ateizacji oraz osobistego angażowania się w sprawy wiary”.
	„Po raz pierwszy zanotowano tak duże nasycenie programu duszpasterskiego problematyką polityczno-społeczną. Polityczne i społeczne treści występowały głównie w grupie 17. W pozostałych grupach należały one do rzadkości”.
	„Zdecydowanie polityczny charakter miał przemarsz grupy 17, tzw. akademickiej. Część duszpasterzy akademickich, a szczególnie ks. Hubert Czuma ze Szczecina [brat Andrzeja Czumy – organizatora nielegalnej organizacji „Ruch” – L.G., P.T.], [...] jezuita ks. [Bronisław] Sroka – duszpasterz z Gdańska, ks. [Witold] Andrzejewski z Gorzowa oraz mgr Andrzej Woźnicki z Łodzi [były członek „Ruchu” – L.G., P.T.], wykorzystała pielgrzymkę jako forum do zdecydowanie wrogich wystąpień przeciwko władzom, ustrojowi socjalistycznemu oraz Związkowi Radzieckiemu”.
	„W prelekcjach i dyskusjach krytykowano założenia ustrojowe, formy i metody zarządzania państwem, stosunek władz do Kościoła i katolików, ideologię marksistowską”.
	„W nawiązaniu do powstania warszawskiego wskazywano na potrzebę kontynuowania walki o »wolność, niepodległość i katolicką Polskę«”.

Rok	Opinie funkcjonariuszy SB dotyczące kazań, konferencji, intencji, komentarzy
1976	„Mówiono też o potrzebie dalszej integracji młodzieży polskiej w ramach duszpasterstwa akademickiego i wykorzystania jej jedności do przeciwstawienia się istniejącej w kraju rzeczywistości społeczno-ustrojowej, a w szczególności próbom dalszego ograniczenia przez państwo swobód obywatelskich i religijnych w Polsce”.
	„Treść kazań była zazwyczaj religijna. Wyjątek stanowiło jedynie kazanie o. [Jana] Nalaskowskiego – przeora klasztoru jasnogórskiego, który tematykę maryjną połączył ze sprawą obecnie szerzącego się ateizmu i życia bez jakichkolwiek zasad moralnych”.
1977	„Była to grupa [chodzi o „17” DA – L.G., P.T.] [...] doskonale zorganizowana, zdyscyplinowana i bardziej aktywna w podejmowaniu problematyki społeczno-politycznej. Szczególnie aktywne były tu grupy młodzieży z ośrodków: warszawskiego, gdańskiego, radomskiego, lubelskiego, szczecińskiego. Przedstawiciele hierarchii ([Stefan] Wyszyński, [Bronisław] Dąbrowski i [Zbigniew] Kraszewski), a za ich sugestią organizatorzy pielgrzymki (ks. [Tadeusz] Uszyński), akcentowali potrzebę zachowania wyłącznie jej religijnego charakteru. Zalecenia te jednak nie były respektowane w praktyce przez ww. księży i działaczy opozycji, którzy podejmowali w szerokim zakresie działalność polityczną, wykorzystując pielgrzymkę jako forum do zdecydowanie wrogich wystąpień przeciwko władzom, ustrojowi socjalistycznemu oraz Związkowi Radzieckiemu”.
1978	„Niektórzy duszpasterze akademiccy i działacze świeccy [...] wykorzystywali pielgrzymkę do wrogich wystąpień politycznych przeciwko władzom, ustrojowi socjalistycznemu i Związkowi Radzieckiemu”.
	„W czasie przemarszu pielgrzymki organizowali dyskusje, w których krytykowali czołowych działaczy partyjnych i rządowych, zarzucając im nieumiejętność kierowania państwem; stosunki społeczno-polityczne w kraju eksponując [w ten sposób], iż władze łamią podstawowe prawa obywateli i ograniczają wolność osobistą katolików. Żądali ograniczenia działalności cenzury i dostępu Kościoła do środków masowego przekazu. Rozpowszechniali opinie o rzekomym prześladowaniu Kościoła w Związku Radzieckim i nierespektowaniu przez kraje bloku socjalistycznego postanowień KBWE. W nawiązaniu do powstania warszawskiego gloryfikowali antysocjalistyczne kierunki polityczne oraz walkę AK, wskazując, iż była to jedyna siła w kraju walcząca z okupantem. W tym aspekcie zarzucano władzom fałszowanie historii. [...] Na trasie przemarszu pielgrzymki odprawiano w poszczególnych grupach modlitwy w intencji ofiar Katynia, żołnierzy AK rzekomo pomordowanych w więzieniach polskich, prześladowanych działaczy KOR i ROPCiO, katolików szykanowanych w Polsce, młodzieży »siłą ateizowanej«, przestrzegania praw konstytucyjnych w Polsce, za rządzących, aby lepiej rozumieli sprawy Kościoła w Polsce. Księża zwracali uwagę na konieczność zdecydowanego przeciwstawiania się młodzieży procesom ateizacji i laicyzacji społeczeństwa; wskazywali na potrzebę demonstrowania swej przynależności do Kościoła”.
	„Radomskim księżom towarzyszył ks. Czesław Bloch, który w głoszonych konferencjach i kazaniach poruszał treści szkodliwe politycznie. Podobnie zachował się ks. [Zdzisław] Domagała, który w sposób tendencyjny dokonywał wykładni odczytanej ewangelii i wspólnie z ks. [Lechem] Gralakiem wznosił modlitwy w intencjach: wolnego Kościoła w Polsce, ZSRR, Czechosłowacji, siły dla młodzieży, by nie poddawała się laicyzacji i ateizacji, prześladowanych za swoją wiarę i praktyki religijne, wysłanników szatana idących w pielgrzymce”.
1979	„Prócz wystąpienia ks. Gralaka podczas nabożeństwa pożegnalnego pątników w Radomiu nie stwierdzono akcentów wrogich i szkodliwych politycznie”.

Rok	Opinie funkcjonariuszy SB dotyczące kazań, konferencji, intencji, komentarzy
1979	„Jeśli chodzi o opinie pielgrzymów dot[yczące] pielgrzymki, to ogólnie dominuje sąd, że nie jest tak źle z wolnością religii w Polsce, ponieważ pielgrzymka nie mogłaby iść tak swobodnie. Nie do pomyślenia jest coś takiego w ZSRR lub Czechosłowacji, [...] Polska ma największą wolność w tym zakresie, [...] sytuacja, kiedy policja zatrzymywała pielgrzymów i wylewała zupę z garnków sprzedawcom, minęła bezpowrotnie”.
1980	„Ks[iądz] Z[dzisław] Domagała na kazaniu w Orońsku poruszył m.in. sprawy polityczne: scharakteryzował w sposób negatywny panujące w Polsce stosunki społeczno-polityczne; zwrócił szczególną uwagę na rozbicie społeczeństwa, braki w zaopatrzeniu w artykuły spożywcze; lekkomyślne traktowanie życia ludzkiego (przerywanie ciąży), co prowadzi do wyniszczenia narodu”.
	„W grupie radomskiej wystąpienia księży i pątników o charakterze wyraźnie wrogim były częstsze aniżeli w latach poprzednich. Szczególną aktywność wykazywał w tym ks. Zdzisław Domagała”.
1981	„W trakcie pielgrzymki odbywały się kazania i konferencje, na których stwierdzono głoszenie wrogich wystąpień przeciwko PZPR i PRL. Między innymi ks. [Czesław] Bloch w konferencji na temat stworzenia człowieka negował naukowy pogląd na ten temat”.
	„Drugi przypadek głoszenia wrogiej propagandy zanotowano w grupie 4 brązowej, gdzie ks. [Bogdan] Szczepanik, wikariusz parafii św. Jana w Radomiu, w swej konferencji nawiązał do wkroczenia wojsk radzieckich 17 IX 1939 r.”
1982	„Na sytuację tegorocznej pielgrzymki i związany z tym stan bezpieczeństwa i porządku publicznego będą miały wpływ następujące czynniki: 1. Wprowadzenie stanu wojennego i internowanie niektórych osób związanych z klerem, co wpłynęło na usztywnienie Kościoła w stosunku do władz państwowych; 2. Sprawa wizyty papieża w Polsce; 3. Obchody przez Kościół w br. jubileuszu 600-lecia obrazu M[atki] B[ożej] Cz[ęstochowskiej]; 4. Zapowiadane próby wykorzystania pielgrzymek przez ugrupowania antysocjalistyczne do rozwijania wrogiej działalności politycznej, np. wygłaszania wrogich treści, kolportażu nielegalnych wydawnictw i ulotek, prezentowania haseł, transparentów itp.”
	„Ks[iądz] Jarosław Brendel krytykował stosunki społeczno-polityczne w kraju, a całe wystąpienie nacechowane było wrogością do ustroju i władz”.
	„W czasie pielgrzymki odbywały się konferencje i kazania, w czasie których stwierdzono głoszenie negatywnych treści”.
1983	„[...] były internowany Kazimierz Owczarek mówił tendencyjnie o kryzysach w PRL oraz o sposobie jego internowania. Stwierdzono również wznoszenie modłów za uwięzionych, umęczonych, prześladowanych, za zmarłych i zabitych w stanie wojennym. Należy podkreślić pozytywną postawę kierownika całej pielgrzymki radomskiej ks. Zdzisława Domagały, który kilkakrotnie zwracał uwagę pielgrzymom na to, by zachowali religijny charakter [pielgrzymki]”.
1984	„W roku bieżącym Sekretariat Episkopatu Polski wydał »Tymczasowy ramowy regulamin pielgrzymek«, który podkreślił wyłącznie religijny charakter pielgrzymek. Był to duży postęp w stosunku do lat ubiegłych”.
1985	„Dominowały tematy związane z ks. Jerzym Popiełuszką, ateizacją młodzieży przez państwo, a za wzorzec Polaka patrioty stawiano Seweryna Jaworskiego”.
1986	„Mniej niż w ubiegłych latach miały one [wystąpienia – L.G., P.T.] akcentów negatywnych politycznie [...]. Odczuwa się funkcjonowanie tzw. ramowego regulaminu pielgrzymek. [...] Dalej – wrogi lub tendencyjny dobór tematów prelekcji, konferencji, dyskusji. Wiadomo, że sierpień jest miesiącem bardzo wielu rocznic, których obchody Kościół wykorzystuje do atakowania bądź krytykowania partii, komunizmu, władz państwowych. Manifestowanie, niekiedy bardzo prostackie demonstrowanie wrogości do ustroju socjalistycznego”.

Rok	Opinie funkcjonariuszy SB dotyczące kazań, konferencji, intencji, komentarzy
1987	„Sierpniowe pielgrzymki stanowiły więc swoisty test, na ile wizyta, nauczanie papieskie pobudziły aktywność wiernych, na ile teza o potrzebie tworzenia »żywego Kościoła« została wysłuchana przez polskich katolików. [...] Pielgrzymki stały się elementem stałego, potencjalnego zagrożenia tak ważnej dla państwa dziedziny jak ideologia, polityka, porządek prawny. [...] Pewna anonimowość uczestników, jak zawsze w tego typu zgromadzeniach, dawała większą śmiałość w demonstrowaniu postaw antypaństwowych. Towarzyszyło temu oczywiście poczucie bezkarności. [...] Istotniejsze z naszego punktu widzenia były przebieg i treść nauczania prowadzonego w czasie konferencji i nabożeństw na trasach pielgrzymek, a więc w czasie jej trwania. W tym roku szeroko omawiano bądź cytowano istotne fragmenty, a specjalnie wybrane, a nawet pełne teksty czerwcowych wystąpień papieża. Szczególnie wiele miejsca zajmowało omawianie idei solidaryzmu społecznego jako swoistej alternatywy [dla] naszego ustroju. W podobny sposób interpretowana była zasada miłości. Doktryna świata oparta na pacyfizmie. Używano przy tym takich sformułowań, które w odczuciu odbiorców odnosiły się tylko do naszego systemu politycznego. Nie nowy, ale częściej eksponowany w tym roku był temat szczególnej niedoli i ucisku »naszych wschodnich braci«. Pozytywnym przemianom w ZSRR nadawano spektakularny wymiar, odpowiadający oczekiwaniom kościelnym. Rocznice chrztu Litwy i Rusi, mocno podkreślane w wystąpieniach papieża, ożywiły się zwielokrotnionym echem w nauczaniu pielgrzymkowym. W wielu przypadkach tylko z pozoru konferencjom nadawano ewangeliczny wymiar. *De facto* były to prelekcje o jednoznacznym politycznym wydźwięku. Jeśli dołożyć do tego wznowienie tematów wykorzystywanych przy różnych okazjach przez cały rok, i w czasie pielgrzymek również, [takich] jak laicyzacja i ateizacja, w tym świeckość szkół, nauczanie religioznawstwa, krytyka ustroju, władz, odkłamywanie historii przed prawdziwą interpretacją niektórych wydarzeń, likwidacja tzw. białych plam w dziejach naszego kraju, otrzymamy wtedy pełny obraz rzeczywistych celów, jakim służy ruch pielgrzymkowy, oraz jego charakter. [...] Mamy również przykłady pielgrzymek ściśle religijnych, których przebieg od początku do końca nie budził żadnych zastrzeżeń. Można tu wymienić dwie: warszawską, tzw. praską, i pielgrzymkę warmińską. [...] Kim są uczestnicy, a nade wszystko organizatorzy tych w gruncie rzeczy »politycznych wycieczek«, a nie religijnych pielgrzymek. Na te pytania winny nam dać odpowiedź rezultaty operacyjnych przedsięwzięć podejmowanych w celu zabezpieczenia tych pielgrzymek”.
1988	„W wykładach, konferencjach i kazaniach wiele miejsca poświęcono krytyce plag społecznych i stosunku Kościoła do nich, a także w kontekście trudnej sytuacji społeczno-ekonomicznej zawierały apele o rzetelny stosunek do pracy, godne i moralne życie, nieuleganie nałogom, miłość do Ojczyzny, w tym krytykę emigracji zarobkowej. [...] Pozareligijne tematy konferencji dot[yczyły] zaś: laicyzacji i ateizacji [...]; historii Polski [...]; ideologii i polityki państwa – krytykowano ustrój i władze; krytycznie oceniano działania państwa w zwalczaniu alkoholizmu. Negatywną wymowę polityczną miały w wielu przypadkach głoszone po konferencjach bądź nabożeństwach intencje, w których modlono się m.in. za »Solidarność«; »sponiewieraną sprawiedliwą – Ojczyznę«; »Ojczyznę i Solidarność«”.

Źródło: AIPN, 0717/130, Sprawa obiektowa z 1976 r., Informacja zastępcy komendanta stołecznego MO płk. Edwarda Kasperskiego dotycząca przebiegu 260 pielgrzymki pieszej z Warszawy do Częstochowy, 18 VIII 1976 r., k. 11, 12; *ibidem*, Informacja dyrektora Departamentu IV MSW gen. bryg. Konrada Straszewskiego dotycząca przygotowań do 260 WPP do Częstochowy, 31 VII 1976 r., k. 81, 82; *ibidem*, Informacja gen. bryg. Konrada Straszewskiego dotycząca niektórych aspektów społeczno-politycznych i organizacyjnych 260 pieszej pielgrzymki z Warszawy do Częstochowy, 28 VIII 1976 r., k. 86; *ibidem*, Informacja gen. bryg. Konrada Straszewskiego dotycząca przygotowań do 260 Warszawskiej Pielgrzymki Pieszej do Częstochowy, 31 VII 1976 r., k. 86–87; *ibidem*, Informacja gen. bryg. Konrada Straszewskiego dotycząca niektórych aspektów społeczno-politycznych i organizacyjnych 260 pieszej pielgrzymki z Warszawy do Częstochowy, 28 VIII 1976 r., k. 87; AIPN, 0713/259, t. 2, Informacja

dyrektora Departamentu IV MSW gen. bryg. Konrada Straszewskiego dotycząca niektórych aspektów społeczno-politycznych i organizacyjnych 267 pieszej pielgrzymki z Warszawy do Częstochowy, b.d., k. 371–373; AIPN Ra, 08/124, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-77", Informacja Departamentu IV MSW dotycząca niektórych aspektów społeczno-politycznych w grupie 17 266 pieszej pielgrzymki z Warszawy do Częstochowy, 19 VIII 1977 r., k. 103–104; AIPN Ra, 08/388, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-79", Charakterystyka zakładanego przebiegu 268 WPP przez teren woj. radomskiego, opracowana przez kierownika Sekcji II Wydziału IV KW MO w Radomiu ppor. Jerzego Drogosiewicza, 1 VIII 1979 r., k. 8; *ibidem*, Analiza materiałów dotyczących sprawy obiektowej krypt. „Pątnicy-79", opracowana przez ppor. Jerzego Drogosiewicza, 6 III 1980 r., k. 204; AIPN, 00275/416, t. 2, Doniesienie TW ps. „Robert" dotyczące grupy amarantowej „17" DA 268 pieszej pielgrzymki na Jasną Górę, przyjęte przez insp. Wydziału IV KS MO ppor. Emila Kucharskiego, 15 VIII 1979 r., k. 12; AIPN Ra, 08/573, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-80", Informacja zastępcy komendanta wojewódzkiego MO w Radomiu ppłk. Kazimierza Śledzia dla I sekretarza KW PZPR Janusza Prokopiaka i wojewody radomskiego Romana Maćkowskiego dotycząca WPP i RPP, 7 VIII 1980 r., k. 156–158; *ibidem*, Ocena przebiegu 269 WPP z Warszawy do Częstochowy oraz realizacji jej operacyjnego zabezpieczenia przez Wydział IV KW MO w Radomiu w czasie przemarszu przez teren woj. radomskiego, opracowana przez insp. Wydziału IV KW MO w Radomiu kpt. Janusza Jaworskiego, 9 III 1981 r., k. 238; AIPN Ra, 08/668, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-81", Ocena przebiegu 270 WPP z Warszawy do Częstochowy oraz realizacji jej operacyjnego zabezpieczenia przez Wydział IV KW MO w Radomiu w czasie przemarszu przez teren woj. radomskiego, opracowana przez insp. Wydziału IV KW MO w Radomiu st. szer. K. Kucpera, 13 X 1981 r., k. 135; AIPN Ra, 08/751, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-82", Plan przedsięwzięć operacyjnych do sprawy obiektowej krypt. „Pątnicy-82", opracowany przez zastępcę naczelnika Wydziału IV KW MO w Radomiu kpt. Janusza Jaworskiego, 19 VII 1982 r., k. 24–25; *ibidem*, Ocena przebiegu 271 pieszej pielgrzymki z Warszawy do Częstochowy oraz realizacji jej operacyjnego zabezpieczenia przez Wydział IV KW MO w Radomiu w czasie przemarszu przez teren woj. radomskiego, opracowana przez insp. Wydziału IV KW MO w Radomiu ppor. Adama Kawałka, 26 IX 1982 r., k. 80; *ibidem*, Informacja kierownika Sekcji IV KW MO w Radomiu kpt. Andrzeja Tury z przekazu TW ps. „Hubert" dotycząca WPP, 16 VIII 1982 r., k. 85; AIPN Ra, 08/864, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-83, Ocena przebiegu 272 pieszej pielgrzymki z Warszawy do Częstochowy oraz realizacji jej operacyjnego zabezpieczenia przez Wydział IV KW MO w Radomiu w czasie przemarszu przez teren woj. radomskiego, opracowana przez kierownika Sekcji I Wydziału IV KW MO w Radomiu por. Zdzisława Salatę, 4 II 1984 r., k. 20; AIPN Ra, 08/914, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-84", Ocena przebiegu 273 pieszej pielgrzymki z Warszawy do Częstochowy oraz realizacji jej operacyjnego zabezpieczenia przez Wydział IV KW MO [w Radomiu] w czasie przemarszu przez teren woj. radomskiego, opracowana przez mł. insp. Wydziału IV [KW MO w Radomiu] st. kpr. Ryszarda Zawadzkiego, 19 IX 1984 r., k. 289; AIPN Ra, 08/1035, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-85", Ocena przebiegu 274 pieszej pielgrzymki z Warszawy do Częstochowy oraz realizacji jej operacyjnego zabezpieczenia przez Wydział IV KW MO w Radomiu w czasie przemarszu przez teren woj. radomskiego, opracowana przez insp. Wydziału IV WUSW w Radomiu ppor. Jerzego Dychałę, 11 XI 1985 r., k. 236–237; AIPN Po, 0020/281, Stenogram telekonferencji zastępcy dyrektora Departamentu IV MSW płk. Stefana Ostapińskiego, 4 VIII 1987 r., k. 263–266; AIPN Sz, 0012/281, Stenogram telekonferencji dyrektora Departamentu IV MSW gen. bryg. Tadeusza Szczygła, 1 IX 1987 r., k. 266–270; AIPN, 01419/416, Sprawa obiektowa krypt. „Wycieczka", t. 2, Informacja dotycząca sytuacji w środowiskach kontrolowanych przez Departament IV MSW i wydziały IV WUSW – na podstawie meldunków nadesłanych 15 VIII 1988 r. (Załącznik do informacji nr 196 Ug-01940/88 z dnia 16 VIII 1988 r., k. 422–423).

Wypowiedzi zamieszczone w tabeli świadczą o tym, że wszelkie wystąpienia podczas pieszych pielgrzymek były przedmiotem zainteresowania bezpieki. Fragmenty tych wystąpień uznane przez funkcjonariuszy SB za wrogie stawały się podstawą do formułowania ogólnych ocen, przekazywanych przełożonym. Najwięcej takich ocen powstało w latach 1976–1982. Jak stwierdził zastępca dyrektora Departamentu IV MSW płk Stefan

Ostapiński w piśmie skierowanym do wojewódzkich urzędów spraw wewnętrznych, „Kościół traktuje pielgrzymkę jako formę przeciwstawienia się społeczeństwa »zaprogramowanej ateizacji i laicyzacji«, stąd prelegenci świeccy i duchowni: a) wskazują na konieczność przeciwstawienia się świeckiemu charakterowi szkoły, zachęcają do zawieszenia krzyży; b) obarczają władze [winą] za patologie społeczne; c) dokonują »prawdziwej« interpretacji wydarzeń historycznych; d) krytykują ideologię i politykę państwa; e) zachęcają do walki o wolność, o uwolnienie więzionych za przekonania”[48]. Warto zauważyć, że władze komunistyczne nie odbierały pozytywnie żadnych tematów religijnych i społeczno-politycznych poruszanych w kazaniach i konferencjach podczas pielgrzymki, chociaż niektóre wypowiedzi mogły mieć wpływ na wyciszenie nastrojów niezadowolenia w społeczeństwie. Komuniści woleli tkwić w zakłamaniu, przekonani o tym, że kontynuują jedynie słuszny, korzystny dla kraju kierunek, oparty na filozofii marksistowsko-leninowskiej, a naród polski błądzi i powinien zdać sobie z tego sprawę.

Niezwykłe bogactwo zagadnień podejmowanych przez duchownych w homiliach i konferencjach świadczy o ogromnym znaczeniu ruchu pielgrzymkowego i stanowi dla duchownych zachętę do kontynuowania tego typu pracy duszpasterskiej. Ojciec Zachariasz Jabłoński, podkreślając apostolski wymiar pielgrzymowania, stwierdził m.in.: „Pielgrzymka jest głoszeniem wiary, a pielgrzymi stają się niejako podróżującymi głosicielami Chrystusa. [...] Wszyscy uczestnicy stają się przedmiotem ewangelizacji, a równocześnie ewangelizują wzajemnie siebie. Wiele czasu poświęcają na słuchanie słów Syna Maryi. [...] Pełniona w pielgrzymce posługa słowa służy kształtowaniu świadomości eklezjalnej i budowaniu wspólnoty przez przeżywanie wartości potwierdzanych składanym świadectwem. [...] Znaczącym przejawem dawania świadectwa przez pielgrzymów jest wymiana wartości duchowych z ludnością mijanych miejscowości i podejmujących ich na nocleg. [...] Doświadczenie obecności Boga, braterstwa w Chrystusie stanowi jedno z istotnych przeżyć pielgrzymkowych. [...] Piesze pielgrzymki stają się w pełniejszym zakresie miejscem katechezy integralnej, na którą składają się: głoszenie słowa Bożego, udział w liturgii i życiu Kościoła, oraz dawaniem świadectwa życia chrześcijańskiego”[49].

Pieśni religijne

Ważną rolę w programie pielgrzymowania odgrywały pieśni religijne, będące nieodzownym elementem codziennej modlitwy pątniczej. Oprawą muzyczną zajmowały się zespoły muzyczne lub też pojedynczy gitarzyści czy akordeoniści. Kierownik WPP (1969–1971) i kronikarz o. Melchior Królik we wspomnieniach z pielgrzymek podkreślał znaczenie akompaniujących pielgrzymom instrumentów rytmicznych, zwłaszcza gitar i akordeonów, które zaczęto zabierać na pielgrzymki w 1964 r.[50] Zdaniem o. Zachariasza Jabłońskiego przyczyniło się to do licznego udziału dzieci i młodzieży w pielgrzymkach[51].

Uczestnicy Ogólnopolskiego Sympozjum Mariologiczno-Maryjnego, które odbyło się na Jasnej Górze 13 marca 2011 r., podkreślali, że śpiewanie pieśni religijnych podczas pielgrzymek jest ważnym i nieodzownym elementem programu duszpasterskiego[52]. Zwracali uwagę, że w trakcie marszu śpiewano nie tylko znane pieśni religijne, lecz także wiele nowych, komponowanych w czasie pielgrzymki. Pątników wspierały całe zastępy śpiewaków, którzy intonowali nowe pieśni i pomagali nauczyć się tekstów na pamięć[53].

Uczestnicy sympozjum obawiali się jednak, że piesze pielgrzymki młodzieży zostaną zdominowane przez muzykę i śpiewy, będące wyrazem wyznawania wiary. Niemniej, jak zauważyli, „entuzjazm, wyrażany często śpiewem pieśni pątniczych, przy akompaniamencie gitar i akordeonów, sprzyjał kształtowaniu charakteru świątecznego, co – oczywiście – nie było w stanie całkowicie wymazać pokutnego wymiaru pielgrzymowania”[54]. Kardynał Stefan Wyszyński niezwykle pozytywnie postrzegał śpiewanie przez pielgrzymów pieśni religijnych, o czym świadczy m.in. jedna z jego wypowiedzi: „A i w samym śpiewie ileż gromadzi się energii duchowej, która wzlata ku niebu”[55].

Każda podgrupa dysponowała osobami prowadzącymi śpiew czy też zespołem muzycznym oraz bogatym repertuarem pieśni liturgicznych, tzw. paraliturgicznych (*Godzinki do Najświętszej Maryi Panny*, *Gorzkie żale*), a także pieśni należących do gatunku „Ewangelia w piosence”. Przyjął się także zwyczaj śpiewania jednej części różańca św. Jak wyżej wspomniano, pojawiały się nowe pieśni o charakterze pielgrzymkowym. Inspiracją dla ich twórców był często osobisty udział w ruchu pielgrzymkowym. Powstawały pieśni o tematyce chrystologicznej i maryjnej, ale też o sensie pielgrzymowania[56]. Śpiew religijny rozbrzmiewał zwłaszcza w Mstowie, gdzie w przededniu wejścia do Częstochowy celebrowano Mszę Świętą dla kilkudziesięciu tysięcy pątników, wśród których było liczne grono instrumentalistów i wokalistów. Również przejście grup pątniczych aleją Najświętszej Maryi Panny stwarzało wyjątkową okazję do wyrażenia radości z osiągnięcia celu wędrówki oraz zademonstrowania potężnym śpiewem uczuć religijnych. Podczas Mszy Świętej odprawianej na wałach Jasnej Góry śpiewano m.in. pieśni poznane w drodze. W trakcie pobytu na Jasnej Górze pątnicy mogli także zaprezentować pieśni pielgrzymkowe w ramach minifestiwalu[57].

Ponieważ śpiewanie pieśni i innych utworów religijnych było traktowane jako nieodzowny element pielgrzymki, organizatorzy zwracali uwagę na konieczność udostępniania pątnikom śpiewnika pielgrzymkowego, zawierającego litanie, *Godzinki do NMP*, *Gorzkie żale* oraz tradycyjne i współczesne pieśni religijne[58]. W jednym z dokumentów oo. paulinów czytamy: „Dużą pomocą w pracy duszpasterskiej są ujednolicone i specjalnie opracowane śpiewy pątnicze, zebrane i rozpowszechniane od szeregu lat przez *Śpiewnik Pieszej Warszawskiej Pielgrzymki*. Opracowanie jednolitego śpiewnika ułatwia dobór właściwych pieśni, odpowiadających tematycznie rozważaniom i zadaniom duszpasterskim na poszczególne dni. Wprowadzenia słowne do poszczególnych pieśni ułatwiały modlitwę śpiewem”[59]. Pielgrzymi radomscy dysponowali własnym śpiewnikiem, opracowanym przez Stefanię Swend w 1970 r.[60]

W dokumentach SB informacji na temat muzyki religijnej, zespołów i osób prowadzących śpiewy podczas pielgrzymek jest niewiele. W tych źródłach podano m.in., że w 1976 r. wśród uczestników WPP było 26 gitarzystów i jeden zespół muzyczny[61], a podczas liturgii na placu jasnogórskim „Mszę przerywano występami artystycznymi grup 15 i 17”[62]. W 1977 r. w pielgrzymce warszawskiej wzięło udział sześć zespołów muzycznych oraz 77 akordeonistów i gitarzystów[63], a rok później – osiem zespołów muzycznych[64]. Funkcjonariusze SB informowali również, że w 1976 r. „grupy [pielgrzymkowe] witał o. [Antoni] Jakubczyk ze Zgromadzenia XX. Filipinów oraz kilkunastoosobowa orkiestra o. [Kazimierza] Jelonka wraz z grupą radomską”[65]. Dwa lata później odnotowali, że podczas powitania pielgrzymów „ludzie śpiewali i akompaniowała im orkiestra pod przewodnictwem o. [Kazimierza] Jelonka wraz z grupą radomską”[66].

W 1977 r. z grupą radomską WPP pielgrzymował zespół muzyczno-wokalny Oratorium. Zespół uczestniczył też w Eucharystii dla pątników, odbywającej się w kaplicy Matki Bożej Królowej Świata przy ul. Siennej w Radomiu w każdą drugą niedzielę miesiąca o 16.00. Kronikarz zespołu zanotował: „wśród tysiącosobowej rzeszy pątników udających się na Jasną Górę znalazła się też grupka naszej śpiewaczej rodziny. Grupie przewodniczył nasz szef zespołu ks. Leszek [*sic*!] [Gralak]. Udział pewnej części zespołu nie byłby może godny zanotowania, gdyby nie fakt, że rola śpiewu w czasie marszu była niezwykle ważna. Każdego dnia, od Mszy św. zaczynając, poprzez kilkugodzinny wysiłek prowadzenia śpiewu przy tubach, a na wieczornych spotkaniach kończąc, [prowadzący] wypluwali płuca, by razem z innymi wielbić Boga pieśnią religijną. Każdą niemalże lukę, jaka nawet niespodziewanie mogła zakraść się w programie wyprawy do Czarnej Madonny w Częstochowie, trzeba było wypełnić śpiewem. [...] Nawet w czasie postoju [dziewczęta] uczyły nowych utworów. Dużą rolę odegrał też niezmordowany Portugalczyk ks. Fernando, uczący swej portugalskiej pieśni *Myślę o Bogu*”[67].

Modlitwa pieśnią religijną miała wymiar duchowy, ale też mobilizowała pielgrzymów do kontynuacji wędrówki niezależnie od warunków pogodowych. „Gdyby tak chciał krótko zreasumować znaczenie grupy śpiewaczej – pisał kronikarz zespołu – trzeba by było powiedzieć: nie sposób wyobrazić sobie pielgrzymki bez niej, tam bowiem, gdzie już wszyscy mieli wszystkiego dość, bo zmęczenie dawało się bardzo we znaki, mimo słońca, pyłu lub deszczu, śpiewacy musieli trwać na swoich stanowiskach, wyzwalać w innych nową energię, by pójść dalej”[68]. Kronikarz zanotował ponadto, że kierownik pielgrzymki ks. Lech Gralak, który zdawał sobie sprawę z ogromnego znaczenia śpiewu podczas pielgrzymowania i odkrywał wśród pątników nowe talenty, „posłał specjalny samochód z trasy po instrumenty do Pionek, by jeszcze bardziej rozwinąć akcję. Po kilku dniach działała już prawdziwa kapela, składająca się z dwóch gitar, akordeonu, skrzypiec i mandoliny. Tym mandolinistą był ojciec naszego szefa (Lucjan). [...] W najbardziej kryzysowych momentach [pątnicy] otrząsali się, zapominali o sobie i na wezwanie szefa, mimo lejącego deszczu, otwierali śpiewniki i płynęły do Pana słowa modlitwy”[69].

W 1978 r. w związku ze śmiercią papieża Pawła VI ojcowie paulini zabronili używania instrumentów muzycznych w grupach paulińskich[70]. Organizatorzy pielgrzymki radomskiej nie wprowadzili takiego zakazu, dlatego na jej szlaku znalazła się dwunastoosobowa grupa z zespołu Oratorium, która miała przewodzić śpiewom w dwóch niezależnych podgrupach, liczących w sumie 1400 osób[71]. Funkcjonariusz SB w notatce służbowej z 1978 r. odnotował, że członkowie zespołu Oratorium uczestniczyli w ognisku nad rzeką Drzewiczką w Odrzywole. „Program artystyczny, jaki był prezentowany – informował esbek – zawierał m.in. piosenki w wykonaniu zespołu Oratorium, który niemal w całości bierze udział w pielgrzymce”[72]. Kronikarz zespołu napisał, że „zespół Oratorium powitał pielgrzymkę warszawską w Brudzewicach, a kilka osób uczestniczyło w oprawie liturgii eucharystycznej dla 40-tysięcznej rzeszy pątników w Mstowie”[73]. O grupie złotej z Radomia, w której oprawę muzyczną pielgrzymki zapewniał zespół Oratorium, pielgrzymi warszawscy często mówili, że „to jest najbardziej rozśpiewana grupa w całej pielgrzymce warszawskiej”[74]. W innej notatce służbowej funkcjonariuszy SB z 1978 r. czytamy: „na trasie przemarszu śpiewano pieśni religijne, m.in. godzinki, a szczególnie dużo pieśni ze śpiewników, które były rozprowadzane wśród pątników”[75]. W 1979 r. w grupie złotej

pielgrzymki radomskiej rolę animatorek muzycznych po raz kolejny odegrały członkinie zespołu Oratorium – tym razem dziewcząt było osiem[76].

Zespół ten zapewnił również oprawę muzyczną pielgrzymki radomskiej w 1980 r. Kronikarz zespołu zanotował: „podczas Mszy św. pożegnalnej grup złotych w kaplicy Matki Bożej Królowej Świata akompaniowała na organach Alina [Pyszczak] z udziałem licznej grupy zespołu, [...] wśród wędrujących znaleźli się członkowie zespołu Oratorium; [...] czwartego dnia [pielgrzymki] udało się wytworzyć wyjątkowy klimat, w którym można było odczytać skupienie i zasłuchanie, klimat milczenia i kontemplacji. Ten moment stanowił chwilę przełomu i początku kapitalnej atmosfery. Mogłem wtedy za ich zaangażowanie, [...] za śpiew, który był prawdziwą modlitwą i wyrazem entuzjazmu i radości, postawić ocenę bardzo dobrą minus. Minus, by się nie zepsuli”[77]. Kronikarz relacjonował również wejście pątników do Częstochowy: „na alei Najświętszej Maryi Panny grupa złota dała o sobie znać entuzjastycznym śpiewem”[78]. Paulini witający pątników na Jasnej Górze zwracali uwagę, że grupa złota charakteryzuje się rozśpiewaniem i rozmodleniem[79].

W 1981 r., w dniu rozpoczęcia pielgrzymki radomskiej, w kościele św. Jana w Radomiu została odprawiona uroczysta Msza Święta pod przewodnictwem bp. Edwarda Materskiego. Wyruszając po Mszy na szlak, pielgrzymi zaintonowali pieśń *Gwiazdo śliczna, wspaniała*[80]. W kaplicy Matki Bożej Królowej Świata w koncelebrowanej przez trzech księży oratorianów Mszy Świętej uczestniczyło około 1500 pątników grup złotych. Podczas liturgii „akompaniowały dziewczęta z Oratorium”[81]. Jak odnotowano w kronice zespołu, „podczas przemarszu śpiewano pielgrzymkowe pieśni religijne. Każda grupa miała swoją programową pieśń”[82]. Informację o tym, że muzyka religijna towarzyszyła tej pielgrzymce, można znaleźć też w jednym z szyfrogramów SB. Czytamy w nim: „spóźniony przyjazd bp. Materskiego wypełnili koncertem muzyki religijnej oo. franciszkanie w nowoczesnej aranżacji”[83]. Autor Kroniki Zespołu Oratorium wspomina, że przechodzące aleją Najświętszej Maryi Panny „złote grupy zasłynęły znowu z dobrego śpiewu” i po powitaniu pątników przez paulinów, w oczekiwaniu na wejście przed cudowny obraz Matki Bożej, „zostały poproszone o wykonanie kilku utworów”[84].

Śpiew towarzyszył pątnikom także każdego dnia wędrówki pielgrzymkowej w roku 1982. Powstała również nowa pieśń, o której wspomina kronikarz zespołu: „rozpoczęliśmy naukę nowego przeboju, będącego własną kompozycją, zatytułowanego *Idę do Matki*”[85]. Warto jednak pamiętać, że pielgrzymka ta odbywała się w okresie stanu wojennego, jej klimat był zatem inny, zmieniło się też zapotrzebowanie na muzykę i śpiew. Kronikarz następująco relacjonował przybycie pielgrzymów do Częstochowy: „Decyzji co do sposobu wejścia nie było. Pierwsza grupa weszła ze śpiewem. Inne z modlitwą różańcową na ustach. A złote dwie grupy w absolutnej ciszy z wyciągniętymi dłońmi złożonymi w kształcie litery »V« [...]. To milczenie przerywane było jedynie śpiewem hymnu *Boże, coś Polskę* i pieśni *Z dawna Polski Tyś Królową* oraz *Roty*. [...] Po powitaniu zaśpiewaliśmy nowy przebój, który towarzyszył nam do wejścia – celu naszej wędrówki – kaplicy Matki Bożej Jasnogórskiej”[86].

W każdy poranek w miejscowościach wyznaczonych na noclegi celebrowano Eucharystię. Sprawowaniu liturgii towarzyszyło śpiewanie pieśni przez grupę muzyczną. W zapiskach kronikarskich z 1983 r. widnieje informacja, że oprawę muzyczną Mszy Świętej zapewniły dziewczęta z zespołu Oratorium[87], a podczas spotkania eucharystycznego w Mstowie „oprawę muzyczną dawali klerycy, [zespół] Oratorium oraz Grażyna Pietras ze

swoim zespołem z Kowali”[88]. W kronice opisano powitanie pielgrzymki: „przed figurką Matki Bożej u wejścia na plac [jasnogórski] przywitał nas ks. bp ordynariusz [Edward Materski], po czym ze śpiewem na ustach szliśmy w kierunku wałów”[89]. Z informacji TW „Zośka” z 1984 r., dotyczącej podgrupy 9 z kościoła katedralnego w Radomiu, wynika, że wśród jej uczestników znalazły się „dwie dziewczyny grające na gitarach i śpiewające przez całą drogę; były śpiewane pieśni religijne i modlono się zespołowo. Wśród pieśni nie brakowało pieśni ze zwrotami klasy »my solidarni« itp.”[90]

W odniesieniu do pielgrzymki z 1985 r. w kronice jest wzmianka, że pątnicy uczyli się nowych pieśni zatytułowanych *W Tobie, Matko, jest nadzieja moja*[91] oraz *Matko Pomocy Nieustającej*[92]. Oprócz pieśni religijnych były śpiewane pieśni patriotyczne, a nawet piosenki o charakterze rozrywkowym. W kronice czytamy: „na łące za Fałkowem uczyliśmy pątników nowej kompozycji zatytułowanej *W Tobie, Matko, jest nadzieja moja*. Jako przerywnik wprowadziły dziewczęta do programu kilka piosenek [...] w rodzaju: *Czarne chmury nad kołchozem wiszą...* czy *A my Lwów odbijemy...*, co wywołało u pielgrzymów nastrój dużej radości i entuzjazmu, do których kierownik grup złotych [ks. Lech Gralak] dodał komentarz: »nie mam nic wspólnego z tymi przyśpiewkami, gdyż nie chciałbym, aby mi przynoszono paczki do pewnego miejsca«”[93].

Ważnym punktem programu pielgrzymek były tzw. pogodne wieczory, które mimo zmęczenia spowodowanego całodzienną wędrówką cieszyły się wśród pątników dużym zainteresowaniem. W 1979 r. funkcjonariusz SB w jednej z notatek służbowych dotyczących pielgrzymki radomskiej odnotował: „wieczorem z inicjatywy o. zakonnego, opiekuna tej grupy [ks. Lecha Gralaka], zorganizowany został wieczorek pieśni i piosenki religijnej, który miał na celu, jak się wyraził zakonnik, wzajemne zbliżenie”[94]. „Pogodny wieczór” opisano również w kronice z 1984 r.: „Całości spotkania dopełniły kawały i żarty. Końcowy akcent religijny wprowadził modlitewny nastrój. Po odśpiewaniu kilku pieśni religijnych, wysłuchaniu wiersza recytowanego przez Bogdana Trzaskowskiego i odśpiewaniu Apelu Jasnogórskiego, ok. godz. 21.45 rozeszliśmy się na noclegi”[95]. „Wieczorem w Zawadzie, na podwórku u sympatycznych gospodarzy, odbyliśmy »pogodny wieczór«. Pierwsze skrzypce odegrała grupa oazowa, która wespół z [grupą] 2b przywitała grupę 2a paszkwilowym przebojem”[96]. W jednym z „pogodnych wieczorów” wziął udział bp Edward Materski, który z katechetką zaśpiewał piosenkę o życiu seminarzystów, a całe spotkanie było przeplatane żartami i piosenkami. Kulminacyjnym momentem tych spotkań był zawsze Apel Jasnogórski[97].

Co roku po pielgrzymce, we wrześniu, ks. Gralak organizował uroczyste powitanie pątników, które stanowiło początek nowego okresu pracy duszpasterskiej, realizowanej w formie cyklu comiesięcznych spotkań pielgrzymkowych. Zarówno powitania pielgrzymów, jak i ich spotkania miały bogatą oprawę muzyczną. Dotyczyło to zwłaszcza grup złotych RPP. „Przez cały rok odbywały się spotkania w każdą drugą niedzielę miesiąca o godz. 16.00, które wypełnione były modlitwami przy ołtarzu ofiarnym i luźnymi informacjami z różnych dziedzin życia religijnego i społecznego, przeplatanymi wspólnym śpiewem. Tradycyjnie powitanie grup złotych pielgrzymki radomskiej miało niezwykle uroczysty charakter. Towarzyszyły mu zazwyczaj dwa zespoły: Oratorium i Charis”[98]. Zespół Oratorium prezentował swój repertuar przy szczególnych okazjach. Jego występy cieszyły się dużym zainteresowaniem i przyciągały potencjalnych uczestników pielgrzymek. Publiczność nie mieściła się w skromnej kaplicy przy ul. Siennej. Pielgrzymi

i parafianie wikariatu eksponowanego przy ul. Siennej, w którym posługę duszpasterską sprawują księża filipini, niezwykle cenili specjalną oprawę muzyczną spotkań pielgrzymkowych. Jedna z uczestniczek oddała ich niepowtarzalny klimat w dziękczynnym wierszu, adresowanym do opiekuna grup złotych i jego zespołu[99].

Wprawdzie źródła kronikarskie podkreślają znaczenie śpiewu i muzyki w ruchu pątniczym, można jednak odnieść wrażenie, że kierownictwo pielgrzymki warszawskiej obawiało się, iż nowatorska oprawa muzyczna spowoduje, że pielgrzymki utracą swój pokutny charakter. Niepokój wyrażał m.in. o. Zachariasz Jabłoński[100]. Krytykując nowoczesną oprawę muzyczną pielgrzymek, jeden z uczestników WPP z 1980 r. w liście do paulinów napisał: „Nie ulega wątpliwości, że olbrzymia większość uczestników to młodzież w wieku 15–25 lat, którą trzeba szacować na bodaj 90–95 proc. ogółu. Wpływa to zdecydowanie na młodzieżowy charakter pielgrzymki, co się szczególnie przejawia w: śpiewaniu modernistycznych, melodyjnie skocznych pieśni religijnych z pomijaniem pieśni tradycyjnych, [...] koncentrowaniu różnych kapel, a nawet śpiewaniu pieśni kabaretowych [...], nieposiadaniu różańców i modlitewników, co powodowało, że np. *Godzinki* śpiewało 10 osób na sto, niekiedy widocznym braku kultury wspólnej modlitwy mówionej i śpiewanej”[101]. Z dużym prawdopodobieństwem można założyć, że muzyczny wymiar pielgrzymek miał ogromne znaczenie nie tylko dla grup złotych pielgrzymki radomskiej, w których śpiewanie pieśni religijnych zajmowało szczególne miejsce i które były określane jako najbardziej rozśpiewane, lecz także dla innych grup pielgrzymkowych. Z drugiej strony śpiew podczas pielgrzymek był tak oczywisty, że źródła kościelne nie poświęcają mu zbyt wiele miejsca. Funkcjonariusze SB z kolei sygnalizowali jedynie obecność zespołów czy muzyki podczas pielgrzymek, pieśni religijne nie były bowiem przez nich traktowane jako zagrożenie dla władzy ludowej, w przeciwieństwie do pieśni zawierających wątki patriotyczne lub takich, które drwiły z rządzących.

Elementy dekoracyjne wykorzystywane przez grupy pątników podczas pielgrzymek. Wystrój tras przemarszu, świątyń, krzyży i kapliczek

Każdego roku funkcjonariusze SB domagali się od organizatorów pielgrzymek, by podczas wędrówki pątnicy nie wykorzystywali różnych elementów dekoracyjnych o wymowie religijnej, patriotycznej lub politycznej, m.in. transparentów, flag, emblematów, znaczków, a także symboli narodowych (zob. tabela 25).

Tabela 25. Elementy dekoracyjne wykorzystywane przez pielgrzymów na szlaku pątniczym

Rok	Rodzaj dekoracji
1979	flagi i emblematy papieskie
1980	flagi: biało-czerwone, biało-czerwona z orłem w koronie i francuska oraz z napisami „Nie lękajcie się” – Krucjata Wyzwolenia Człowieka, „Żądamy chleba i równych praw” (z symbolem Polski Walczącej), papieskie, Czechosłowacji, z napisem „Solidarność”
	kapelusze z napisem „Solidarność”
	koszulki z napisem „Element antysocjalistyczny”

Rok	Rodzaj dekoracji
1980	sztandar parafii św. Antoniego w Zabrzu (niesiony przez górników)
	transparenty z napisami i hasłami „Królowo Zwycięstwa, wspomagaj nas – Solidarność Ostrołęka”, NSZZ „Solidarność” – Mazowieckie Zakłady Owocowo-Warzywne
	zdjęcia Jana Pawła II i Lecha Wałęsy
	znaczki „Solidarności”
1982	biuletyn „Solidarności”
	czapki z napisem „Solidarność”
	emblematy „Solidarności”; „Solidarności Zakładów Metalowych”
	czarne wstęgi na znak żałoby z powodu stanu wojennego
	flaga biało-czerwona z orłem w koronie i drzewcem przepasanym czarnym kirem
	krzyż przepasany biało-czerwoną flagą
	proporce z emblematami kościelnymi i napisem NSZZ „Solidarność”
	symboliczne uniesienie dłoni z palcami ułożonymi w kształcie litery „V” (victoria)
	transparent z napisem „Solidarność”
	ulotka pt. „Niech żyje Solidarność”
	znaczki „Solidarności”, znaczki z napisem „EA – Element Antysocjalistyczny”
1983	czapki z napisem „Solidarność – Mazowsze”
	flaga biało-czerwona z orłem w koronie
	krzyże stylizowane na wzór pomnika Ofiar Czerwca 1956
	obrazki z napisem „Matka Boża Katyńska znakiem Polski Walczącej”
	proporzec z wizerunkiem orła w koronie
	symboliczne uniesienie dłoni z palcami ułożonymi w kształcie litery „V” (victoria)
	sztandar z orłem w koronie i napisem „Bóg, Honor, Ojczyzna”
	transparenty z hasłami: „Byliśmy, jesteśmy, będziemy – Ziemia Radomska”, „Jesteśmy – Ziemia Radomska”, „Maryjo, w Tobie nadzieja ludu – Solidarność”, „Mazowsze”, „Nadzieja” (napis wykonany solidarycą), „Nasz trud zwycięży”; „Solidarność Narodu i Społeczeństwa Katolickiego”, „Solidarność niech żyje”, „Solidarność przyszłością ludu”, „Solidarność”, „Solidarność żyje i żyć będzie wiecznie”, „Solidarność Ziemia Radomska”, „Żyrardów – 600 lat Częstochowy”
	znaczki NSZZ „Solidarność”, KPN, KOR
1984	czapki z napisami „S”, „Region Mazowsze – Solidarność”
	flagi biało-czerwone, m.in. z symbolem Polski Walczącej, z literą „V”; z napisem „Serce Polski w Sercu Maryi – Radom”, z orłem w koronie, z orłem w koronie i napisem „Bóg – Honor – Ojczyzna”
	krzyż ułożony z kwiatów na cześć osób okradanych, prześladowanych i aresztowanych przez władze komunistyczne
	opaska biało-czerwona z napisem „Solidarność” i krzyż zrobiony z gałęzi
	proporzec z wizerunkiem Lecha Wałęsy i napisem „Nobel 83”
	symboliczne uniesienie dłoni z palcami ułożonymi w kształcie litery „V” (victoria)

Rok	Rodzaj dekoracji
1984	transparenty z hasłami: „Byliśmy, jesteśmy, będziemy – Ziemia Radomska”, „Jesteśmy – Ziemia Radomska”, „Solidarność” (dwa skrzyżowane łańcuchy oraz napis „cdn”), „Solidarni w trzeźwości”, „Ojczyznę wolną racz nam wrócić Panie”, „Solidarność”, „Tylko z Bogiem zwyciężymy, tylko z Bogiem wywalczymy, nową Polskę zbudujemy – Solidarni”, „Wolność i prawda – najwyższy cel – Solidarność”, „Tylko pod tym krzyżem, tylko pod tym znakiem, Polska jest Polską, a Polak Polakiem” oraz z orłem w koronie, „Solidarność Łuków – Jasna Góra 1984”, „Bądźmy silni wiarą, nadzieją, miłością”, „Otrzeźwienie”, „Region Bydgoszcz – »Karawaniarze«”, „Solidarność”, „Solidarność Ursus”, „Solidarność Mazowsze”, „Solidarność Górny Śląsk”, „Jesteśmy – Sierpień”
	znaczki z napisem „Victoria” wykonanym solidarycą
1985	emblemat w kształcie tarczy szkolnej z napisem „W każdej szkole”, a pod nim krzyż
	flagi: biało-czerwona, papieska, kanadyjska, belgijska, francuska i węgierska
	krzyż brzozowy z tablicą, na której narysowano kontury granic Polski
	plakietki z napisami „Niech religia cieszy się wolnością, a Ojczyzna bezpieczeństwem”, „Solidarność”
	portrety Jana Pawła II, ks. Jerzego Popiełuszki, o. Maksymiliana Kolbego
	symboliczne uniesienie dłoni z palcami ułożonymi w kształcie litery „V” (victoria)
	transparenty z hasłami: „Bóg i Ojczyzna”, „Bóg Honor Ojczyzna”, „Bóg, Honor, Ojczyzna, zło dobrem zwyciężaj – Solidarność Warszawa”, „Geolodzy Warszawa”, „Dziękujemy Ci, Matko, za zwycięstwo ks. Jerzego”, „Jesteśmy – Ziemia Radomska”, „Jezus naszym Wodzem”, „Konkatedra Radomska – Radom 85”, „My chcemy Boga w książce, w szkole – studenci 85”, „Ojczyzno ma” (z literą „V”), „S”, „Samotność”, „Solidarni w trzeźwości”, „Solidarność serc i umysłów”, „To jest nasze zwycięstwo, to jest nasza wiara”, „Nie zdejmiemy ze ścian i serca krzyża”, „Wszystko ma sens...”, „Maryjo, dźwignij Solidarny Polski lud”, „Młodzież”, „Byliśmy, jesteśmy, będziemy”, „Uniwersytet Warszawski”, „Zło dobrem zwyciężaj”; pomnik Ofiar 1970 roku z napisami „Gdynia” i z orłem w koronie, „Trzy krzyże, wizerunek MO”
	znaczki z napisami „Grudzień – 70”, „Solidarność”
1986	czapka z emblematem „S”
	emblemat w kształcie tarczy szkolnej z napisem: „Znak, któremu sprzeciwiać się będą”, a na rewersie krzyż i napis: „W polskiej szkole”
	flagi biało-czerwone: z czarną kotwicą, w którą wpisano literę „B”; z czarnym konturem granic Polski, wewnątrz którego narysowano kratę więzienną
	symboliczne uniesienie dłoni z palcami ułożonymi w kształcie litery „V” (victoria)
	transparenty z hasłami: „Broń honoru”; „Bóg Honor Miłość”; „Bóg Honor Ojczyzna”; cela więzienna z napisem: „Wolność sumienia 81–86”; „Jesteśmy Ziemia Radomska”; krzyże gdańskie z napisem: „Ufamy”; „Maryja Arką Solidarności narodu z Bogiem”; „Maryjo, Tyś jest Arką Solidarności”; „Nie ma wolności bez krzyża”; „Niech u twojego tronu załamie się potop”; „NSZZ Skarżysko-Kamienna” (na rewersie krzyże gdańskie na tle orła białego z napisem: „Region Świętokrzyski”); „Pani jasnogórska weź nas pod opiekę – „Solidarność” (ze zdjęciem ks. Popiełuszki); „Nie bójcie się – Solidarność”; „Popiełuszko jest patronem Solidarności”; pomnik Poległych Stoczniowców 1970 z napisem „Ufamy”; „Serce Polski w sercu Maryi”; „Solidarność – sens ludzkiego istnienia”; „Solidarność Gdańsk”; „Solidarność – Ryki 1986”; „Uwolnić więźniów sumienia 1981–1986” (napis na tle kraty), „Za Ojczyznę”, „Ziemia Radomska z wami”
	znaczki „Solidarności”

Rok	Rodzaj dekoracji
1987	czapki z napisem „Solidarność” (nałożyło je ok. 70 osób z różańcami na szyjach)
	emblematy w kształcie tarczy z napisem: „W polskiej szkole” (pod napisem krzyż)
	proporzec z napisem „Bóg Honor Ojczyzna” oraz z orłem w koronie i znakiem Polski Walczącej
	sztandar z wizerunkiem orła w koronie
	transparenty z napisami: „Geolodzy Warszawa”, „Jeszcze Polska nie zginęła, póki trwamy przy Tobie, Maryjo – Solidarność Warszawa”, „Katyń – 1940”, „Ks. Jerzy Popiełuszko – ofiara komunizmu”, „Maryjo, dźwignij Solidarny Polski Ród”, „Nie ma wolności bez trzeźwości”, „Maksymilian Kolbe – ofiara faszyzmu”, „Maryja Arką Solidarności Narodu z Bogiem”, „Solidarność”, „Ufamy Bogu – nie komunie”, „Wolność – trzeźwość”
1988	duży drewniany krzyż (niesiony przez żołnierza)
	emblemat z napisem „Boże, zbaw Polskę”
	flagi: biało-czerwona z hasłem „Bóg Honor Ojczyzna”; biało-czerwona z orłem za kratami i wizerunkiem Józefa Piłsudskiego oraz z napisem: „Uniwersytet Warszawski im. J[ózefa] Piłsudskiego”, włoska, papieska
	proporzec z napisem „Solidarność Polsko-Węgierska”
	symboliczne uniesienie dłoni z palcami ułożonymi w kształcie litery „V” (victoria)
	transparenty z hasłami: „Federacja Młodzieży Walczącej – Region Mazowsze”; „Jeszcze Polska nie zginęła, póki trwamy z Tobą, Maryjo – Solidarność Warszawa”; „Matko Boska, bądź naszą nadzieją”; „Matko, stajemy do apelu”; „Nie przyjmiemy naszej Polski, która nas nie kocha – Jan Paweł II”; „Nie pragniemy takiej Polski, która by nas nic nie kosztowała – Federacja Młodzieży Walczącej – Region Mazowsze”; „NSZZ »Solidarność« Ostrowiec”; „Solidarność”; „Solidarność Radom” (z wizerunkami Jana Pawła II i Lecha Wałęsy); „Solidarność Ursus – 88”; „Tylko miłość zwycięży – Solidarność Radom 88”; „Tylko naród trzeźwy – narodem wolnym”; „Tylko przed Bogiem klękniemy na kolana – Solidarność”; „Wyleczymy naszą Polskę z krwawych ran – Solidarność”; „Wytrwajcie, wytrwamy, zwyciężymy – Solidarność Koszalin Słupsk”; „Za Ojczyznę” (z konturami Polski i krzyżem); „Zawsze z Wami – Solidarność Ziemia Radomska”; „Zrzucę jarzmo niewolnicze, pęta moje zerwie czas, lecz do walki wciąż stawajcie, Polacy, wzywamy Was” (z wizerunkiem orła w koronie)

Źródło: AIPN Ra, 08/388, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-79”, Szyfrogram zastępcy naczelnika Wydziału IV KS MO mjr. Waldemara Kucharka dotyczący wymarszu WPP, 6 VIII 1979 r., k. 149–150; AIPN Ra, 08/573, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-80”, Szyfrogram zastępcy naczelnika Wydziału IV KS MO mjr. Waldemara Kucharka dotyczący WPP, 8 VIII 1980 r., k. 159–161; AIPN Ra, 08/688, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-81”, Szyfrogram naczelnika Wydziału IV KS MO ppłk. Czesława Sulejki dotyczący WPP, 6 VIII 1981 r., k. 78–80; *ibidem*, Szyfrogram zastępcy komendanta stołecznego MO mjr. Waldemara Kucharka dotyczący WPP, 7 VIII 1981 r., k. 89–90; *ibidem*, Szyfrogram zastępcy naczelnika Wydziału IV KW MO w Piotrkowie Trybunalskim ppor. Zdzisława Libusza dotyczący RPP, 8 VIII 1981 r., k. 100–103; AIPN Ra, 08/751, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-82”, Komunikat zastępcy naczelnika Wydziału „B” KW MO w Radomiu por. Feliksa Sobieszczańskiego dotyczący wyjścia I kolumny RPP, 6 VIII 1982 r., k. 49; *ibidem*, Informacja insp. Wydziału IV KW MO w Radomiu kpt. Andrzeja Tury z przekazu TW ps. „Hubert” dotycząca RPP, 8 VIII 1982 r., k. 60; *ibidem*, Informacja insp. Wydziału IV KW MO w Radomiu ppor. Adama Kawałka z przekazu KO ps. „Michał” dotycząca etapu RPP z dnia 10 VIII 1982 r., 11 VIII 1982 r., k. 73; *ibidem*, Informacja insp. Wydziału IV KW MO w Radomiu ppor. Andrzeja Murzyna z przekazu TW ps. „Kazio” dotycząca RPP, 13 VIII 1982 r., k. 84; *ibidem*, Informacja zastępcy naczelnika Wydziału IV KW MO w Częstochowie kpt. Stanisława Kowalczyka dotycząca wejścia pieszych pielgrzymek do Częstochowy w dniu

13 VIII 1982 r., 22 VIII 1982 r., k. 168; AIPN Ra, 08/864, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-83", Notatka służbowa insp. Wydziału V KW MO w Radomiu mł. chor. Andrzeja Kowalika i insp. Wydziału III KW MO W Radomiu por. Janusza Brzezińskiego dotycząca zabezpieczenia wyjścia grupy 8 RPP z parafii św. Teresy w Radomiu, 6 VIII 1983 r., k. 44–45; *ibidem*, Notatka służbowa dotycząca 272 WPP, 7 VIII 1983 r., k. 54; *ibidem*, Szyfrogram uzupełniający zastępcy naczelnika Wydziału IV KS MO mjr. Leszka Wolskiego dotyczący III WAPD, 5 VIII 1983 r., k. 87; *ibidem*, Szyfrogram naczelnika Wydziału IV KW MO w Radomiu mjr. Jana Turczynowskiego (z up. zastępca naczelnika kpt. Jan Sztyler) dotyczący WPP, 6 VIII 1983 r., k. 91; *ibidem*, Szyfrogram naczelnika Wydziału IV KW MO w Radomiu mjr. Jana Turczynowskiego (z up. zastępca naczelnika kpt. Jan Sztyler) dotyczący wyjścia RPP, 6 VIII 1983 r., k. 92; *ibidem*, Notatka służbowa insp. Wydziału IV KW MO w Radomiu kpt. Jana Sztylera dotycząca 272 WPP, 8 VIII 1983 r., k. 102–103; *ibidem*, Szyfrogram naczelnika Wydziału IV KW MO w Piotrkowie Trybunalskim kpt. Aleksandra Chorążego (z up. zastępca naczelnika mł. chor. A. Baliński) dotyczący WPP, 11 VIII 1983 r., k. 124–128; AIPN Ra, 08/914, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-84", Informacja insp. V grupy operacyjnej Wydziału IV WUSW w Radomiu chor. Jana Wolskiego z przekazu TW ps. „Hubert" dotycząca RPP, 14 VIII 1984 r., k. 149; *ibidem*, Informacja na temat Mszy św. przy ul. Młyńskiej (dotycząca RPP), 6 VIII 1984 r., k. 164; *ibidem*, Szyfrogram zastępcy naczelnika Wydziału IV WUSW w Siedlcach mjr. Helmuta Kucia dotyczący IV PPP, 6 VIII 1984 r., k. 199–200; *ibidem*, Szyfrogram zastępcy kierownika RUSW w Grójcu kpt. Tadeusza Czarneckiego dotyczący WPP, 9 VIII 1984 r., k. 224; *ibidem*, Szyfrogram zastępcy kierownika RUSW w Grójcu por. Piotra Kordela dotyczący „17" DA WPP, 9 VIII 1984 r., k. 228–230; *ibidem*, Szyfrogram naczelnika Wydziału IV WUSW w Radomiu mjr. Jana Turczynowskiego dotyczący 273 WPP, 8 VIII 1984 r., k. 231–232; *ibidem*, Szyfrogram naczelnika Wydziału IV SUSW mjr. Leszka Wolskiego dotyczący wyjścia WPP, 6 VIII 1984 r., k. 238–239; AIPN Ra, 08/1035, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-85", Szyfrogram zastępcy naczelnika Wydziału IV SUSW por. Józefa Baczyńskiego dotyczący WPP, 6 VIII 1985 r., k. 129–130; *ibidem*, Szyfrogram zastępcy naczelnika Wydziału IV WUSW w Radomiu mjr. Jana Sztylera dotyczący wyjścia RPP, 6 VIII 1985 r., k. 136; *ibidem*, Szyfrogram zastępcy kierownika RUSW w Lipsku por. Adama Kawałka dotyczący PPP, 7 VIII 1985 r., k. 169–170; *ibidem*, Notatka służbowa kierownika Sekcji Operacyjnej RUSW w Grójcu st. chor. Jana Wiśniewskiego dotycząca 274 WPP, 8 VIII 1985 r., k. 172; AIPN Ra, 08/1053, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-86", Szyfrogram naczelnika Wydziału IV WUSW w Radomiu ppłk. Jana Turczynowskiego (z up. sierż. Jerzy Dychała) dotyczący RPP, 13 VIII 1986 r., k. 128–129; *ibidem*, Szyfrogram zastępcy naczelnika Wydziału IV WUSW w Kielcach kpt. Stanisława Ryraka dotyczący RPP, 11 VIII 1986 r., k. 143; *ibidem*, Notatka służbowa funkcjonariusza SRD ZOMO RUSW w Radomiu st. sierż. Tadeusza Kaczmarzyka dotycząca wyjścia RPP, 6 VIII 1986 r., k. 172; *ibidem*, Notatka służbowa funkcjonariusza SRD ZOMO RUSW w Radomiu sierż. szt. Andrzeja Karaska dotycząca wyjścia RPP, 6 VIII 1986 r., k. 174; *ibidem*, Notatka służbowa funkcjonariusza RSW RUSW w Radomiu kpr. Aleksandra Kulika dotycząca wyjścia RPP, 6 VIII 1986 r., k. 176; *ibidem*, Szyfrogram zastępcy naczelnika Wydziału IV WUSW w Piotrkowie Trybunalskim por. Zdzisława Libusza dotyczący 275 WPP, 10 VIII 1986 r., k. 181–182; *ibidem*, Szyfrogram zastępcy kierownika RUSW w Grójcu kpt. Tadeusza Czarneckiego dotyczący WAPD, 8 VIII 1986 r., k. 208; *ibidem*, Szyfrogram naczelnika Wydziału IV SUSW ppłk. Stefana Mikosa dotyczący wyjścia WPP, 6 VIII 1986 r., k. 217–218; *ibidem*, Szyfrogram zastępcy kierownika RUSW w Zwoleniu st. sierż. szt. Janusza Korpika dotyczący PPP, 5 VIII 1986 r., k. 227–228; AIPN Ra, 08/1055, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-87", Szyfrogram zastępcy kierownika RUSW w Zwoleniu ppor. mgr. Stanisława Wilka dotyczący grupy zwoleńskiej RPP, 5 V 1987 r., k. 178; *ibidem*, Szyfrogram zastępcy kierownika RUSW w Zwoleniu ppor. Stanisława Wilka dotyczący PPP, 6 V 1987 r., k. 180; *ibidem*, Szyfrogram zastępcy kierownika RUSW w Białobrzegach por. Wiesława Fruby dotyczący PPP i WPP, 8 VIII 1987 r., k. 202–203; *ibidem*, Szyfrogram naczelnika Wydziału IV WUSW w Radomiu ppłk. Jana Turczynowskiego (z up. zastępca kierownika RUSW w Grójcu mjr Tadeusz Czarnecki) dotyczący WAPD, 11 VIII 1987 r., k. 207; *ibidem*, Szyfrogram naczelnika Wydziału IV WUSW ppłk. Jana Turczynowskiego (z up. por. Czesław Tersa) dotyczący I kolumny RPP, 11 VIII 1987 r., k. 210; *ibidem*, Szyfrogram naczelnika Wydziału IV WUSW w Radomiu ppłk. Jana Turczynowskiego dotyczący WPP, 8 VIII 1987 r., k. 211–212; AIPN Ra, 08/1060, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-88", Szyfrogram

zastępcy kierownika RUSW w Grójcu mjr. Tadeusza Czarneckiego dotyczący WPP, 7 VIII 1988 r., k. 156; *ibidem*, Szyfrogram naczelnika Wydziału IV SUSW mjr. Wojciecha Kwiatkowskiego dotyczący 277 WPP, 6 VIII 1988 r., k. 161–163; *ibidem*, Szyfrogram st. insp. Wydziału IV WUSW w Radomiu por. Jerzego Dychały dotyczący I kolumny RPP, 10 VIII 1988 r., k. 189; *ibidem*, Szyfrogram zastępcy naczelnika Wydziału IV WUSW w Częstochowie mjr. Zbigniewa Gondka dotyczący II kolumny RPP, 13 VIII 1988 r., k. 225–226.

W 1976 r. „kierownik na odprawie z księżmi i aktywem pielgrzymki zakomunikował, że przejście przez ulice Częstochowy odbywać się będzie bez haseł, dekoracji i wystroju”[102]. Funkcjonariusz SB odnotował, że „organizatorzy [pielgrzymki] zrezygnowali w bieżącym roku [1976 – L.G., P.T.] z oprawy zewnętrznej podczas przemarszu pielgrzymki przez ulice Częstochowy (transparenty, hasła, chorągwie)”[103]. Jak informował na początku czerwca 1976 r. naczelnik Wydziału IV KS MO ppłk Jerzy Kwil, „organizatorzy [pielgrzymki] podjęli decyzję o ujednoliceniu dekoracji poszczególnych grup pielgrzymkowych – przedpielgrzymkowych – przed pielgrzymką na czele będzie niesiony obraz M[atki] B[oskiej] Częstochowskiej, poszczególne grupy będą niosły jedynie tablice z numerem, a każda podgrupa będzie miała osobną tablicę”[104]. Również w 1978 r. funkcjonariusze radomskiej bezpieki stwierdzili, że podczas pielgrzymki nie było „haseł i napisów o treści tak religijnej, jak też społecznej, zarówno w grupach, jak i na trasie”[105]. Uczestnicy pielgrzymki radomskiej zapamiętali, że na czele pochodu niesiono krzyż, kapliczkę z Chrystusem frasobliwym i tzw. lizak, określający kolor i numer grupy[106]. W okresie stanu wojennego flagi niesione przez pielgrzymów były czasami przepasane czarnym kirem. Najczęściej jednak pątnicy mieli transparenty nawiązujące do wątków religijnych, patriotycznych, społecznych, np. do „Solidarności”. Szczególnie dużo flag i transparentów pojawiło się w latach 1984–1988. Działania SB zmierzające do wyeliminowania tych dekoracji zakończyły się niepowodzeniem. Napisy na transparentach były wykonywane solidarycą, aby podkreślić, że naród polski mimo zamachu na jego wolność się nie poddał. Pielgrzymi manifestowali to również, podnosząc dłonie z palcami ułożonymi w kształcie litery „V”. Piotr Kozakiewicz, członek „Solidarności” Ziemi Radomskiej, uczestnik pielgrzymki radomskiej w 1982 r., w swoich zapiskach zanotował: „Weszliśmy do Częstochowy w piątek, to jest po tygodniu marszu, 13 sierpnia br., a jednocześnie w 244 dniu stanu wojennego. Zarówno pielgrzymi, jak i witający nas unieśli ręce do góry z palcami w kształcie litery V – na znak zwycięstwa. Z takim powitaniem, modlitwą i pieśnią na ustach wchodziły prawie wszystkie kompanie z różnych stron kraju”[107]. Wydaje się, że początek tej praktyki wśród pielgrzymów sięga 1976 r., kiedy to po zamieszkach w Radomiu i Ursusie pątnicy radomscy przeszli aleją Najświętszej Maryi Panny w całkowitym milczeniu, z dłońmi uniesionymi w geście zwycięstwa. Podobny gest wykonali, klęcząc na placu jasnogórskim[108].

Oprócz transparentów pielgrzymi nieśli proporce z emblematami kościelnymi i związkowymi, a także mieli przypięte do czapek znaczki „Solidarności”. Jak wspomina Piotr Kozakiewicz, „jako symbol zewnętrzny nieśliśmy proporzec z emblematami kościelnymi i naszego Związku, zostawiając ten ostatni jako wotum u stóp Cudownego Obrazu Matki Boskiej Częstochowskiej. [...] Powitała nas zmęczonych i strudzonych, ale jednocześnie pełnych wiary i nadziei Jasna Góra, z ogromnym emblematem na swych murach białego orła w koronie z obrazem Matki Boskiej Częstochowskiej na swym korpusie, stojącego na biało-czerwonej literze V, jednak jeszcze oplecionego cierniami. Witał nas również

portret Ojca Świętego niemogącego, wbrew swojej woli, przybyć na Jasną Górę na jubileusz 600-lecia cudownego obrazu Matki Boskiej Częstochowskiej”[109].

Warto też wspomnieć o dekorowaniu kościołów, krzyży, kapliczek znajdujących się na trasie przemarszu pielgrzymów, zwłaszcza w miejscowościach, gdzie oni nocowali. W jednym z dokumentów sprawy obiektowej krypt. „Pątnicy” napisano m.in.: „Liczyć się należy jednak z tym, że tradycyjnie już parafianie dekorować będą trasę przemarszu pielgrzymki (głównie w miejscowościach, gdzie pątnicy będą odpoczywać) emblematami kultu religijnego, a także odnawiać i dekorować krzyże, kapliczki przydrożne itp.”[110] W planach przedsięwzięć operacyjnych SB wobec pielgrzymów dużo miejsca poświęcano rozeznaniu charakteru i rozmiaru tych inicjatyw, jak również wywieraniu presji na proboszczów, by rezygnowali z dekoracji. Czasami odnotowywano brak na trasie jakichkolwiek dekoracji[111]. Szansy na ograniczanie podczas pielgrzymek symboliki religijnej, podkreślającej ich znaczenie, kierownictwo partyjne upatrywało w tzw. lojalizacji proboszczów parafii znajdujących się na trasie przemarszu. Zadanie to zlecano funkcjonariuszom SB w ramach przewidzianych zadań operacyjnych. W 1981 r. starszy inspektor Wydziału IV KW MO w Radomiu kpt. Janusz Jaworski odnotował: „Oceniamy, że w roku bieżącym na terenie województwa radomskiego, przez które przebiegała trasa pielgrzymki, było mniejsze zainteresowanie ze strony ludności zamieszkałej przy trasie przemarszu, szczególnie znalazło to wyraz w braku jakichkolwiek dekoracji emblematami religijnymi trasy przemarszu”[112]. W kolejnych latach takie oceny były coraz częściej formułowane przez esbeków[113]. Jednakże ze źródeł kościelnych wynika, że nie zaprzestano dekorowania tras. Na przykład w „Kronice Diecezji Sandomiersko-Radomskiej” z 1981 r. czytamy: „trasa pielgrzymkowa przystrojona była powitalnymi bramami, przy drogach ustawiano ołtarzyki oraz dekorowano emblematami religijnymi. Ludzie licznie gromadzili się przy figurach i krzyżach, a młodzież i dzieci witały pielgrzymów kwiatami”[114].

Literatura „nielegalna”

Przedmiotem zainteresowania SB była także rozpowszechniana wśród pielgrzymów literatura podziemna, m.in. biuletyny, broszury, pisma, ulotki, petycje (zob. tabela 26). Autorami „nielegalnych” publikacji były m.in. osoby związane ze zdelegalizowaną „Solidarnością”, przedstawiciele organizacji niepodległościowych, studenckich lub społecznych. Niektóre pozycje uznane za nielegalne zostały wydane przez Kościół.

Tabela 26. Literatura podziemna kolportowana wśród uczestników pielgrzymek

Rok	Rodzaj publikacji	Tytuł[115]
1976	ulotka	„Samoobrona Wiary”
1978	list	„List otwarty do Iriny Orłowej w Moskwie, żony uwięzionego Jurija Orłowa”
	petycja	„Petycja do Marszałka Sejmu w sprawie udostępnienia Kościołowi Radia i Telewizji”
	pisma	„Opinia” nr 6, „Robotnik”

Rok	Rodzaj publikacji	Tytuł[115]
1978	ulotki	„Czerwiec 78", „Deklaracja TKN", „Dokumenty bezprawia", „Droga", „Gospodarz", „Indeks", „Katyń", „Kronika Łódzka", „Maitri", „MIK", „Niezależne Związki Zawodowe", „Obywatel a SB", „Oświadczenie" (dotyczące przemianowania Polskiego Komitetu Obrony Życia i Rodziny na Polski Komitet Obrony Życia, Rodziny i Narodu), „Pątnicy włoscy", „Prawda o Katyniu", „Protest chłopów w związku z małym wymiarem rent i emerytur", „Protest SKS wyższych uczelni Trójmiasta w sprawie procesu Błażeja Wyszkowskiego", „Rezolucja", „Samoobrona wiary" „Wieści"
1979	biuletyn	„Dom Rekolekcyjny Duszpasterstwa Trzeźwości"
	broszury	„Bóg, małżeństwo, rodzina", „Człowiek oskalpowany", „Drogi w głąb"
	ulotki	„A prawda was wyzwoli", „Gdy czarny orzeł znak krzyża splugawi", „Gospodarz", „Komitet Samoobrony Chłopskiej Ziemi Lubelskiej", „Niezwykła sensacja przepowiedziana przed 46 laty o przyszłych losach Polski", „Orędownik", „Powstanie Komitetu Samoobrony Chłopskiej", „Zamieszczono w dzienniku", nt. „Powołań"
1980	biuletyny	„Opinie", „Biuletyn Informacyjny KSCh ZG"
	ulotki	„Berlin – 1936; „Komitet Porozumienia na rzecz Samostanowienia Narodu"; „KPN", sierpień 1980, nr 1 i 2; „W dniach świąt żołnierza polskiego"
1981	znaczki	NSZZ „Solidarność" – Mazowieckie Zakłady Owocowo-Warzywne
	ulotki	„Żądamy wolności", NSZZ „Solidarność" Regionu Mazowsze, „Niezależność", „Telefon", „Polityczni", „Pieśni konfederatów"
1982	broszura	„Józef Piłsudski w latach 1867–1935 – życie i działalność"
1984	broszura	„Młodzież walczy" (fragment biuletynu Młodzieży Ziemi Radomskiej, wzywającego do nauczania w szkołach prawdziwej historii)
1985	broszury	„Ks. Jerzy Popiełuszko obrońca nienarodzonych", „Do przemyślenia", kazania ks. Jerzego Popiełuszki
	kasety	kazania ks. Jerzego Popiełuszki
1987	ulotki	„Solidarność zwycięży" (na rewersie tekst z testamentu kard. Stefana Wyszyńskiego)
1988	pisma	„Horyzont. Pismo Organizacji Solidarność Walcząca" 1988, nr 18; „Polska Niepodległa. Pismo Polskiej Partii Niepodległościowej" 1987; „Sprawa. Pismo Okręgu Warszawskiego PPN", lipiec 1988, nr 11; „Wolny Robotnik"

Źródło: AIPN, 0713/130, Szyfrogram naczelnika Wydziału IV KW MO w Piotrkowie Trybunalskim ppłk. Ryszarda Pedy (z up. st. insp. por. Stefan Kołat) dotyczący WPP z dnia 9 VIII 1976 r., 10 VIII 1976 r., k. 46–48; *ibidem*, Szyfrogram ppłk. Ryszarda Pedy (z up. por. Stefan Kołat) dotyczący WPP z dnia 11 VIII 1976 r., 12 VIII 1976 r., k. 41–42; AIPN Ra, 08/243, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-78", Treść ulotki [Samoobrona wiary]; *ibidem*, Szyfrogram naczelnika Wydziału IV KW MO w Piotrkowie Trybunalskim por. Aleksandra Chorążego (z up. kpt. Eugeniusz Kozłowski) dotyczący 5 etapu WPP, 11 VIII 1978 r., k. 263–267; *ibidem*, Szyfrogram por. Aleksandra Chorążego (z up. kpt. Eugeniusz Kozłowski) dotyczący WPP, 12 VIII 1978 r., k. 268–272; *ibidem*, Informa-

cja KS MO dotycząca 267 WPP, 22 VIII 1978 r., k. 280–288; AIPN Ra, 08/388, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-79", Informacja insp. Wydziału III KW MO w Radomiu plut. Bogdana Robaka z przekazu TW ps. „Maks", dotycząca WPP i RPP, 14 VIII 1979 r., k.142; *ibidem*, Szyfrogram naczelnika Wydziału IV KW MO w Radomiu kpt. Jana Turczynowskiego dotyczący przemarszu WPP przez teren woj. radomskiego w dniu 7 i 8 sierpnia, 8 VIII 1979 r., k. 160–162; *ibidem*, Szyfrogram naczelnika Wydziału IV KW MO w Piotrkowie Trybunalskim kpt. Aleksandra Chorążego dotyczący 4 etapu WPP, 10 VIII 1979 r., k. 168–171; *ibidem*, Szyfrogram kpt. Aleksandra Chorążego (z up. zastępca naczelnika ppor. Zdzisław Libusz) dotyczący WPP, 12 VIII 1979 r., k. 176–178; *ibidem*, Analiza materiałów dotyczących sprawy obiektowej krypt. „Pątnicy-79", opracowana przez kierownika Sekcji II Wydziału IV KW MO w Radomiu ppor. Jerzego Drogosiewicza, 6 III 1980 r., k. 198; AIPN Ra, 08/243, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-80", Szyfrogram insp. Wydziału IV KS MO ppor. W. Gawora dotyczący WPP, 7 VIII 1980 r., k. 154; *ibidem*, Szyfrogram naczelnika Wydziału IV KS MO ppłk. Czesława Sulejki dotyczący WPP, 6 VIII 1980 r., k. 137–139; AIPN Ra, 08/668, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-81", Szyfrogram zastępcy naczelnika Wydziału IV KW MO w Piotrkowie Trybunalskim ppor. Zdzisława Libusza dotyczący WPP, 9 VIII 1981 r., k. 104–105; *ibidem*, Szyfrogram zastępcy naczelnika Wydziału IV KW MO w Piotrkowie Trybunalskim mjr. Sergiusza Dąbrowskiego dotyczący WPP, 10 VIII 1981 r., k. 108–113; *ibidem*, Ocena przebiegu 270 pieszej pielgrzymki z Warszawy do Częstochowy oraz realizacji jej operacyjnego zabezpieczenia przez Wydział IV KW MO w Radomiu w czasie przemarszu przez teren woj. radomskiego, opracowany przez insp. Wydziału IV szer. K. Kucpera, 13 X 1981 r., k. 133–139; AIPN Ra, 08/751, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-82", Szyfrogram naczelnika Wydziału IV KW MO w Radomiu mjr. Jana Turczynowskiego dotyczący WPP, 8 VIII 1982 r., k. 137–140; AIPN Ra, 08/914, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-84", Informacja insp. Wydziału IV WUSW w Radomiu chor. Jana Wolskiego z przekazu TW ps. „Hubert" dotycząca RPP, 14 VIII 1984 r., k. 149; AIPN Ra, 08/1035, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-85", Szyfrogram zastępcy kierownika RUSW w Białobrzegach por. Wiesława Fruby dotycząca PPŁ, 8 VIII 1985 r., k. 192–193; AIPN Ra, 08/1055, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-87", Szyfrogram zastępcy kierownika RUSW w Zwoleniu ppor. Stanisława Wilka dotyczący PPP, 7 VIII 1987 r., k. 191; AIPN Ra, 08/1060, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-88" Szyfrogram zastępcy szefa RUSW ds. SB w Grójcu mjr. Tadeusza Czarneckiego dotyczący 277 WPP, 9 VIII 1988 r., k. 172; *ibidem*, Szyfrogram insp. Wydziału IV WUSW w Radomiu por. Jerzego Dychały dotyczący I kolumny RPP, 10 VIII 1988 r., k. 189.

Jak wynika z tego zestawienia, w latach 1976–1977 i 1983 w dokumentach SB nie odnotowano żadnych publikacji „nielegalnych". Szczególnie dużo takich wydawnictw, zwłaszcza ulotek o charakterze politycznym i społecznym, pojawiło się za to w latach 1978–1979. Aż do 1987 r. wśród pielgrzymów były rozpowszechniane ulotki, a w 1988 r. przeważały czasopisma.

Zdarzały się także przypadki kolportowania publikacji, których autorami byli funkcjonariusze SB. Wydawnictwa te miały na celu dyskredytowanie kierownictwa pielgrzymki i samych pątników, zwłaszcza „17" DA. Jako przykład można wymienić ulotkę z 1976 r. zatytułowaną *Samoobrona wiary*. Zarówno organizatorzy pielgrzymki, jak i pątnicy byli przekonani, że jest ona autorstwa SB. W jednym z dokumentów funkcjonariusz SB informował: „Księża [Hubert] Czuma, [Witold] Andrzejewski i [Ludwik] Wiśniewski powstałą sytuację chcą zdyskontować na rzecz Kościoła i duszpasterstwa akademickiego. Wypowiadali się publicznie, że ulotki są dziełem Służby Bezpieczeństwa, która dąży do obniżenia rangi Kościoła, duszpasterstwa akademickiego i pielgrzymki"[116].

Podsumowując rozważania zawarte w tym podrozdziale, można stwierdzić, że w omawianym okresie funkcjonariuszom SB nie udało się znacznie ograniczyć rozpowszechniania tzw. literatury nielegalnej mimo podejmowania przez nich licznych działań mających na celu przeciwdziałanie temu zjawisku.

[1] I. Matuszewski, *Słowo wstępne* [w:] *W blasku błogosławionego Jana Pawła II*..., s. 21–23.

[2] Do innych przyczyn rozwoju liczebnego pielgrzymek na Jasną Górę należy zaliczyć również wybranie Karola Wojtyły na papieża oraz jego podróż, już jako Jana Pawła II, do Polski.

[3] Z.S. Jabłoński, *Jasna Góra na przełomie epok 1978–1989* [w:] *Częstochowa. Dzieje miasta i klasztoru jasnogórskiego*, red. M. Antoniewicz i in., t. 4, Częstochowa 2007, s. 403–400.

[4] Księża krytykowali w kazaniach niektóre posunięcia rządu i dawali wyraz swoim sympatiom dla podziemia niepodległościowego. Wypowiedzi te były pewnego rodzaju samoobroną, wynikającą z poczucia zagrożenia (ks. B. Stanaszek, *Diecezja sandomierska w powojennej rzeczywistości politycznej w latach 1945–1967*, t. 2: *Duszpasterstwo i laicyzacja życia społecznego*, Sandomierz 2006, s. 119).

[5] Z protokołów przesłuchań byłych funkcjonariuszy SB, m.in. Jerzego Stanisława Maciejowskiego, przez prokuratora OKŚZpNP w Warszawie Adama Sidora wyłania się obraz przestępczych działań prowadzonych przez funkcjonariuszy MSW. Wśród zamordowanych kapłanów, którzy wyrażali sprzeciw wobec systemu komunistycznego, byli: Jerzy Popiełuszko (zm. 19 X 1984 r. w okolicach Włocławka), Leon Błaszczak (zm. 26/27 XII 1982 r. w Cielętnikach, gm. Dąbowa Zielona), Sylwester Zych (zm. 10/11 VII 1989 r. w Krynicy Morskiej), Stanisław Suchowolec (zm. 29/30 I 1989 r. w Białymstoku), Roman Kotlarz (zm. 18 VIII 1976 r. w Pelagowie k. Radomia na skutek kilkakrotnego pobicia przez funkcjonariuszy SB), Stefan Niedzielak (zm. 20/21 I 1989 r. w Warszawie), Stanisław Kowalczyk, dominikanin z Poznania (zm. 17 IV 1983 r. w Wydartowie w wyniku wypadku drogowego), Stanisław Palimąka (zm. 27 II 1985 r. w Klimontowie), Antoni Kij (zm. 12 VIII 1984 r. w Gdańsku), Piotr Popławski (zm. 21 VI 1985 r., powieszony w lesie obok wsi Kozilki, gm. Zabłudów). Długa jest również lista świeckich opozycjonistów, zamordowanych przez SB: Sławomir Jaros, działacz „Solidarności" (zm. 29 XI 1983 r. w Krakowie), Jan Witold Strzelecki (zm. 11 VII 1988 r. w Warszawie), Kazimierz Majewski (brak innych danych), Zbigniew Tokarczyk (zm. 23/24 II 1984 r. w Stalowej Woli), Mieczysław Rokitowski (zm. 3 IV 1982 r. w areszcie w Rzeszowie-Załężu), Tadeusz Szewczuk (zm. 3 III 1984 r. w Warszawie), Zbigniew Szkarłata (zm. 2 II 1986 r., znaleziony nieprzytomny obok hotelu „Orbis"), Paweł Borys Kuczkowski (zm. 17 I 1984 r., powieszony w pokoju hotelowym w Nysie), Emil Piotr Barchański (znaleziony 5 VI 1985 r. w Warszawie, na brzegu Wisły), Marcin Antonowicz (zginął podczas przewożenia radiowozem 19 X 1985 r. w Olsztynie), Lesław Martin (zm. 11 I 1985 r. we Wrocławiu), Roman Bary (zwłoki znaleziono w kanale Raduni 19 VII 1983 r. w Pruszczu Gdańskim), Zbigniew Sieminuk (powieszony 8 I 1983 r. w celi Aresztu Śledczego w Białymstoku), Jan Ziółkowski (zatrzymany przez MO pod zarzutem kradzieży, zm. 5 III 1983 r. w szpitalu w Poznaniu w wyniku odniesionych ran), Tadeusz Frąś (zm. 7 IX 1983 r. w Krakowie), Jan Samsonowicz (zm. 30 VI 1983 r. w Gdańsku, powieszony na pasku na ogrodzeniu stadionu RKS Stoczniowiec Gdański), Krzysztof Jasiński (zm. 10 IV 1983 r., znaleziony na torach na stacji kolejowej w Elblągu), Małgorzata Targońska-Grabińska (zm. 9 V 1985 r. w Warszawie), Aniela Pasiewicz (zm. 21/22 VII 1989 r. w Warszawie), Zbigniew Wołoszyn, działacz „Solidarności" (zm. 9 I 1987 r. w Warszawie), Piotr Bartoszcze (zm. 9 II 1984 r. w Sławęcinie) (IPN – OKŚZpNP w Warszawie, S 17/06/Zk/I, k. 1331–1337). Zob. też W. Brenda, *Pierwsze lata Kościoła katolickiego w powiecie piskim na tle sytuacji społeczno-wyznaniowej po II wojnie światowej* [w:] *Wczoraj i dziś. Z dziejów Kościoła rzymskokatolickiego w Polsce północno-wschodniej*, red. W. Brenda, A. Pyżewska, K. Sychowicz, Białystok 2014, s. 102–104; P. Mardyła, *Duszpasterstwo w czasach stalinowskich. Władze komunistyczne wobec działalności duszpasterskiej Kościoła rzymskokatolickiego w archidiecezji krakowskiej w latach 1945–1956*, Kraków 2009, s. 139–140).

[6] Cyt. za: A. Rastawicka, *Sługa Boży Kardynał Stefan Wyszyński a Piesza Pielgrzymka Warszawska* [w:] *W blasku błogosławionego Jana Pawła II*..., s. 195–196.

[7] *Ibidem*, s. 197.

[8] *Ibidem.*

[9] *Ibidem*, s. 197–198.

[10] *Ibidem*, s. 196–197.

[11] *Ibidem*, s. 197.

[12] *Ibidem*, s. 196.

[13] AIPN, 0713/130, Sprawa obiektowa z 1976 r., Informacja zastępcy komendanta stołecznego MO ds. SB ppłk. Edwarda Kasperskiego dotycząca przebiegu 260 pielgrzymki pieszej z Warszawy do Częstochowy, 18 VIII 1976 r., k. 11–20.

[14] AIPN, 0713/259, t. 2, Diariusz 267 pieszej pielgrzymki z Warszawy do Częstochowy (6–14 VIII 1978 r.), k. 59–65.

[15] AIPN, 0713/130, Sprawa obiektowa z 1976 r., Informacja zastępcy komendanta stołecznego MO ds. SB ppłk. Edwarda Kasperskiego dotycząca przebiegu 260 pielgrzymki pieszej z Warszawy do Częstochowy, 18 VIII 1976 r., k. 11–20.

[16] Z.S. Jabłoński, *Pielgrzymowanie na Jasną Górę w czasie i przestrzeni*..., s. 306–351. Ojciec Zachariasz wspominał, że w 1969 r. oo. paulini, będący duszpasterzami w kościele Świętego Ducha, zdecydowali się na opracowanie materiałów przeznaczonych na konferencje dla przewodników grup; w tematyce ogólnej uwzględniono przede wszystkim program duszpasterski Episkopatu Polski. Przedsięwzięcie to zaaprobował kard. Wyszyński. Opraco-

wanie konferencji powierzono wybitnym publicystom, duszpasterzom, profesorom wyższych uczelni katolickich, m.in. Jackowi Salijowi OP, Józefowi Tischnerowi, Andrzejowi Santorskiemu, oo. paulinom z WSD i zakonu paulinów w Krakowie oraz osobom świeckim (*ibidem*, s. 341).

[17] AIPN, 0713/130, Sprawa obiektowa z 1976 r., Informacja dotycząca przebiegu 260 pielgrzymki pieszej z Warszawy do Częstochowy, 18 VII 1976 r., k. 12.

[18] *Ibidem*, Szyfrogram naczelnika Wydziału IV KW MO w Siedlcach ppłk. Ryszarda Durki (z up. zastępca naczelnika Wydziału III KW MO w Siedlcach por. Waldemar Czarnocki) dotyczący studentów grupy 17 DA WPP (Program dla pątników wcześniej przybyłych do Warszawy na tzw. zlot przygotowawczy w dniach 1–5 VIII 1976 r.), 13 VIII 1976 r., k. 34. Kazania i konferencje były wygłaszane nie tylko podczas samej pielgrzymki, lecz także w okresie ją poprzedzającym. Co roku potencjalni uczestnicy pielgrzymki wywodzący się z DA z terenu całej Polski i z różnych krajów europejskich brali udział w tzw. zlocie przygotowawczym, który odbywał się w dniach 1–5 sierpnia. Program zlotu obejmował spotkania uczestników organizowane w różnych miejscach Warszawy i poza jej granicami, najczęściej związane z ważnymi wydarzeniami narodu polskiego i mające charakter patriotyczno-religijny. Dla uczestników zlotu były też przewidziane audiencje u kard. Stefana Wyszyńskiego (*ibidem*, Kronika 260 pieszej pielgrzymki z Warszawy do Częstochowy w dniach 6–16 VIII 1976 r., k. 4). Tajny współpracownik „Ares" doniósł, że 1 VIII 1976 r., w rocznicę powstania warszawskiego, w kościele św. Anny w Warszawie odprawiono nabożeństwo, w którym uczestniczyła blisko 200-osobowa grupa młodzieży. Ojciec Hubert Czuma w swoim wystąpieniu stwierdził m.in.: „w czasie powstania warszawskiego walczono o Polskę wolną i samodzielną, o wolność słowa, o wolność religijną, której obecnie nie ma. Liczono na pomoc, lecz »przyjaciel« stał nad Wisłą, przyglądał się, jak Warszawa ginie, ale nie pomógł. Przykład walk powstańców o wolną i samodzielną Polskę powinien i musi być przykładem dla młodych pokoleń Polaków" (*ibidem*, k. 2). W Palmirach jeden z księży mówił w kazaniu o konieczności zaprzestania wyścigu zbrojeń, gdyż kontynuowanie go „może doprowadzić do nowej wojny, której ofiarami będą miliony ludzi pomordowanych, podobnie jak w Palmirach". Nawiązując do zbrodni hitleryzmu, oświadczył, że „za to ponosi odpowiedzialność całe katolickie społeczeństwo Niemiec" (AIPN, 0713/130, Sprawa obiektowa z 1976 r., Szyfrogram naczelnika Wydziału IV KW MO w Siedlcach ppłk. Ryszarda Durki, zastępcy naczelnika Wydziału III KW MO w Siedlcach (z up. por. Waldemar Czarnocki) dotyczący studentów grupy 17 DA WPP (Program dla pątników wcześniej przybyłych do Warszawy na tzw. zlot przygotowawczy w dniach 1–5 VIII 1976 r.), 13 VIII 1976 r., k. 34).

[19] AIPN, 0713/130, Sprawa obiektowa z 1976 r., Kronika 260 pieszej pielgrzymki z Warszawy do Częstochowy w dniach 6–16 VIII 1976 r., k. 1–10; *ibidem*, Informacja zastępcy komendanta stołecznego MO ds. SB ppłk. Edwarda Kasperskiego dotycząca przebiegu 260 pielgrzymki pieszej z Warszawy do Częstochowy, 18 VIII 1976 r., k. 11–20; *ibidem*, Diariusz przemarszu 260 WPP z Warszawy do Częstochowy w dniach 9–12 VIII 1976 r., opracowany przez Wydział IV Departamentu IV MSW, k. 70–78. Szerzej na temat radomskiego Czerwca i jego wpływu na nastroje w województwie radomskim (również na pielgrzymkę pieszą) zob. P. Sasanka, *Czerwiec 1976*...; A. Sobieraj, *Radomska droga do wolności*, Radom 2008; *Solidarność Ziemia Radomska w dokumentach 1980–1989*, wstęp, wybór i oprac. M. Wierzbicki, Lublin 2010; M. Wierzbicki, *NSZZ „Solidarność" Ziemia Radomska* [w:] *NSZZ „Solidarność" 1980–1989*, red. Ł. Kamiński, G. Waligóra, t. 5: *Polska środkowo-wschodnia*, Warszawa 2010, s. 437–475; D. Morgan, *Konflikt pamięci. Narracje radomskiego czerwca 1976*, tłum. J. Popowski, Warszawa 2004.

[20] AIPN, 0713/130, Sprawa obiektowa z 1976 r., Kronika 260 pieszej pielgrzymki z Warszawy do Częstochowy w dniach 6–16 VIII 1976 r., k. 1–10; *ibidem*, Informacja zastępcy komendanta stołecznego MO ds. SB ppłk. Edwarda Kasperskiego dotycząca przebiegu 260 pielgrzymki pieszej z Warszawy do Częstochowy, 18 VIII 1976 r., k. 11–20; *ibidem*, Szyfrogram naczelnika Wydziału IV KW MO w Radomiu mjr. Ryszarda Rypińskiego (z up. st. insp. Wydziału „C" KW MO w Radomiu kpt. Józef Zuchnicki) dotyczący 2 etapu WPP z dnia 7 VIII 1976 r., 8 VIII 1976 r., k. 51–52.

[21] AIPN Ra, 08/388, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-79", Szyfrogram naczelnika Wydziału IV KW MO w Radomiu kpt. Jana Turczynowskiego dotyczący przemarszu WPP przez woj. radomskie, 7 VIII 1979 r., k. 160–162.

[22] *Ibidem*.

[23] *Ibidem*.

[24] AIPN Ra, 08/573, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-80", Notatka służbowa dzielnicowego KM MO w Radomiu Władysława Harendy dotycząca wyjścia RPP, 6 VIII 1980 r., k. 122.

[25] AIPN Ra, 08/668, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-81", Szyfrogram naczelnika Wydziału IV KW MO w Radomiu mjr. Jana Turczynowskiego, dotyczący przemarszu WPP przez Grójec oraz głoszonych konferencji, 7 VIII 1981 r., k. 85–86. W każdej podgrupie „17" DA odczytano komunikat dotyczący zerwania rozmów między KKP a władzami. Ksiądz Witold Andrzejewski, komentując treść tego komunikatu, stwierdził, że „wyłączną winę za to ponosi rząd, który wykazał złą wolę i zlekceważył »Solidarność«" (*ibidem*).

[26] AIPN Ra, 08/668, Szyfrogram naczelnika Wydziału IV KW MO w Radomiu mjr. Jana Turczynowskiego (z up. kierownik Sekcji I ppor. Adam Kawałek) dotyczący WPP, 7 VIII 1981 r., k. 81–82. Podczas porannego nabożeństwa w Orońsku ksiądz, nawiązując do wyprowadzenia narodu wybranego z Egiptu, stwierdził: „Polacy posiadają również znamiona narodu wybranego i dlatego winni ufać Bogu; dlatego z ciemności, niesprawiedliwości, nędzy, a nawet po-

niżenia, winniśmy iść w kierunku M[atki] B[oskiej] Częstochowskiej na Jasną Górę i liczyć na Jej pomoc i wstawiennictwo". Nawoływał również do „solidaryzowania się wszystkich w przeżywaniu cierpień dnia codziennego; do rozwijania wśród pielgrzymów cech chrześcijańskich: miłości, pokory, niesienia sobie wzajemnej pomocy". Kapłan ten określił pielgrzymkę jako rekolekcje, które powinny się stać kamieniem węgielnym odnowy moralnej, jaką przeżywa naród (*ibidem*). Ksiądz Zdzisław Domagała wzywał do modlitwy za pomyślne rozwiązanie obecnego konfliktu społecznego i przestrzegał, że w przeciwnym wypadku może się to tragicznie skończyć dla naszego narodu (*ibidem*). Z kolei o. Bronisław Sroka w konferencji stwierdził: „Polacy obecnie szybko odrabiają zaległości w samorządzeniu. »Solidarność« ma kłopoty, ponieważ społeczeństwo naszego kraju oduczono myślenia politycznego. To, że [»Solidarność«] nie potrafi dobrze współrządzić, nie znaczy, iż nie powinna robić tego wcale. Kościół bezwzględnie powinien uczestniczyć w życiu politycznym narodu". Zdaniem o. Sroki hierarchowie uważali, że naród może wystąpić przeciwko władzy na drodze rewolucji, ale tylko wtedy, gdy zostaną wyczerpane wszelkie środki pokojowe. „Wolny człowiek w wolnym kraju może głośno mówić o swoich poglądach i nie powinien się tego, co robi, bać" – przekonywał. Omawiając w aspekcie historycznym prawo liberum veto, stwierdził, że w sierpniu 1980 r. po raz pierwszy w historii PRL został wprowadzony w życie, wyłącznie dzięki „Solidarności", liberalizm i dlatego absolutnie nie można dopuścić do jej osłabienia czy rozbicia. W podsumowaniu ocenił, że teraz jest właściwy moment na rozwijanie w Polsce myśli Romana Dmowskiego (AIPN Ra, 08/668, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-81", Szyfrogram zastępcy naczelnika Wydziału IV KW MO w Piotrkowie Trybunalskim dotyczący WPP, 10 VIII 1981 r., k. 108–113).

[27] AIPN Ra, 08/668, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-81", Szyfrogram naczelnika Wydziału IV KW MO w Radomiu mjr. Jana Turczynowskiego, dotyczący przemarszu WPP przez Grójec oraz głoszonych konferencji, 7 VIII 1981 r., k. 85–86.

[28] Jak wspomina o. Zachariasz Jabłoński, „[Ojciec Święty] kierował modlitwy do Matki Bożej Częstochowskiej podczas środowych audiencji generalnych w Watykanie. Poprzedzały i kończyły one pielgrzymkę Jana Pawła II na Jubileusz 600-lecia, opóźniony z racji stanu wojennego. Ich znaczenie daleko wykraczało poza wymiar religijny. Ojciec Święty także w ten sposób wyrażał solidarność ze zmagającym się Kościołem i społeczeństwem zniewolonym przepisami stanu wojennego" (Z.S. Jabłoński, *Jasna Góra na przełomie epok 1978–1989*..., s. 397–466).

[29] AIPN Ra, 08/751, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-82", Informacja KO ps. „G.S." dotycząca przebiegu 3 etapu RPP, przyjęta przez st. insp. Wydziału IV KW MO w Radomiu ppor. Adama Kawałka, 8 VIII 1982 r., k. 59.

[30] *Ibidem*, Informacja TW ps. „Kazio" dotycząca 5 etapu RPP, przyjęta przez insp. Wydziału IV KW MO w Radomiu por. Andrzeja Murzyna, 10 VIII 1982 r., k. 69. Ksiądz Bogdan Szczepanik w jednej z konferencji stwierdził: „naród znajduje się w sytuacji ciężkiej próby; jest co dzień przybijany do krzyża; ciąży na nim ciężka chmura kłamstwa; naród został posadzony na ławie oskarżonych" (*ibidem*, Informacja KO ps. „G.S." dotycząca 5 etapu RPP, przyjęta przez kierownika Sekcji II Wydziału IV KW MO w Radomiu ppor. Adama Kawałka, 10 VIII 1982 r., k. 67). W innej konferencji nieznany z nazwiska misjonarz zacytował słowa internowanego, który w rozmowie z nim miał powiedzieć: „to niezasłużone cierpienie było ciężko znosić, ale nikt z nas specjalnie się nie załamywał, bo wiemy, że po piątku nastąpił poranek zmartwychwstania, radości". Misjonarz ten nawiązał do „120-letniej niewoli Polski wykreślonej z mapy Europy", zaznaczył jednak, że „to cierpienie nie poszło na marne". Wskazując na krzyż, skonstatował: „Chcemy w całym naszym życiu rodzinnym, osobistym, społeczno-politycznym postawić krzyż, który wrócił na tle »Solidarności« do wielu zakładów pracy, [...] bo w tajemnicy krzyża łatwiej zrozumieć sens wysiłków człowieka". W kontekście zawieszenia związków zawodowych uwagę słuchaczy skoncentrował na „katolickich związkach zawodowych, mających wpływ na ustawodawstwo, tworzenie zdrowej opinii, obronę godności człowieka", i podkreślił, że „w tej dziedzinie nasza Ojczyzna ma zapisaną złotymi zgłoskami kartę historii" (*ibidem*, Informacja KO ps. „G.S." dotycząca 6 etapu RPP, przyjęta przez kierownika Sekcji II Wydziału IV KW MO w Radomiu ppor. Adama Kawałka, 11 VIII 1982 r., k. 71). Inny nieznany z nazwiska konferencjonista zachęcał do zajęcia odpowiedniej postawy wobec władz PRL: „nie możemy dać się rozbroić; ludzie przestali się bać; »Solidarność« przyzwyczaiła ludzi do życia bez strachu; musimy umieć walczyć na dwa fronty; [...] wszyscy rozumiemy się, z kim mamy walczyć i jaki jest nasz cel" (*ibidem*, Szyfrogram naczelników wydziałów IV i V Departamentu IV MSW (z up. st. insp. Wydziału IV KS MO ppor. R. Włodarczyk) dotyczący WPP, 8 VIII 1982 r., k. 132). Z kolei ks. Roman Twaróg omówił działalność Lecha Wałęsy do momentu ogłoszenia stanu wojennego i dał go „za przykład do naśladowania jako katolika" (*ibidem*, Szyfrogram naczelnika Wydziału IV KW MO w Piotrkowie Trybunalskim kpt. Aleksandra Chorążego (z up. zastępca naczelnika Wydziału IV KW MO ppor. Zdzisław Libusz) dotyczący 3 etapu WPP, 9 VIII 1982 r., k. 144). W kontekście zbliżającej się wizyty papieża w Polsce ks. Twaróg wyraził nadzieję, że „przyjazd Jana Pawła II spowoduje ogromne zmiany społeczno-polityczne", i dodał: „chociaż entuzjazm rozbudzony w 1980 roku został brutalnie stłumiony, to nadszedł czas, by społeczeństwu przywrócić wiarę w siebie". Zaznaczył, że „bardziej wartościowa jest tego rodzaju droga męki i tym wspanialsze wyzwolenie". Apelował do zgromadzonych, aby „się nie zgodzili na żadne ustępstwa wobec komunistów" (*ibidem*, Szyfrogram naczelnika Wydziału IV KW MO w Piotrkowie Trybunalskim kpt. Aleksandra Chorążego (z up. zastępca naczelnika Wydziału IV KW MO w Kielcach ppor. Zdzisław Libusz) dotyczący 4 etapu WPP, 10 VIII 1982 r., k. 148–152). Z kolei o. Jan Góra, nawiązując do wiersza Juliusza Słowackiego *Smutno mi, Boże*, stwierdził: „aktualnie czujemy się niewolnikami, lecz uczestnicząc w pielgrzymce, pokonujemy to zniewolenie" (*ibidem*, Szyfrogram naczelnika Wydziału IV KW MO w Radomiu mjr. Jana Turczy-

nowskiego dotyczący WPP, 8 VIII 1982 r., k. 137–140). Kiedy przechodził obok pomnika mjr. Henryka Dobrzańskiego „Hubala", powiedział, że „Hubal" to „symbol narodu, którego nie można ujarzmić i narzucić [mu] swojej woli" (*ibidem*, Szyfrogram naczelnika Wydziału IV KW MO w Piotrkowie Trybunalskim kpt. Aleksandra Chorążego (z up. zastępca naczelnika Wydziału IV KW MO ppor. Zdzisław Libusz) dotyczący 3 etapu WPP, 10 VIII 1982 r., k. 148–152). Nieznany z nazwiska ksiądz wyraził nadzieję, że „może obecnie grupa ludzi doprowadzi do powstania prawdziwego socjalistycznego rządu, jakiego do tej pory nie było w Polsce, a rząd ten zająłby się sprawami rodziny i nie dopuścił do zagłady społeczeństwa polskiego; Solidarność nie zginęła, została tylko ukrzyżowana i oczyszczona" (*ibidem*, Szyfrogram zastępcy naczelnika Wydziału IV KW MO w Częstochowie kpt. Stanisława Kowalczyka dotyczący 7 etapu RPP, 13 VIII 1982 r., k. 165).

[31] Treść regulaminu była następująca: „1. Ruch pielgrzymkowy stanowi integralną część kultu religijnego Kościoła katolickiego w Polsce. Związał się z tradycją i zwyczajami narodu. 2. Religijny charakter pielgrzymki wyraźnie akcentują regulaminy zatwierdzone przez władze kościelne. Pod rygorem usunięcia z pielgrzymki zakazuje się naruszania religijnego charakteru pielgrzymki. 3. Pielgrzymka jest aktem religijno-pokutnym. Musi ją cechować duch modlitwy, ofiary i miłości oraz porządek zewnętrzny. 4. Uczestnicy, decydując się na udział w pielgrzymce, kierują się pobudkami religijnymi i dbają, aby religijny charakter pielgrzymki był przestrzegany przez cały przeciąg jej trwania. 5. Uczestnikiem pielgrzymki może być tylko ten, kto zgłosił swój udział kierownictwu pielgrzymki, przedstawiając skierowanie od swego proboszcza lub duszpasterza. Zgłaszający swój udział w pielgrzymce ma obowiązek iść w danej grupie i stosować się do zarządzeń kierownictwa pielgrzymki. 6. Kierownik pielgrzymki jest mianowany przez kompetentną władzę kościelną. Zadaniem kierownika pielgrzymki jest realizowanie programu religijno-duszpasterskiego. 7. Kierownik pielgrzymki wyznacza przewodników dla poszczególnych grup pielgrzymich. Przewodnicy grup dobierają sobie do pomocy moderatorów zespołów. 8. Kierownik, przewodnicy i moderatorzy mają obowiązek zatroszczyć się o utrzymanie porządku w pielgrzymce. 9. Organizatorzy pielgrzymek, kierownik, przewodnicy i moderatorzy mogą wydawać stosowne zarządzenia i polecenia, do których każdy z uczestników pielgrzymki jest obowiązany się stosować. 10. Ze względu na religijno-pokutny charakter pielgrzymki obowiązuje odpowiedni strój, zakaz palenia papierosów i picia alkoholu. Na noclegach pielgrzymi zachowują się skromnie, niedopuszczalne są noclegi koedukacyjne. 11. Uczestnicy pielgrzymek zobowiązani są do przestrzegania przepisów o ruchu drogowym, a także zarządzeń terenowych władz, np. zakaz kąpieli, rozpalania ognisk itp. Wyjaśnienie punktu 11 dla organizatorów, kierowników, przewodników i innych funkcyjnych: a) uczestnicy pielgrzymki winni przestrzegać w szczególności głównych zasad ruchu drogowego, korzystać z poboczy dróg, a w razie ich braku z prawej strony jezdni; b) w czasie przejścia dużych kolumn pielgrzymów należy organizować przerwy w kolumnach w celu umożliwienia przejazdów (przejścia) uczestnikom ruchu poruszającym się w kierunku poprzecznym do ruchu kolumny pielgrzymkowej; c) w warunkach niedostatecznej widoczności należy zaopatrzyć maszerujące kolumny w oświetlenie zgodnie z obowiązującymi przepisami w tym zakresie; d) należy przestrzegać przepisów o przewozie osób samochodami ciężarowymi towarzyszącymi pielgrzymce; e) uczestnikom pielgrzymki nie wolno rozpowszechniać innych haseł czy emblematów poza tymi, które oznaczają dużą grupę i wyrażają treści religijne. Nakazy, zakazy i polecenia wydawane przez kierownictwo pielgrzymki mają moc wiążącą. Wszyscy są zobowiązani do nich się stosować. Ustaleń dokonała 204 Konferencja Plenarna Episkopatu Polski w dniu 13 II 1985 r." (AIPN Ra, 08/1035, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-85", Załącznik do informacji dziennej, 12 VII 1985 r., Ramowy Regulamin Pielgrzymek Pieszych wydany przez Sekretariat Episkopatu Polski, Warszawa, 24 VI 1985 r., k. 48).

[32] *Ibidem*, Szyfrogram naczelnika Wydziału IV SUSW mjr. Stefana Mikosa dotyczący wyjścia WPP z kościoła św. Ducha i wyjścia „17" DA z kościoła św. Anny, 6 VIII 1985 r., k. 131–132.

[33] Ksiądz Lech Gralak przytoczył tę opinię w kazaniu, które wygłosił w kościele św. Stanisława Kostki na Żoliborzu w Warszawie po śmierci ks. Popiełuszki (znał go osobiście).

[34] Zob. P. Raina, *Jerzy Popiełuszko męczennik za wiarę i ojczyznę*, cz. 2: *Proces toruński*, Olsztyn 1990.

[35] AIPN Ra, 08/1035, Sprawa obiektowa „Pątnicy-85", Szyfrogram naczelnika Wydziału IV WUSW w Piotrkowie Trybunalskim mjr. Józefa Banaszaka dotyczący „17" DA WPP, 9 VIII 1985 r., k. 187–188.

[36] *Ibidem*, Relacja funkcjonariuszy SB SUSW, kpt. Chrząszcza, Kotosa i Kremera, z trasy 2 etapu 274 WPP, 7 VIII 1985 r., k. 178.

[37] *Ibidem*, Szyfrogram zastępcy naczelnika Wydziału IV WUSW w Piotrkowie Trybunalskim por. Zdzisława Libusza (z up. chor. M. Lachowski) dotyczący „17" DA WPP, 11 VIII 1985 r., k. 219.

[38] AIPN Ra, 08/1055, Sprawa obiektowa „Pątnicy-87", Szyfrogram naczelnika Wydziału IV WUSW w Radomiu ppłk. Jana Turczynowskiego dotyczący WPP, 8 VIII 1987 r., k. 211–212.

[39] W założeniach ideologii marksistowsko-leninowskiej nie było mowy o poszanowaniu rodziny i życia poczętego. Wprowadzona w PRL w 1956 r. ustawa o przerywaniu ciąży była wymierzona przeciw rodzinie i w katolickiej Polsce legalizowała aborcję, którą wykonywano na dużą skalę. Episkopat w wielu listach pasterskich wzywał władze do wycofania się z ustawy, stanowiącej ogromne zagrożenie dla bytu narodowego. Kardynał Stefan Wyszyński wraz z demografami ostrzegał przed katastrofalnymi skutkami aborcji. Duchowni w kazaniach i podczas spowiedzi apelowali do wierzących o nieusuwanie ciąży. Niektórzy kapłani nawet przez sztukę i muzykę starali się nakłonić wiernych do poszanowania życia poczętego, np. ks. Lech Gralak wraz z zespołem Oratorium przez wie-

le lat prowadził ewangelizację przez muzykę, bazując na kompozycji ks. Stanisława Bujnowskiego zatytułowanej *Dlaczego mnie nie chciałaś, mamo*, a także w wystąpieniach kaznodziejskich podejmował próby odwiedzenia kobiet od aborcji.

[40] W dokumentach SB podano, że w 1977 r. konferencje na pielgrzymkę opracowywali: o. Tadeusz Łukaszuk, Adam Pajgert, Halina i Andrzej Święciccy z Instytutu Prymasowskiego, a w 1982 r. osiemnaście konferencji przygotowali: o. Zachariasz Jabłoński, o. Rufin Abramek, o. Stefan Bożej, o. Janusz Zbudniewek oraz ks. Józef Tischner – jego konferencje z dziedziny etyki katolickiej nawiązywały do ośmiu błogosławieństw (AIPN, 0713/130, Sprawa obiektowa z 1976 r., Szyfrogram naczelnika Wydziału IV KW MO w Piotrkowie Trybunalskim ppłk. Ryszarda Pedy (z up. st. insp. Wydziału IV KW MO w Piotrkowie Trybunalskim por. Stefan Kołat) dotyczący 6 etapu WPP z dnia 11 VIII 1976 r., 12 VIII 1976 r., k. 41–42; *ibidem*, Szyfrogram naczelnika Wydziału IV KW MO w Piotrkowie Trybunalskim ppłk. Ryszarda Pedy (z up. st. insp. por. Stefan Kołat) dotyczący etapu WPP z dnia 9 VIII 1976 r., 10 VIII 1976 r., k. 46–48; AIPN Ra, 08/124, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-77", Informacja zastępcy komendanta stołecznego MO płk. Edwarda Kasperskiego dotycząca przygotowań do 261 (266) WPP, 28 VII 1977 r., k. 72–76; AIPN Ra, 08/751, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-82", Informacja przeora klasztoru OO. Paulinów w Warszawie, kierownika 271 WPP na Jasną Górę o. Tarsycjusza Noconia dotycząca organizacji pielgrzymki i konferencji w 1982 r., b.d., k. 118).

[41] AIPN, 0713/130, Sprawa obiektowa z 1976 r., Szyfrogram naczelnika Wydziału IV KW MO w Piotrkowie Trybunalskim ppłk. Ryszarda Pedy (z up. st. insp. Wydziału IV KW MO w Piotrkowie Trybunalskim por. Stefan Kołat) dotyczący etapu WPP z dnia 11 VIII 1976 r., 12 VIII 1976 r., k. 41–42; *ibidem*, Szyfrogram naczelnika Wydziału IV KW MO w Piotrkowie Trybunalskim ppłk. Ryszarda Pedy (z up. st. insp. por. Stefan Kołat) dotyczący WPP z dnia 9 VIII 1976 r., 10 VIII 1976 r., k. 46–48; AIPN Ra, 08/124, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-77", Informacja zastępcy komendanta stołecznego MO ds. SB płk. Edwarda Kasperskiego dotycząca przygotowań do 261 (266) WPP, 28 VII 1977 r., k. 67–71.

[42] AP, KWPP, 58, Tematy historyczne o Maryi Jasnogórskiej, opracowane przez o. Leona Chałupkę, b.d., s. 43; *ibidem*, Sprawozdanie z odbytego na Skałce zebrania ojców pielgrzymkowych odpowiedzialnych za przygotowanie programu pielgrzymki w 1976 r., sporządzone przez o. Leona Chałupkę, przeora klasztoru OO. Paulinów w Warszawie, i o. Symplicjusza Berenta, sekretarza zebrania, 26 I 1976 r., b.d., s. 57–59; *ibidem*, 58, Hasło i konferencje 260 WPP na Jasną Górę, s. 173–177; *ibidem*, 58, Materiały na konferencje planowane podczas 260 WPP na Jasną Górę w 1976 r., 27 V 1976 r., s. 189; *ibidem*, 58, Hasła i tematy na WPP w 1976 r., b.d., s. 191; *ibidem*, 61, Program roboczy 266 WPP w 1977 r., przygotowany przez o. Leona Chałupkę, przeora klasztoru OO. Paulinów w Warszawie, 8 II 1977 r., s. 37–39; *ibidem*, 64, Tematyka konferencji 267 WPP na Jasną Górę, 31 VII 1978 r., s. 181; *ibidem*, 64, Sprawozdanie z zebrania przewodników WPP na Jasnej Górze dotyczącego tematyki konferencji 267 WPP, 12 XII 1977 r., s. 183–185; *ibidem*, 64, Sprawozdanie z 267 WPP na Jasną Górę w dniach 6–15 VIII 1978 r., sporządzone przez o. Leona Chałupkę, kierownika 267 WPP na Jasną Górę, 12 IX 1978 r., s. 367–381; *ibidem*, 67, Dekret prymasa Polski, kard. Stefana Wyszyńskiego, dotyczący kapłanów i sióstr zakonnych uczestniczących w pielgrzymce, 2 VII 1979 r., s. 43; *ibidem*; 67, Tematy konferencji 268 WPP nawiązujące do hasła: „Rodzina Kościołem domowym – Kościół w służbie życia", ustalone podczas zebrania na Jasnej Górze, 19 II 1979 r., s. 285–287; *ibidem*, 67, Sprawozdanie z 268 WPP na Jasną Górę w dniach 6–14 VIII 1979 r., sporządzone przez o. Tarsycjusza Noconia, przeora klasztoru OO. Paulinów, kierownika WPP na Jasną Górę, 31 VIII 1979 r., s. 603–617; *ibidem*, 70, Sprawozdanie z 269 WPP na Jasną Górę w dniach 5–14 VIII 1980 r., sporządzone przez o. Tarsycjusza Noconia, przeora klasztoru OO. Paulinów, kierownika WPP na Jasną Górę, b.d., s. 391–407; *ibidem*, 73, Plan pracy duszpasterskiej podczas 270 WPP na Jasną Górę w 1981 r., opracowany przez o. Tarsycjusza Noconia, przeora klasztoru OO. Paulinów, kierownika WPP na Jasną Górę, 18 V 1981 r., s. 235; *ibidem*, 73, Sprawozdanie z 270 WPP na Jasną Górę w dniach 6–14 VIII 1981 r., sporządzone przez o. Tarsycjusza Noconia, przeora klasztoru OO. Paulinów, kierownika WPP na Jasną Górę, b.d., s. 621–643; *ibidem*, 76, O. Tarsycjusz Nocoń, przeor klasztoru OO. Paulinów, kierownik WPP na Jasną Górę, 271 WPP na Jasną Górę w 1982 r., Plan pracy duszpasterskiej opracowany w oparciu o list Jana Pawła II z dnia 8 III 1981 r. napisany na rozpoczęcie Roku Jubileuszowego w dniu 3 I 1982 r., 1 VI 1982 r., s. 237; *ibidem*, 76, O. Tarsycjusz Nocoń, przeor klasztoru OO. Paulinów, kierownik WPP na Jasną Górę, Sprawozdanie z 271 WPP na Jasną Górę w dniach 6–14 VIII 1982 r., 15 IX 1982 r., s. 531–551; *ibidem*, 78, O. Tarsycjusz Nocoń, przeor klasztoru OO. Paulinów, kierownik WPP na Jasną Górę, Plan pracy duszpasterskiej podczas 272 WPP na Jasną Górę w 1983 r., 3 V 1983 r., s. 61; *ibidem*, 78, O. Tarsycjusz Nocoń, Sprawozdanie z 272 WPP na Jasną Górę w dniach 6–14 VIII 1983 r., 15 IX 1983 r., s. 465–485; *ibidem*, 80, Plan pracy duszpasterskiej 273 WPP na Jasną Górę w 1984 r., opracowany przez o. Szczepana Kośnika, przeora klasztoru OO. Paulinów, kierownika WPP na Jasną Górę, 6 VIII 1984 r., s. 53; *ibidem*, 80, Charakterystyka 273 WPP, przygotowana przez o. Szczepana Kośnika, przeora klasztoru OO. Paulinów, kierownika WPP na Jasną Górę, 7 IX 1984 r., s. 259–277; *ibidem*, 82, Tematy konferencji 274 WPP na Jasną Górę, przygotowane przez o. Szczepana Kośnika, przeora klasztoru OO. Paulinów, kierownika WPP na Jasną Górę, 24 IV 1985, s. 115; *ibidem*, 82, Sprawozdanie z 274 WPP w 1985 r., sporządzone przez o. Szczepana Kośnika, przeora klasztoru OO. Paulinów, kierownika WPP na Jasną Górę, b.d., s. 279–295; *ibidem*, 84, Program duszpastersko-kaznodziejski WPP na Jasną Górę pt. „Pojednajcie się z Bogiem" (2 Kor 5.20) opraco-

wany przez o. Szczepana Kośnika, przeora klasztoru OO. Paulinów, kierownika WPP na Jasną Górę, 26 VI 1986 r., s. 49; *ibidem*, 84, Sprawozdanie z 275 WPP w 1986 r., 20 VIII 1986 r., sporządzone przez o. Szczepana Kośnika, przeora klasztoru OO. Paulinów, kierownika WPP na Jasną Górę, s. 337–361; *ibidem*, 86, Sprawozdanie z 276 WPP w 1987 r., sporządzone przez o. Szczepana Kośnika, przeora klasztoru OO. Paulinów, kierownika WPP na Jasną Górę, b.d., s. 351–361; *ibidem*, 92, Sprawozdanie z 277 WPP w 1988 r., sporządzone przez o. Szczepana Kośnika, przeora klasztoru OO. Paulinów, kierownika WPP na Jasną Górę, b.d., s. 483–493; Z.S. Jabłoński, *Pielgrzymowanie na Jasną Górę w czasie i przestrzeni*..., s. 306–351.

[43] Infomacja na podstawie osobistego doświadczenia ks. Lecha Gralaka.

[44] AZO, KZO, t. 4, s. 15–22. Różaniec stanowił ważny element codziennej modlitwy pątniczej, o czym świadczy informacja zawarta w jednym z dokumentów oo. paulinów, dotyczących WPP z 1976 r.: „Cała rodzina pątnicza, wsłuchana w głos biskupów polskich, nawołujących do modlitwy, modliła się w szczególny sposób Różańcem świętym, odmawiając wszystkie trzy części, w którym aktywnie uczestniczył laikat" (AP, KWPP, 58, Sprawozdanie z 260 WPP w dniach 6–14 VIII 1976 r., sporządzone przez o. Leona Chałupkę, przeora klasztoru OO. Paulinów w Warszawie, kierownika 260 WPP na Jasną Górę, b.d., s. 465–479).

[45] AP, KWPP, 58, Sprawozdanie z 260 WPP w dniach 6–14 VIII 1976 r., sporządzone przez o. Leona Chałupkę, przeora klasztoru OO. Paulinów w Warszawie, kierownika 260 WPP na Jasną Górę, b.d., s. 465–479.

[46] AZO, Radomska Pielgrzymka Jasnogórska 1982 r., b.d., b.p., kopia w zbiorach ks. Lecha Gralaka.

[47] Z.S. Jabłoński, *Pielgrzymowanie na Jasną Górę w czasie i przestrzeni*..., s. 306–351.

[48] Pułkownik Ostapiński zobowiązał funkcjonariuszy do „utrzymywania kontaktów z kierownictwem pielgrzymek podczas ich trwania w celu wyeliminowania negatywnych zjawisk; przeprowadzania rozmów neutralizujących; inspiracji organów administracji państwowej do rozmów z biskupami i kurialistami; przypominania o religijnym charakterze pielgrzymki, a w przypadku ich łamania jak w poprzednich latach, do spowodowania zmiany kierownika pielgrzymki" (AIPN Ra, 08/1055, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-87", Pismo zastępcy dyrektora Departamentu IV MSW płk. Stefana Ostapińskiego zawierające prognozy dotyczące ruchu pątniczego w 1987 r. oraz oceny dotyczczasowych pieszych pielgrzymek, 31 III 1987 r., k. 20–23).

[49] Z.S. Jabłoński, *Wielowymiarowość pielgrzymki*..., s. 213–238.

[50] M. Królik, *Ze wspomnień pielgrzymkowego przewodnika*, „Jasna Góra. Miesięcznik Sanktuarium Matki Bożej Jasnogorskiej" 1998, R. XVI, nr 11 (181), s. 12; Z.S. Jabłoński, *Pielgrzymowanie na Jasną górę w czasie i przestrzeni*..., s. 329.

[51] Z.S. Jabłoński, *Pielgrzymowanie na Jasną górę w czasie i przestrzeni*..., s. 329.

[52] *Idem*, *Wielowymiarowość pielgrzymki*..., s. 213–238.

[53] S. Pacholski, *Panorama dziejów Warszawskiej Pielgrzymki Pieszej* [w:] *W blasku błogosławionego Jana Pawła II*..., s. 163–193.

[54] Z.S. Jabłoński, *Wielowymiarowość pielgrzymki*..., s. 213–238.

[55] A. Rastawicka, *Sługa Boży Stefan kardynał Wyszyński*..., s. 195–202.

[56] Spośród znanych kompozytorów tamtego okresu należy wymienić m.in. Alicję Gołaszewską i ks. Lecha Gralaka. Niektóre utwory stawały się przebojami na trasach pielgrzymek (informacje zaczerpnięte z osobistych doświadczeń uczestnika wielu pielgrzymek ks. Lecha Gralaka).

[57] Informacje własne ks. Lecha Gralaka.

[58] Pierwszy śpiewnik dla pielgrzymów radomskich, zatytułowany *Laudate Dominum*, ks. Lech Gralak opracował w 1977 r. Śpiewnik został powielony w warunkach konspiracyjnych. W 1982 r. ukazał się w nowej szacie graficznej kolejny śpiewnik *Laudate Dominum* opracowany przez ks. Gralaka, przeznaczony dla radomskiej grupy złotej. Służył on także wielu innym pielgrzymkom. Przez wiele lat dużą popularnością cieszył się śpiewnik *Laudate Dominum* (wraz z akordami) wydany w formacie kieszonkowym w 1986 r. (wszystkie śpiewniki znajdują się w zasobach AZO). Kilka lat korzystały z niego pielgrzymki niemalże z całej Polski. W latach dziewięćdziesiątych organizatorzy poszczególnych pielgrzymek opracowali własne śpiewniki, wykorzystując – bez zgody ks. Gralaka – wiele utworów z jego tomu *Laudate Dominum*.

[59] AP, KWPP, 78, Sprawozdanie z 272 WPP na Jasną Górę w dniach 6–14 VIII 1983 r., opracowane przez o. Tarsycjusza Noconia, przeora klasztoru OO. Paulinów, kierownika WPP na Jasną Górę, 15 IX 1983 r., s. 477.

[60] „W roku 1970 pątnicy zaopatrzyli się w pierwszy »profesjonalny« śpiewnik. Pani Stefania Swend zebrała wszystkie teksty piosenek pielgrzymkowych w jedną całość i przepisała je na maszynie" (P. Jaśkiewicz, P. Turzyński, D. Osiej, *W drodze do Matki*..., s. 16).

[61] AIPN, 0713/130, Sprawa obiektowa z 1976 r., Szyfrogram naczelnika Wydziału IV KS MO ppłk. Jerzego Kwila (z up. zastępca naczelnika Wydziału IV KS MO kpt. Waldemar Kucharek) dotyczący pierwszego etapu WPP, 6 VIII 1976 r., k. 54–55.

[62] *Ibidem*, Szyfrogram naczelnika Wydziału IV KW MO w Częstochowie ppłk. Alojzego Perliceusza dotyczący 8 etapu WPP z dnia 13 VIII 1976 r., 14 VIII 1976 r., k. 28–31.

[63] AIPN Ra, 08/124, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-77", Szyfrogram zastępcy naczelnika Wydziału IV KS MO ds. SB mjr. Edwarda Augustyniaka dotyczący pierwszego etapu WPP, 6 VIII 1977 r., k. 86–88.

[64] AIPN Ra, 08/243, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-78", Informacja KS MO dotycząca 267 WPP, 22 VIII 1978 r., k. 280–288.

[65] AIPN, 0713/130, Sprawa obiektowa z 1976 r., Szyfrogram naczelnika Wydziału IV KW MO w Piotrkowie Trybunalskim ppłk. Ryszarda Pedy (z up. st. insp. Wydziału IV KW MO w Piotrkowie Trybunalskim por. Stefan Kołat) dotyczący 3 etapu WPP z 8 VIII 1976 r., 9 VIII 1976 r., k. 49–50.

[66] AIPN Ra, 08/243, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-78", Informacja naczelnika Wydziału IV KW MO w Radomiu ppłk. Wiesława Białogońskiego dotycząca przebiegu WPP, sporządzona na podstawie doniesienia TW ps. „Janusz", 4 IX 1978 r., k. 307–309**.**

[67] AZO, KZO, t. 1, s. 44–48. W 1977 r. spośród członków zespołu Oratorium w pielgrzymce uczestniczyły: Danuta Kaczmarzyk, Elżbieta Kaczmarzyk, Barbara Krakowiak, Bożena Krzyżanowska, Elżbieta Krzyżanowska, Jolanta Pukownik i Elżbieta Skierska.

[68] *Ibidem*, t. 2, s. 1–9.

[69] *Ibidem*, t. 1, s. 44–49. W podsumowaniu przebiegu pielgrzymki z 1977 r. kronikarz napisał: „z wydarzeń wybiegających poza ramy normalnych zajęć można odnotować radosne powitanie pielgrzymki warszawskiej przez naszą grupę [radomską] w Drzewicy, a [zwłaszcza] występ Oratorium z murów Jasnej Góry w ramach przeglądu pieśni pielgrzymkowej" (*ibidem*, s. 47). Sygnalizował ponadto trudności w zaopatrywaniu pielgrzymów w śpiewniki, których wydawanie w tamtym czasie było bardzo trudne, a często wręcz niemożliwe. „Sytuację naszą pogarszał brak śpiewników, pół roku obiecywanych przez Warszawę, stąd repertuar był niestety mizerny. Mimo to jednak »radomska piętnastka« dała się poznać jako grupa bardzo rozśpiewana" (*ibidem*, s. 46).

[70] AIPN Ra, 08/243, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-78", Szyfrogram zastępcy naczelnika Wydziału IV KW MO w Radomiu kpt. Jana Turczynowskiego dotyczący 2 etapu WPP i grupy radomskiej, 7 VIII 1978 r., k. 188–191.

[71] AZO, KZO, t. 2, s. 1–9. Jak podaje kronikarz, „ekipa [...] stanowiła silną podbudowę w tym trudnym dziele. Pierwotnie zakładaliśmy obsłużyć od strony muzycznej dwie grupy, jednakże okazało się to niemożliwe [...]. Wobec tego w grupie fioletowej [utworzonej obok grupy złotej] rolę animatorów muzycznych spełniał brat Krzysztof [Prokop] z Jolą Pukownik i kilkoma innymi osobami" (*ibidem*, s. 3–4). Wśród członków zespołu byli następujący muzycy i wokaliści: Ewa Figarska, Danuta Kaczmarzyk, Lila Kępczyńska, Tomasz Kośla, Jolanta Krawczyk, Bożena i Elżbieta Krzyżanowskie, Monika Łochowska, Beata Piotrowska, Elżbieta Skierska, Waldemar Tkaczyk i Marcin Ziółek.

[72] AIPN Ra, 08/243, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-78", Notatka służbowa spisana ze słów TW ps. „Maks", sporządzona przez insp. Wydziału III KW MO w Radomiu plut. Bogdana Robaka, 7 VIII 1978 r., k. 183–185.

[73] AZO, KZO, t. 2, s. 1–9.

[74] *Ibidem*.

[75] AIPN Ra, 08/243, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-79", Notatka służbowa inspektorów Wydziału IV KW MO w Radomiu plut. Lucjana Koczorowskiego, sierż. Wiesława Skrzypka i ppor. Leona Boczka oraz insp. Wydziału III KW MO w Radomiu plut. Bogdana Robaka dotycząca pobytu grupy radomskiej WPP w Odrzywole, 7 VIII 1978 r., k. 179–180. W jednym z szyfrogramów znajduje się potwierdzenie „śpiewania pieśni religijnych przez głośniki na ulicach stolicy, wśród których były obecne pieśni w języku niemieckim, francuskim i włoskim" (AIPN Ra, 08/388, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-79", Szyfrogram zastępcy naczelnika Wydziału IV KS MO mjr. Waldemara Kucharka dotyczący wymarszu WPP, 6 VIII 1979 r., k. 149–150).

[76] AIPN Ra, 08/388, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-79", Szyfrogram zastępcy naczelnika Wydziału IV KS MO mjr. Waldemara Kucharka dotyczący wymarszu WPP, 6 VIII 1979 r., k. 158–159. Funkcjonariusz SB zanotował: „W czasie mszy [w Orońsku] występował zespół młodzieżowy Oratorium – prowadzony przez wikariusza kaplicy XX. Filipinów ks. [Lecha] Gralaka"; „Msza św. w Orońsku w oprawie zespołu Oratorium prowadzego przez ks. L[echa] Gralaka" (*ibidem*, k. 158).

[77] W 1980 r. w pielgrzymce uczestniczyli następujący członkowie zespołu Oratorium: Jerzy Fałdrowicz, Elżbieta Skierska, Urszula Olszewska, Monika Łochowska, Marek Porczyński, Jacek i Lila Kępczyńscy. W przeddzień wejścia do Częstochowy w Mstowie odbyło się spotkanie modlitewne wszystkich grup pielgrzymkowych, opisane w Kronice Zespołu Oratorium: „zgodnie z tradycją została odprawiona Msza św. z udziałem wszystkich pątników zdążających z różnych stron Polski na Jasną Górę. Zbocze góry i u podnóża rozciągająca się duża łąka wypełniała się nieprzeliczoną liczbą katolików. My [zespół Oratorium] zajęliśmy tradycyjnie już miejsce na zboczu, wykorzystując czas oczekiwania na Mszę św. i na śpiewy religijne. Dobra aparatura nagłaśniająca naszej grupy pozwoliła dotrzeć do szerokich kręgów naszych słuchaczy. Największą frajdę mieli obcokrajowcy, a wśród nich Węgrzy nagrywający ciekawsze momenty. Trochę dysonansu wprowadził Janusz Tul, usiłując z jedną z grup siedemnastych [DA] zagłuszyć nasz śpiew własnym wykonaniem i całej plejady tamburinistów i innych grajków. [...] Akompaniowała podczas liturgii grupa młodzieży z udziałem Alicji Gołaszewskiej. Dominowały jej własne kompozycje" (AZO, KZO, t. 4, s. 15–22).

[78] *Ibidem*, s. 21.

[79] *Ibidem*, s. 21–22. „Po dojściu do bramy głównej ponownie śpiewaliśmy swoje przeboje, a potem w ciszy i skupieniu przeszliśmy przez kaplicę Matki Bożej. [...] Następnego dnia o godz. 9.30 miał miejsce przegląd pieśni i piosenki pielgrzymkowej, w której na szczęście uczestniczyły, lepiej niż dotychczas przygotowane, grupy młodzieży

reprezentującej różne zakątki Polski. Wśród wielu uczestników znalazła się grupa Oratorium. Wykonaliśmy tegoroczny przebój *Gdy serce Twoje*, będący naszą własną kompozycją, a na zakończenie całego programu również własny utwór *Dlaczego brak miłości*". Obydwa utwory skomponował ks. Lech Gralak.

[80] „Kronika Diecezji Sandomiersko-Radomskiej" [dalej: KDSR] 1982, nr 1–2, s. 31.

[81] AZO, KZO, t. 4, s. 139.

[82] KDSR 1982, nr 1–2, s. 31–32.

[83] AIPN Ra, 08/668, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-81", Szyfrogram zastępcy naczelnika Wydziału IV KW MO w Piotrkowie Trybunalskim mjr. Sergiusza Dąbrowskiego dotyczący 5 etapu WPP, 11 VIII 1981 r., k. 119–122.

[84] „15 sierpnia miał się odbyć przegląd pieśni pielgrzymkowej, jednakże ojcowie paulini uznali to za niepotrzebny zbytek, wstawiając na to miejsce konferencję ks. [Tadeusza Dzięgiela-]Wołynowicza". Pod naciskiem ks. Gralaka paulin zezwolił na wykonanie jednej pieśni, którą „szumnie przyjął on sam i inni słuchacze, stojący na wałach i na placu" (AZO, KZO, t. 4, s. 144).

[85] AZO, KZO, t. 5, s. 40 (pieśń skomponowana przez ks. Lecha Gralaka).

[86] *Ibidem*, s. 41.

[87] AZO, KZO, t. 6, s. 182. Uczestniczki grupy śpiewaczej: Wioletta Jędra, Beata Piotrowska, Elżbieta Skierska, Renata i Edyta Wilk.

[88] *Ibidem*, s. 85.

[89] *Ibidem*, s. 86.

[90] AIPN Ra, 006/1563, Teczka personalna Grzegorza Kotwickiego, t. 3, Informacja TW ps. „Zośka" dotycząca RPP, przyjęta przez mł. insp. Wydziału III WUSW w Radomiu mł. chor. Zenona Fularskiego, t. 3, k. 324–325.

[91] AZO, KZO, t. 8, s. 29 (pieśń skomponowana przez ks. Lecha Gralaka).

[92] *Ibidem*, s. 30 (pieśń skomponowana przez ks. Lecha Gralaka).

[93] Kronikarz następująco opisał wejście pielgrzymów do Częstochowy: „W alei Najświętszej M[aryi] Panny na czoło wyszli duchowni, dzieci i pielęgniarki oraz bohaterka z domu opieki na wózku inwalidzkim. Elżbieta [Skierska] z zespołem [Oratorium] prowadziła śpiew z ludem. Pątnicy z trudem ratowali reputację grup złotych, słynących z dobrego śpiewu. Przed figurką na placu jasnogórskim przywitał nas ks. bp E[dward] Materski. Po informacjach i powitaniu dokonanym przez ks. Macieja Pachnika z wałów jasnogórskich zaśpiewaliśmy nową kompozycję [ks. Lecha Gralaka] zatytułowaną *W Tobie, Matko, jest nadzieja moja*" (AZO, KZO, t. 8, s. 32).

[94] AIPN Ra, 08/388, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-79", Notatka służbowa z informacji TW ps. „Bernard" (uczestnika grupy złotej) dotyczącej pierwszego etapu RPP, przyjętej przez insp. Wydziału IV KW MO w Radomiu por. Leona Boczka, 6 VIII 1979 r., k. 108–109.

[95] Kronikarz, uzupełniając opis wieczornego spotkania, zanotował: „Biorąc pod uwagę fakt, iż pątnicy najlepiej się bawią, kiedy księża z siebie żartują, [ks. Lech Gralak] pozwolił się przebrać za wiejską dziewkę, którą kilku silnych mężczyzn przyniosło zawiniętą w koc i złożyło przy ognisku. Charakteryzacji dokonała pątniczka Bogusia Trzaskowska. Gdy muzyka brzmiała z akordeonu, tajemnicza postać została odwinięta z koca i rozpoczęła swoje harce ku uciesze zebranych. Owa dziewka wciągnęła do tańca ks. Władysława [Borowieckiego], a lud pękał ze śmiechu i domagał się jeszcze" (AZO, KZO, t. 6, s. 185).

[96] *Ibidem.*

[97] AZO, KZO, t. 6, s. 84.

[98] *Ibidem*. Zespół Oratorium zapewniał oprawę muzyczną większości spotkań pielgrzymów, zwłaszcza podczas liturgii Mszy św. Świadczą o tym liczne zapisy kronikarza zespołu. „Uroczystą oprawę do tego liturgicznego spotkania dał zespół Oratorium, wychodząc z założenia, że doda swoją obecnością więcej splendoru i zachęci liczne grono [ludzi] do udziału w tych spotkaniach. Po Mszy św. szef [ks. Lech Gralak – L.G., P.T.] zaprosił wiernych do uczestnictwa w programie słowno-muzycznym, który został zaplanowany w związku z przypadającą trzecią rocznicą powstania zespołu [w obecnym kształcie]" (AZO, KZO, t. 3, s. 31). „Dla podkreślenia wagi tego spotkania [opłatkowego dla pielgrzymów, w styczniu 1981 r.], w liturgii Mszy św. o godz. 16.00 i później brały udział obydwa zespoły. Liturgii przewodniczył ks. Stanisław Tulin, filipin z Tarnowa, a Słowo Boże głosił p. Kazimierz Owczarek – nasz znany pątnik. Spotkanie opłatkowe zostało ubogacone obecnością ks. Zdzisława Domagały [referenta ds. pielgrzymkowych – L.G., P.T.] z parafii św. Jana" (*ibidem*, s. 74). „Akompaniował tym razem zespół Oratorium, albowiem w poprzednim spotkaniu uczestniczył zespół Charis (*ibidem*, s. 45). „Zamiast kazania [podczas Mszy św. pielgrzymkowej] daliśmy minirecital, który miał swoją kontynuację po Mszy św." (AZO, KZO, t. 4, s. 151). „Tak więc 18 kwietnia obydwa zespoły, Oratorium i Charis, dały słuchaczom możliwość nasycenia i zaspokojenia potrzeb artystycznych" (*ibidem*, t. 5, s. 8). „Uroczyście wprowadziliśmy pielgrzymów przy [akompaniamencie] zespołu Oratorium. W powitalnym programie wziął udział również, obok zespołu Oratorium, zespół Charis, który rozpoczął czwarty rok swojej pracy" (*ibidem*, t. 5, s. 50). Podczas spotkania opłatkowego grupy złotej RPP została odprawiona Msza św. z udziałem zespołów oraz znanego satyryka Jacka Fedorowicza i jego kolegi Jerzego Farnera (*ibidem*, t. 6, s. 20). „Splendoru [spotkaniu powitalnemu pielgrzymów] dodało uczestnictwo Oratorium" (*ibidem*, t. 7, s. 1). „Oprawę wokalną [październikowego spotkania w 1985 r.] dały dzieci z drugiej sekcji Oratorium. Niezbędne informacje dotyczące zbliżającej się pielgrzymki, przeplatane utworami wykonanymi przez zespół, dopełniły całości spotkania" (*ibidem*, s. 15).

[Podczas Mszy św. odprawianej w trakcie spotkania powitalnego pielgrzymów w 1985 r.] akompaniował zespół Oratorium. Po zakończonej liturgii daliśmy solidną porcję muzyki i śpiewu w formie recitalu" (AZO, KZO, t. 8, s. 35). Zespół Oratorium zakończył udział w ruchu pielgrzymkowym w 1985 r. Autorzy opracowania wydanego z okazji jubileuszu pielgrzymki radomskiej napisali: „Do roku 1985 w »złotej dwójce« na pielgrzymi szlak wyruszała grupa wokalno-instrumentalna Oratorium, której twórcą był ks. [Lech] Gralak. Z czasem zespół stał się ważnym elementem nie tylko grupy nr 2, ale także całej radomskiej pielgrzymki. Od samego początku grupę nr 2 cechuje optymistyczny akcent pielgrzymowania. Ważną rolę odgrywa także śpiew i atmosfera radości" (P. Jaśkiewicz, P. Turzyński, D. Osiej, *W drodze do Matki*..., s. 87).

[99] Wiersz uczestniczki spotkania pielgrzymkowego brzmiał następująco: „Śpiew Twój rozśpiewał mą duszę, uniósł ją wprost do nieba i tam gdzieś wysoko w górze zdawało się, że dusza ma śpiewa. W jednej złączone modlitwie, w jednym śpiewnym wołaniu, niby dwie takie same, lecz jakże różne, o Panie! Muzyka Twa jak wiew wiatru. Szum drzew i zapach nieba. Jak wszystko, co na tym świecie do życia mi potrzeba. Bo żeby żyć – wiem dzisiaj. Odkryłam tę prawdę szczęśliwa. Potrzeba mi miłości Boga, a o tym muzyka Twa śpiewa" (AZO, KZO, t. 3, s. 45).

[100] Jak zauważył o. Zachariasz Jabłoński, „w pieszych pielgrzymkach młodzieży nad charakterem pokutnym zdaje się dominować demonstracyjne wyznawanie wiary. Ten entuzjazm, wyrażany często śpiewem pieśni pątniczych, przy akompaniamencie gitar i akordeonów, w dalszym ciągu sprzyja kształtowaniu charakteru świątecznego, co – oczywiście – nie jest w stanie zupełnie wymazać pokutnego wymiaru, zwłaszcza w pielgrzymkach pieszych" (Z.S. Jabłoński, *Wielowymiarowość pielgrzymki*..., s. 229).

[101] AP, KWPP, 70, Edward Froń, *Refleksje krytyczne o 269 Pielgrzymce Pieszej Warszawskiej*, Warszawa, 25 VIII 1980 r., s. 443–447.

[102] AIPN, 0713/130, Sprawa obiektowa z 1976 r., Diariusz przemarszu 260 WPP z Warszawy do Częstochowy w dniach 9–12 VIII 1976 r., opracowany przez Wydział IV Departamentu IV MSW, k. 75.

[103] *Ibidem*. W przywoływanym diariuszu napisano również: „organizatorzy zrezygnowali w bieżącym roku z oprawy zewnętrznej podczas przemarszu pielgrzymki przez ulice Częstochowy (transparenty, hasła, chorągwie)" (*ibidem*, k. 71).

[104] AIPN, 0713/130, Sprawa obiektowa z 1976 r., Informacja naczelnika Wydziału IV KS MO ppłk. Jerzego Kwila dotycząca przygotowań do 260 pielgrzymki pieszej z Warszawy do Częstochowy, 5 VI 1976 r., k. 60.

[105] AIPN Ra, 08/243, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-78", Notatka służbowa inspektorów Wydziału IV KW MO w Radomiu: plut. Lucjana Koczorowskiego, sierż. Wiesława Skrzypka i ppor. Leona Boczka oraz insp. Wydziału III KW MO w Radomiu plut. Bogdana Robaka dotycząca 2 etapu marszu grupy radomskiej WPP, 7 VIII 1978 r., k. 172.

[106] Informacja na podstawie osobistych doświadczeń autora niniejszej publikacji i innych uczestników pielgrzymki.

[107] Relacja Piotra Kozakiewicza dotycząca pielgrzymki radomskiej, mps w zbiorach ks. Lecha Gralaka.

[108] Informacja na podstawie osobistych doświadczeń ks. Lecha Gralaka i innych uczestników pielgrzymki.

[109] Relacja Piotra Kozakiewicza dotycząca pielgrzymki radomskiej, mps w zbiorach ks. Lecha Gralaka.

[110] AIPN Ra, 08/243, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-78", Charakterystyka zakładanego przebiegu 267 WPP przez teren województwa radomskiego, sporządzona przez kierownika Sekcji Wydziału IV KW MO w Radomiu por. Jerzego Drogosiewicza, 24 VII 1978 r., k. 8; *ibidem*, Plan przedsięwzięć operacyjnych przewidzianych w związku z potrzebą rozpoznania przygotowań i zabezpieczenia przemarszu 267 WPP, której trasa w dniu 7 i 8 sierpnia br. przebiegać będzie przez teren woj. radomskiego, opracowany przez naczelnika Wydziału IV KW MO w Radomiu ppłk. Wiesława Białogońskiego, 27 VII 1978 r, k. 28.

[111] AIPN Ra, 08/124, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-77", Plan przedsięwzięć operacyjnych dotyczących rozpoznania przemarszu 261 WPP, której trasa w dniach 7–8 VIII 1977 r. będzie przebiegać przez teren województwa radomskiego, opracowany przez zastępcę naczelnika Wydziału IV KW MO w Radomiu kpt. Jana Turczynowskiego, 26 VII 1977 r., k. 21–28; *ibidem*, Streszczenie materiałów dotyczących sprawy obiektowej krypt. „Pątnicy-77", prowadzonej wobec 261 (266) pieszej pielgrzymki z Warszawy do Częstochowy, sporządzone przez st. insp. Wydziału IV KW MO w Radomiu ppor. Jerzego Drogosiewicza, 15 XII 1977 r., k. 129–138.

[112] AIPN Ra, 08/573, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-80", Ocena przebiegu 269 pieszej pielgrzymki z Warszawy do Częstochowy oraz realizacji jej operacyjnego zabezpieczenia przez Wydział IV KW MO w czasie przemarszu przez teren województwa radomskiego, sporządzona przez st. insp. Wydziału IV KW MO w Radomiu kpt. Janusza Jaworskiego, 9 III 1981 r., k. 232–239.

[113] Zob. AIPN Ra, 08/388, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-79", Charakterystyka zakładanego przebiegu 268 WPP na terenie woj. radomskiego, opracowana przez kierownika Sekcji II Wydziału IV KW MO w Radomiu ppor. Jerzego Drogosiewicza, 1 VIII 1979 r., k. 7–11; *ibidem*, Analiza materiałów dotyczących sprawy obiektowej krypt. „Pątnicy-79", opracowana przez ppor. Jerzego Drogosiewicza, 6 III 1980 r., k. 193–206; AIPN Ra, 08/573, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-80", Ocena przebiegu 269 WPP do Częstochowy, opracowana przez zastępcę naczelnika Wydziału IV KW MO w Radomiu kpt. Janusza Jaworskiego, 9 III 1981 r., k. 233–239; AIPN Ra, 08/751, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-82", Plan przedsięwzięć operacyjnych do sprawy obiektowej krypt. „Pątnicy-82", opracowany przez zastępcę naczelnika Wydziału IV KW MO w Radomiu kpt. Janusza Jaworskiego, 10 VII 1982 r., k. 22–37.

[114] KDSR 1982, nr 1–2, s. 31.

[115] Poszczególne tytuły zostały przyporządkowane do danego rodzaju publikacji przez funkcjonariuszy SB.

[116] AIPN, 0713/130, Sprawa obiektowa z 1976 r., Informacja dotycząca przebiegu 260 pielgrzymki pieszej z Warszawy do Częstochowy, sporządzona przez zastępcę komendanta stołecznego MO ds. SB płk. Edwarda Kasperskiego, 18 VIII 1976 r., k. 17; *ibidem*, Diariusz przemarszu 260 WPP z Warszawy do Częstochowy w dniach 9–12 VIII 1976 r., opracowany w Wydziale IV Departamentu IV MSW, k. 67–68; *ibidem*, Załącznik nr 1 do Informacji dotyczącej niektórych aspektów społeczno-politycznych i organizacyjnych 260 pieszej pielgrzymki z Warszawy do Częstochowy, zatytułowany „Treści społeczno-polityczne w wypowiedziach księży i osób świeckich podczas prelekcji i dyskusji w grupie 17 260 pielgrzymki z Warszawy do Częstochowy", opracowany przez dyrektora Departamentu IV MSW. gen. bryg. Konrada Straszewskiego, 27 VIII 1976 r., k. 91.

ZAKOŃCZENIE

Książka jest owocem prowadzonej w kilku archiwach wieloletniej wnikliwej kwerendy, analizy dokumentów Służby Bezpieczeństwa dotyczących działań operacyjnych wobec Kościoła i uczestników ruchu pątniczego oraz aktywności tajnych współpracowników, a także badania źródeł kościelnych. Kwerenda umożliwiła autorom pogłębienie wiedzy na temat ruchu pielgrzymkowego, który w latach 1976−1988 dynamicznie się rozwijał. Z analizy materiałów wynika, że władzom komunistycznym nie udało się istotnie ograniczyć ani rozbić ruchu pielgrzymkowego mimo stosowania wobec organizatorów i uczestników pielgrzymek restrykcji administracyjnych, podejmowania działań dezintegracyjnych oraz utrudniania pracy duszpasterskiej.

Akta spraw obiektowych „Pątnicy" obejmują lata 1977−1988. Sprawa obiektowa prowadzona w tym samym zakresie w 1976 r. nie miała kryptonimu. Podstawę do zakładania tych spraw stanowiła instrukcja dyrektora Departamentu IV MSW z 15 marca 1977 r. Sprawy „Pątnicy" były prowadzone przez Wydział IV KW MO/WUSW w Radomiu (komenda wojewódzka została powołana w związku z utworzeniem w 1975 r. województwa radomskiego), który zajmował się inwigilacją i zwalczaniem Kościoła katolickiego. W omawianym okresie naczelnikami Wydziału IV KW MO/WUSW w Radomiu byli kolejno: kpt./mjr Ryszard Rypiński, kpt./ppłk Wiesław Białogoński, kpt./ppłk Jan Turczynowski, ppor. Stanisław Wilk. W aktach spraw obiektowych pojawiają się nazwiska funkcjonariuszy z innych województw, przez teren województwa radomskiego wiodła bowiem trasa kilku pielgrzymek, nie tylko warszawskiej i radomskiej. W latach 1976–1988 w inwigilacji pielgrzymek uczestniczyło kilkuset funkcjonariuszy szczebla wojewódzkiego, terenowych jednostek SB z województwa radomskiego oraz kilkunastu innych województw.

W książce zostały omówione głównie pielgrzymki sierpniowe przechodzące przez teren województwa radomskiego. Analizowany materiał był niezwykle bogaty, ponieważ – jak wspominano – ruch pielgrzymkowy się rozwijał: w 1976 r. przez teren tego województwa prowadził szlak tylko jednej pielgrzymki, a w 1987 r. już trzynastu. W publikacji zamieszczono najważniejsze informacje dotyczące wspomnianych pielgrzymek: kiedy się odbywały, z czyjej inspiracji były organizowane i przez kogo; jacy duchowni nimi kierowali i w nich uczestniczyli; jak funkcjonowały służby pomocnicze; którędy przebiegały trasy oraz jakie wydarzenia zasługujące na uwagę im towarzyszyły. Uwzględnione zostały pielgrzymki, które były przedmiotem spraw obiektowych „Pątnicy". Należały do nich: Warszawska Pielgrzymka Piesza, Tomaszowska Piesza Pielgrzymka, Radomska Pielgrzymka Piesza, Lubelska Piesza Pielgrzymka, Piesza Pielgrzymka Młodzieży Nieprzystosowanej i Uzależnionej (Hippisów), Piesza Pielgrzymka Podlaska, Warszawska Akademicka Pielgrzymka Diecezjalna, Piesza Pielgrzymka ze Zbroszy Dużej, Piesza

Pielgrzymka Łomżyńska, Praska Pielgrzymka Piesza Pomocników Matki Kościoła, Piesza Praska Pielgrzymka Rodzin, Piesza Pielgrzymka Ziemi Sandomierskiej, Białostocka Piesza Pielgrzymka oraz Gowarczowska Pielgrzymka Piesza.

W omawianym okresie w pielgrzymkach uczestniczyło 4743 kapłanów, 5210 alumnów i 2742 siostry zakonne. Liczby te są imponujące. Autorom udało się ustalić nazwiska jedynie 859 duchownych, którzy wielokrotnie i w różnym zakresie brali udział w pielgrzymkach. W służby pomocnicze było zaangażowanych 11 835 osób, w tym 616 lekarzy, 6258 pielęgniarek, 4425 porządkowych i 536 kierowców. Z ogólnej liczby wykazem zostało objętych 388 osób. W ciągu trzynastu przebadanych lat w pielgrzymkach uczestniczyło 780 568 pątników. Do najliczniejszych pielgrzymek należały warszawska (53 500 osób), radomska (16 281), podlaska (13 215) i warszawska diecezjalna (9000). Najdłuższe trasy do pokonania miały pielgrzymki białostocka – 480 km, łomżyńska – 420 km i podlaska – około 370 km, najkrótsze zaś radomska – około 200 km i gowarczowska – 132 km.

Dla kierowników pielgrzymek nie lada wyzwanie stanowiło załatwianie spraw organizacyjnych. Musieli przejść przez gąszcz formalności i poradzić sobie z utrudnieniami biurokratycznymi. Od 1984 r. byli zobowiązani uzyskać od wielu urzędów państwowych zgodę na odbycie pielgrzymki. Do kierowników należało również zapewnienie odpowiedniej liczby przewodników, duszpasterzy i konferencjonistów, opieki medycznej, obsady służb porządkowych i transportowych oraz środków technicznych, a także wytyczenie najkorzystniejszej trasy, gwarantującej pątnikom bezpieczeństwo oraz umożliwiającej zorganizowanie noclegów i zaopatrzenie w żywność.

Zaplecze dla SB stanowiła sieć agenturalna. W omawianym okresie KW MO/WUSW w Radomiu dysponowała 8339 czynnymi agentami oraz 1695 kontaktami operacyjnymi. Tajni współpracownicy byli rekrutowani zarówno spośród świeckich, jak i duchowieństwa. Niektórzy podjęli współpracę z SB, ponieważ byli zastraszani lub szantażowani, inni zaś uczynili to z chęci uzyskania różnych korzyści, m.in. materialnych. Dane pozyskane przez funkcjonariuszy SB od osobowych źródeł informacji przyczyniły się do znacznego pogłębienia wiedzy na temat różnych środowisk, szczególnie katolickich. Tajni współpracownicy wyznaczeni do inwigilacji pielgrzymek albo byli ich uczestnikami, albo działali w parafiach położonych na trasie przemarszu pątników. Oprócz osób wywodzących się ze środowisk parafialnych do inwigilacji wykorzystywano też agentów z kręgów akademickich, pracowniczych, rolniczych i in. Ponieważ dane zamieszczone przez funkcjonariuszy SB w sprawozdaniach miały charakter ogólny, można podać wyłącznie szacunkową liczbę agentów zaangażowanych w trakcie przygotowań do pielgrzymek i ich przebiegu. Z danych tych wynika, że w latach 1976−1988 pielgrzymki inwigilowało około 280 tajnych współpracowników (znaczna ich część czyniła to wielokrotnie w różnych okresach pielgrzymowania)[1]. Najwięcej TW działało w grupach „17" Duszpasterstwa Akademickiego Warszawskiej Pielgrzymki Pieszej; personalia większości z nich udało się ustalić. Zadaniem agentów było dostarczanie SB informacji dotyczących tematyki konferencji, wypowiedzi księży, dyskusji prowadzonych wśród pątników oraz wydarzeń ważnych z operacyjnego punktu widzenia, szczególnie danych, które mogły kompromitować organizatorów i uczestników pielgrzymki. Autorzy dokładnie przeanalizowali akta dwunastu TW, którzy z wyjątkowym zaangażowaniem wykonywali zadania agenturalne. Opisanie ich działalności pozwala się zorientować, jakie były przyczyny i skutki uwikłania się we współpracę z SB.

Władze komunistyczne usiłowały zniechęcać duchownych i pątników do organizowania pielgrzymek i dlatego wprowadzały utrudnienia administracyjne. Od 1984 r. procedura uzyskania zezwolenia na odbycie pielgrzymki była długa i niezwykle uciążliwa. W piśmie nawiązującym do „Pro memoria" Urzędu do spraw Wyznań z 1986 r. Episkopat Polski wyraził niezadowolenie i dezaprobatę z tego powodu oraz zwrócił uwagę, że nadmierne rozbudowanie formalności związanych z uzyskaniem zezwoleń na pielgrzymki jest przez ich organizatorów odbierane jako działanie wymierzone przeciw ruchowi pielgrzymkowemu[2]. Utrudnienia dotyczyły nie tylko sfery prawnej, lecz także zaplecza materialnego pielgrzymek. Władze komunistyczne stosowały różne instrumenty przymusu i zastraszania w postaci zamykania sklepów spożywczych lub ograniczania zaopatrzenia sklepów znajdujących się na trasach przemarszu pielgrzymek w niezbędne artykuły spożywcze, tym samym skazując pątników wyłącznie na dobrą wolę mieszkańców miejscowości, przez które przechodziły pielgrzymki. Uciekały się też do karania mandatami sprzedawców produktów żywnościowych lub kierowały wnioski do kolegium do spraw wykroczeń. Podobne sankcje spotykały kierowców transportujących bagaże. Niejednokrotnie milicja eliminowała ich z pielgrzymek pod pozorem wykrycia usterek technicznych pojazdów lub braku pozwoleń uprawniających do poruszania się po określonych województwach. Ponadto z kierownictwem pielgrzymek oraz niektórymi przewodnikami i proboszczami parafii znajdujących się na trasie przemarszu prowadzono tzw. rozmowy ostrzegawcze, a nierzadko poddawano ich wielogodzinnym przesłuchaniom.

Chociaż znaczna część materiałów dotyczących działań dezintegracyjnych wobec uczestników pielgrzymek została zniszczona, autorom udało się udokumentować (w sposób niebudzący wątpliwości) istnienie grup specjalnych, których zadaniem było rozbijanie ruchu pątniczego. Funkcjonowały one zarówno w Wydziale VI Departamentu IV MSW, jak i w wydziałach IV komend wojewódzkich Milicji Obywatelskiej (Wojewódzkich Urzędów Spraw Wewnętrznych). Ich działania nosiły znamiona czynów przestępczych i były inspirowane przez funkcjonariuszy państwowych wysokiej rangi. W książce zostały wymienione osoby odpowiedzialne za dezintegrację pielgrzymek i sposoby jej realizacji. Przytaczane w tomie dokumenty pochodzą z akt podjętego przez prokuratorów Oddziałowej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Warszawie postępowania przeciw byłym funkcjonariuszom Służby Bezpieczeństwa w Radomiu (mimo poważnych zarzutów, jakie zostały im postawione, śledztwa umorzono).

Najistotniejszym elementem pielgrzymowania była działalność duszpasterska. W jej zakres wchodziły: codzienna Msza Święta, *Godzinki*, *Gorzkie żale*, różaniec, konferencje i śpiewy religijne. Grupy pątników wykorzystywały do dekoracji różnego rodzaju emblematy, flagi i symbole religijne. Mieszkańcy miejscowości znajdujących się na pielgrzymich szlakach przystrajali świątynie, kapliczki i krzyże, a czasem nawet domy, jak również okazywali radość ze spotkania z pątnikami – nierzadko witali ich chlebem i kwiatami, a orkiestry parafialne bądź Ochotniczych Straży Pożarnych prowadziły pątników przez miasteczka lub wioski. To wszystko było powodem niezadowolenia władz komunistycznych. Szczególne zainteresowanie Służby Bezpieczeństwa budziły głoszone podczas pielgrzymek konferencje o wymowie społeczno-religijnej, które były odnotowywane w codziennych raportach przesyłanych do Departamentu IV MSW. Wystąpienia te nawiązywały do sytuacji w kraju i były wyrazem niepokoju o jego losy. Obawy owe podzielała zresztą zdecydowana większość pątników. Tematyka konferencji i wystąpień

z reguły miała charakter religijny, ale pojawiały się również akcenty polityczne: krytyczne oceny systemu komunistycznego i sojuszu PRL z ZSRR, wątki dotyczące więźniów politycznych, zniewolenia narodu polskiego, ograniczania praw obywatelskich itp. Warto zaznaczyć, że również wypowiedzi duszpasterzy na temat prawa do publicznego wyznawania wiary, ochrony życia poczętego, trzeźwości narodu, wychowania, zapobiegania zgubnym wpływom filozofii marksistowskiej były przez władze komunistyczne traktowane jako polityczne.

Autorzy zdają sobie sprawę, że niniejsza publikacja nie wyczerpuje tematu, a nawet może stać się inspiracją do podjęcia kwerendy dotyczącej wcześniejszego okresu pielgrzymowania w określonym regionie lub w całym kraju. Nie ulega wątpliwości, że mimo zniszczenia przez funkcjonariuszy państwa komunistycznego części dokumentacji odnoszącej się do ruchu pątniczego, m.in. pielgrzymek na Jasną Górę, badacze znajdą wystarczająco dużo źródeł dających podstawę do napisania kolejnych prac, które mogłyby wzbogacić naszą wiedzę nie tylko z zakresu dziejów Kościoła katolickiego, lecz także współczesnej historii Polski.

---

[1] W statystyce nie zostali uwzględnieni TW z WSO w Legionowie. Jeśli założyć, że w latach 1976–1983 w inwigilacji WPP i WAPD uczestniczyło 15–20 podchorążych, to w latach 1984–1988 mogło się już tym zajmować 75–100 podchorążych.

[2] ADS, Akta korespondencji z władzami cywilnymi 1986−1989, Pro memoria z 4 X 1986 r., s. 151–154. W dokumencie napisano m.in.: „Jak to możliwe, że w praworządnym kraju na odbycie pielgrzymki trzeba składać od 9–10 podań!" (*ibidem*).

ANEKSY

ANEKS 1
FUNKCJONARIUSZE SPOZA WYDZIAŁU IV KW MO/WUSW W RADOMIU ZAANGAŻOWANI W „OPERACYJNE ZABEZPIECZENIE" PIESZYCH PIELGRZYMEK ORAZ OSOBY ODPOWIEDZIALNE ZA DZIAŁANIA ADMINISTRACYJNE WOBEC PIELGRZYMEK W LATACH 1976–1988

Nazwisko i imię	Stopień służbowy	Funkcja/ stanowisko	Miejsce pracy/służby	Komórka/ jednostka organizacyjna	Okres zaangażowania
Adamczyk Jan	sierż./ ppor.	-	PMO Belsk Duży	-	1978–1980 1983
Adamczyk Z.	szer.	-	KMO Pionki	I Kompania Operacyjna Pododdział Centralnego Podporządkowania	1985
Adamowicz Stanisław	mjr	zastępca szefa ds. SB	RUSW Radom	Referat ds. Polityczno-Wychowawczych	1985–1986
Andrzejczyk Stanisław	mjr	naczelnik	WUSW Suwałki	Wydział IV	1988
Augustyniak Edward	mjr	zastępca naczelnika	KS MO Warszawa	Wydział IV	1977
Babiński Jerzy	mjr	naczelnik	WUSW Łomża	Wydział IV	1984
Balcerej Zbigniew	-	dzielnicowy	RUSW Radom	-	1986
Baliński A.	mł. chor.	zastępca naczelnika	WUSW Piotrków Trybunalski	Wydział IV	1983
Banaszak Józef	ppłk	naczelnik	WUSW Piotrków Trybunalski	Wydział IV	1986–1987
Banaszak Mieczysław	sierż.	kontroler	KW MO Radom	Wydział Ruchu Drogowego	1980
Baran	szer.	-	ZOMO Radom	-	1985
Baran Witold	mł. chor.	inspektor	WUSW Radom	Wydział V	1983
Baranowski G.	ppor.	inspektor	WUSW Piotrków Trybunalski	Wydział IV	1988
Bareja Czesław	-	kierownik	UD Warszawa-Śródmieście	-	1978
Bartnik Jerzy	kpr.	inspektor	WUSW Radom	Wydział III	1984

Nazwisko i imię	Stopień służbowy	Funkcja/ stanowisko	Miejsce pracy/służby	Komórka/ jednostka organizacyjna	Okres zaangażowania
Bartocha Włodzimierz	por./kpt.	zastępca naczelnika	WUSW Częstochowa	Wydział IV	1985−1987
Bartyzel Z.	por.	inspektor	WUSW Piotrków Trybunalski	Wydział IV	1988
Bączyński Józef	por./kpt.	zastępca naczelnika	SUSW Warszawa	Wydział IV	1985 1987
Bąk Mirosław	plut.	-	PMO Belsk Duży	-	1985
Bednarek Leokadia	-	inspektor	UD Warszawa-Śródmieście	-	1977
Białecki W.	kpt.	kierownik	SUSW Warszawa	Sekcja V	1984 1986 1988
Biegała T.	mł. chor.	-	WUSW Piotrków Trybunalski	-	1985
Biel Józef	płk	naczelnik	KW MO Kraków	Wydział IV	1978 1980
Bielaszewski L.	por.	inspektor	WUSW Kielce	Wydział IV	1988
Bielawski Leszek	por.	starszy inspektor	RUSW Ostrowiec Świętokrzyski	Grupa IV	1987−1988
Bielecki Zygmunt	płk	zastępca komendanta ds. SB	KS MO Warszawa	-	1979
Bielenia Konstanty	mjr	naczelnik	WUSW Białystok	Wydział VI	1988
Bieniek	-	-	RUSW Szydłowiec	-	1983
Boczek Stanisław	mjr	naczelnik	KW MO Częstochowa	Wydział IV	1981
Bogacki B.	mł. chor.	inspektor ds. SB	RUSW Szydłowiec	-	1983−1984
Bogusiewicz Ewa	-	referent	KW MO Radom	Wydział IV	1982
Bonat Henryk	szer.	-	KMO Pionki	I Kompania	1985
Borkiewicz Stefan	-	dyrektor	UdsW Radom	-	1978 1984−1985
Borkowski Józef	-	społeczny inspektor	ORMO	Wydzielona Grupa Ruchu Drogowego	1978
Borowik Paweł	ppłk	naczelnik	WUSW Białystok	Wydział IIIA/V	1988
Borowski Kazimierz	płk	zastępca komendanta	SUSW Warszawa	-	1983

Nazwisko i imię	Stopień służbowy	Funkcja/ stanowisko	Miejsce pracy/służby	Komórka/ jednostka organizacyjna	Okres zaangażo-wania
Borowski Teofil	mł. chor.	inspektor	WUSW Radom	Wydział III	1983
Boryń Andrzej	plut.	-	RUSW Radom	Sekcja Ruchu Drogowego	1986
Brzezicki Lech	st. kpr.	inspektor	KW MO Radom	Wydział III	1976
Brzeziński Janusz	por.	ds. SB	WUSW Radom RUSW Końskie	Wydział III	1983 1986
Bulik Bogumił	st. kpr./st. sierż.	-	KM MO/ RUSW Grójec PMO Belsk Duży	-	1979 1985
Burek M.	chor.	inspektor	WUSW Siedlce	Wydział IV	1988
Byszkowski A.	mł. cho-rąży	inspektor ds. ulotek	KM MO Grójec	-	1979
Bytniewski Andrzej	por.	-	WUSW Siedlce	Wydział IV	1987
Cebulak Krzysztof	ppor./kpt.	-	KS MO Warszawa	-	1980
Cegiełkowski Zbigniew	chor.	inspektor	RUSW Grójec	Sekcja Opera-cyjna	1985
Cerekwicki J.	ppor.	kierownik sekcji	SUSW Warszawa	-	1984 1987–1988
Chajduk	-	kierowca	-	Wydział Gospodarki Materiałowo--Technicznej	1985
Chekiera St.	por.	-	RUSW Grójec	-	1985
Chmielewski Edward	-	dzielnicowy	RUSW Radom	-	1986
Chmurzyński Waldemar	ppłk	naczelnik	WUSW Siedlce	Wydział IV	1986–1987
Chomiuk Leszek	ppor.	inspektor	RUSW Międzyrzec Podlaski	-	1988
Chorąży Alek-sander	por./mjr	naczelnik	KW MO/WUSW Piotrków Trybunalski	Wydział IV	1977–1980 1982–1984 1988
Chrzanowski Stanisław	st. sierż./ mł. chor.	inspektor/ zastępca szefa ds. SB	RUSW Przysucha	Grupa IV	1985–1988
Chrząszcz C.	kpt.	-	SUSW Warszawa	-	1985
Chrząszcz M.	por.	inspektor	SUSW Warszawa	Wydział IV	1988
Cieloch Stanisław	kpt./ppłk	naczelnik	WUSW Radom	Wydział „T”	1980–1985

Nazwisko i imię	Stopień służbowy	Funkcja/ stanowisko	Miejsce pracy/służby	Komórka/ jednostka organizacyjna	Okres zaangażo-wania
Cieślak Zdzisław	st. sierż.	-	KW MO Radom	Wydział Ruchu Drogowego	1978
Cieślikiewicz	-	inspektor	MSW	Wydział I	1984
Ciężkowski Jan	st. sierż.	-	KM MO Grójec	-	1978
Ciok Lech	sierż./ ppor.	-	-	-	1978−1980
Cyba Jerzy	por./kpt	zastępca naczelnika/ naczelnik	WUSW Radom	Wydział III	1986−1988
Czajkowski J.	por.	zastępca szefa ds. SB	RUSW Lipsko	-	1987−1988
Czapka Marian	kpt./mjr	komendant/ szef	KM MO/ RUSW Grójec	-	1978 1980−1981 1983−1986
Czarnecki Tadeusz	kpt./mjr	zastępca komendanta ds. SB	KM MO/RUSW Grójec	-	1983−1988
Czarnecki Waldemar	por.	zastępca naczelnika	KW MO Siedlce	Wydział III	1976
Czyżewska S.	kpt.	inspektor	SUSW	Wydział IV	1988
Dąbrowski Edward	kpt.	zastępca szefa ds. SB/szef	RUSW Przysucha	-	1984−1986
Dąbrowski Ireneusz	-	-	WSW kontrwywiad wojskowy	-	1978
Dąbrowski Sergiusz	mjr	zastępca naczelnika	KW MO/WUSW Piotrków Trybunalski	Wydział IV	1981 1984
Derwisz Henryk	sierż.	-	KM MO Grójec	-	1978
Derwisz Sergiusz	mjr	zastępca naczelnika	KW MO Piotrków Trybunalski	Wydział IV	1981 1984
Dębiec	-	-	KMO Zwoleń	-	1983
Dodacki Wiesław	sierż.	kontroler	KM MO Grójec	Wydzielona Grupa Ruchu Drogowego	1978
Dołęga Jan	por.	oficer operacyjny	WUSW Siedlce	Referat ds. Służby Bezpieczeństwa	1976
Domański	-	inspektor ds. SB	RUSW Zwoleń	-	1983
Domański Wacław	mjr	zastępca naczelnika	WUSW Lublin	Wydział IV	1987

Nazwisko i imię	Stopień służbowy	Funkcja/ stanowisko	Miejsce pracy/służby	Komórka/ jednostka organizacyjna	Okres zaangażo-wania
Drabikowski Marek	kpr.	-	PMO Potworów	-	1978
Drabikowski Zbigniew	st. sierż.	-	PMO Mogielnica	-	1978
Dubel Jerzy	mł. chor.	starszy inspektor	WUSW Łódź	-	1987
Ducher Bogusław	kpr.	-	ZOMO Radom	-	1985
Durka Ryszard	ppłk	naczelnik	KW MO Siedlce	Wydział IV	1976
Dusza	-	inspektor ds. SB	RUSW Lipsko	-	1983
Dziewulski Marek	kpr.	-	KMO Pionki	I Kompania Operacyjna Pododdział Centralnego Podporządko-wania	1985
Dziok Stanisław	mjr	naczelnik	KW MO Rzeszów	Wydział IV	1977
Fedoruk Tadeusz	chor.	inspektor	RUSW Łosice	-	1988
Fidziński Stani-sław	kpt.	kierownik	WUSW Białystok	Wydział IV	1987
Fidziukiewicz Stanisław	kpt.	zastępca naczelnika	WUSW Białystok	Wydział IV	1988
Fijał Andrzej	ppłk	naczelnik	KW MO/ WUSW Częstochowa	Wydział IV	1984 1988
Filipczak Jan	sierż.	- inspektor ds. SB	PMO Potworów/ RUSW Białobrzegi	-	1978 1983 1985
Frączek Ireneusz	st. kpr.	-	KM MO Grójec	-	1978
Fruba Wiesław	por./kpt.	kierownik/ zastępca szefa ds. SB	WUSW Radom/ RUSW Białobrzegi	Wydział II -	1979 1983–1988
Fularski Zenon	mł. chor.	inspektor	WUSW Radom	Wydział III Grupa Opera-cyjna	1983–1984
Furmański Wła-dysław	mjr	naczelnik	KW MO Radom	Wydział „C”	1977
Galarski Stanisław	płk	zastępca dyrektora	KG MO Warszawa	Wydział Ruchu Drogowego	1985
Gałązkiewicz Roch	kpt.	zastępca	WUSW Radom	Wydział „C”	1987

Nazwisko i imię	Stopień służbowy	Funkcja/ stanowisko	Miejsce pracy/służby	Komórka/ jednostka organizacyjna	Okres zaangażowania
Garbarczyk Stanisław	-	-	WUSW Radom	-	1984
Gashoci J.	mł. chor.	-	WUSW Radom	Wydział III Grupa Operacyjna	1983
Gawor W.	ppor.	inspektor	KS MO Warszawa	Wydział III	1980
Giera Edward	ppłk	naczelnik	KW MO Poznań	Wydział IV	1976
Gierczak Jerzy	por.	starszy inspektor/ kierownik	WUSW Radom	Wydział III Wydział „W”	1985−1986
Gik J.	mł. chor.	zastępca szefa ds. SB	RUSW Szydłowiec	-	1983
Giziński Stefan	-	dzielnicowy	KM MO Radom	-	1978
Gola Ryszard	chor.	inspektor	WUSW Ostrołęka	-	1988
Gondek Zbigniew	kpt.	zastępca naczelnika	WUSW Częstochowa	Wydział IV	1984 1987−1988
Gorgiel Bogdan	ppor.	inspektor	KW MO Radom	Wydział III	1987
Gorzelak	por.	inspektor	WSO Legionowo	-	1988
Gorzkowski	kpt.	-	RUSW Grójec	-	1985
Grabarczyk Tomasz	kpr.	-	ZOMO Radom	-	1985
Grabczak M.	ppor.	-	WUSW Kielce	-	1985
Grabowski M.	szer.	inspektor	RUSW Lipsko	Grupa IV	1984
Grela Ireneusz	ppor.	zastępca kierownika/ szefa ds. SB	KMO/RUSW Białobrzegi	-	1983−1984
Grelecki	-	inspektor	RUSW Radzyń Podlaski	-	1988
Grochowski J.	st. szer.	inspektor	KW MO Piotrków Trybunalski	Wydział IV	1981
Gromski M.	sierż. szt.	komendant	PMO Kowala	-	1979−1980
Gruszczyński Tadeusz	-	inspektor	WUSW Radom	Wydział III	1984
Gruszka	szer.	-	ZOMO Radom	-	1985
Gruszka Janusz	ppor.	inspektor	RUSW Ostrowiec	Grupa IV	1987−1988
Grzelczak Piotr	por.	inspektor	WUSW Poznań	Wydział IV Sekcja IV	1988
Grzęda Z.	mł. chor.	inspektor	SUSW Warszawa	Wydział IV	1988

Nazwisko i imię	Stopień służbowy	Funkcja/ stanowisko	Miejsce pracy/służby	Komórka/ jednostka organizacyjna	Okres zaangażowania
Grzyb Stefan	st. kpr.	-	KW MO Radom	Wydział Dochodzeniowy	1978
Grzybek Sławomir	ppor.	inspektor	RUSW Skarżysko-Kamienna	Grupa IV	1987–1988
Grzywacz Wiesław	kpt.	zastępca komendanta	KM MO Grójec	-	1977–1980
Gula Tadeusz	ppor.	oficer operacyjny	Kielce	Referat ds. Służby Bezpieczeństwa	1984
Halicki R.	por.	inspektor	KP MO Kielce	-	-
Haraśny Henryk	sierż./ st. sierż.	komendant	PMO Nowe Miasto	-	1978
Harenda Władysław	plut.	dzielnicowy	KM MO Radom	-	1980
Hawryluk Antoni	ppor.	inspektor	WUSW Biała Podlaska	Wydział IV	1988
Hawryło Edward	mjr/ ppłk	naczelnik	KW MO/WUSW Lublin	Wydział IV	1981 1987–1988
Herman H.	st. sierż.	komendant	PMO Nowe Miasto	-	1978
Hermaniuk Stanisław	ppłk	naczelnik	WUSW Biała Podlaska	Wydział IV	1988
Hrapek Henryk	por.	oficer operacyjny	RSB Końskie	-	1977 1984
Jagielski Marian	kpt.	naczelnik	WUSW Ostrołęka	Wydział IV	1988
Hynek Feliks	mł. chor.	kierownik	KM MO Radom	Referat Dzielnicowy	1978
Jakubiec Z.	st. chor.	-	RUSW Kozienice	-	1985
Janikowski A.	szer.	-	KMO Pionki	I Kompania Operacyjna Pododdział Centralnego Podporządkowania	1985
Jankowski Janusz	ppor.	inspektor	WUSW Łomża	Wydział IV	1988
Janota Mirosław	st. sierż. szt.	inspektor	KW MO Siedlce	Wydział IV	1976
Jarosławski A.	chor.	inspektor	WUSW Piotrków Trybunalski	Wydział IV	1988
Jaskólski Zbigniew	kpt.	naczelnik	WUSW Radom	Wydział VI/V	1986–1987

Nazwisko i imię	Stopień służbowy	Funkcja/ stanowisko	Miejsce pracy/służby	Komórka/ jednostka organizacyjna	Okres zaangażo-wania
Jastrząb Krzysztof	szer./ppor.	inspektor	KW MO Radom	Wydział III	1982
Jaworski Bogu-sław	szer.	-	ZOMO Radom	-	1985
Jaworski Ryszard	mł. chor.	-	WUSW Radom	Wydział „W”	1983
Jeziorowski Sta-nisław	ppłk	naczelnik	KW MO Radom	Wydział „B”	1977
Jędraczyk A.	-	-	-	-	1983
Jędrzejewski Eu-geniusz	-	wojewoda	UW Radom	-	1986
Józefowski L.	mjr	-	WUSW Radom	-	1984
Jóźwiak J.	ppor.	starszy inspektor	KS MO Warszawa	Wydział IV	1980
Jóźwik Bolesław	-	kierowca radiostacji	-	-	1980
Jóźwik P.	chor.	inspektor	WUSW Piotrków Trybunalski	Wydział IV	1988
Judziński	-	inspektor ds. SB	RUSW Grójec	-	1988
Jurczak Stanisław	st. sierż.	-	PMO Klwów	-	1978
Juszczyński J.	st. sierż.	-	PMO Odrzywół	-	1978
Juwirek K.	mł. chor.	młodszy inspektor	-	-	1983
Kacperczyk K.	mł. chor.	inspektor	WUSW Piotrków Trybunalski	Wydział IV	1985
Kacza Lucjan	ppor.	inspektor	KW MO Radom	Wydział III	1983
Kaczmarzyk Ta-deusz	st. sierż.	-	RUSW Radom	-	1986
Kałat Stanisław	ppłk	naczelnik	WUSW Bielsko--Biała	Wydział IV	1987
Kałkowski Józef	plut.	-	KM MO Grójec	-	1978
Kamiński Adam	st. sierż. szt./kpt.	-	KM MO Grójec KS MO Warszawa	- -	1979 1988
Kamiński L.	por.	inspektor	WUSW Siedlce	Wydział IV	1988
Kamiński W.	kpt.	-	SUSW Warszawa	-	1988
Kaniewska Irena	-	zastępca dyrektora	UW Radom	Wydział ds. Społeczno--Administra-cyjnych	1982

Nazwisko i imię	Stopień służbowy	Funkcja/ stanowisko	Miejsce pracy/służby	Komórka/ jednostka organizacyjna	Okres zaangażo-wania
Kapisz Kazimierz	sierż.	-	KM MO Grójec	-	1978
Kapusta Józef	sierż.	-	–	-	1978
Kapusta Zbigniew	kpt.	zastępca naczelnika	WUSW Tarnobrzeg	Wydział IV	1988
Karabiewski Me-dard	kpr.	inspektor operacyjny	KP MO Grodzisk Mazowiecki	-	-
Karasek Andrzej	sierż./ sierż. szt.	-	Radom	Sekcja Ruchu Drogowego	1978 1986
Karbownik Ro-man	st. sierż. szt.	komendant	PMO Potworów	-	1978
Karcz G.	por.	kierownik	KMO Szydłowiec	Wydzielona Grupa Ruchu Drogowego	1980
Karwowski Kazi-mierz	sierż.	-	ZOMO Radom	-	1986
Kasperski Edward	płk	zastępca komendanta ds. SB	KS MO Warszawa	-	1976–1977
Katus Wiesław	-	dzielnicowy	RUSW Radom	-	1986
Kawałek Adam	plut.	-	WUSW Radom	Wydział „W”	1984
Kerkowski Józef	plut.	-	KM MO Grójec	-	1978
Kędra Eugeniusz	mł. chor.	inspektor ds. SB	RUSW Grójec	-	1988
Kępas Andrzej	kpr./st. kpr.	-	PMO Orońsko	-	1979–1980
Kiernak Krzysztof	kpr.	-	-	-	1984
Kieszonkowski Ryszard	kpr.	-	KM MO Grójec	-	1979
Kirszke Marek	st. kpr.	-	ZOMO Radom	-	1985
Kiryluk A.	kpt.	inspektor	WUSW Białystok	Wydział IV	1988
Kisiel Roman	plut.	-	KM MO Grójec	-	1978
Klejman Andrzej	kpr.	-	ZOMO Radom	I Kompania Operacyjna	1985
Klima J.	kpt.	zastępca szefa ds. SB	RUSW Lipsko	-	1987
Klima Piotr	por.	starszy inspektor	WUSW Łomża	Wydział IV	1986–1987
Klimas Stanisław	kpt.	zastępca naczelnika	KW MO Kielce	Wydział IV	1981

Nazwisko i imię	Stopień służbowy	Funkcja/ stanowisko	Miejsce pracy/służby	Komórka/ jednostka organizacyjna	Okres zaangażo-wania
Klimas Stanisław	por.	inspektor	WUSW Łomża	Wydział IV	1986
Klusek	por.	inspektor	KW MO Radom	Wydział III	1978
Knap Wojciech	por.	kierownik sekcji	KW MO Kielce Sekcja A	Wydział IV	1988
Kołat Stefan	por./kpt.	starszy inspektor	KW MO Piotrków Trybunalski	Wydział IV	1976−1977 1984
Kołek T.	por.	inspektor ds. SB	RUSW Zwoleń	-	1984
Kołow	kpt.	-	-	-	1983
Komorniczek Andrzej	-	urzędnik	UD Warszawa-Śród-mieście	-	1977
Konarski Zbig-niew	sierż. szt.	-	PMO Sienno	-	1979
Konich Wiesław	-	społeczny inspektor	ORMO	Wydzielona Grupa Ruchu Drogowego	1978
Konopiński Zenon	ppłk	naczelnik	WUSW Radom	Wydział III	1986
Konwa Edward	sierż.	-	-	-	1979
Kopij Antoni	ppłk	zastępca szefa ds. SB	WUSW Radom	-	1976
Kopycki Romuald	st. kpr.	-	PMO Przytyk	-	1978
Kordel Piotr	por.	starszy inspektor/ zastępca szefa ds. SB	RUSW Grójec	Grupa IV	1984−1988
Korpik Janusz	st. sierż. szt.	zastępca kierownika/ zastępca szefa ds. SB	KMO/RUSW Zwoleń	-	1983−1984 1986
Kos Edward	kpt.	zastępca naczelnika	WUSW Radom	Wydział III	1983−1985
Kosiński Krzysz-tof	sierż.	-	KM MO Grójec	-	1978
Kosiński Marek	por.	inspektor	KM i PMO Radom	-	1980
Kosowicz Stani-sław	por.	zastępca naczelnika	WUSW Kielce	Wydział IV	1984
Kotnis Stanisław	kpt.	-	SUSW Warszawa	Wydział IV	1985−1986
Kotos	kpt.	-	SUSW Warszawa	Wydział IV	1983 1985

Nazwisko i imię	Stopień służbowy	Funkcja/ stanowisko	Miejsce pracy/służby	Komórka/ jednostka organizacyjna	Okres zaangażowania
Kowalczyk Jerzy	st. kpr.	-	RUSW Radom	-	1986
Kowalczyk P.	ppor.	-	KW MO Radom	-	1981
Kowalczyk Stanisław	kpt.	zastępca naczelnika	KW MO Częstochowa	Wydział IV	1982
Kowalik Andrzej	szer./mł. chor.	-	WUSW Radom	Wydział III	1983
Kowalik M.	mł. chor.	-	WUSW Radom	Wydział V	1983
Koziak Jan	kpt.	p.o. naczelnik	WUSW Radom	Wydział II	1984
Kozik Edward	mjr	zastępca szefa ds. SB	RUSW Kozienice RUSW Radom	-	1983–1985 1987
Kozłowski Eugeniusz	kpt.	-	KW MO Piotrków Trybunalski	Wydział IV	1978
Kozłowski T.	por.	inspektor ds. SB	RUSW Kozienice	-	1978–1981 1984
Krak	kpt.	inspektor	KS MO Warszawa	-	1982
Kramarski Kazimierz	-	kierownik	UW Radom	Wydział ds. Społeczno-Administracyjnych	1984
Krawczyk Tadeusz	-	zastępca szefa ds. SB	KM MO/ RUSW Grójec ORMO	Wydzielona Grupa Ruchu Drogowego	1978 1988
Kremer Jan	por./kpt.	inspektor ds. SB	KS MO/ SUSW Warszawa RUSW Białobrzegi	Wydział IV	1978 1983–1985 1988
Kruszka Marek	plut.	-	ZOMO Radom	-	1986
Kruszyński Aleksander	kpt.	zastępca komendanta ds. SB	KS MO Warszawa	-	1979
Krzywiński Zdzisław	mjr	-	WSW	-	1978
Kucharek Waldemar	mjr	zastępca naczelnika	KS MO/ SUSW Warszawa	Wydział IV	1976 1979–1982
Kucharski Emil	ppor.	starszy inspektor	KS MO Warszawa	Wydział IV	1978–1980
Kuć Helmut	mjr	zastępca naczelnika	WUSW Siedlce	Wydział IV	1984
Kula Andrzej	st. kpr.	dzielnicowy	RUSW Radom	Referat III	1986

Nazwisko i imię	Stopień służbowy	Funkcja/ stanowisko	Miejsce pracy/służby	Komórka/ jednostka organizacyjna	Okres zaangażo-wania
Kula Stanisław	kpt.	zastępca kierownika ds. SB	KMO Szydłowiec	-	1983
Kulemski S.	plut.	-	SUSW Warszawa	-	1985
Kulik Aleksander	kpr.	-	RUSW Radom	Sekcja Ruchu Drogowego	1986
Kulik Tadeusz	por.	zastępca naczelnika/ kierownik	WUSW Radom	Wydział „B” Grupa Opera-cyjna	1983
Kuliński Bohdan	ppor.	starszy inspektor	KW MO Kraków	Wydział IV	1977−1978
Kupis W.	ppor.	zastępca kierownika	KMO Zwoleń	-	1982
Kurek Marek	kpr.	-	RUSW Radom	-	1986
Kus Czesław	-	starszy inspektor ds. SB	KP MO Włoszczowa	-	-
Kuśmierek Fran-ciszek	st. sierż.	-	PMO Nowe Miasto	-	1978−1979
Kuśmierz Włodzi-mierz	kpr.	-	RUSW Radom	-	1986
Kutelski Zbigniew	sierż.	-	KW MO Radom	WRD	1978
Kwapisz	-	-	PMO Orońsko	-	1979
Kwiatkowski Wojciech	mjr	zastępca naczelnika/ naczelnik	KS MO/SUSW War-szawa	Wydział IV	1982 1984−1985 1987−1988
Kwiecień Jan	por.	zastępca naczelnika	WUSW Piotrków Trybunalski	Wydział III	1987
Kwiecień Zdzi-sław	kpr.	-	ZOMO Radom	-	1986
Kwietniewski Adam	st. chor.	starszy inspektor	RUSW Szydłowiec WUSW Radom	- Wydział IV	1985 1988
Kwil Jerzy	ppłk	naczelnik	KS MO Warszawa	Wydział IV	1976
Lachowski M.	chor.	-	WUSW Piotrków Trybunalski	-	1985
Lenard Marian	st. sierż.	kontroler	KM MO Grójec	Wydzielona Grupa Ruchu Drogowego	1978
Lewandowski Kazimierz	por.	zastępca naczelnika	KW MO Siedlce	-	1982

Nazwisko i imię	Stopień służbowy	Funkcja/ stanowisko	Miejsce pracy/służby	Komórka/ jednostka organizacyjna	Okres zaangażo-wania
Lewandowski Wiesław	płk	zastępca dyrektora	KG MO Warszawa	Biuro Ruchu Drogowego	1987–1988
Lewandowski Władysław	ppłk	naczelnik	WUSW Skierniewice	Wydział IV	1988
Libusz Zdzisław	ppor./kpt.	zastępca naczelnika	KW MO Piotrków Trybunalski	Wydział IV	1979 1981–1982 1986 1988
Lichowska Krystyna	kpt.	starszy inspektor	WUSW Łódź	Wydział „W”	1987
Lipowski Grzegorz	-	wojewoda	UW Częstochowa	-	1985
Lisowski Jan	mjr	naczelnik	WUSW Radom	Wydział Ruchu Drogowego	1987
Lodziński Andrzej	mł. chor.	młodszy inspektor	WUSW Radom	Wydział V	1985
Lorenc Andrzej	ppor.	starszy inspektor ds. SB	KW MO Radom	Wydział III	1976–1977
Luliński Julian	kpt.	-	Warszawa	-	1978
Lutek Jan	ppor.	-	WUSW Radom	Wydział IV Grupa I	1986–1987
Łacki Tadeusz	kpt.	zastępca naczelnika	WUSW Krosno	Wydział IV	1988
Łapaj Władysław	mjr	zastępca naczelnika	KM MO Radom	Wydział Ruchu Drogowego	1978
Łapiuk Leszek	chor.	inspektor	RUSW Parczew	-	1988
Łasiński Marek	por.	inspektor	KW MO Radom	Wydział III	1977–1979
Maciąg Andrzej	plut.	-	RUSW Radom	-	1986
Maciejewski Jerzy	por.	inspektor	SUSW	Wydział IV	1988
Maćkowski Roman	-	wojewoda	UW Radom	-	1979–1980
Maj Kazimierz	mł. chor.	dzielnicowy	RUSW Radom	-	1978 1986
Malarz G.	chor.	inspektor	WUSW Siedlce	Wydział IV	1988
Malewski	chor.	-	SUSW Warszawa	Wydział IV	1986
Maliszewski Ryszard	-	komendant	PMO Belsk Duży	-	1985
Małek Stanisław	sierż. szt.	-	PMO Zakrzew	-	1978

Nazwisko i imię	Stopień służbowy	Funkcja/ stanowisko	Miejsce pracy/służby	Komórka/ jednostka organizacyjna	Okres zaangażowania
Mańkowski Bogumił	st. sierż.	inspektor	KW MO/WUSW Radom	Wydział III	1982 1988
Mańkowski E.	sierż.	referent	KW MO Radom	Wydział „W” Ruch Operacyjny	1983
Marczak Marek	mjr	inspektor/ naczelnik	KW MO/WUSW Łomża	Wydział IV	1982 1988
Marczyk Bronisław	ppłk	komendant	KM MO Radom	-	1980
Marek Stefan	ppor.	inspektor	KW MO Radom	Wydział II	1978
Marikowska E.	sierż.	-	WUSW Radom	Wydział „W” Technika Operacyjna	1983
Markiewicz	-	-	PMO Borkowice	-	1979
Markowski Andrzej	kpr.	-	KM MO Radom	Wydział Dochodzeniowy	1978
Markowski M.	por.	inspektor	MSW	Departament II Wydział II	1984
Maroń	-	-	RUSW Przysucha	-	1983
Martyniak Kazimierz	sierż.	dzielnicowy	KM MO Grójec	-	1978
Martyniuk Jerzy	szer.	-	WUSW Siedlce	Wydział IV	1987
Matysiak Kazimierz	sierż.	dzielnicowy	KM MO Grójec	-	1978
Mazur A.	sierż./mł. chor.	starszy inspektor ds. SB	KW MO Radom RUSW Szydłowiec	-	1979–1984
Mazur Stanisław	ppłk	starszy inspektor ds. SB	KP MO Włoszczowa	-	1977–1978
Mazurek Ireneusz	szer.	-	ZOMO Radom	-	1985
Mechowski Marian	por.	kierownik zmiany L	KW MO Radom	-	1983
Merker Aleksander	-	dyrektor	UdsW Warszawa	-	1983–1984
Miazga A.	ppor.	starszy inspektor	KW MO/WUSW Radom	Wydział IIIA	1984
Michalak Zbigniew	sierż. szt./ ppor.	- inspektor ds. SB	PMO Mogielnica RUSW Grójec	-	1978–1980 1985–1986 1988

Nazwisko i imię	Stopień służbowy	Funkcja/ stanowisko	Miejsce pracy/służby	Komórka/ jednostka organizacyjna	Okres zaangażowania
Mieszczakowski Stanisław	st. kpr.	-	RUSW Radom	Grupa Ruchu Drogowego	1986
Migacz Mieczysław	por.	inspektor ds. SB	KP MO Włoszczowa	-	1977–1987
Mikos Stefan	mjr/ppłk	naczelnik	KS MO Warszawa	Wydział IV	1985–1986
Mirowski Mirosław	kpr.	inspektor ds. SB	RUSW Zwoleń	Grupa IV	1984
Morgaś Jan	kpt.	starszy inspektor	KM i PMO Radom	-	1980
Mosek Wiesław	mjr	zastępca szefa ds. SB	RUSW Przysucha	-	1988
Mosielej	por.	zastępca komendanta ds. SB	KMO Szydłowiec	-	1982
Motyka Kazimierz	mjr/ppłk	zastępca naczelnika/ naczelnik	WUSW Radom	Wydział Paszportów	1987
Motylewski Jacek	por.	starszy inspektor	WUSW Piotrków Trybunalski	Wydział IV	1987–1988
Mirowski Jan	mjr	dyrektor	WUSW Radom	Wydział Ruchu Drogowego	1987
Mroziewicz Bogusław	kpr.	-	RUSW Grójec	-	1985–1986
Muniak	szer.	-	ZOMO Radom	-	1985–1986
Murzyn Andrzej	ppor./por.	kierownik	WUSW Radom	Wydział „W” 1 Grupa Operacyjna	1982 1984–1987
Musiał Bogusław	szer.	-	ZOMO Radom	I Kompania Operacyjna	1985–1986
Musiał Wł.	st. sierż./ st. chor.	starszy inspektor	WUSW Katowice	Wydział IV	1988
Nawrocki Sławomir	kpt.	zastępca naczelnika	KW MO/WUSW Siedlce	Wydział IV	1983–1984 1988
Niedziela Józef	kpr.	-	PMO Kazanów	-	1982
Nitkowski Andrzej	kpr.	-	ZOMO Radom	-	1986
Nowak Andrzej	ppor.	inspektor	WUSW Radom	Wydział III	1987–1988
Nowak Eugeniusz	ppłk	naczelnik	KW MO Kielce	Wydział IV	1978 1980 1982

Nazwisko i imię	Stopień służbowy	Funkcja/ stanowisko	Miejsce pracy/służby	Komórka/ jednostka organizacyjna	Okres zaangażo-wania
Nowicki Janusz	ppor./por.	starszy inspektor	KW MO Radom	Wydział III	1977−1980
Nóżka Jacek	kpt.	inspektor	WUSW Lublin	-	1988
Oleszko Janusz[1]	kpt.	-	KW MO Lublin	Wydział III	1976
Olszewski	kpt.	wykładowca	WSO Legionowo		1988
Olszówka Andrzej	ppor.	inspektor	KW MO Radom	Wydział III	1976–1980
Onych	-	zastępca szefa ds. SB	RUSW Grójec	-	1988
Opaliński Antoni	kpt.	starszy inspektor	WUSW Lublin	Wydział IV	1988
Owczarczyk Marian	por.	oficer opera-cyjny ds. SB	KP MO Opoczno	-	-
Pakuła Henryk	por.	kierownik/ inspektor	KW MO Radom	Wydział „B”	1977−1978 1981
Pałka Tadeusz	mjr/ppłk	naczelnik	KW MO Radom	Wydział „T”	1983
Panek Jan	sierż.	-	ZOMO Radom	-	1986
Papis Lucjan	st. kpr.	posterunkowy	PMO Odrzywół	-	1978
Papuga R. *vel* Poznański	szer.	-	-	-	1979
Parszewski Andrzej	kpt.	zastępca naczelnika	WUSW Radom	Wydział III	1984
Pasek Jan	mjr	zastępca naczelnika/ naczelnik	KW MO/ WUSW Kielce	Wydział IV	1979−1980 1982−1986
Pastuszka Z.	por.	referent	RUSW Sandomierz	Wydział IV	1988
Pawlik J.	ppor.	inspektor	WUSW Piotrków Trybunalski	Wydział IV	1988
Pawluk Romuald	kpt.	-	WUSW Siedlce	Wydział IV	1987
Peda Ryszard	ppłk	naczelnik	KW MO Piotrków Trybunalski	Wydział IV	1976
Pełczyński Z.	-	inspektor	WUSW Radom	Wydział III	1984
Pełka	-	-	KMO Lipsko	-	1983−1984
Perliceusz Alojzy	ppłk	naczelnik	KW MO Często-chowa	Wydział IV	1976
Piekarczyk Józef	por.	oficer opera-cyjny	RSB Siedlce	-	1976
Pietras R.	kpr.	inspektor ds. SB	RUSW Szydłowiec	-	1984

Nazwisko i imię	Stopień służbowy	Funkcja/ stanowisko	Miejsce pracy/służby	Komórka/ jednostka organizacyjna	Okres zaangażo-wania
Pietrasik	-	inspektor ds. SB	RUSW Grójec	-	1987–1988
Pietruszka Adam	płk	zastępca dyrektora	MSW	Departa-ment IV	1981–1982 1984
Pietruszka Miro-sław	kpr.	-	ZOMO Radom	-	1985–1986
Piórkowski L.	plut.	referent	RUSW Sandomierz	Referat IV	1988
Piwarski Kazi-mierz	kpt.	inspektor	WUSW Radom	Wydział III	1984
Płatek Leszek	por.	starszy inspektor	WUSW Tarnobrzeg	Wydział IV	1988
Podgórski Ryszard	mł. chor.	-	RUSW Radom	-	1986
Podlewski Andrzej	mł. chor.	młodszy inspektor	WUSW Radom	Wydział „W”	1984
Podsiadły Z.	ppor./por.	inspektor	KW MO Radom	Wydział III	1983–1984
Pogoda St.	kpt.	naczelnik	WUSW Siedlce	Wydział IV	1984
Poznański Janusz	kpt./mjr	kierownik/ zastępca szefa ds. SB	WUSW Radom RUSW Lipsko	Wydział II	1986–1988
Prokopiak Janusz	-	I sekretarz	KW PZPR Radom	-	1978–1980
Przeniosło Mie-czysław	ppor.	zastępca komendanta ds. SB	KP MO Włoszczowa	-	1983–1984
Przybyszewski Bernard	kpr.	-	PMO Grabowów	-	1976
Przytuła Bogdan	kpr.	-	ZOMO Radom	-	1985–1986
Pypeć J.	ppor.	-	Radom	-	1980
Pypeć Zbigniew	kpt.	starszy inspektor	WUSW Kielce	Wydział IV	1987–1988
Pyszczek R.	-	dzielnicowy	KM MO Radom	-	1978
Radek Lech	sierż. szt.	inspektor ds. SB	RUSW Białobrzegi	-	1984
Razik J.	ppor.	zastępca naczelnika	KW MO Kielce	Wydział IV	1980
Robak Bogdan	plut.	inspektor/ zastępca naczelnika	KW MO Radom	Wydział III/ IIIA/IV	1978–1979

Nazwisko i imię	Stopień służbowy	Funkcja/ stanowisko	Miejsce pracy/służby	Komórka/ jednostka organizacyjna	Okres zaangażo-wania
Rokoszny Henryk	por.	starszy in-spektor/kie-rownik sekcji	KW MO Radom	Wydział III Sekcja 3	1980–1981
Rola H.	-	dzielnicowy	-	-	1979
Rosłaniec Włodzi-mierz	kpt./mjr	zastępca naczelnika	KW MO Radom	Wydział III/V	1980
Rybnicki Jerzy	st. szer.	-	PMO Pniewy	-	1985–1986
Ryczkowski Jan	st. sierż.	-	KM MO Grójec	-	1987
Ryń Alfred	kpt.	zastępca naczelnika	WUSW Kielce	Wydział IV	1986
Ryrak Stanisław	ppłk	naczelnik	WUSW Kielce	Wydział IV	1987–1988
Sadat T.	-	-	-	-	1983–1984
Sadkowski	mł. chor.	-	RUSW Grójec	-	1983–1984
Samuch Lech	por.	starszy inspektor	RUSW Puławy	-	1984
Sekściński Stani-sław	ppor./kpt.	kierownik sekcji	WUSW Łomża	Wydział IV Sekcja I	1984 1986
Sentkiewicz Wła-dysław	kpt.	-	WUSW Radom	-	1986
Sękulski Henryk	kpt.	starszy inspektor	KW MO Skiernie-wice	-	1979–1980
Sikorski Wiktor	st. kpr.	zastępca szefa	RUSW Przysucha	-	1984–1985
Sitarek	-	-	KM MO/ RUSW Grójec	-	1979 1983–1984
Skowyra Jan	kpr.	-	ZOMO Radom	-	1985–1986
Skrybuś	-	inspektor ds. SB	RUSW Grójec	-	1983–1984
Skrzypczyński	-	inspektor ds. SB	RUSW Grójec	-	1988
Sławiński Zbig-niew	plut.	młodszy inspektor	WUSW Radom	Wydział V	1983
Słowiński Józef	ppor.	zastępca szefa ds. SB	RUSW Zwoleń	-	1987–1988
Smaga Jerzy	por.	inspektor	WUSW Lublin	Wydział IV	1988
Smolarski Jerzy	kpt.	inspektor ds. SB	KP MO Włoszczowa	-	1977–1978
Smreczak M.	-	starszy inspektor	WUSW Katowice	Sekcja III C	1985
Snoch Piotr	plut.	dzielnicowy	RUSW Radom	Referat IV	1986

Nazwisko i imię	Stopień służbowy	Funkcja/ stanowisko	Miejsce pracy/służby	Komórka/ jednostka organizacyjna	Okres zaangażo-wania
Sobczyk Piotr	sierż.	-	-	-	1980
Sobieszczański Feliks	por.	zastępca naczelnika	KW MO Radom	Wydział „B”	1980 1982
Sobol Jan	mjr	zastępca naczelnika	KS MO Warszawa	Wydział IV	1978
Soboń Andrzej	szer.	-	ZOMO Radom	-	1986
Soboń Z.	kpt.	kierownik	WUSW Radom	-	1985
Socha Jan	kpt./mjr	zastępca naczelnika	KW MO Radom	Wydział III/V	1979 1982
Sochacki M.	por.	starszy inspektor	WUSW Kielce	Wydział IV	1988
Sokołowski An-drzej	plut.	-	PMO Borkowice	-	1979
Sokołowski Józef	kpt.	zastępca naczelnika	WUSW Lublin	Wydział IV	1984
Sosnowski Stani-sław	por.	referent ds. SB	KP MO Staszów	-	1976–1979
Sot	-	ds. SB	RUSW Kozienice	-	1983−1984
Spurek Romuald	st. kpr.	-	KM MO Grójec	-	1978
Staboczek St.	mjr	naczelnik	KW MO Często-chowa	Wydział IV	1981
Stachura Bogu-sław	gen. bryg.	wiceminister	MSW	-	1978
Stachurski Jan	-	starszy inspektor	UW Radom	Wydział ds. Wyznań	1985
Stanik Tadeusz	sierż. szt.	-	PMO Orońsko	-	1979
Stanisławski K.	mł. chor.	starszy inspektor	KW MO Radom	Wydział III	1983−1984
Stanisławski Ry-szard	mł. chor./ ppor.	-	KW MO/WUSW Radom	Wydział III	1983 1988
Stańczak Stani-sław	chor.	inspektor	RUSW Starachowice	Grupa IV	1987−1988
Stańczak T.	kpt.	kierownik sekcji	WUSW Radom	Wydział IV Sekcja II	1984
Stefańska	-	zastępca naczelnika	UMiG Stąporków	-	1986
Stępień Andrzej	kpt.	starszy inspektor	WUSW Kielce	Wydział IV	1984 1987−1988
Stępień Andrzej	mł. chor.	-	RUSW Radom	-	1986

Nazwisko i imię	Stopień służbowy	Funkcja/ stanowisko	Miejsce pracy/służby	Komórka/ jednostka organizacyjna	Okres zaangażowania
Stępień Roman	mjr	naczelnik	KW MO Radom	Wydział III	1978
Stępień Stanisław	st. sierż.	-	PMO Borkowice	-	1980
Stradomski J.	kpt.	kierownik sekcji	WUSW Kielce	Wydział IV	1987
Straszewski Konrad	gen. bryg.	dyrektor	MSW	Departament IV	1976
Strojanowski Stanisław	mł. chor.	inspektor	KW MO Kielce	Wydział IV	1982
Strzyga R.	kpt.	zastępca komendanta ds. SB	KM MO Grójec	-	1982
Sujecki Ryszard	sierż. szt.	kierownik	KM MO Grójec	Referat Dzielnicowy	1978
Sulejko Czesław	ppłk	naczelnik	KS MO Warszawa	Wydział IV	1980–1984
Sułek Stanisław	ppor.	-	-	-	1984
Suprowicz Andrzej	ppor.	inspektor	WUSW Łomża	Wydział IV	1988
Szatan Jerzy	szer.	-	RUSW Radom	-	1986
Szczepanek Wiesław	kpt.	kierownik sekcji	KW MO Radom	Wydział V Sekcja 3	1984
Szczepanek Zygmunt	kpt.	kierownik sekcji	KW MO Radom	Wydział „T” Sekcja I A	1983
Szczepański Czesław	szer.	-	PMO Belsk Duży	-	1979
Szewc R.	por.	starszy pomocnik szefa	WSW	kontrwywiad wojskowy	1985
Szewczyk W.	-	kierownik	UM Radom	Wydział ds. Społeczno-Administracyjnych	1980–1981 1984
Szewczyk Witold	mjr/ppłk	naczelnik	WUSW Częstochowa	Wydział III	1984
Sztanowski	-	ds. SB	RUSW Grójec	-	1988
Sztas St.	chor.	starszy referent	WUSW Radom	Wydział „W”	1983–1984
Szumielewicz Zdzisław	ppor.	inspektor	KW MO Radom	Wydział IIIA	1977 1983
Szumowski Jerzy	mjr	naczelnik	WUSW Radom	Wydział III	1985 1988

Nazwisko i imię	Stopień służbowy	Funkcja/ stanowisko	Miejsce pracy/służby	Komórka/ jednostka organizacyjna	Okres zaangażo-wania
Szumowski Ryszard	st. kpr.	-	ZOMO Radom	-	1985
Szwech Andrzej	mł. chor./ sierż. szt.	kontroler/ kierownik	KM MO/ RUSW Grójec	6 Wydzielona Grupa Ruchu Drogowego	1978 1984−1986
Szykulski	szer.	-	ZOMO Radom	-	1985
Szymborski Marek	por.	zastępca szefa ds. SB	RUSW Kozienice	-	1988
Szyszkowski T.	kpt.	inspektor	SUSW	Wydział IV	1988
Śledź Kazimierz	ppłk	naczelnik/ zastępca komendanta ds. SB	KW MO Radom	Wydział III	1978
Śliwiński Ryszard	-	-	KW MO Kielce	-	1982
Świgoń Jan	sierż.	-	PMO Skaryszew	-	1986
Tobiasz	-	sekretarz	KW PZPR Radom		1979
Toczewski Henryk	kpt./mjr	naczelnik	KW MO Radom	Wydział „B”	1982 1984
Tomala	plut.	posterunkowy	PMO Mogielnica	-	1977
Tomaszewski Sylwester	sierż. szt.	starszy inspektor	RUSW Kozienice	-	1984
Trela M.	plut.	inspektor	KW MO Radom	Wydział III	1980
Trepkowski Tadeusz	st. sierż. szt.	-	KM MO Grójec	-	1978
Tura Andrzej	kpt.	kierownik sekcji	KW MO Radom	Wydział V Sekcja 4	1982
Tymoszuk Włodzimierz	ppor.	inspektor	WUSW Lublin	Wydział III	1988
Umięcki Aleksander	mjr	naczelnik	KW MO Radom	Wydział „B”	1987
Urban Marek	chor.	zastępca szefa ds. SB	RUSW Przysucha	-	1985 1988
Urban Szczepan	por.	inspektor	KW MO/WUSW Siedlce	Wydział IV	1983−1984 1988
Urbaś Henryk	szer.	-	WUSW Lublin	-	1988
Waciński L.	st. sierż.	inspektor ds. SB	KW MO Radom	-	1980
Walczak Henryk	chor.	-	RUSW Grójec	-	1985

Nazwisko i imię	Stopień służbowy	Funkcja/ stanowisko	Miejsce pracy/służby	Komórka/ jednostka organizacyjna	Okres zaangażo-wania
Walewski	mł. chor./ chor.	młodszy inspektor	SUSW Warszawa	Wydział IV	1978 1983−1984 1986
Walewski Jan	plut.	oficer opera-cyjny	KP MO Grodzisk Mazowiecki	-	1983
Warchoł Stanisław	plut.	-	-	-	1978
Wasilko Piotr	szer.	młodszy inspektor	WUSW Białystok	Wydział IV	1988
Waszkiewicz		inspektor ds. SB	RUSW Grójec	-	1988
Wąsiński R.	kpt.	zastępca komendanta	KM MO Grójec	-	1982
Wdowczyk Krzysztof	ppor./por.	kierowca	-	Grupa II Grupa I	1986−1987
Welek Jan	chor.	-	KW MO Radom	Wydział V	1983
Wesołowski T.	-	sekretarz	KW PZPR Radom	-	1980
Węciński L.	st. sierż.	inspektor ds. SB	KW MO Radom	-	1980
Węgiel Kazimierz	ppłk	starszy inspektor	MSW	Departa-ment IV	-
Wiejak Czesław	ppłk	zastępca dyrektora	MSW	Departa-ment IV	1977–1978
Wielgosz Marek	kpt.	inspektor	WUSW Lublin	-	1988
Wierzbicki Hen-ryk	st. kpr.	inspektor ds. SB	RUSW Grójec	Grupa IV	1980 1985−1986
Wierzbicki Jerzy	chor.	inspektor	RUSW Augustów	-	1988
Więcław J.	por.	kierownik	KMO Lipsko	-	1979
Więcław Tadeusz	por./mjr	zastępca komendanta/ zastępca naczelnika	KM MO Grójec WUSW Radom	- Wydział „B”	1979 1987
Wikelman Lech	por.	starszy inspektor	WUSW Radom	Grupa (?)	1985
Wilk Stanisław	mł. chor./ ppor.	starszy inspektor/ zastępca szefa ds. SB	KW MO Radom/ RUSW Zwoleń	Wydział „B”	1980 1984−1985 1987
Wirga Ryszard	szer.	inspektor ds. SB	RUSW Puławy	-	1984

Nazwisko i imię	Stopień służbowy	Funkcja/ stanowisko	Miejsce pracy/służby	Komórka/ jednostka organizacyjna	Okres zaangażowania
Wiśniewski Jan	mł. chor./ st. chor.	kierownik	RUSW Grójec	Sekcja Operacyjno-Dochodzeniowa	1978 1985−1986
Wiśniewski Ryszard	chor./st. chor.	kierownik	KW MO/WUSW Radom	Wydział Operacyjno--Dochodzeniowy/Sekcja 3	1980 1987
Witczak	chor.	inspektor	WUSW Piotrków Trybunalski	Wydział IV	1988
Witczak Krzysztof	st. kpr.	-	RUSW Grójec	-	1985
Włodarczyk Andrzej	por.	starszy inspektor	WUSW Kielce	Wydział IV	1987−1988
Włodarczyk R.	ppor.	-	KS MO Warszawa	-	1982
Wodecki Edward	sierż./ ppor.	inspektor	WUSW Piotrków Trybunalski	Wydział IV	1988
Wojciechowski E.	por.	-	WUSW Częstochowa	Wydział IV	1984
Wojciechowski Ireneusz	szer./ppor.	inspektor	KW MO Toruń	Wydział IV	1980–1981
Wojtczak Jerzy	-	społeczny inspektor	ORMO	Wydzielona Grupa Ruchu Drogowego	1978
Wolski Jan	mł. chor.	-	WUSW Radom	Wydział V Grupa Operacyjna	1983−1984
Wolski Leszek	mjr	zastępca naczelnika	SUSW Warszawa	Wydział IV	1983−1984
Wołczacki Jerzy	chor.	młodszy inspektor	WUSW Radom	Wydział „W”	1987
Wołoszyn Edward	ppor.	inspektor	KW MO Radom	Wydział II/V	1980–1981
Wosik J.	sierż.	-	PMO Kowala	-	1986
Wozignój Edmund	st. sierż.	-	KW MO Piotrków Trybunalski	Wydział IV	1980−1981
Woźniak	-	-	PMO Kowala	-	1979
Wójcik Julian	plut.	-	PMO Nowe Miasto	-	1980
Wójcik St.	por.	szef	RUSW Szydłowiec	-	1984
Wójcik Wacław	mjr	zastępca komendanta	KM MO Radom	-	1980
Wójcik Zygmunt	mjr	naczelnik	WUSW Tarnów	Wydział IV	1987

Nazwisko i imię	Stopień służbowy	Funkcja/ stanowisko	Miejsce pracy/służby	Komórka/ jednostka organizacyjna	Okres zaangażowania
Wójtowicz Stefan	kpt.	zastępca naczelnika	WUSW Radom	Wydział VI	1987
Wójtowicz Zenon	mjr	naczelnik	WUSW Radom	Wydział „B”	1978−1979
Wrona Z.	ppor.	inspektor	RUSW Starachowice	-	1988
Wroński Krzysztof	sierż./ mł. chor.	zastępca szefa ds. SB	RUSW Zwoleń	Grupa IV	1985−1987
Wróbel Tadeusz	st. sierż./ sierż. szt.	komendant ds. SB	PMO Belsk Duży/ RUSW Grójec	-	1977−1980 1985−1986
Wydra Sławomir	mł. chor.	młodszy inspektor	KW MO/WUSW Radom	Wydział II	1984
Wyżykowski J.	ppor.	starszy inspektor	KW MO Radom	Wydział IIIA	1987−1988
Zaczyński Jerzy[2]	mjr	naczelnik	KW MO Siedlce	Wydział IV	1980−1983
Zacherowski Tadeusz	ppor.	inspektor	SUSW	Wydział IV	1988
Zając Tadeusz	kpr.	-	RUSW Radom	-	1986
Zalewski K.	chor.	inspektor	SUSW Warszawa	Wydział IV	1988
Zalewski Wojciech	st. kpr.	-	KM MO Grójec	-	1978
Zalmański Zbigniew	mjr	naczelnik	KW MO Częstochowa	Wydział „B”	1983
Zasada Henryk	sierż. szt.	komendant	PMO Borkowice	-	1979−1980
Zasada Zdzisław	-	starszy inspektor	-	Wydział Komunikacji	1984
Zasiadczuk Zbigniew	szer.	-	ZOMO Radom	I Kompania Operacyjna	1985
Zawada Waldemar	kpt.	naczelnik	WUSW Radom	Wydział VI	1988
Zawadzki Ryszard	plut./ sierż.	młodszy inspektor	WUSW Radom	Wydział IV Grupa I	1984−1988
Zawal S.	st. sierż.	-	RUSW Radom	Sekcja Ruchu Drogowego	1986
Zawistowska Wanda	kpt.	inspektor	SUSW	Wydział IV	1988
Zawolski Waldemar	mł. chor. chor.	starszy inspektor ds. SB	RUSW Białobrzegi	-	1984−1986
Zbróg Jan	por.	oficer operacyjny	RUSW Końskie	Referat ds. Służby Bezpieczeństwa	1979

Nazwisko i imię	Stopień służbowy	Funkcja/ stanowisko	Miejsce pracy/służby	Komórka/ jednostka organizacyjna	Okres zaangażowania
Zieliński Zbigniew	kpt.	zastępca naczelnika	WUSW Kielce	Wydział IV	1988
Zielonka Władysław	sierż. szt.	-	KM MO Grójec	-	1978
Zielonka Zbigniew	ppłk	naczelnik	WUSW Białystok	Wydział IV	1988
Ziemiewicz Czesław	por.	zastępca naczelnika	KW MO Radom	Wydział „T”	1979
Zuchnicki Józef	kpt.	starszy inspektor	KW MO Radom	Wydział „C”	1976–1977
Zwoleński W.	mł. chor.	-	-	-	1984
Zwolski M.	ppor.	-	WUSW Radom		1984
Żabiński Tadeusz	por.	- naczelnik	KW MO/ WUSW Radom	Wydział III	1978−1979 1984
Żarłok Bogdan	por.	zastępca naczelnika	KW MO Radom	Wydział „T”	1982
Żołondowski Stanisław	kpr.	inspektor	RUSW Kozienice	-	1984
Żukowski Konstanty	płk	naczelnik	WUSW Białystok	Wydział III	1988
Żybura Józef	mjr	zastępca naczelnika	KW MO/WUSW Siedlce	Wydział IV	1983

Źródło: AIPN, 0713/130, Sprawa obiektowa z 1976 r.; AIPN Lu, 0014/58; AIPN Ra, 08/124, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-77”; AIPN, 01419/416, Sprawa obiektowa krypt. „Wycieczka”, k. 16–18, 40, 42–43, 47–50, 85–94, 310–315, 333–341; AIPN Ra, 08/243, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-78”; AIPN Ra, 08/388, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-79”; AIPN Ra, 08/573, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-80”; AIPN Ra, 08/668, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-81”; AIPN Ra, 08/751, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-82”; AIPN Ra, 08/864, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-83”; AIPN Ra, 08/914, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-84”; AIPN Ra, 08/1035, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-85”; AIPN Ra, 08/1053, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-86”; AIPN Ra, 08/1055, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-87”; AIPN Ra, 08/1060, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-88”.

[1] IPN – OKŚZpNP w Warszawie, S 17/06/Zk/IV, k. 1506–1508.

[2] Jerzy Zaczyński 2 I 1980 r. zmienił nazwisko, wcześniej nazywał się Zając (*Aparat bezpieczeństwa w Polsce*, t. 3..., s. 262).

ANEKS 2
STOPNIE SŁUŻBOWE, NAGRODY, ODZNACZENIA I KARY OTRZYMANE PRZEZ FUNKCJONARIUSZY SŁUŻBY BEZPIECZEŃSTWA MSW ORAZ KW MO/WUSW W RADOMIU W LATACH 1976–1988

Nazwisko i imię	Stopień służbowy	Nagrody	Odznaczenia	Kary
Aniołek Józef[1]	5 XI 1969 – kapral, 19 IX 1970 – plutonowy, 10 VI 1973 – sierżant, 24 IX 1982 – młodszy chorąży, 23 IX 1985 – chorąży	1 V 1970 – pochwała za wzorowe wywiązywanie się z powierzonych zadań społecznych, 10 II 1971 – pochwała za wzorową służbę, 1977–1980 wielokrotnie nagradzany pieniężnie i wyróżniany pochwałami: 24 III 1980 – nagroda w wysokości 1000 zł	23 IV 1976 – brązowa odznaka „Wzorowy Kierowca”, 1977 – brązowa odznaka „WSH”, 24 III 1980 – srebrna odznaka „Wzorowy Kierowca”, 23 IX 1983 – srebrna odznaka „Za Zasługi w Ochronie Porządku Publicznego”	8 V 1972 – 3 dni aresztu za niezgłoszenie się do pracy, 2 I 1987 – upomnienie od naczelnika Wydziału III WUSW w Radomiu
Będziak Romuald[2]	3 VIII 1957 – kapral, 20 VII 1960 – podporucznik, 22 VI 1963 – porucznik, 6 VI 1966 – kapitan, 11 VI 1971 – major, 24 IX 1975 – podpułkownik, 16 VI 1979 – pułkownik		24 V 1968 – odznaka „10 Lat w Służbie Narodu”, 28 X 1968 – Złoty Krzyż Zasługi (za wzorowe wykonanie zadań w Czechosłowacji), 5 X 1977 – srebrna odznaka „W Służbie Narodu”, 1 X 1979 – srebrna odznaka „Za Zasługi w Ochronie Porządku Publicznego”, 21 VII 1882 – Krzyż Oficerski Orderu Odrodzenia Polski, 23 IX 1982 – złota odznaka „Za Zasługi w Ochronie Porządku Publicznego”, 30 VIII 1985 – srebrna odznaka „Za Zasługi dla Obronności Kraju”	-
Białogoński Wiesław[3]	21 VIII 1952 – starszy strzelec,	9 IV 1963 – nagroda w wysokości 500 zł za należyte wykonywanie zadań,	2 VII 1962 – odznaka „10 Lat w Służbie Narodu”,	5 X 1977 – nagana od komendanta

Nazwisko i imię	Stopień służbowy	Nagrody	Odznaczenia	Kary
	2 VIII 1953 – chorąży BP, 18 VII 1957 – podporucznik, 29 VI 1961 – porucznik, 14 VI 1965 – kapitan, 5 VI 1969 – major, 16 VI 1974 – podpułkownik	10 XII 1964 – nagroda w wysokości 400 zł za dobre wyniki w pracy, 15 XII 1966 – nagroda w wysokości 700 zł za dobre wyniki w pracy, 29 XII 1977 – „za osiągnięte wyniki w działaniach dezintegracyjnych wobec sanktuarium w Błotnicy i duchowieństwa dyrektor Departamentu IV MSW wyraził mu uznanie i podziękowanie”	15 VII 1969 – Złoty Krzyż Zasługi, 25 IX 1969 – odznaka „Za Zasługi dla Kielecczyzny”, 20 IX 1971 – odznaka „20 Lat w Służbie Narodu” 22 VII 1974 – Medal 30-lecia Polski Ludowej, 25 XI 1974 – Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski	wojewódzkiego MO w Radomiu „za nieprzestrzeganie tajemnicy służbowej”, 9 XII 1977 – pochwała
Boczek Leon[4]	2 XII 1971 – kapral, 10 VII 1973 – plutonowy, 16 VI 1976 – podporucznik, 31 V 1979 – porucznik MO, 23 X 1984 – kapitan MO	20 VII 1972 – nagroda w wysokości 500 zł za dobre wyniki w pracy, 19 III 1975 – nagroda w wysokości 700 zł i dyplom uznania za dobre wyniki w nauce i we współzawodnictwie grupowym, 29 XI 1975 – nagroda w wysokości 500 zł za współzawodnictwo grupowe w nauce i dyscyplinie, 21 X 1977 – pochwała za zaangażowanie w zabezpieczeniu fizycznym i operacyjnym pieszych pielgrzymek do Błotnicy i Częstochowy	5 VII 1978 – Brązowy Krzyż Zasługi, 17 IX 1981 – brązowa odznaka „Za Zasługi w Ochronie Porządku Publicznego”, 22 IX 1981 – brązowa odznaka „W Służbie Narodu”, 26 IX 1986 – odznaka „Za Zasługi dla Województwa Radomskiego”	-
Bogusiewicz Sławomir[5]	1 XI 1977 – starszy kapral, 5 X 1981 – plutonowy, 6 XII 1982 – młodszy chorąży, 24 VI 1985 – podporucznik, 7 X 1988 – porucznik	wielokrotnie nagradzany pieniężnie przez komendanta Mariana Mozgawę za właściwe wykonywanie zadań służbowych i osiągane wyniki	9 IX 1987 – brązowa odznaka „W Służbie Narodu”, 20 IX 1988 – brązowa odznaka „Za Zasługi w Ochronie Porządku Publicznego”	upomnienie za niewykonanie polecenia służbowego

Nazwisko i imię	Stopień służbowy	Nagrody	Odznaczenia	Kary
Drogosiewicz Jerzy[6]	24 XII 1971 – starszy szeregowiec, 28 IX 1972 – kapral, 1 X 1973 – starszy kapral, 26 XI 1976 – plutonowy, 13 VI 1977 – podporucznik, 2 VI 1980 – porucznik, 18 IX 1984 – kapitan	1971−1974 – kilkakrotnie nagradzany pieniężnie przez byłego zastępcę komendanta powiatowego MO ds. SB w Grójcu za osiągane wyniki w pracy zawodowej, 25 IX 1974 – nagroda książkowa od komendanta WSO MSW za pracę społeczną i kulturalno-oświatową, 30 XII 1974 – nagroda książkowa za pracę społeczną, 26 XI 1976 – nagroda w wysokości 800 zł za współzawodnictwo indywidualne w nauce, dyscyplinie i pracy społecznej	22 IX 1977 – brązowa odznaka „Za Zasługi w Ochronie Porządku Publicznego”, 5 VII 1978 – Brązowy Krzyż Zasługi, 22 IX 1981 – Brązowy Krzyż Zasługi, 22 IX 1981 – brązowa odznaka „W Służbie Narodu”, 29 V 1986 – Srebrny Krzyż Zasługi	11 XII 1987 – ostrzeżenie o niepełnej przydatności do służby na zajmowanym stanowisku
Dychała Jerzy[7]	9 X 1976 – kapral, 29 IX 1977 – starszy kapral, 25 IX 1978 – plutonowy, 6 IX 1980 – sierżant, 6 XII 1982 – młodszy chorąży, 24 VI 1985 – podporucznik, 21 IX 1989 – porucznik	w nagrodę za zaangażowanie w wykonywaniu obowiązków służbowych i zdyscyplinowanie przeniesiony do Wydziału IV na stanowisko młodszego inspektora, nagradzany pieniężnie za wyniki w pracy	27 VIII 1978 – brązowa odznaka „Za Zasługi w Ochronie Porządku Publicznego”, 7 VI 1985 – brązowa odznaka „W Służbie Narodu”, 12 XII 1987 – srebrna odznaka „Za Zasługi w Ochronie Porządku Publicznego”	-
Dziedzic Leszek[8]	1955 – chorąży WP, 27 VI 1958 – chorąży, 3 IV 1959 – podporucznik, 6 VI 1970 – porucznik, 1979 – kapitan	28 IV 1967 – nagroda w wysokości 400 zł za dobrą pracę, 28 IV 1969 – nagroda w wysokości 400 zł za dobrą pracę, 7 I 1979 – nagroda w wysokości 600 zł za dobrą pracę operacyjną,	21 VI 1967 – odznaka „10 Lat w Służbie Narodu”, 24 VI 1975 – Srebrny Krzyż Zasługi, 1976 – srebrna odznaka „W Służbie Narodu”, 19 II 1977 – srebrna odznaka „W Służbie Narodu”,	-

Nazwisko i imię	Stopień służbowy	Nagrody	Odznaczenia	Kary
		20 VII 1970 – nagroda w wysokości 700 zł za należytą pracę operacyjną	1978 – brązowa odznaka „Za Zasługi w Ochronie Porządku Publicznego”	
Garbacz Jerzy[9]	19 VI 1976 – kapral, 9 IX 1977 – starszy kapral, 28 IX 1979 – plutonowy, 5 X 1981 – sierżant, 6 XI 1982 – młodszy chorąży, 15 VI 1986 – podporucznik			zwolniony karnie ze służby za przywłaszczenie depozytu
Gierczak Jerzy[10]	29 VI 1974 – kapral, 30 VI 1975 – starszy kapral, 4 IX 1976 – plutonowy, 7 X 1978 − sierżant, 29 VII 1980 – podporucznik, 23 IX 1984 – porucznik, 12 IX 1987 – kapitan	czterokrotnie wyróżniany nagrodami pieniężnymi	4 VIII 1976 – brązowa odznaka „Za Zasługi w Ochronie Porządku Publicznego”, 15 IX 1980 – brązowa odznaka „W Służbie Narodu”	11 XI 1980 – upomnienie od naczelnika Wydziału IV za spożywanie alkoholu w godzinach pracy, 29 IX 1985 – upomnienie od szefa WUSW w Radomiu
Głowacki Wacław[11]	21 VII 1954 – chorąży, 18 VII 1956 – podporucznik, 5 II 1957 – porucznik MO, 27 VI 1969 – kapitan,	22 XII 1970 – premia w wysokości 1000 zł za sumienną pracę	10 VI 1964 – odznaka „10 Lat w Służbie Narodu”, 30 IX 1965 – brązowa odznaka „Zasłużony Działacz LOK”, 6 XI 1965 − Honorowa Odznaka Województwa Łódzkiego,	

Nazwisko i imię	Stopień służbowy	Nagrody	Odznaczenia	Kary
	24 IX 1975 – major, 22 VII 1979 – podpułkownik		3 X 1970 – Srebrny Krzyż Zasługi, 31 VIII 1973 – odznaka „20 Lat w Służbie Narodu”, 27 IX 1973 – brązowa odznaka „Za Zasługi w Ochronie Porządku Publicznego”, 1 X 1975 – Złoty Krzyż Zasługi, 1 X 1975 – brązowa odznaka „Za Zasługi w Ochronie Porządku Publicznego”, 22 IX 1977 – srebrna odznaka „Za Zasługi w Ochronie Porządku Publicznego”, 2 VII 1979 – Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski, 1 X 1979 – złota odznaka „Za Zasługi w Ochronie Porządku Publicznego”, 8 XII 1983 – złota odznaka „W Służbie Narodu”, 22 VII 1984 – Medal 40-lecia Polski Ludowej	
Grunwald Tadeusz[12]	3 X 1952 − kapral, 18 VII 1956 − chorąży, 3 VII 1958 − podporucznik, 29 XI 1961 − porucznik, 10 VI 1966 – kapitan, 11 VI 1971 − major, wrzesień 1975 – podpułkownik, 6 VI 1979 − pułkownik		29 VI 1966 − odznaka „10 Lat w Służbie Narodu”, 12 VII 1971 − Srebrny Krzyż Zasługi, 5 IX 1972 − brązowy medal „Za Zasługi dla Obronności Kraju”, 1 X 1975 − brązowa odznaka „Za Zasługi w Ochronie Porządku Publicznego”, 1 X 1975 − srebrna odznaka „Za Zasługi w Ochronie Porządku Publicznego”, 22 IX 1978 − Złoty Krzyż Zasługi, 2 VII 1979 − Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski,	

Nazwisko i imię	Stopień służbowy	Nagrody	Odznaczenia	Kary
			25 IX 1979 – srebrny medal „Za Zasługi dla Obronności Kraju”, 18 IX 1980 – srebrna odznaka „Za Zasługi w Ochronie Porządku Publicznego”	
Jaworski Janusz[13]	16 II 1962 – plutonowy, 25 VI 1964 – podporucznik, 15 VI 1967 – porucznik, 25 VI 1977 – kapitan, 17 IX 1982 – major	wielokrotnie nagradzany pieniężnie za dobre wyniki w pracy	27 XII 1972 – odznaka „10 Lat w Służbie Narodu”, 16 IX 1978 – brązowa odznaka „Za Zasługi w Ochronie Porządku Publicznego”, 14 IX 1982 – srebrna odznaka „Za Zasługi w Ochronie Porządku Publicznego”, 6 X 1982 – odznaka „Za Zasługi dla Województwa Radomskiego”, 11 VII 1984 – Złoty Krzyż Zasługi, 22 VII 1984 – Medal 40-lecia Polski Ludowej, 15 IX 1987 – srebrna odznaka „W Służbie Narodu”	-
Kawałek Adam[14]	28 X 1974 – kapral, 29 IX 1975 – plutonowy, 29 IX 1977 – sierżant, 11 X 1980 starszy sierżant, 13 III 1981 – podporucznik, 18 IX 1984 – porucznik, 20 IX 1988 – kapitan	wielokrotnie nagradzany pieniężnie, m.in. 9 XII 1980 za akcję krypt. „Lato-80”	24 VIII 1976 – brązowa odznaka „Za Zasługi w Ochronie Porządku Publicznego”, 27 VI 1984 – Srebrny Krzyż Zasługi, 22 VIII 1984 – brązowa odznaka „W Służbie Narodu”, 12 IX 1987 – srebrna odznaka „Za Zasługi w Ochronie Porządku Publicznego”	4 V 1988 – przeniesiony na niższe stanowisko za naruszenie dyscypliny i nadużycie alkoholu

Nazwisko i imię	Stopień służbowy	Nagrody	Odznaczenia	Kary
Kiszczak Czesław[15]			1954 − Medal 10-lecia Polski Ludowej, 1972 − Krzyż Komandorski Orderu Odrodzenia Polski, Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski, Order Krzyża Grunwaldu III klasy, 1974 − Medal 30-lecia Polski Ludowej, 1984 – Order Budowniczych Polski Ludowej, Order Sztandaru Pracy I klasy, 1984 − Medal 40-lecia Polski Ludowej, brązowy medal „Siły Zbrojne w Służbie Ojczyzny”, srebrny medal „Siły Zbrojne w Służbie Ojczyzny”, złoty medal „Siły Zbrojne w Służbie Ojczyzny”, brązowy medal „Za Zasługi dla Obronności Kraju”, srebrny medal „Za Zasługi dla Obronności Kraju”, Odznaka Grunwaldzka, brązowa odznaka „Za Zasługi w Ochronie Porządku publicznego”, srebrna odznaka „Za Zasługi w Ochronie Porządku Publicznego”, brązowa odznaka „Za Zasługi w Ochronie Granic PRL”, Order Wojny Ojczyźnianej I stopnia (ZSRR), medal „Za Umacnianie Braterstwa Broni” (ZSRR)	-
Koczorowski Lucjan[16]	5 II 1974 − kapral, 25 IX 1975 − starszy kapral, 27 IX 1976 − plutonowy, 25 IX 1978 − sierżant, 1 VIII 1981 − starszy sierżant,	-	22 VIII 1984 – brązowa odznaka „W Służbie Narodu”, 23 V 1986 – Srebrny Krzyż Zasługi,	24 X 1978 – upomnienie, 1979 – pozbawienie dodatku specjalnego w wysokości 800 zł – za brak wyników w pozyskiwaniu i pracy z TW,

Nazwisko i imię	Stopień służbowy	Nagrody	Odznaczenia	Kary
	19 VII 1982 – podporucznik, 19 IX 1984 − porucznik, 20 IX 1988 − kapitan			9 XII 1987 – nagana
Maj Jerzy[17]	2 XI 1962 − szeregowy MBP, 21 VII 1963 − plutonowy MO, 10 VII 1965 − podporucznik, 10 VI 1968 − porucznik 12 VI 1972 − kapitan, 10 X 1979 − podpułkownik, 27 IX 1982 − pułkownik	21 VII 1965 – nagroda rzeczowa w postaci adaptera „Bambino” za dobre wyniki w nauce, wielokrotnie nagradzany pieniężnie przez ministra spraw wewnętrznych	3 VII 1972 – Srebrny Krzyż Zasługi, 27 IX 1972 – odznaka „10 Lat w Służbie Narodu”, 2 X 1975 – brązowa odznaka „Za Zasługi w Ochronie Porządku Publicznego”, 18 V 1977 – Złoty Krzyż Zasługi, 19 IX 1979 – srebrna odznaka „Za Zasługi w Ochronie Porządku Publicznego”, 30 IX 1980 – brązowy medal „Za Zasługi dla Obronności Kraju”, 9 IX 1982 – srebrny medal „Za Zasługi dla Obronności Kraju”, 23 IX 1982 – złota odznaka „Za Zasługi w Ochronie Porządku Publicznego”, 24 IX 1982 – srebrna odznaka „W Służbie Narodu”, 29 IX 1982 – Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski, 22 VII 1984 – Medal 40-lecia Polski Ludowej, 30 VIII 1985 – złoty medal „Za Zasługi dla Obronności Kraju”, 28 VI 1989 – Krzyż Oficerski Orderu Odrodzenia Polski	-

Nazwisko i imię	Stopień służbowy	Nagrody	Odznaczenia	Kary
Mechowski Marian[18]	3 VII 1964 – kapral, 15 V 1967 – plutonowy, 10 VII 1970 – sierżant, 7 VII 1971 – podporucznik, 17 IX 1982 − porucznik, 17 IX 1986 – kapitan	25 III 1969 – nagroda w wysokości 500 zł za bardzo dobre wyniki w pracy, 21 X 1977 – nagroda w wysokości 1500 zł za zaangażowanie „w fizyczne i operacyjne zabezpieczenie" pieszych pielgrzymek do Błotnicy i Częstochowy, 29 XII 1977 – wyrazy uznania za dobrą pracę od dyrektora Departamentu IV MSW	31 VIII 1973 – odznaka „10 Lat w Służbie Narodu", 20 IX 1976 – Srebrny Krzyż Zasługi, 19 IX 1979 – brązowa odznaka „Za Zasługi w Ochronie Porządku Publicznego", 17 VI 1981 – Złoty Krzyż Zasługi, 22 VII 1984 – Medal 40-lecia Polski Ludowej, 22 VIII 1984 – srebrna odznaka „W Służbie Narodu", 22 VIII 1984 – srebrna odznaka „Za Zasługi w Ochronie Porządku Publicznego", 14 VI 1988 – Krzyż Komandorski Orderu Odrodzenia Polski, 19 VI 1989 – złota odznaka „Za Zasługi w Ochronie Porządku Publicznego"	16 X 1965 – nagana za lekceważenie obowiązków służbowych
Michalski Andrzej[19]	13 X 1976 − sierżant sztabowy, 2 V 1977 − podporucznik, 10 VII 1981 − porucznik, 18 IX 1984 – kapitan	3 XII 1982 – pochwała, 12 VIII 1983 − nagroda w wysokości 7500 zł, wyróżniony listem przez wiceministra spraw wewnętrznych-szefa służb politycznych za działalność w okresie kampanii przed X Zjazdem PZPR	23 IX 1983 – brązowa odznaka „Za Zasługi w Ochronie Porządku Publicznego", 27 VI 1984 – Srebrny Krzyż Zasługi, 27 IX 1984 – srebrna odznaka „W Służbie Penitencjarnej", 23 IX 1985 – odznaka „Za Zasługi dla Województwa Radomskiego", 5 IX 1986 – brązowa odznaka „W Służbie Narodu", 17 IX 1986 – srebrna odznaka „Za Zasługi w Ochronie Porządku Publicznego"	-
Mirowski Eugeniusz[20]	10 V 1968 – major, 12 VI 1972 – podpułkownik,		15 VII 1964 – Złoty Krzyż Zasługi, 4 X 1969 – brązowy medal „Za Zasługi dla Obronności Kraju",	

Nazwisko i imię	Stopień służbowy	Nagrody	Odznaczenia	Kary
	27 XII 1979 – pułkownik		13 IX 1973 – „20 Lat w Służbie Narodu”, 7 VII 1978 – Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski, 25 IX 1979 – srebrny medal „Za Zasługi dla Obronności Kraju”, 1 X 1979 – brązowa odznaka „Za Zasługi w Ochronie Porządku Publicznego”, 31 VIII 1983 – złoty medal „Za Zasługi dla Obronności Kraju”, 6 X 1983 – złota odznaka „W Służbie Narodu”, 27 VII 1984 − Medal 40-lecia Polski Ludowej, 25 IX 1985 – Krzyż Oficerski Orderu Odrodzenia Polski	
Mozgawa Marian[21]	21 XII 1945 – chorąży, 10 VII 1947 – podporucznik, 30 XII 1949 – porucznik, 22 VII 1952 – kapitan, 18 VII 1956 – major BP, 30 VII 1957 – major MO, 29 VI 1961 − podpułkownik, 31 III 1966 – pułkownik	22 VII 1954 – nagroda rzeczowa w postaci złotego zegarka	17 IX 1946 – brązowy medal „Za Zasługi na Polu Chwały”, 10 VII 1947 – Srebrny Krzyż Zasługi, 22 XII 1952 – srebrny medal „Za Zasługi na Polu Chwały”, 12 VII 1954 – Medal 10-lecia Polski Ludowej, 21 VII 1954 – odznaka „10 Lat w Służbie Narodu”, 31 VII 1954 – Złoty Krzyż Zasługi, 12 VII 1958 – Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski, 27 VI 1964 – odznaka „20 Lat w Służbie Narodu”,	17 III 1981 – zwolniony dyscyplinarnie z funkcji komendanta wojewódzkiego MO w Radomiu z powodu przekroczenia kompetencji

Nazwisko i imię	Stopień służbowy	Nagrody	Odznaczenia	Kary
			5 V 1967 – brązowy medal „Za Zasługi dla Obronności Kraju”, 7 VII 1969 – Krzyż Komandorski Orderu Odrodzenia Polski, 24 IX 1969 – odznaka honorowa „Za Zasługi dla Lubelszczyzny”, 7 X 1969 – srebrny medal „Za Zasługi dla Obronności Kraju”, 1969 – Złota Odznaka im. Janka Krasickiego, 18 V 1970 – Medal Zwycięstwa i Wolności 1945, 7 X 1970 – Odznaka Grunwaldzka, 5 X 1972 – brązowa odznaka „Za Zasługi w Ochronie Porządku Publicznego”, 22 VII 1974 – Medal 30-lecia Polski Ludowej, 7 IX 1974 – złota odznaka „W Służbie Narodu”; 25 IX 1974 – Order Sztandaru Pracy II klasy, 26 IX 1974 – srebrna odznaka „Za Zasługi w Ochronie Porządku Publicznego”, 1975 – odznaka „Honorowy Pracownik Bezpieczeństwa Publicznego” (przyznawana przez Komitet Bezpieczeństwa Państwowego [KGB] RM ZSRR), 24 VIII 1976 – złota odznaka „Za Zasługi w Ochronie Porządku Publicznego”, 3 X 1979 – Order Sztandaru Pracy I klasy	

Nazwisko i imię	Stopień służbowy	Nagrody	Odznaczenia	Kary
Ostapiński Stefan[22]	21 IV 1962 – porucznik, 6 VI 1966 − kapitan, 8 VI 1970 − major, 16 VII 1974 − podpułkownik, 23 VI 1978 − pułkownik	21 VII 1965 – nagroda rzeczowa w postaci maszynki do golenia za bardzo dobre wyniki w nauce, 3 V 1988 – nagroda w wysokości 3000 zł od ministra spraw wewnętrznych, 16 V 1988 – nagroda w wysokości 60 000 zł od ministra spraw wewnętrznych, 27 VII 1988 – nagroda w wysokości 50 000 zł od ministra spraw wewnętrznych, 21 IX 1988 – nagroda w wysokości 70 000 zł od ministra spraw wewnętrznych	4 IX 1969 – odznaka „10 Lat w Służbie Narodu”, 4 X 1969 – brązowy medal „Za Zasługi dla Obronności Kraju”, 3 VII 1972 – Złoty Krzyż Zasługi, 27 IX 1973 – brązowa odznaka „Za Zasługi w Ochronie Porządku Publicznego”, 1 X 1974 – srebrny medal „Za Zasługi dla Obronności Kraju”, 1 VII 1977 – Krzyż Komandorski Orderu Odrodzenia Polski, 12 IX 1978 – srebrna odznaka „W Służbie Narodu”, 18 X 1978 – Krzyż Oficerski Orderu Odrodzenia Polski, 1978 – złota odznaka „Za Zasługi w Ochronie Porządku Publicznego”, 9 IX 1982 – złoty medal „Za Zasługi dla Obronności Kraju”, 5 IX 1983 – Krzyż Komandorski Orderu Odrodzenia Polski”, 22 VII 1984 – Medal 40-lecia Polski Ludowej, 27 IX 1984 – złota odznaka „W Służbie Penitencjarnej”	12 XI 1987 − ostrzeżenie o niepełnej przydatności do służby za spowodowanie wypadku drogowego pod wpływem alkoholu
Pietruszka Adam[23]	10 VIII 1961 – kapral, 7 VII 1962 – plutonowy, 29 VI 1963 – podporucznik, 28 V 1966 – porucznik,		1969 – odznaka honorowa „Gryf Pomorski”, 20 IX 1971 – odznaka „10 Lat w Służbie Narodu”, 3 VII 1972 – Srebrny Krzyż Zasługi, 27 IX 1973 – brązowa odznaka „Za Zasługi w Ochronie Porządku Publicznego”,	24 XII 1984 – wydalony ze służby z obniżeniem stopnia do szeregowego

Nazwisko i imię	Stopień służbowy	Nagrody	Odznaczenia	Kary
	6 VI 1970 – kapitan, 7 X 1975 – major, 16 III 1979 – podpułkownik, 27 IX 1982 – pułkownik		1 X 1975 – srebrna odznaka „Za Zasługi w Ochronie Porządku Publicznego”, 1 VII 1978 – Złoty Krzyż Zasługi, 25 IX 1979 – srebrny medal „Za Zasługi dla Obronności Kraju”, 16 I 1980 – Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski, 18 IX 1980 – złota odznaka „Za Zasługi w Ochronie Porządku Publicznego”, 30 IX 1981 – srebrna odznaka „W Służbie Narodu”, 9 IX 1982 – złoty medal „Za Zasługi dla Obronności Kraju”	
Rypiński Ryszard[24]	8 IX 1962 – podporucznik, 14 IV1966 – porucznik, 1 VI 1975 – kapitan, 15 IV 1977 – major, 10 VII 1981 – podpułkownik, 18 VIII 1989 – pułkownik	23 III 1967 – nagroda pieniężna	10 IX 1970 – odznaka „10 Lat w Służbie Narodu”, 3 VII 1972 – Srebrny Krzyż Zasługi, 26 IX 1974 – brązowa odznaka „Za Zasługi w Ochronie Porządku Publicznego”, srebrna odznaka „Za Zasługi w Ochronie Porządku Publicznego”, 1 VII 1977 – Złoty Krzyż Zasługi, 10 IX 1980 – srebrna odznaka „W Służbie Narodu”, 14 VII 1982 – Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski	
Skrzypek Wiesław[25]	8 VIII 1972 – kapral, 8 X 1973 − sierżant, 24 IX 1976 − starszy sierżant,	1 VIII 1973 – pochwała za pracę społeczną, 21 XI 1984 – zapomoga w wysokości 7000 zł	24 VIII 1976 – brązowa odznaka „Za Zasługi w Ochronie Porządku Publicznego”, 24 IX 1983 – brązowa odznaka „W Służbie Narodu”	

Nazwisko i imię	Stopień służbowy	Nagrody	Odznaczenia	Kary
	28 IX 1979 − sierżant sztabowy, 29 IX 1982 − młodszy chorąży, 19 VI 1984 − podporucznik, 12 IX 1987 − porucznik			
Straszewski Konrad[26]	21 VII 1954 – chorąży MBP, 21 VII 1955 – podporucznik MBP, 18 VII 1956 – porucznik MBP, 30 I 1957 – porucznik MO, 3 VII 1958 – kapitan, 29 VI 1961 − major, 14 VII 1964 – podpułkownik, 28 VI 1968 – pułkownik, 3 X 1975 – generał brygady, wrzesień 1984 – generał broni		12 VII 1958 − Złoty Krzyż Zasługi, 15 VI 1963 − odznaka „10 Lat w Służbie Narodu”, 5 V 1967 − brązowy medal „Za Zasługi dla Obronności Kraju”, 7 VII 1969 − Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski, 4 X 1969 − srebrny medal „Za Zasługi dla Obronności Kraju”, 25 IX 1973 − odznaka „20 Lat w Służbie Narodu”, 27 IX 1973 – brązowa odznaka „Za Zasługi w Ochronie Porządku Publicznego”, 22 VII 1974 − Medal 30-lecia Polski Ludowej, 25 IX 1974 − Krzyż Komandorski Orderu Odrodzenia Polski, 1 X 1975 − srebrna odznaka „Za Zasługi w Ochronie Porządku Publicznego”, 1977 − złota odznaka „Za Zasługi w Ochronie Porządku Publicznego”, 2 X 1978 − złoty medal „Za Zasługi dla Obronności Kraju”,	sprawa karna z powodu podejrzenia o kradzież mienia, karne zwolnienie ze służby w MO

Nazwisko i imię	Stopień służbowy	Nagrody	Odznaczenia	Kary
			3 X 1979 − Sztandar Pracy I klasy, 6 X 1983 − złota odznaka „W Służbie Narodu”, 10 XI 1983 − Order Przyjaźni Narodów	
Stromecki Zbigniew[27]	12 XII 1977 – szeregowiec, 25 IX 1978 – starszy szeregowiec, 7 VI 1979 − podporucznik, 17 IX 1982 − porucznik, 17 IX 1986 – kapitan	wielokrotnie wyróżniany nagrodami pieniężnymi przez komendanta wojewódzkiego MO w Radomiu, list pochwalny od komendanta wojewódzkiego MO w Radomiu	10 XI 1980 – brązowa odznaka „Za Ład i Porządek”, 21 VII 1982 – Srebrny Krzyż Zasługi	14 III 1989 − surowa nagana oraz 1 rok zakazu prowadzenia pojazdów mechanicznych
Szczerbiński Romuald[28]	28 VI 1955 – chorąży, 18 VII 1956 – podporucznik, 28 X 1957 – podporucznik, 2 VIII 1959 – porucznik, 14 VI 1965 – kapitan, 6 VI 1970 – major, 22 VII 1974 – podpułkownik, 22 VII 1977 – pułkownik	kilkanaście razy nagradzany pieniężnie i wyróżniany pochwałami	7 VII 1965 – odznaka „10 Lat w Służbie Narodu”, 7 VII 1969 – Srebrny Krzyż Zasługi, 1 VII 1971 – odznaka honorowa „Za Zasługi w Rozwoju Województwa Koszalińskiego”, 5 X 1972 – brązowa odznaka „Za Zasługi w Ochronie Porządku Publicznego”, 10 VII 1974 – Złoty Krzyż Zasługi, 18 IX 1974 – odznaka „20 Lat w Służbie Narodu”, 24 VIII 1976 – srebrna odznaka „Za Zasługi w Ochronie Porządku Publicznego”, 2 X 1978 – brązowy medal „Za Zasługi dla Obronności Kraju”, 2 VII 1979 – Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski	

Nazwisko i imię	Stopień służbowy	Nagrody	Odznaczenia	Kary
Szczygieł Tadeusz[29]	6 XI 1951 – kapral BP, 10 I 1952 – plutonowy BP, 30 IV 1953 – sierżant BP, 2 VII 1953 – chorąży, 21 VII 1954 – podporucznik BP, 18 VII 1956 – porucznik WP, 5 II 1957 – porucznik MO, 7 VII 1960 – kapitan, 27 VI 1964 – major, 10 VI 1968 – podpułkownik, 18 VI 1973 – pułkownik, 3 X 1986 – generał brygady	16 V 1981 – nagroda specjalna ministra spraw wewnętrznych w wysokości 7000 zł	2 VII 1962 – odznaka „10 Lat w Służbie Narodu”, Odznaka 1000-lecia Polski, odznaka honorowa „Za Zasługi dla Gdańska”, 15 VII 1969 – Złoty Krzyż Zasługi, 4 X 1969 – brązowy medal „Za Zasługi dla Obronności Kraju”, 20 IX 1971 – odznaka „20 Lat w Służbie Narodu”, 27 IX 1973 – brązowa odznaka „Za Zasługi w Ochronie Porządku Publicznego”, 15 VII 1974 – Krzyż Komandorski Orderu Odrodzenia Polski, 22 VII 1974 – Medal 30-lecia Polski Ludowej, 1 X 1975 – srebrna odznaka „Za Zasługi w Ochronie Porządku Publicznego”, 24 VIII 1976 – złota odznaka „Za Zasługi w Ochronie Porządku Publicznego”, 3 X 1979 – Krzyż Oficerski Orderu Odrodzenia Polski, 8 V 1981 – złota odznaka „W Służbie Narodu”, 31 VIII 1983 – złoty medal „Za Zasługi dla Obronności Kraju”, 16 XI 1983 – jubileuszowa odznaka „60 Lat WCzKKBD” (ZSRR), 1984−1985 – Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski, Medal 40-lecia Polski Ludowej	
Tersa Czesław[30]	1 X 1975 – kapral, 30 IX 1976 – starszy kapral,		12 VIII 1984 – brązowa odznaka „W Służbie Narodu”, 22 VIII 1984 – brązowa odznaka „Za Zasługi	

Nazwisko i imię	Stopień służbowy	Nagrody	Odznaczenia	Kary
	29 IX 1977 – plutonowy, 7 IX 1979 – sierżant, 18 VI 1981 – podporucznik, 8 IX 1984 – porucznik, 20 IX 1988 – kapitan		w Ochronie Porządku Publicznego”, 29 V 1986 – Srebrny Krzyż Zasługi, 25 IX 1987 – odznaka „Za Zasługi dla Województwa Radomskiego”	
Turczynowski Jan[31]	12 IV 1968 − podporucznik, 22 VII 1984 – podpułkownik	3 X 1979 − tytułem wyróżnienia zostaje skierowany do ASW, 1 X 1978 – nagroda ministra spraw wewnętrznych w wysokości 3000 zł	1977 – Srebrny Krzyż Zasługi, brązowa odznaka „Za Zasługi w Ochronie Porządku Publicznego”, 1982 − Złoty Krzyż Zasługi	4 XI 1987 – karnie przeniesiony na niższe stanowisko – starszego inspektora ds. organizacyjno-etatowych WUSW w Radomiu – z powodu zawarcia ślubu kościelnego przez jego pasierba Jacka Stefaniaka
Walczyński Henryk[32]	11 VII 1950 – plutonowy BP, 21 VII 1954 − podporucznik BP, 18 VII 1956 − porucznik BP, 30 I 1957 − porucznik MO, 5 VII 1960 − kapitan, 5 VII 1965 − major,	16 IX 1976 – nagroda I stopnia za pracę magisterską	16 VII 1954 – Srebrny Krzyż Zasługi, 5 VI 1959 – odznaka „10 Lat w Służbie Narodu”, 5 V 1967 – brązowy medal „Za Zasługi dla Obronności Kraju”, 12 V 1967 – odznaka 1000-lecia Państwa Polskiego, 27 VII 1969 – Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski, 4 IX 1969 – odznaka „20 Lat w Służbie Narodu”,	18 I 1988 – odwołany dyscyplinarnie z funkcji szefa WUSW w Radomiu z powodu przekroczenia kompetencji

Nazwisko i imię	Stopień służbowy	Nagrody	Odznaczenia	Kary
	31 V 1968 − podpułkownik, 11 VI 1971 − pułkownik		30 VI 1972 – Złota Odznaka im. Janka Krasickiego, 5 IX 1972 – brązowy medal „Za Zasługi dla Obronności Kraju”, 1972 – brązowa odznaka „Za Zasługi w Ochronie Porządku Publicznego”, 9 V 1973 – Krzyż „Za Zasługi dla ZHP”, 22 VII 1974 – Medal 30-lecia Polski Ludowej, 13 VII 1977 – Krzyż Oficerski Orderu Odrodzenia Polski, 6 X 1977 − brązowa odznaka „Za Zasługi w Ochronie Granic”, 29 IV 1978 – Złota Odznaka Honorowa TPPR, 16 IX 1978 – srebrna odznaka „Za Zasługi w Ochronie Porządku Publicznego”, 11 VII 1979 – odznaka „Zasłużony Działacz Kultury”, 27 IX 1979 – złota odznaka „W Służbie Narodu”, 30 IX 1981 – złota odznaka „Za Zasługi w Ochronie Porządku Publicznego”, złoty medal „Za Zasługi dla Obronności Kraju”, 22 VII 1984 – Medal 40-lecia Polski Ludowej, 5 IX 1984 – Krzyż Komandorski Orderu Odrodzenia Polski, 27 IX 1984 – złota odznaka „W Służbie Penitencjarnej”	

Nazwisko i imię	Stopień służbowy	Nagrody	Odznaczenia	Kary
Wiejak Czesław[33]	30 IV 1954 – kapral, 21 VII 1954 – podporucznik BP, 2 VII 1962 − porucznik MO, 28 V 1966 – kapitan, 6 VI 1970 – major, 11 VII 1973 – podpułkownik, 31 VI 1977 – pułkownik, 15 IX 1988 – generał brygady		28 V 1966 – odznaka „10 Lat w Służbie Narodu”, 15 VII 1969 – Złoty Krzyż Zasługi, 4 X 1969 – brązowy medal „Za Zasługi dla Obronności Kraju”, 5 IX 1972 − srebrny medal „Za Zasługi dla Obronności Kraju”, 26 IX 1872 – brązowa odznaka „Za Zasługi w Ochronie Porządku Publicznego”, 16 VII 1974 – Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski, 27 VII 1974 – Medal 30-lecia Polski Ludowej, 26 IX 1974 – srebrna odznaka „Za Zasługi w Ochronie Porządku Publicznego”, 16 IX 1975 – złota odznaka „Za Zasługi w Ochronie Porządku Publicznego”, 1 X 1975 – srebrna odznaka „W Służbie Narodu”, 19 IX 1979 – Krzyż Oficerski Orderu Odrodzenia Polski, 2 I 1981 – złota odznaka „W Służbie Narodu”, 30 IX 1981 – złoty medal „Za Zasługi dla Obronności Kraju”, 10 XI 1983 – Order „Znak Honoru” (ZSRR), 22 VII 1984 – Medal 40-lecia Polski Ludowej, 5 IX 1984 – Krzyż Komandorski Orderu Odrodzenia Polski	

[1] AIPN Ra, 038/315, Teczka personalna Józefa Aniołka, Przebieg służby, k. 1–6.

[2] AIPN, 0604/1490, Teczka personalna Romualda Będziaka, Życiorys, k. 7; *ibidem*, Przebieg służby, k. 1–3, 36.

[3] AIPN Ra, 038/99, Teczka personalna Wiesława Białogońskiego, Przebieg służby, k. 45–47. Dyrektor Departamentu IV MSW gen. bryg. Konrad Straszewski pisał m.in.: „Prowadzone przez Wydział IV KW MO w Radomiu działania dezintegracyjne w odniesieniu do krajowego sanktuarium maryjnego w Błotnicy, tamtejszego kleru i kurii sandomierskiej oceniamy jako przynoszące pożądane efekty. Wprowadzone przez Was formy i metody dowodzą dużej pomysłowości. Proszę o wyrażenie Wydziałowi IV, a szczególnie jego naczelnikowi ppłk. W[iesławowi] Białogońskiemu i st. insp. ppor. M[arianowi] Mechowskiemu, naszego uznania" (*ibidem*, Pismo dyrektora Departamentu IV MSW gen. bryg. Konrada Straszewskiego do zastępcy komendanta wojewódzkiego MO ds. SB w Radomiu płk. Tadeusza Szczygła, 29 XII 1977 r., k. 103).

[4] AIPN Ra, 038/316, Teczka personalna Leona Boczka, Przebieg służby, k. 57–59.

[5] AIPN Lu, 028/2112, Teczka personalna Sławomira Bogusiewicza, Przebieg służby, k. 40–42. Mimo wyróżnień nie spełniał się w Wydziale IV, dlatego w 1980 r. w raporcie do komendanta wojewódzkiego MO w Radomiu napisał: „uprzejmie proszę o przeniesienie mnie z Wydziału IV na inny odcinek pracy operacyjnej Służby Bezpieczeństwa. Prośbę swą motywuję tym, iż praca po zagadnieniu kleru nie interesuje mnie ze względu na mało efektowne osiągnięcia związane z neutralizacją i lojalizacją. Ponadto na moją decyzję wpłynął charakter pracy absorbujący niedziele, święta i wolne dni, co wpływa negatywnie na atmosferę rodzinną" (*ibidem*, Raport Sławomira Bogusiewicza do komendanta wojewódzkiego MO w Radomiu, 12 XI 1980 r., k. 59).

[6] AIPN Ra, 037/69, Teczka personalna Jerzego Drogosiewicza, Teczka personalna, t. 1, Przebieg służby, k. 63–67; *ibidem*, Wniosek personalny naczelnika Wydziału IV KW MO w Radomiu ppłk. Wiesława Białogońskiego dotyczący nominacji ppor. Jerzego Drogosiewicza na stanowisko kierownika sekcji Wydziału IV KW MO w Radomiu, 26 X 1977 r., k. 90.

[7] AIPN Ra, 67/20, Teczka personalna Jerzego Dychały, Przebieg służby, k. 39–41; *ibidem*, Opinia służbowa naczelnika Wydziału IV KW MO w Radomiu mjr. Jana Turczynowskiego dotycząca plut. Jerzego Dychały, k. 76.

[8] AIPN Ra, 038/118, Teczka personalna Leszka Dziedzica, Przebieg służby, k. 36–37.

[9] AIPN Ra, 67/37, Teczka personalna Jerzego Garbacza, Przebieg służby, k. 72–74, *ibidem*, Wyciąg z rozkazu nr 02863 Ministra Spraw Wewnętrznych [gen. broni Czesława Kiszczaka], 15 VIII 1986 r., k. 174.

[10] AIPN Ra, 038/313, Teczka personalna Jerzego Gierczaka, Przebieg służby, k. 46–49; *ibidem*, Rozkaz karny nr 2/80 naczelnika Wydziału IV KW MO w Radomiu mjr. Jana Turczynowskiego dotyczący Jerzego Gierczaka, 11 XI 1980 r., k. 83.

[11] AIPN, 0604/927, Teczka personalna Wacława Głowackiego, Przebieg służby, k. 66–74, 184.

[12] AIPN, 0604/924, t. 12 (IPN − OKŚZpNP w Warszawie, S 17/06/Zk/IV), Dane dotyczące Tadeusza Grunwalda, k. 1415–1428, 1429–1434, 1435.

[13] AIPN Ra, 038/321, Teczka personalna Janusza Jaworskiego, Przebieg służby, k. 46–48.

[14] AIPN Ra, 038/259, Teczka personalna Adama Kawałka, Przebieg służby, k. 56–58; *ibidem*, Opinia służbowa zastępcy naczelnika Wydziału IV KW MO w Radomiu kpt. Jana Turczynowskiego dotycząca Adama Kawałka, 29 VII 1977 r., k. 73; *ibidem*, Sprawozdanie z postępowania dyscyplinarnego przeciwko kpt. Adamowi Kawałkowi, sporządzone przez naczelnika Wydziału Kadr WUSW w Radomiu kpt. Władysława Rozbiewskiego, 8 III 1989 r., k. 100.

[15] https://pl.wikipedia.org/wiki/Czesław_Kiszczak, dostęp 5 I 2016 r.

[16] AIPN Ra, 038/334, Teczka personalna Lucjana Koczorowskiego, Przebieg służby, k. 64–69; *ibidem*, Opinia służbowa naczelnika Wydziału IV KW MO w Radomiu kpt. Jana Turczynowskiego dotycząca Lucjana Koczorowskiego, k. 99–100.

[17] AIPN Ra, 037/30, Teczka personalna Jerzego Maja, Przebieg służby, k. 102–106.

[18] AIPN Ra, 038/266, Teczka personalna Mariana Mechowskiego, Przebieg służby, k. 42–45; *ibidem*, Rozkaz o wyróżnieniu nr 116/77 komendanta wojewódzkiego MO w Radomiu płk. Mariana Mozgawy, dotyczący m.in. Mariana Mechowskiego, 21 X 1977 r., k. 84–85.

[19] AIPN Ra, 038/271, Teczka personalna Andrzeja Michalskiego, Przebieg służby, k. 72–73; *ibidem*, Wniosek naczelnika Wydziału Kadr WUSW w Radomiu o nadanie Andrzejowi Michalskiemu stopnia majora, k. 116.

[20] AIPN, 0604/1278, Teczka personalna Eugeniusza Mirowskiego, Przebieg służby, k. 7–8.

[21] AIPN, 0604/1921, Teczka personalna Mariana Mozgawy, Przebieg służby, k. 91–95; *ibidem*, Rozkaz personalny nr 04745 Ministra Spraw Wewnętrznych [gen. broni Czesława Kiszczaka], 10 XII 1982 r., k. 175.

[22] AIPN, 0604/1576, Teczka personalna Stefana Ostapińskiego, Przebieg służby, k. 93–100; *ibidem*, Sprawozdanie z postępowania dyscyplinarnego w sprawie wypadku drogowego, w którym uczestniczył płk Stefan Ostapiński, sporządzone przez płk. Bronisława Grzelaka, 5 IX 1987 r., k. 170–172.

[23] AIPN, 0242/547, Teczka personalna Adama Pietruszki, t. 1, Przebieg służby, k. 92–96; *ibidem*, Rozkaz personalny nr 04330 Ministra Spraw Wewnętrznych [gen. broni Czesława Kiszczaka] o wydaleniu Adama Pietruszki ze służby w MO, 24 VI 1984 r., k. 189–192.

[24] AIPN Ra, 038/252, Teczka personalna Ryszarda Rypińskiego, Przebieg służby, k. 80, 98.
[25] AIPN Ra, 045/19, Teczka personalna Wiesława Skrzypka, Przebieg służby, k. 65.
[26] AIPN, 01552/2/CD, Teczka personalna Konrada Straszewskiego, Notatka służbowa dotycząca naczelnika Wydziału I Departamentu IV ppłk. Konrada Straszewskiego, b.d., k. 68–71; *ibidem*, Postanowienie prokuratora Prokuratury m.st. Warszawy Pawła Witkowskiego o umorzeniu śledztwa wobec Konrada Straszewskiego na skutek niewykrycia sprawcy kradzieży, 22 III 1957 r., k. 135–138; *ibidem*, Przebieg służby, k. 143–145; *ibidem*, Pismo płk. Czesława Żmudy do dyrektorów departamentów i biur MSW uzasadniające zwolnienie płk. Konrada Straszewskiego ze służby w MO, 10 VI 1985 r., k. 219–220; *ibidem*, Załącznik do informacji dziennej, XI Polonijne Forum Gospodarcze, 11 VI 1985 r., k. 223; *ibidem*, Rozkaz personalny nr 0847 Ministra Spraw Wewnętrznych [gen. broni Czesława Kiszczaka] o wydaleniu Konrada Straszewskiego ze służby w MO, 6 III 1986 r., k. 231.
[27] AIPN, 0604/1563, Teczka personalna Zbigniewa Stromeckiego, t. 1, Przebieg służby, k. 1–5; *ibidem*, Opinia służbowa naczelnika Wydziału IV KW MO w Radomiu mjr. Jana Turczynowskiego dotycząca Zbigniewa Stromeckiego, 13 XII 1980 r., k. 10–11.
[28] AIPN, 0604/1646, Teczka personalna Romualda Szczerbińskiego, Przebieg służby, k. 149–159.
[29] AIPN, 0604/1832, Teczka personalna Tadeusza Szczygła, t. 1, Przebieg służby, k. 111–119.
[30] AIPN Ra, 55/4, Teczka personalna Czesława Tersy, Przebieg służby, k. 31–32.
[31] AIPN, 1530/210, Teczka personalna Jana Turczynowskiego, Przebieg służby, k. 1–2; *ibidem*, Wniosek o nadanie Janowi Turczynowskiemu stopnia podporucznika MO, b.d., k. 111. Jan Turczynowski w raporcie z 13 VIII 1987 r. skierowanym do szefa WUSW w Radomiu oświadczył: „Czuję się załamany psychicznie i moralnie [...], tym bardziej że nigdy dotąd pasierb nie uprawiał praktyk religijnych i nie przyjmował sakramentów kościelnych, jak również nie uczęszczał na nauki katechetyczne" (*ibidem*, Raport naczelnika Wydziału IV WUSW w Radomiu do szefa WUSW w Radomiu płk. Henryka Walczyńskiego, 13 VIII 1987 r., k. 8).
[32] AIPN, 0604/1470, Teczka personalna Henryka Walczyńskiego, Przebieg służby, k. 51–56, 137. W raporcie z 3 X 1988 r. skierowanym do ministra spraw wewnętrznych gen. broni Czesława Kiszczaka Walczyński napisał: „Po zapoznaniu się ze sprawozdaniem z postępowania dyscyplinarnego, a zwłaszcza w wyniku rozmowy z członkami komisji, uświadomiłem sobie istotne błędy w wykonywaniu funkcji szefa WUSW w Radomiu. Znajdowało to wyraz w bezkrytycznym czy niefrasobliwym stosunku do osób i zjawisk, nieuwzględnianiu aspektów, które mogły implikować negatywne reperkusje polityczne i operacyjne" (Raport szefa WUSW w Radomiu płk. Henryka Walczyńskiego do ministra spraw wewnętrznych gen. broni Czesława Kiszczaka, 11 VII 1988 r., k. 320–321).
[33] AIPN, 0604/1920, Teczka personalna Czesława Wiejaka, Przebieg służby, k. 3–5; *ibidem*, Opinia służbowa gen. dyw. Stanisława Kowalczyka dotycząca zastępcy dyrektora Departamentu IV MSW płk. Czesława Wiejaka, 1 VIII 1980 r., k. 71.

ANEKS 3
LICZEBNOŚĆ PIELGRZYMEK PRZEMIERZAJĄCYCH WOJEWÓDZTWO RADOMSKIE W LATACH 1976–1988 (NA PODSTAWIE ŹRÓDEŁ KOŚCIELNYCH)

A. Warszawska Pielgrzymka Piesza

Rok	Liczba grup	Ogólna liczba pątników (z Polski i spoza Polski)	%	Pątnicy spoza Polski
1976	24 (w tym „17" DA – 8)	18 000 (w tym „17" DA – 4700, grupa radomska – 360)	100	332
1977	26 (w tym „17" DA – 10, grupa radomska – 1)	25 000 (w tym „17" DA – 7000, grupa radomska – 1000)	138,8	760
1978	36 (w tym „17" – brak danych, grupa radomska – 2)	30 500 (w tym „17" DA – 8000, grupa radomska – 1400)	169,4	1335
1979	51 (w tym „17" DA – 26, Radomska Pielgrzymka Piesza – 3)	38 000 (w tym „17" DA – 10 000, Radomska Pielgrzymka Piesza – 2200)	211,1	1840
1980	66 (w tym „15" – 15, „17" DA – 34, Radomska Pielgrzymka Piesza – 6)	52 000 (w tym „15" – 10 640, „17" DA – 12 481, Radomska Pielgrzymka Piesza – 3200)	288,8	1560
1981	60 (w tym „15" – 15, „17" DA – 28)	36 900 (w tym „15" – 5301, „17" DA – 7000)	205	479
1982	64 (w tym „17" DA – 32)	51 000 (w tym „17" DA – 11 541)	283,3	714
1983	63 (w tym „17" DA – 32)	53 500 (w tym „17" DA – 12 000)	297,2	1478
1984	68 (w tym – „15" – 13, „17" DA – 36)	40 697 (w tym „15" – 9260, „17" DA – 11 629)	226	1153
1985	64 (w tym „15" – 13, „17" DA – 32)	39 181 (w tym „15" – 9100, „17" DA – 9570)	217	821
1986	64 (w tym „15" – 13, „17" DA – 32)	32 798 (w tym „15" – 8050, „17" DA – 8259)	182	520
1987	62 (w tym „15" – 15, „17" DA – 28)	28 708 (w tym „15" – 6588, „17" DA – 6300)	159,4	-
1988	73 (w tym „15" – 15, „17" DA – 24)	27 773 (w tym „15" – 6263, „17" DA – 6331)	154,2	801

B. Radomska Pielgrzymka Piesza

Rok	Liczba grup	Liczba pątników	%	Pątnicy spoza Polski
1976	1	360	100	-
1977	1	1000	277	-
1978	2	1400	388	-
1979	3	2200	611	-
1980	6	3200	888	-
1981	10	5000	1388	-
1982	15	8000	2222	-
1983	13	12 000	3333	-
1984	34	13 205	3668	-
1985	44	14 984	4162	-
1986	44	16 281	4522	52
1987	42	14 127	3924	51
1988	46	15 087	4190	-

C. Lubelska Piesza Pielgrzymka

Rok	Liczba grup	Liczba pątników	%	Pątnicy spoza Polski
1979	1	150	100	-
1982	-	8500	5666	-
1984	26	10 000	6666	49
1986	18	6500	4333	-
1988	21	6000	4000	-

D. Piesza Pielgrzymka Młodzieży Nieprzystosowanej i Uzależnionej (Hippisów)

Rok	Liczba grup	Liczba pątników	%	Pątnicy spoza Polski
1979	1	40	100	-
1980	1	100	250	-
1981	1	200	500	-
1982	1	450	1125	-
1983	1	397	992	-
1984	1	550	1375	-

Rok	Liczba grup	Liczba pątników	%	Pątnicy spoza Polski
1985	1	650	1625	-
1986	1	614	1535	-
1987	1	470	1175	-
1988	1	600	1500	-

E. Piesza Pielgrzymka Podlaska

Rok	Liczba grup	Liczba pątników	%	Pątnicy spoza Polski
1981	-	5000	100	-
1982	13	9000	180	-
1983	18	12 000	240	-
1984	25	12 000	240	-
1985	-	13 000	260	-
1986	26	11 393	227	-
1987	24	12 000	240	-
1988	-	13 215	264	-

F. Piesza Pielgrzymka Łomżyńska

Rok	Liczba grup	Liczba pątników	%	Pątnicy spoza Polski
1984	4	2130	100	-
1985	7	3000	140	-
1986	6	3200	150	-

G. Piesza Pielgrzymka ze Zbroszy Dużej

Rok	Liczba grup	Liczba pątników	%	Pątnicy spoza Polski
1984	1	70	100	-
1985	1	80	114	-
1986	1	100	142	-
1987	1	60	85	-
1988	1	50	71	-

H. Praska Pielgrzymka Piesza Pomocników Matki Kościoła

Rok	Liczba grup	Liczba pątników	%	Pątnicy spoza Polski
1984	-	1000	100	-
1985	-	550	55	-
1986	3	1800	180	-
1987	-	1300	130	-
1988	5	1000	100	-

I. Piesza Praska Pielgrzymka Rodzin

Rok	Liczba grup	Liczba pątników	%	Pątnicy spoza Polski
1984	-	500	100	-
1985	4	800	160	-
1986	-	650	130	-
1987	-	2000	400	-
1988	-	1500	300	-

J. Białostocka Piesza Pielgrzymka

Rok	Liczba grup	Liczba pątników	%	Pątnicy spoza Polski
1987	4	2500	100	-
1988	4	1400	56	-

K. Gowarczowska Pielgrzymka Piesza

Rok	Liczba grup	Liczba pątników	%	Pątnicy spoza Polski
1987	1	218	100	-
1988	1	204	93	-

Pielgrzymki, które nie przechodziły przez teren województwa radomskiego

L. Tomaszowska Piesza Pielgrzymka

Rok	Liczba grup	Liczba pątników	%	Pątnicy spoza Polski
1976	2	600	100	-
1977	2	652	108	-

Rok	Liczba grup	Liczba pątników	%	Pątnicy spoza Polski
1978	2	680	113	-
1979	2	762	127	-
1980	2	910	151	-
1981	2	1100	183	-
1982	2	1500	250	-
1983	3	1842	307	-
1984	3	1538	153	-
1985	3	1600	266	-
1986	3	1500	250	-
1987	3	1300	216	-
1988	3	1400	233	-

Ł. Warszawska Akademicka Pielgrzymka Diecezjalna

Rok	Liczba grup	Liczba pątników	%	Pątnicy spoza Polski
1981	-	1400	100	-
1983	-	3100	221	-
1984	10	5200	371	-
1985	32	9000	642	753
1986	13	6500	464	-
1988	12	7000	500	400

Źródło: AP, KWPP, 59, Księga zapisów i zestawienie uczestników 266 WPP, 14 VIII 1976 r., s. 503; *ibidem*, 61, Sprawozdanie z 266 WPP na Jasną Górę w dniach 6–15 VIII 1977 r., sporządzone przez przeora klasztoru OO. Paulinów i rektora kościoła św. Ducha w Warszawie o. Leona Chałupkę, 11 IX 1977 r., s. 313–315; *ibidem*, 62, Księga zapisów 266 WPP, 1977 r., s. 711; *ibidem*, 64, Sprawozdanie z 267 WPP na Jasną Górę w dniach 6–15 VIII 1978 r., sporządzone przez kierownika 267 WPP na Jasną Górę o. Leona Chałupkę, 12 IX 1978 r., s. 367–371, 385–387; *ibidem*, 67, Sprawozdanie z 268 WPP na Jasną Górę w dniach 6–14 VIII 1979 r., sporządzone przez przeora klasztoru OO. Paulinów, kierownika WPP na Jasną Górę o. Tarsycjusza Noconia, 31 VIII 1979 r., s. 613–617; *ibidem*, 70, Sprawozdanie z 269 WPP na Jasną Górę w dniach 5–14 VIII 1980 r., sporządzone przez przeora klasztoru OO. Paulinów, kierownika WPP na Jasną Górę o. Tarsycjusza Noconia, s. 399–403; *ibidem*, 73, Sprawozdanie z 270 WPP na Jasną Górę w dniach 6–14 VIII 1981 r., sporządzone przez przeora klasztoru OO. Paulinów, kierownika WPP na Jasną Górę o. Tarsycjusza Noconia, 14 IX 1981 r., s. 637–641; *ibidem*, 76, Sprawozdanie z 271 WPP na Jasną Górę w dniach 6–14 VIII 1982 r., sporządzone przez przeora o. Tarsycjusza Noconia, 15 IX 1982 r., s. 547–549, 581; *ibidem*, 78, Sprawozdanie z 272 WPP na Jasną Górę w dniach 6–14 VIII 1983 r., sporządzone przez przeora o. Tarsycjusza Noconia, 15 IX 1983 r., s. 469, 481–485; *ibidem*, 80, Charakterystyka 273 WPP, opracowana przez przeora klasztoru OO. Paulinów, kierownika WPP na Jasną Górę o. Szczepana Kośnika, 7 IX 1984 r., s. 267–277; *ibidem*, 82, Sprawo-

zdanie z 274 WPP w 1985 r., sporządzone przez przeora klasztoru OO. Paulinów, kierownika WPP na Jasną Górę o. Szczepana Kośnika, b.d., s. 289–295; *ibidem*, 84, Pielgrzymki przybyłe na Święto Wniebowzięcia NMP, 15 VIII 1986 r., s. 311; *ibidem*, 84, Sprawozdanie z 275 WPP w sierpniu 1986 r., sporządzone przez przeora klasztoru OO. Paulinów, kierownika WPP na Jasną Górę o. Szczepana Kośnika, 20 VIII 1986 r., s. 359–361; *ibidem*, 86, Sprawozdanie z 276 WPP w 1987 r., sporządzone przez przeora klasztoru OO. Paulinów, kierownika WPP na Jasną Górę o. Szczepana Kośnika, b.d., s. 355–359; *ibidem*, 92, „17" akademickie w 277 WPP, 1988 r., s. 441; *ibidem*, 92, Wykaz pielgrzymek przybyłych na Jasną Górę w dniach 8–14 VIII 1988 r. (według liczby pątników), s. 479; *ibidem*, 92, Sprawozdanie z 277 WPP w 1988 r., sporządzone przez przeora o. Szczepana Kośnika, b.d., s. 493; AZO, KZO, t. 1, Radomska Pielgrzymka Piesza na Jasną Górę w dniach 6–16 VIII 1977 r., [sierpień 1977 r.], s. 45; *ibidem*, t. 2, Radomska Pielgrzymka Piesza na Jasną Górę w dniach 6–16 VIII 1978 r., [sierpień 1978 r.], s. 1; *ibidem*, t. 3, Radomska Pielgrzymka Piesza na Jasną Górę w dniach 6–17 VIII 1979 r., [sierpień 1979 r.], s. 19; Relacja ustna Janiny Śmigielskiej, 10 X 2012 r.; Relacja ustna ks. Czesława Sadłowskiego, 20 X 2012 r.; Relacja Janusza Bieleckiego dotycząca pielgrzymki gowarczowskiej, 7 X 2012 r., rkps w zbiorach ks. Lecha Gralaka; Relacja Tadeusza Dratwy dotycząca pielgrzymki tomaszowskiej, 29 XI 2012 r., rkps w zbiorach ks. Lecha Gralaka; Relacja ks. Jana Filewicza dotycząca pielgrzymki białostockiej, 3 X 2012 r., mps w zbiorach ks. Lecha Gralaka; Relacja ks. Hieronima Mojżuka dotycząca pielgrzymki łomżyńskiej, 22 XI 2012 r., mps w zbiorach ks. Lecha Gralaka; *Przewodnik po pieszych pielgrzymkach na Jasną Górę...*; Z.S. Jabłoński, *Pielgrzymowanie na Jasną Górę w czasie i przestrzeni...*, s. 306–349; D. Cichor, J. Jadczyk, *Z dziejów Warszawskiej Pielgrzymki Pieszej na Jasną Górę...*, s. 187; P. Jaśkiewicz, P. Turzyński, D. Osiej, *W drodze do Matki...*, s. 14–33; *25 lat Pieszej Pielgrzymki Ziemi Sandomierskiej...*, s. 7–24; A. Węska, *Lubelska Pielgrzymka Piesza...*, s. 31–33.

ANEKS 4
TRASY PIESZYCH PIELGRZYMEK UJĘTYCH W SPRAWACH OBIEKTOWYCH SŁUŻBY BEZPIECZEŃSTWA W LATACH 1976–1988

Nazwa pielgrzymki i okres pielgrzymowania	Rok uzyskania częściowej lub całkowitej niezależności od WPP	Trasy – długość, etapy i przebieg
Białostocka Piesza Pielgrzymka 30 lipca – 12 sierpnia	1987	**Trasa (478,7 km)** – **30 lipca** (28,8 km): (woj. białostockie) Białystok – Księżyno – Turośń Kościelna – Suraż; **31 lipca** (32,8 km): Suraż – Piekuty Nowe; **1 sierpnia** (31,3 km): (woj. łomżyńskie) Piekuty Nowe – Dąbrówka Kościelna – Klukowo – Boguty; **2 sierpnia** (33,1 km): Boguty – (woj. siedleckie) Ceranów – Miedzna; **3 sierpnia** (28,1 km): Miedzna – Liw – Wierzbno; **4 sierpnia** (33,9 km): Wierzbno – Kałuszyn – Mrozy – Siodło; **5 sierpnia** (33,8 km): Siodło – Kołbiel – (woj. warszawskie) Góra Kalwaria; **6 sierpnia** (38,3 km): Góra Kalwaria – (woj. radomskie) Rososz – Zbrosza Duża; **7 sierpnia** (33,8 km): Zbrosza Duża – Piekarty – Przybyszew – Kostrzyn; **8 sierpnia** (39,2 km): Kostrzyn – Klwów – Zachorzyn – Gielniów – (woj. piotrkowskie) Stużno; **9 sierpnia** (37,4 km): Stużno – Białaczów – Żarnów – Marcinków Chełsty; **10 sierpnia** (39 km): Marcinków Chełsty – Reczków – Przedbórz – Granice; **11 sierpnia** (40,7 km): Granice – Babczów – Kobiele Wielkie – (woj. częstochowskie) Gidle; **12 sierpnia** (28,5 km): Gidle – Kłomnice – Rudniki – Rędziny – Częstochowa, Jasna Góra.
Gowarczowska Pielgrzymka Piesza 21–24 sierpnia	1987	**Trasa (132 km)** – **21 sierpnia** (32 km): (woj. radomskie) Gowarczów – Ruda Białaczowska – (woj. kieleckie) polana za wsią Sędów – polana za wsią Małków – (woj. piotrkowskie) polana za wsią Grębenice – Machory – polana za wsią Kołoniec – Zbójno; **22 sierpnia** (34 km): Zbójno – Fałków – Czermno – parking za Czermnem – las przed Przedborzem – Przedbórz – Sokola Góra – Trzebce – Wielgomłyny; **23 sierpnia** (32 km): Wielgomłyny – polana za wsią Maksymów – polana w lesie – Żytno – Sekursko – Cielętniki – Dąbrowa Zielona – (woj. częstochowskie) Święta Anna; **24 sierpnia** (34 km): Święta Anna – Pniaki Mokrzeskie – polana przed Zawadą – Mstów – Przeprośna Górka – Mirów – Częstochowa, Jasna Góra.
Lubelska Piesza Pielgrzymka 3–14 sierpnia	1979	**Trasa (311 km)** – **kolumna chełmska: 1 sierpnia** (24 km): (woj. lubelskie) Chełm – Rudka – Rejowiec Osada – Góra – Krupe; **2 sierpnia** (22 km): Krupe – Siennica Nadolna – Krasnystaw – Zażółkiew – Białka – Gorzków; **3 sierpnia** (28 km): Gorzków – Borów – Olchowiec – Żółkiewka – Huta – Maciejów – Wysokie; **4 sierpnia** (25 km): Wysokie – Tarnawka – Stara Wieś – Rudnik – Zakrzówek; **5 sierpnia** (30 km): Zakrzówek –

Nazwa pielgrzymki i okres pielgrzymowania	Rok uzyskania częściowej lub całkowitej niezależności od WPP	Trasy – długość, etapy i przebieg
		Pułankowice – Kraśnik – Olbięcin – Leśnik Duży – Gościeradów; **6 sierpnia** (30 km): Gościeradów – Annopol (połączenie z kolumną główną); **3 sierpnia** – **kolumna I** (26 km): (grupy 2, 3, 4, 6, 7, 8, 12) (woj. lubelskie) Lublin – Poczekajka – Konopnica – Strzeszkowice – Niedrzwica Duża – Niedrzwica Kościelna; **kolumna II** (grupy 5, 10, 13, 16) i **kolumna III** (25,5 km): (grupy 1, 9, 11, 14, 15) (woj. lubelskie) Lublin – Poczekajka – Konopnica – Radawiec – Matczyn – Bełżyce; **4 sierpnia – kolumna I** (27 km): Niedrzwica Duża – Sobieszczany – Wilkołaz – Popkowice – Urzędów; **kolumna II** (29 km): Bełżyce – Malinowszczyzna – Chodel – Granice – Wierzbica – Urzędów; **kolumna III** (25,5 km); Bełżyce – Zagórze – Kolonia Poniatowa – Rozalin – Opole Lubelskie; **5 sierpnia – kolumny I i II** (16 km): Urzędów – Dzierzkowice – Ludmiłówka – Księżomierz; **kolumna III** (20,5 km): Opole Lubelskie – Łaziska – Kamień – (woj. radomskie) Kępa Solecka – Solec; **6 sierpnia – kolumny I i II** (24 km): Kazimierz – Pole Zjawienia – Rachów Stary – Annopol – (woj. kieleckie) Maruszów – Szymanówka – Ożarów; **kolumna III** (26 km): (woj. radomskie) Solec – Kalinówek – Słuszczyn – Maruszów – Wygoda – Sienno; **7 sierpnia** – **kolumny I i II** (24 km): Ożarów – Drygulec – Ćmielów – Bodzechów – Ostrowiec – Szewna; **kolumna III** (27 km): Sienno – (woj. kieleckie) Sarnówek – Stara Dębowa Wola – Ostrowiec Świętokrzyski – Szewna – Kosowice; **8 sierpnia – kolumny I i II** (32,5 km): Szewna – Kosowice Waśniów – Sarnia Zwola – Nowa Słupia – Święty Krzyż – Podłysica; **kolumna III** (30,5 km): Kosowice – Waśniów – Sarnia Zwola – Nowa Słupia – Święty Krzyż – Podłysica – Bieliny; **9 sierpnia – kolumny I, II i III** (27 km): Bieliny – Skorzeszyce – Daleszyce – Niestachów – Suków – Dyminy; **10 sierpnia** (29,5 km): Suków – Dyminy – Posłowice – Czerwona Góra – Chęciny – Jedlnica – Bocheniec – Małogoszcz; **11 sierpnia** (18 km): Małogoszcz – Ludwinów – Kozłów – Ludynia – Belina – Włoszczowa; **12 sierpnia** (31 km): Włoszczowa – Czarnca – Ropocice – Secemin – (woj. częstochowskie) Michałów – Koniecpol – Stary Koniecpol; **13 sierpnia** (32 km): Stary Koniecpol – Ulesie – Przyrów – Lipnik – Żuraw – Celina – Przeprośna Górka – Kusięta; **14 sierpnia** (14 km): Kusięta – Mirów – Częstochowa, Jasna Góra.
Piesza Pielgrzymka Łomżyńska 1–13 sierpnia	1984	**Trasa wiodąca przez woj. radomskie w 1984 r.** – **6 sierpnia** (4,5 km): Magierowa Wola – Piaseczno (wieś); **7 sierpnia** (24 km): Piaseczno – Palczew – Michałów Górny – Promna; **8 sierpnia** (49 km): Promna – Wyśmierzyce – Klwów – Sulgostów – Zychorzyn; **9 sierpnia** (26 km): Zychorzyn – Gałki – Gielniów – Rozwady – Kamienna Wola – Gowarczów – Morzywół; **10 sierpnia** (5 km): Morzywół. **Trasa w 1987 r. (420 km)** – (woj. łomżyńskie) Łomża – Konarzyce – Śniadowo – (woj. ostrołęckie) Gniazdowo – Sulęcin Szlachecki – Sulęcin – Ostrów Mazowiecka – Brok – (woj. siedleckie) Sadowne – Mrozowa Wola – Łochów – Zawiszyn – Strachówka – Kąty Borucza – Stanisławów – Wólka Czerniewska – Brzuze –

Nazwa pielgrzymki i okres pielgrzymowania	Rok uzyskania częściowej lub całkowitej niezależności od WPP	Trasy – długość, etapy i przebieg
		Stojadła – Zamienie – Rudzienko – Kołbiel – (woj. warszawskie) Regut – Góra Kalwaria – Coniew – Konary – (woj. radomskie) Piaseczno – Wichradz – Wrociszew – Michałów – Promna – Przybyszew – Osuchów – Wyśmierzyce – Klwów – Zachorzyn – Jastrząb – Gielniów – Rozwady – Gowarczów – Modliszewice – Kurzelów – Gościęcin – (woj. piotrkowskie) Stanowiska – Koprusza – (woj. częstochowskie) Oblasy – Załęże – Koniecpol – Drochlin – Bystrzenowice – Częstochowa, Jasna Góra.
Piesza Pielgrzymka Młodzieży Nieprzystosowanej i Uzależnionej 1–12 sierpnia 1983: 5–12 sierpnia 1984: 5–14 sierpnia 1985–1987: 1–12 sierpnia 1988: 31 lipca – 12 sierpnia	1983	**Trasa w 1983 r. (123 km)** – **5 sierpnia** (20 km): (woj. kieleckie) Piekoszów – Rykoszyn – Zajączkowo – Małogoszcz; **6 sierpnia** (15 km): Małogoszcz – Żarczyce – Węgleszyn – Oksa; **7 sierpnia** (11 km): Oksa – (woj. częstochowskie) Kossów – Radków – Dzierzgów; **8 sierpnia** (17 km): Dzierzgów – Drużykowa – Stawczyny – Przyłęk Szlachecki; **9 sierpnia** (18 km): Przyłęk Szlachecki – Lelów; **10 sierpnia** (14 km): Lelów – Bystrzanowice – Janów; **11 sierpnia** (14 km): Janów – Piasek – Olsztyn; **12 sierpnia** (14 km): Olsztyn – Częstochowa, Jasna Góra. **Trasa w 1984 r. (163 km)** – **5 sierpnia** (13 km): (woj. opolskie) Góra Świętej Anny – Sucha; **6 sierpnia** (10 km): Sucha – Kadłub; **7 sierpnia** (15 km): Kadłub – Grodziec; **8 sierpnia** (17 km) – Grodziec – Prusków; **9 sierpnia** (13 km): Prusków – (woj. częstochowskie) Wysoka; **10 sierpnia** (16 km): Wysoka – Borki Wielkie; **11 sierpnia** (22 km): Borki Wielkie – Panki; **12 sierpnia** (20 km): Panki – Las Zapilski; **13 sierpnia** (20 km): Las Zapilski – Konopiska; **14 sierpnia** (17 km): Konopiska – Częstochowa, Jasna Góra. **Trasa w 1985 r. (249 km)** – **1 sierpnia** (10 km): (woj. konińskie) Licheń – Kramsk; **2 sierpnia** (28 km): Kramsk – Krzymów – Genowefa – Kuny – Chylin – Władysławów; **3 sierpnia** (30 km): Władysławów – Międzylesie – Małoszyna – Turek – Turkowice – Kaczki – Mostowa – Wietchinin – Mikulice – Dobra; **4 sierpnia** (29 km): Dobra – Linne – Dąbrówka – Rzymsko – Strachocice – Miłkowice – (woj. sieradzkie) Ostrów Warcki – Jeziorsko – Zakrzew – Tądów Dolny – Tądów Górny – Tomisławice – Mikołajewice – Proboszczowice – Warta; **5 sierpnia** (15,5 km): Warta – Duszniki – Małków – Bartochów – Baszków – Biskupice – Dzierlin – Charłupia Wielka – Sieradz; **6 sierpnia** (19,5 km): Sieradz – Chojne – Żeglin – Okrąglice – Stoczki – Rodzeń – Witów – Burzenin; **7 sierpnia** (21,5 km): Burzenin – Rychłonice – Konopnica – Osjaków; **8 sierpnia** (24 km): Osjaków – Radoszewice – Siemkowice – Ożegów – Działoszyn; **9 sierpnia** (27 km): Działoszyn – (woj. częstochowskie) Parzymiechy – Lipie – Krzepice; **10 sierpnia** (10 km): Krzepice – Kuków – Janiki – Panki; **11 sierpnia** (23,5 km): Panki – Walenczów – Kłobuck – Kamyk; **12 sierpnia** (11 km): Kamyk – Częstochowa, Jasna Góra.

Nazwa pielgrzymki i okres pielgrzymowania	Rok uzyskania częściowej lub całkowitej niezależności od WPP	Trasy – długość, etapy i przebieg
		Trasa w 1986 r. (237,5 km) – **1 sierpnia** (25 km): (woj. bielskie) Szczyrk – Buczkowice – Rybarzowice – Łodygowice – Zarzecze – Czernichów – Międzybrodzie Żywieckie – Międzybrodzie Bialskie; **2 sierpnia** (20 km): Międzybrodzie Bialskie – Porąbka – Targanice – Zagórnik; **3 sierpnia** (14 km): Zagórnik – Kobyla Góra – Kaczyna – Łysa Góra – Czartak; **4 sierpnia** (17 km): Czartak – Jaroszewicka Góra – Łękawica – Kalwaria Zebrzydowska; **5 sierpnia** (26,5 km): Kalwaria Zebrzydowska – Przytkowice – (woj. krakowskie) Skawina – Tyniec; **6 sierpnia** (8 km): Tyniec – Liszki – Cholerzyn – Morawica; **7 sierpnia** (16 km): Morawica – Zabierzów – Bolechowice – Biały Kościół; **8 sierpnia** (21 km): Biały Kościół – Ojców – Grodziska – Skała – Zadroże; **9 sierpnia** (25,5 km): Zadroże – (woj. katowickie) Chełm – Wolbrom – Pilica; **10 sierpnia** (24,5 km): Pilica – Kiełkowice – Kromołów – (woj. częstochowskie) Włodowice – Kotowice; **11 sierpnia** (26,5 km): Kotowice – Żarki – Przybynów – Poraj – Poczesna; **12 sierpnia** (13,5 km): Poczesna – Nowa Wieś – Częstochowa, Jasna Góra. **Trasa w 1987 r. (288 km):** (woj. lubelskie) Kazimierz Dolny – Las Dębowy – Braciejowice – (woj. radomskie) Solec nad Wisłą – Sadkowice – (woj. tarnobrzeskie) Tarłów – Ruda Kościelna – (woj. kieleckie) Bodzechów – (woj. tarnobrzeskie) Jędrzejów – Jacentów – Truskolasy – Pasmo Jeleniowskie – (woj. kieleckie) Jeleniów – Święty Krzyż – Święta Katarzyna – Krajno – Kraiński Grzbiet – Dąbrowa – Niewachlów (Kielce) – Podzamcze – Piekoszów – Korczyn – Czartoszowy – Krasocin – Sułków – Włoszczowa – Łachów – (woj. częstochowskie) Zaróg – Kuźnica Grodziska – Stanisławice – Święta Anna – Wola Mokrzeska – Krasice – Mstów – Mirów – Częstochowa, Jasna Góra. **Trasa w 1988 r. (264,5 km)** – **31 lipca** (30 km): (woj. warszawskie) Warszawa – Nadarzyn – Młochów; **1 sierpnia** (22,5 km): Młochów – (woj. skierniewickie) Żabia Wola – Kaleń – Lutkówka; **2 sierpnia** (19,5 km): Lutkówka – Dańków – Koprzywna; **3 sierpnia** (23,5 km): Koprzywna – Bronisławów – Regnów – Gortatowice; **4 sierpnia** (19,5 km): Gortatowice – (woj. piotrkowskie) Rzeczyca – Królowa Wola; **5 sierpnia** (25 km): Królowa Wola – Teofilów – Sługocice – Olszowiec; **6 sierpnia** (17 km): Olszowiec – Radonia – Dąbrowa nad Czarną; **7 sierpnia** (23 km): Dąbrowa nad Czarną – Bilska Wola – Tomawa; **8 sierpnia** (14 km): Tomawa – Trzepnica – Przerąb; **9 sierpnia** (20,5 km): Przerąb – Rzejowice – Wola Malowana – Dmenin; **10 sierpnia** (15 km): Dmenin – Orzechów – (woj. częstochowskie) Gidle; **11 sierpnia** (21 km): Gidle – Zawada – Kłomnice – Rudniki; **12 sierpnia** (14 km): Rudniki – Częstochowa, Jasna Góra.
Piesza Pielgrzymka Podlaska 2–14 sierpnia	1981	**Trasa w 1983 r. (368 km)** – **2 sierpnia** (28 km): (woj. siedleckie) Siedlce – Żelków – Skórzec – Grala – Ruda Wolińska – Wodynie; **3 sierpnia** (30 km): Wodynie – Kołodziąż – Stoczek Łukowski – Kisielsk – Ciechomin – Jarczew – Żelechów; **4 sierpnia** (33 km): Żelechów – Zadybie – Kłoczew – Przykwa – (woj. lubelskie)

Nazwa pielgrzymki i okres pielgrzymowania	Rok uzyskania częściowej lub całkowitej niezależności od WPP	Trasy – długość, etapy i przebieg
		Ryki – Stawy – Dęblin; **5 sierpnia** (25 km): Dęblin – wały nad Wisłą – (woj. radomskie) Oleksów (Gniewoszów) – Mościska – Czarnolas; **6 sierpnia** (28 km): Czarnolas – Paciorkowa Wola – Zwoleń – Bartodzieje – las za Bartodziejami – Kazanów; **7 sierpnia** (34 km): Kazanów – Bąkowa – las za Antoniowem – las za Małomierzycami – Iłża – las za Iłżą – Jasieniec Iłżecki; **8 sierpnia** (31 km): Jasieniec Iłżecki – (woj. kieleckie) Tychów – Mirzec – las za Mircem – Wąchock – Parszów – Mostki – Suchedniów; **9 sierpnia** (33 km): Suchedniów – Łączna – las za Gózdem – Zagnańsk – Kostomłoty; **10 sierpnia** (29 km): Kostomłoty – las przed Chełmcami – Strawczyn – las koło Snochowic – Łopuszno – Jedle – Eustachów; **11 sierpnia** (30 km): Jedle – Eustachów – Słojewsko – Krasocin – las przed Włoszczową – Włoszczowa – Czarnca; **12 sierpnia** (35 km): Czarnca – (woj. częstochowskie) las przed Seceminem – Brzozowa – las przed Koniecpolem – Koniecpol – Ulesie – Przyrów; **13 sierpnia** (29 km): Przyrów – las – Żuraw – Małusy Wielkie – Brzeszcze – las Knieja – Mirów; **14 sierpnia** (6 km): Mirów – Częstochowa, Jasna Góra.
Praska Pielgrzymka Piesza Pomocników Matki Kościoła 16–25 sierpnia	1983	**Trasa z 1984 r. (304 km)** – **16 sierpnia** (32 km): (woj. warszawskie) Warszawa-Praga (parafia Matki Boskiej Zwycięskiej) – Wał Miedzeszyński – Zerzeń – Błota – Świdry Wielkie – Otwock Wielki; **17 sierpnia** (41 km): Otwock Wielki – Góra Kalwaria – Pęcław – (woj. radomskie) Las Zalesie – Michalczew – Nowa Wieś – Opożdżew; **18 sierpnia** (34 km): Opożdżew – Wrociszew – las w pobliżu Bud Michałowskich – Stromiec – Bobrek – Kiełbów Nowy – Stara Błotnica; **19 sierpnia** (27 km): Stara Błotnica – Kaszów – Przytyk – Wrzos – Wyręby – Las Wyręby – Dębiny; **20 sierpnia** (31 km): Dębiny – Skrzyńsko – Przysucha – Las Rawicz – Ruski Bród – las – (woj. kieleckie) Nieświń; **21 sierpnia** (31 km): Nieświń – Rogów – Końskie – Kazanów – Dęba – Ruda Malenicka – Lipa; **22 sierpnia** (30 km): Lipa – Las Stara Wieś – Pilczyca – Lasek – (woj. piotrkowskie) Żeleźnica – Januszewice; **23 sierpnia** (34 km): Januszewice – Kluczewsko – Las Praczka – (woj. częstochowskie) Maluszyn – Pukarzów – Borzykowa – Soborzyce; **24 sierpnia** (33 km): Soborzyce – Zielona Dąbrowa – Święta Anna – Wola Mokrzeska – Groby Pątnicze – Krasice – źródła pod Mstowem – Siedlec; **25 sierpnia** (11 km): Siedlec – Przeprośna Górka – Mirów – Częstochowa, Jasna Góra.
Piesza Praska Pielgrzymka Rodzin 5–14 sierpnia	1984	**Trasa w 1984 r. (247 km)** – **5 sierpnia** (34 km): (woj. warszawskie) Warszawa (kościół Matki Bożej Ostrobramskiej) – Miedzeszyn Wieś – Błota – Nowa Wieś – Świdry Małe – Dębinka – Świdry Wielkie – Karczew – Otwock Mały – Otwock Wielki – Glinki – Kępa Gliniecka – Góra Kalwaria; **6 sierpnia** (23 km): Góra Kalwaria – Czersk – Szpruch – Coniew – Podgóra – Potycz – (woj. radomskie) Konary – Magierowa Wola – Dębnowola – Piaseczno – Gośniewice – Warka; **7 sierpnia** (26 km): Warka – Bielany – Niemojowice –

Nazwa pielgrzymki i okres pielgrzymowania	Rok uzyskania częściowej lub całkowitej niezależności od WPP	Trasy – długość, etapy i przebieg
		Grzegorzewice – Lechanice – Zawady – Palczew – Bończa – Michałów – Branków – Biejków – Wola Biejkowska – Promna – Falęcice – Białobrzegi; **8 sierpnia** (35 km): Białobrzegi – Borki – Klemy – Witaszyn – Redlin – Wyśmierzyce – Grzmiąca – Kostrzyn – Ulów – Kłudno – Klwów – Borowa Wola – Odrzywół; **9 sierpnia** (23 km): Odrzywół – (woj. piotrkowskie) Brudzewice – Brudzewice – Poświętne – Studzianna – linia kolejowa Tomaszów–Radom – Idzikowice – Libiszów – Sobawiny – Wola Załężna – Opoczno; **10 sierpnia** (36 km): Opoczno – Ogonowice – Ostrów – Wąglany – Białaczów – Kowalów – Niemojowice – Kowalów – Żarnów – Tresta Wesoła – Marcinków – Starzechowice – Fałków; **11 sierpnia** (33 km): Fałków – Skórnice – Czermno – Sewerynów – Borowa – Góry Mokre – Dobromierz – Stanowiska – Koprusza – Kolonia Pilczyca – Kluczewsko; **12 sierpnia** (37 km): Kluczewsko – Brzeście – (woj. kieleckie) Międzylesie – Włoszczowa – Nieznanowice – Łachów – (woj. częstochowskie) Żelisławice – Koniecpol – Podlesie – Częstochowa, Jasna Góra.
Radomska Pielgrzymka Piesza 6–14 sierpnia (1976–1980) 6–13 sierpnia (od 1981 r.)	1979	**Trasa w latach 1976–1978 (66,5 km)** – **6 sierpnia** (25 km): (woj. radomskie) Radom – Zakrzew – Przytyk – Wrzeszczów; **7 sierpnia** (21 km): Wrzeszczów – Potworów – Klwów – Odrzywół; **8 sierpnia** (20,5 km): Odrzywół – Łęgonice – Studzianna (dalej trasa WPP); **trasa w latach 1979–1980 (202 km)** – **6 sierpnia** (20 km): (woj. radomskie) Radom – Krychnowice – Kowala – Dąbrówka – Orońsko; **7 sierpnia** (23 km): Orońsko – Łaziska – Wysoka – Ostałówek – Ostałów – Rzuców; **8 sierpnia** (30 km): Rzuców – Skłoby (groby pomordowanych) – Chlewiska – Huta – (woj. kieleckie) Antoniów – Niekłań – Stąporków – Łaziska – Mokra; **9 sierpnia** (24 km): Stąporków – Mokra – Krasna – Zamek – Przyłogi – Królewiec – Kozów – Kościska – Radoszyce; **10 sierpnia** (21 km): Radoszyce – Grodzisko – Jakimowice – Pijanów – Słupia – Zabrody – Oleszno; **11 sierpnia** (26,5 km): Oleszno – Chotów – Włoszczowa – Łachów – (woj. częstochowskie) Wincentów – Załęże; **12 sierpnia** (18,5 km): Załęże – Okołowice – Łysiny – Barowce – Rogaczew – Olbrachcice – Święta Anna – Smyków; **13 sierpnia** (14 km): Smyków – Krasice – Mstów – Siedlec; **14 sierpnia** (15 km): Siedlec – Częstochowa, Jasna Góra. **Trasa kolumny I w 1983 r. (204 km)** – **6 sierpnia** (20 km): (woj. radomskie) Radom (parafia św. Jana, ul. Młyńska) – Kowala – Dąbrówka – Orońsko; **7 sierpnia** (26 km): Orońsko – Łaziska – Wysoka – Ostałów – Cukrówka – Chlewiska; **8 sierpnia** (23 km): Chlewiska – Huta – (woj. kieleckie) Antoniów – Niekłań – Stąporków; **9 sierpnia** (29 km): Stąporków – Błotnica – Przyłogi – Królewiec – Kozów – Radoszyce; **10 sierpnia** (23 km): Radoszyce – Pijanów – Słupia – Budzisław – Oleszno; **11 sierpnia** (31 km): Oleszno – (woj. piotrkowskie) Rudka – Kluczewsko – Praczka – Maluszyn – Silpia Mała – (woj. częstochowskie) Kuźnica Grodziska; **12 sierpnia** (27 km): Kuźnica Grodziska – Łysiny – Rogaczew – Święta Anna – las za Świętą Anną – Wola Mokrzeska – Mokrzesz; **13 sierpnia** (22 km): Mokrzesz – Mstów – Przeprośna Górka – Mirów – Częstochowa, Jasna Góra.

Nazwa pielgrzymki i okres pielgrzymowania	Rok uzyskania częściowej lub całkowitej niezależności od WPP	Trasy – długość, etapy i przebieg
		Trasa kolumny II w 1983 r. (188 km) – **6 sierpnia** (26 km): (woj. radomskie) Radom (parafia św. Jana, ul. Młyńska) – Kowala – Ruda Wielka – Wola Lipieniecka – Lipienice – Jastrząb; **7 sierpnia** (25 km): Jastrząb – Lipienice – Jastrząb – Szydłowiec – Budki – Huta – (woj. kieleckie) Antoniów – Niekłań – Furmanów – Wielka Wieś; **8 sierpnia** (23 km): Niekłań – Furmanów – Kozia Wola – Piła – Pomyków – Czerwony Most – Końskie; **9 sierpnia** (26 km): Kazanów – Dęba – Wyszyna Machorowska – (woj. piotrkowskie) Fałków – Czermno; **10 sierpnia** (25 km): Czermno – Góry Mokre – Dobromierz – Mrowina – Krzętów; **11 sierpnia** (24 km): Krzętów – parking w lesie – (woj. częstochowskie) Barycz – Silniczka – Silnica – Żytno – Sekursko – Soborzyce; **12 sierpnia** (22 km): Soborzyce – Dąbrowa Zielona – Święta Anna – las za Świętą Anną – Wola Mokrzeska – Mokrzesz – Zawada; **13 sierpnia** (17 km): Zawada – Mstów – Przeprośna Górka – Mirów – Częstochowa, Jasna Góra. **Trasy podgrup w 1988 r.** (przed połączeniem z głównymi kolumnami Radomskiej Pielgrzymki Pieszej): **przysuska** (37,5 km) – **8 sierpnia** (20 km): (woj. radomskie) Przysucha – Janów – Ruski Bród – (woj. kieleckie) Nieświń; **9 sierpnia** (17,5 km): Nieświń – Rogów – Końskie – Dziebałtów – Sokołów Stary; **zwoleńska** (32 km) – **5 sierpnia** (32 km): (woj. radomskie) Zwoleń – Bartodzieje – Tczów – Kłonów – Bogusławice – Maków – Radom, parafia św. Stefana; **solecka** (67,5 km) – **4 sierpnia** (22 km): (woj. radomskie) Solec – Dziurków – Lipsko – Borów – Łaziska; **5 sierpnia** (36,5 km): Łaziska – Wielgie – Kazanów – Zakrzówek – Odechów – Kazimierówka – Makowiec – Sołtyków; **6 sierpnia** (9 km): Sołtyków – Trablice – Radom; **iłżecka** (31,5 km) – **6 sierpnia** (31,5 km): (woj. radomskie) Iłża – Pakosław – Pomorzany – Wierzbica – Jastrząb – Szydłówek; **drzewicka** (29,5 km) – **7 sierpnia** (29,5 km): (woj. radomskie) Drzewica – Rożek – Rozwady – Kamienna Wola – Gowarczów – Bębnów – (woj. kieleckie) Końskie. **Trasa samodzielnej grupy 6 (krakowskiej) (200,5 km)** – **6 sierpnia** (23 km): (woj. radomskie) Radom, parafia św. Jana – Radom, ul. Młyńska – Kowala – Orońsko – Łaziska; **7 sierpnia** (25 km): Łaziska – Wysoka – Ostałów – Cukrówka – Chlewiska – Aleksandrów; **8 sierpnia** (24 km): Aleksandrów – Huta – (woj. kieleckie) Antoniów – Niekłań – Stąporków – Czarniecka Góra – Błotnica; **9 sierpnia** (23 km): Błotnica – Przyłogi – Królewiec – Kozów – Radoszyce; **10 sierpnia** (26 km): Radoszyce – Słupia – Oleszno; **11 sierpnia** (32,5 km): Oleszno – Chotów – Włoszczowa – Łachów – (woj. częstochowskie) Załęże – Okołowice; **12 sierpnia** (30 km): Okołowice – Łysiny – Rogaczew – Święta Anna – Wola Mokrzeska – Groby Pątnicze – Kłobukowice koło Mstowa; **13 sierpnia** (17 km): Kłobukowice – Mstów – źródła pod Mstowem – Przeprośna Górka – Częstochowa, Jasna Góra.

Nazwa pielgrzymki i okres pielgrzymowania	Rok uzyskania częściowej lub całkowitej niezależności od WPP	Trasy – długość, etapy i przebieg
Piesza Pielgrzymka Ziemi Sandomierskiej 5–13 sierpnia	1984	**Trasa od 1984 r. (233 km)** – **5 sierpnia** (26 km): (woj. tarnobrzeskie) – Sandomierz – Klimontów; **6 sierpnia** (29 km): Klimontów – (woj. kieleckie) Zbelutka; **7 sierpnia** (29 km): Zbelutka – Słopiec; **8 sierpnia** (25 km): Słopiec – Szewce; **9 sierpnia** (29 km): Szewce – Gnieździska; **10 sierpnia** (22 km): Gnieździska – Włoszczowa; **11 sierpnia** (28 km): Włoszczowa – (woj. częstochowskie) Koniecpol; **12 sierpnia** (23 km): Koniecpol – Krasice; **13 sierpnia** (22 km): Krasice – Mstów (połączenie z grupami radomskimi) – Częstochowa, Jasna Góra.
Tomaszowska Piesza Pielgrzymka 10–14 sierpnia	1817	**Pierwsza trasa (240 km):** (woj. piotrkowskie) Tomaszów Mazowiecki – Zawada – Chorzęcin – Wolbórz – Polichno – Piotrków – Rozprza – (woj. częstochowskie) Gidle – Kłomnice – Częstochowa, Jasna Góra (powrót tą samą trasą). **Druga trasa (1965–1967) (261 km):** (woj. piotrkowskie) Tomaszów Mazowiecki – Smardzewice – Dąbrówka – Jaksonek – Przedbórz – Sokola Góra – Wielgomłyny – (woj. częstochowskie) Dąbrowa Zielona – Święta Anna – Mstów – Wyczerpy – Częstochowa, Jasna Góra (powrót tą samą trasą). **Trzecia trasa (od 1968 r.) (286 km)** – **10 sierpnia** (33 km): (woj. piotrkowskie) Tomaszów Mazowiecki (kościół św. Antoniego) – Wiaderno – Golesze – Koło – Przygłów – Łęczno; **11 sierpnia** (30 km): Łęczno – Dorotów – Stobnica – Ręczno – Bąkowa Góra – Przedbórz; **12 sierpnia** (35 km): Przedbórz – Wielgomłyny – (woj. częstochowskie) Kozie Pole – Silnica – Żytno – Cielętniki; **13 sierpnia** (38 km): Cielętniki – Święta Anna – Wola Mokrzeska – Mstów – Przeprośna Górka – Wyczerpy; **14 sierpnia** (7 km): Wyczerpy – Częstochowa, Jasna Góra.
Warszawska Akademicka Pielgrzymka Diecezjalna (5–14 sierpnia)	1981	**Trasa w 1981 r. (286 km) 5 sierpnia** (34 km): (woj. warszawskie) Warszawa, katedra św. Jana – Babice – Zielonka – Borzęcin – Zaborów – Leszno – Czarnów; **6 sierpnia** (25 km): Czarnów – (woj. skierniewickie) Pawłowice – Niepokalanów – Szymanów – Guzów – Miedniewice; **7 sierpnia** (25 km): Miedniewice – las przed Grabiną – Radziwiłłów Mazowiecki – Puszcza Mariańska – Jeruzal – Stara Rawa – Nowy Dwór; **8 sierpnia** (24 km): Nowy Dwór – Kurzeszyn – las przed Janolinem – Skoczykłody – Boguszyce – (woj. piotrkowskie) Zubki – Krzemienica; **9 sierpnia** (24 km): Krzemienica – Kanice – las za Gliną – Inowłódz – Brzustów; **10 sierpnia** (29 km): Brzustów – Sługocice – Leśnicz – Smardzewice – Tresta – Zarzęcin – Błogie – Sulejów-Podklasztorze; **11 sierpnia** (27 km): Sulejów – Łęczno – Lubień – Żerechowa – Bęczkowice – Wola Przerębska; **12 sierpnia** (27 km): Rzejowice – Babczów – Kobiele Wielkie – Cadówek – (woj. częstochowskie) Gidle; **13 sierpnia** (21 km): Gidle – Zawada – Pacierzów – Skrzydłów – Mstów – źródła pod Mstowem; **14 sierpnia** (14 km – za ostatnią grupą „17” WPP): Przeprośna Górka – Mirów – Częstochowa, Jasna Góra.

Nazwa pielgrzymki i okres pielgrzymowania	Rok uzyskania częściowej lub całkowitej niezależności od WPP	Trasy – długość, etapy i przebieg
Warszawska Pielgrzymka Piesza 6–14 sierpnia	1711	**Trasa (246 km)** – **6 sierpnia** (35 km): (woj. warszawskie) Warszawa (klasztor OO. Paulinów, kościół Świętego Ducha) – Raszyn – Las Sękociński – Wola Mrokowska – Tarczyn; **7 sierpnia** (36 km): Tarczyn – (woj. radomskie) Głuchów – Grójec – Belsk Duży – Łęczeszyce – Wodziczna – Mogielnica; **8 sierpnia** (30 km): Mogielnica – Nowe Miasto nad Pilicą – Różanna – Pustelnia – (woj. piotrkowskie) Studzianna; **9 sierpnia** (26 km): Studzianna – Dębe – Kraśnica – Lasek – Kunice – Janków; **10 sierpnia** (26 km): Janków – Paradyż – Przyłęk – Skórkowice – Lasek – Skotniki; **11 sierpnia** (29 km): Skotniki – Taras – Przedbórz – Sokola Góra – Wielgomłyny; **12 sierpnia** (29 km): Wielgomłyny – (woj. częstochowskie) Silnica – las za Bugajem – Cielętniki – Święta Anna; **13 sierpnia** (18 km): Święta Anna – Wola Mokrzeska – Groby Pątnicze – Krasice – źródła pod Mstowem – Mstów; **14 sierpnia** (14 km): Mstów – Przeprośna Górka – Mirów – Częstochowa, Jasna Góra.
Warszawska Pielgrzymka Piesza grupa 15 6–14 sierpnia		**Trasa w 1978 r. (242,5 km)** – **6 sierpnia** (35 km): (woj. warszawskie) Warszawa (klasztor OO. Paulinów, kościół Świętego Ducha) – Raszyn – Las Sękociński – Wola Mrokowska – Tarczyn – Józefowice; **7 sierpnia** (34,5 km): Józefowice – (woj. radomskie) Głuchów – Grójec – Belsk – Łęczeszyce – Dziunin; **8 sierpnia** (29 km): Dziunin – Nowe Miasto – Różanna – Pustelnia – (woj. piotrkowskie) Brudzewice; **9 sierpnia** (23,5 km): Brudzewice – Las Dębe – Kraśnica – Lasek – Kunice – Zachorzów; **10 sierpnia** (23,5 km): Zachorzów – Paradyż – Przyłęk – Skórkowice – Wólka Skotnicka; **11 sierpnia** (36 km): Wólka Skotnicka – Taras – Przedbórz – Sokola Góra – Myśliwczów; **12 sierpnia** (27 km): Myśliwczów – (woj. częstochowskie) Silnica – las za Bugiem – las przed Cielętnikami – Olbrachcice; **13 sierpnia** (24 km): Olbrachcice – Wola Mokrzeska – Groby Pątnicze – Krasice – źródła pod Mstowem – Siedlec; **14 sierpnia** (10 km): Siedlec – Przeprośna Górka – Mirów – Częstochowa, Jasna Góra.
Warszawska Pielgrzymka Piesza „17” DA 6–14 sierpnia	1967	**Trasa w 1980 r. (247 km)** – **6 sierpnia** (30 km): (woj. warszawskie) Warszawa, kościół św. Anny – Raszyn – Las Sękociński – Wola Mrokowska; **7 sierpnia** (36 km): Wola Mrokowska – Tarczyn – (woj. radomskie) Głuchów – Grójec – Belsk – Łęczeszyce – Wodziczna; **8 sierpnia** (31 km): Wodziczna – Mogielnica – las przed Brzostowcem – Nowe Miasto – Różana – Pustelnia – (woj. piotrkowskie) Brudzewice; **9 sierpnia** (31 km): Brudzewice – Studzianna – Dębe – lasek za Kraśnicą – Kunice – Zachorzów; **10 sierpnia** (26 km): Zachorzów – Paradyż – Przyłęk – Chorzew – Skórkowice – Reczków Nowy; **11 sierpnia** (26 km): Reczków Nowy – Taras – Przedbórz – Sokola Góra – Trzebce; **12 sierpnia** (27 km): Trzebce – Wielgomłyny – (woj. częstochowskie)

Nazwa pielgrzymki i okres pielgrzymowania	Rok uzyskania częściowej lub całkowitej niezależności od WPP	Trasy – długość, etapy i przebieg
		Myśliwczów – Silnica – Sekursko – Soborzyce; **13 sierpnia** (24 km): Soborzyce – Zielona Dąbrowa – Święta Anna – Wola Mokrzeska – Groby Pątnicze – Krasice – Mstów – Zawada; **14 sierpnia** (16 km): Zawada – Mstów – źródła pod Mstowem – Przeprośna Górka – Mirów – Częstochowa, Jasna Góra.
Piesza Pielgrzymka ze Zbroszy Dużej	1983	**Trasa (200,5 km):** (woj. radomskie) Zbrosza Duża – Goszczyn – Borowe – Nowe Miasto – (woj. piotrkowskie) Studzianna – Kunice – Paradyż – Sokola Góra – (woj. częstochowskie) Święta Anna – Mstów – Częstochowa, Jasna Góra.

Źródło: AIPN, 0713/130, Sprawa obiektowa z 1976 r., k. 79; AIPN Ra, 08/243, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-78", k. 7– 12, 105; AIPN Ra, 08/388, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-79", k. 13, 60–62, 189–190; AIPN Ra, 08/573, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-80", k. 13, 88–89, 105; AIPN Ra, 08/668, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-81", k. 20–23, 60–62; AIPN Ra, 08/751, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-82", k. 17; AIPN Ra, 08/864, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-83", k. 79–80, 83, 264; AIPN Ra, 08/914, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-84", k. 121–131, 133; AIPN Ra, 08/1055, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-87", k. 7–18, 28, 39–41, 49–50, 55–57, 97, 129, 139–140; AIPN Ra, 08/1060, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-88", k. 37–38, 59, 77; AIPN Ra, 08/1071, Sprawa obiektowa krypt. „Skorpion", t. 1, k. 27–28, *ibidem*, t. 2, k. 26; AP, KWPP, 67, s. 3–5, 275; *ibidem*, 70, s. 237; *ibidem*, 80, s. 257; *ibidem*, 92, s. 457; Relacja ustna Janiny Śmigielskiej, 10 X 2012 r.; Relacja ustna ks. Czesława Sadłowskiego, 20 X 2012 r.; Relacja Janusza Bieleckiego dotycząca pielgrzymki gowarczowskiej, 7 X 2012 r., rkps w zbiorach ks. Lecha Gralaka; Relacja Tadeusza Dratwy dotycząca pielgrzymki tomaszowskiej, 29 XI 2012 r.; rys historyczny Pieszej Praskiej Pielgrzymki Rodzin: https://www.pielgrzymkarodzin.waw.pl/historia; P. Jaśkiewicz, P. Turzyński, D. Osiej, *W drodze do Matki...*, s. 30; *25 lat Pieszej Pielgrzymki Ziemi Sandomierskiej...*, s. 8; A. Przywuski, *Założenia programu duszpasterskiego Pieszych Pielgrzymek Podlaskich...*, s. 34–35; *Okiem 20-latka Praskiej Pielgrzymki Pieszej...*, s. 79–81; A. Węska, *Lubelska Pielgrzymka Piesza...*, s. 38, 75–83; rys historyczny: http://www.google.com/search?client=safari&rls=e n&q=warszawska+akademicka+pielgrzymka+diecezjalna&ie=UTF-8&oe=UTF-8, dostęp 19 VIII 2013 r.; http://www. Google.com/search? client=safari&rls= en&q=praska+pielgrzymka+piesza&ie=UTF-8&oe=UTF-8, dostęp 19 VII 2013 r.

ANEKS 5
UDZIAŁ DUCHOWNYCH, ALUMNÓW I SIÓSTR ZAKONNYCH W PIESZYCH PIELGRZYMKACH W LATACH 1976–1988 (NA PODSTAWIE ŹRÓDEŁ KOŚCIELNYCH I DOKUMENTACJI SŁUŻBY BEZPIECZEŃSTWA)

A. Warszawska Pielgrzymka Piesza

Rok	Księża diecezjalni i zakonni		Alumni i bracia zakonni	Siostry zakonne
	liczba	%		
1976	220	100	-	175
1977	238	108	182	186
1978	338	153,6	210	228
1979	454	206,3	393	315
1980	505	229,5	386	357
1981	245	111,3	216	153
1982	251	114	398	210
1983	151	68,6	269	84
1984	193	87,7	303	69
1985	175	79,5	312	125
1986	160	72,7	288	116
1987	141	64	204	96
1988	198	90	240	96

B. Radomska Pielgrzymka Piesza

Rok	Księża diecezjalni i zakonni		Alumni i bracia zakonni	Siostry zakonne
	liczba	%		
1976	2	100	-	-
1977	10	500	-	-
1978	13	650	7	5
1979	10	500	9	-
1980	17	850	28	11

Rok	Księża diecezjalni i zakonni		Alumni i bracia zakonni	Siostry zakonne
	liczba	%		
1981	35	1750	42	14
1982	56	2800	100	22
1983	50	2500	100	-
1984	75	3750	118	-
1985	100	5000	120	60
1986	111	5550	127	23
1987	121	6050	88	35
1988	113	5650	141	45

C. Lubelska Piesza Pielgrzymka

Rok	Księża diecezjalni i zakonni		Alumni i bracia zakonni	Siostry zakonne
	liczba	%		
1979	4	100	-	-
1984	70	1750	60	-
1986	55	1375	56	27
1987	21	525	-	40
1988	52	1300	78	20

D. Piesza Pielgrzymka Młodzieży Nieprzystosowanej i Uzależnionej

Rok	Księża diecezjalni i zakonni		Alumni i bracia zakonni	Siostry zakonne
	liczba	%		
1979	1	100	-	-
1980	1	100	-	-
1981	1	100	-	-
1982	2	200	-	-
1983	1	100	2	-
1984	1	100	1	-
1985	1	100	3	-
1986	1	100	5	-
1987	2	200	3	-
1988	4	400	12	-

E. Piesza Pielgrzymka Łomżyńska

Rok	Księża diecezjalni i zakonni		Alumni i bracia zakonni	Siostry zakonne
	liczba	%		
1984	9	100	26	5
1985	-	-	50	20
1986	19	211	23	1
1987	15	166	25	3
1988	27	300	35	3

F. Piesza Pielgrzymka Podlaska

Rok	Księża diecezjalni i zakonni		Alumni i bracia zakonni	Siostry zakonne
	liczba	%		
1981	36	100	19	1
1983	64	177,7	53	30
1984	54	150	59	-
1986	51	141	36	16
1987	51	141	-	-
1988	58	161	65	-

G. Praska Pielgrzymka Piesza Pomocników Matki Kościoła

Rok	Księża diecezjalni i zakonni		Alumni i bracia zakonni	Siostry zakonne
	liczba	%		
1984	15	100	5	-
1985	4	26	1	2
1987	6	40	9	3
1988	6	40	6	-

H. Piesza Praska Pielgrzymka Rodzin

Rok	Księża diecezjalni i zakonni		Alumni i bracia zakonni	Siostry zakonne
	liczba	%		
1984	5	100	2	6
1985	6	120	20	-

Rok	Księża diecezjalni i zakonni		Alumni i bracia zakonni	Siostry zakonne
	liczba	%		
1986	-	-	8	4
1987	-	-	10	3
1988	-	-	14	-

I. Białostocka Piesza Pielgrzymka

Rok	Księża diecezjalni i zakonni		Alumni i bracia zakonni	Siostry zakonne
	liczba	%		
1987	10	100	12	-
1988	15	150	18	-

J. Tomaszowska Piesza Pielgrzymka

Rok	Księża diecezjalni i zakonni		Alumni i bracia zakonni	Siostry zakonne
	liczba	%		
1976	1	100	-	-
1977	2	200	-	-
1978	1	100	-	-
1979	1	100	1	-
1980	1	100	1	-
1981	1	100	-	-
1982	1	100	-	-
1983	2	200	-	-
1984	1	100	-	-
1985	3	300	1	-
1986	4	400	3	-
1987	3	300	2	-
1988	5	500	1	-

K. Warszawska Akademicka Pielgrzymka Diecezjalna

Rok	Księża diecezjalni i zakonni		Alumni i bracia zakonni	Siostry zakonne
	liczba	%		
1983	-	-	27	4
1984	30	100	23	-
1985	50	166	70	96
1986	42	140	76	15
1988	50	166	80	49

Źródło: AIPN, 01419/416, Sprawa obiektowa krypt. „Wycieczka", Informacja naczelnika Wydziału IV WUSW w Lublinie ppłk. Edwarda Hawryło dotycząca przebiegu pieszej pielgrzymki z Lublina do Częstochowy w dniach 3–14 VIII 1988 r., 26 VIII 1988 r., k. 486–488; AIPN, 0713/130, Szyfrogram naczelnika Wydziału IV KW MO w Częstochowie ppłk. Alojzego Perliceusza dotyczący WPP z dnia 14 VIII 1976 r., 15 VIII 1976 r., k. 25–27; *ibidem*, Informacja dotycząca niektórych aspektów społeczno-politycznych i organizacyjnych 260 pieszej pielgrzymki z Warszawy do Częstochowy, 28 VIII 1976 r., k. 83–86; AIPN Ra, 08/243, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-78", Szyfrogram zastępcy naczelnika Wydziału IV KS MO mjr. Jana Sobola dotyczący WPP, 7 VIII 1978 r., k. 200–201; *ibidem*, Szyfrogram inspektora Wydziału IV KS MO por. Jana Kramera dotyczący WPP, 10 VIII 1978 r., k. 253–255; *ibidem*, Informacja KS MO ds. SB dotycząca 267 WPP, 22 VIII 1978 r., k. 280–288; *ibidem*, Informacja zastępcy naczelnika Wydziału IV KW MO w Radomiu kpt. Jana Turczynowskiego dla I sekretarza KW PZPR Janusza Prokopiaka i wojewody radomskiego Romana Maćkowskiego dotycząca WPP i RPP, 23 VIII 1978 r., k. 289–292; AIPN Ra, 08/388, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-79", Notatka służbowa insp. Wydziału IV KW MO w Radomiu ppor. Lecha Cioka dotycząca wyjścia RPP, 6 VIII 1979 r., k. 106–107; *ibidem*, Informacja z Wydziału IV KW MO w Radomiu dla I sekretarza KW PZPR Janusza Prokopiaka i wojewody radomskiego Romana Maćkowskiego dotycząca WPP i RPP, 11 VIII 1979 r., k. 137–140; *ibidem*, Szyfrogram naczelnika Wydziału IV KW MO w Radomiu kpt. Jana Turczynowskiego dotyczący wyjścia RPP z kościoła św. Jana i MB Miłosierdzia w Radomiu, 6 VIII 1979 r., k. 151–152; *ibidem*, Szyfrogram zastępcy naczelnika Wydziału IV KS MO mjr. Waldemara Kucharka dotyczący wymarszu 268 WPP, 7 VIII 1979 r., k. 154–156; AIPN Ra, 08/573, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-80", Notatka służbowa posterunkowego MO w Orońsku st. kpr. Andrzeja Kępasa dotycząca RPP, 7 VIII 1980 r., k. 148; *ibidem*, Informacja zastępcy komendanta wojewódzkiego MO w Radomiu ppłk. Kazimierza Śledzia dla I sekretarza KW PZPR Janusza Prokopiaka i wojewody radomskiego Romana Maćkowskiego dotycząca WPP i RPP, 7 VIII 1980 r., k. 156–158; *ibidem*, Notatka urzędowa komendanta posterunku MO w Borkowicach st. sierż. szt. Henryka Zasady dotycząca RPP, 8 VIII 1980 r., k. 184–186; AIPN Ra, 08/688, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-81", Szyfrogram zastępcy naczelnika Wydziału IV KW MO w Piotrkowie Trybunalskim mjr. Sergiusza Dąbrowskiego dotyczący WPP, 11 VIII 1981 r., k. 119–127; *ibidem*, Notatka służbowa insp. Wydziału IV KW MO w Radomiu ppor. Adama Kawałka dotycząca RPP, sporządzona na podstawie informacji KO ps. „LM", 13 VIII 1981 r., k. 127; AIPN Ra, 08/751, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-82", Szyfrogram naczelnika Wydziału IV KW MO w Radomiu mjr. Jana Turczynowskiego (z up. ppor. Adam Kawałek) dotyczący wyjścia RPP, 6 VIII 1982 r., k. 120; *ibidem*, Szyfrogram zastępcy naczelnika Wydziału IV KS MO mjr. Waldemara Kucharka dotyczący wymarszu WPP, 7 VIII 1982 r., k. 126–128; AIPN Ra, 08/864, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-83", Szyfrogram zastępcy naczelnika Wydziału IV KS MO mjr. Leszka Wolskiego dotyczący III WAPD, 5 VIII 1983 r., k. 86–87; *ibidem*, Szyfrogram naczelnika Wydziału IV KS MO ppłk. Czesława Sulejki dotyczący wyjścia 272 WPP, 6 VIII 1983 r., k. 88–89; AIPN Ra, 08/914, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-84", Szyfrogram zastępcy naczelnika Wydziału IV SUSW mjr. Wojciecha Kwiatkowskiego dotyczący wyjścia I PPP, 5 VIII 1984 r., k. 240; *ibidem*,

Szyfrogram zastępcy szefa RUSW w Grójcu kpt. Tadeusza Czarneckiego dotyczący I PPP, PPŁ, 273 WPP i WAPD, 7 VIII 1984 r., k. 255–256; AIPN Ra, 08/1035, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-85", Pismo ordynariusza diecezji sandomiersko-radomskiej bp. Edwarda Materskiego do ministra komunikacji (za pośrednictwem UW w Radomiu) dotyczące RPP, 1 VII 1985 r., k. 94; *ibidem*, Szyfrogram naczelnika Wydziału IV SUSW mjr. Stefana Mikosa dotyczący wyjścia PPPR, 5 VIII 1985 r., k. 121; *ibidem*, Szyfrogram zastępcy naczelnika Wydziału IV SUSW por. Józefa Baczyńskiego dotyczący WPP, 6 VIII 1985 r., k. 129–130; *ibidem*, Szyfrogram zastępcy naczelnika RUSW w Grójcu kpt. Tadeusza Czarneckiego dotyczący II PPP, 7 VIII 1985 r., k. 152; *ibidem*, Szyfrogram zastępcy naczelnika RUSW w Grójcu kpt. Tadeusza Czarneckiego dotyczący II PPŁ, 7 VIII 1985 r., k. 153; *ibidem*, Notatka służbowa st. insp. Sekcji III-C WUSW w Katowicach M. Smreczaka dotycząca WAPD, 7 VIII 1985 r., k. 167–168; *ibidem*, Szyfrogram zastępcy naczelnika Wydziału IV WUSW w Radomiu mjr. Jana Sztylera dotyczący PPP, 20 VIII 1985 r., k. 228–229; AIPN Ra, 08/1053, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-86", Szyfrogram naczelnika Wydziału IV WUSW w Radomiu ppłk. Jana Turczynowskiego (z up. sierż. Jerzy Dychała) dotyczący RPP, 13 VIII 1986 r., k. 128–129; *ibidem*, Szyfrogram naczelnika Wydziału IV WUSW w Radomiu ppłk. Jana Turczynowskiego (z up. kpt. Eligiusz Wierzbicki) dotyczący I kolumny RPP, 11 VIII 1986 r., k. 145; *ibidem*, Szyfrogram st. insp. Wydziału IV WUSW w Radomiu por. Czesława Tersy dotyczący II kolumny VIII RPP, 10 VIII 1986 r., k. 147–148; *ibidem*, Szyfrogram szefa RUSW w Przysusze kpt. Edwarda Dąbrowskiego dotyczący PPŁ, 8 VIII 1986 r., k. 188; *ibidem*, Szyfrogram szefa RUSW w Przysusze kpt. Edwarda Dąbrowskiego dotyczący PPPR, 8 VIII 1986 r., k. 189; *ibidem*, Szyfrogram zastępcy szefa RUSW w Białobrzegach por. Wiesława Fruby dotyczący PPŁ, 7 VIII 1986 r., k. 189; *ibidem*, Szyfrogram zastępcy naczelnika Wydziału IV SUSW mjr. Wojciecha Kwiatkowskiego dotyczący 275 WPP, 7 VIII 1986 r., k. 221–223; *ibidem*, Szyfrogram zastępcy szefa RUSW w Grójcu por. Piotra Kordela dotyczący PPŁ i PPPR, 6 VIII 1986 r., k. 224; AIPN Ra, 08/1055, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-87", Szyfrogram zastępcy szefa RUSW w Białobrzegach por. Wiesława Fruby dotyczący BPP, PPŁ i PPP (praskiej), 7 VIII 1987 r., k. 194; *ibidem*, Szyfrogram zastępcy szefa RUSW w Przysusze mł. chor. Stanisława Chrzanowskiego dotyczący BPP, 8 VIII 1987 r., k. 204; *ibidem*, Szyfrogram st. insp. Wydziału IV WUSW w Radomiu por. Jerzego Dychały dotyczący II kolumny RPP, 11 VIII 1987 r., k. 225–226; *ibidem*, Szyfrogram naczelnika Wydziału IV WUSW w Radomiu ppłk. Jana Turczynowskiego dotyczący I i II kolumny RPP, 6 VIII 1987 r., k. 182–183; *ibidem*, Szyfrogram zastępcy naczelnika Wydziału IV SUSW kpt. Józefa Bączyńskiego dotyczący WPP, 6 VIII 1987 r., k. 184–186; *ibidem*, Szyfrogram naczelnika Wydziału IV WUSW w Radomiu ppłk. Jana Turczynowskiego (z up. por. Czesław Tersa) dotyczący I kolumny IX RPP, 7 VIII 1987 r., k. 189; *ibidem*, Szyfrogram zastępcy szefa RUSW w Białobrzegach por. Wiesława Fruby dotyczący BPP, PPŁ i PPP, 7 VIII 1987 r., k. 194; *ibidem*, Szyfrogram zastępcy szefa RUSW w Grójcu mjr. Tadeusza Czarneckiego dotyczący PPP, 7 VIII 1987 r., k. 198; *ibidem*, Szyfrogram zastępcy szefa RUSW w Przysusze mł. chor. Stanisława Chrzanowskiego dotyczący BPP, 8 VIII 1987 r., k. 204; *ibidem*, Szyfrogram st. insp. Wydziału IV WUSW w Radomiu por. Jerzego Dychały dotyczący II kolumny RPP, 11 VIII 1987 r., k. 225–226; AIPN Ra, 08/1060, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-88", Szyfrogram insp. Wydziału IV WUSW w Radomiu por. Czesława Tersy dotyczący I kolumny RPP, 7 VIII 1988 r., k. 142; *ibidem*, Szyfrogram naczelnika Wydziału IV SUSW mjr. Wojciecha Kwiatkowskiego dotyczący 277 WPP, 6 VIII 1988 r., k. 161–163; *ibidem*, Szyfrogram st. insp. Wydziału IV WUSW w Radomiu por. Jerzego Dychały dotyczący II kolumny RPP, 9 VIII 1988 r., k. 188; *ibidem*, Szyfrogram naczelnika Wydziału IV WUSW w Piotrkowie Trybunalskim mjr. Aleksandra Chorążego dotyczący wyjścia grupy opoczyńskiej WPP i PPPR, 10 VIII 1988 r., k. 203–204; *ibidem*, Szyfrogram naczelnika Wydziału IV WUSW w Piotrkowie Trybunalskim mjr. Aleksandra Chorążego dotyczący wyjścia RPP (w tym podgrup białaczowskiej i skarżyskiej) i WAPD, 10 VIII 1988 r., k. 205–209; *ibidem*, Szyfrogram zastępcy szefa RUSW w Grójcu por. Piotra Kordela dotyczący PPP (praskiej), 18 VIII 1988 r., k. 228; AP, KWPP, 61, Sprawozdanie z 266 WPP na Jasną Górę w dniach 6–15 VIII 1977 r., sporządzone przez kierownika WPP o. Leona Chałupkę, 14 VIII 1977 r., s. 313–315; *ibidem*, 64, Sprawozdanie z 267 WPP na Jasną Górę w dniach 6–15 VIII 1978 r., sporządzone przez kierownika WPP o. Leona Chałupkę, 12 IX 1978 r., s. 367; *ibidem*, 67, Sprawozdanie z 268 WPP na Jasną Górę w dniach 5–14 VIII 1979 r., sporządzone przez kierownika WPP o. Tarsycjusza Noconia, 31 VIII 1979 r., s. 613; *ibidem*, 70,

Sprawozdanie z 269 WPP na Jasną Górę w dniach 5–14 VIII 1980 r., sporządzone przez kierownika WPP o. Tarsycjusza Noconia, 1980 r., s. 401–405; *ibidem*, 73, Sprawozdanie z 270 WPP na Jasną Górę, sporządzone przez kierownika WPP o. Tarsycjusza Noconia, 14 IX 1981 r., s. 637–641; *ibidem*, Sprawozdanie z 271 WPP na Jasną Górę w dniach 6–14 VIII 1982 r., sporządzone przez kierownika WPP o. Tarsycjusza Noconia, s. 547; *ibidem*, 78, Sprawozdanie z 272 WPP na Jasną Górę w dniach 6–14 VIII 1983 r., sporządzone przez kierownika WPP o. Tarsycjusza Noconia, 15 IX 1983 r., s. 481; *ibidem*, 80, Pielgrzymki piesze na Jasną Górę na Wniebowzięcie NMP, s. 257; *ibidem*, 80, Charakterystyka 273 WPP, opracowana przez kierownika WPP o. Szczepana Kośnika, 7 IX 1984 r., s. 277; *ibidem*, 82, Sprawozdanie z 274 WPP w 1985 r., sporządzone przez kierownika WPP o. Szczepana Kośnika, b.d., s. 293–295; *ibidem*, 84, Pielgrzymki przybyłe na Święto Wniebowzięcia NMP 15 VIII 1986 r., b.d., s. 311; *ibidem*, 84, Sprawozdanie z 275 WPP w sierpniu 1986 r., sporządzone przez kierownika WPP o. Szczepana Kośnika, 20 VIII 1986 r., s. 359; *ibidem*, 86, Sprawozdanie z 276 WPP w 1987 r., sporządzone przez kierownika WPP o. Szczepana Kośnika, 17 VIII 1987 r., s. 355–356; *ibidem*, Wykaz pielgrzymek przybyłych na Jasną Górę w dniach 8–14 VIII 1988 r. (według liczby pątników), b.d., s. 479; *ibidem*, Sprawozdanie z 277 WPP w 1988 r., sporządzone przez kierownika WPP o. Szczepana Kośnika, 1988 r., s. 493; AZO, KZO, t. 1, s. 44–48; *ibidem*, t. 2, s. 2–9; *ibidem*, t. 3, s. 19; Relacja ustna Janiny Śmigielskiej, 10 X 2012 r.; A. Węska, *Lubelska Pielgrzymka Piesza*..., s. 31; P. Jaśkiewicz, P. Turzyński, D. Osiej, *W drodze do Matki*..., s. 25, 27–33; *25 lat Pieszej Pielgrzymki Ziemi Sandomierskiej*..., s. 20, 32–33; http://www.google.com/search?client=safari&rls=en&q=piesza+pielgrzymka+podlaska&ie=UTF–8&oe=UTF–8, dostęp 19 VII 2013 r.

ANEKS 6
BISKUPI, INICJATORZY, ORGANIZATORZY, PRZEWODNICY, KIEROWNICY, LIDERZY, AUTORZY KONFERENCJI, KONFERENCJONIŚCI ORAZ DUSZPASTERZE PIESZYCH PIELGRZYMEK I PARAFII NA TRASIE PRZEMARSZU W LATACH 1976–1988

Nazwisko i imię	Nazwa pielgrzymki	Lata udziału w pielgrzymce	Funkcja podczas pielgrzymki
Abramek Rufin, o., OSPPE	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XVI)	1976–1979 1982–1983	przewodnik, kierownik, autor konferencji
Arbaszewski Bogdan	Praska Pielgrzymka Piesza Pomocników Matki Kościoła	1984, 1987	zastępca przewodnika
Adamczuk Henryk, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1978	duszpasterz
Adamczyk Sławomir, ks.	Piesza Pielgrzymka Ziemi Sandomierskiej	1988	przewodnik
Adamiuk Antoni, biskup pomocniczy diecezji opolskiej		1982	duszpasterz
Adamski Edward, ks.	Radomska Pielgrzymka Piesza parafia w Łęgonicach Małych (trasa przemarszu)	1978	proboszcz
Akińcza Antoni, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1978	duszpasterz
Aleksandrowicz Grzegorz	Tomaszowska Piesza Pielgrzymka	1976–1988	przewodnik modlitwy
Aleksiewicz Tomasz, o., OP	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17” (grupa zielona) Niemcy (grupa biało-zielona) Niemcy (grupa czarno-zielono-biała) „Karawaniarze” (grupa zielono-biała)	1977 1979 1982–1983 1984–1988	przewodnik
Alter Bernard, o., OSPPE	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa I)	1978–1980	przewodnik, autor konferencji
Ambroży, o.	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17”	1982	duszpasterz
Andruszczak Józef, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza Siedlce (grupa perłowa)	1981	duszpasterz
Andrzejewski Ryszard, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1978–1979	duszpasterz

Nazwisko i imię	Nazwa pielgrzymki	Lata udziału w piel-grzymce	Funkcja podczas pielgrzymki
Andrzejewski Witold, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17” (grupa zielona)	1976–1982	duszpasterz, ojciec duchowny
Antoni, kl.	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1977	-
Bajakowski Augustyn, o. OSPPE	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XV – biało-czerwona)	1981	przewodnik
Bajka, ks. prof.	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1982	konferencjonista
Balicki Leon, ks.	Piesza Pielgrzymka Podlaska	1987	duszpasterz
Bałys Wiesław, kl.	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XV)	1981	-
Banak Jerzy, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1987	autor konferencji
Banaśkiewicz Jerzy, ks.	Radomska Pielgrzymka Piesza	1977–1978 1987	duszpasterz, przewodnik
Baranowski Stanisław, o., OSPPE	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XV, podgrupa biała) (grupa XV, podgrupa niebieska)	1981–1984	przewodnik, autor konferencji
Barański Stefan, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17” Kielce (grupa złota)	1982	przewodnik
Barbarin Philippe, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17” Francuzi (grupa biała)	1984	przewodnik
Barcz Adam, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza Szczecin (grupa czarna)	1988	przewodnik
Bardies Lizia de	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17” Francuzi (grupa chabrowa)	1984	przewodnik
Bareła Stefan, biskup ordynariusz diecezji częstochowskiej		1978	
Bernard, br.	Piesza Pielgrzymka Młodzieży Nieprzystosowanej i Uzależnionej	1988	pomocnik prze-wodnika
Barski Lajos, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17” ATK – Węgrzy (grupa zielono-biało--czerwona)	1987–1988	przewodnik
Barski Krzysztof, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17” Hiszpanie (grupa czerwono-żółto--czerwona)	1987	przewodnik
Bartkiewicz Ryszard, o., OSPPE	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa X)	1987	przewodnik

Nazwisko i imię	Nazwa pielgrzymki	Lata udziału w pielgrzymce	Funkcja podczas pielgrzymki
Bastrzyk Stanisław, ks.	Radomska Pielgrzymka Piesza Skaryszew (grupa 5 – amarantowa)	1979	przewodnik
Bazarnik Jacek, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XV – fioletowa)	1984–1988	przewodnik
Bazylewicz Tadeusz, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17” (grupa amarantowa)	1984–1985	przewodnik
Bednarski Jacek, kl. WSD – OFM	Piesza Pielgrzymka Młodzieży Nieprzystosowanej i Uzależnionej	1986	pomocnik przewodnika
Bednarski Tadeusz, o., OSPPE	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa VI)	1977–1988	przewodnik
Bednarz Jan, br., o., OSPEE	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa III) (grupa I) (grupa XV – pomarańczowa)	1984 1987 1988	przewodnik
Bejze Bogdan, biskup pomocniczy diecezji łódzkiej		1978	autor konferencji
Bekiel Longin, br., o., OSPPE	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa I)	1984 1988	przewodnik
Beksiński Jerzy, ks.	Radomska Pielgrzymka Piesza (grupa 19 – zielona)	1984–1986	przewodnik, inicjator
Berent Symplicjusz, o., OSPPE	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XV – zielona)	1976–1985 1986–1988	kierownik, przewodnik
Bezubik Jerzy, ks.	Białostocka Piesza Pielgrzymka (grupa fioletowa – pokutna)	1987–1988	przewodnik
Białek Adam, o., OFMCap	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XV – brązowa)	1981	przewodnik
Biały Tadeusz, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1978	duszpasterz
Bichta Henryk, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17” (podgrupa srebrna)	1985–1987	przewodnik
Bielecki Janusz	Gowarczowska Pielgrzymka Piesza	1987–1988	współorganizator, lider
Bieleń Czesław, kl., o., OSPPE	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XV – czarna)	1978 1980–1984	przewodnik
Bielski Tadeusz, ks.	Piesza Pielgrzymka Łomżyńska (grupa bł. Brata Alberta – dekanat Małkinia)	1988	przewodnik

Nazwisko i imię	Nazwa pielgrzymki	Lata udziału w pielgrzymce	Funkcja podczas pielgrzymki
Bień Wincenty, ks.	Praska Pielgrzymka Piesza Pomocników Matki Kościoła parafia w Przytyku (trasa przemarszu)	1978	proboszcz
Bieńko Stanisław, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza	-	przewodnik
Bijata Mirosław, br., OSPPE	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XV – biało-czerwona)	1987	pomocnik przewodnika
Blewązka Roman, kl.	Tomaszowska Piesza Pielgrzymka	1987–1988	pomocnik przewodnika
Bloch Czesław, ks., SCJ	Radomska Pielgrzymka Piesza Kraków (grupa 3 – srebrna) Kraków (grupa 6 – granatowa)	1976–1977 1978–1979 1980–1987	przewodnik
Błachut Czesław, br., OSPPE	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XV – zielona)	1987	pomocnik przewodnika
Błażejczyk Andrzej	Praska Pielgrzymka Piesza Pomocników Matki Kościoła	1987–1988	zastępca przewodnika
Bobrowski Jerzy	Praska Pielgrzymka Piesza Pomocników Matki Kościoła	1987–1988	zastępca przewodnika
Bochyński Ireneusz, kl.	Tomaszowska Piesza Pielgrzymka	1986	pomocnik przewodnika
Bogucki Franciszek, ks.	Radomska Pielgrzymka Piesza (grupa 8 – błękitna)	1981 1982–1984	przewodnik
Bogucki Lucjan, kl., OFM	Piesza Pielgrzymka Młodzieży Nieprzystosowanej i Uzależnionej	1988	pomocnik przewodnika
Bojakowski Augustyn, o., OSPPE	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XV) „Maitri" (grupa XV – biało-czerwona)	1979 1980 1982–1985	przewodnik
Bojarski Ryszard	Radomska Pielgrzymka Piesza (grupa 2 złota, podgrupy A i B)	1984	pomocnik przewodnika
Bołoz Wojciech, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1978	duszpasterz
Bonicalzi Sandro, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17" Włosi (grupa oliwkowa)	1984	przewodnik
Borkowska Urszula, s., OSU	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1976 1983	autorka konferencji
Borowiecki Władysław, ks., COr	Radomska Pielgrzymka Piesza (grupa 2 złota)	1981 1984	duszpasterz, przewodnik
Borowski Karol, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1978	duszpasterz

Nazwisko i imię	Nazwa pielgrzymki	Lata udziału w piel-grzymce	Funkcja podczas pielgrzymki
Bortkiewicz Ryszard, kl., o., OSPPE	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XV – brązowa)	1985–1987	przewodnik
Boruc Edward, ks.	Piesza Pielgrzymka Podlaska Żelechów (grupa żółto-niebieska)	1981	przewodnik
Borucki, ks.	Radomska Pielgrzymka Piesza	1981	duszpasterz
Bożej Stefan, o.	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1976–1977	autor konferencji
Brańczyk Romuald, ks.	Warszawska Akademicka Pielgrzymka Diecezjalna	1988	przewodnik
Brendel Jarosław, kl.	Radomska Pielgrzymka Piesza Szewna	1982–1984	przewodnik
Brizard Philippe, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17” Francuzi (grupa biała)	1982	przewodnik
Brodecki Marian, ks.	Piesza Pielgrzymka Ziemi Sandomier-skiej	1986	duszpasterz
Bronek, o.	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1977	duszpasterz
Brud Czesław, br., OSPPE	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa VI)	1984	przewodnik
Brzozowski Józef, ks.	Piesza Pielgrzymka Podlaska Siedlce (grupa niebieska)	1981	przewodnik
Brzozowski Mieczysław, prof.	Warszawska Piesza Pielgrzymka	1986	autor konferencji
Brzyski Adam, ks.	Lubelska Piesza Pielgrzymka (grupa 6 – dekanat Lublin-Północ)	1988	przewodnik
Buchajewicz Józef, ks.	Piesza Praska Pielgrzymka Rodzin	1984–1985 1987	kierownik
Budek Paweł	Praska Pielgrzymka Piesza Pomocników Matki Kościoła	1987	zastępca prze-wodnika
Bujnowski Stanisław, ks.	Radomska Pielgrzymka Piesza Skarżysko-Kamienna (IV kolumna)	1982–1992	kierownik
Burza Józef, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza parafia w Goszczynie (trasa przemar-szu)	1985	proboszcz
Burek Jerzy, ks.	Radomska Pielgrzymka Piesza	1985	przewodnik
Bystrzejewski Jan, ks.	Białostocka Piesza Pielgrzymka parafia w Nieznamierowicach (trasa przemarszu)	1987	proboszcz

Nazwisko i imię	Nazwa pielgrzymki	Lata udziału w piel-grzymce	Funkcja podczas pielgrzymki
Cabaj Bogdan, ks.	Piesza Pielgrzymka Podlaska Parczew (grupa pomarańczowa)	1981	przewodnik
Caille Michel, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17” Francuzi (grupa biało-pomarańczowa)	1984	przewodnik
Canuzzi Alberto, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17” Włosi (grupa oliwkowa)	1977	przewodnik
Ceberek Stefan, kl., ks.	Piesza Pielgrzymka Łomżyńska (grupa św. Kazimierza – zielona)	1984–1987	przewodnik, konferencjonista
Celestyn Napiórkowski, o. OFM	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1985	duszpasterz
Celuch Wojciech, ks.	Radomska Pielgrzymka Piesza (grupa 13 – granatowa)	1984	przewodnik, inicjator
Cep Jan, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17” Siedlce (grupa szmaragdowo-biała) (grupa biało-czerwona) Piesza Pielgrzymka Podlaska – Garwolin	1979 1981 1982–1987	przewodnik, kierownik
Chaber Zbigniew, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17” (grupa chabrowa) Piesza Pielgrzymka Podlaska	1976–1977 1981–1985 1988	przewodnik kierownik
Chaciński Jacek, br.	Praska Pielgrzymka Piesza Pomocników Matki Kościoła	1987–1988	-
Chałupka Leon, o., OSPPE	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1976–1978	kierownik
Chełstowski Kazimierz, ks.	Piesza Pielgrzymka Podlaska Węgrów (grupa biało-fioletowa)	1981	przewodnik
Chlawa, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1984	duszpasterz
Chlubek Hubert, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17” Gliwice	1976	duszpasterz
Chodór Paweł, ks.	Radomska Pielgrzymka Piesza (grupa 2 złota, podgrupa B)	1983	przewodnik
Chojnacki Kazimierz, ks.	Radomska Pielgrzymka Piesza parafia NSPJ (grupa 12a – niebieska)	1984–1988	przewodnik
Cholewiński A., ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1987	autor konferencji
Chrzanowski Józef, o., OFM	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XV – brązowa)	1987–1988	przewodnik, konferencjonista
Cichocki Kamil, o., OSPPE	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XV – czarna)	1976 1981–1983	duszpasterz, przewodnik

Nazwisko i imię	Nazwa pielgrzymki	Lata udziału w piel-grzymce	Funkcja podczas pielgrzymki
Cichor Dariusz, kl., OSPPE	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa X – biało-czerwona)	1984 1987–1988	kierownik, przewodnik
Ciechanowicz Stanisław, ks.	Piesza Pielgrzymka Łomżyńska (grupa św. Wojciecha – dekanaty: Sokoły, Wysokie Mazowieckie, Łapy)	1988	przewodnik
Cieniuch Henryk, o., OFMCap	Lubelska Piesza Pielgrzymka (grupa 4 – dekanat Konopnica)	1988	przewodnik
Cienkosz Jan, ks., MS	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17” Łódź (grupa zielono-błękitna)	1986	przewodnik
Cieślik Paweł, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17”	1979	konferencjonista
Ciołkowski Henryk, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza parafia w Grójcu (trasa przemarszu)	1979	proboszcz
Cisówna Katarzyna	Praska Pielgrzymka Piesza Pomocników Matki Kościoła	1984–1985	zastępca szefa biura informacji
Cukrowski Marian, ks.	Radomska Pielgrzymka Piesza (II kolumna)	1988–2001	kierownik
Cybulski Jan, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza parafia w Mogielnicy (trasa przemarszu)	1982–1986	proboszcz
Cygan Paweł, kl., ks.	Radomska Pielgrzymka Piesza parafia Opieki NMP w Radomiu Wierzbica (grupa 16 – biało-żółta)	1982 1884–1988	inicjator, przewodnik
Czajkowski Michał, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17” ATK – Węgrzy (grupa zielono-biało--czerwona)	1983–1984	przewodnik
Czekaj Jerzy, kl., o., OSPPE	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XVI)	1984 1987–1988	przewodnik
Czerwiński Leon, ks.	Radomska Pielgrzymka Piesza (grupa 8 – błękitna)	1980–1984 1988	przewodnik
Czuba Leszek, ks.	Tomaszowska Piesza Pielgrzymka (grupa maryjna)	1988	przewodnik
Czulak Antoni, ks., SAC	Radomska Pielgrzymka Piesza	1983	duszpasterz
Czuma Andrzej	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1979–1980	konferencjonista
Czuma Hubert, o., TJ	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17” (grupa czarna) filmowcy (grupa żółto-biała) filmowcy (grupa biała)	1976–1980 1982–1983 1986–1988	przewodnik, konferencjonista

Nazwisko i imię	Nazwa pielgrzymki	Lata udziału w pielgrzymce	Funkcja podczas pielgrzymki
Czyż Tadeusz, ks.	Radomska Pielgrzymka Piesza parafia w Stąporkowie (trasa przemarszu)	1981–1982	proboszcz
Ćmiel Henryk, kl., OSPPE	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa X – biała)	1984	pomocnik przewodnika
Ćwiek Krzysztof, ks.	Radomska Pielgrzymka Piesza (grupa 19 – zielona)	1987–1988	przewodnik
Dajczak Edward	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17” Gorzów (grupa zielona)	1982	przewodnik
Danecki Janusz, o.	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1984	przewodnik
Daniluk Marian, ks.	Piesza Pielgrzymka Podlaska Żelechów (grupa żółto-niebieska)	1981	przewodnik
Danzi Gianni, o., OFMCap	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17” Włosi (grupa oliwkowa)	1982	przewodnik
Dąbrowski Bronisław, bp (diecezja warszawska)		1977	sekretarz EP
Dąbrowski Jerzy, ks.	Radomska Pielgrzymka Piesza Skarżysko-Kamienna	1986	przewodnik
Decyk Jan, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17” Rodzina Rodzin (grupa brązowa) ATK – Węgrzy (grupa zielono-biało-czerwona)	1982–1984 1985–1986	przewodnik
Degórski Bazyli, o., OSPPE	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XV)	1982 1984	przewodnik
Długołęcki Piotr, kl., OSPPE	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XV – biała)	1984	-
Dobroński Adam, prof.	Białostocka Piesza Pielgrzymka	1987–1988	autor konferencji
Dołbakowski Janusz, ks., CSSR	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1978	duszpasterz
Domagała Zdzisław, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza Radom (grupa XV – fioletowa) Radomska Pielgrzymka Piesza (grupa 1 – fioletowa)	1977 1978 1979–1988	duszpasterz, przewodnik, kierownik
Domański Jan, ks.	Lubelska Piesza Pielgrzymka (grupa 8 – parafie: Maksymiliana Kolbego, MB Królowej Polski)	1988	przewodnik
Domański Jerzy, ks.	Piesza Pielgrzymka Podlaska Garwolin (grupa koralowa)	1981	przewodnik
Domański Józef, ks.	Radomska Pielgrzymka Piesza Kozienice (II kolumna)	1984–1985 1986–1988	przewodnik, kierownik

Nazwisko i imię	Nazwa pielgrzymki	Lata udziału w pielgrzymce	Funkcja podczas pielgrzymki
Domaradzki Franciszek Dominik, pastor, anglikanin	Piesza Pielgrzymka Młodzieży Nieprzystosowanej i Uzależnionej	1988	pomocnik przewodnika
Dratek Włodzimierz, ks., COr	Tomaszowska Piesza Pielgrzymka (grupa eucharystyczna)	1985	przewodnik
Dratwa Tadeusz	Tomaszowska Piesza Pielgrzymka	1976–1988	pomocnik przewodnika, kronikarz
Drozdek Mirosław, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17” (grupa biało-czerwona)	1976–1977	przewodnik
Duda Marian, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17” Częstochowa (grupa błękitno-biała)	1987–1988	przewodnik
Duda Władysław, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa X – biała)	1984 1985–1987	przewodnik
Dudek Franciszek, ks.	Piesza Pielgrzymka Podlaska	1987	duszpasterz
Duk Czesław, ks.	Tomaszowska Piesza Pielgrzymka	1984	przewodnik
Dybalski, kl., WSD w Sandomierzu	Piesza Pielgrzymka Ziemi Sandomierskiej	1986	-
Dziadczyk Henryk, ks.	Piesza Pielgrzymka Ziemi Sandomierskiej (grupa starachowicka)	1988	przewodnik
Dziduch Józef, ks.	Lubelska Piesza Pielgrzymka	1985–1988	kierownik
Dziedzic Jarosław, ks.	Radomska Pielgrzymka Piesza (podgrupa 27 – opoczyńska) Piesza Pielgrzymka Ziemi Sandomierskiej (podgrupa 3)	1988	przewodnik
Dzięga Jan, ks.	Piesza Pielgrzymka Podlaska (grupa biało-szmaragdowa)	1981	przewodnik
Dzięgiel-Wołynowicz Tadeusz, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1979	konferencjonista
Dziuba Stanisław, kl., o., OSPPE	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa X – niebieska)	1984–1986 1987	przewodnik, kierownik
Erwin, bp (Erfurt)	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1982	duszpasterz
Falczyński Zygmunt Stanisław, ks., SAC	Radomska Pielgrzymka Piesza	1977	duszpasterz
Fedorowicz Piotr, ks., MIC	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa biała)	1988	przewodnik

Nazwisko i imię	Nazwa pielgrzymki	Lata udziału w piel-grzymce	Funkcja podczas pielgrzymki
Fedorowicz Tadeusz, o., OSPPE	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1979	duszpasterz
Fel Stanisław, ks., SDB	Lubelska Piesza Pielgrzymka (grupa 7 – dekanat Lublin-Wschód)	1988	przewodnik
Feldman Michał, kl., OSPPE	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1978–1984	zakrystian pielgrzymki
Filarski Adam, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1978	duszpasterz
Filewicz Jan, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17” (grupa błękitno-biało-błękitna) Białostocka Piesza Pielgrzymka	1984–1986 1987–1988	przewodnik, organizator, kierownik
Fit Leopold, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1978	duszpasterz
Folejewski Feliks, ks., SAC	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17”	1976–1977 1979–1986	ojciec duchowny
Franaszek Grzegorz, ks.	Lubelska Piesza Pielgrzymka (grupa 18 – parafia Matki Kościoła w Świdniku, dekanat Mełgiew)	1988	przewodnik
Frączek Anzelm, nowi-cjusz, OSPPE	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XV – purpurowa)	1987	pomocnik prze-wodnika
Frączek Wiesław, kl., COr	Radomska Pielgrzymka Piesza (grupa 2 złota)	1987	pomocnik prze-wodnika
Fries H.	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1987	autor konferencji, konferencjonista
Froch Zenon, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1978	duszpasterz
Fronczak Kazimierz, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza salezjanie (grupa srebrna)	1988	przewodnik
Galek Adam, ks.	Lubelska Piesza Pielgrzymka	-	kierownik
Galek Czesław, ks.	Lubelska Piesza Pielgrzymka (grupa zamojska)	1983	kierownik
Gałan Józef, ks.	Praska Pielgrzymka Piesza Pomocników Matki Kościoła parafia w Błotnicy (trasa przemarszu)	1985	proboszcz
Gaweł Stanisław, ks.	Piesza Pielgrzymka Ziemi Sandomier-skiej	1986	duszpasterz
Gazda Henryk, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1978	duszpasterz

Nazwisko i imię	Nazwa pielgrzymki	Lata udziału w pielgrzymce	Funkcja podczas pielgrzymki
Gibała Wiesław, ks.	Piesza Pielgrzymka Ziemi Sandomierskiej (grupa 1)	1988	przewodnik
Gil Zygmunt, ks.	Radomska Pielgrzymka Piesza (grupa 14) parafia św. Stanisława w Wierzbicy	1982 1984	przewodnik
Giriatowicz Jan, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17” Słupsk (grupa złota)	1979	przewodnik
Gizan Ireneusz, kl., COr	Radomska Pielgrzymka Piesza (grupa 2 złota)	1987–1988	przewodnik
Glazer Jarosław	Praska Pielgrzymka Piesza Pomocników Matki Kościoła	1984–1985 1987–1988	zastępca przewodnika
Glemp Józef, kard.	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1986	autor konferencji
Głogowski Andrzej, ks.	Piesza Pielgrzymka Ziemi Sandomierskiej (grupa sandomierska)	1976 1978 1984	duszpasterz
Głos Andrzej, ks.	Lubelska Piesza Pielgrzymka (grupa 14 – parafia Rozesłania św. Apostołów w Chełmie)	1988	przewodnik
Gnibos Manfred, br.	Piesza Pielgrzymka Młodzieży Nieprzystosowanej i Uzależnionej	1983 1987	pomocnik przewodnika
Gniedziejko Kazimierz, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17” Communione e Liberazione (grupa oliwkowa)	1985	przewodnik
Gogal Grzegorz, kl.	Tomaszowska Piesza Pielgrzymka	1979–1980	przewodnik
Golnisch Pascal, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17” Francuzi (grupa czerwona) Francuzi (grupa biała) Francuzi (grupa błękitno-biało-czerwona)	1982–1985 1986 1987	przewodnik
Golonka Jan, o., OSPPE	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XI)	1976–1980 1982	przewodnik
Gołąbek Ryszard, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17” pallotyni (grupa fioletowa) Kielce, pallotyni (grupa fioletowa)	1984–1986	przewodnik
Gołębiowski Piotr, bp (diecezja sandomierska)		1976 1978	administrator apostolski

Nazwisko i imię	Nazwa pielgrzymki	Lata udziału w piel-grzymce	Funkcja podczas pielgrzymki
Gołyński Andrzej, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1978	duszpasterz
Gonsalves Pedro Fernando	Radomska Pielgrzymka Piesza	1978	duszpasterz
Gorgel, ks.	Warszawska Akademicka Pielgrzymka Diecezjalna „17”	1985	duszpasterz
Gorgol Stanisław, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17” Elbląg (grupa żółta)	1986	przewodnik
Gosk Jerzy, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza Piesza Pielgrzymka Łomżyńska (grupa św. Stanisława Kostki – czer-wona)	1978 1984	duszpasterz, przewodnik
Góra Jan, o., OP	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1982	konferencjonista
Górecki Sylwester, ks.	Radomska Pielgrzymka Piesza (grupa przysuska) parafia w Przysusze (miejsce wymarszu)	1985	proboszcz
Grabowski Stefan, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17” Lipce Reymontowskie (grupa błękitno--czarna)	1984	przewodnik
Grabowski Zbigniew, ks.	Piesza Pielgrzymka Podlaska	1981	przewodnik
Gralak Lech, ks., COr	Warszawska Pielgrzymka Piesza Radom (grupa XV – fioletowa) Radomska Pielgrzymka Piesza (grupa 2 złota)	1976–1977 1978–1985 1983	duszpasterz, przewodnik, kierownik II kolumny
Grochowski Jan, ks.	Piesza Pielgrzymka Podlaska Węgrów (grupa biało-fioletowa)	1981	przewodnik
Grodecki Sławomir, ks.	Piesza Pielgrzymka Łomżyńska (dekanaty Zambrów, Czyżew)	1988	przewodnik
Grodek Janusz, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza Piesza Pielgrzymka Podlaska Garwolin (grupa koralowa)	1978 1981	duszpasterz, przewodnik
Gronkowski Franciszek, ks.	Piesza Pielgrzymka Podlaska parafia w Zwoleniu (trasa przemarszu)	1987	proboszcz
Grubich Zbigniew, br., FSC	Praska Pielgrzymka Piesza Pomocników Matki Kościoła	1985–1987	-
Gruszka Stanisław, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1978	duszpasterz
Grzelak Andrzej, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17” Gniezno (grupa błękitno-czarna)	1982	przewodnik

Nazwisko i imię	Nazwa pielgrzymki	Lata udziału w piel-grzymce	Funkcja podczas pielgrzymki
Grzybek Stanisław, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1976, 1983	autor konferencji
Gunicławski Piotr, kl.	Praska Pielgrzymka Piesza Pomocników Matki Kościoła	1985	-
Gutowski Stanisław, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1978	duszpasterz
Guz Tadeusz, ks.	Lubelska Piesza Pielgrzymka (grupa 13 – parafia mariacka w Chełmie)	1988	przewodnik
Gwioździk Krystian, br., o., OSPPE	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XV)	1985–1986	przewodnik
Hajda Ryszard, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1984	duszpasterz
Halemba Bernard, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XV)	1981	duszpasterz
Halwa Ryszard, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17” pallotyni (grupa błękitno-żółta)	1982–1988	przewodnik
Harańczyk Marek, o.	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XV)	1976	przewodnik
Harnas, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1977	duszpasterz
Hauke-Ligowski Aleksander, o., OSPPE	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1984	autor konferencji
Hejda Artur, ks.	Radomska Pielgrzymka Piesza parafia św. Barbary w Przysusze	1983–1984	duszpasterz
Hekre R., ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17” (grupa błękitno-złoto-zielona)	1982	przewodnik
Hennelowa Józefa	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1987	autorka konfe-rencji
Hernoga Józef, ks.	Radomska Pielgrzymka Piesza (grupa 5, podgrupa amarantowa) (grupa 5, podgrupa biało-czerwona)	1981–1984	przewodnik
Hodun Stanisław, o., OSPPE	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XIV) Piesza Pielgrzymka Podlaska (grupa XV – srebrna) (grupa X – biała)	1976–1980 1981 1984	zastępca prze-wodnika, przewodnik
Hopciaś Jerzy, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1988	autor konferencji
Hrobak Andrzej, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1978	duszpasterz

Nazwisko i imię	Nazwa pielgrzymki	Lata udziału w pielgrzymce	Funkcja podczas pielgrzymki
Hrynyszyn Stefan, ks., SCJ	Warszawska Pielgrzymka Piesza Radom (grupa XV – srebrna) Radom, Ostrowiec (grupa IV – brązowa)	1978 1980–1981	przewodnik
Ignatowicz Alfred, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17” Białystok (grupa fioletowa) Białystok (grupa błękitna)	1976 1977 1982	przewodnik
Jabłoński Zachariasz, o., OSPPE	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XV)	1976–1979 1982–1986	przewodnik, autor konferencji, konferencjonista
Jachimczak Stefan, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17” Częstochowa (grupa błękitno-biała)	1980 1982–1986	przewodnik
Jachimiuk Franciszek, ks.	Piesza Pielgrzymka Podlaska (grupa zielona)	1981	przewodnik
Jachowski Krzysztof, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1978	duszpasterz
Jakubczyk Antoni, ks., COr	Warszawska Pielgrzymka Piesza sanktuarium w Studziannie (trasa przemarszu)	1976	duszpasterz
Janas Józef, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XV)	1981	duszpasterz
Janas Stanisław, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XV)	1981	duszpasterz
Janicki Tomasz, kl.	Radomska Pielgrzymka Piesza parafia NSPJ	1982	inicjator
Janiec Józef, ks.	Tomaszowska Piesza Pielgrzymka (grupa papieska)	1987–1988	przewodnik
Janiec Krzysztof, ks.	Tomaszowska Piesza Pielgrzymka (grupa papieska)	1986–1988	przewodnik
Jankiewicz Marian, ks.	Lubelska Piesza Pielgrzymka	-	kierownik
Janko Krystian, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XV)	1981	duszpasterz
Janiszewski Ryszard	Radomska Pielgrzymka Piesza (grupa 2 złota, podgrupy A i B)	1982	współorganizator trasy
Jańczyk Adrian, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17” Kraków (podgrupa biała)	1979	przewodnik
Jańczyk Zygmunt, br., FSC	Gowarczowska Pielgrzymka Piesza	1987–1988	organizator, przewodnik

Nazwisko i imię	Nazwa pielgrzymki	Lata udziału w piel-grzymce	Funkcja podczas pielgrzymki
Jarosz Bogdan, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa X – zielona)	1984–1986	przewodnik
Jarosz Józef, ks.	Radomska Pielgrzymka Piesza	1981–1982	duszpasterz
Jarosz Kazimierz, kl., OSPPE	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa IV)	1984	-
Jarosz Stanisław, kl., o., OSPPE	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XV – żółta)	1978 1979–1980 1984–1988	- przewodnik
Jaroszek Piotr, ks.	Piesza Praska Pielgrzymka Rodzin parafia w Opocznie (trasa przemarszu)	1982–1983	proboszcz
Jarząb Franciszek, o., SJ	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1976	duszpasterz
Jarząb Tadeusz, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17” (grupa żółto-zielona)	1984	przewodnik
Jarzębiński Krzysztof, kl., OSPPE	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa IV)	1984	-
Jasiński Andrzej, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17” (grupa czerwono-żółto-czarna)	1985–1987	przewodnik
Jasiński Grzegorz, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1978	duszpasterz
Jaśkiewicz Piotr, ks.	Radomska Pielgrzymka Piesza (grupa 5 – amarantowa)	1986–1988	przewodnik
Jaworski Jan, ks.	Piesza Pielgrzymka Podlaska (grupa szmaragdowa)	1981	przewodnik
Jaworski Piotr, ks., COr	Radomska Pielgrzymka Piesza (grupa 2 złota, podgrupa B)	1979 1981–1982	przewodnik
Jaworski Stanisław, ks.	Tomaszowska Piesza Pielgrzymka (grupa z Lubochni)	1986	przewodnik
Jewała Stanisław, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1978	duszpasterz
Jezierski Zygmunt, ks.	Praska Pielgrzymka Piesza Pomocników Matki Kościoła parafia w Ruskim Brodzie (trasa przemarszu)	1985	proboszcz
Jędryczek Janusz, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1978	duszpasterz
Jędrzejewski Piotr, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17” Zalesie (grupa amarantowa)	1986–1988	przewodnik
Jopek Karol, o., OFM	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XV – brązowa)	1987	pomocnik prze-wodnika

Nazwisko i imię	Nazwa pielgrzymki	Lata udziału w piel-grzymce	Funkcja podczas pielgrzymki
Jozan Bernard, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17” Francuzi (grupa czerwono-pomarań-czowa)	1984	przewodnik
Jóźków Józef, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1978	duszpasterz
Jóźwik Jan, ks.	Piesza Pielgrzymka Podlaska	1985	duszpasterz
Juchniewicz Leon, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17” Olsztyn, Elbląg (grupa żółta)	1982	przewodnik
Jura Stanisław, ks., COr	Tomaszowska Piesza Pielgrzymka	1977–1978	przewodnik
Jurak Ryszard, ks.	Lubelska Piesza Pielgrzymka (grupa 2 – dekanat Lublin-Południe)	1988	przewodnik
Jurkowski Józef, o., OFMCap	Warszawska Pielgrzymka Piesza parafia w Nowym Mieście (trasa prze-marszu)	1980–1982	gwardian
Jurkowski Tadeusz, o., SJ	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17” (grupa żółta)	1976–1977	przewodnik
Jurkowski Wojciech, ks.	Radomska Pielgrzymka Piesza (podgrupa pionkowska) parafia w Pionkach (miejsce wymarszu)	1988	proboszcz
Juszczyński Grzegorz, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1978	duszpasterz
Kaczorowski Roman, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1978	duszpasterz
Kaim Andrzej, kl.	Radomska Pielgrzymka Piesza (grupa 2 złota) (grupa nadwiślańska nr 25 – czerwono-zielono-niebieska)	1981 1986	pomocnik prze-wodnika
Kalinowski Kajetan, o.	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XII)	1976	przewodnik
Kamiński Jacek	Praska Pielgrzymka Piesza Pomocników Matki Kościoła	1987	zastępca prze-wodnika
Kania Ryszard, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1978	duszpasterz
Kaplicki Piotr, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1978	duszpasterz
Kapusta Kazimierz, ks.	Radomska Pielgrzymka Piesza Kozienice	1978	duszpasterz
Karbownik Jerzy, ks.	Radomska Pielgrzymka Piesza Klimontów, Sandomierz, Starachowice (IV kolumna)	1980–1983 1984–1986	przewodnik, kierownik
Karolak Tadeusz, ks.	Piesza Praska Pielgrzymka Rodzin	1984–1987	kierownik

Nazwisko i imię	Nazwa pielgrzymki	Lata udziału w pielgrzymce	Funkcja podczas pielgrzymki
Karwowski Mieczysław, o.	Warszawska Pielgrzymka Piesza parafia w Nowym Mieście (trasa przemarszu)	1984	gwardian
Kaskus Andrzej, o., OSPPE	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa VIII)	1982–1983	przewodnik
Kasprzak Czesław, ks.	Piesza Praska Pielgrzymka Rodzin parafia w Grabowie (trasa przemarszu)	1979	proboszcz
Katana Krzysztof, ks.	Radomska Pielgrzymka Piesza parafia NSPJ (grupa 12 – niebieska) Idalin (grupa 12b – niebieska)	1983–1984 1987	przewodnik, inicjator
Kauziński Zdzisław, ks.	Radomska Pielgrzymka Piesza Potworów	1978	duszpasterz
Kawała Paweł, kl., OSPPE	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XI)	1984	pomocnik przewodnika
Kawęcki Janusz, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17” Elbląg (grupa żółta)	1987–1988	przewodnik
Kielan Bolesław, ks.	Warszawska Akademicka Pielgrzymka Diecezjalna	1984	duszpasterz
Kielech Jerzy, br., OSPPE	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XV – złota)	1987	pomocnik przewodnika
Kiełbasa Jakub, kl., COr	Radomska Pielgrzymka Piesza (grupa 2 złota, podgrupa B)	1982 1983	pomocnik przewodnika, przewodnik
Kierbedź Krzysztof, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17” Elbląg (grupa żółta)	1984–1985	przewodnik
Kieżel Bogdan, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza Białostocka Piesza Pielgrzymka (grupa zielona – młodzieżowa)	1987–1988	duszpasterz, przewodnik
Kijowski Wojciech, kl., michaelita	Piesza Pielgrzymka Młodzieży Nieprzystosowanej i Uzależnionej	1988	pomocnik przewodnika
Kilnar Jerzy, br., OSPPE	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1982–1983	pomocnik zakrystiana
Kisiel Edward, abp (diecezja białostocka)		1987–1988	administrator apostolski
Kletkiewicz Jeremiasz, br. WSD – OCD	Piesza Pielgrzymka Młodzieży Nieprzystosowanej i Uzależnionej	1988	pomocnik przewodnika

Nazwisko i imię	Nazwa pielgrzymki	Lata udziału w pielgrzymce	Funkcja podczas pielgrzymki
Klichowicz Tadeusz, o.,	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17” Niemcy (grupa zielona)	1986	przewodnik
Klimek Michał, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1978	duszpasterz
Kłoczowski Jan Andrzej, o.	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17”	1977	duszpasterz
Kłos Aleksander, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1977	duszpasterz
Kłosiński Ryszard, ks.	Piesza Pielgrzymka Łomżyńska (grupa św. Stanisława Kostki – Ostrołęka, Myszyniec)	1988	przewodnik
Knapek Stanisław, o., OSPPE	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XV – niebieska)	1978–1984	przewodnik
Kobakowski Tomasz, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1978	duszpasterz
Kociński Antoni, ks.	Gowarczowska Pielgrzymka Piesza	1987–1988	przewodnik
Koć Witold, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1988	kierownik administracyjny
Kokowicz Stanisław, o., OSPPE	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XV – purpurowa)	1986–1988	przewodnik
Kolmaga Jan, kl., OSPPE	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XIV)	1978	pomocnik przewodnika
Kołecki Arkadiusz, br., OSPPE	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XV)	1987	pomocnik kierownika
Kołtunowicz Czesław, ks.	Radomska Pielgrzymka Piesza parafia w Radoszycach (trasa przemarszu)	1988	proboszcz
Komor Konrad, br., OSPPE	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XV)	1987	pomocnik kierownika
Konkol Edward, ks., SVD	Piesza Pielgrzymka Młodzieży Nieprzystosowanej i Uzależnionej	1988	duszpasterz
Koper Ryszard, ks.	Lubelska Piesza Pielgrzymka (grupa chełmska)	1983	kierownik
Kopiczko Zygmunt, ks.	Piesza Pielgrzymka Łomżyńska	1985–1986	ojciec duchowny
Kornas Stefan, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa siedlecka)	1977–1978	duszpasterz
Korża Henryk, ks.	Piesza Pielgrzymka Łomżyńska	1986	duszpasterz
Kosak Janusz, kl., OSPPE	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XIII)	1984	pomocnik przewodnika

Nazwisko i imię	Nazwa pielgrzymki	Lata udziału w pielgrzymce	Funkcja podczas pielgrzymki
Kosek Wiesław, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1978	duszpasterz
Koselak Halina	Radomska Pielgrzymka Piesza (grupa 2 złota, podgrupa B)	1982	pomocnik przewodnika
Kosiak Paweł, o., OSPPE	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1979–1980	autor konferencji
Kosobucki Józef, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17” Szczecin (grupa czarna)	1976 1979	przewodnik
Kostrzewa Krzysztof	Praska Pielgrzymka Piesza Pomocników Matki Kościoła	1984	zastępca przewodnika
Kośnik Szczepan, o., OSPPE	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa X)	1976–1983 1984–1989	przewodnik, autor konferencji, kierownik
Kotas Piotr, br., nowicjusz, OSPPE	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XV – biała)	1987	pomocnik przewodnika
Kotnis Krzysztof, o., OSPPE	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa II)	1976–1988	przewodnik
Kotyra Jerzy, ks.	Radomska Pielgrzymka Piesza parafia w Odrzywole (trasa przemarszu) Radomska Pielgrzymka Piesza	1978 1986	proboszcz, duszpasterz
Kowal Józef, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1978	duszpasterz
Kowalczyk Józef, ks.	Białostocka Piesza Pielgrzymka (grupa biało-żółta)	1987–1988	przewodnik
Kowalczyk Krystyna, s.	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1976	konferencjonistka
Kowalewski Zdzisław, ks.	Tomaszowska Piesza Pielgrzymka	1981	przewodnik
Kowaliński Henryk, ks.	Tomaszowska Piesza Pielgrzymka (grupa maryjna)	1988	przewodnik
Kowalski Krzysztof, kl., o., OSPPE	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XV – żółta) (grupa XV – srebrna)	1984–1985 1986–1988	przewodnik
Kowalski Marek, o., OSPPE	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XV – amarantowa) (grupa XV – zielona)	1984 1987	przewodnik
Kowalski Marian, ks.	Radomska Pielgrzymka Piesza (grupa 17 – biało-czerwona)	1984–1985	przewodnik, inicjator

Nazwisko i imię	Nazwa pielgrzymki	Lata udziału w pielgrzymce	Funkcja podczas pielgrzymki
Kozera Marek, ks.	Radomska Pielgrzymka Piesza Radom, Bliżyn, Wierzbica (grupa 3 – srebrna) Piesza Pielgrzymka Ziemi Sandomierskiej (grupa sandomierska)	1981–1984 1986–1988	przewodnik, duszpasterz
Krakowiak Janusz, ks.	Tomaszowska Piesza Pielgrzymka	1983	przewodnik
Krasula, ks.	Radomska Pielgrzymka Piesza	1985	przewodnik
Kraszewski Bronisław, o., OSPPE	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa III)	1979–1988	przewodnik
Kraszewski Zbigniew, bp (diecezja warszawska)		1977–1979 1984	autor konferencji
Krawczyk Emmanuel, br. WSD – OFM	Piesza Pielgrzymka Młodzieży Nieprzystosowanej i Uzależnionej	1988	pomocnik przewodnika
Krawczyk Krzysztof, kl.	Piesza Praska Pielgrzymka Rodzin	1986	-
Krąp Bronisław, o., OSPPE	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XV – pomarańczowa)	1979 1981–1983	autor konferencji, przewodnik
Krąp Gerard, o.	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XV)	1978	przewodnik
Królak Walenty, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1984	autor konferencji
Królik Melchior, o., OSPPE	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa IV)	1976–1988	przewodnik, kronikarz
Królikowski Witold, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa żółto-biało-żółta)	1988	przewodnik
Krupa, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1978	autor konferencji
Kruszewski Stefan, ks.	Piesza Pielgrzymka Łomżyńska (grupa św. Kazimierza – dekanaty: Grajewo, Augustów, Suwałki, Sejny, Szczuczyn)	1988	przewodnik
Kruszewski Wenanty, kl., OSPPE	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XV – czerwona)	1977 1979–1985	pomocnik przewodnika, przewodnik
Krzemień Stanisław, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1978	duszpasterz
Krzemiński Krzysztof, ks.	Piesza Pielgrzymka Ziemi Sandomierskiej	1986	duszpasterz

Nazwisko i imię	Nazwa pielgrzymki	Lata udziału w piel-grzymce	Funkcja podczas pielgrzymki
Krzosek Henryk, ks.	Radomska Pielgrzymka Piesza parafia w Rzucowie (trasa przemarszu) Tomaszowska Piesza Pielgrzymka (grupa maryjna)	1979–1985 1986–1987	przewodnik
Krzysztofik Wacław, ks.	Radomska Pielgrzymka Piesza Pionki (grupa 5 – amarantowa) Pionki (grupa 10 – biało-czerwona)	1979–1981 1982–1985 1988	przewodnik
Księżopolski Stefan, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1986	autor konferencji
Ksionek Krzysztof	Praska Pielgrzymka Piesza Pomocników Matki Kościoła	1984–1988	przewodnik
Kszczot Tadeusz, ks.	Radomska Pielgrzymka Piesza Jedlnia-Letnisko	1984	przewodnik
Kubalski Czesław, kl., o., OSPPE	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XIV) (grupa XV)	1984 1987	- przewodnik
Kuc Adam, ks.	Radomska Pielgrzymka Piesza (grupa 7 – zielona)	1981	przewodnik
Kuc Kazimierz, ks.	Piesza Pielgrzymka Młodzieży Nieprzystosowanej i Uzależnionej	1988	duszpasterz
Kuc Stanisław, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17” (grupa pomarańczowa)	1979	przewodnik
Kuk Stefan, ks.	Lubelska Piesza Pielgrzymka (grupa 15 – dekanaty Lubartów, Łęczna)	1988	przewodnik
Kukowski Jan, ks.	Piesza Pielgrzymka Łomżyńska	1988	ceremoniarz
Kupczak Stanisław, ks.	Lubelska Piesza Pielgrzymka (grupa 10 – dekanat Bełżyce)	1988	przewodnik
Kuster Andrzej, o., OSPPE	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa X – niebieska)	1984–1985	przewodnik
Kutno Edyta, s.	Praska Pielgrzymka Piesza Pomocni-ków Matki Kościoła	1987	przewodnik modlitwy
Kwaśnik Andrzej, ks.	Warszawska Akademicka Pielgrzymka Diecezjalna (grupa żółta)	1987	przewodnik
Kwatek Robert, ks.	Warszawska Akademicka Pielgrzymka Diecezjalna (grupa biało-czerwona)	1987	przewodnik

Nazwisko i imię	Nazwa pielgrzymki	Lata udziału w piel-grzymce	Funkcja podczas pielgrzymki
Lachtara Stanisław, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza parafia w Zachorzowie (trasa przemarszu) Radomska Pielgrzymka Piesza parafia w Czermnie (trasa przemarszu)	1978 1985	proboszcz proboszcz
Laskowski Sławomir, ks.	Lubelska Piesza Pielgrzymka (grupa 5 – grupa krzyżowa, parafie: MB Fatimskiej, św. Mikołaja, NSPJ, Niemce, Tomaszewice)	1988	przewodnik
Laskus Andrzej, kl., o., OSPPE	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa VII) (grupa VIII)	1978 1982–1983	- przewodnik
Laurenceau Jean, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17” (podgrupa francuska)	1985	przewodnik
Lauway Philippe	Warszawska Pielgrzymka Piesza Francuzi (grupa czerwona)	1984	przewodnik
Lebrun Dominik, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17” Francuzi (grupa błękitno-biało-czer-wona)	1986	przewodnik
Leończuk Jan, prof.	Białostocka Piesza Pielgrzymka	1987–1988	autor konferencji
Lesiak Kazimierz, kl., o., OSPPE	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa VIII) (grupa XV – biała)	1978 1981–1982 1983–1988	- przewodnik, kierownik
Leś Leszek, diakon, ks., SDB	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17” Suwałki (grupa czerwono-biało-czer-wona) salezjanie (grupa zielono-biało-złota)	1984–1986 1987–1988	przewodnik
Leśniak Eugeniusz, ks., SAC	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17” Kielce, pallotyni (grupa fioletowa)	1982, 1985 1987–1988	przewodnik
Leśniewski Jan, o., OFMCap	klasztor OO. Kapucynów w Nowym Mieście (trasa przemarszu)	1979	gwardian
Lewandowski Ireneusz, ks.	Radomska Pielgrzymka Piesza – Nad-wiślańska	1984–1986	przewodnik
Lewandowski Roman	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1977	duszpasterz
Lewicki Jerzy, ks., COr	Warszawska Pielgrzymka Piesza sanktuarium w Studziannie (trasa prze-marszu)	1977	duszpasterz
Lewiński Bogdan, kl.	Praska Pielgrzymka Piesza Pomocników Matki Kościoła	1985	-

Nazwisko i imię	Nazwa pielgrzymki	Lata udziału w piel-grzymce	Funkcja podczas pielgrzymki
Lewiński Jerzy, ks.	Radomska Pielgrzymka Piesza (grupa 9 – beżowa) Piesza Pielgrzymka Ziemi Sandomierskiej (grupa sandomierska)	1981, 1983 1984–1985 1987–1988	przewodnik duszpasterz
Linke Janusz, ks., SAC	Radomska Pielgrzymka Piesza (grupa 2 – złota) (grupa 11 – biała)	1980 1981–1988	duszpasterz, przewodnik
Lipiński, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1978	duszpasterz
Lipski Bogdan, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1977	duszpasterz
Lis Ryszard, o., OSPPE	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17” Katowice (grupa żółto-czarna)	1984–1987	przewodnik
Lis Tadeusz, kl.	Praska Pielgrzymka Piesza Pomocników Matki Kościoła	1986	-
Lizińczyk Hadrian, o., OSPPE	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa III)	1976–1978	przewodnik
Lubelski Marian, o., OSPPE	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa X)	1977–1981	przewodnik
Ludwiński Marian, ks.	Radomska Pielgrzymka Piesza parafia w Niekłaniu (trasa przemarszu)	1983	proboszcz
Łabuda Marek, ks.	Radomska Pielgrzymka Piesza	1986	duszpasterz
Łacek Mieczysław, kl., o., OSPPE	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XV – niebieska)	1978 1984–1988	zakrystian piel-grzymki, przewodnik
Łapiński Jerzy, o., OSPPE	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa X – żółta)	1988	przewodnik
Łazek Mieczysław	Piesza Pielgrzymka Podlaska (grupa niebieska)	1988	przewodnik
Łęski Jacek, br., OSPPE	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XV – biało-żółta)	1987	pomocnik prze-wodnika
Łukasiewicz Andrzej, ks.	Radomska Pielgrzymka Piesza	1984	przewodnik
Łukasik Andrzej	Radomska Pielgrzymka Piesza parafia św. Teresy w Radomiu (miejsce wymarszu)	1978	proboszcz
Łukaszuk Dionizy, o., OSPPE	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17” (podgrupa podlaska)	1979	przewodnik
Łukaszuk Robert, o., OSPPE	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XV – biało-czerwona)	1986	przewodnik

Nazwisko i imię	Nazwa pielgrzymki	Lata udziału w pielgrzymce	Funkcja podczas pielgrzymki
Łukaszuk Tadeusz, o., OSPPE	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XIV)	1976–1986	przewodnik, autor konferencji
Łuniewski Jarosław, br., OSPPE	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa VIII)	1984–1985	pomocnik przewodnika
Łupiński Kazimierz, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1978	duszpasterz
Łuszczek Dominik, kl., o., OSPPE	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XV – złota)	1984–1988	przewodnik
Łużyński Marek, ks.	Radomska Pielgrzymka Piesza Zwoleń	1986–1987	duszpasterz
Łydzbiński Edward, ks.	Gowarczowska Pielgrzymka Piesza Tomaszowska Piesza Pielgrzymka Warszawska Pielgrzymka Piesza „17” parafia w Wielgomłynach (trasa przemarszu)	1976	proboszcz
Mac Jerzy, br., OSPPE	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XV – amarantowa)	1987	pomocnik przewodnika
Machlarz T., ks., SAC	Radomska Pielgrzymka Piesza	1985	duszpasterz
Maciejewski Zbigniew, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1978	duszpasterz
Madej Jan, ks.	Radomska Pielgrzymka Piesza (grupa 7 – zielona)	1981	przewodnik
Magot Karol, br., OSPPE	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XV)	1987	pomocnik przewodnika
Maj Adam, ks., COr	Radomska Pielgrzymka Piesza (grupa 2 złota, podgrupa B)	1980–1981 1986–1988	przewodnik, kierownik
Maj Jerzy, kl., OSPPE	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XV – amarantowa) (grupa XV – srebrna)	1980 1984 1987	autor konferencji, pomocnik przewodnika
Maj Józef, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17” (grupa pomarańczowa) Warszawska Akademicka Pielgrzymka Diecezjalna	1977 1980–1981 1983	przewodnik, autor konferencji, kierownik
Majcki Stanisław, ks.	Radomska Pielgrzymka Piesza – Iłża	1988	przewodnik
Majewski Janusz, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1977	duszpasterz
Majkowski Stanisław, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1978	duszpasterz
Malecki Romuald, ks.	Warszawska Akademicka Pielgrzymka Diecezjalna	1986–1987	kierownik

Nazwisko i imię	Nazwa pielgrzymki	Lata udziału w pielgrzymce	Funkcja podczas pielgrzymki
Maleta Jan	Radomska Pielgrzymka Piesza (grupa 2 złota, podgrupy A i B)	1982	współorganizator trasy
Malinowski Marek, ks.	Piesza Pielgrzymka Łomżyńska	1988	kierownik trasy przemarszu
Maliszewski Jan, ks.	Białostocka Piesza Pielgrzymka	1987–1988	współorganizator
Maniecki Kazimierz, kl., o., OSPPE	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XI)	1984–1988	przewodnik, kapelan pielęgniarek
Marciniak Ryszard, ks., SAC	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17” Rodzina Rodzin (grupa biało-czerwona)	1982–1988	przewodnik
Marciniec Piotr, o.	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa VI)	1976–1977	przewodnik
Marcjan, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1976	duszpasterz
Marczuk Stanisław, ks.	Piesza Pielgrzymka Podlaska (grupa zielona)	1981	przewodnik
Marek Piotr, ks., SAC	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1976	duszpasterz
Margas Andrzej, ks.	Radomska Pielgrzymka Piesza Zwoleń	1987–1988	przewodnik
Marion Mario Pierre, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17” Francuzi (grupa pomarańczowo-chabrowa)	1984	przewodnik
Marschall Cloude, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza Francuzi (grupa XVII)	1979	przewodnik
Matecki Sebastian, br., OSPPE	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa 3) (grupa 9)	1984 1987–1988	- przewodnik
Materski Edward, biskup ordynariusz diecezji sandomiersko-radomskiej	Radomska Pielgrzymka Piesza	1981–1988	
Matuszewski Izydor, o.	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XIII)	1976–1977	duszpasterz
Mazur Jan, biskup ordynariusz diecezji siedleckiej	Piesza Pielgrzymka Podlaska	1976–1987	
Mazur Jan, ks.	Lubelska Piesza Pielgrzymka (grupa 5 – krzyżowa, parafie: MB Fatimskiej, św. Mikołaja, NSPJ, Niemce, Tomaszewice)	1988	przewodnik

Nazwisko i imię	Nazwa pielgrzymki	Lata udziału w pielgrzymce	Funkcja podczas pielgrzymki
Mazur Wacław, ks.	Radomska Pielgrzymka Piesza Ostrowiec Świętokrzyski	1980	organizator
Mazurek Piotr, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17” Gorzów (grupa szmaragdowa)	1982	przewodnik
Mąkosa Antoni, ks.	Radomska Pielgrzymka Piesza parafie w Radoszycach i Stąporkowie (trasa przemarszu)	1980–1982	proboszcz
Mendelski Krzysztof, kl.	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XV)	1978	-
Metody, br., OFM	Piesza Pielgrzymka Młodzieży Nieprzystosowanej i Uzależnionej	1988	pomocnik przewodnika
Mętrak Marek, kl., WSD w Warszawie	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XV – fioletowa)	1987	pomocnik przewodnika
Mianowski Paweł	Praska Pielgrzymka Piesza Pomocników Matki Kościoła	1984–1985	zastępca przewodnika
Michalak Henryk, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17” (grupa pomarańczowa) filmowcy (grupa żółto-biała)	1976 1984	kierownik, duszpasterz, przewodnik
Michalak Jan, kl., o., OSPPE	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17” (grupa XI)	1978 1981–1984	konferencjonista przewodnik
Michalczyk Dariusz, kl., o., OSPPE	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XV – błękitna) (grupa XV – zielona)	1984 1987 1988	pomocnik szefa służby porządkowej, pomocnik przewodnika, przewodnik
Michałek Henryk, ks.	Radomska Pielgrzymka Piesza parafia w Chlewiskach (trasa przemarszu)	1976 1979–1985	proboszcz
Michałowski Marek, ks.	Lubelska Piesza Pielgrzymka (grupa 16 – Lubartów)	1988	przewodnik
Michno Edmund, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1978	duszpasterz
Mitros Szczepan, ks.	Piesza Pielgrzymka Łomżyńska	1984–1987 1986–1987	szef służb liturgicznych i muzycznych, kierownik
Miziołek Władysław, biskup pomocniczy diecezji warszawskiej		1976–1978 1981–1982 1984, 1987	duszpasterz

Nazwisko i imię	Nazwa pielgrzymki	Lata udziału w pielgrzymce	Funkcja podczas pielgrzymki
Mleczko Włodzimierz, kl., COr	Radomska Pielgrzymka Piesza (grupa 2 złota)	1988	pomocnik przewodnika
Mleczkowski Bogusław, ks.	Radomska Pielgrzymka Piesza Iłża	1983–1984	duszpasterz
Mochol Henryk, ks.	Radomska Pielgrzymka Piesza (grupa 9 – amarantowa)	1984–1995	przewodnik
Modzelewski Zbigniew, biskup pomocniczy diecezji warszawskiej		1976 1980	duszpasterz
Mojżuk Hieronim, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17” (grupa czerwono-biało-czerwona) Piesza Pielgrzymka Łomżyńska	1982–1983 1984–1988	przewodnik, kierownik
Morawski Mieczysław, ks.	Radomska Pielgrzymka Piesza (grupa zielona)	1981	przewodnik
Morciniec Piotr, o., CMF	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1976	duszpasterz
Mortka Krzysztof, kl.	Radomska Pielgrzymka Piesza	-	-
Mortka Marek	Radomska Pielgrzymka Piesza (podgrupa z Ustronia)	-	lider
Mroczek Józef, ks., COr	Radomska Pielgrzymka Piesza (grupa 2 – złota) parafia MB Królowej Świata w Radomiu (miejsce wymarszu)	1979	proboszcz
Mroczek Krzysztof, br., OSPPE	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa IX)	1984	-
Murawski Czesław, ks.	Radomska Pielgrzymka Piesza Wierzbica (grupa 5 – amarantowa)	1978 1981	przewodnik
Murawski Mieczysław, ks.	Radomska Pielgrzymka Piesza (grupa starachowicka) Starachowice, Skarżysko-Kamienna, Szydłowiec (grupa 7 – zielona)	1977, 1979 1981–1984	przewodnik duszpasterz
Murawski Stanisław	Radomska Pielgrzymka Piesza	1983	duszpasterz
Musiel Franciszek, biskup pomocniczy diecezji częstochowskiej		1976–1979 1982	duszpasterz
Myszkowski, ks.	Radomska Pielgrzymka Piesza	1985	przewodnik
Najdak Eugeniusz, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1978	duszpasterz

Nazwisko i imię	Nazwa pielgrzymki	Lata udziału w piel-grzymce	Funkcja podczas pielgrzymki
Nalaskowski Jan, o., OSPPE	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1976 1979	duszpasterz, autor konferencji
Nalbach Stanisław, ks., CRL	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17” Ełk (grupa błękitno-czerwono-żółta) (błękitno-czerwono-błękitna)	1982–1984 1985–1988	przewodnik
Napiórkowski Celestyn, o., OFM	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1978	autor konferencji
Nard, br.	Piesza Pielgrzymka Młodzieży Nieprzystosowanej i Uzależnionej	1988	pomocnik prze-wodnika
Nater Władysław, ks., COr	sanktuarium w Studziannie (trasa przemarszu)	1984	duszpasterz
Nawrocki Wiesław, ks.	Tomaszowska Piesza Pielgrzymka	1976	przewodnik
Nawrot Edward, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1978	duszpasterz
Nazarewicz Emil, ks.	Lubelska Piesza Pielgrzymka (grupa 1 – dekanat Lublin-Śródmieście)	1988	przewodnik
Niedziółka Arkadiusz, o., OSPPE	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa VII)	1976–1988	przewodnik
Niemiec Jan, kl., SDB	Piesza Pielgrzymka Młodzieży Nieprzystosowanej i Uzależnionej	1985	pomocnik prze-wodnika
Niemyjski Marian, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1978	duszpasterz
Niewadzi Zygmunt, ks.	Radomska Pielgrzymka Piesza (grupa starachowicka) Piesza Pielgrzymka Ziemi Sandomierskiej (grupa sandomierska)	1983 1984, 1986 1985	przewodnik, duszpasterz, przewodnik
Niewczas Czesław, ks.	Radomska Pielgrzymka Piesza (grupa 7 – niebieska)	1986–1988	przewodnik
Niewęgłowski Wiesław, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17” (grupa amarantowa) artyści z Włoch (grupa pomarańczowa)	1976–1979 1984, 1986	przewodnik
Nikiel Stanisław, o., OSPPE	Warszawska Pielgrzymka Piesza parafia w Łęczeszycach (trasa przemarszu)	1976 1977 1979	proboszcz
Nita Józef, ks.	Radomska Pielgrzymka Piesza parafia w Kowali (trasa przemarszu)	1979–1982	proboszcz

Nazwisko i imię	Nazwa pielgrzymki	Lata udziału w piel-grzymce	Funkcja podczas pielgrzymki
Niziołek Jan, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza Radomska Pielgrzymka Piesza Pionki (grupa 3 – srebrna) Radom, Pionki, Kozienice (grupa 5 – amarantowa) (grupa 10 – biało-czerwona)	1977–1978 1979 1980 1981 1982	duszpasterz, przewodnik
Nocoń Tarsycjusz, o., OSPPE	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa VIII)	1976–1978 1979–1983	przewodnik, kierownik
Nolbacki Stanisław, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza Ełk (grupa błękitno-czerwono-żółta)	1982	przewodnik
Norberciak Zdzisław, ks., COr	Tomaszowska Piesza Pielgrzymka	1979–1980 1982–1983	przewodnik
Noszczak Jan, kl.	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17” Gdańsk (grupa fioletowo-biała)	1982	przewodnik
Nowacki Tadeusz, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1978	duszpasterz
Nowaczyk Jerzy, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza Zielona Góra	1980	ojciec duchowny
Nowak M., ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1987	autor konferencji
Nowakowski Stanisław, ks.	Radomska Pielgrzymka Piesza parafia w Potworowie (trasa przemarszu)	1978	proboszcz
Nowicki Władysław, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1978	duszpasterz
Nowosielski Wiesław, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1978	duszpasterz
Obroślak Jarosław, o., OSPPE	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa 16) (grupa XV – biało-czerwona)	1984–1986 1987	przewodnik, kierownik grup
Ocimek Tadeusz, ks.	Piesza Pielgrzymka Ziemi Sandomier-skiej	1986	duszpasterz
Odolski Henryk, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1978	duszpasterz
Odsłoń Stanisław, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1978	duszpasterz
Odzimek Adam, biskup pomocniczy diecezji san-domiersko-radomskiej	Radomska Pielgrzymka Piesza	1985 1987	duszpasterz
oo. kapucyni	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XV – brązowa)	1984	przewodnik

Nazwisko i imię	Nazwa pielgrzymki	Lata udziału w piel-grzymce	Funkcja podczas pielgrzymki
oo. kapucyni	Piesza Pielgrzymka Łomżyńska (grupa św. Wojciecha – złota, grupa bł. Władysława z Gielniowa – srebrna, grupa św. Franciszka – brązowa)	1985	przewodnik
Ogiolda Marcin, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17” Opole (grupa biało-żółta, grupa żółto--zielono-czerwona) Gliwice (grupa żółto-zielono-czarna)	1979 1982–1986 1987	przewodnik
Oguszka Sylwester, kl.	Tomaszowska Piesza Pielgrzymka	1985–1986	pomocnik prze-wodnika
Okiński Ryszard, ks.	Radomska Pielgrzymka Piesza parafia w Grójcu (trasa przemarszu)	1976–1983	proboszcz
Okliński Zygmunt, o., OSPPE	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XV, podgrupa 1)	1981	przewodnik
Okrutny Kazimierz, ks.	Radomska Pielgrzymka Piesza Białaczów	1985, 1988	przewodnik
Oksiędzki Albert, br., OSPPE	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XV – żółta)	1987	pomocnik prze-wodnika
Oktobrowicz Jan, ks.	Radomska Pielgrzymka Piesza parafia w Przedborzu (trasa przemarszu)	1982	proboszcz
Olczyński Aleksander, ks.	Praska Pielgrzymka Piesza Pomocników Matki Kościoła	1987	duszpasterz
Oleksy Czesław, ks.	Piesza Pielgrzymka Łomżyńska	1984	organizator
Olivier, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza Francuzi (grupa błękitno-biało-czer-wona)	1988	przewodnik
Ołtarzewski Roman, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17” niewidomi (grupa chabrowa) artyści (pomarańczowo-brązowa) parafia św. Andrzeja w Warszawie (grupa brązowa) (grupa pomarańczowo-brązowa)	1982 1984–1985 1986 1987	przewodnik
Opacki Adam Bogusław, o., OP	Radomska Pielgrzymka Piesza (grupa 5)	1982	pomocnik prze-wodnika
Opala Stanisław, ks.	Tomaszowska Piesza Pielgrzymka	1977	przewodnik
Opitek Konrad, kl.	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XV – niebieska)	1981	-

Nazwisko i imię	Nazwa pielgrzymki	Lata udziału w piel-grzymce	Funkcja podczas pielgrzymki
Orzechowski Stanisław, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17” grupa wrocławska	1981	przewodnik
Oset Karol, o., OSPPE	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XV – złota) (grupa XV – błękitna)	1981–1984 1987–1988	przewodnik
Osiadły Efrem, o.	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1976	duszpasterz
Oskierz Waldemar, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1978	duszpasterz
Ostaszewski Andrzej, ks.	Piesza Pielgrzymka Łomżyńska (grupa św. Andrzeja Boboli – żółta)	1984	przewodnik
Ostrowski Tadeusz, ks.	Piesza Pielgrzymka Ziemi Sandomier-skiej – Zwoleń	1986 1988	przewodnik
Oszajca Wacław, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17” (grupa fioletowa)	1977	przewodnik
Ośko, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza (parafia trasy przemarszu)	1986	proboszcz
Ozdowski Michał, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17” Białystok (grupa błękitno-biało--błękitna)	1982	przewodnik
Ozorowski Edward, biskup pomocniczy diece-zji białostockiej		1987–1988	duszpasterz
Pachnik Maciej, ks.	Radomska Pielgrzymka Piesza (II kolumna, grupa 9 – amarantowa)	1982–1983 1984–1985	przewodnik, kierownik
Pachoni Jan, kl., o., OSPPE	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa VI) (grupa X)	1978 1982	- przewodnik
Pachuta Leszek, ks.	Lubelska Piesza Pielgrzymka (grupa 17 – parafia Chrystusa Odkupi-ciela w Świdniku, dekanat Piaski)	1988	przewodnik
Pająk Aleksander, kl. WSD Misjonarzy Świętej Rodziny w Kazimierzu Biskupim koło Konina	Piesza Pielgrzymka Młodzieży Nieprzystosowanej i Uzależnionej	1986	pomocnik prze-wodnika
Pajek Kazimierz, ks.	Radomska Pielgrzymka Piesza	1984	przewodnik
Pajgert Adam, o.	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1976–1978	autor konferencji
Pajor Kazimierz, ks., COr	Radomska Pielgrzymka Piesza (grupa 2 złota)	1985	duszpasterz

Nazwisko i imię	Nazwa pielgrzymki	Lata udziału w piel-grzymce	Funkcja podczas pielgrzymki
Papier Izydor, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza parafia w Paradyżu (trasa przemarszu)	1978	administrator
Parzyszak Czesław, o., SAC	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17” pallotyni (grupa czerwono-żółta)	1982–1988	przewodnik
Pasieczny Roman, ks.	Lubelska Piesza Pielgrzymka (grupa janowska)	1983	kierownik
Pasionek Tadeusz, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1978	duszpasterz
Paszek Jan, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1980	duszpasterz
Pawlik Jerzy, ks.	-	1985–1988	przewodniczący Komisji Maryj-nej Episkopatu Polski ds. Pielgrzymek
Pawlina Janusz, o., OSPPE	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa VIII) (grupa XIII)	1984 1985	duszpasterz, przewodnik
Pawłowski Mieczysław, o., OMI	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17” Kraków	1977	duszpasterz
Perzycki Andrzej, kl. WSD w Przemyślu	Piesza Pielgrzymka Młodzieży Nieprzystosowanej i Uzależnionej	1988	pomocnik prze-wodnika
Petecki Jan, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa V)	1976 1978–1980	przewodnik
Petecki Władysław, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa V)	1977–1979 1981–1986	przewodnik
Piątkowski Marian, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1979	autor konferencji
Pietras Leander, o., OSPPE	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1979	autor konferencji
Pilarczyk Paweł, kl.	Radomska Pielgrzymka Piesza (grupa 2 złota, podgrupa B)	1984	przewodnik
Piotrowski Andrzej, ks.	Radomska Pielgrzymka Piesza Końskie	1984	duszpasterz
Piór Eugeniusz, o.	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1984	przewodnik
Piszcz Edmund, bp	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1976, 1983	autor konferencji

Nazwisko i imię	Nazwa pielgrzymki	Lata udziału w piel-grzymce	Funkcja podczas pielgrzymki
Płatek Józef, o., OSPPE	sanktuarium MB Jasnogórskiej	1976–1978 1980	generał oo. paulinów, autor konferencji
Podeszuk Władysław, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1978	duszpasterz
Podgórski Bazyli, o., OSPPE	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XV – amarantowa)	1981	duszpasterz
Podlecki Piotr, kl. Wieliczka	Piesza Pielgrzymka Młodzieży Nieprzystosowanej i Uzależnionej	1988	pomocnik prze-wodnika
Podlewski Jerzy, ks.	Radomska Pielgrzymka Piesza (grupa 7)	1984	przewodnik
Polak Marek, ks.	Radomska Pielgrzymka Piesza (grupa 22 – brązowa)	-	przewodnik
Polasik Andrzej, o., SJ	Lubelska Piesza Pielgrzymka DA KUL (grupa 9)	1988	przewodnik
Polewczyk Marek, ks.	Radomska Pielgrzymka Piesza Białaczów	1988	przewodnik
Polinceusz Bogumił, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza parafia w Drzewicy (trasa przemarszu)	1986	proboszcz
Pomper Konrad, o., OSPPE	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa IX)	1976–1981	przewodnik
Poniewierski Edward, ks.	Radomska Pielgrzymka Piesza	1983	duszpasterz
Popis Stanisław, ks.	Radomska Pielgrzymka Piesza parafia NSPJ w Radomiu (miejsce wymarszu)	1984	proboszcz
Popończyk Tadeusz, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1984	duszpasterz
Poteraj Tadeusz, ks.	Piesza Pielgrzymka Łomżyńska (parafia bł. Władysława z Gielniowa – dekanat Ostrów Mazowiecka)	1988	przewodnik
Potocki Cezary, ks.	Białostocka Piesza Pielgrzymka	1988	kanclerz kurii w Białymstoku
Prasek Mirosław, ks., COr	Radomska Pielgrzymka Piesza (grupa 2 – złota)	1986–1988	pomocnik przewodnika
Prochera Andrzej	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17” Kraków	1976	prelegent
Prucnal Jerzy, diakon	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17” Francuzi (grupa czerwona)	1984	przewodnik

Nazwisko i imię	Nazwa pielgrzymki	Lata udziału w pielgrzymce	Funkcja podczas pielgrzymki
Prusiński, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XV – brązowa)	1984	przewodnik
Pruszchowski Andrzej, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1978	duszpasterz
Przekaziński Andrzej, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17”	1976	zastępca kierownika
Puchała Jacek	Radomska Pielgrzymka Piesza	1979	współorganizator nowej trasy
Puta Damian, o., OSPPE	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XV – brązowa)	1988	przewodnik
Puta Marian, OFM	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa brązowa)	1988	przewodnik
Pylak Bolesław, biskup ordynariusz diecezji lubelskiej	Lubelska Piesza Pielgrzymka	1979	
Pyrka Marian, ks.	Piesza Pielgrzymka Podlaska Parczew (grupa pomarańczowa)	1981	przewodnik
Pyzik Mieczysław, kl., OSPPE	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XV – niebieska)	1984 1987	- przewodnik
Pyzik Stanisław, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1978	duszpasterz
Radecki Jerzy, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1984	przewodnik
Rafał, o.	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17” Częstochowa (grupa błękitno-biała)	1985	przewodnik
Rajkowski Stanisław, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1977	duszpasterz
Rastawicka Anna	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1986	autorka konferencji
Rayzacher Maciej	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1979	konferencjonista
Rembelski Józef, o., SJ	Radomska Pielgrzymka Piesza	1978	konferencjonista
Rękawek Zenon, kl.,	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XVI)	1984	pomocnik przewodnika
Robak Włodzimierz, kl., o., OSPPE	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa I) (grupa XVI) (grupa XV – pomarańczowa)	1978 1982–1985 1986	pomocnik przewodnika, przewodnik
Rochnowski Jacek, br., OFM	Piesza Pielgrzymka Młodzieży Nieprzystosowanej i Uzależnionej	1988	pomocnik przewodnika

Nazwisko i imię	Nazwa pielgrzymki	Lata udziału w piel-grzymce	Funkcja podczas pielgrzymki
Roguski Stefan, ks.	Praska Pielgrzymka Piesza Pomocników Matki Kościoła	1987–1988	duszpasterz
Rompalski Kazimierz, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17” Ełk (grupa błękitno-czerwona)	1982–1986	przewodnik
Rosiński Konstanty, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza parafia w Nowym Mieście (trasa przemarszu)	1977–1984	proboszcz
Rożej Roman, o., OSPPE	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XV) (grupa X)	1976 1981–1983 1984–1986	przewodnik, autor konferencji
Różalski Jerzy, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza parafia w Worowie (trasa przemarszu)	1977–1979	proboszcz
Różycki Julian, o., OP	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17” (grupa zielona)	1976 1982	przewodnik
Ruchała Stanisław, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XV)	1981	duszpasterz
Ruciński Leszek, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17” harcerze (grupa biało-czarna)	1985–1988	przewodnik
Rudecki Marek, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17” harcerze (grupa czarno-biała) (grupa XV)	1982 1983–1985	przewodnik
Rudnicki Adam, kl.	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa 7)	1984	pomocnik prze-wodnika
Rusak Marek, ks.	Piesza Pielgrzymka Ziemi Sandomier-skiej	1987	duszpasterz
Rusiecki Jan Krzysztof, ks.	Radomska Pielgrzymka Piesza (grupa IV)	1983–1984	przewodnik
Rusiecki Krzysztof, ks.	Radomska Pielgrzymka Piesza	1984	przewodnik
Rutka Stanisław, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1978	duszpasterz
Rutkowski Franciszek, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1978	duszpasterz
Rydz Ryszard, ks., SAC	Radomska Pielgrzymka Piesza	1978	duszpasterz
Rydzyk Tadeusz, o., CSsR	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1978	duszpasterz
Rywacki Marek, kl.	Radomska Pielgrzymka Piesza Zwoleń (grupa 23 – biało-niebieska)	1986	przewodnik
Sadłowska Hanna	Radomska Pielgrzymka Piesza	1976–1979	współorganiza-torka

Nazwisko i imię	Nazwa pielgrzymki	Lata udziału w pielgrzymce	Funkcja podczas pielgrzymki
Sadłowski Czesław, ks.	Piesza Pielgrzymka ze Zbroszy Dużej	1987–1988	kierownik
Sadłowski Janusz	Radomska Pielgrzymka Piesza	1976–1979	współorganizator
Sagazan Armel de	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17” Francuzi (grupa niebieska)	1985	przewodnik
Sala Andrzej, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza Opoczno (grupa X – zielona)	1987–1988	przewodnik
Salij Jacek, o., OP	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1978, 1984	autor konferencji
Samaryn Wojciech, br., OSPPE	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XV)	1981–1982	pomocnik zakrystiana
Santorski Andrzej, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza Izabelin (grupa XII)	1976–1980	przewodnik, autor konferencji
Sarna Jan, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1979	konferencjonista
Sarto-Goliński Andrzej, o., OSPPE	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XIII) (grupa XV)	1978–1981 1984 1988	przewodnik kierownik
Sasin Andrzej, ks.	Lubelska Piesza Pielgrzymka parafia w Nadolnej (trasa przemarszu)	1980	proboszcz
Schab Bogumił, o., OSPPE	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XV – granatowo-brązowa)	1981–1982	przewodnik
Serynowski Stanisław, ks.	parafia trasy przemarszu	1983	duszpasterz
Siczek Stefan, bp	Radomska Pielgrzymka Piesza	1980–1988	ojciec duchowny
Sikora Andrzej, ks.	Radomska Pielgrzymka Piesza (grupa 13 – granatowa)	1985	przewodnik
Sikorski Stanisław, ks.	Radomska Pielgrzymka Piesza Pionki (grupa 10)	1984–1988	lider
Sikorski Stanisław, ks.	Radomska Pielgrzymka Piesza parafia św. Jana w Radomiu (miejsce wymarszu)	1977–1988	proboszcz
Sikorski Tadeusz, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1978	autor konferencji
Sionek Ryszard, ks.	Radomska Pielgrzymka Piesza	1985–1986	duszpasterz
Sitarska Anna	Radomska Pielgrzymka Piesza	1978	współautorka kroniki
Sitek Lech, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1978	duszpasterz
Siwiec Wiesław, kl.	Piesza Pielgrzymka Młodzieży Nieprzystosowanej i Uzależnionej	1986	pomocnik przewodnika

Nazwisko i imię	Nazwa pielgrzymki	Lata udziału w piel-grzymce	Funkcja podczas pielgrzymki
Skalski Edmund, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1977	duszpasterz kleryków
Skawiński Kazimierz, ks.	Piesza Pielgrzymka Ziemi Sandomier-skiej (grupa sandomierska)	1985	duszpasterz
Skęczek Janusz, o., OP	Lubelska Piesza Pielgrzymka „17” Niemcy (grupa zielona) (grupa dominikańska, podgrupa 3)	1985 1988	przewodnik
Skomorucha Wacław, bp	Piesza Pielgrzymka Podlaska diecezja siedlecka	1985	duszpasterz
Skordiuk Józef, ks.	Piesza Pielgrzymka Podlaska (grupa niebieska)	1981	przewodnik
Skorulski Kazimierz, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XV, podgrupa błękitna)	1978 1980–1981	duszpasterz
Skorupa Edward, ks.	Radomska Pielgrzymka Piesza Iłża (grupa 26 – żółto-czerwona)	1985–1986	przewodnik
Skorża Zbigniew, ks.	Radomska Pielgrzymka Piesza	1985	przewodnik
Skóra Marian, ks., SDB	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17” salezjanie (grupa zielono-czarna)	1985–1987	przewodnik
Skórski Henryk, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17” Włosi (grupa oliwkowa) Włosi (grupa żółta)	1977 1979	przewodnik
Skreczko Adam, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17” Włosi (grupa oliwkowa)	1987–1988	przewodnik
Skrzypczak Tadeusz, ks.	Radomska Pielgrzymka Piesza	1985	przewodnik
Skubiś Ireneusz, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17”	1979	duszpasterz
Skuza Henryk, ks.	Radomska Pielgrzymka Piesza	1985	przewodnik
Slazyk Herman, o., OSPPE	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1984	duszpasterz
Smeja Marek, kl., OSPPE	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa I) (grupa XV – pomarańczowa)	1984 1987	- przewodnik
Smerda Janusz, ks.	Radomska Pielgrzymka Piesza – Nadwiślańska (grupa 25 – czerwono--zielono-niebieska)	1986–1989	przewodnik

Nazwisko i imię	Nazwa pielgrzymki	Lata udziału w pielgrzymce	Funkcja podczas pielgrzymki
Sobotka Stanisław, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza Piesza Pielgrzymka Łomżyńska (grupa niebieska – Sługi Bożego Kardynała Wyszyńskiego)	1978 1984	duszpasterz, przewodnik
Soiński Borys, kl., o., OMC	Piesza Pielgrzymka Młodzieży Nieprzystosowanej i Uzależnionej	1983–1985 1987 1988	pomocnik przewodnika, duszpasterz
Sołtysiak Jerzy, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa X – żółta)	1984 1985–1987	przewodnik
Soplicki Jan, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17” (grupa fioletowa)	1979	przewodnik
Sosnowski Dariusz, o., OSPPE	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XV)	1984–1985	przewodnik
Sowa Tadeusz, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17” Belgowie (grupa czerwono-żółto--czarna)	1987	przewodnik
Spociński Michał, ks.	Radomska Pielgrzymka Piesza	1984	przewodnik
Spólny Jan, ks.	Piesza Pielgrzymka Podlaska (grupa biało-niebieska)	1981	przewodnik
Sroka Bronisław, o., SJ	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17” (grupa fioletowa) filmowcy (grupa żółto-biała) Węgrzy (grupa zielono-biało--czerwona)	1976–1978 1980–1986	przewodnik
Stanaszczuk Bogdan, ks.	Lubelska Piesza Pielgrzymka (grupa 11 – dekanat Opole Lubelskie)	1988	przewodnik
Standerski Savio, br., OSPPE	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1984–1985 1986	- zakrystian pielgrzymki
Stanek Zbigniew, ks., SAC	Radomska Pielgrzymka Piesza	1984	przewodnik, duszpasterz
Staniewski Jan Mikołaj, ks.	Radomska Pielgrzymka Piesza	1984	duszpasterz
Stanisz Piotr, kl. WSD w Przemyślu	Piesza Pielgrzymka Młodzieży Nieprzystosowanej i Uzależnionej	1986	pomocnik przewodnika
Stankiewicz Ignacy, kl., o., OSPPE	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa X – niebieska)	1984 1987–1988	- przewodnik

Nazwisko i imię	Nazwa pielgrzymki	Lata udziału w pielgrzymce	Funkcja podczas pielgrzymki
Stanowicz Krzysztof, ks.	Praska Pielgrzymka Piesza Pomocników Matki Kościoła	1984–1986 1988	duszpasterz
Stańczak Grzegorz, ks.	Radomska Pielgrzymka Piesza (grupa 16 – biało-żółta)	1985	przewodnik
Starczewska Krystyna	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1984	autorka konferencji
Staromłyński Wojciech, ks.	Radomska Pielgrzymka Piesza parafia Opieki NMP w Radomiu (miejsce wymarszu)	1978–1988	proboszcz
Starowieyski Marek, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1987	autor konferencji
Stefaniak Jarosław, ks.	Piesza Pielgrzymka Łomżyńska (grupa Andrzeja Boboli – dekanaty Kolno, Łomża-Zachód)	1988	przewodnik
Stefański Czesław, ks.	Praska Pielgrzymka Piesza parafia w Skrzyńsku (trasa przemarszu)	1985–1988	proboszcz
Stefański Edward, br., OH	Piesza Pielgrzymka Młodzieży Nieprzystosowanej i Uzależnionej	1987	pomocnik przewodnika
Stępień Bogdan, kl., o., OSPPE	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XV – srebrna) (grupa XV – biało-zielona)	1984 1987–1988	- przewodnik
Stępień Jan, ks.	Radomska Pielgrzymka Piesza	1984	przewodnik
Stępień Witold, kl., o., OSPPE	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XVI) (grupa I)	1978 1981–1986	- przewodnik
Stokowski Tadeusz, ks.	Praska Pielgrzymka Piesza parafia w Michalczewie (trasa przemarszu)	1984	proboszcz
Stolarczyk Bogdan, ks.	Radomska Pielgrzymka Piesza	1985	przewodnik
Stred Jacek, kl., CSMA	Piesza Pielgrzymka Młodzieży Nieprzystosowanej i Uzależnionej	1988	pomocnik przewodnika
Strzyż Kazimierz, ks.	Radomska Pielgrzymka Piesza parafia w Kazanowie (trasa przemarszu)	1981	proboszcz
Stypułkowski Stanisław, ks.	Piesza Pielgrzymka Łomżyńska	1988	ojciec duchowny
Subera Ignacy, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17”	1977	duszpasterz

Nazwisko i imię	Nazwa pielgrzymki	Lata udziału w piel-grzymce	Funkcja podczas pielgrzymki
Suchoń Teodor, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XV)	1981	duszpasterz
Sułecki Stefan, ks.	Radomska Pielgrzymka Piesza parafia w Skaryszewie (trasa przemarszu)	1981	proboszcz
Sygnet Stanisław, bp	Piesza Pielgrzymka Ziemi Sandomierskiej	1984–1985	organizator, duszpasterz
Syguda Bronisław, o.	Warszawska Pielgrzymka Piesza parafia w Łęczeszycach (trasa przemarszu)	1980–1982	proboszcz
Sygwa, ks.	Piesza Pielgrzymka Podlaska	1981	duszpasterz
Syta Romuald, ks.	Piesza Pielgrzymka Ziemi Sandomierskiej	1986	duszpasterz
Sytkiewicz, ks.	Radomska Pielgrzymka Piesza (grupa 9 – beżowa)	1981	duszpasterz
Szafrański Marian, ks.	Radomska Pielgrzymka Piesza parafia w Zakrzewie (trasa przemarszu)	1978	proboszcz
Szczepanik Bogdan, ks.	Radomska Pielgrzymka Piesza (grupa 1 – fioletowa)	1978–1985	przewodnik
Szczykno Marian, ks., SDB	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17” harcerze (grupa biało-czarna)	1986	przewodnik
Szczyrba Sławomir, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17” Łódź (grupa błękitno-zielona)	1984–1985	przewodnik
Szeląg Adam, ks.	Radomska Pielgrzymka Piesza parafia we Wrzeszczowie (trasa przemarszu)	1978	proboszcz
Szelepa Edward, o., OSPPE	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa VIII)	1986–1988	przewodnik
Szewczyk Andrzej, ks.	Radomska Pielgrzymka Piesza	1985	duszpasterz
Szewczyk Wiesław, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XV – biało-żółta)	1987–1988	przewodnik
Szlachetka Wojciech, ks.	Lubelska Piesza Pielgrzymka (grupa 20 – dekanaty Garbów i Puławy)	1988	przewodnik
Szmist Ryszard, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1978	duszpasterz
Sznyrowski Stanisław, ks.	Radomska Pielgrzymka Piesza	1984	duszpasterz

Nazwisko i imię	Nazwa pielgrzymki	Lata udziału w piel-grzymce	Funkcja podczas pielgrzymki
Szorek Edmund, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1978	duszpasterz
Szpak Andrzej, ks., SDB	Piesza Pielgrzymka Młodzieży Nieprzystosowanej i Uzależnionej	1979–1988	przewodnik
Sztandera Wacław, ks.	Radomska Pielgrzymka Piesza Odrzywół	1978	duszpasterz
Szule Stanisław, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1978	duszpasterz
Szumilas Marek, kl., ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa 7)	1982–1986 1988	zastępca prze-wodnika
Szumowski Marek, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza KIK	1980	przewodnik
Szwagrzyk Tadeusz, bp (diecezja częstochowska)		1976	duszpasterz
Szyfliński, ks.	Radomska Pielgrzymka Piesza Białobrzegi	1988	duszpasterz
Szymański Bolesław, ks.	Praska Pielgrzymka Piesza parafia w Klwowie (trasa przemarszu) parafia w Przysusze (miejsce wymarszu)	1978 1984	proboszcz proboszcz
Szymański Czesław, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1978	duszpasterz
Szymański Michał, br., OSPPE	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XV – niebieska)	1987	pomocnik prze-wodnika
Szymkiewicz Wiesław, ks.	Radomska Pielgrzymka Piesza Radom, Małęczyn, Wsola, Stąporków, Krasna, Miedzierza, Radoszyce (grupa 9 – beżowa) Drzewica	1981–1983 1986–1988	przewodnik
Śledziewski Władysław, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1978	duszpasterz
Śliwak Krzysztof, ks.	Radomska Pielgrzymka Piesza Szydłówek (grupa 24 – brązowa)	1983	inicjator
Śmiałek Antoni, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza parafia w Mogielnicy (trasa przemarszu)	1976–1982	proboszcz
Śmigasiewicz Stanisław, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17” harcerze (grupa czarno-biała)	1984	przewodnik
Świerczek Marian, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1978	duszpasterz

Nazwisko i imię	Nazwa pielgrzymki	Lata udziału w pielgrzymce	Funkcja podczas pielgrzymki
Święcicka Halina	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1976–1977	autorka konferencji
Święcicki Andrzej	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1976–1977	autor konferencji
Tabaczyński Wojciech, ks.	Praska Pielgrzymka Piesza Pomocników Matki Kościoła	1985	duszpasterz
Tabakow Martyn	Praska Pielgrzymka Piesza Pomocników Matki Kościoła	1987–1988	kierownik pielgrzymki
Talik Tadeusz, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17” Szczecin (grupa czarna)	1986–1987	przewodnik
Taracha Waldemar, ks.	Lubelska Piesza Pielgrzymka (grupa 12 – dekanat Krasnystaw)	1988	przewodnik
Tępiński Józef, ks.	Piesza Pielgrzymka Ziemi Sandomierskiej	1986	duszpasterz
Tischner Józef, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1976–1978 1982	autor konferencji
Toborowicz Jacek, o., OSPPE	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XIV)	1984–1988	duszpasterz
Tokarczuk Ignacy, bp	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1987	autor konferencji
Tokarski Stefan, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17” Łódź (grupa błękitno-zielona)	1982	przewodnik
Tomasik Henryk, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17” Siedlce (grupa chabrowa) (grupa szmaragdowa) Piesza Pielgrzymka Podlaska (grupa biało-czerwona)	1977, 1979 1981, 1988	przewodnik, zastępca kierownika
Tomaszewski Romuald, ks.	Gdańska Pielgrzymka Piesza parafia w Wyszewie (trasa przemarszu)	1986	proboszcz
Tomziński Jerzy, o., OSPPE	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1979 1987–1988	wizytujący, autor konferencji
Tonder Jan, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17” Jabłonna (grupa srebrna)	1979	przewodnik
Topolewski Piotr, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1977	duszpasterz
Topończyk Z., ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1982	duszpasterz
Toporek Zenon, ks., SDB	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17” Oświęcim (grupa srebrna) salezjanie (grupa złota)	1982–1985 1986–1987	przewodnik

Nazwisko i imię	Nazwa pielgrzymki	Lata udziału w piel-grzymce	Funkcja podczas pielgrzymki
Trela Zygmunt, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1977–1978	duszpasterz
Trojanowski Dawid, br., OFMCap	Piesza Pielgrzymka Młodzieży Nieprzystosowanej i Uzależnionej	1987	pomocnik prze-wodnika
Trojanowski Janusz, kl., OFM	Piesza Pielgrzymka Młodzieży Nieprzystosowanej i Uzależnionej	1988	pomocnik prze-wodnika
Trzaskowski Bogdan	Radomska Pielgrzymka Piesza (grupa 2 złota)	1983	konferencjonista
Trzonek Roman, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1978	duszpasterz
Tuburcy Wojciech, o. OSPPE	Radomska Pielgrzymka Piesza (grupa 1 – biało-czerwona)	1984 1985–1988	pomocnik przewodnika, przewodnik
Tuchowski Zbigniew, ks.	Radomska Pielgrzymka Piesza (grupa 8 – niebieska)	1982 1983–1985	inicjator, przewodnik
Tucki Józef, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1978	duszpasterz
Tur Anioł, br., OSPPE	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1984	duszpasterz
Tur Jan, kl., OSPPE	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1978	zakrystian pielgrzymki
Turenko Adam, ks.	Piesza Pielgrzymka Podlaska Łuków (grupa biało-szmaragdowa)	1981	przewodnik
Twarowski Bogdan, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17” (grupa błękitno-biało-błękitna) Białostocka Piesza Pielgrzymka	- 1987–1988	duszpasterz,
Twaróg Roman, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17” Szczecin (grupa czarna)	1982–1985	przewodnik
Tyburczy Jan, br., OSPPE	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1983	zakrystian pielgrzymki
Ukleja Krzysztof, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa V)	1987–1988	przewodnik
Urbanek Stefan, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza parafia w Belsku Dużym (trasa przemarszu)	1976–1982	proboszcz
Urbański Władysław, ks.	Tomaszowska Pielgrzymka Piesza	1986	kierownik
Uszyński Kazimierz, kl., OSPPE	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XV) (grupa XII) (grupa IX)	1984–1985 1986 1987–1988	przewodnik

Nazwisko i imię	Nazwa pielgrzymki	Lata udziału w pielgrzymce	Funkcja podczas pielgrzymki
Uszyński Tadeusz, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17”	1976–1988	kierownik
Vollard Gabriel, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17” Francuzi (grupa pomarańczowo-biała)	1985	przewodnik
Wach Grzegorz, kl., OSPPE	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XV – czerwona) (grupa XV – biało-czerwona)	1984 1987–1988	- przewodnik
Wachowicz Edward, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XII)	1981–1985 1987–1988	przewodnik
Walasek Piotr, ks.	Praska Pielgrzymka Piesza Pomocników Matki Kościoła	1985 1988	duszpasterz
Walczewski Władysław, ks.	Praska Pielgrzymka Piesza Pomocników Matki Kościoła	1988	duszpasterz
Walkiewicz Andrzej, ks.	Tomaszowska Piesza Pielgrzymka (grupa papieska)	1985	przewodnik
Wamyj Jan, ks.	Radomska Pielgrzymka Piesza	1978	duszpasterz
Wardaszko Sławomir, ks.	Piesza Pielgrzymka Łomżyńska Jedwabne, Łomża-Wschód (grupa św. Franciszka)	1988	przewodnik
Wargocki Jacek, ks.	Lubelska Piesza Pielgrzymka (grupa 21 – dekanat Kraśnik)	1988	przewodnik
Wawryszuk Zdzisław, diakon	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17” Gdańsk (grupa fioletowo-biała)	1984–1985 1987–1988	przewodnik
Wawrzyńczak Czesław, ks.	Radomska Pielgrzymka Piesza (grupa fioletowa) (grupa 8 – niebieska) Piesza Pielgrzymka Ziemi Sandomierskiej	1981 1982 1984 1986–1987	przewodnik, pomocnik kierownika, kierownik
Wesołek Edward, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1978	duszpasterz
Węgrzynowicz Ireneusz, diakon, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17” Skierniewice (grupa błękitno-czarna)	1985–1986	przewodnik
Wiatrek Zbigniew, ks.	Radomska Pielgrzymka Piesza (grupa 22 – brązowa)	1985	przewodnik
Wiącek Marian, ks.	Piesza Pielgrzymka Ziemi Sandomierskiej (grupa sandomierska)	1986–1987	przewodnik
Wielgołaski Adam, kl., OSPPE	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XV – zielona)	1984	pomocnik przewodnika

Nazwisko i imię	Nazwa pielgrzymki	Lata udziału w piel-grzymce	Funkcja podczas pielgrzymki
Wielgos Leszek, kl., OSPPE	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa III)	1984	-
Wieliczko Krzysztof, o., OSPPE	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XV – amarantowa)	1987–1988	przewodnik
Wielowieyski Andrzej	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1980, 1982	konferencjonista
Wiesława, s.	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XV – biało-zielona)	1987	pomocnik prze-wodnika
Wiktorowicz Ireneusz, ks.	Radomska Pielgrzymka Piesza Bliżyn	1984	duszpasterz
Wilk Józef, kl.	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa II)	1978	pomocnik prze-wodnika
Wilk Rafał, kl., o., OSPPE	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XV – biało-czerwona)	1984 1985	- przewodnik
Wilk Romuald, o.	Warszawska Akademicka Pielgrzymka Diecezjalna (grupa złota)	1987	przewodnik
Wilkanowicz Stefan	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1976, 1983	autor konferencji
Wirgiliński, o., OSPPE	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1985	duszpasterz
Wiśniewski Ludwik, o., SJ	Warszawska Pielgrzymka Piesza Lublin Lubelska Piesza Pielgrzymka	1976–1978 1979–1984	kierownik, przewodnik
Wiśniewski Wiesław, ks.	Praska Pielgrzymka Piesza Pomocników Matki Kościoła	1986	duszpasterz
Witowski Janusz, br., OSPPE	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1987	zakrystian
Wlazło Paweł, kl.	Radomska Pielgrzymka Piesza	1980	pomocnik prze-wodnika
Włodarczyk Gerard, kl., OSPPE	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1984	pomocnik prze-wodnika
Wojda Edward, ks.	Piesza Praska Pielgrzymka Rodzin parafia w Warce (trasa przemarszu)	1985 1988	proboszcz
Wojtal Jarosław, ks.	Tomaszowska Piesza Pielgrzymka (grupa eucharystyczna)	1988	przewodnik
Wojtala Norbert, o., OSPPE	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa VIII)	1979–1980 1981–1982 1983	przewodnik, kapelan sanita-riatu

Nazwisko i imię	Nazwa pielgrzymki	Lata udziału w piel-grzymce	Funkcja podczas pielgrzymki
Wojtan Andrzej, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17” „Karawaniarze” (grupa zielona)	1984	przewodnik
Wojtaś Zbigniew, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1978	duszpasterz
Wojtkowski Julian, biskup pomocniczy diece-zji olsztyńskiej	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1976–1988	duszpasterz
Wojtunik Wacław, ks., COr	Tomaszowska Piesza Pielgrzymka (grupa maryjna)	1985	przewodnik
Wołosiewicz Stanisław, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17” Łomża (grupa amarantowa)	1982	przewodnik
Woźnicki Andrzej	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17”	1976	konferencjonista
Wójcik Marek, ks.	Piesza Pielgrzymka Ziemi Sandomierskiej	1986 1988	duszpasterz, przewodnik
Wójcik Walenty, bp	Piesza Pielgrzymka Ziemi Sandomierskiej	1984–1986	duszpasterz
Wrotniak Andrzej Szczęs-ny, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1978	duszpasterz
Wydra Marian, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17” Białystok (grupa błękitna)	1985–1986	przewodnik
Zając Jacek, kl.	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XV – niebieska)	1981	-
Zajko Stanisław, ks.	Piesza Pielgrzymka Podlaska (grupa biało-żółta)	-	przewodnik
Zalewski Bogusław, kl.	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XV – niebieska)	1981	-
Zań Jarosław, br., OSPPE	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XV)	1987	pomocnik kie-rownika
Zaręba Stanisław, ks.	Radomska Pielgrzymka Piesza	1985	przewodnik
Zarębiński Eugeniusz, ks.	Lubelska Piesza Pielgrzymka (grupa kolejarzy)	1988	przewodnik
Zarzycki Andrzej, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17” KIK (grupa żółto-biało-żółta) Warszawska Akademicka Pielgrzymka Diecezjalna	1982–1986 1987	przewodnik
Zasoń Zbigniew, ks.	Radomska Pielgrzymka Piesza parafia w Orońsku (trasa przemarszu)	1979–1988	proboszcz

Nazwisko i imię	Nazwa pielgrzymki	Lata udziału w piel-grzymce	Funkcja podczas pielgrzymki
Zawada Wiesław, ks.	Piesza Pielgrzymka Ziemi Sandomierskiej (grupa 2)	1986 1988	przewodnik
Zawadzki Antoni, kl., o., SJ	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa żółto-biało-żółta)	1978 1982	duszpasterz, przewodnik
Zawadzki Tadeusz, ks.	Piesza Pielgrzymka Łomżyńska	1984	lider
Zbudniewek Janusz, o., OSPPE	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XVI) (grupa XIV)	1976–1977 1979–1983	autor konferen-cji, przewodnik
Zdasienia Stefan, ks.	Białostocka Piesza Pielgrzymka studenci (grupa błękitna)	1987–1988	przewodnik
Zdun Wojciech, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1978	duszpasterz
Zeń Aleksander, ks.	Lubelska Piesza Pielgrzymka Puławy (grupa 19)	1988	przewodnik
Zieliński Bernard, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17” Gdańsk (grupa fioletowo-biała)	1979	przewodnik
Zieliński J., ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1981	konferencjonista
Zieliński Marian, ks., COr	parafia MB Królowej Świata w Radomiu	1978	duszpasterz
Zieliński Paweł, br., FSC	Praska Pielgrzymka Piesza Pomocników Matki Kościoła	1985 1987–1988	-
Ziembicki Ignacy, ks.	Piesza Pielgrzymka Ziemi Sandomierskiej (grupa 1)	1984, 1986 1988	duszpasterz, przewodnik
Zimałek Marian, bp	Piesza Pielgrzymka Ziemi Sandomierskiej	1988	duszpasterz
Zmuda Remigiusz, kl., o., OSPPE	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa VII) (grupa XIII)	1984–1985 1986–1988	- przewodnik
Zrój Roman, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1978	duszpasterz
Zuberbier A., ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1987	autor konferencji
Zubrzycki Tomasz, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17” Włosi (grupa oliwkowa)	1984	przewodnik
Żebracki Krystyn, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza parafia w Skotnikach (trasa przemar-szu)	1978	proboszcz

Nazwisko i imię	Nazwa pielgrzymki	Lata udziału w piel-grzymce	Funkcja podczas pielgrzymki
Żebrowski Stanisław, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1978	duszpasterz
Żmuda Jerzy, ks.	Radomska Pielgrzymka Piesza parafia w Olesznie (trasa przemarszu)	1983–1984	proboszcz
Żylak Andrzej, ks., CSsR	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1978	duszpasterz

Źródło: AIPN, 0713/130, k. 25–31, 33, 35–36, 44–53, 57–58; AIPN, 01419/416, k. 42–43, 486–494, 538–542; AIPN Ra, 08/124, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-77", k. 42–43, 53, 56, 65, 68, 70, 72–76, 86, 89, 92, 106; AIPN Ra, 08/243, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-78", k. 8–10, 63, 71, 77, 91, 96–97, 108, 116, 119–120, 126–127, 167, 172, 177, 188–189, 202, 235, 263–265, 267–268, 283–285, 301–306; AIPN Ra, 08/388, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-79", k. 7–11, 27–45, 54–57, 59–68, 71–76, 80–82, 129, 142, 149–150, 154–156, 165–167, 172–178; AIPN Ra, 08/573, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-80", k. 7–9, 29, 34, 71, 76, 92–93, 103, 109, 116, 123, 135, 137, 144, 160, 162, 165, 172, 175, 191–192, 194, 202, 204, 212, 226, 232, 234; AIPN Ra, 08/668, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-81", k. 60–62, 64–69, 91–93, 107–113; AIPN Ra, 08/751, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-82", k. 10, 27–28, 78, 114–116, 118; AIPN Ra, 08/864, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-83, k. 18–29, 156, 185; AIPN Ra, 08/914, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-84", k. 94, 96–97, 109–110, 117–118, 121, 125, 155–156, 195, 222, 225, 229–232, 239–243, 259, 270, 278; AIPN Ra, 08/1035, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-85", k. 122, 128, 137, 151–152, 154, 157, 159, 170, 178, 181, 183–184, 190, 197, 218, 225, 227, 235–237; AIPN Ra, 08/1053, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-86", k. 44–49, 56, 58, 61, 66, 107–108, 126, 130–131, 138, 152–154, 194, 199, 200, 205, 210, 212, 219, 222, 225; AIPN Ra, 08/1055, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-87", k. 23, 28, 31, 41, 57, 63, 67, 70–71, 77, 91, 97, 109, 132–133, 139, 143, 172, 175–176, 178–179, 188, 195, 204–205, 212, 218, 231, 236; AIPN Ra, 08/1060, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-88", k. 9–10, 21–23, 27–28, 37, 53, 91, 141, 144–145, 147, 172, 178, 181, 189, 204–205, 210, 220, 227, 231; AP, KWPP, 58, s. 5, 33, 37–39, 51, 355, 471; *ibidem*, 61, s. 3, 41, 69, 267; *ibidem*, 64, s. 3, 15, 29, 43; 187, 203, 205–209, 211; *ibidem*, 67, s. 53, 83, 87–89; *ibidem*, 70, s. 9, 51, 57, 59, 137; *ibidem*, 73, s. 11, 51–53, 63, 139, 253, 491; *ibidem*, 76, s. 11, 41–43, 237, 581; *ibidem*, 78, s. 7, 19–21; *ibidem*, 80, s. 31–33, 53, 121–123, 269; *ibidem*, 82, s. 11, 267, 341; *ibidem*, 84, s. 13, 35, 37, 49; *ibidem*, 86, s. 13, 77, 101, 109, 133, 171, 341, 353, 359, 363–365; *ibidem*, 92, s. 9, 47–49, 163, 165, 439, 489; AZO, KZO, t. 5, s. 36–42; *ibidem*, t. 6, s. 182–186; *ibidem*, t. 8, s. 26–33; Relacja ustna Janiny Śmigielskiej, 10 X 2012 r.; Relacja Tadeusza Dratwy dotycząca pielgrzymki tomaszowskiej, 29 XI 2012 r., rkps w zbiorach ks. Lecha Gralaka; Relacja ks. Jana Filewicza dotycząca pielgrzymki białostockiej, 3 X 2012 r., mps w zbiorach ks. Lecha Gralaka; Relacja ks. Hieronima Mojżuka dotycząca pielgrzymki łomżyńskiej, 22 XI 2012 r., mps w zbiorach ks. Lecha Gralaka; A. Węska, *Lubelska Pielgrzymka Piesza*..., s. 31–33; *Okiem 20-latka Praskiej Pielgrzymki Pieszej*..., s. 83–84; P. Jaśkiewicz, P. Turzyński, D. Osiej, *W drodze do Matki*..., s. 18–33, 47–11; *25 lat Pieszej Pielgrzymki Ziemi Sandomierskiej*..., s. 7–26; rys historyczny: http://www.google.com/search?client=safari&rls=en&q=praska+pielgrzymka+piesza&ie=UTF–8&oe=UTF–8, dostęp 19 VII 2013 r.

ANEKS 7
OSOBY ŚWIECKIE I DUCHOWNE ZAANGAŻOWANE W PRACE SŁUŻB MEDYCZNYCH, PORZĄDKOWYCH, TRANSPORTOWYCH, TECHNICZNYCH I KWATERMISTRZOWSKICH ORAZ BIURA INFORMACJI, FUNKCJONUJĄCYCH W RAMACH PIESZYCH PIELGRZYMEK W LATACH 1976—1988

Nazwisko i imię	Nazwa pielgrzymki	Lata udziału w pielgrzymce	Funkcja
Adamowicz Leszek, ks.	Lubelska Piesza Pielgrzymka	1988	kwatermistrz
Adamski Krzysztof	Tomaszowska Piesza Pielgrzymka	1976–1988	porządkowy
Anna, s.	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17”	1976	sanitariuszka
Arasimowicz Władysława	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa III)	1976	pielęgniarka
Banasiak Hanna	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XI)	1976	pielęgniarka
Baran Andrzej	Tomaszowska Piesza Pielgrzymka	1976–1988	wozak
Baran Józef	Tomaszowska Piesza Pielgrzymka	1976–1988	wozak
Baran Kazimierz	Tomaszowska Piesza Pielgrzymka	1976–1988	porządkowy
Barbara, s.	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17”	1976	sanitariuszka
Barszcz Mieczysław	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1985–1986	kierowca – transport bagażowy
Bartosiewicz Wiesław	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1978	kierowca – transport bagażowy
Baśkiniewicz Zdzisław	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1986	kierowca – transport bagażowy
Batorski Grzegorz	Tomaszowska Piesza Pielgrzymka	1976–1988	porządkowy
Bąk Krzysztof	Radomska Pielgrzymka Piesza	1979	kierowca – transport bagażowy
Bełkowska Maria	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XV)	1976	pielęgniarka
Benigna, s.	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa II)	1976	pielęgniarka
Biarsec Maria	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XII)	1976	pielęgniarka

Nazwisko i imię	Nazwa pielgrzymki	Lata udziału w pielgrzymce	Funkcja
Bień Bożena	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XV − niebieska)	1988	kierowca – transport bagażowy
Bieńko Stanisława	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1987	kierowca kierownictwa pielgrzymki
Bliżewski Władysław	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa VIII)	1976	kierowca – transport bagażowy
Boguta Ryszard	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17” (grupa błękitno-złota)	1982	kierowca – transport bagażowy
Bołożuk Władysława	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa X)	1976	sanitariuszka
Bondziul Piotr Paweł, ks.	Piesza Pielgrzymka Łomżyńska	1984	kwatermistrz
Bortkiewicz Ryszard, kl., o., OSPPE	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa X − biało-czerwona)	1984	porządkowy
Boruc Sławomir	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17” (grupa żółto-biała)	1982	kierowca – transport bagażowy
Borzestowska Hanna	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XV)	1976	pielęgniarka
Bujalski Wojciech	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17” (grupa szmaragdowa)	1982	kierowca – transport bagażowy
Byskiniewicz Zdzisław	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XV − fioletowa)	1982 1987−1988	kierowca – transport bagażowy
Ceglińska Honorata	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1976	pielęgniarka
Celi Marian	Radomska Pielgrzymka Piesza	1976−1979	porządkowy
Celi-Wiśniewska Lucyna	Radomska Pielgrzymka Piesza	1976−1988	lekarz, kierownik sanitariatu
Cenor Piotr	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17” (grupa żółto-zielono-czarna)	1982	kierowca – transport bagażowy
Chałupka Leon, o., OSPPE	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1982−1986	przewóz kierownictwa pielgrzymki
Chmielewska Krystyna	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XV)	1976	pielęgniarka
Chrzanowski Stanisław	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1988	kierowca – transport bagażowy
Chrzanowski Wacław	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XIV) (grupa XII)	1976−1987 1988	kierowca – transport bagażowy

Nazwisko i imię	Nazwa pielgrzymki	Lata udziału w pielgrzymce	Funkcja
Chudzik Leszek	Praska Pielgrzymka Piesza Pomocników Matki Kościoła	1988	szef służby porządkowej
Ciechomski Władysław	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa II)	1976 1979−1986	wozak, kierowca – transport bagażowy
Ciepulkowska Teresa	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa VIII)	1976	pielęgniarka
Cybulski Stanisław	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa VI)	1976–1977 1979−1987	kierowca – transport bagażowy
Cyran Edmund i Wiesław	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17”	1976–1977	kierowca – transport bagażowy
Cyran Grzegorz	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1977	kierowca samochodu bagażowego
Czarnecki Bogdan	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17”	1976	kierowca – transport bagażowy
Danielewicz Jan	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17” (grupa błękitno-biało-błękitna)	1982	kierowca – transport bagażowy
Dąbrowska Maria	Piesza Pielgrzymka Młodzieży Nieprzystosowanej i Uzależnionej	1988	pielęgniarka
Dąbrowski Henryk	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17” (grupa błękitno-czerwona)	1982	kierowca – transport bagażowy
Dąbrowski Jerzy	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XV − zielona)	1988	kierowca – transport bagażowy
Dąbrowski Stanisław	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1986−1987	kierowca – transport bagażowy
Dobrowolski Marian	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa III) (grupa I)	1976−1978 1980−1987	kierowca – transport bagażowy
Dobrzyńska Danuta, s.	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17”	1976	sanitariuszka
Dobrzyński Tomasz	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XIII)	1988	kierowca – transport bagażowy
Dołża-Gronowska Jadwiga	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa VII)	1976	pielęgniarka
Drozdowski Stanisław	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17” (grupa błękitna)	1982	kierowca – transport bagażowy
Dzięga Andrzej, ks.	Piesza Pielgrzymka Podlaska	1981	przewodnik służb porządkowych

Nazwisko i imię	Nazwa pielgrzymki	Lata udziału w pielgrzymce	Funkcja
Dziewit Henryk	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17” (grupa błękitno-czarna)	1982	kierowca – transport bagażowy
Efrema, s.	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XIII)	1976	pielęgniarka
Ermusz Krystyna, dr	Białostocka Piesza Pielgrzymka	1987−1988	szefowa służby sanitarnej
Filipowicz Roman	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa X)	1988	kierowca – transport bagażowy
Fislik Jan	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XV)	1981	kierowca – transport bagażowy
Gach Edmund	Radomska Pielgrzymka Piesza	1984	serwis techniczny
Gadomski Julian	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17”	1982	kierowca zaopatrzenia
Gałka Jerzy	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17” (grupa srebrna)	1982	kierowca – transport bagażowy
Gałka Mirosław	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17” (grupa żółto-biało-żółta)	1982	kierowca – transport bagażowy
Gankowski Henryk	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1977	kierowca samochodu bagażowego
Gawdzik Henryka	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1982−1988	współodpowiedzialna za sanitariat
Gąsior Jolanta	Praska Pielgrzymka Piesza Pomocników Matki Kościoła	1984	lekarz
Gębicka Maria	Radomska Pielgrzymka Piesza (grupa 2 złota – podgrupy A i B)	1976−1988	kucharka
Glocki Tadeusz	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1985−1987	kierowca – transport bagażowy
Głąb Wiesław	Tomaszowska Piesza Pielgrzymka	1976−1988	porządkowy
Głuchowski Stanisław	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17”	1976–1977	kierowca – transport bagażowy
Goghi Cario	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17”	1982	kierowca – transport chorych
Golinoja Aleksandra	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa II)	1976	pielęgniarka-masażystka
Goliński Aleksander	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1987	kierowca – transport bagażowy

Nazwisko i imię	Nazwa pielgrzymki	Lata udziału w pielgrzymce	Funkcja
Goliński Mieczysław	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XV − błękitna)	1988	kierowca – transport bagażowy
Gołaszewska Blandyna	Tomaszowska Piesza Pielgrzymka	1976−1988	lekarz
Gołębiowski Dariusz	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1977 1985−1987	kierowca samochodu bagażowego
Goska Grzegorz	Tomaszowska Piesza Pielgrzymka	1976−1988	wozak
Górecki Julian	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17” (grupa chabrowa)	1982	kierowca – transport bagażowy
Górnic Teresa	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa I)	1976	pielęgniarka
Górzeński Józef	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17” (grupa zielono-biała)	1982	kierowca – transport bagażowy
Grabka Władysław	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17” (grupa złota)	1982	kierowca – transport bagażowy
Gregorczyk Leon, ks.	Białostocka Piesza Pielgrzymka	1987−1988	szef sanitariatu
Gręda Józef	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa V)	1978−1988	kierowca – transport bagażowy
Grochowska Jadwiga	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1977	pielęgniarka
Grocki Tadeusz	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa IV)	1979−1982	kierowca – transport bagażowy
Grodzki Stanisław	Praska Pielgrzymka Piesza Pomocników Matki Kościoła	1987	kwatermistrz
Gruszka Piotr	Radomska Pielgrzymka Piesza	1978 1984	szef bagażowych, lider
Gruzd Maria	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1987	kierowca kierownictwa pielgrzymki
Grzeszczak Andrzej	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1987−1988	kierowca – transport bagażowy
Grzeszkowiak Jerzy	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17”	1982	kierowca – transport chorych
Gurzyński Wiesław	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1987	kierowca kierownictwa pielgrzymki
Gwioździk Krystian, br., o., OSPPE	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XV)	1984	kwatermistrz
Gutt Kazimiera	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa II)	1976	pielęgniarka

Nazwisko i imię	Nazwa pielgrzymki	Lata udziału w pielgrzymce	Funkcja
Harasimiak Grzegorz	Praska Pielgrzymka Piesza Pomocników Matki Kościoła	1988	zastępca szefa bazy
Hirner Bertilla, s.	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1979−1988	kierownik punktów sanitarnych i „apteki”
Iwaszkiewicz Janusz	Praska Pielgrzymka Piesza Pomocników Matki Kościoła	1984	lekarz
Jabłko Janusz	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1985−1986	kierowca – transport bagażowy
Jabłko Stanisław	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XIV)	1976−1982	kierowca – transport bagażowy
Jabłoński	Tomaszowska Piesza Pielgrzymka	1976−1988	lekarz
Jaczewska	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XV)	1987	lekarz
Jaczewski Józef	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1985−1986	kierowca – transport bagażowy
Jakubczak Stanisław	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XIII)	1976−1987	kierowca – transport bagażowy
Jakubowski Henryk	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1988	kierowca – transport bagażowy
Jelonek Kazimierz, ks., COr	sanktuarium w Studziannie (trasa przemarszu)	1976	kapelmistrz
Jałowicki Włodzimierz	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17” (grupa fioletowo-biała)	1982	kierowca – transport bagażowy
Jarosiewicz Grzegorz	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17” (grupa biało-czerwona)	1982	kierowca – transport bagażowy
Jaskółka Wiesław	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1980	kierowca – transport bagażowy
Jaworska Jadwiga	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1976−1988	lekarz, kierownik sanitariatu
Jaworski Wojciech	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XV − żółta)	1988	kierowca – transport bagażowy
Jaźwiński Jan	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17” (grupa błękitno-biało-błękitna)	1982	kierowca – transport bagażowy
Jesiotr Adam	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1979−1980	wozak
Jędrasik Jerzy	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1987	kierowca – transport bagażowy

Nazwisko i imię	Nazwa pielgrzymki	Lata udziału w pielgrzymce	Funkcja
Jędrasik Krystyna	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa VI)	1987–1988	kierowca – transport bagażowy
Jędrasik Stefan	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa I)	1976–1986	kierowca – transport bagażowy
Jędruchiewicz Salomea	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XIV)	1976	pielęgniarka
Jędrzejewski Konrad	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1985–1986	kierowca – transport bagażowy
Józefa, s.	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa X)	1976	sanitariuszka
Jóźwicki Marian	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XV)	1981	kierowca – transport bagażowy
Kacperek Stanisław	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa III)	1979–1985	kierowca – transport bagażowy
Kalinowski Wojciech, diakon	Piesza Pielgrzymka Łomżyńska	1984	szef grupy sanitarnej
Kamiński Witold, ks.	Piesza Pielgrzymka Łomżyńska	1984, 1988	szef służby medycznej
Kamaszewska Jadwiga	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa VIII)	1976	sanitariuszka
Krystyna, s.	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17”	1976	sanitariuszka
Kamiński Andrzej	Praska Pielgrzymka Piesza Pomocników Matki Kościoła	1985–1987	sanepid
Kamiński Jan	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1987	serwis techniczny
Karolak Andrzej	Praska Pielgrzymka Piesza Pomocników Matki Kościoła	1988	serwis techniczny
Karpik Stanisław	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XIV)	1976	sanitariusz
Kęder Bogdan	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1982–1985	kierowca kierownictwa pielgrzymki
Kęder Edward	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1985–1986	kierowca kierownictwa pielgrzymki
Kępień Marek	Piesza Pielgrzymka Młodzieży Nieprzystosowanej i Uzależnionej	1985–1988	kierowca – transport bagażowy
Kierski Bogdan	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17” (grupa czerwono-biało-czerwona)	1976–1977 1982	kierowca – transport bagażowy

Nazwisko i imię	Nazwa pielgrzymki	Lata udziału w pielgrzymce	Funkcja
Kiljańczyk	Radomska Pielgrzymka Piesza (grupa 2 złota – podgrupy A i B)	1984	szefowa sanitariatu
Klimczuk Roman	Praska Pielgrzymka Piesza Pomocników Matki Kościoła	1987−1988	techniczny
Klimczuk Sławomir	Praska Pielgrzymka Piesza Pomocników Matki Kościoła	1984−1988	szef bazy noclegowej
Klimkiewicz Andrzej	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XV)	1981	kierowca – transport bagażowy
Klimkiewicz Sławomir	Praska Pielgrzymka Piesza Pomocników Matki Kościoła	1987−1988	kierowca
Kłos Andrzej	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1988	kierowca – transport bagażowy
Kłos Krzysztof	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XV − biała)	1985−1986 1988	kierowca – transport bagażowy
Kłósek Jerzy	Praska Pielgrzymka Piesza Pomocników Matki Kościoła	1984, 1988	kwatermistrz
Kobacki Leszek	Tomaszowska Piesza Pielgrzymka	1976−1988	porządkowy
Kociakowska Henryka	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa X)	1976	pielęgniarka
Koć Witold	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17”	1982	wozak
Kolasa Piotr	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XI)	1980−1986	kierowca – transport bagażowy
Kolmaga Jan, o., OSPPE	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa IX)	1982−1986 1987−1988	prokurator pielgrzymki, opiekun wozaków
Koleta Władysława	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa I)	1976	pielęgniarka
Komoradzki Władysław	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1986	kierowca kierownictwa pielgrzymki
Konarska Jadwiga	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa X)	1982−1988	kierowca – transport bagażowy
Konieczka Jan	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1988	kierowca – transport bagażowy
Konopka Ewa	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XV)	1976	pielęgniarka
Korczyńska Maria	Praska Pielgrzymka Piesza Pomocników Matki Kościoła	1984	lekarz

Nazwisko i imię	Nazwa pielgrzymki	Lata udziału w pielgrzymce	Funkcja
Kordek Jan	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XIV)	1976−1988	kierowca – transport bagażowy
Kordek Tadeusz	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa VIII) (grupa XIV)	1976 1979	kierowca – transport bagażowy
Korybut-Daszkiewicz Andrzej	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17”	1982	kierowca – transport chorych
Korytek Janusz	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa I)	1976, 1980	kierowca – transport bagażowy
Korzeń Witold	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1979	kierowca – transport bagażowy
Kostiuk Jan	Piesza Pielgrzymka Młodzieży Nieprzystosowanej i Uzależnionej	1983	kierowca – transport bagażowy
Kostrzewa Elżbieta	Praska Pielgrzymka Piesza Pomocników Matki Kościoła	1984	pielęgniarka
Kotek Genowefa	Piesza Pielgrzymka Młodzieży Nieprzystosowanej i Uzależnionej	1984−1985	pielęgniarka
Kowalczyk Krystyna	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa V)	1976	pielęgniarka
Kowalczyk Zygmunt	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17”	1976–1977	kierowca – transport bagażowy
Kowalik Andrzej	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17”	1982	służba liturgiczna
Kowalski Franciszek	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa IX)	1976−1988	kierowca – transport bagażowy
Kowalski Gabriel	Praska Pielgrzymka Piesza Pomocników Matki Kościoła	1985	sanepid
Kozłowska Alina	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa II)	1976−1982	kierowca – transport bagażowy
Kozłowska Irena	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1976	pielęgniarka
Kozłowski Tadeusz	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa I)	1985−1988	kierowca kierownictwa pielgrzymki
Krajewski Remigiusz, ks.	Piesza Pielgrzymka Łomżyńska	1988	kwatermistrz
Krawczyk Helena	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XV)	1976	pielęgniarka
Krawczyk Kazimierz	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa VII)	1976	kierowca – transport bagażowy

Nazwisko i imię	Nazwa pielgrzymki	Lata udziału w pielgrzymce	Funkcja
Królak Władysław	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa IV)	1976–1979	kierowca – transport bagażowy
Kruszewski Jacek	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1987	kierowca kierownictwa pielgrzymki
Krześlak Antoni	Tomaszowska Piesza Pielgrzymka	1976−1988	wozak
Kujawa Eugeniusz	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa II)	1979−1986	kierowca – transport bagażowy
Kulesza Andrzej	Piesza Pielgrzymka Młodzieży Nieprzystosowanej i Uzależnionej	1979−1988	kierowca – transport bagażowy
Kulik Małgorzata	Praska Pielgrzymka Piesza Pomocników Matki Kościoła	1985	pielęgniarka
Kuran Jan	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1982−1987	kierowca kierownictwa pielgrzymki
Kuranowski	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1982	kierowca służby porządkowej
Kurzawa Helena	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XV)	1976	pielęgniarka
Latoszek Marian	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17” (grupa czerwono-żółta)	1982	kierowca – transport bagażowy
Lech Andrzej	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa X)	1980−1982 1986−1987	kierowca – transport bagażowy
Lech Marian	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa X)	1976−1986	kierowca – transport bagażowy
Lech Stanisław	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1987	kierowca – transport bagażowy
Lemański Eugeniusz	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17”	1982	kierowca służby sanitarnej
Leszczyńska Iwona	Praska Pielgrzymka Piesza Pomocników Matki Kościoła	1987	lekarz
Leśniewski Kazimierz	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1978	kierowca – transport bagażowy
Lipiecki Bogdan	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17”	1982	kierowca służby sanitarnej
Litwienko Henryk	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17” (grupa błękitna)	1982	kierowca – transport bagażowy
Liźniewicz Jolanta	Radomska Pielgrzymka Piesza (grupa 2 złota – podgrupy A i B)	1982	zaopatrzenie medyczne

Nazwisko i imię	Nazwa pielgrzymki	Lata udziału w pielgrzymce	Funkcja
Lustyk Bogdan	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1982	kierowca kierownictwa pielgrzymki
Łagida Tomasz	Tomaszowska Piesza Pielgrzymka	1976−1988	porządkowy
Łapiński Tadeusz	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa IV)	1979−1985 1987	kierowca – transport bagażowy
Łuczak	Radomska Pielgrzymka Piesza	1979	kierowca – transport bagażowy
Machlarz Tadeusz	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17”	1982, 1986	kierowca służby kwatermistrzowskiej
Maćkowski Stanisław	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17”	1982	kierowca p rzewodnika
Makulec Agnieszka	Praska Pielgrzymka Piesza Pomocników Matki Kościoła	1984	zastępca szefa biura informacji
Maliszewski Jan, ks.	Białostocka Piesza Pielgrzymka	1987−1988	lider, szef porządkowych
Maleta Henryk	Radomska Pielgrzymka Piesza	1978	porządkowy
Maleta Jan	Radomska Pielgrzymka Piesza (grupa 2 złota – podgrupy A i B)	1982	porządkowy
Malicki Adam	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17” (grupa żółto-zielono-czarna)	1982	kierowca – transport bagażowy
Małachowski Roman	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XV)	1981	kierowca – transport bagażowy
Małan Zbigniew	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17” (grupa srebrna)	1982	kierowca – transport bagażowy
Manowski Andrzej	Praska Pielgrzymka Piesza Pomocników Matki Kościoła	1984	sanepid
Marcinkowska Julia	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XV − srebrna)	1988	kierowca – transport bagażowy
Marcinkowski Sławomir	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XV – srebrna)	1982 1985−1988	kierowca – transport bagażowy
Marczyk Maciej	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa V)	1979	kierowca – transport bagażowy
Matuszek Symplicjusz	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XV)	1976−1979	kierowca – transport bagażowy
Mazurek	Tomaszowska Piesza Pielgrzymka	1976−1988	wozak

Nazwisko i imię	Nazwa pielgrzymki	Lata udziału w pielgrzymce	Funkcja
Mazurkiewicz Kazimierz	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XVI)	1988	kierowca – transport bagażowy
Mąkosa Edward	Radomska Pielgrzymka Piesza	1984	służba techniczna
Męzińska Bożena	Praska Pielgrzymka Piesza Pomocników Matki Kościoła	1984	pielęgniarka
Michalina, s.	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa II)	1976	pielęgniarka
Michalski Ryszard	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1988	kierowca – transport bagażowy
Michałowska Teresa, s.	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XIII)	1976	pielęgniarka
Miechowska Magdalena	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1976	pielęgniarka
Milczarek Stefan	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17” (grupa zielono-biało-czerwona)	1982	kierowca – transport bagażowy
Mioduszewski Stanisław	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1987	kierowca kierownictwa pielgrzymki
Miozga Zbigniew	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17” (grupa czarna)	1982	kierowca – transport bagażowy
Molicki Adam	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17”	1982	kierowca sanepidu
Molon Zbigniew	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17”	1982	kierowca sanepidu
Momot Przemysław	Praska Pielgrzymka Piesza Pomocników Matki Kościoła	1984−1985	elektronik
Napiórkowski Andrzej	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XV − zielona)	1988	kierowca – transport bagażowy
Nawrocka Zofia	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XIV) Radomska Pielgrzymka Piesza	1976 1978	pielęgniarka
Niegowski Wacław	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa II)	1985−1988	kierowca – transport bagażowy
Niegowski Władysław	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa I)	1976 1978−1982 1986	kierowca – transport bagażowy
Niemyjski Tadeusz	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1976 1980	kierowca – transport bagażowy
Nina, s., niepokalanka	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XV)	1987	kierownik sanitariatu

Nazwisko i imię	Nazwa pielgrzymki	Lata udziału w pielgrzymce	Funkcja
Nocoń Edward, o., OSPPE	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1982	przewóz kierownictwa pielgrzymki
Nowakowski Lech	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17” (grupa zielona)	1982	kierowca – transport bagażowy
Nowosielska Hanna	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1976	pielęgniarka
Ochman Jan	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17” (grupa II)	1976 1977, 1981 1985−1988	kierowca – transport sanitarny
Ochman Józef	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa II)	1982, 1987	kierowca – transport bagażowy
Ochman Leszek	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17” (grupa XV – biało-żółta)	1976–1977 1979 1981−1986	kierowca – transport sanitarny
Ochman Marek	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XV)	1981−1986	kierowca – transport bagażowy
Ochman Roman	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XV)	1980	kierowca – transport bagażowy
Orlich Waldemar	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17” (grupa oliwkowa)	1982	kierowca – transport bagażowy
Osiejewski Jan	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XIII)	1982−1987	kierowca – transport bagażowy
Osiński Krzysztof	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XV − biała)	1982−1987	kierowca – transport bagażowy
Otrębski Marek	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa III)	1988	kierowca – transport bagażowy
Otulak Michał	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XV − złota)	1988	kierowca – transport bagażowy
Pachnik Waldemar	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XV – biało-czerwona)	1988	kierowca – transport bagażowy
Pająk Stanisław	Praska Pielgrzymka Piesza Pomocników Matki Kościoła	1987−1988	bagażowy
Pająk Stanisława	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XV − pomarańczowa)	1982−1988	kierowca – transport bagażowy
Pająk Zdzisław	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XV)	1980	kierowca – transport bagażowy
Pastuszko Bogdan	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XII)	1979−1987	kierowca – transport bagażowy

Nazwisko i imię	Nazwa pielgrzymki	Lata udziału w pielgrzymce	Funkcja
Pawlik Elżbieta	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XIV)	1976	pielęgniarka
Pawłowski Jan	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1982–1986	kierowca kierownictwa pielgrzymki
Pelezarska Jolanta	Praska Pielgrzymka Piesza Pomocników Matki Kościoła	1985	pielęgniarka
Penza Henryk	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1988	pomocnik służb technicznych
Perkowski Marian	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa IV)	1979–1987	kierowca – transport bagażowy
Perz Maria	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1982–1987	kierowca kierownictwa pielgrzymki
Pest Zdzisław	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17” (grupa błękitna)	1982	kierowca – transport bagażowy
Pękała Kazimierz	Piesza Pielgrzymka Łomżyńska	1984	lekarz, szef służby medycznej
Piasecka Leokadia	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1987	kierowca – transport bagażowy
Piasecki Bogusław	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa VIII)	1988	kierowca – transport bagażowy
Piasecki Henryk	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1982–1985	kierowca – transport bagażowy
Piasecki Henryk	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa VIII)	1976 1979–1981 1986	wozak
Piechuta Sylwester	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17” (grupa błękitna)	1982	kierowca – transport bagażowy
Pietrusiak Marek, ks.	Piesza Pielgrzymka Podlaska	1981	opiekun sanitariatu
Piotrowski Antoni	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1977	kierowca kierownictwa pielgrzymki
Pisarek Stanisław	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1985–1986	kierowca – transport bagażowy
Piwowarski Andrzej	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XVI)	1976	kierowca – transport bagażowy
Plewko Janusz	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17” (grupa czarno-biała)	1982	kierowca – transport bagażowy

Nazwisko i imię	Nazwa pielgrzymki	Lata udziału w pielgrzymce	Funkcja
Ploch Waldemar	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XV – biało-czerwona)	1982−1986	kierowca – transport bagażowy
Ploch Zdzisław	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1985−1987	kierowca – transport bagażowy
Płoszaj Marek	Praska Pielgrzymka Piesza Pomocników Matki Kościoła	1984	kwatermistrz
Podlejska Maria	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa III)	1976	pielęgniarka
Pokropowicz Waldemar	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XI)	1976−1979	kierowca – transport bagażowy
Popis Wiesław	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1979	kierowca – transport bagażowy
Porewska Małgorzata	Praska Pielgrzymka Piesza Pomocników Matki Kościoła	1985	pielęgniarka
Potreć Katarzyna	Praska Pielgrzymka Piesza Pomocników Matki Kościoła	1984	pielęgniarka
Prasał	Tomaszowska Piesza Pielgrzymka	1976−1988	pielęgniarka
Prokop Krzysztof	Radomska Pielgrzymka Piesza	1978	porządkowy
Prus Stanisław	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1979−1987	kierowca kierownictwa pielgrzymki
Pruszkowski Tomasz	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XV − purpurowa)	1988	kierowca – transport bagażowy
Pruszyńska Regina	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17”	1982	kierowca przewodnika
Prystawko Teresa	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa IV)	1976	pielęgniarka
Przedpałska Antonina	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa IX)	1976	pielęgniarka
Ptaszek Zofia	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XIV)	1976	pielęgniarka
Pukownik Edward	Radomska Pielgrzymka Piesza	1984	kierownik służby technicznej
Purwin Władysława	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1977, 1979 1980−1983	pielęgniarka (współodpowiedzialna za sanitariat)
Puszkiewicz Gabriela	Praska Pielgrzymka Piesza Pomocników Matki Kościoła	1984	lekarz

Nazwisko i imię	Nazwa pielgrzymki	Lata udziału w pielgrzymce	Funkcja
Radziwonka Honorata	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa VII)	1976	pielęgniarka
Rejsorf Władysław	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1988	szef służb technicznych
Rembisz Zbigniew	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17”	1982	kierowca służby porządkowej
Rębacz Barbara	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XIII)	1976	pielęgniarka
Rękawek Stanisław, ks., SAC	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17”	1977	kwatermistrz
Rogatko Krzysztof	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1987	kierowca – transport bagażowy
Rogatko Zdzisław	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1985−1986	kierowca – transport bagażowy
Rosiński Włodzimierz	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1988	kierowca – transport bagażowy
Róża	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XII)	1976	pielęgniarka
Runociecka Iwona	Praska Pielgrzymka Piesza Pomocników Matki Kościoła	1985	zastępca szefa biura informacji
Ruszkowska Maria	Praska Pielgrzymka Piesza Pomocników Matki Kościoła	1984−1988	obsługa biura informacji
Rusztecki Marek	Praska Pielgrzymka Piesza Pomocników Matki Kościoła	1984−1985	sanepid
Ryczywolski Janusz	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XV − żółta)	1980−1987	kierowca – transport bagażowy
Ryczywolski Ryszard	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XV − zielona)	1976−1985 1987	kierowca – transport bagażowy
Ryjak Edward	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa VIII)	1977−1980	kierowca samochodu bagażowego
Ryś Jerzy	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa V) (grupa XVI)	1976 1978−1987	kierowca – transport bagażowy
Ryś Leszek	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1977−1978	kierowca samochodu bagażowego
Ryśkiewicz Zdzisław	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1985	kierowca – transport bagażowy

Nazwisko i imię	Nazwa pielgrzymki	Lata udziału w pielgrzymce	Funkcja
Sabiniak Jerzy	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1976	sanitariusz
Sabiniak Krystyna	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa IV)	1976	pielęgniarka
Sadłowski Janusz	Radomska Pielgrzymka Piesza	1978	kierownik służby porządkowej
Sadoch Regina	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17” (grupa błękitno-biała)	1982	kierowca – transport bagażowy
Sadoch Zygmunt	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17”	1976–1977	kierowca – transport bagażowy
Samociuk Bogumiła	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XIV)	1976	pielęgniarka
Sawicki Edmund	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17”	1982	kierowca – transport chorych
Siatkowski Wiesław	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa I) (grupa IV)	1976 1982−1985 1987	kierowca – transport bagażowy
Siemiątkowski Włodzimierz	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1976, 1986	kierowca – transport bagażowy
Sienkiewicz Mieczysław	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1977	kierowca – transport bagażowy
Siudziński Andrzej	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XV − zielona)	1978 1981−1985 1987	kierowca – transport bagażowy
Skalska Magdalena	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa VI)	1976	pielęgniarka
Skorupska Bożena	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XIV)	1976	pielęgniarka
Skupiewski Leszek	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa IV)	1988	kierowca – transport bagażowy
Skwarek Elżbieta	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1987	kierowca – transport bagażowy
Skwierczyński Jerzy	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XVI)	1976	sanitariusz
Słowiński Ireneusz	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17” (grupa czerwona)	1982	kierowca – transport bagażowy
Smogorzewski Marek, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17”	1979	szef służb porządkowych

Nazwisko i imię	Nazwa pielgrzymki	Lata udziału w pielgrzymce	Funkcja
Smolic Maria	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XII)	1976	pielęgniarka
Snochowski Jerzy	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17” (grupa fioletowa)	1982	kierowca – transport bagażowy
Sobieraj Ewa	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XVI)	1976	pielęgniarka
Sobótka Antoni	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1980	kierowca – transport bagażowy
Solecka Teresa	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1986	kierowca kierownictwa pielgrzymki
Solecki Roman	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17” (grupa żółta)	1982	kierowca – transport bagażowy
Sołta Marcin	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XII)	1976	pielęgniarka
Sowa Maria	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa III)	1976	pielęgniarka
Stążecki Andrzej	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa X)	1988	kierowca – transport bagażowy
Stążecki Leszek	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa X)	1988	kierowca – transport bagażowy
Stolarska Iwona	Praska Pielgrzymka Piesza Pomocników Matki Kościoła	1984	zastępca szefa biura informacji
Strzykała Stanisława	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1979−1980	pielęgniarka (współodpowiedzialna za sanitariat)
Studziński Andrzej	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XV)	1979−1981 1986	kierowca – transport bagażowy
Swęd Piotr	Radomska Pielgrzymka Piesza	1982	szef ochrony
Szabalska Stefania	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XI)	1976	pielęgniarka
Szarejko Henryk Marian, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17”	1976	serwis techniczny
Szatkowski Wiesław	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa IV)	1982	kierowca – transport bagażowy
Szczepaniak Henryk	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XV − niebieska)	1978−1979 1982	kierowca – transport bagażowy

Nazwisko i imię	Nazwa pielgrzymki	Lata udziału w pielgrzymce	Funkcja
Szczepanik Henryk	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1985−1987	kierowca – transport bagażowy
Szczepańska Barbara	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17”	1982	kierowca biura rzeczy znalezionych
Szczudliński Stanisław	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa VII)	1977−1988	kierowca samochodu bagażowego
Szkolik Piotr	Praska Pielgrzymka Piesza Pomocników Matki Kościoła	1987−1988	kierowca księdza przewodnika
Szlanta Józef	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1978, 1980	kierowca kierownictwa pielgrzymki
Szlanta Wacław	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1979−1987	kierowca kierownictwa pielgrzymki
Szrek Józef, ks.	Piesza Pielgrzymka Podlaska	1981	kwatermistrz
Szuflita Urszula	Piesza Pielgrzymka Młodzieży Nieprzystosowanej i Uzależnionej	1986	pielęgniarka
Świetlik Jerzy	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17” (grupa biała)	1982	kierowca – transport bagażowy
Świetlik Marek	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17” (grupa błękitno-zielona)	1982	kierowca – transport bagażowy
Święcicki Janusz	Praska Pielgrzymka Piesza Pomocników Matki Kościoła	1984−1985	kwatermistrz
Świętochowska Zofia	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XV)	1977−1979	kierowca samochodu bagażowego
Świętochowski Andrzej	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XV − czerwona)	1980−1985 1987	kierowca – transport bagażowy
Świętochowski Mirosław	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1986	kierowca – transport bagażowy
Tadeusz	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1982	kierowca o. Stanisława
Talar Stanisław	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17” (grupa żółto-zielono-czarna)	1982	kierowca – transport bagażowy
Tendorf Włodzimierz, ks.	Piesza Pielgrzymka Podlaska	1984	szef służb porządkowych
Tracz	Radomska Pielgrzymka Piesza	1982	lekarz

Nazwisko i imię	Nazwa pielgrzymki	Lata udziału w pielgrzymce	Funkcja
Trzaskowska Aleksandra	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1986	kierowca – transport bagażowy
Trzaskowski Adam	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1976	wozak
Trzaskowski Mirosław	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1987	kierowca – transport bagażowy
Trzaszczka Waldemar	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1987	kierowca kierownictwa pielgrzymki
Trzaszczka Wojciech	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1987	kierowca kierownictwa pielgrzymki
Trzcińska Danuta	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa II)	1976	pielęgniarka
Tul Jan	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XI)	1988	kierowca – transport bagażowy
Tyburski Tadeusz	Praska Pielgrzymka Piesza Pomocników Matki Kościoła	1984 1987–1988	aptekarz, sanitariusz
Wanat Ireneusz	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1980	kierowca – transport bagażowy
Wapniarz Krzysztof	Praska Pielgrzymka Piesza Pomocników Matki Kościoła	1984	zastępca szefa bazy noclegowej
Wawer Jerzy	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1985	kierowca – transport bagażowy
Wechichec Gizela	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XII)	1976	pielęgniarka
Wiercioch Maria	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XV)	1976	pielęgniarka
Wilk Henryk	Radomska Pielgrzymka Piesza (grupa 2 złota – podgrupy A i B)	1985	kierowca przewodnika
Wiśniewski Henryk	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17”	1982	kierowca sanitariatu
Włodarczyk Sylwester	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa II)	1976–1988	kierowca – transport bagażowy
Wojdak Janusz	Praska Pielgrzymka Piesza Pomocników Matki Kościoła	1987	kierowca księdza przewodnika
Wojtasik Marian	Tomaszowska Piesza Pielgrzymka	1976–1988	wozak
Woźniak Grzegorz	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1986–1987	kierowca – transport bagażowy

Nazwisko i imię	Nazwa pielgrzymki	Lata udziału w pielgrzymce	Funkcja
Woźniak Piotr	Praska Pielgrzymka Piesza Pomocników Matki Kościoła	1985−1987	techniczny
Woźniak Stefan	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17” (grupa brązowa)	1982	kierowca – transport bagażowy
Woźniak Zbigniew	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17” (grupa amarantowa)	1982	kierowca – transport bagażowy
Wróbel Waldemar	Radomska Pielgrzymka Piesza	1978	porządkowy
Wygocki Bogdan	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17”	1982	kierowca służby porządkowej
Zabielski Grzegorz	Praska Pielgrzymka Piesza Pomocników Matki Kościoła	1985	lekarz
Zając	Radomska Pielgrzymka Piesza	1978	zelatorka
Zalewski	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1982	kierowca służby porządkowej
Zawada Tomasz, ks.	Lubelska Piesza Pielgrzymka	1988	zabezpieczenie techniczne
Zawadzka Zofia	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1976–1977	pielęgniarka
Zembrzuski Andrzej, ks.	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17” Płock	1980–1981	szef służb porządkowych
Znojewska	Radomska Pielgrzymka Piesza	1982	lekarz
Zwolenkiewicz Borysław	Warszawska Pielgrzymka Piesza	1982−1987	szef służby technicznej
Żarski Sławomir, ks.	Piesza Pielgrzymka Podlaska	1981	szef służb medycznej i liturgicznej
Żebrowski	Praska Pielgrzymka Piesza Pomocników Matki Kościoła	1987	aptekarz
Żelazewski Tomasz	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XV − złota)	1982	kierowca – transport bagażowy
Żelisko Kazimierz, ks.	Piesza Pielgrzymka Podlaska	1981	kapelan
Żmuda Piotr	Warszawska Pielgrzymka Piesza „17”	1982	motocyklista służby porządkowej
Żuchowski Feliks	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XV − amarantowa)	1982−1986	kierowca – transport bagażowy

Nazwisko i imię	Nazwa pielgrzymki	Lata udziału w pielgrzymce	Funkcja
Żuchowski Ryszard	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa XV − amarantowa)	1987−1988	kierowca – transport bagażowy
Żurek Barbara	Piesza Pielgrzymka Młodzieży Nieprzystosowanej i Uzależnionej	1988	pielęgniarka

Źródło: AIPN, 0713/130, Sprawa obiektowa z 1976 r., k. 62; AIPN Ra, 08/243, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-78", k. 177, 301–306; AIPN Ra, 08/388, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-79", k. 65–67, 109; AIPN Ra, 08/914, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-84", k. 89, 155–156; AIPN Ra, 08/1053, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-86", k. 219; AIPN Ra, 08/1060, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-88", k. 145; AP, KWPP, 58, s. 7, 9–11, 159, 161–163, 357; *ibidem*, 61, s. 5; *ibidem*, 64, s. 5; *ibidem*, 67, s. 51, 399; *ibidem*, 70, s. 3, 5–7, 131; *ibidem*, 73, s. 7–9, 485–487, 491; *ibidem*, 76, s. 5, 7–9, 335–337, 573, 575; *ibidem*, 78, s. 5, 7, 19–21; *ibidem*, 80, s. 5; *ibidem*, 82, s. 4, 7–9; *ibidem*, 84, s. 5, 7–9; *ibidem*, 86, s. 5, 7–11, 359, 367; *ibidem*, 92, s. 5, 7, 147–149, 151, 493; AZO, KZO, t. 5, s. 36–42; *ibidem*, t. 6, s. 182–186; Relacja ustna Janiny Śmigielskiej, 10 X 2012 r.; Relacja Tadeusza Dratwy dotycząca pielgrzymki tomaszowskiej, 29 XI 2012 r., rkps w zbiorach ks. Lecha Gralaka; Relacja ks. Hieronima Mojżuka dotycząca pielgrzymki łomżyńskiej, 22 XI 2012 r., mps w zbiorach ks. Lecha Gralaka; *Okiem 20-latka Praskiej Pielgrzymki Pieszej*..., s. 83–88.

ANEKS 8
DANE LICZBOWE DOTYCZĄCE SŁUŻB POMOCNICZYCH PIESZYCH PIELGRZYMEK, A TAKŻE POMOCY MEDYCZNEJ UDZIELONEJ W TRAKCIE PIELGRZYMEK W LATACH 1976–1988

A. Warszawska Pielgrzymka Piesza, w tym „17" DA

Rok	Lekarze i farmaceuci	Pielęgniarki dyplomowane zakonne i świeckie, studenci AM, słuchaczki szkół pielęgniarskich, masażyści, sanitariusze, kierowcy służby medycznej	Porady medyczne	Przypadki udzielenia pomocy medycznej	Służby porządkowe	Kierowcy służb porządkowych, transportu bagażowego itp.
1976	2	57	-	-	-	30
1977	25	249	5000	80 000	252	33
1978	25	304	6000	50 509	316	29
1979	44	315	6300	80 000	319	39
1980	30	756	7200	102 523	316	42
1981	39	339	5150	98 670	475	44
1982	43	352	7500	103 000	505	54
1983	14	277	8500	20 200	705	-
1984	26	277	8500	20 200	705	-
1985	30	272	3250	44 390	100	60
1986	31	258	1700	29 878	258	64
1987	26	213	-	-	400	62
1988	34	233	3000	24 000	391	37

B. Radomska Pielgrzymka Piesza

Rok	Lekarze i farmaceuci	Pielęgniarki dyplomowane zakonne i świeckie, studenci AM, słuchaczki szkół pielęgniarskich, masażyści, sanitariusze, kierowcy służby medycznej	Porady medyczne	Przypadki udzielenia pomocy medycznej	Służby porządkowe	Kierowcy służb porządkowych, transportu bagażowego itp.
1976	-	-	-	-	-	1
1978	1	72	-	-	20	-

Rok	Lekarze i farmaceuci	Pielęgniarki dyplomowane zakonne i świeckie, studenci AM, słuchaczki szkół pielęgniarskich, masażyści, sanitariusze, kierowcy służby medycznej	Porady medyczne	Przypadki udzielenia pomocy medycznej	Służby porządkowe	Kierowcy służb porządkowych, transportu bagażowego itp.
1979	8	30	-	-	-	-
1984	10	52	-	-	-	-
1985	-	50	-	-	-	-
1986	25	239	-	-	105	-
1987	-	96	-	-	114	20
1988	23	270	-	-	104	-

C. Lubelska Piesza Pielgrzymka

Rok	Lekarze i farmaceuci	Pielęgniarki dyplomowane zakonne i świeckie, studenci AM, słuchaczki szkół pielęgniarskich, masażyści, sanitariusze, kierowcy służby medycznej	Porady medyczne	Przypadki udzielenia pomocy medycznej	Służby porządkowe	Kierowcy służb porządkowych, transportu bagażowego i itp.
1984	15	170	-	-	-	-
1986	12	120	-	-	-	-
1987	19	-	-	-	-	-

D. Piesza Pielgrzymka Podlaska

Rok	Lekarze i farmaceuci	Pielęgniarki dyplomowane zakonne i świeckie, studenci AM, słuchaczki szkół pielęgniarskich, masażyści, sanitariusze, kierowcy służby medycznej	Porady medyczne	Przypadki udzielenia pomocy medycznej	Służby porządkowe	Kierowcy służb porządkowych, transportu bagażowego itp.
1981	1	2	-	-	-	-
1984	12	261	-	-	-	-
1986	14	270	-	-	-	-

E. Piesza Pielgrzymka Łomżyńska

Rok	Lekarze i farmaceuci	Pielęgniarki dyplomowane zakonne i świeckie, studenci AM, słuchaczki szkół pielęgniarskich, masażyści, sanitariusze, kierowcy służby medycznej	Porady medyczne	Przypadki udzielenia pomocy medycznej	Służby porządkowe	Kierowcy służb porządkowych, transportu bagażowego itp.
1984	5	37	-	-	-	-
1986	30	-	-	-	-	-
1987	14	270	-	-	-	-
1988	4	30	-	-	-	-

F. Praska Pielgrzymka Piesza Pomocników Matki Kościoła

Rok	Lekarze i farmaceuci	Pielęgniarki dyplomowane zakonne i świeckie, studenci AM, słuchaczki szkół pielęgniarskich, masażyści, sanitariusze, kierowcy służby medycznej	Porady medyczne	Przypadki udzielenia pomocy medycznej	Służby porządkowe	Kierowcy służb porządkowych, transportu bagażowego itp.
1984	2	-	-	-	-	-
1985	1	4	-	-	-	-
1987	-	2	-	-	-	-
1988	-	-	-	-	-	6

G. Piesza Praska Pielgrzymka Rodzin

Rok	Lekarze i farmaceuci	Pielęgniarki dyplomowane zakonne i świeckie, studenci AM, słuchaczki szkół pielęgniarskich, masażyści, sanitariusze, kierowcy służby medycznej	Porady medyczne	Przypadki udzielenia pomocy medycznej	Służby porządkowe	Kierowcy służb porządkowych, transportu bagażowego itp.
1984	2	3	-	-	8	-
1985	-	6	-	-	-	-
1986	5	-	-	-	-	-

H. Białostocka Piesza Pielgrzymka

Rok	Lekarze i farmaceuci	Pielęgniarki dyplomowane zakonne i świeckie, studenci AM, słuchaczki szkół pielęgniarskich, masażyści, sanitariusze, kierowcy służby medycznej	Porady medyczne	Przypadki udzielenia pomocy medycznej	Służby porządkowe	Kierowcy służb porządkowych, transportu bagażowego itp.
1987	1	4	-	-	17	3
1988	5	17	-	-	20	3

I. Warszawska Akademicka Pielgrzymka Diecezjalna

Rok	Lekarze i farmaceuci	Pielęgniarki dyplomowane zakonne i świeckie, studenci AM, słuchaczki szkół pielęgniarskich, masażyści, sanitariusze, kierowcy służby medycznej	Porady medyczne	Przypadki udzielenia pomocy medycznej	Służby porządkowe	Kierowcy służb porządkowych, transportu bagażowego itp.
1983	10	-	-	-	-	-
1984	8	90	-	-	-	-
1986	10	209	-	-	-	-

Źródło: AIPN, 01419/416, Sprawa obiektowa krypt. „Wycieczka", Ocena przebiegu II pieszej pielgrzymki z Białegostoku do Częstochowy, sporządzona przez mł. insp. Wydziału IV WUSW w Białymstoku szer. Piotra Wasilko, 22 VIII 1988 r., k. 454–456; *ibidem*, Informacja naczelnika Wydziału IV WUSW w Łomży mjr. Marka Marczaka dotycząca przebiegu V Pieszej Pielgrzymki Łomżyńskiej na Jasną Górę, sporządzona dla Wydziału I Departamentu IV, 16 VIII 1988 r., k. 491–494; AIPN Ra, 08/243, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-78", Informacja st. insp. Wydziału III KW MO por. Tadeusza Żabińskiego dotycząca RPP, uzyskana w formie kroniki od TW ps. „Maks", 1 IX 1978 r., k. 301–306; AIPN Ra, 08/1055, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-87", Pismo kierownika pielgrzymki radomskiej ks. Zdzisława Domagały do WdsW UW w Radomiu w sprawie przyznania dodatkowego przydziału paliwa do samochodów obsługujących RPP, 27 VII 1987 r., k. 144; AP, KWPP, 58, Pismo kierownika WPP o. Leona Chałupki do WSW Prezydium DRN w Warszawie w sprawie wyrażenia zgody na użycie samochodów w czasie pielgrzymki (wraz z załącznikiem nr 1: Wykaz pojazdów samochodowych), 16 VII 1976 r., s. 9–11; *ibidem*, 58, Obsada medyczna grup 260 WPP na Jasną Górę, b.d., s. 161–163; *ibidem*, 58, Kierowcy i samochody grupy 17 260 WPP, b.d., s. 357; *ibidem*, 61, Pismo kierownika WPP o. Leona Chałupki do WSW Prezydium DRN w Warszawie w sprawie udzielenia zgody na organizację WPP (wraz z załącznikiem nr 2: Pojazdy samochodowe), 7 VII 1977 r., s. 5; *ibidem*, 62, Sprawozdanie z 266 WPP na Jasną Górę w dniach 6–15 VIII 1977 r., sporządzone przez kierownika WPP o. Leona Chałupkę, 14 VIII 1977 r., s. 311–313; *ibidem*, 62, Księga zapisów, b.d., s. 709; *ibidem*, 64, Pismo kierownika WPP o. Leona Chałupki do WSW Prezydium DRN w Warszawie w sprawie udzielenia zgody na organizację WPP (wraz z załącznikiem nr 2: Pojazdy samochodowe), 1 VII 1978 r., s. 5; *ibidem*, Sprawozdanie z 267 WPP na Jasną Górę w dniach 6–15 VIII 1978 r., sporządzone przez kierownika WPP o. Leona Chałupkę, 12 IX 1978 r., s. 367–369; *ibidem*, 67, Pismo kierownika WPP o. Tarsycjusza Noconia do WSW Prezydium DRN w Warszawie w sprawie udzielenia zgody na organizację WPP (wraz z załącznikiem nr 2 (c): Wykaz właścicieli samochodów przeznaczonych do przewozu bagaży), 2 VII 1979 r., s. 51; *ibidem*, 67, Sprawozdanie z 268 WPP na Jasną Górę w dniach 6–14 VIII 1979 r., sporządzone przez kierownika 268 WPP o. Tarsycjusza Noconia, 31 VIII 1979 r., s. 615–617; *ibidem*,

70, Pismo kierownika WPP o. Tarsycjusza Noconia do WSW Prezydium DRN w Warszawie w sprawie udzielenia zgody na organizację WPP (wraz z załącznikiem nr 2: Kierowcy jadący w WPP w 1980 r.), 25 VI 1980 r., s. 5; *ibidem*, 70, Sprawozdanie z 269 WPP na Jasną Górę w dniach 5–14 VIII 1980 r., sporządzone przez kierownika 268 WPP o. Tarsycjusza Noconia, 30 VIII 1980 r., s. 405–407; *ibidem*, 73, Pismo kierownika WPP o. Tarsycjusza Noconia do WSW Prezydium DRN w Warszawie w sprawie udzielenia zgody na organizację WPP (wraz z załącznikiem nr 2: Kierowcy jadący w 270 WPP w 1981 r.), 15 VI 1981 r., s. 7–9; *ibidem*, 73, Sprawozdanie z 270 WPP na Jasną Górę w dniach 6–14 VIII 1980 r., sporządzone przez kierownika 270 WPP o. Tarsycjusza Noconia, 14 IX 1981 r., s. 639–641; *ibidem*, 76, Pismo kierownika WPP o. Tarsycjusza Noconia do WSW Prezydium DRN w Warszawie w sprawie udzielenia zgody na organizację WPP (wraz z załącznikiem nr 2: Kierowcy jadący w 271 WPP w 1982 r.), 12 VI 1982 r., s. 7; *ibidem*, 76, Sprawozdanie z 271 WPP na Jasną Górę w dniach 6–14 VIII 1982 r., sporządzone przez kierownika WPP o. Tarsycjusza Noconia, 15 IX 1982 r., s. 549; *ibidem*, 78, Sprawozdanie z 272 WPP na Jasną Górę w dniach 6–14 VIII 1983 r., sporządzone przez kierownika WPP o. Tarsycjusza Noconia, 15 IX 1983 r., s. 481–485; *ibidem*, 80, Charakterystyka 273 WPP, opracowana przez kierownika WPP o. Szczepana Kośnika, 7 IX 1984 r., s. 271–273; *ibidem*, 82, Pismo kierownika WPP o. Szczepana Kośnika do WSW Prezydium DRN w Warszawie w sprawie udzielenia zgody na organizację WPP (wraz z załącznikiem nr 2: Kierowcy jadący w 274 WPP w 1985 r.), 23 VII 1985 r., s. 7–9; *ibidem*, 82, Sprawozdanie z 274 WPP w 1985 r., sporządzone przez kierownika WPP o. Szczepana Kośnika, b.d., s. 289–291; *ibidem*, 84, Pismo kierownika WPP o. Szczepana Kośnika do WSW Prezydium DRN w Warszawie w sprawie udzielenia zgody na organizację WPP (wraz z załącznikiem nr 2: Kierowcy jadący w 275 WPP w 1985 r.), 23 VII 1985 r., s. 7–9; *ibidem*, 84, Pielgrzymki przybyłe na Święto Wniebowzięcia NMP, 15 VIII 1986 r., s. 311; *ibidem*, 84, Sprawozdanie z 275 WPP w sierpniu 1986 r., sporządzone przez kierownika WPP o. Szczepana Kośnika, 20 VIII 1986 r., s. 355–359; *ibidem*, 86, Pismo kierownika WPP o. Szczepana Kośnika do WSW Prezydium DRN w Warszawie w sprawie udzielenia zgody na organizację WPP (wraz z załącznikiem nr 2: Kierowcy jadący w 276 WPP w 1987 r., 15 VII 1987 r.), s. 7–9; *ibidem*, 86, Sprawozdanie z 276 WPP w 1987 r., sporządzone przez kierownika WPP o. Szczepana Kośnika, b.d., s. 355–357; *ibidem*, 92, Pismo kierownika WPP o. Szczepana Kośnika do WSW Prezydium DRN w Warszawie w sprawie zgody na organizację WPP (wraz z załącznikiem nr 2: Kierowcy – przewoźnicy bagaży w 277 WPP), 22 VI 1988 r., s. 7; *ibidem*, 92, Sprawozdanie z 277 WPP w 1988 r., sporządzone przez kierownika WPP o. Szczepana Kośnika, b.d., s. 491–493; P. Jaśkiewicz, P. Turzyński, D. Osiej, *W drodze do Matki*..., s. 33.

ANEKS 9
INTENCJE MODLITEWNE POWIERZANE BOGU I MATCE BOŻEJ PODCZAS MODLITWY RÓŻAŃCOWEJ I WĘDRÓWKI PIELGRZYMÓW

Rok	Intencje modlitewne
1976	„Za obudzenie się z letargu narodu polskiego"; „za niesprawiedliwie uwięzionych"; „o obudzenie się z letargu narodów słowackiego i węgierskiego"; „za młodzież i cały naród polski"; „o zniesienie ustawy o ludobójstwie z 1956 r."; „za tych, którzy idą w pielgrzymce, by przekazać, co się dzieje"; „za katolików w Polsce, by nie traktowano ich jak ludzi drugiej kategorii"; „za zaginionych żołnierzy na terenie ZSRR"; „za ofiary katyńskie i prawdę o Katyniu"; „za brata, który z głupoty wstąpił do PZPR"; „o wyeliminowanie z bytu narodu plagi pijaństwa"; „za robotników Ursusa i Radomia niesprawiedliwie więzionych"; „za brać kapucyńską Nowego Miasta i parafian"; „za niewinnie sądzonych robotników, którzy bronili swych praw do życia"; „za ofiary stalinizmu"; „za pomordowanych w Poznaniu w 1956 r., podczas zajść w marcu 1968 r., w czasie wydarzeń grudniowych oraz podczas wydarzeń czerwcowych 1976 r."; „za katolików prześladowanych w Polsce i w krajach socjalistycznych"; „za żołnierzy WP poległych w walkach na Zachodzie i za żołnierzy AK"; „za poległych na Węgrzech w 1956 r. i Czechosłowacji w 1967/[19]68".
1977	„Za rządzących państwem, by stanęli w pełni odpowiedzialności przed całym narodem za klęskę gospodarczą, do jakiej doprowadzili nasz kraj"; „za walczących za wolność"; „o swobodne wypowiadanie myśli, by osoby nie były szykanowane"; „o zmiłowanie PZPR nad Polakami"; „o przestrzeganie konstytucji"; „o przywrócenie religii w szkole"; „za ROPCiO"; „o nieodciąganie dzieci od Kościoła"; „o likwidację bezrobocia"; „o tolerancję i wolność dla dzieci, które chcą wstąpić do zakonów"; „o wprowadzenie zakazu przerywania ciąży"; „za KOR".
1978	„Aby nie odbierano wierzącym stanowisk za wiarę"; „aby nie wydzierano Boga najmłodszym"; „za tych, co utracili stanowiska, twarze i uczelnie"; „za rodziny uczestników pielgrzymki"; „za duszę papieża Pawła VI"; „o wytrwanie tych, którzy zwątpili w swoje siły i powątpiewają w możliwość dotarcia z pielgrzymką na Jasną Górę"; „za rodziny pątników"; „za wszystkich chrześcijan, by Bóg raczył ich przyprowadzić do jedności"; „by Bóg raczył oczyścić miłość własną, samolubstwo i zapatrzenie w siebie"; „za miłość i pokój w rodzinach polskich"; „by Bóg wśród rodaków żyjących na emigracji odnowił zgodę i obudził uczucia wzajemnej życzliwości"; „za rząd, żeby się opamiętał"; „za naszych starych kolegów, studentów poległych z rąk okupanta niemieckiego w czasie II wojny światowej − byśmy byli godnymi następcami ich patriotycznej ofiary"; „Boże, uwolnij Polaków, którzy siedzą w więzieniach moskiewskich za wiarę, oraz tych z więzień polskich, którzy walczą o sprawiedliwość i sprzeciwili się bezprawiu"; „za wolność chrześcijańską w ZSRR, za wolność Polaków w ZSRR, za kraj, w którym kościoły zamienia się na magazyny cementu"; „aby studiujący w ZSRR nie utracili wiary"; „by Bóg natchnął tych panów [funkcjonariuszy SB prowadzących działania dezintegracyjne – L.G., P.T.]"; „za ludzi ciężko pracujących, żeby byli sprawiedliwie wynagradzani"; „za wysłanników szatana, idących w pielgrzymce służbowo"; „za stolicę, by świeciła przykładem w dzisiejszych czasach".

Rok	Intencje modlitewne
1979	„W intencji Ojczyzny, która tak bardzo wycierpiała w czasie II wojny światowej"; „za pomordowanych w obozie oświęcimskim"; „za tych, którzy zginęli, broniąc granic Polski"; „za tych, którzy zginęli w powstaniu warszawskim, a którym, choć można było, nie udzielono pomocy"; „za poległych w powstaniu warszawskim, w którym wojska radzieckie i polskie nie udzieliły możliwej pomocy"; „o poprawę ogólnej sytuacji społeczno-gospodarczej w kraju przez nawiedzenie osób będących u władzy"; „w intencji Jana Pawła II"; „za zmarłego papieża Pawła VI"; „za tych, co zostali zamordowani w rotundzie PKO"; „za Dmowskiego, który po 120 latach niewoli podpisał traktat wersalski, oddając w ten sposób Polskę pod ponowny zabór Rosji"; „za tych, co zginęli w Katyniu", „za tych, co nie mogą powrócić do Polski"; „w intencji papieża, aby mógł mówić prawdę nie tylko na Zachodzie, ale i na placu Czerwonym w Moskwie, i w Pekinie".
1980	„Za tych, co nie mogą wziąć udziału w pielgrzymce, i za tych, co odeszli od Boga"; „o mężne wyznawanie wiary publicznie"; „za tych, co oddają się w usługę szatańskiego programu ateizacji narodu, grzesząc w ten sposób przeciw Duchowi Św[iętemu], by uzyskali Boże przebaczenie i sami naprawili swój błąd"; „za rodziny, aby były kolebką wychowania religijnego"; „za młodzież naszą polską, a szczególnie polecajmy tych tutaj w tej naszej pielgrzymce, aby była zawsze wierna Bogu, Chrystusowi i Maryi"; „o nawrócenie ludzi Wschodu i aby mogli katolicy mężnie wyznawać wiarę w Chrystusa, bez przeszkód"; „za wszystkie narody, które cierpią prześladowania i nie mają wolności religijnej, aby i oni mogli spotkać Chrystusa"; „za zaginionych w tragicznym wypadku lotniczym"; „za narody pobratymcze, aby uzyskały prawdziwą wolność"; „za urodzaj, który polepszy sytuację w kraju"; „za zmarłych pielgrzymów"; „za owocną podróż Ojca Św[iętego] do Brazylii"; „za zamordowanych w Katyniu"; „za tych, co zginęli na Sybirze"; „za otrzymanie lokalizacji kościoła w Olsztynie"; „za otrzymanie lokalizacji kościoła we Wrocławiu-Popowicach"; „za tych, co giną w Afganistanie, Boliwii i innych krajach"; „o poprawę złej sytuacji w rolnictwie, spowodowanej pogodą".
1981	„Za władze PRL, aby zrozumiały, jaką rolę w historii odegrał ZSRR, i [...] uwolniły nasze społeczeństwo od państwa, które deklaruje przyjaźń, a w rzeczywistości wyniszcza naród polski"; „aby władza liczyła się z wolą narodu"; „za chorego papieża"; „za Ojczyznę, aby ludzie nie musieli (decydować się) na różne formy manifestacji i ostateczność w walce o sprawiedliwość i słuszne prawa"; „o sprawiedliwy podział chleba"; „o dobre zbiory, by nie było głodu w naszym kraju"; „za pomyślny rozwój rolnictwa"; „w intencji ładu, spokoju i porządku"; „za siebie"; „za tych, co doprowadzili do bałaganu w Polsce"; „za spokój i pokój w Polsce"; „o to, by Polska nie wpadła w większe tarapaty"; „o opamiętanie rozpalonych umysłów, bez względu na przynależność organizacyjną"; „o uczciwą pracę Polaków"; „ażeby we wszystkich krajach socjalistycznych swobody religijne były takie same jak w Polsce".
1982	„Za internowanych i więzionych za przekonania"; „o zniesienie stanu wojennego"; „za papieża, aby cieszył się dobrym zdrowiem i mógł jak najszybciej odwiedzić Ojczyznę"; „za Ojczyznę, aby mimo trudności i niebezpieczeństw nie zatraciła drogi wiodącej do Jezusa i Maryi"; „za naszych braci na Madagaskarze"; „za żyjących w odosobnieniu, Lecha Wałęsę i innych"; „za rodzinę Sobierajów z Radomia dotkniętą represjami władz"; „aby ustał w Polsce, od wieków spragnionej wolności, przygnębiający stan wojenny"; „o powrót do zdrowia Jana Rejczaka [internowanego działacza radomskiej „Solidarności"– L.G., P.T.]; „do MB o przezwyciężenie kryzysu"; „za »Solidarność« i odwieszenie działalności [związku]"; „za skrzywdzonych robotników radomskich"; „za internowanych i więzionych działaczy »Solidarności« i ich rodziny"; „za zwycięstwo dobra i sprawiedliwości"; „za uwięzionych obrońców robotników – niech ich cierpienie wyjedna nam większą miłość i solidarność"; „o wolność i pokój dla aresztowanych"; „za krzywdy, które naród ponosi"; „by rządzący podejmowali tylko dobre decyzje"; „by społeczeństwo podejmowało tylko dobre decyzje"; „aby wojsko powróciło do koszar, gdzie ich miejsce"; „aby po wyjściu

Rok	Intencje modlitewne
	[z internowania] L[ech] Wałęsa nie miał kontaktu z niedobrymi ludźmi"; „za walczących ateistów, aby zrozumieli swój błąd i wrócili do Boga".
1983	„Za Ojczyznę i bliźnich"; „o wolność dla kraju i poszanowanie godności człowieka"; „za tych, co potrzebują pomocy – uwięzionych, chorych, papieża"; „za internowanych"; „za przebywających w więzieniach"; „za wolną Polskę"; „o zahamowanie laicyzacji ze Wschodu i [z] Zachodu"; „o uwolnienie pozostałych uwięzionych"; „za pokrzywdzonych"; „za Lecha Wałęsę"; „za umęczonych"; „za prześladowanych"; „za zmarłych"; „za zabitych w stanie wojennym".
1984	„Za ks. Popiełuszkę, aby wytrwał w spokoju i odwadze"; „za tych, co wyrzekli się wiary"; „za tych, co są w pracy w ZSRR"; „by uczciwych ludzi nie więziono i nie było więźniów politycznych"; „żeby przywódcy »Solidarności« byli wytrwali"; „za Kościół na Litwie i [w] Rosji"; „za dzieci wojskowych, funkcjonariuszy partyjnych oraz pewnej części inteligencji, niemogącej chodzić do kościoła"; „za uwięzionych, obok których przechodzimy"; „za tych, co siedzą niewinnie, i za tych winnych"; „za wszystkich, którzy zginęli w obronie Ojczyzny, abyśmy mieli przywódców, którzy będą mieli na uwadze dobro narodu"; „o zwycięstwo narodu, aby chciał być wolny", „za więzionych za przekonania w Polsce".
1985	„Za ks. Popiełuszkę"; „za siedzących w więzieniach"; „za ojca Warszawy – [księdza] Jerzego"; „za rolników, którym zabrano ziemię"; „za płaczące dzieci, którym nie dają się modlić"; „za pomordowanych robotników Wybrzeża i Warszawy"; „za patronów Rusi i Litwy, za męstwo, odwagę i »Solidarność«".
1986	„Za Ojczyznę"; „o poszanowanie godności ludzkiej w naszej Ojczyźnie, aby nie było w niej prześladowanych z powodu przekonań"; „za papieża i powodzenie w jego pielgrzymkach do szeregu krajów"; „za Kościół, by się zjednoczył"; „za naród, by przy Kościele i Maryi w następnym 1000-leciu cieszył się prawdziwą wolnością sumienia i wyznania".
1987	„O pozwolenie na budowę seminarium i kościołów".
1988	„Za papieża"; „za chorych i kalekich"; „za wszystkich pielgrzymów"; „za powrót przemienionych"; „za tych, co intelekt wykorzystują dla dobra reżimu"; „o uwolnienie więźniów politycznych"; „o rychłą beatyfikację ks. J[erzego] Popiełuszki"; „za pomordowanych w PRL po 1945 r."; „za papieża Jana Pawła II – aby nadal podejmował mądre decyzje na Stolicy Piotrowej".

Źródło: AIPN, 0713/130, Sprawa obiektowa z 1976 r., Szyfrogram naczelnika Wydziału IV KW MO w Piotrkowie Trybunalskim ppłk. Ryszarda Pedy (z up. por. Stefan Kołat) dotyczący WPP, 12 VIII 1976 r., k. 41–42; *ibidem*, Szyfrogram ppłk. Ryszarda Pedy (z up. por. Stefan Kołat) dotyczący WPP, 10 VIII 1976 r., k. 44–45; *ibidem*, Szyfrogram ppłk. Ryszarda Pedy (z up. por. Stefan Kołat) dotyczący WPP, 9 VIII 1976 r., k. 49–50; *ibidem*, Kronika 260 pieszej pielgrzymki z Warszawy do Częstochowy w dniach 6–16 VIII 1976 r., b.d., k. 10; *ibidem*, Informacja zastępcy komendanta stołecznego MO ds. SB płk. Edwarda Kasperskiego dotycząca 260 pielgrzymki pieszej z Warszawy do Częstochowy, 18 VIII 1976 r., k. 17; *ibidem*, Informacja dyrektora Departamentu IV MSW gen. bryg. Konrada Straszewskiego dotycząca przygotowań do 260 WPP do Częstochowy, 31 VII 1976 r., k. 82; *ibidem*, Informacja gen. bryg. Konrada Straszewskiego dotycząca niektórych aspektów społeczno-politycznych i organizacyjnych 260 pieszej pielgrzymki z Warszawy do Częstochowy, 28 VIII 1976 r., k. 87; AIPN Ra, 08/124, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-77", Szyfrogram zastępcy naczelnika Wydziału IV KS MO mjr. Edwarda Augustyniaka dotyczący WPP, 6 VIII 1977 r., k. 86–88; *ibidem*, Szyfrogram naczelnika Wydziału IV KW MO w Piotrkowie Trybunalskim por. Aleksandra Chorążego (z up. por. Stefan Kołat), 9 VIII 1977 r., k. 92–96; AIPN Ra, 08/243, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-78", Szyfrogram zastępcy naczelnika Wydziału IV KW MO w Radomiu kpt. Jana Turczynowskiego

dotyczący WPP i RPP, 7 VIII 1978 r., k. 188–191; *ibidem*, Szyfrogram zastępcy naczelnika Wydziału IV KW MO w Radomiu kpt. Jana Turczynowskiego dotyczący WPP i RPP, 9 VIII 1978 r., k. 233–234; *ibidem*, Notatka służbowa insp. Wydziału IV KW MO w Radomiu ppor. Jerzego Drogosiewicza dotycząca WPP i RPP, 9 VIII 1978 r., k. 235–238; *ibidem*, Szyfrogram naczelnika Wydziału IV KW MO w Piotrkowie Trybunalskim por. Aleksandra Chorążego (z up. kpt. Eugeniusz Kozłowski) dotyczący WPP, 11 VIII 1978 r., k. 263–267; *ibidem*, Notatka służbowa insp. Wydziału IV KW MO w Radomiu plut. Lucjana Koczorowskiego dotycząca „zabezpieczenia" przez niego powitania RPP w kościele św. Jana w Radomiu w dniu 17 VIII 1978 r., 18 VIII 1978 r., k. 279; *ibidem*, Informacja KS MO dotycząca 267 WPP, 22 VIII 1978 r., k. 280–288; AIPN Ra, 08/388, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-79", Notatka urzędowa insp. Wydziału IV KW MO w Radomiu ppor. Lecha Cioka dotycząca RPP, 8 VIII 1979 r., k. 119; *ibidem*, Informacja zastępcy naczelnika Wydziału III KW MO w Radomiu kpt. Jerzego Szumowskiego dla I sekretarza KW PZPR w Radomiu Janusza Prokopiaka i wojewody radomskiego Romana Maćkowskiego dotycząca rozpoczęcia 268 WPP i RPP, 11 VIII 1979 r., k. 137–140; *ibidem*, Szyfrogram zastępcy naczelnika Wydziału IV KS MO mjr. Waldemara Kucharka dotyczący wymarszu 268 WPP, 7 VIII 1979 r., k. 154–156; *ibidem*, Szyfrogram naczelnika Wydziału IV KW MO w Piotrkowie Trybunalskim kpt. Aleksandra Chorążego dotyczący 4 etapu PPW, 10 VIII 1979 r., k. 168–171; AIPN Ra, 08/573, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-80", Szyfrogram naczelnika Wydziału IV KS MO ppłk. Czesława Sulejki dotyczący WPP, 6 VIII 1980 r., k. 137–139; *ibidem*, Notatka służbowa st. insp. Wydziału IV KW MO w Radomiu ppor. Jerzego Gierczaka dotycząca RPP, 7 VIII 1980 r., k. 151; *ibidem*, Szyfrogram zastępcy naczelnika Wydziału IV KS MO mjr. Waldemara Kucharka dotyczący WPP, 8 VIII 1980 r., k. 159–161; *ibidem*, Szyfrogram zastępcy naczelnika Wydziału V Departamentu IV MSW ppłk. Wacława Głowackiego i naczelnika Wydziału IV KW MO w Piotrkowie Trybunalskim kpt. Aleksandra Chorążego dotyczący 3 etapu WPP, 9 VIII 1980 r., k. 204–206; AIPN Ra, 08/668, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-81", Szyfrogram zastępcy komendanta stołecznego MO mjr. Waldemara Kucharka dotyczący WPP, 7 VIII 1981 r., k. 89–90; *ibidem*, Notatka służbowa insp. Wydziału IV KW MO w Radomiu por. Leona Boczka z przekazu TW ps. „Henryk" dotycząca RPP, 7 VIII 1981 r., k. 91–92; *ibidem*, Szyfrogram zastępcy naczelnika Wydziału IV KW MO w Piotrkowie Trybunalskim ppor. Zdzisława Libusza dotyczący WPP, 12 VIII 1981 r., k. 123–126; AIPN Ra, 08/751, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-82", Stenogram z informacji KO ps. „G.S." dotyczący konferencji głoszonych na trasie RPP, sporządzony przez insp. Wydziału IV KW MO w Radomiu ppor. Adama Kawałka, 6 VIII 1982 r., k. 51–52; *ibidem*, Informacja ppor. Adama Kawałka z przekazu KO ps. „G.S." dotycząca RPP, 7 VIII 1982 r., k. 57; Informacja ppor. Adama Kawałka z przekazu KO ps. „G.S." dotycząca RPP, 9 VIII 1982 r., k. 63; *ibidem*, Informacja insp. Wydziału IV KW MO w Radomiu ppor. Andrzeja Murzyna z przekazu TW ps. „Kazio" dotycząca RPP, 10 VIII 1982 r., k. 66; *ibidem*, Informacja ppor. Adama Kawałka z przekazu KO ps. „G.S." dotycząca RPP, 10 VIII 1982 r., k. 67; *ibidem*, Wyciąg z informacji KO ps. „MS" dotyczącej 5 etapu RPP, 10 VIII 1982 r., k. 68; *ibidem*, Informacja ppor. Andrzeja Murzyna z przekazu TW ps. „Kazio" dotycząca przebiegu 5 etapu RPP (Radoszyce–Oleszno), 10 VIII 1982 r., k. 69; *ibidem*, Informacja ppor. Adama Kawałka z przekazu KO ps. „S.G." dotycząca RPP, 12 VIII 1982 r., k. 75; *ibidem*, Informacja ppor. Andrzeja Murzyna z przekazu TW ps. „Kazio" dotycząca RPP, 12 VIII 1982 r., k. 79; *ibidem*, Szyfrogram zastępcy naczelnika Wydziału IV KS MO mjr. Waldemara Kucharka dotyczący wyjścia 271 WPP z Warszawy, 7 VIII 1982 r., k. 122; *ibidem*, Szyfrogram mjr. Waldemara Kucharka dotyczący WPP, 7 VIII 1982 r., k. 126–128; *ibidem*, Szyfrogram naczelnika Wydziału IV KW MO w Radomiu mjr. Jana Turczynowskiego (z up. ppor. Leon Boczek) dotyczący V RPP, 7 VIII 1982 r., k. 134; *ibidem*, Szyfrogram mjr. Jana Turczynowskiego dotyczący listu EP w sprawie wizyty Ojca Świętego Jana Pawła II w Polsce, 8 VIII 1982 r., k. 135; *ibidem*, Szyfrogram naczelnika Wydziału IV KW MO w Piotrkowie Trybunalskim kpt. Aleksandra Chorążego (z up. ppor. Zdzisław Libusz) dotyczący WPP, 9 VIII 1982 r., k. 144; *ibidem*, Szyfrogram kpt. Aleksandra Chorążego (z up. ppor. Zdzisław Libusz) dotyczący WPP, 10 VIII 1982 r., k. 148–152; *ibidem*, Szyfrogram kpt. Aleksandra Chorążego (z up. ppor. Zdzisław Libusz) dotyczący WPP, 12 VIII 1982 r., k. 160–164; AIPN Ra, 08/864, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-83", Szyfrogram kpt. Aleksandra Chorążego dotyczący 272 WPP, 9 VIII 1983 r., k. 106–108; *ibidem*, Szyfrogram naczelnika Wydziału IV KW MO w Piotrkowie Trybunalskim kpt. Aleksandra Chorążego

(z up. zastępca naczelnika mł. chor. A. Baliński) dotyczący WPP, 11 VIII 1983 r., k. 124–128; *ibidem*, Notatka służbowa insp. Wydziału IV KW MO w Radomiu por. Leona Boczka z informacji KO ps. „S.G.", dotycząca RPP, 8 VIII 1983 r., k. 157; *ibidem*, Informacja insp. Wydziału III KW MO w Radomiu mł. chor. T. Borowskiego z przekazu TW ps. „Marta" dotycząca RPP, 16 VIII 1983 r., k. 170; AIPN Ra, 08/914, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-84", Szyfrogram zastępcy naczelnika Wydziału IV WUSW w Piotrkowie Trybunalskim mjr. Sergiusza Dąbrowskiego dotyczący 273 WPP, 9 VIII 1984 r., k. 225–227; *ibidem*, Szyfrogram zastępcy naczelnika RUSW w Grójcu por. Piotra Kordela dotyczący „17" DA WPP, 9 VIII 1984 r., k. 228–230; *ibidem*, Szyfrogram naczelnika Wydziału IV WUSW w Radomiu mjr. Jana Turczynowskiego dotyczący 273 WPP, 8 VIII 1984 r., k. 231–232; *ibidem*, Szyfrogram naczelnika Wydziału IV SUSW mjr. Leszka Wolskiego dotyczący wyjścia WPP, 6 VIII 1984 r., k. 238–239; *ibidem*, Szyfrogram mjr. Leszka Wolskiego dotyczący IV WAPD, 6 VIII 1984 r., k. 242–243; AIPN Ra, 08/1035, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-85", Relacja inspektorów SUSW kpt. C. Chrząszcza, kpt. Kotosa, kpt. Jana Kremera dotycząca 274 WPP, 7 VIII 1985 r., k. 178; *ibidem*, Szyfrogram zastępcy szefa RUSW ds. SB w Białobrzegach por. Wiesława Fruby dotyczący PPP, 18 VIII 1985 r., k. 227; AIPN Ra, 08/1053, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-86", Szyfrogram zastępcy naczelnika Wydziału IV WUSW w Piotrkowie Trybunalskim por. Zdzisława Libusza dotyczący 275 WPP, 10 VIII 1986 r., k. 181–182; *ibidem*, Szyfrogram zastępcy kierownika RUSW w Zwoleniu ds. SB st. sierż. szt. Janusza Korpika dotyczący PPP, 5 VIII 1986 r., k. 227–228; AIPN Ra, 08/1055, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-87", Szyfrogram zastępcy naczelnika Wydziału IV WUSW w Radomiu mjr. Jana Sztylera dotyczący wyjścia RPP, 6 VIII 1987 r., k. 181; AIPN Ra, 08/1060, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-88", Szyfrogram naczelnika Wydziału IV SUSW mjr. Wojciecha Kwiatkowskiego dotyczący 277 WPP, 6 VIII 1988 r., k. 161–163; Szyfrogram st. insp. Wydziału IV WUSW w Radomiu por. Jerzego Dychały dotyczący RPP, 11 VIII 1988 r., k. 217.

ANEKS 10
ROZMIESZCZENIE AGENTURY W WYBRANYCH PIESZYCH PIELGRZYMKACH W LATACH 1976–1988*

Rok	Nazwa pielgrzymki	Liczba grup i liczba pątników	Kontakty operacyjne i tajni współpracownicy ulokowani w poszczególnych pielgrzymkach
1976	265 Warszawska Pielgrzymka Piesza, w tym „17" DA	24 (18 000) 8 (4700)	„A-6", „A-13", „Antoni", „Andrzej", „Ares", „Czarek", „Eryk", „G-3", „Irys", „J.B.-3", „Lotar", „Marek", „Smulski", „Student", „Suliko", „Zbigniew", „Zbyszko", „W-10" oraz 4 KO
	grupa radomska	1 (360)	
1977	266 Warszawska Pielgrzymka Piesza, w tym „17" DA	26 (25 000) 10 (7000)	„A-6", „Adam", „Bogdan", „G-13", „G-5", „G-10", „Heniek", „Junak (KO), „Kamila", „Krzysztof", „Lekarz", „Lotos", „Maks", „Olaf", „Piotr", „Róża", „XX", „Zbyszek", „Zenek", „Zenon", „Zośka"
	grupa radomska	1 (1000)	
1978	267 Warszawska Pielgrzymka Piesza, w tym „17" DA	36 (30 500) 15 (80 000)	„Artos", „Artur", „Czesław", „Ergo", „Grzegorz", „G.T." (KO), „H.Ż." (KO), „Heniek", „Junak" (KO), „J.D." (KO), „J.S." (KO), „Janusz", „Julian", „Karol", „Kruk" *vel* „Miś", „Kozik", „Kusy", „Lekarz", „Maks", „Marcin", „Mirek", „Oset", „Pastor", „Paweł", „Piotr", „Róża", „Sebastian" (KO), „W.B." (KO), „W.S." (KO), „Wiesław", „Zbyszko", „Zośka"
	grupy radomskie	2 (1400)	„Albert", „Jurek"
1979	268 Warszawska Pielgrzymka Piesza, w tym „17" DA	51 (38 000) 26 (10 000)	„Albert", „Bernard", „Bogdan", „G-5", „Grzegorz", „Józef", „Julian", „Maks", „Marek", „Olan", „Paweł", „Piotr", „Radosław", „Robert", „Szymon", „Wąkop", „Wiktor" „Wojtek", „Zośka" oraz 3 TW z kręgów duchowieństwa
	1 Radomska Pielgrzymka Piesza	3 (2200)	
1980	269 Warszawska Pielgrzymka Piesza, w tym „15", „17" DA	66 (52 000) 15 (10 640) 34 (12 481)	„Bernard", „Boguś", „Braciszek", „EKG", „Eleg", „G" (KO), „Grzegorz", „Heniek", „J.J." (KO), „Jan", „Jerzy", „K.D." (KO), „Karol", „Krzysztof", „Maks", „Marek", „Olaf", „Olan", „Piotr", „Robert", „Smoliński", „Stach", „Stanisław", „Szczery", „T.K." (KO), „Wacław", „Wąkop" *vel* „U-1", „Wątły" (KO), „Wiktor", „Wojtek", „Zośka" oraz 7 TW spośród duchownych posługujących w parafiach na trasie przemarszu
	2 Radomska Pielgrzymka Piesza	6 (3200)	

Rok	Nazwa pielgrzymki	Liczba grup i liczba pątników	Kontakty operacyjne i tajni współpracownicy ulokowani w poszczególnych pielgrzymkach
1981	270 Warszawska Pielgrzymka Piesza, w tym „15”, „17” DA	60 (36 000) 15 (5301) 28 (7000)	„Heniek”, „Bernard”, „Braciszek”, „Grzegorz”, „J.W.” (KO), „Karol”, „Marek”, „Miś”, „Olan”, „Smoliński”, „Wąkop”, „Wojtek”, „Wuj”
	3 Radomska Pielgrzymka Piesza	10 (5000)	
1982	271 Warszawska Pielgrzymka Piesza, w tym „17” DA	64 (51 000) 32 (11 541)	„Braciszek”, „G.S.” (KO), „Heniek”, „Hubert”, „Janek”, „Janos”, „Karol”, „Kazio”, „Konrad”, „Marek”, „Miś”, „M.S.”, „Olaf”, „Olan”, „Piątka”, „Piotr”, „Sęp”, „Wuj”
	4 Radomska Pielgrzymka Piesza	15 (8000)	
1983	3 Podlaska Pielgrzymka Piesza	18 (12 000)	„Daniel”, „Mały”, „Tadeusz”, „Zenek”
	272 Warszawska Pielgrzymka Piesza, w tym „17” DA	63 (53 500) 32 (12 000)	„Dzidek”, „G.S.” (KO), „Heniek”, „Henryk”, „Jawa”, „Kazio”, „Lew”
	5 Radomska Pielgrzymka Piesza	13 (12 000)	„2L”, „Hubert”, „Marta”, „S.G.”
1984	4 Piesza Pielgrzymka Podlaska	25 (12 000)	„Janusz”, „Stasiek”, „Tadeusz”, „M.K.” (KO)
	273 Warszawska Pielgrzymka Piesza, w tym „15”, „17” DA	68 (40 697) 13 (9260) 36 (11 629)	„Andrzej”, „Artur”, „Dawid”, „Fałszywy”, „Gryf”, „Grzegorz”, „G.S.” (KO), „Hubert”, „Janek”, „Jawa”, „Jolanta”, „Kazio”, „Konrad”, „Kuba”, „Los”, „Marek”, „Mirecki”, „Miś”, „P” (KO), „Ryszard”, „Tadeusz”, „Tomasz”, „Wuj”, „Z-13”, „Zenek”, „Zośka”
	6 Radomska Pielgrzymka Piesza (1 Piesza Pielgrzymka Ziemi Sandomierskiej)	34 (13 205) b.d.	
1985	5 Piesza Pielgrzymka Podlaska	b.d. (13 000)	„Jawor”, „M.K.”, „Małgosia”, „Robert”
	274 Warszawska Pielgrzymka Piesza, w tym „15”, „17” DA	64 (39 181) 13 (9100) 32 (9570)	„Andrzej”, „Ewa”, „Hubert”, „Karol”, „Kazio”, „Mały” (KO), „S.E.” (KO), „Wuj”
	7 Radomska Pielgrzymka Piesza (2 Piesza Pielgrzymka Ziemi Sandomierskiej)	44 (14 984)	

Rok	Nazwa pielgrzymki	Liczba grup i liczba pątników	Kontakty operacyjne i tajni współpracownicy ulokowani w poszczególnych pielgrzymkach
1986	7 Radomska Pielgrzymka Piesza (3 Piesza Pielgrzymka Ziemi Sandomierskiej)	44 (16 281)	„Andrzej", „Braciszek", „G.S.", „Hubert", „Jonathan", „Piotr", „R.J." (KO), „Skorpion", „Teresa" (KO), „Wara"
1987	4 Piesza Pielgrzymka Łomżyńska	7 (3500)	„Bosman", „Tęcza", „Torpeda"
	276 Warszawska Pielgrzymka Piesza, w tym „15", „17" DA	62 (28 708) 15 (6588) 28 (6300)	„Anna" (KO), „G.Z.", „Hubert", „Jerzy", „Małgosia", „Pegaz", „Ton" oraz 3 KO
	9 Radomska Pielgrzymka Piesza (4 Piesza Pielgrzymka Ziemi Sandomierskiej)	42 (14 127)	„Bartek", „Józef", „Józek", „Marian", „Nes", „Wiesław", „Wrzos"
1988	2 Białostocka Piesza Pielgrzymka	4 (1400)	„Alfa", „Ikar", „Jacek", „Józef", „Lotos", „Piotr", „Tomasz", „Wiktor"
	10 Lubelska Piesza Pielgrzymka	21 (6000)	„Aleksander", „Ewa", „Filip", „Grzegorz", „Jacek", Jan", „Kazimierz", „Wojtek"
	5 Piesza Pielgrzymka Łomżyńska	7 (3000)	„Bosman" „Kajka", „Krzysiek", „Olcha", „Tęcza", „Torpeda"
	8 Piesza Pielgrzymka Podlaska	b.d. (13 215)	„Daniel", „Marian", „Pątnik", „Polonez", „Roman", „Zbyszek", „Zenek"
	4 Praska Pielgrzymka Piesza Pomocników Matki Kościoła	5 (1000)	„August"
	5 Piesza Praska Pielgrzymka Rodzin	b.d. (1500)	„August", „Piotr"
	172 Tomaszowska Piesza Pielgrzymka	3 (1400)	„Ewa", „Jacek", „Lojalny", „Mały", „Mefisto", „Sokół"
	8 Warszawska Akademicka Pielgrzymka Diecezjalna	12 (7000)	„Łapa", „Antoni", „Antoni II", „Orzeszko"

Rok	Nazwa pielgrzymki	Liczba grup i liczba pątników	Kontakty operacyjne i tajni współpracownicy ulokowani w poszczególnych pielgrzymkach
1988	277 Warszawska Pielgrzymka Piesza, w tym „15”, „17” DA	58 (27 773) 15 (6263) 24 (6331)	„Antoni”, „Antoni I”, „August”, „Danka”, „Dejzym”, „Eryk”, „Hippis”, „Hubert”, „Izydor”, „J.K.” (KO), „Janek”, „Jerzy”, „Jurek”, „Karol”, „Konik”, „Leszek”, „Łysy”, „Mały”, „Modrzew”, „Nestor”, „Olek”, „Orzeszko”, „Pelikan”, „Piotr”, „Skorpion”, „Stanisław”, „Stokrotka”, „Sylwia”, „Tadek”, „Tadeusz”, „Wara”, „Zbyszek”, „Zenek” (w pielgrzymce radomskiej 5 TW oraz 2 KO)
	10 Radomska Pielgrzymka Piesza (5 Piesza Pielgrzymka Ziemi Sandomierskiej)	46 (15 870)	

Źródło: AIPN, 0713/130, Sprawa obiektowa z 1976 r., k. 1–10, 83–90; AIPN Ra, 08/124, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-77”, k. 103, 129; AIPN Ra, 08/243, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-78”, k. 172–173, 200–201, 252–255, 280–289, 291; AIPN Ra, 08/388, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-79”, k. 7–12, 18, 27–45, 52, 65–67, 71, 106–107, 137–140, 151–152, 154–156, 168–171, 377; AIPN Ra, 08/573, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-80”, k. 11, 16, 36–37, 52, 79–80, 92–93, 107–109, 123, 140, 146–148, 150, 159–161, 165, 171, 184–186, 221, 202–203, 228, 230, 232–239; AIPN Ra, 08/688, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-81”, k. 26–42, 81–82, 119–127, 129–130; AIPN Ra, 08/751, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-82”, k. 9, 23–26, 120, 122, 126–128, 168; AIPN Ra, 08/864, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-83”, k. 9, 34, 49, 52–53, 56, 86–87, 100–101, 114, 140, 161, 170, 174; AIPN Ra, 08/914, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-84”, k. 26, 89, 91, 155–156, 181–182, 210–211, 240, 242–243, 255–256, 260–262; AIPN Ra, 08/1035, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-85”, k. 26, 94, 121, 129–130, 135–137, 152–153, 165, 167–168, 199–200, 206, 223, 227–229, 238; AIPN Ra, 08/1053, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-86”, k. 124, 128–129, 145, 147–148, 186–189, 221–223, 229, 231, 237–238; AIPN Ra, 08/1055, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-87”, k. 6, 23, 28, 124–125, 168, 181–187, 189, 192, 194, 198, 204, 225–226, 240, 247–249, 272–273; AIPN Ra, 08/1060, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-88”, k. 53, 143–144, 149, 151, 159, 161–163, 180–181, 203–204, 225–226, 228, 235–238, 275–276; AIPN Ra, 08/1071, Sprawa obiektowa krypt. „Skorpion”, t. 1, k. 62–86, 72, 173; AJG, 3476, t. 2, s. 226–227, 335, 536; *ibidem*, t. 3, s. 69; AP, KWPP, 61, s. 313–315; *ibidem*, 62, s. 711; *ibidem*, 64, s. 3, 5, 207–209, 211, 213, 367; *ibidem*, 67, s. 613–617, 651–655; *ibidem*, 70, s. 375–377, 401; *ibidem*, 73, s. 637–641; *ibidem*, 76, s. 335–337, 547–549, 581; *ibidem*, 78, s. 469, 481–485; *ibidem*, 80, s. 253, 255, 257, 267–277; *ibidem*, 82, s. 289–295; *ibidem*, 84, s. 311, 359–361; *ibidem*, 86, s. 341, 355–359, 361; *ibidem*, 92, s. 439, 441, 479, 491; AZO, KZO, t. 1, s. 45; *ibidem*, t. 2, s. 1; *ibidem*, t. 3, s. 19; Relacja ustna Janiny Śmigielskiej, 10 X 2012 r.; Relacja ustna ks. Czesława Sadłowskiego, 20 X 2012 r.; Relacja Janusza Bieleckiego dotycząca pielgrzymki gowarczowskiej, 7 X 2012 r., rkps w zbiorach ks. Lecha Gralaka; Relacja Tadeusza Dratwy dotycząca pielgrzymki tomaszowskiej, 29 XI 2012 r., rkps w zbiorach ks. Lecha Gralaka; Relacja ks. Hieronima Mojżuka dotycząca pielgrzymki łomżyńskiej, 22 XI 2012 r., mps w zbiorach ks. Lecha Gralaka; *Przewodnik po pieszych pielgrzymkach na Jasną Górę*...; Z.S. Jabłoński, *Pielgrzymowanie na Jasną Górę w czasie i przestrzeni*..., s. 306–349; D. Cichor, J. Jadczyk, *Z dziejów Warszawskiej Pielgrzymki Pieszej*..., s. 187; P. Jaśkiewicz, P. Turzyński, D. Osiej, *W drodze do Matki*..., s. 14–33; *25 lat Pieszej Pielgrzymki Ziemi Sandomierskiej*..., s. 7–24; A. Węska, *Lubelska Pielgrzymka Piesza*..., s. 31–33.

* Aneks obejmuje jedynie te pielgrzymki, których zachowane źródła archiwalne zawierają pseudonimy tajnych współpracowników inwigilujących daną pielgrzymkę.

ANEKS 11
TAJNI WSPÓŁPRACOWNICY I KONTAKTY OPERACYJNE INWIGILUJĄCY PIESZE PIELGRZYMKI W RAMACH SPRAW OPERACYJNEGO ROZPRACOWANIA W LATACH 1976–1988

Pseudonim TW lub KO	Okres współpracy z SB	Okres inwigilacji pielgrzymek	Inwigilowane przez TW lub KO środowisko kościelne, pielgrzymka lub duchowny
„2L”[1]	-	1983	Radomska Pielgrzymka Piesza
„A-6”[2]	-	1976–1977	Warszawska Pielgrzymka Piesza („17” DA), Radomska Pielgrzymka Piesza (DA)
„A-13”	-	1976–1977	Warszawska Pielgrzymka Piesza
„Adam”[3]	12 VI 1969 – 1 IV 1986	1977	parafia MB Miłosierdzia w Radomiu, Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa radomska)
„Adam”[4]	21 X 1977 – 26 VI 1984	1977–1978 1980–1981 1984	Warszawska Pielgrzymka Piesza
„Albert”[5]	20 VI 1977 – 10 II 1988	1978–1979	Radomska Pielgrzymka Piesza, Chrześcijańskie Stowarzyszenie Społeczne
„Aleksander”[6]	-	1988	Lubelska Piesza Pielgrzymka
„Alfa”[7]	-	1988	Białostocka Piesza Pielgrzymka
„Alicja”[8]	8 IV 1975 – 1976 8 IV 1979 – 26 IV 1981	-	parafia w Suchej
„Andrzej”[9]	-	1976 1984–1986	Warszawska Pielgrzymka Piesza („17” DA), Radomska Pielgrzymka Piesza
„Andrzej”[10]	22 XII 1982 – 15 III 1983	-	środowisko oo. jezuitów, Radomska Pielgrzymka Piesza (DA)
„Anna”[11] KO	29 XI 1977 – 6 VI 1979	-	Wyższa Szkoła Inżynierska w Radomiu (środowisko DA)
„Antoni”[12]	-	1976	Warszawska Pielgrzymka Piesza („17” DA)

Pseudonim TW lub KO	Okres współpracy z SB	Okres inwigilacji pielgrzymek	Inwigilowane przez TW lub KO środowisko kościelne, pielgrzymka lub duchowny
„Antoni”[13]	-	1988	Warszawska Pielgrzymka Piesza, Warszawska Akademicka Pielgrzymka Diecezjalna
„Antoni I”[14]	1981–1989	1988	Warszawska Pielgrzymka Piesza („17” DA)
„Antoni II”[15]		1988	Warszawska Akademicka Pielgrzymka Diecezjalna
„Ares”[16]	1983	1976 1988	Warszawska Pielgrzymka Piesza („17” DA), Piesza Pielgrzymka Kielecko-Wiślicka
„Artos”[17]	-	1978	Warszawska Pielgrzymka Piesza
„Artur”[18]	1976–1988	1976–1988	DA w Lublinie, KUL, Warszawska Pielgrzymka Piesza („17” DA), DA przy kościele św. Anny w Warszawie
„Artur”[19]	-	1984	Piesza Pielgrzymka Podlaska
„Artur”[20]	-	1984	Piesza Pielgrzymka Podlaska
„August”[21]	-	1987–1988	Radomska Pielgrzymka Piesza, Piesza Praska Pielgrzymka Rodzin, Praska Pielgrzymka Piesza Pomocników Matki Kościoła
„August”[22]	23 IX 1986 – 4 XII 1989	1987	Warszawska Pielgrzymka Piesza, duchowieństwo diecezji sandomiersko-radomskiej i dekanatów radomskich (wschodniego i południowego)
„Bartek”[23]	26 VI 1985	1987–1988	Piesza Pielgrzymka Ziemi Sandomierskiej (grupa starachowicka)
„Bernard”[24]	5 V 1979 – 8 VII 1980	1979–1981	Piesza Praska Pielgrzymka Rodzin, duchowieństwo dekanatu goszczyńskiego, wizytacja bp. Zbigniewa Kraszewskiego w parafii Promna
„Bogdan”[25]	30 V 1978 – 30 IX 1980	1977	DA w Radomiu, Radomska Pielgrzymka Piesza (DA)
„Bogdan”[26]	3 VIII 1970 – 19 I 1978	1977–1978	Warszawska Pielgrzymka Piesza, parafia Konieczno

Pseudonim TW lub KO	Okres współpracy z SB	Okres inwigilacji pielgrzymek	Inwigilowane przez TW lub KO środowisko kościelne, pielgrzymka lub duchowny
„Boguś”[27]	14 II 1980 – 29 X 1981	1980	Radomska Pielgrzymka Piesza (DA), Wyższa Szkoła Inżynierska (środowisko DA)
„Bosman”[28]	-	1987–1988	Piesza Pielgrzymka Łomżyńska
„Braciszek”[29]	2 III 1980 – 1989	1979–1982 1986 1988	Radomska Pielgrzymka Piesza, Piesza Pielgrzymka Kielecko-Wiślicka
„Brzozowski”[30]	3 IX 1969 – 1989	-	Warszawska Pielgrzymka Piesza, parafia św. Bartłomieja w Opocznie, Zgromadzenie Księży Filipinów w Sanktuarium MB Świętorodzinnej w Studziannie
„Carmen”[31]	23 XI 1971 – 14 IV 1986	1976–1988	Radomska Pielgrzymka Piesza, duchowieństwo dekanatów diecezji sandomiersko-radomskiej
„Czarek”[32]	1 VIII 1970 – 1981	1976	Warszawska Pielgrzymka Piesza („17” DA), Piesza Pielgrzymka Podlaska
„Czesiek”[33]	19 IV 1983 – 1989	1983–1985	Radomska Pielgrzymka Piesza
„Czesław[34]	26 VI 1978 – 14 IV 1980	1978	Radomska Pielgrzymka Piesza
„Czesław”[35]	-	1988	Piesza Pielgrzymka Ziemi Sandomierskiej
„Daniel”[36]	24 IX 1972 – 1988	1983–1985 1988	Piesza Pielgrzymka Podlaska
„Danka”[37]	-	1988	Warszawska Pielgrzymka Piesza
„Dawid”[38]	25 VI 1983 – 28 V 1985	1984	Warszawska Pielgrzymka Piesza („17” DA)
„Dejzym”[39]	-	1988	Warszawska Pielgrzymka Piesza
„Dzidek”[40]	3 III 1978 – 1987	1983	Radomska Pielgrzymka Piesza
„EKG”[41]	23 VI 1980 – 4 VII 1981	1980	Warszawska Pielgrzymka Piesza
„Eleg”[42]	-	1980	Radomska Pielgrzymka Piesza (DA), Wyższa Szkoła Inżynierska (środowisko DA)
„Ergo”[43]	-	1978	Warszawska Pielgrzymka Piesza
„Eryk”[44]	23 VIII 1976 – 18 III 1977	1976	Warszawska Pielgrzymka Piesza („17” DA)
„Eryk”[45]	-	1988	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa opoczyńska)

Pseudonim TW lub KO	Okres współpracy z SB	Okres inwigilacji pielgrzymek	Inwigilowane przez TW lub KO środowisko kościelne, pielgrzymka lub duchowny
„Ewa”[46]	-	1988	Lubelska Piesza Pielgrzymka (grupa KUL)
„Ewa”[47]	-	1988	Tomaszowska Piesza Pielgrzymka, Sulejowska Piesza Pielgrzymka
„Ewa”[48]	5 XII 1980 – 17 II 1989	1985	Radomska Pielgrzymka Piesza
„Fałszywy”[49]	25 V 1984 – 1985	1984	Radomska Pielgrzymka Piesza
„Filip”[50]	-	1988	Lubelska Piesza Pielgrzymka (grupa akademicka)
„G”[51] KO	-	1980	Radomska Pielgrzymka Piesza
„G-3”[52]	-	1976	Warszawska Pielgrzymka Piesza („17” DA) (grupa radomska)
„G-5”[53]	29 IV 1976 – 1 VI 1979	1977–1978	Wyższa Szkoła Inżynierska w Radomiu (środowisko DA), Radomska Pielgrzymka Piesza (DA)
„G-10”[54]	-	1976–1977	Radomska Pielgrzymka Piesza (DA)
„G-13”[55]	26 III 1976 – 27 III 1979	1977–1979	Wyższa Szkoła Inżynierska w Radomiu (środowisko DA), Radomska Pielgrzymka Piesza (DA), rekolekcje studenckie, festiwal muzyki religijnej „Sacrosong-77”
„G.M.”[56] KO	-	1980	Radomska Pielgrzymka Piesza
„G.S.”[57] KO	-	1981–1984 1986	Radomska Pielgrzymka Piesza
„G.T.”[58] KO	12 IX 1979 – 4 VII 1984	1978	Radomska Pielgrzymka Piesza
„G.Z.”[59]	-	1987	Radomska Pielgrzymka Piesza (DA)
„Gryf” *vel* „Janek”[60]	15 VI 1984 – 1986 21 XII 1987 – 4 XII 1989	1984–1989	dekanat Radom-Południe, parafie: św. Teresy, MB Królowej Świata, Radomska Pielgrzymka Piesza
„Grzegorz”[61]	-	1978–1981 1984	Radomska Pielgrzymka Piesza
„Grzegorz”[62]	-	1981 1988	Lubelska Piesza Pielgrzymka
„H”[63] KO	-	1980	Radomska Pielgrzymka Piesza
„H.Ż.” KO	-	1978	Warszawska Pielgrzymka Piesza
„Helena”[64]	-	1985	Warszawska Pielgrzymka Piesza

Pseudonim TW lub KO	Okres współpracy z SB	Okres inwigilacji pielgrzymek	Inwigilowane przez TW lub KO środowisko kościelne, pielgrzymka lub duchowny
„Heniek”[65]	18 IV 1967 – 15 I 1990	1977–1979 1980–1981 1982–1983	DA w Radomiu, duchowieństwo dekanatu radomskiego, Radomska Pielgrzymka Piesza
„Henryk”[66]	17 X 1980 – 1989	1981 1983	Radomska Pielgrzymka Piesza
„Hippis”	-	1978	Warszawska Pielgrzymka Piesza
„Hubert”[67]	20 XI 1981 – 3 X 1989	1982–1988	Radomska Pielgrzymka Piesza Duszpasterstwo Akademickie, prowadzone przez ks. Zdzisława Domagałę
„Ikar”[68]	-	1988	Białostocka Piesza Pielgrzymka
„Irys”[69]	-	1976	Warszawska Pielgrzymka Piesza („17” DA)
„Izydor”[70]	1985	1988	Warszawska Pielgrzymka Piesza
„J.B.-3”[71]	-	1976	Warszawska Pielgrzymka Piesza („17” DA)
„J.D.”[72] KO	-	1978	Radomska Pielgrzymka Piesza
„J.J.”[73] KO	31 V 1979 – 9 IX 1987	1980	Radomska Pielgrzymka Piesza
„J.S.”[74] KO	-	1978	Warszawska Pielgrzymka Piesza, (grupa radomska)
„J.W.”	-	1981	Radomska Pielgrzymka Piesza
„Jacek”[75]	1988	1988	Lubelska Piesza Pielgrzymka
„Jacek”[76]	-	1988	Białostocka Piesza Pielgrzymka, Radomszczańska Pielgrzymka Piesza, pielgrzymka z Kamieńska
„Jacek”[77]	14 IX 1973 – 19 XII 1987	1979–1980	Warszawska Pielgrzymka Piesza, duchowieństwo dekanatów mszczonowskiego i grójeckiego, m.in. ks. Czesław Sadłowski
„Jan”[78]	21 VI 1973	1980	Radomska Pielgrzymka Piesza (DA), Wyższa Szkoła Inżynierska w Radomiu (środowisko DA)
„Janek”[79]	-	1988	Piesza Pielgrzymka Ziemi Sandomierskiej
„Janek”[80]	23 VIII 1967 – 28 XII 1978	1982 1984	duszpasterstwo rolników, parafia w Błotnicy, Piesza Praska Pielgrzymka Rodzin

Pseudonim TW lub KO	Okres współpracy z SB	Okres inwigilacji pielgrzymek	Inwigilowane przez TW lub KO środowisko kościelne, pielgrzymka lub duchowny
„Janek II”[81]	14 X 1978 – 1982	1982	ks. Czesław Sadłowski, Piesza Pielgrzymka ze Zbroszy Dużej
„Janos”[82]	22 V 1979 – 31 I 1983	1982	Radomska Pielgrzymka Piesza, DA w Radomiu
„Janusz”[83]	20 II 1964 – 10 XII 1986	1977–1979 1984	duchowieństwo dekanatu białobrzeskiego, Radomska Pielgrzymka Piesza, Piesza Pielgrzymka Podlaska
„Janusz”[84]	-	1988	Piesza Pielgrzymka Podlaska
„Janusz”[85]	-	1978	Piesza Pielgrzymka Podlaska
„Jawa”[86] KO	-	1983–1984	Radomska Pielgrzymka Piesza
„Jawor”[87]	7 XI 1978 – 11 IV 1979 8 V 1984 – 1987	1985	Piesza Pielgrzymka Podlaska
„Jerzy”[88]	18 VI 1983 – 22 IX 1989	1987	Radomska Pielgrzymka Piesza, grupa krakowska RPP, duchowieństwo i aktyw katolicki w Radomiu
„Jerzy”	-	1987	Tomaszowska Piesza Pielgrzymka
„Jerzy – Kaczorek”[89]	6 IX 1975 – 30 III 1990	1988	Radomska Pielgrzymka Piesza
„Jolanta”[90]	20 V 1983 – 5 V 1985	1983 1984	Radomska Pielgrzymka Piesza (DA), DA w Radomiu, majowe pielgrzymki akademickie do Częstochowy
„Jonathan”[91]	-	1986	Radomska Pielgrzymka Piesza
„Józef”[92]	-	1988	Białostocka Piesza Pielgrzymka
„Józef”[93]	-	1979	Warszawska Pielgrzymka Piesza
„Józef”[94]	-	1987	Piesza Pielgrzymka Ziemi Sandomierskiej (grupa ostrowiecka)
„Józek”[95]	1970	1987–1988	Piesza Pielgrzymka Ziemi Sandomierskiej (grupa skarżysko-konecka)
„Józek”[96]	-	1988	Radomska Pielgrzymka Piesza
„Julian”[97]	5 VI 1971 – 19 IX 1989	1976–1979	Radomska Pielgrzymka Piesza, duchowieństwo dekanatów staszowskiego i przytyckiego
„Junak”[98] KO	29 IV 1978 – 25 I 1979	1978	Warszawska Pielgrzymka Piesza, oo. kapucyni w Nowym Mieście

Pseudonim TW lub KO	Okres współpracy z SB	Okres inwigilacji pielgrzymek	Inwigilowane przez TW lub KO środowisko kościelne, pielgrzymka lub duchowny
„Jurek”[99]	1963–1989	1977–1978 1986–1988	duchowieństwo dekanatów opoczyńskiego i przedborskiego, Radomska Pielgrzymka Piesza, Piesza Pielgrzymka Kielecko-Wiślicka
„Jurek”[100]	4 VI 1987 – 20 X 1989	-	duchowieństwo dekanatu skrzyneckiego, konferencje dekanalne i rejonowe
„Jurek”[101]	23 XI 1975 – 1989	1987 1988	duchowieństwo dekanatu radomskiego, Radomska Pielgrzymka Piesza, Piesza Pielgrzymka Kielecko-Wiślicka
„Jurek”[102]	7 XII 1987 – 1990	1988	duchowieństwo dekanatu radoszyckiego, Radomska Pielgrzymka Piesza, (grupy z Niechcic, Gorzkowic, Kleszczowa)
„Jurek”[103]	-	1988	Radomska Pielgrzymka Piesza
„K.D.”[104] KO	-	1980	Radomska Pielgrzymka Piesza
„Kamila”[105]	28 XI 1977 – 22 XII 1981	1977–1978	Radomska Pielgrzymka Piesza (DA)
„Karol”[106]	-	1988	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa nr 10 – z Opoczna)
„Karol”[107]	13 IX 1974	1978–1982 1985	Radomska Pielgrzymka Piesza
„Karol” *vel* „Andrzej”, „Cesarz”, „Motyl”, „Zbyszek”[108]	1970–1990	1985	parafie dekanatu Radom-Miejski, Radomska Pielgrzymka Piesza
„Kazik”[109]	21 III 1983 – 31 VII 1986	1985	Radomska Pielgrzymka Piesza, duchowieństwo dekanatu Radom-Miejski
„Kazimierz”[110]	1988	1988	Lubelska Piesza Pielgrzymka
„Kazimierz”[111]	6 VI 1980 – 4 XII 1985	1981	Warszawska Pielgrzymka Piesza
„Kazio”[112]	-	1982–1986	Radomska Pielgrzymka Piesza, parafia MB Miłosierdzia w Radomiu
„Klon”[113]	22 X 1974 – 28 IX 1989	-	Radomska Pielgrzymka Piesza
„Konik”[114]	6 XI 1984	1988	Warszawska Pielgrzymka Piesza
„Konrad”[115]	17 V 1971 – 1984	1982 1984	Praska Pielgrzymka Piesza Pomocników Matki Kościoła, Piesza Praska Pielgrzymka Rodzin

Pseudonim TW lub KO	Okres współpracy z SB	Okres inwigilacji pielgrzymek	Inwigilowane przez TW lub KO środowisko kościelne, pielgrzymka lub duchowny
„Kruk”[116]	28 IX 1982 – 15 VI 1984	1978	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa radomska)
„Kruk” *vel* „Miś”[117]	10 XII 1971 – 4 XII 1989	1981–1984	Radomska Pielgrzymka Piesza
„Krzysztof”[118]	21 XII 1981 – 18 XII 1988	1977–1980 1982 1984	parafie dekanatu radomskiego, Radomska Pielgrzymka Piesza
„Krzysztof”[119]	10 I 1979 – 4 VII 1979	1978–1979	DA w Radomiu, Radomska Pielgrzymka Piesza, pielgrzymka papieża Jana Pawła II (etap w Warszawie)
„Kuba”[120]	-	1983–1984	Radomska Pielgrzymka Piesza, Piesza Pielgrzymka Podlaska
„Lekarz”[121]	28 V 1953 – 18 XI 1980	1977–1978	Warszawska Pielgrzymka Piesza, oo. kapucyni
„Leszek”[122]	-	1988	Piesza Pielgrzymka Ziemi Sandomierskiej (grupa ostrowiecka)
„Lew”[123]	25 V 1983 – 8 XII 1986	1983	Radomska Pielgrzymka Piesza
„Lis”[124]	26 III 1979 – 1989/1990	1986–1987	Radomska Pielgrzymka Piesza
„Lis”[125]	1984	1988	Piesza Pielgrzymka Łomżyńska
„L.M.”[126] KO	13 XII 1974 – 1 VIII 1978	1981	Radomska Pielgrzymka Piesza
„Lojalny”[127]	-	1988	Tomaszowska Piesza Pielgrzymka, Warmińska Pielgrzymka Piesza
„Los”[128]	-	1977–1978 1984	Radomska Pielgrzymka Piesza (grupa nr 14 z Przysuchy)
„Lotar”[129]	-	1976	Warszawska Pielgrzymka Piesza („17” DA)
„Lotos”[130]	-	1988	Białostocka Piesza Pielgrzymka
„Luna”[131]	27 XI 1969 – 1989	-	konferencje rejonowe i dekanalne, Piesza Pielgrzymka Łomżyńska
„Łapa”[132]	-	1988	Warszawska Akademicka Pielgrzymka Diecezjalna
„Łysy”	-	1988	-
„M.B.”[133] KO	-	1982	Radomska Pielgrzymka Piesza

Pseudonim TW lub KO	Okres współpracy z SB	Okres inwigilacji pielgrzymek	Inwigilowane przez TW lub KO środowisko kościelne, pielgrzymka lub duchowny
„M.K.”[134] KO	-	1984–1985	Piesza Pielgrzymka Podlaska
„M.S.”[135] KO	20 X 1978 – 25 VIII 1979	1982	Warszawska Pielgrzymka Piesza
„Maks”[136]	21 XII 1971 – 27 XI 1982	1977–1980	duchowieństwo parafii wiejskich, Warszawska Pielgrzymka Piesza
„Maks” *vel* „Karol”[137]	14 VII 1976 – 28 XII 1981	1977–1981	Radomska Pielgrzymka Piesza (DA), DA w Radom, Koło Biblijne, Wyższa Szkoła Inżynierska (środowisko DA)
„Małgosia”[138]	7 XI 1984 – 1989	1987	Radomska Pielgrzymka Piesza
„Mały”[139]	28 X 1975 – 8 IX 1978	1983 1985	Piesza Pielgrzymka Podlaska, Radomska Pielgrzymka Piesza
„Mały”[140]	-	1988	Opoczyńska Pielgrzymka Piesza
„Marek”[141]	20 VI 1987 – 10 VII 1989	1987	Radomska Pielgrzymka Piesza, pielgrzymka do Błotnicy, radomskie parafie: MB Miłosierdzia, św. Łukasza, kaplica na Wośnikach
„Marek”[142]	-	1976 1979–1982 1984	Warszawska Pielgrzymka Piesza („17” DA), Radomska Pielgrzymka Piesza
„Marian”[143]	-	1976	Warszawska Pielgrzymka Piesza
„Marian”[144]	-	1988	Piesza Pielgrzymka Ziemi Sandomierskiej (grupa ostrowiecka)
„Marian”[145]	-	1988	Piesza Pielgrzymka Podlaska
„Marian”[146]	2 XII 1986 – 1989	1987	Piesza Pielgrzymka Ziemi Sandomierskiej (grupa skarżyska)
„Marta”[147]	-	1977	Radomska Pielgrzymka Piesza, festiwal „Sacrosong-77”, Wyższa Szkoła Inżynierska (środowisko DA)
„Marta”[148]	28 XI 1979	1983	Radomska Pielgrzymka Piesza
„Mefisto”[149]	-	1988	Tomaszowska Piesza Pielgrzymka, Warmińska Pielgrzymka Piesza
„Michał”	-	1982	Radomska Pielgrzymka Piesza
„Mirecki”[150]	-	1984	Warszawska Pielgrzymka Piesza
„Mirek”[151]	-	1988	Radomska Pielgrzymka Piesza

Pseudonim TW lub KO	Okres współpracy z SB	Okres inwigilacji pielgrzymek	Inwigilowane przez TW lub KO środowisko kościelne, pielgrzymka lub duchowny
„Mirek”[152]	-	1978	Warszawska Pielgrzymka Piesza
„Misiek”[153]	-	1987–1988	Piesza Pielgrzymka Łomżyńska, duchowieństwo dekanatu drzewickiego
„Nes”[154]	1983	1988	Piesza Pielgrzymka Ziemi Sandomierskiej (grupa ostrowiecka)
„Nestor”[155]	1979	1988	Warszawska Pielgrzymka Piesza
„Oktawian”[156]	11 II 1957 – 17 IV 1984	1976–1978 1980 1983	piesze pielgrzymki, których trasa wiodła przez Przedbórz
„Olaf”[157]	17 IV 1980 – 1984	1980 1982	Radomska Pielgrzymka Piesza (DA), Wyższa Szkoła Inżynierska (środowisko DA)
„Olan”[158]	-	1979–1982	Radomska Pielgrzymka Piesza
„Olcha”	-	1988	Piesza Pielgrzymka Łomżyńska
„Olek”	-	1988	Piesza Pielgrzymka Ziemi Sandomierskiej
„Orzeszko”[159]	-	1988	Warszawska Akademicka Pielgrzymka Diecezjalna
„Oset”	-	1978	Warszawska Pielgrzymka Piesza
„P”	-	1984	Warszawska Pielgrzymka Piesza
„Pastor”	-	1978	Warszawska Pielgrzymka Piesza
„Paweł”[160]	-	1978–1979	Radomska Pielgrzymka Piesza
„Paweł”[161]		1978	Warszawska Pielgrzymka Piesza, Radomska Pielgrzymka Piesza
„Pegaz”[162]	16 III 1987 – 15 I 1990	1987	Radomska Pielgrzymka Piesza
„Piątka”[163]	-	1979 1982	Radomska Pielgrzymka Piesza (DA)
„Piotr”[164]	-	1988	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa nr 10 – z Opoczna, „17” DA i „15”), Piesza Praska Pielgrzymka Rodzin, Białostocka Piesza Pielgrzymka
„Piotr”[165]	-	1977–1979	Radomska Pielgrzymka Piesza
„Piotr”[166]	-	1977–1978	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupy radomskie)

Pseudonim TW lub KO	Okres współpracy z SB	Okres inwigilacji pielgrzymek	Inwigilowane przez TW lub KO środowisko kościelne, pielgrzymka lub duchowny
„Piotr”[167]	-	1976–1982	Warszawska Pielgrzymka Piesza
„Piotr”[168]	2 XI 1985 – 20 III 1989	1986	duchowieństwo dekanatu radoszyckiego, siostry zakonne z parafii w Radoszycach, Radomska Pielgrzymka Piesza
„Praktykant”[169]	27 X 1981	1986–1987	Radomska Pielgrzymka Piesza, Piesza Pielgrzymka Łomżyńska, duchowieństwo dekanatów Radom-Podmiejski i przysuskiego
„R.J.”[170] KO	-	1985–1986	Praska Pielgrzymka Piesza Pomocników Matki Kościoła
„Radosław”[171]	-	1979	DA w Radomiu, Radomska Pielgrzymka Piesza
„Radosław”[172]	1986	1988	Piesza Pielgrzymka Łomżyńska
„Robert”[173]	3 II 1968 – 3 II 1983	1977–1980	DA przy kościele św. Anny w Warszawie, Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa pomarańczowa)
„Robert”[174]	-	1985	Piesza Pielgrzymka Podlaska
„Roman”[175]	30 IV 1964 – 31 XII 1985	1984–1985	Piesza Praska Pielgrzymka Rodzin
„Roman”[176]	-	1988	Piesza Pielgrzymka Podlaska
„Róża”[177]	7 I 1977 – 23 XI 1983	1977–1980	DA w Krakowie i Warszawie, oazy, Warszawska Pielgrzymka Piesza („17” DA)
„Ryszard”[178]	18 I 1983 – 1987	1984	Radomska Pielgrzymka Piesza
„S.E.”[179] KO	-	1985	Radomska Pielgrzymka Piesza
„Sebastian”[180]	-	1978	Radomska Pielgrzymka Piesza
„Sebastian”[181]	10 VII 1986 – 12 XII 1987	1986	Radomska Pielgrzymka Piesza
„Sęp”[182]	-	1981–1982	Radomska Pielgrzymka Piesza
„Siwy”[183]	22 XI 1986 – 18 I 1988	1987	duchowieństwo dekanatu szydłowieckiego, Radomska Pielgrzymka Piesza
„Skorpion”[184]	-	1986–1988	Radomska Pielgrzymka Piesza
„Smok” *vel* „Artur”[185]	1975–1988	1976–1988	DA w Lublinie, KUL, Warszawska Pielgrzymka Piesza („17” DA), DA przy kościele św. Anny w Warszawie

Pseudonim TW lub KO	Okres współpracy z SB	Okres inwigilacji pielgrzymek	Inwigilowane przez TW lub KO środowisko kościelne, pielgrzymka lub duchowny
„Smoliński”[186]	2 VIII 1969 – 14 I 1989	1980–1981	Radomska Pielgrzymka Piesza
„Smulski”[187]	-	1976	Warszawska Pielgrzymka Piesza („17” DA)
„Sokół”[188]	-	1988	Tomaszowska Piesza Pielgrzymka, Sulejowska Pielgrzymka Piesza
„Stach”[189]	-	1980	Radomska Pielgrzymka Piesza
„Stanisław”[190]	-	1980	Radomska Pielgrzymka Piesza
„Stanisław”[191]	15 IV 1982 – 14 VIII 1985	1988	Radomska Pielgrzymka Piesza
„Stasiek”[192]	-	1984	Piesza Pielgrzymka Podlaska
„Student”[193]	-	1976	Radomska Pielgrzymka Piesza
„Suliko”[194]	-	1976	Warszawska Pielgrzymka Piesza („17” DA)
„Sum”[195]	27 V 1986 – 25 IX 1987	1986–1988	DA w Radomiu Radomska Pielgrzymka Piesza
„Szczery” *vel* „Jerzy”[196]	-	1980	Radomska Pielgrzymka Piesza
„Szymon”[197]	-	1979	Warszawska Pielgrzymka Piesza
„T.K.”[198] KO		1980	Warszawska Pielgrzymka Piesza
„Tadek”[199]	-	1988	Warszawska Pielgrzymka Piesza
„Tadeusz”[200]	15 IV 1986 – 20 I 1988	1984–1987	duchowieństwo dekanatu Radom-Miejski, Radomska Pielgrzymka Piesza
„Tadeusz”[201]	-	1983–1984 1988	Radomska Pielgrzymka Piesza, Piesza Pielgrzymka Podlaska
„Telegram”[202]	1 IX 1949 – 1982	1978–1982	Radomska Pielgrzymka Piesza, parafia w Lipsku
„Teresa”[203] KO	30 IX 1985 – 13 III 1986	1986	Radomska Pielgrzymka Piesza, Wyższa Szkoła Inżynierska (środowisko DA)
„Tęcza”[204]	1984	1987–1988	Piesza Pielgrzymka Łomżyńska
„Tomasz”[205]	-	1984	Radomska Pielgrzymka Piesza
„Tomasz”[206]	-	1988	Białostocka Piesza Pielgrzymka
„Ton”[207]	-	1987	Radomska Pielgrzymka Piesza (DA)

Pseudonim TW lub KO	Okres współpracy z SB	Okres inwigilacji pielgrzymek	Inwigilowane przez TW lub KO środowisko kościelne, pielgrzymka lub duchowny
„Torpeda”[208]	-	1987–1988	Piesza Pielgrzymka Łomżyńska
„Torpeda”[209]	1985	1988	Piesza Pielgrzymka Łomżyńska
„U-1” *vel* „Wąkop”[210]	31 III 1954 – 2 III 1965, ponownie 1978–1984	1978–1981	duchowieństwo dekanatów iłżeckiego, białobrzeskiego i radomskiego, Radomska Pielgrzymka Piesza
„W-10”[211]	-	1976	Warszawska Pielgrzymka Piesza („17” DA)
„W.B.”[212] KO	-	1978	Radomska Pielgrzymka Piesza
„W.S.”[213] KO	-	1978	Radomska Pielgrzymka Piesza
„Wacław”[214]	-	1980	Radomska Pielgrzymka Piesza
„Wacław”[215]	6 IV 1979 – 1982	-	Radomska Pielgrzymka Piesza (DA), Wyższa Szkoła Inżynierska (środowisko DA)
„Wara”[216]	16 X 1985 – 23 X 1989	1986–1988	Radomska Pielgrzymka Piesza, parafie dekanatu Radom-Zachód
„Wątły” *vel* „Jacek”[217] KO	27 V 1985 – 10 VIII 1989	1979–1980	Radomska Pielgrzymka Piesza
„Wesoły” *vel* „Cień”[218]	27 VI 1974 – 1989	1984 1987	Warszawska Pielgrzymka Piesza, środowisko WSD w Sandomierzu, duchowieństwo dekanatu drzewickiego
„Wieniek”[219]	26 III 1981 – 1988	1981–1983	duchowieństwo dekanatu drzewickiego, Warszawska Pielgrzymka Piesza
„Wiesław”[220]	1984 – 6 X 1986	1984 1988	Piesza Pielgrzymka Ziemi Sandomierskiej (grupa skarżysko-konecka)
„Wiktor”[221]	-	1988	Białostocka Piesza Pielgrzymka
„Wiktor”[222]	-	1982	Radomska Pielgrzymka Piesza
„Wiktor”[223]	20 V 1975 – 28 XII 1985	1979 1984	parafia w Błotnicy, duchowieństwo dekanatu jedlińskiego, Radomska Pielgrzymka Piesza, Warszawska Pielgrzymka Piesza
„Wiktor”[224]	7 III 1968 – 13 VII 1986	1979–1985	duchowieństwo dekanatu opoczyńskiego, Warszawska Pielgrzymka Piesza
„Wiktor”[225]	9 XII 1978 – 2 II 1981	1979–1981	oo. kapucyni w Nowym Mieście, Warszawska Pielgrzymka Piesza

Pseudonim TW lub KO	Okres współpracy z SB	Okres inwigilacji pielgrzymek	Inwigilowane przez TW lub KO środowisko kościelne, pielgrzymka lub duchowny
„Wojtek”[226]	20 VIII 1984 – 4 XII 1989	1979–1981	Radomska Pielgrzymka Piesza, duchowieństwo i wierni dekanatu Radom-Północ
„Wrzos”[227]	1985	1988	Piesza Pielgrzymka Ziemi Sandomierskiej (grupa ostrowiecka)
„Wuj”[228]	-	1981–1982 1984–1985	Radomska Pielgrzymka Piesza, Piesza Pielgrzymka Podlaska
„XX”[229]	-	1977	Warszawska Pielgrzymka Piesza (służba kościelna)
„Z-13”[230]	-	1977	Radomska Pielgrzymka Piesza
„Z.W.”[231] KO	-	1978	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa radomska)
„Zamek”[232]	-	-	Radomska Pielgrzymka Piesza
„Zbigniew”[233]	-	1988	Warszawska Pielgrzymka Piesza
„Zbigniew”[234]	-	1976	Warszawska Pielgrzymka Piesza („17” DA)
„Zbyszek”[235]	25 IX 1986 – 14 XII 1987	1986 1988	Radomska Pielgrzymka Piesza, oazy
„Zbyszek”[236]	25 III 1976 – 5 V 1984	1977–1978	Warszawska Pielgrzymka Piesza (grupa radomska)
„Zbyszek”[237]	24 VI 1978 – 1986	1977	Warszawska Pielgrzymka Piesza
„Zbyszko”[238]	-	1976 1978	Warszawska Pielgrzymka Piesza („17” DA)
„Zdenek”[239]	10 II 1979 – 1980	1980	Radomska Pielgrzymka Piesza (DA)
„Zenek”[240]	18 IX 1979 – 15 VIII 1987 1982–1983 zawieszona	1977 1983–1984	oo. jezuici w Radomiu, Piesza Pielgrzymka Podlaska (służba kościelna)
„Zenon” *vel* „Paweł”[241]	4 VIII 1972 – 1985	1977	Warszawska Pielgrzymka Piesza
„Znajomy”[242]	6 IX 1976 – 12 I 1988	1978 1981 1988	duchowieństwo dekanatu ostrowieckiego, oazy, Radomska Pielgrzymka Piesza, Piesza Pielgrzymka Ziemi Sandomierskiej (grupa skarżysko-konecka)

Pseudonim TW lub KO	Okres współpracy z SB	Okres inwigilacji pielgrzymek	Inwigilowane przez TW lub KO środowisko kościelne, pielgrzymka lub duchowny
„Zośka”[243]	23 V 1964 – 17 VI 1988	1977–1980 1984	Wyższa Szkoła Inżynierska w Radomiu (środowisko DA), parafia Opieki NMP w Radomiu, Warszawska Pielgrzymka Piesza („17” DA), Radomska Pielgrzymka Piesza (DA)

[1] TW ps. „2L” był prowadzony przez kierownika zmiany „L” KW MO w Radomiu por. Mariana Mechowskiego (AIPN Ra, 08/864, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-83”, Notatka służbowa z informacji KO ps. „2L” dotyczącej przewodnictwa grupie 2 złotej RPP przez ks. Lecha Gralaka, przyjętej przez insp. Wydziału IV WUSW w Radomiu por. Mariana Mechowskiego, 5 VIII 1983 r., k. 78; *ibidem*, Notatka służbowa z informacji KO ps. „2L” dotyczącej V RPP, przyjętej przez kierownika zmiany „L” Wydziału IV WUSW w Radomiu por. Mariana Mechowskiego, 8 VIII 1983 r., k. 140).

[2] TW ps. „A-6” (nr ewid. 709) był prowadzony przez inspektora Wydziału IV KW MO w Radomiu por. Mariana Mechowskiego oraz inspektora Wydziału III KW MO w Radomiu ppor. Janusza Nowickiego. TW został skierowany do inwigilacji środowiska WSI w Radomiu („17” DA WPP) oraz DA RPP (AIPN Ra, 02/39, Dane statystyczne, t. 11, Obciążenie siecią pracowników Wydziału III KW MO w Radomiu na dzień 1 X 1978 r., k. 6–13; AIPN Ra, 08/1071, Sprawa obiektowa krypt. „Skorpion”, t. 1, Analiza współdziałania wydziałów III i IV KW MO w Radomiu w sprawie DA, 7 II 1976 r., k. 62–67; AIPN Ra, 08/124, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-77”, k. 12, 24).

[3] TW ps. „Adam” (nr rej. 590 [4074]) – proboszcz parafii Miłosierdzia Bożego w Radomiu. Święcenia kapłańskie przyjął 29 V 1955 r. Do współpracy z SB został pozyskany 12 VI 1969 r. przez inspektora ds. SB KW MO w Radomiu por. Tadeusza Dąbkowskiego. Od 28 II 1977 r. był prowadzony przez zastępcę naczelnika Wydziału IV KW MO w Radomiu kpt. Jana Turczynowskiego. SB planowała skierować go do rozpracowywania „wrogiego kleru” oraz inwigilacji Zgromadzenia Sióstr Matki Bożej Miłosierdzia, mieszkających przy ul. Struga w Radomiu. Współpraca z SB miała zapewnić TW „Adamowi” zgodę władz na remont kaplicy sióstr MB Miłosierdzia, gdzie prowadził on duszpasterstwo i jednocześnie był kapelanem. Dawała mu również nadzieję na uzyskanie pozwolenia na budowę nowego kościoła przy ul. Struga. Od 20 X 1969 do 18 I 1972 r. z TW „Adamem” odbyto 21 spotkań. SB uznała, że TW nie ma do organów bezpieczeństwa zaufania, skoro przekazywane przez niego informacje nie przedstawiają większej wartości operacyjnej. W charakterystyce z 22 II 1977 r. kpt. Baranowski napisał: „TW przekazał jedynie osiem informacji i dotyczyły [one] takich problemów, jak: działalność duszpasterska organizowana przez wychowawców, służby zdrowia, poradnictwa małżeńskiego i duszpasterstwa akademickiego, zmian kadrowych wśród księży dokonywanych w Radomiu. TW „Adam” przekazał również SB informacje o szczegółach organizacyjnych 265 pieszej pielgrzymki DA z Radomia w 1977 r. w ramach „17” DA WPP oraz planach usamodzielnienia się pielgrzymki radomskiej. Spotkania funkcjonariuszy SB z „Adamem” odbywały się w jego mieszkaniu. Od momentu pozyskania go, tj. od 1969 r., do 1981 r. doszło do 87 spotkań. Informacje TW przekazywał ustnie. Był wielokrotnie wynagradzany w formie okolicznościowych prezentów. Po otrzymaniu zgody na budowę kościoła i pomocy ze strony „Solidarności” w zakupie materiałów budowlanych „Adam” zdecydowanie odmówił dalszych kontaktów z SB. Twierdził, że o jego kontaktach z SB wiedział bp Piotr Gołębiowski. Funkcjonariusze SB uznali, że podjęcie przez niego współpracy z bezpieką było ceną za uzyskanie zgody na budowę kościoła. TW „Adam” został wyeliminowany z czynnej agentury 1 IV 1986 r. (AIPN Ra, 06/1148, Teczka personalna, t. 1, k. 1, 6–15, 18, 21–22, 25, 40–41, 72–73, 84–85, 110–112, 117, 122–123, 125–126, 128–129, 131, 136–139, 142–143, 149–152; *ibidem*, t. 2, k. 146–147, 150–152, 154–157, 162–163, 164–165; AIPN Ra, 02/43, Dane statystyczne, t. 6, Wykaz źródeł informacji i LK będących na stanie pracowników Wydziału IV KW MO w Radomiu na dzień 31 XII 1982 r., 18 I 1983 r., k. 9–13; AIPN Ra, 02/45, Dane statystyczne, t. 7, Wykaz obciążeń siecią TW funkcjonariuszy Sł[użby] Bezp[ieczeństwa] Wydziału IV WUSW w Radomiu, b.d., k. 9; zob. rozdz. 3, przyp. 33).

[4] TW ps. „Adam” (nr rej. 3453) – proboszcz parafii Podklasztorze w Sulejowie. Święcenia kapłańskie otrzymał 31 V 1952 r. Do współpracy z SB został pozyskany 21 X 1977 r. przez naczelnika Wydziału IV KW MO w Piotrkowie Trybunalskim por. Aleksandra Chorążego. Był prowadzony i kontrolowany przez funkcjonariuszy tej komendy: kpt. Eugeniusza Kozłowskiego, st. sierż. Edmunda Wozignoja, mjr. Józefa Banaszaka, sierż. Edwarda Wodeckiego, kpt. Stefana Kołata oraz kpt. Zdzisława Libusza. „Adam” otrzymywał wynagrodzenie w formie prezentów rze-

czowych (m.in. zegarka i patery). Informacje przekazywał ustnie. Z sieci agenturalnej został wyeliminowany 26 VI 1984 r. (AIPN Łd, 0031/82, Teczka personalna, Informacje z procesu pozyskania, k. 15; *ibidem*, Informacja operacyjna spisana ze słów TW ps. „Adam", sporządzona przez st. insp. Wydziału IV KW MO w Piotrkowie Trybunalskim por. Eugeniusza Kozłowskiego, 4 VII 1978 r., k. 51–60; *ibidem*, Informacja operacyjna spisana ze słów TW ps. „Adam" dotycząca WPP, sporządzona przez por. Eugeniusza Kozłowskiego, 10 X 1978 r., k. 61–64; *ibidem*, Informacja operacyjna spisana ze słów TW ps. „Adam" dotycząca WPP, sporządzona przez mł. insp. Wydziału IV KW MO w Piotrkowie Trybunalskim st. sierż. Edmunda Wozignoja, 13 III 1980 r., k. 133–143; *ibidem*, Informacja operacyjna spisana ze słów TW ps. „Adam" dotycząca WPP, sporządzona przez insp. Wydziału IV KW MO w Piotrkowie Trybunalskim sierż. Edwarda Wodeckiego, 17 VII 1980 r., k. 18–161; *ibidem*, Informacja operacyjna spisana ze słów TW ps. „Adam" dotycząca WPP, sporządzona przez sierż. Edwarda Wodeckiego, 1 VII 1981 r., k. 218; *ibidem*, Informacja operacyjna spisana ze słów TW ps. „Adam" dotycząca WPP, sporządzona przez sierż. Edwarda Wodeckiego, 31 VIII 1982 r., k. 314–320; *ibidem*, Informacja operacyjna spisana na podstawie wypowiedzi TW ps. „Adam" dotycząca WPP, sporządzona przez sierż. Edwarda Wodeckiego, 26 VI 1984 r., k. 449).

[5] TW ps. „Albert" (nr rej. 2520) był zatrudniony w charakterze kierowcy i sekretarza w ChSS w Radomiu. Do współpracy został pozyskany 20 V 1977 r. „na zasadzie dobrowolności" przez inspektora Wydziału IV KW MO w Radomiu st. szer. Eligiusza Wierzbickiego, do sprawy operacyjnego sprawdzenia krypt. „Chadecja" (nr rej. 4111) oraz sprawy obiektowej krypt. „Pątnicy". TW był prowadzony również przez funkcjonariuszy Wydziału IV KW MO w Radomiu: st. szer. Eligiusza Wierzbickiego (od 20 VI 1977 r.), kpt. Jana Turczynowskiego (od 28 IV 1978 r.), ppor. Jerzego Drogosiewicza (od 23 XII 1978 r.), ppor. Adama Kawałka (od 13 IV 1982 r.), ponownie przez por. Eligiusza Wierzbickiego (od 15 XII 1983 r.), por. Czesława Tersę (od 24 V 1985 r.), ppor. Marka Sarzyńskiego (od 10 II 1988 r.). W notatce służbowej z 23 VIII 1978 r. ppor. Jerzy Drogosiewicz informuje o wycofaniu się „Alberta" z pielgrzymki z powodu grypy i o przekazaniu przez niego „zebranych danych z trasy, znaczków pielgrzymkowych, dziewięciu szt[uk] medalików »cudownych« z instrukcjami i modlitwami, śpiewnika *Laudate Dominum*, wydanego przez ks. Lecha Gralaka, oraz [...] dokumentów ChSS" (AIPN Ra, 08/243, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-78", k. 293–294). Z czynnej agentury został wyeliminowany w styczniu 1990 r. Materiały dotyczące jego działalności agenturalnej zostały zniszczone 5 III 1996 r. (AIPN Ra, 08/243, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-78", Informacja TW ps. „Albert" dotycząca podgrupy złotej nr 2 WPP, sporządzona przez kierownika Sekcji II Wydziału IV KW MO w Radomiu ppor. Jerzego Drogosiewicza, 23 VIII 1978 r., k. 293–294; *ibidem*, Notatka służbowa insp. Wydziału IV KW MO w Radomiu ppor. Jerzego Drogosiewicza z informacji TW ps. „Albert" dotycząca spotkania opłatkowego WPP, 3 I 1978 r., k. 326–328; AIPN Ra, 08/388, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-79", Plan przedsięwzięć operacyjnych przewidzianych w związku z potrzebą rozpoznania przygotowań i zabezpieczenia 268 WPP, której trasa w dniach 7 i 8 sierpnia przebiegać będzie przez teren woj. radomskiego, opracowany przez insp. Wydziału IV KW MO w Radomiu ppor. Jerzego Drogosiewicza, 2 VIII 1979 r., k. 7–45; AIPN Ra, 02/43, Dane statystyczne, t. 6, Wykaz źródeł informacji i LK będących na stanie pracowników Wydziału [IV KW MO w Radomiu] na dzień 31 XII 1982 r., 18 I 1983 r., k. 9–14; AIPN Ra, 02/45, Dane statystyczne, t. 7, Wykaz obciążeń siecią TW funkcjonariuszy SB Wydziału IV WUSW w Radomiu, b.d., k. 9; AIPN Ra, D Ra-5532-403(77)/05, WP-6886, Nota nr 19/2012).

[6] TW ps. „Aleksander" został skierowany do inwigilacji Niezależnego Zrzeszenia Studentów i Duszpasterstwa Akademickiego przy KUL oraz środowiska tego uniwersytetu podczas czterech pielgrzymek lubelskich (m.in. w 1988 r.), z pozycji uczestnika grupy kulowskiej (AIPN, 0236/381/1, Sprawa obiektowa krypt. „Wycieczka", Plan zabezpieczenia diecezjalnej pieszej pielgrzymki z Lublina do Częstochowy w dniach 3–14 VIII 1988 r., sporządzony przez st. insp. Wydziału IV WUSW w Lublinie kpt. Antoniego Opalińskiego, 11 VII 1988 r., k. 199–209; AIPN, 01419/416/2, Sprawa obiektowa krypt. „Wycieczka", Pismo naczelnika Wydziału IV WUSW w Lublinie ppłk. Edwarda Hawryło do naczelnika Wydziału III Departamentu IV MSW, dotyczące tajnych współpracowników, którzy mają „operacyjnie zabezpieczać" pielgrzymkę lubelską, 11 VIII 1988 r., k. 42–43).

[7] TW ps. „Alfa" był prowadzony przez ppłk. Zbigniewa Zielonkę, kpt. Stanisława Fidziukiewicza, kpt. Aleksandra Kiryluka (AIPN, 0236/381/1, Sprawa obiektowa krypt. „Wycieczka", Plan działań operacyjnych w sprawie obiektowej krypt. „Częstochowa II", opracowany przez naczelnika Wydziału IV WUSW w Białymstoku ppłk. Zbigniewa Zielonkę, 20 VI 1988 r., k. 101–104).

[8] TW ps. „Alicja" (nr ewid. 520) – organista parafii w Suchej. Do współpracy został pozyskany 8 IV 1975 r. „na zasadzie dobrowolności i materialnego zainteresowania" (*de facto* wykorzystano materiały obciążające) przez inspektora Referatu ds. SB w Zwoleniu por. Leszka Dziedzica. Prowadzony i kontrolowany był m.in. przez zastępcę naczelnika KW MO w Kielcach mjr. Eugeniusza Nowaka oraz zastępcę naczelnika Wydziału IV KW MO w Radomiu kpt. Edwarda Kosa. TW złożył pisemne zobowiązanie do współpracy. Celem pozyskania „było rozpracowanie wrogiego kleru, jak również aktywu katolickiego" w parafii zatrudnienia, przede wszystkim wikariusza ks. Mieczysława Murawskiego, wykazującego dużą aktywność w pracy duszpasterskiej, zwłaszcza z młodzieżą szkolną. W 1976 r. TW przeniósł się do miejscowości Sudoł i wówczas współpraca z nim została przerwana. Do czynnej agentury ponownie został włączony 8 VI 1979 r. przez por. Leszka Dziedzica i przekazany „pod opiekę" młodszemu inspektorowi Wydziału IV KW MO w Radomiu plut. Jerzemu Dychale. Esbecy zwracali uwagę, że w nowym miejscu zamieszkania agent „bardzo chętnie rozmawia na tematy kościelne". W okresie współpracy z SB TW „Alicja" odbył

z funkcjonariuszami prowadzącymi 13 spotkań w LK krypt. „Palma" i „Kaktus" i przekazał im na piśmie 10 informacji. Był wynagradzany materialnie (dwukrotnie pokwitował odbiór 1000 zł). 21 IV 1981 r. por. Dziedzic wystąpił do zastępcy naczelnika Wydziału IV KW MO w Radomiu kpt. Edwarda Kosa z wnioskiem o przekwalifikowanie TW „Alicja" na KO ze względu na brak bezpośredniego dotarcia do osób pozostających w operacyjnym zainteresowaniu SB. Trudno dokładnie określić zakres i czas inwigilacji pieszych pielgrzymek przez tego agenta (AIPN Ra, 006/229, Teczka personalna, k. 7, 12–15, 45–48, 60, 65–66; *ibidem*, Postanowienie zastępcy naczelnika Wydziału IV KW MO w Radomiu kpt. Edwarda Kosa o rozwiązaniu współpracy z TW, 26 IV 1981 r., k. 67).

[9] TW ps. „Andrzej" (nr rej 4823 [7726]) był prowadzony przez funkcjonariuszy Wydziału IV KW MO/WUSW w Radomiu: por. Zbigniewa Stromeckiego, por. Zdzisława Salatę, mł. chor. Józefa Aniołka i ppor. Zbigniewa Michalaka (AIPN, 0713/130, Sprawa obiektowa, Kronika 260 pieszej pielgrzymki z Warszawy do Częstochowy w dniach 6–16 VIII 1976 r., k. 1–10; *ibidem*, Informacja zastępcy komendanta stołecznego MO ds. SB ppłk. Edwarda Kasperskiego dotycząca przebiegu 260 pielgrzymki pieszej z Warszawy do Częstochowy, 18 VIII 1976 r., k. 11–20; AIPN Ra, 02/43, Dane statystyczne, t. 6, Wykaz źródeł informacji i LK będących na stanie pracowników Wydziału [IV KW MO w Radomiu] na dzień 31 XII 1982 r., 18 I 1983 r., k. 9–13).

[10] TW ps. „Andrzej" (nr rej. 8682) – pozyskana 22 XII 1982 r. przez zastępcę naczelnika Wydziału III/V KW MO w Radomiu por. Włodzimierza Rosłańca. Agentka była kontrolowana przez naczelnika Wydziału III KW MO w Radomiu ppłk. Jerzego Szumowskiego, a następnie młodszego inspektora Wydziału V WUSW w Radomiu szer. T. Ławickiego. TW napisała zobowiązanie do współpracy. Była wynagradzana pieniężnie. Celem pozyskania było zapewnienie dopływu informacji dotyczących m.in. uczestnika pielgrzymek pieszych DA z Radomia o. Huberta Czumy, jezuity. Informacji o Czumie miała dostarczyć córka, która śpiewała w chórze kościelnym u jezuitów. TW „Andrzej" została wyrejestrowana z czynnej sieci agenturalnej 15 III 1983 r., Przekazała Ławickiemu cztery informacje pisemne, które SB wykorzystała w sprawach operacyjnych (AIPN Ra, 006/666, Teczka personalna, t. 1, k. 4–10, 13–14, 16, 22–23, 29–30, 33; *ibidem*, t. 2, k. 3; AIPN Ra, 02/43, Dane statystyczne, t. 6, Wykaz źródeł informacji i LK będących na stanie pracowników Wydziału [IV KW MO w Radomiu] na dzień 31 XII 1982 r., 11 I 1983 r., k. 14–19).

[11] TW ps. „Anna" (nr ewid. 2861) była pracownicą administracji hotelu asystenckiego WSI w Radomiu, pozyskana 27 XI 1977 r. przez inspektora Wydziału III KW MO w Radomiu ppor. Janusza Nowickiego. „Anna" napisała zobowiązanie do współpracy. Przekazywała informacje na temat kadry naukowo-dydaktycznej WSI, za co otrzymywała materialne gratyfikacje. Z sieci agenturalnej została wyeliminowana 6 VI 1979 r. (AIPN Ra, 006/131, Teczka personalna, k. 4–63; AIPN Ra, 02/39, Dane statystyczne, t. 11, Obciążenie siecią pracowników Wydziału III na dzień 1 X 1978 r., k. 6–12).

[12] TW ps. „Antoni" (nr ewid. 1155) był prowadzony przez inspektorów Wydziału IV KW MO w Radomiu kpt. Janusza Jaworskiego i ppor. Adama Kawałka (AIPN Ra, 08/1071, Sprawa obiektowa krypt. „Skorpion", t. 1, k. 62–67; AIPN Ra, 02/39, Dane statystyczne, t. 11, Obciążenie siecią pracowników Wydziału IV [KW MO w Radomiu] na dzień 1 X 1978 r., 1 X 1978 r., k. 18–19; AIPN Ra, 02/43, Dane statystyczne, t. 6, Wykaz źródeł informacji i LK będących na stanie pracowników Wydziału [IV KW MO w Radomiu] na dzień 31 XII 1982 r., 18 I 1983 r., k. 9–14).

[13] W materiałach SB odnotowano, że TW „Antoni" to „ksiądz świecki, proboszcz, jednostka niedawno pozyskana, ogólnoinformacyjna". Jego oficerem prowadzącym był inspektor WUSW w Piotrkowie Trybunalskim ppor. Edward Wodecki (AIPN, 01419/416/2, Sprawa obiektowa krypt. „Wycieczka", Załącznik nr 1, Wykaz tajnych współpracowników pionu IV realizujących zadania związane z operacyjnym zabezpieczeniem pielgrzymek przechodzących w miesiącu lipcu i sierpniu 1988 r. przez teren woj. piotrkowskiego, sporządzony przez st. insp. Wydziału IV WUSW w Piotrkowie Trybunalskim por. Jacka Motylewskiego, 1988 r., k. 47–50).

[14] Z dokumentacji SB wynika, że TW ps. „Antoni I" to ksiądz diecezjalny, do współpracy z SB pozyskany w 1981 r. i prowadzony przez inspektora Wydziału IV KW MO w Piotrkowie Trybunalskim chor. G. Baranowskiego. Duchownego oceniano jako agenta dobrego, lojalnego. Zarzucano mu, że przekazywane przez niego informacje miały charakter ogólnikowy (AIPN, 01419/416/2, Sprawa obiektowa krypt. „Wycieczka", Załącznik nr 1, Wykaz tajnych współpracowników pionu IV realizujących zadania związane z operacyjnym zabezpieczeniem pielgrzymek przechodzących w miesiącu lipcu i sierpniu 1988 r. przez teren woj. piotrkowskiego, sporządzony przez st. insp. Wydziału IV WUSW w Piotrkowie Trybunalskim por. Jacka Motylewskiego, 1988 r., k. 47–50).

[15] TW ps. „Antoni II" był księdzem diecezjalnym, prowadzonym przez inspektora Wydziału IV KW MO w Piotrkowie Trybunalskim chor. G. Baranowskiego. „Antoni II" był przez funkcjonariuszy uznawany za długoletniego, dobrego, lojalnego agenta (AIPN, 01419/416/2, Sprawa obiektowa krypt. „Wycieczka", Załącznik nr 1, Wykaz tajnych współpracowników pionu IV realizujących zadania związane z operacyjnym zabezpieczeniem pielgrzymek przechodzących w miesiącu lipcu i sierpniu 1988 r. przez teren woj. piotrkowskiego, sporządzony przez st. insp. Wydziału IV WUSW w Piotrkowie Trybunalskim por. Jacka Motylewskiego, 1988 r., k. 47–50).

[16] TW ps. „Ares" (nr rej. KI-22160) był osobą świecką, do współpracy pozyskaną „na zasadzie dobrowolności" w 1983 r. Informacje agent przekazywał ustnie. Z prowadzącym go inspektorem Wydziału IV WUSW w Kielcach por. Andrzejem Włodarczykiem spotykał się raz w miesiącu. W trakcie współpracy był wykorzystywany do „operacyjnego zabezpieczenia" konwersatoriów oraz innych imprez organizowanych przez DA (rekolekcje, pielgrzymki). W ocenie SB zlecone zadania realizował sumiennie (AIPN, 01419/416/2, Sprawa obiektowa krypt. „Wycieczka",

Wykaz tajnych współpracowników i funkcjonariuszy biorących udział w zabezpieczeniu pielgrzymek wychodzących z terenu woj. kieleckiego, sporządzony przez naczelnika Wydziału IV WUSW w Kielcach ppłk. Stanisława Ryraka, 21 VII 1988 r., k. 16–18; *ibidem*, Plan operacyjnego zabezpieczenia VII pieszej pielgrzymki wiślicko-kieleckiej na Jasną Górę w Częstochowie w dniach 5–13 VIII 1988 r., opracowany przez st. insp. Wydziału IV WUSW w Kielcach por. Mariana Sochackiego, 21 VII 1988 r., k. 151–170; AIPN, 0713/130, Kronika 260 pieszej pielgrzymki z Warszawy do Częstochowy w dniach 6–16 VIII 1976 r., k. 1–10; *ibidem*, Informacja zastępcy komendanta stołecznego MO ds. SB ppłk. Edwarda Kasperskiego dotycząca przebiegu 260 pielgrzymki pieszej z Warszawy do Częstochowy, 18 VIII 1976 r., k. 11–20; *ibidem*, Szyfrogram naczelnika Wydziału IV KW MO w Siedlcach ppłk. Ryszarda Durki (z up. zastępca naczelnika Wydziału III KW MO w Siedlcach por. Waldemar Czarnecki) dotyczący studentów grupy „17" DA WPP [program dla pątników wcześniej przybyłych do Warszawy, na tzw. zlot przygotowawczy w dniach 1–5 VIII 1976 r.], k. 34).

[17] TW ps. „Artos" inwigilował uczestników WPP jeszcze przed jej rozpoczęciem, podczas tzw. kursu przygotowawczego do pielgrzymki w dniach 1–5 VIII 1978 r. (AIPN, 0713/259, t. 2, Diariusz 267 pieszej pielgrzymki z Warszawy do Częstochowy (6–14 VIII 1978 r.), k. 1083).

[18] TW ps. „Artur" został pozyskany w 1976 r. przez inspektora Wydziału III KW MO w Lublinie kpt. Janusza Oleszkę. „Artur" inwigilował m.in. studentów KUL uczestniczących w „17" DA WPP (IPN – OKŚZpNP w Warszawie, S 17/06/Zk/IV, s. 1506–1508; zob. rozdz. 3, przyp. 186).

[19] TW ps. „Artur" (nr ewid. 6156) był prowadzony przez inspektora Wydziału IV KW MO w Radomiu kpt. Janusza Jaworskiego oraz inspektora Wydziału III WUSW w Radomiu kpt. Zdzisława Salatę (AIPN Ra, 08/914, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-84", Plan przedsięwzięć operacyjnych do sprawy obiektowej krypt. „Pątnicy-84", 11 VII 1984 r., k. 7–19; AIPN Ra, 02/45, Dane statystyczne, t. 7, Wykaz obciążeń siecią TW funkcjonariuszy SB Wydziału IV WUSW w Radomiu, b.d., k. 9).

[20] TW ps. „Artur" (nr ewid. 8619) był prowadzony przez inspektora Wydziału IV KW MO w Radomiu por. T. Kołka i inspektora RUSW ds. SB w Zwoleniu chor. Stanisława Wilka (AIPN Ra, 02/45, Dane statystyczne, t. 7, Wykaz obciążeń siecią TW funkcjonariuszy SB Wydziału IV WUSW w Radomiu, b.d., k. 17).

[21] W materiałach SB odnotowano, że TW ps. „August" to „ksiądz świecki, długoletni tajny współpracownik, jednostka manewrowa". Był prowadzony przez inspektora Wydziału IV WUSW w Piotrkowie Trybunalskim ppor. Edwarda Wodeckiego (AIPN, 01419/416/2, Sprawa obiektowa krypt. „Wycieczka", Załącznik nr 1, Wykaz tajnych współpracowników pionu IV realizujących zadania związane z operacyjnym zabezpieczeniem pielgrzymek przechodzących w miesiącu lipcu i sierpniu 1988 r. przez teren woj. piotrkowskiego, sporządzony przez st. insp. Wydziału IV WUSW w Piotrkowie Trybunalskim por. Jacka Motylewskiego, 1988 r., k. 47–49).

[22] TW ps. „August" (nr rej. 10849) był proboszczem parafii w Bardzicach (1973–2006). Święcenia kapłańskie otrzymał w 1957 r. Początkowo był wykorzystywany przez SB jako OZI (występuje w dokumentacji SB z 1980 r.). Do współpracy został pozyskany 23 IX 1986 r. „na zasadzie współodpowiedzialności obywatelskiej za bezpieczeństwo i porządek publiczny" przez starszego inspektora Wydziału IV WUSW w Radomiu kpt. Eligiusza Wierzbickiego; pisemnego zobowiązania do współpracy nie złożył. Celem jego pozyskania było zdobywanie informacji dotyczących środowiska duchownych z diecezji sandomiersko-radomskiej i dekanatów radomskich (wschodniego i południowego) oraz przebiegu konferencji rejonowych i dekanalnych, a także komentarzy i opinii na temat wydarzeń społeczno-politycznych. Informacje przekazane przez „Augusta" zostały wykorzystane w sprawach obiektowych krypt. „Wisła" (nr ewid. 2020), „Kongres" (nr ewid. 11210) i „Pątnicy-87" (nr ewid. 11924), a także w bieżących meldunkach operacyjnych oraz kwestionariuszach ewidencji operacyjnej. Spotkania z agentem odbywały się na plebanii. Otrzymywał on wynagrodzenie w formie okolicznościowych prezentów na łączną sumę 9640 zł. Z charakterystyki sporządzonej przez funkcjonariusza SB 4 XII 1989 r. wynika, że TW odniósł się do dalszej współpracy z rezerwą ze względu na zmianę sytuacji politycznej, dlatego też pod koniec 1989 r. został wyeliminowany z czynnej sieci agenturalnej (AIPN Ra, 006/2143, Teczka personalna TW ps. „August", t. 1, k. 1–8, 10–11, 14–16, 20, 22–23, 40–41, 48–49, 53–59, 63–64, 66–68, 72–79, 81–82; t. 2, k. 2–4, 34–35, 61–66, 80–83; zob. rozdz. 3, przyp. 34).

[23] TW ps. „Bartek" (nr ewid. 11485) był pracownikiem MPK w Radomiu. Do współpracy został pozyskany 26 VI 1985 r. przez młodszego inspektora Wydziału V WUSW w Radomiu mł. chor. Andrzeja Lodzińskiego. Przy werbunku Lodziński wykorzystał fakt udziału kandydata na TW w manifestacji przed pomnikiem Czerwca 1976. TW złożył pisemne zobowiązanie do współpracy. Był prowadzony przez funkcjonariuszy RUSW w Starachowicach, ppor. Z. Wronę i chor. Stanisława Stańczaka. W ocenie SB „Bartek" był jednostką sprawdzoną, „pozytywnie ustosunkowaną do organów SB" (AIPN, 01419/416/2, Sprawa obiektowa krypt. „Wycieczka", Wykaz tajnych współpracowników i funkcjonariuszy biorących udział w zabezpieczeniu pielgrzymek wychodzących z terenu woj. kieleckiego, sporządzony przez naczelnika Wydziału IV WUSW w Kielcach ppłk. Stanisława Ryraka, 21 VII 1988 r., k. 16–18; AIPN Ra, 006/2546, Teczka personalna, t. 1, k. 6–12, 20, 29–32, 55–57).

[24] TW ps. „Bernard" (nr ewid. 4845) był kandydatem na organistę w parafii Promna, uczniem Szkoły Organistowskiej w Radomiu (której ostatecznie nie ukończył). Do współpracy został pozyskany 5 V 1979 r. ze względu na korzyści materialne przez starszego inspektora Wydziału IV KW MO w Radomiu szer. Ryszarda Papugę. Jego zadaniem było rozpoznanie „zamierzeń miejscowego kleru i aktywu katolickiego, powiązań i kontaktów miejscowego

kleru, nastrojów panujących wśród miejscowej ludności". „Bernard" podpisał zobowiązanie do współpracy. Kontrolę nad TW sprawowali funkcjonariusze Wydziału IV KW MO w Radomiu: naczelnik kpt. Jan Turczynowski, zastępca naczelnika kpt. Jan Sztyler, kierownik Sekcji I por. Leon Boczek. W 1979 r. jego oficerem prowadzącym został inspektor ppor. Zbigniew Stromecki. SB była szczególnie zainteresowana ewentualnymi kontaktami proboszcza parafii w Promnej ks. Franciszka Różalskiego z proboszczem w Zbroszy Dużej ks. Czesławem Sadłowskim. TW był wykorzystany m.in. w SOR krypt. „Dobrodziej". Kilkakrotnie przekazywał SB informacje. Spotkania z funkcjonariuszami odbywały się w lokalach gastronomicznych w Radomiu. Z agentury TW „Bernard" został wyeliminowany prawdopodobnie w 1981 r. (aczkolwiek ostatni zachowany dokument jest opatrzony datą 8 VII 1980 r.) w związku z poważną chorobą nerek, ale też z powodu nadgorliwości w wykonywaniu zadań zleconych przez SB. W uzasadnieniu jego eliminacji napisano: „zdekonspirował się jako współpracownik SB; kontakty telefoniczne z SB nawiązywał w obecności osób trzecich; nagrywał w obecności osób trzecich mało istotne rozmowy; chwalił się znajomościami w Kom[itecie] Woj[ewódzkim] w Radomiu; mało opanowany w swoim postępowaniu; łatwo ulega sugestiom osób trzecich; w najbliższym otoczeniu uważany jest za człowieka odchylonego od normy; brak dotarcia do miejscowego kleru" (AIPN Ra, 006/189, Teczka personalna, k. 1–9, 24–25; AIPN Ra, D Ra-5532-403(88)/05, WP-6886, Nota nr 6/2013).

[25] TW ps. „Bogdan" (nr rej. 3498) był studentem Wydziału Transportu Politechniki Świętokrzyskiej. Do współpracy został pozyskany 30 V 1978 r. „na zasadzie współodpowiedzialności obywatelskiej za bezpieczeństwo i porządek publiczny" oraz ze względu na korzyści materialne przez młodszego inspektora Wydziału IV KW MO w Radomiu sierż. Adama Kawałka. „Bogdan" był wytypowany do inwigilacji środowiska radomskiego DA, nad którym opiekę sprawował ks. Zdzisław Domagała (sprawa obiektowa krypt. „Pigmalion" nr rej. 3942). Podpisał zobowiązanie do współpracy. Zgodnie z planem pracy miał być wykorzystany m.in. do „bieżącego rozeznania treści spotkań, prelekcji i konwersatoriów [...] w parafii św. Jana; ustalania studentów, którzy podczas dyskusji na konwersatoriach będą się wrogo wypowiadali przeciwko PRL". Planowano również uzyskać od „Bogdana" informacje „po zagadnieniach pionu III i II". Zachowane dokumenty wskazują na pełne wykorzystanie agenta w wyznaczonych kierunkach. Z charakterystyki TW „Bogdana" sporządzonej 30 IX 1980 r. wynika, że właśnie wówczas nastąpiło zakończenie z nim współpracy ze względu na zmianę uczelni i niemożność nawiązania kontaktu. Agent przekazał w sumie 27 informacji użytecznych operacyjnie, w tym 10 na piśmie. Dzięki jego doniesieniom SB dwukrotnie nie dopuściła do spotkania uczestników DA z przedstawicielami Towarzystwa Kursów Naukowych. „Bogdan" był dziesięć razy wynagradzany na łączną sumę 9000 zł (AIPN Ra, 006/195, Teczka personalna, k. 6–11, 26–29, 31–33, 36, 4849; AIPN Ra, 02/39, Dane statystyczne, t. 11, Obciążenie siecią pracowników Wydziału IV [KW MO w Radomiu] na dzień 1 X 1978 r., 1 X 1978 r., k. 18–19; AIPN Ra, D Ra-5532-403(88)/05, WP-6886, Nota nr 6/2013).

[26] TW ps. „Bogdan" (nr rej. 13145) był organistą parafii Konieczno w dekanacie włoszczowskim. Do współpracy został pozyskany na podstawie materiałów kompromitujących (w związku z pobiciem księdza w 1963 r. i wyrokiem skazującym na rok więzienia). „Bogdan" podpisał zobowiązanie do współpracy z SB. Był prowadzony przez funkcjonariuszy ds. SB we Włoszczowie: ppor. Mieczysława Przeniosło, kpt. Jerzego Smolarskiego, ppłk. Stanisława Mazura i starszego inspektora Czesława Kusa oraz naczelnika Wydziału IV KW MO w Kielcach mjr. Eugeniusza Nowaka. W uzasadnieniu werbunku zostały nakreślone następujące kierunki współpracy z TW: „Rozpoznanie księży dołowych dekanatu Włoszczowa celem uzyskania informacji o ich pozycji w dekanacie, perspektywach wzrostu i stopniu ulegania wpływom środowiska [...]; Rozpoznanie i ujawnianie grona aktywu katolickiego, ewentualnych kandydatów do WSD; Rozpoznanie osób współpracujących z klerem zatrudnionym w instytucjach państwowych i wyjaśnianie przecieków do kleru tajemnicy państwowej; Zabezpieczenie masowych imprez kościelnych w dekanacie Włoszczowa i sąsiednich". „Bogdan" przekazał pisemnie kilkadziesiąt informacji (w LK krypt. „Dziupla" [nr rej. 8843] we Włoszczowie), za które otrzymał wynagrodzenie. Donosił na swojego proboszcza ks. kanonika Wojciecha Pedrycza, darzącego go sympatią i zaufaniem, oraz na wikariuszy: ks. Bogdana Majewskiego i ks. Józefa Staszkiewicza. SB uznawała tego TW za jednostkę wartościową. Z czynnej sieci agenturalnej został wyeliminowany 19 I 1978 r. na wniosek kpt. Czesława Kusa, z powodu nadmiernego spożywania napojów alkoholowych, a co za tym idzie kompromitacji i dekonspiracji (AIPN Ki, 004/2056, Teczka personalna, t. 1, k. 2–10, 12, 38, 50–52, 57–58, 68).

[27] TW ps. „Boguś" (nr rej. 5631) był studentem Wydziału Transportu WSI w Radomiu. Do współpracy został pozyskany 14 II 1980 r. przez inspektora Wydziału IV KW MO w Radomiu ppor. Eligiusza Wierzbickiego „na zasadzie współodpowiedzialności obywatelskiej za bezpieczeństwo i porządek publiczny". Złożył pisemne zobowiązanie do współpracy z SB. Jego zadaniem miało być rozpoznanie działalności DA prowadzonego przez ks. Jerzego Banaśkiewicza, na które założono sprawę obiektową krypt. „Pigmalion" (nr rej. 3942). „Boguś" dysponował również wiedzą na temat proboszcza parafii w Błotnicy ks. Józefa Gałana, którą przekazał podczas werbunku. Odbyło się siedem spotkań z TW – w LK krypt. „Beata" lub w samochodzie. Informacje przekazywał on na piśmie. Otrzymał za nie wynagrodzenie na ogólną sumę 2500 zł. Współpraca z „Bogusiem" została zakończona 29 X 1981 r. ze względu na przerwanie przez niego studiów (AIPN Ra, 006/281, Teczka personalna, k. 6–19, 39–40, 49–50, 53–54, 58; AIPN Ra, 08/573, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-80", Charakterystyka zakładanego przebiegu 269 WPP na terenie woj. radomskiego, 30 VII 1980 r., k. 7–11).

[28] TW ps. „Bosman" został pozyskany do współpracy w lipcu 1988 r. „na zasadzie korzyści osobistych". W latach 1987–1988 uczestniczył w dwóch pielgrzymkach, podczas których utrzymywał bezpośredni kontakt z figurantem rozpowszechniającym literaturę bezdebitową. W ocenie SB przekazane przez niego informacje posiadały wartość operacyjną (AIPN, 01419/416/2, Sprawa obiektowa krypt. „Wycieczka", Charakterystyka dotycząca tajnych współpracowników biorących udział w operacyjnym zabezpieczeniu V pieszej pielgrzymki z Łomży do Częstochowy, sporządzona przez insp. Wydziału IV WUSW w Łomży ppor. Andrzeja Suprowicza, 11 VII 1988 r., k. 27–28; *ibidem*, Plan zabezpieczenia V Pieszej Pielgrzymki Łomżyńskiej w ramach sprawy obiektowej krypt. „Zlot" nr ewidencyjny LO-7120, opracowany przez zastępcę naczelnika Wydziału IV WUSW w Łomży kpt. Stanisława Sekścińskiego, 11 VII 1988 r., k. 200–206).

[29] TW ps. „Braciszek" (nr rej. 5852) to były brat zakonu oo. paulinów w Częstochowie. Do współpracy został pozyskany 21 III 1980 r. „na zasadzie współodpowiedzialności obywatelskiej" przez inspektora Wydziału IV KW MO w Radomiu plut. Jerzego Dychałę. Kolejnym jego prowadzącym był inspektor Wydziału IV WUSW w Kielcach por. Marian Sochacki. TW złożył pisemne zobowiązanie do współpracy. Celem pozyskania tegoż TW było zdobycie informacji o zamiarach i działalności duchowieństwa dekanatu zwoleńskiego, zwłaszcza proboszcza parafii w Policznej ks. Jana Kruka. TW przekazał SB wiele danych dotyczących oo. paulinów z Jasnej Góry, Leśniowa i Krakowa. Miały one skompromitować niektórych zakonników, rzekomo wiodących niemoralne życie. W okresie intensywnej współpracy do 1984 r. TW przekazał SB na piśmie 75 informacji, za które otrzymał wynagrodzenie na łączną kwotę 31 080 zł. W 1984 r. „Braciszek" zmienił miejsce zamieszkania i utracił możliwości operacyjne na terenie diecezji sandomiersko-radomskiej. TW został przewidziany do inwigilacji pielgrzymki kielecko-wiślickiej (AIPN Ra, 02/43, Dane statystyczne, t. 6, Wykaz źródeł informacji i LK będących na stanie pracowników Wydziału [IV KW MO w Radomiu] na dzień 31 XII 1982 r., 18 I 1983 r., k. 9–13; AIPN, 0364/323/1, Sprawa obiektowa krypt. „Piknik", Wykaz tajnych współpracowników i kontaktów operacyjnych, k. 14–18; AIPN Ra, 006/875, Teczka personalna, t. 1, k. 8–20, 27, 30–35, 49–51, 58–61, 65–70, 88–90, 103–104, 111–114, 179–181; AIPN Ra, 08/573, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-80", Charakterystyka zakładanego przebiegu WPP na terenie woj. radomskiego, sporządzona przez st. insp. Wydziału IV KW MO w Radomiu kpt. Janusza Jaworskiego, 30 VII 1980 r., k. 7–11; *ibidem*, Pismo naczelnika Wydziału IV KW MO w Radomiu kpt. Jana Turczynowskiego do naczelnika Wydziału V Departamentu IV MSW, dotyczące udziału TW w zabezpieczeniu RPP, 25 VII 1980 r., k. 79; *ibidem*, Informacja z rozmowy z TW ps. „Braciszek" dotycząca wyjścia RPP, sporządzona przez insp. Wydziału IV KW MO w Radomiu sierż. Jerzego Dychałę, 6 VIII 1980 r., k. 123; *ibidem*, Notatka służbowa sierż. Jerzego Dychały z informacji TW ps. „Braciszek" dotyczącej RPP, 7 VIII 1980 r., k. 142–143; *ibidem*, Notatka służbowa st. insp. Wydziału IV KW MO w Radomiu ppor. Jerzego Gierczaka dotycząca zabezpieczenia Mszy św. RPP w Orońsku, 7 VIII 1980 r., k. 151; *ibidem*, Notatka służbowa sierż. Jerzego Dychały z informacji TW ps. „Braciszek" dotyczącej RPP, 9 VIII 1980 r., k. 202–203; Notatka służbowa sierż. Jerzego Dychały z informacji TW ps. „Braciszek" dotyczącej RPP, 14 VIII 1980 r., k. 226–227; AIPN Ra, 08/668, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-81", Wykaz TW i KO, k. 9; AIPN Ra, 08/751, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-82", Wykaz TW i KO, k. 9; *ibidem*, Notatka służbowa mł. chor. Jerzego Dychały z informacji TW ps. „Braciszek" dotyczącej RPP (podgrupy 10), 12 VIII 1982 r., k. 78; *ibidem*, Szyfrogram naczelnika Wydziału IV KW MO w Radomiu mjr. Jana Turczynowskiego do Wydziału V Departamentu IV MSW, zawierający wykaz TW przewidzianych do zabezpieczenia RPP, 24 VII 1982 r., k. 103; AIPN Ra, 08/1053, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-86", Wykaz TW i KO w 1986 r., b.p.; AIPN Ra, D Ra-5532-403(78)/05, WP-6886, Nota nr 20/2012; zob. rozdz. 3, przyp. 43).

[30] TW ps. „Brzozowski" (nr ewid. 2229) był superiorem Zgromadzenia Księży Filipinów w Sanktuarium MB Świętorodzinnej w Studziannie. Do współpracy z SB został pozyskany 3 IX 1969 r. „na zasadzie dobrowolności" (co potwierdził w pisemnym oświadczeniu) przez oficera operacyjnego ds. SB KP MO w Opocznie por. M. Owczarczyka. Pseudonim nadano agentowi bez jego wiedzy. Motywem podjęcia współpracy było przekonanie o możliwości przyznania paszportu na wyjazd do Włoch, na zaplanowany w Rzymie w 1969 r. Kongres Zgromadzenia św. Filipa Neri. Kolejnym powodem kontynuacji współpracy z SB stały się starania o uzyskanie zgody na budowę kościoła w Tomaszowie Mazowieckim, w organizowanej przez księży filipinów nowej placówce duszpasterskiej. Celem pozyskania księdza było wykorzystanie jego możliwości operacyjnych w zakresie: rozpoznania i zabezpieczenia działalności członków zgromadzenia filipinów w Studziannie, zwłaszcza oratorianina ks. Władysława Natera i proboszcza parafii św. Bartłomieja w Opocznie ks. Piotra Jaroszka (1955–1990), przekazywania zarządzeń władz zwierzchnich zgromadzenia, a także informacji o przebiegu kongresu w Rzymie, konferencji dekanalnych dekanatu opoczyńskiego, przygotowaniach do uroczystości kościelnych z okazji drugiej rocznicy koronacji Matki Bożej w Studziannie i ich przebiegu oraz kierunkach działania administratora diecezji sandomierskiej bp. Piotra Gołębiowskiego. Współpraca z TW trwała do końca 1989 r. (AIPN Łd, 0031/798, Teczka personalna, k. 1–26, 31–34).

[31] TW ps. „Carmen" (nr rej. 2014) był proboszczem parafii w Zakrzewie (1976–1999). Święcenia kapłańskie otrzymał w 1955 r. Do współpracy został pozyskany 23 XI 1971 r. przez zastępcę naczelnika Wydziału IV KW MO w Radomiu ppor. Edwarda Kosa; złożył pisemne zobowiązanie do współpracy z SB. W latach 1971–1975 ppor. Edward Kos odbył z TW „Carmen" 21 spotkań, podczas których uzyskał od niego wiele informacji na temat postaw duchownych z dekanatów diecezji sandomiersko-radomskiej, szczególnie środowiska parafii Skrzynno, gdzie doszło

do konfliktu między wiernymi a proboszczem. Informacje TW ps. „Carmen" zostały wykorzystane m.in. przez Departament IV MSW w 1986 r. Prowadzącymi TW byli kolejno: por. J. Rzepka (od 1975 r.), por. Marian Mechowski (od 1976 r.), st. kpr. Sławomir Bogusiewicz (od 1979 r.), inspektor Wydziału IV WUSW w Radomiu ppor. Jerzy Garbacz (od 1986 r.). W latach 1982–1986 nastąpiła przerwa we współpracy, spowodowana podjęciem przez oficera prowadzącego TW st. kpr. Sławomira Bogusiewicza nauki w WSO w Legionowie. Po tajemniczym napadzie na plebanię w Zakrzewie, do którego doszło 21 IV 1986 r., TW „Carmen" przejawiał niechęć do dalszych kontaktów z funkcjonariuszami SB, ponieważ uważał, że to oni są sprawcami tego napadu. Przekazał ustnie 85 informacji, uznanych przez SB za operacyjnie użyteczne. W charakterystyce TW sporządzonej 15 I 1982 r. przez inspektora Wydziału IV KW MO w Radomiu plut. Sławomira Bogusiewicza oceniono, że agent jest pozytywnie nastawiony do ustroju PRL (AIPN Ra, 08/243, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-78", Charakterystyka zakładanego przebiegu 267 WPP przez teren woj. radomskiego, sporządzona przez kierownika sekcji Wydziału IV KW MO w Radomiu ppor. Jerzego Drogosiewicza, 24 VII 1978 r., k. 7–44; AIPN Ra, 02/43, Dane statystyczne, t. 6, Wykaz źródeł informacji i LK będących na stanie pracowników Wydziału [IV KW MO w Radomiu] na dzień 31 XII 1982 r., 18 I 1983 r., k. 9–13; AIPN Ra, 02/205, Dane statystyczne, t. 5, Analiza teczek b[yłych] TW wyeliminowanych przez wydziały i jednostki terenowe Służby Bezpieczeństwa woj. radomskiego w 1987 r. oraz I kwartale 1988 r., 9 VI 1988 r., k. 3–21; AIPN Ra, 006/1518, Teczka personalna, t. 1, k. 4, 11–18, 99–100, 117–124, 126–129, 135, 141, 146–149, 152–153; „Rocznik Diecezji Radomskiej" (Radom) 2007, s. 373–374; zob. rozdz. 3, przyp. 35).

[32] TW ps. „Czarek" (nr rej. 5583) był pracownikiem Zakładów Maszyn Budowlanych „WARSRET" w Trojankach. Od października 1967 r. współpracował jako informator z KD MO Szczecin-Śródmieście, donosząc na środowiska młodzieżowe z dzielnic Niebuszewo i Śródmieście. Do sieci agenturalnej został pozyskany 1 VIII 1970 r. przez oficera operacyjnego RSB w Siedlcach por. Jana Dołęgę. Od 26 III 1971 r. jego prowadzącym był oficer operacyjny KW MO ds. SB w Siedlcach por. Józef Piekarczyk, a 4 VI 1976 r. przejął go inspektor Wydziału IV KW MO w Siedlcach st. sierż. szt. Mirosław Janota. „Czarka" wykorzystano m.in. do inwigilacji Stanisława Karpika (SOR krypt. „Fanatyk"), organizatora imprez religijnych, w tym „17" DA WPP, ordynariusza diecezji siedleckiej bp. Jana Mazura, proboszcza w Suchożebrach ks. Stanisława Mucki, aktywu katolickiego we wsi Borki Siedleckie (w związku z planem budowy kaplicy – SOR krypt. „Magazyn") oraz środowiska homoseksualistów i hippisów. Szczególną aktywność agent wykazał podczas WPP w 1976 r., kiedy to przekazał SB szczegółowe dane liczbowe dotyczące uczestników pielgrzymki, również księży i kleryków, a także charakterystyki niektórych grup. Skorzystał z zestawienia, które miał dostarczyć przeorowi Jasnej Góry. W postscriptum sprawozdania zadeklarował wycofanie się ze współpracy z SB, poruszony i zaniepokojony konferencjami ostrzegającymi przed współpracą z SB, wygłoszonymi podczas pielgrzymki. Po trzech miesiącach odstąpił jednak od decyzji zaniechania współpracy z SB, w wyniku psychologicznych działań esbeków oraz ze względu na gratyfikacje finansowe. Spotkania z TW odbywały się m.in. w LK krypt. „Wrzos". Agent był hojnie wynagradzany. Tylko w 1971 r. przekazał (ustnie i na piśmie) 31 informacji. Data zakończenia przez niego działalności agenturalnej nie jest możliwa do ustalenia (AIPN Lu, 00414/58, Teczka personalna Stanisława Wołosza, k. 19–21, 24–26, 40–42, 53–57, 59–62; AIPN, 0713/130, Sprawa obiektowa z 1976 r., Szyfrogram naczelnika Wydziału IV KW MO w Siedlcach ppłk. Ryszarda Durki i zastępcy naczelnika Wydziału III KW MO w Siedlcach por. Waldemara Czarneckiego dotyczący studentów DA wcześniej przybyłych do Warszawy na tzw. zlot przygotowawczy w dniach 1–5 VIII 1976 r., 13 VIII 1976 r., k. 34).

[33] TW ps. „Czesiek" (nr ewid. KJ-20846) był proboszczem parafii w Krasnej (1980–1986). Święcenia kapłańskie otrzymał w 1955 r. Do współpracy został pozyskany 19 IV 1983 r. „na zasadzie dobrowolności" przez inspektora Wydziału IV WUSW w Kielcach kpt. Andrzeja Stępnia. Przy werbunku wykorzystano konflikty kapłana z wiernymi w jego poprzedniej parafii, tj. w Modliborzycach. Pozyskanie księdza miało na celu inwigilację duchowieństwa z dekanatu koneckiego, zwłaszcza parafii Niekłań i Stąporków. Spotkania z TW odbywały się na plebanii. Informacje agenta, przekazywane ustnie, dotyczyły: przebiegu konferencji rejonowych i dekanalnych, zmian personalnych, programu wizytacji kanonicznych biskupów sandomiersko-radomskich, zaleceń kurii sandomiersko-radomskiej i stopnia ich realizacji przez księży, duszpasterstwa młodzieży i rolników indywidualnych, komentarzy księży i wiernych na temat kwestii politycznych i gospodarczych. „Czesiek" przekazywał też informacje na temat księży: proboszcza parafii Mnin Józefa Lipińskiego, administratora parafii w Skarżysku-Kamiennej Mariana Mężyka, wikariusza parafii Radoszyce Józefa Wodzinowskiego, proboszcza parafii w Nieświniu Franciszka Jakubiaka, wikariusza parafii w Miedzierzy Jerzego Figlewicza. TW nie pobierał wynagrodzenia, a spotkania z funkcjonariuszem SB realizował na stopie koleżeńskiej. Zachowane dane wskazują na kontynuowanie przez niego współpracy z SB do 1989 r. (AIPN Ki, 004/4473, Teczka personalna, t. 1, k. 2–12, 30, 32–33, 47, 50–53, 59–60, 64, 66–69; *ibidem*, t. 2, k. 4, 6–8, 10–21; „Rocznik Diecezji Radomskiej" (Radom) 2007, s. 82–83).

[34] TW ps. „Czesław" (nr ewid. 40484) był żołnierzem zasadniczej służby wojskowej. Do współpracy został pozyskany 26 VI 1978 r. przez mjr. Z. Krzywińskiego, oficera Kontrwywiadu Wojskowego WSW (pod jego opieką pozostawał do 24 XI 1979 r.). „Czesław" został wyeliminowany z agentury w związku z przeniesieniem go do cywila. Zakładano, że będzie kontynuował współpracę z SB (AIPN Ra, 006/517, Teczka personalna, k. 1–10).

[35] TW ps. „Czesław" (nr rej. TG-890C) to osoba duchowna, będąca organizatorem PPZS w 1988 r. Jego prowadzącym był inspektor Referatu IV RUSW w Sandomierzu por. Z. Pastuszka (AIPN, 01419/416/2, Sprawa obiekto-

wa krypt. „Wycieczka", Plan zabezpieczenia sierpniowych pielgrzymek do Częstochowy organizowanych przez kler woj. tarnobrzeskiego, opracowany przez zastępcę naczelnika Wydziału IV WUSW w Tarnobrzegu kpt. Zbigniewa Kapustę, 12 VII 1988 r., k. 310–315).

[36] TW ps. „Daniel" (nr rej. 2552) był kanclerzem kurii siedleckiej. Jego prowadzącym był inspektor Wydziału IV WUSW w Siedlcach por. Szczepan Urban. Przed objęciem funkcji kanclerza duchowny chętnie spotkał się cztery razy z funkcjonariuszem SB (spotkania zostały ocenione przez esbeka jako udane). Gdy został kanclerzem, z powodu prezentowanej przez niego „wyniosłej i zarozumiałej" postawy i unikania kontaktów z SB postanowiono go skompromitować. Zastępca naczelnika Wydziału IV KW MO/WUSW w Siedlcach mjr Józef Żybura we wniosku o zaniechanie opracowania z 3 XI 1978 r. napisał: „W związku z tym podjęto aktywne działania zmierzające do jego kompromitacji. Należy nadmienić, iż [działania kompromitujące] przyniosły pożądany skutek i został on nie tylko pozbawiony swego stanowiska, ale na okres dwóch lat pozostawał na przymusowym urlopie nawet bez środków do życia, co w wyraźny sposób odbiło się na jego psychice". Zastępca naczelnika Wydziału IV WUSW w Siedlcach kpt. Sławomir Nawrocki umieścił TW ps. „Daniel" w planie zabezpieczenia IX Pieszej Pielgrzymki Podlaskiej do Częstochowy, sporządzonym 13 VII 1989 r., co potwierdza podjęcie kolejnego etapu współpracy z SB, która trwała do 1989 r. włącznie. W jednym z dokumentów widnieje następujący zapis: „TW ps. »Daniel« nr rej. 2552, ksiądz świecki, wchodzi w skład kierownictwa pielgrzymki, pozostaje na »kontakcie« por. Sz[czepana] Urbana z Wydz[iału] IV WUSW w Siedlcach" (AIPN, 01419/41/2, Sprawa obiektowa krypt. „Wycieczka", Wykaz tajnych współpracowników zabezpieczających operacyjnie PPP, k. 40; AIPN Lu, 00414/119, Teczka personalna, k. 118–119).

[37] TW ps. „Danka" był prowadzony przez inspektora Wydziału IV SUSW kpt. Wawrzyńca Białeckiego (AIPN, 0236/381/1, Sprawa obiektowa krypt. „Wycieczka", Plan kierunkowy zabezpieczenia pieszych pielgrzymek z Warszawy do Częstochowy w okresie 5–15 VIII 1988 r., opracowany przez naczelnika Wydziału IV SUSW mjr. Wojciecha Kwiatkowskiego, 5 IV 1988 r., k. 343–351).

[38] TW ps. „Dawid" (nr rej. 8986) to student Wydziału Filologii Angielskiej Uniwersytetu Warszawskiego. Do współpracy został pozyskany 25 VI 1983 r. „na zasadzie poczucia odpowiedzialności za losy kraju" (w rzeczywistości chodziło o pożytek materialny) przez młodszego inspektora Wydziału II KW MO w Radomiu mł. chor. Sławomira Wydrę. Zgodę na współpracę z SB agent potwierdził pisemnym oświadczeniem. Kontrolę nad TW „Dawidem" sprawowali funkcjonariusze Wydziału II WUSW w Radomiu. Główną rolę w prowadzeniu TW „Dawida" odgrywał inspektor Wydziału II Departamentu II MSW por. M. Markowski. Praca w Międzynarodowym Hotelu Studenckim „Riviera" w Warszawie, a także w sekcji wizowej ambasady brytyjskiej w Warszawie pozwoliła mu na infiltrację tych środowisk. SB podejrzewała go o współpracę z wywiadem brytyjskim. TW przekazał SB na piśmie 16 informacji, za które przyjął wynagrodzenie na łączną sumę 18 500 zł. Część spotkań z TW odbywała się Warszawie, w LK krypt. „Wiosna". „Dawid" został wyeliminowany z czynnej sieci 28 V 1985 r. (AIPN Ra, 006/1030, Teczka personalna, t. 1, k. 7–20, 70–73, 77–78, 97–98, 107, 117–124, 129–130, 133–134, 141–147, 149–151; *ibidem*, t. 2, 5, 138–142, 179–188, 198–200; AIPN Ra, 08/914, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-84", Plan przedsięwzięć operacyjnych do sprawy obiektowej krypt. „Pątnicy-84", opracowany przez zastępcę naczelnika Wydziału IV WUSW w Radomiu kpt. Jana Sztylera, 17 VII 1984 r., k. 7–19).

[39] TW ps. „Dejzym" był prowadzony przez inspektorów Wydziału IV SUSW: mł. chor. Z. Grzędę, por. M. Chrząszcza (AIPN, 0236/381/1, Sprawa obiektowa krypt. „Wycieczka", Plan kierunkowy zabezpieczenia pieszych pielgrzymek z Warszawy do Częstochowy w okresie 5–15 VIII 1988 r., opracowany przez naczelnika Wydziału IV SUSW mjr. Wojciecha Kwiatkowskiego, 5 IV 1988 r., k. 343–351).

[40] TW ps. „Dzidek" (nr ewid. 3372) był pracownikiem Zakładu Tarcz Numerowych Radomskiej Wytwórni Telefonów (RWT) w Radomiu. Do współpracy został pozyskany 3 V 1978 r. „na zasadzie współodpowiedzialności obywatelskiej" przez inspektora Wydziału III KW MO w Radomiu ppor. Edwarda Wołoszyna. Napisał zobowiązanie do współpracy. Jego prowadzącymi byli funkcjonariusze KW MO/WUSW w Radomiu: starszy inspektor Wydziału IIIA ppor. A. Miazga (od 9 IX 1980 r.), starszy inspektor Wydziału II por. Edward Wołoszyn, mł. insp. Wydziału V plut. Zbigniew Sławiński (od 15 IV 1987 r.). Agent przekazał SB 75 informacji: z zakładu RWT (zwłaszcza na temat osób związanych z NSZZ „Solidarność"), do sprawy obiektowej krypt. „Aparat" (dotyczyła pracowników RWT) oraz na temat RPP w 1983 r. Odmówił dalszej współpracy po próbie przejęcia nad nim opieki przez Sławińskiego w 1987 r. (AIPN Ra, 02/205, Dane statystyczne, t. 5, Analiza teczek b[yłych] TW wyeliminowanych przez wydziały i jednostki terenowe Służby Bezpieczeństwa woj. radomskiego w 1987 r. oraz I kwartale 1988 r., 9 VI 1988 r., k. 3–21; AIPN Ra, 006/1350, Teczka personalna, t. 1, k. 1–9, 33–34, 40; AIPN Ra, 08/1071, Sprawa obiektowa krypt. „Skorpion", t. 3, Wyciąg z informacji od TW ps. „Dzidek" z dnia 16 VIII 1983 r., k. 511–512).

[41] TW ps. „EKG" (nr ewid. 6087) była pielęgniarką w Szpitalu Miejskim w Radomiu. Do współpracy została pozyskana 23 VI 1980 r. przez starszego inspektora Wydziału III KW MO w Radomiu ppor. Henryka Rokosznego. Decyzja o werbunku była związana z zatrzymaniem kandydatki na TW przez funkcjonariusza SB w Siedlcach, gdy próbowała nawiązać kontakt z opozycjonistą Henrykiem Karpikiem. Agentka złożyła pisemne zobowiązanie do współpracy. W 1980 r. uczestniczyła w WPP (grupa 14) w charakterze sanitariuszki-pielęgniarki. Podczas pielgrzymki zobowiązała się do wskazywania osób o „nagannym zachowaniu" lub podejmujących próby kolportażu prasy i wydawnictw antysocjalistycznych. Przekazała cztery użyteczne informacje związane z pielgrzymką oraz figurantem

sprawy o krypt. „Ptak". Eliminacji TW z sieci dokonano 4 VII 1981 r. z powodu dekonspiracji (AIPN Ra, 006/250, Teczka personalna, k. 5–17, 23–25, 31–32, 35–37, 40–43; AIPN Ra, 08/573, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-80", Charakterystyka zakładanego przebiegu 269 WPP na terenie woj. radomskiego, sporządzona przez st. insp. Wydziału IV KW MO w Radomiu kpt. Janusza Jaworskiego, 30 VII 1980 r., k. 7–11).

[42] TW ps. „Eleg" był w dyspozycji Wydziału III KW MO w Radomiu (AIPN Ra, 08/573, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-80", Pismo naczelnika Wydziału IV KW MO w Radomiu mjr. Jana Turczynowskiego do naczelnika Wydziału V Departamentu IV MSW dotyczące zabezpieczenia RPP [m.in. przez TW ps. „Eleg"], 25 VII 1980 r., k. 79).

[43] AIPN, 0713/259, t. 2, Diariusz 267 pieszej pielgrzymki z Warszawy do Częstochowy (6–14 VIII 1978 r.), k. 1079.

[44] TW ps. „Eryk" (nr ewid. 34541) był żołnierzem zasadniczej służby wojskowej, którą odbywał w Mirosławcu, pozyskanym 23 VIII 1976 r. przez pomocnika szefa Wydziału WSW ppor. A. Michalskiego. Współpracował z Kontrwywiadem Wojskowym do momentu przeniesienia do rezerwy (18 III 1977 r.). Próbę jego werbunku podjął 5 VIII 1982 r. inspektor Wydziału V KW MO w Radomiu R. Badowicz, ale nie przyniosła ona rezultatu (AIPN Ra, 006/388, Teczka personalna Kazimierza Kozłowskiego, k. 1–7, 10–11; AIPN, 0713/130, Sprawa obiektowa, Kronika 260 pieszej pielgrzymki z Warszawy do Częstochowy w dniach 6–16 VIII 1976 r., k. 1–10).

[45] TW ps. „Eryk" to „osoba świecka, bardzo dobra, realizuje zadania po pionie IV i innych pionach, jednostka manewrowa", którą prowadził chor. P. Jóźwik (AIPN, 01419/416/2, Sprawa obiektowa krypt. „Wycieczka", Załącznik nr 1, Wykaz tajnych współpracowników pionu IV realizujących zadania związane z operacyjnym zabezpieczeniem pielgrzymek przechodzących w miesiącu lipcu i sierpniu 1988 r. przez teren woj. piotrkowskiego, sporządzony przez st. insp. Wydziału IV WUSW w Piotrkowie Trybunalskim por. Jacka Motylewskiego, 1988 r., k. 47–50).

[46] TW ps. „Ewa" został pozyskany do inwigilowania środowiska DA w Lublinie. Agent ten był prowadzony przez funkcjonariuszy wydziałów III i IV WUSW w Lublinie: kpt. Antoniego Opalińskiego, ppor. Jerzego Smagę, por. Włodzimierza Tymoszuka (AIPN, 0236/381/1, Sprawa obiektowa krypt. „Wycieczka", Plan zabezpieczenia diecezjalnej pieszej pielgrzymki z Lublina do Częstochowy w dniach 3–14 VIII 1988 r., sporządzony przez st. insp. Wydziału IV WUSW w Lublinie kpt. Antoniego Opalińskiego, 11 VII 1988 r., k. 199–209; AIPN, 01419/416/2, Sprawa obiektowa krypt. „Wycieczka", Pismo naczelnika Wydziału IV WUSW w Lublinie ppłk. Edwarda Hawryło do naczelnika Wydziału III Departamentu IV MSW dotyczące tajnych współpracowników mających zabezpieczyć operacyjnie LPP, 11 VIII 1988 r., k. 42–43).

[47] TW ps. „Ewa" to „osoba świecka, jednostka manewrowa, długoletni tajny współpracownik", którego prowadził inspektor WUSW w Piotrkowie Trybunalskim por. Zbigniew Bartyzel (AIPN, 01419/416/2, Sprawa obiektowa krypt. „Wycieczka", Załącznik nr 1, Wykaz tajnych współpracowników pionu IV realizujących zadania związane z operacyjnym zabezpieczeniem pielgrzymek przechodzących w miesiącu lipcu i sierpniu 1988 r. przez teren woj. piotrkowskiego, sporządzony przez st. insp. Wydziału IV WUSW w Piotrkowie Trybunalskim por. Jacka Motylewskiego, 1988 r., k. 47–50).

[48] TW ps. „Ewa" (nr rej. 6924 [10791]) był pracownikiem Zakładów Przemysłu Tytoniowego w Radomiu, pozyskanym 5 XII 1980 r. „na zasadzie współodpowiedzialności obywatelskiej za bezpieczeństwo i porządek w kraju" przez inspektora Wydziału IV KW MO w Radomiu st. szer. Zygmunta Podsiadłego. Agent napisał zobowiązanie do współpracy z SB. Jego prowadzącym był inspektor Wydziału IV KW MO w Radomiu ppor. Andrzej Myssura. TW przekazał w sumie 11 informacji, które dotyczyły jego zakładu pracy oraz RPP w 1985 r. Z sieci agenturalnej został wyeliminowany 17 II 1989 r. z powodu utraty możliwości operacyjnych i sytuacji rodzinnej (AIPN Ra, 02/43, Dane statystyczne, t. 6, Wykaz źródeł informacji i LK będących na stanie pracowników Wydziału [IV KW MO w Radomiu] na dzień 31 XII 1982 r., 18 I 1983 r., k. 9–13; AIPN Ra, 02/45, Dane statystyczne, t. 7, Wykaz obciążeń siecią TW funkcjonariuszy Wydz[iału] IV WUSW w Radomiu, b.d., k. 10; AIPN Ra, 02/205, Dane statystyczne, t. 7, Wykaz byłych TW Służby Bezpieczeństwa woj. radomskiego wyeliminowanych w 1987 r., k. 17–21; AIPN Ra, 006/1775, Teczka personalna, t. 1, k. 4, 12–13, 15, 47; *ibidem*, t. 2, k. 191–192; AIPN Ra, 08/1035, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-85", Plan przedsięwzięć operacyjnych do sprawy obiektowej krypt. „Pątnicy-85", 18 VII 1985 r., k. 7–19).

[49] TW ps. „Fałszywy" (nr ewid. 9838) był uczniem trzeciej klasy Technikum Budowlanego w Radomiu. Do współpracy został pozyskany 25 V 1984 r. przez młodszego inspektora Wydziału IV WUSW w Radomiu st. kpr. Ryszarda Zawadzkiego. Napisał zobowiązanie do współpracy. Przy werbunku SB wykorzystała fakt jego zatrzymania wraz z innym uczniem Technikum Budowlanego przez funkcjonariusza MO w związku z tym, że w miejscu publicznym pokazali się w kurtkach wojskowych oraz posiadali – jak to określono – niebezpieczne przedmioty. Warunkiem odstąpienia od przekazania wniosku do KdsW miało być podjęcie przez niego współpracy z SB. Należał on do ruchu oazowego, prowadzonego przy kościele św. Józefa w Radomiu przez ks. Zbigniewa Stanka, dlatego Wydział IV skorzystał z możliwości inwigilowania tego środowiska. Nadto TW skierowano do inwigilowania duchownych i wiernych tejże parafii. „Fałszywy" przekazał 10 informacji, za które nie pobrał wynagrodzenia. W ocenie SB dane te nie miały jednak większej wartości operacyjnej. Z chwilą powołania TW do odbycia zasadniczej służby wojskowej współpraca została zakończona (przypuszczalnie w 1985 r.) (AIPN Ra, 006/1582, Teczka personalna, t. 1, k. 5, 11–14, 16, 35–36, 49–52; *ibidem*, t. 2, k. 8, 22, 26–29; AIPN Ra, 02/45, Wykaz obciążeń siecią TW funkcjonariuszy Sł[użby] Bezpieczeństwa Wydziału IV WUSW w Radomiu, b.d., k. 7; AIPN Ra, 08/914, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-84",

Plan przedsięwzięć operacyjnych do sprawy obiektowej krypt. „Pątnicy-84", opracowany przez zastępcę naczelnika Wydziału IV WUSW w Radomiu kpt. Jana Sztylera, 17 VII 1984 r., k. 7–19).

[50] TW ps. „Filip" został pozyskany do inwigilacji środowiska Duszpasterstwa Służby Zdrowia w Lublinie (AIPN, 0236/381/1, Sprawa obiektowa krypt. „Wycieczka", Plan zabezpieczenia diecezjalnej pieszej pielgrzymki z Lublina do Częstochowy w dniach 3–14 VIII 1988 r., sporządzony przez st. insp. Wydziału IV WUSW w Lublinie kpt. Antoniego Opalińskiego, 11 VII 1988 r., k. 199–209; AIPN, 01419/416/2, Sprawa obiektowa krypt. „Wycieczka", Pismo naczelnika Wydziału IV WUSW w Lublinie ppłk. Edwarda Hawryło do naczelnika Wydziału III Departamentu IV MSW, dotyczące tajnych współpracowników, którzy mają zabezpieczać operacyjnie LPP, 11 VIII 1988 r., k. 42–43).

[51] AIPN Ra, 08/573, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-80", Notatka służbowa insp. Wydziału IV KW MO w Radomiu kpt. Janusza Jaworskiego z informacji KO ps. „G", dotyczącej udziału studziesięcioosobowej grupy pielgrzymów z Ostrowca Świętokrzyskiego, 30 VIII 1980 r., k. 92.

[52] TW ps. „G-3" był prowadzony przez Wydział III KW MO w Radomiu (AIPN, 08/1071, Sprawa obiektowa krypt. „Skorpion", t. 1, Analiza współdziałania wydziałów III i IV [KW MO w Radomiu] w sprawie DA, 7 II 1976 r., k. 62–67).

[53] TW ps. „G-5" (nr ewid. 1503) został pozyskany 29 IV 1976 r. przez por. M. Łasińskiego i st. kpr. Lecha Brzezickiego w celu „zabezpieczenia" studentów Wydziału Transportu Politechniki Świętokrzyskiej oraz infiltracji kleru. Od 6 X 1976 r. agent był prowadzony przez inspektora Wydziału III KW MO w Radomiu ppor. Janusza Nowickiego. Podpisał zobowiązanie do współpracy ze względu na korzyści materialne. Spotkania z TW odbywały się w LK krypt. „Loko". Został wykorzystany w sprawach obiektowych krypt. „Skorpion" i „Kruk" oraz w SOR krypt. „Kontakty". Dostarczał również informacje na temat zajęć DA prowadzonych przez duszpasterza akademickiego w Radomiu ks. Zdzisława Domagałę. Przekazał SB 78 informacji pisemnych i 11 ustnych. Wynagradzany był dwudziestokrotnie na łączną sumę 23 200 zł. Z czynnej sieci został wyeliminowany 1 VI 1979 r. na własną prośbę, gdy podjął pracę poza środowiskiem radomskim (AIPN Ra, 006/112, Teczka personalna, k. 3–9, 27, 32, 33, 74–75; AIPN Ra, 02/39, Dane statystyczne, t. 11, Obciążenie siecią pracowników Wydziału III [KW MO w Radomiu] na dzień 1 X 1978 r., k. 6–13; AIPN Ra, 08/124, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-77", b.d., k. 63; AIPN Ra, 08/1071, Sprawa obiektowa krypt. „Skorpion", t. 1, Wykaz tajnych współpracowników i kontaktów operacyjnych, k. 173; AIPN Ra, D Ra-5532-403(88)/05, WP-6886, Nota nr 6/2013).

[54] TW ps. „G-10" – związany ze środowiskiem akademickim. Jego prowadzącym był inspektor Wydziału III KW MO w Radomiu kpt. Tadeusz Dąbkowski (AIPN Ra, 08/1071, Sprawa obiektowa krypt. „Skorpion", t. 1, Analiza współdziałania wydziałów II i IV [KW MO w Radomiu] w sprawie DA, 7 II 1976 r., k. 62–67; AIPN Ra, 08/124, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-77", Plan przedsięwzięć operacyjnych dotyczący rozpoznania przemarszu 261 WPP, której trasa w dniach 7–8 VIII 1977 r. będzie przebiegać przez teren woj. radomskiego, opracowany przez zastępcę naczelnika Wydziału IV KW MO w Radomiu kpt. Jana Turczynowskiego, 26 VII 1977 r., k. 21–28).

[55] TW ps. „G-13" (nr rej. 1315) to student Wydziału Ekonomicznego Politechniki Świętokrzyskiej w Radomiu, do współpracy pozyskany 26 III 1976 r. przez funkcjonariuszy Wydziału III KW MO w Radomiu por. M. Łasińskiego i inspektora st. kpr. Lecha Brzezickiego ze względu na zainteresowanie materialne. Celem jego werbunku miało być „zabezpieczenie środowiska akademickiego [...] przed oddziaływaniem na nie elementów warcholskich i wichrzycielskich" oraz infiltracja kleru. TW złożył pisemne zobowiązanie do współpracy. Był prowadzony przez funkcjonariuszy wydziałów III i IIIA KW MO w Radomiu: inspektora ppor. Janusza Nowickiego (od 6 X 1976 r.), inspektora plut. Bogdana Robaka (od 31 VIII 1976 r.), młodszego inspektora st. szer. Zygmunta Podsiadłego (od 29 III 1979 r.). W ocenie SB przekazywane przez TW informacje pisemne nie przedstawiały większej wartości operacyjnej. W związku z tym 27 III 1979 r. został on wyeliminowany z czynnej sieci (AIPN Ra, 006/93, Teczka personalna, k. 4, 6–18, 23–24, 41–43, 53; AIPN Ra, 02/39, Dane statystyczne, t. 11, Obciążenie siecią pracowników Wydziału III [KW MO w Radomiu] na dzień 1 X 1978 r., k. 6–13; AIPN Ra, D Ra-5532-403(88)/05, WP-6886, Nota nr 6/2013).

[56] KO ps. „G.M." (nr rej. 5444) był prowadzony przez starszego inspektora Wydziału IV KW MO w Radomiu kpt. Janusza Jaworskiego (AIPN Ra, 08/573, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-80", Notatka służbowa z informacji KO ps. „G" dotyczącej 110-osobowej grupy pątników z Ostrowca Świętokrzyskiego, 30 VIII 1980 r., k. 92; AIPN Ra, 02/43, Dane statystyczne, t. 6, Wykaz źródeł informacji i LK będących na stanie pracowników Wydziału [IV KW MO w Radomiu] na dzień 31 XII 1982 r., 18 I 1983 r., k. 9–13).

[57] KO ps. „G.S." (nr rej. 5796) prowadzony był przez inspektora Wydziału IV KW MO/WUSW w Radomiu ppor. Adama Kawałka (AIPN Ra, 08/864, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-83", Notatka służbowa z informacji KO ps. „G.S." dotyczącej RPP, przyjętej przez insp. Wydziału IV WUSW w Radomiu por. Leona Boczka, 7 VIII 1983 r., k. 56; *ibidem*, Notatka służbowa z informacji KO ps. „G.S." dotyczącej RPP, przyjętej przez por. Leona Boczka, 8 VIII 1983 r., k. 157; *ibidem*, Notatka służbowa z informacji KO ps. „G.S. dotyczącej RPP, przyjętej przez por. Leona Boczka, 10 VIII 1983 r., k. 161; AIPN Ra, 02/43, Dane statystyczne, t. 6, Wykaz źródeł informacji i LK będących na stanie pracowników Wydziału [IV KW MO w Radomiu] na dzień 31 XII 1982 r., 18 I 1983 r., k. 9–13).

[58] KO ps. „G.T." (nr rej. 5143) był konduktorem zatrudnionym w Przedsiębiorstwie Wagonów Sypialnych i Restauracyjnych „WARS" w Warszawie. Do współpracy został pozyskany przez inspektora Wydziału II KW MO w Radomiu ppor. Stefana Marka. Był przewidziany do inwigilacji obywateli pochodzenia polskiego mieszkających w kra-

jach kapitalistycznych i do sprawy obiektowej krypt. „Grunwald". Jeszcze przed formalnym pozyskaniem infiltrował pielgrzymkę radomską w 1978 r. Wyeliminowany z agentury 4 VII 1984 r. z powodu braku możliwości operacyjnych (AIPN Ra, 006/857, Teczka personalna, k. 7–8, 58–59; AIPN Ra, 08/243, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-78", Notatka służbowa insp. Wydziału IV KW MO w Radomiu ppor. Jerzego Drogosiewicza z informacji KO ps. „G.T." dotyczącej RPP, 2 VIII 1978 r., k. 116; *ibidem*, Notatka służbowa ppor. Jerzego Drogosiewicza z informacji KO ps. „G.T." dotyczącej RPP, 17 VIII 1978 r., k. 278; AIPN Ra, 02/43, Dane statystyczne, t. 6, Wykaz źródeł informacji i LK będących na stanie pracowników Wydziału II KW MO w Radomiu, 24 I 1983 r., k. 1–5).

[59] TW ps. „G.Z." był prowadzony przez inspektora Wydziału III WUSW w Radomiu st. sierż. Bogumiła Mańkowskiego. W źródłach z 1983 r. występuje jako kandydat na TW (nr. rej. 5246), będący pod opieką inspektora Wydziału III KW MO w Radomiu por. Henryka Rokosznego (AIPN Ra, 02/43, Dane statystyczne, t. 6, Wykaz źródeł informacji i LK będących na stanie pracowników Wydziału III KW MO w Radomiu, 21 I 1983 r., k. 6–8; AIPN Ra, 08/1055, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-87", Wykaz TW i KO przewidzianych do inwigilacji RPP, b.d., k. 125).

[60] TW ps. „Gryf" (nr rej. 9946) *vel* „Janek" (nr rej. 12114) był pracownikiem Zakładów Przemysłu Tytoniowego w Radomiu, pozyskanym 15 VI 1984 r. „na podstawie współodpowiedzialności obywatelskiej" przez kierownika grupy II Wydziału IV WUSW w Radomiu ppor. Jerzego Dychałę. 21 XII 1987 r. został zwerbowany ponownie, po krótkiej przerwie, przez inspektora Wydziału IV WUSW w Radomiu kpt. Andrzeja Myssurę. Celem jego pozyskania było zapewnienie dopływu informacji z dekanatu Radom-Południe, zwłaszcza z parafii św. Teresy w Radomiu, z której TW się wywodził i był członkiem rady parafialnej. Agenta wykorzystano także do „operacyjnego zabezpieczenia" wszelkich uroczystości kościelnych, m.in. pielgrzymek rolników indywidualnych oraz nabożeństw, np. w parafii MB Królowej Świata w Radomiu. Ponieważ miał dobre relacje z proboszczem i dziekanem parafii św. Teresy ks. Lucjanem Wojciechowskim, posiadał wiedzę dostępną wyłącznie osobom zaufanym. Współpracę z TW zakończono 4 XII 1989 r. (AIPN Ra, 006/2158, t. 2, Notatka służbowa insp. Wydziału IV KW MO w Radomiu ppor. Jerzego Dychały z informacji TW ps. „Gryf", 24 II 1986 r., k. 48; AIPN Ra, 02/45, Dane statystyczne, t. 7, Wykaz obciążeń siecią TW funkcjonariuszy SB Wydziału IV WUSW w Radomiu, b.d., k. 9; AIPN Ra, 006/2158, Teczka personalna TW ps. „Gryf", t. 1, k. 4, 7, 12–15, 22–23, 29–30, 33–34, 40, 43–45, 52–53; *ibidem*, t. 2, k. 9, 70, 71; AIPN Ra, 006/1450 Teczka personalna TW ps. „Janek", t. 1, k. 3, 6, 13–14, 16; AIPN Ra, 08/914, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-84", Plan przedsięwzięć operacyjnych do sprawy obiektowej „Pątnicy-84", opracowany przez zastępcę naczelnika Wydziału IV WUSW w Radomiu kpt. Jana Sztylera, 17 VII 1984 r., k. 7–19; AIPN Ra, 02/205, Dane statystyczne, t. 5, Wykaz byłych TW Służby Bezpieczeństwa woj. radomskiego w I kw[artale] 1988 r., k. 10–16).

[61] TW ps. „Grzegorz" (nr rej. 3460) był właścicielem gospodarstwa rolnego. Jego prowadzącymi byli funkcjonariusze Wydziału IV KW MO w Radomiu: inspektor szer./por. Zbigniew Stromecki i szer. Ryszard Papuga *vel* Poznański, inspektor RUSW w Kozienicach por. Tadeusz Kozłowski, zastępca szefa RUSW ds. SB w Grójcu por. Piotr Kordel (AIPN Ra, 02/39, Dane statystyczne, t. 11, Obciążenie siecią pracowników Wydziału IV [KW MO w Radomiu] na dzień 1 X 1978 r., 1 X 1978 r., k. 18–19; AIPN Ra, 02/43, Dane statystyczne, t. 6, Analiza źródeł informacji i LK będących na stanie pracowników Wydziału [IV KW MO w Radomiu] na dzień 31 XII 1982 r., 18 I 1983 r., k. 9–13; AIPN Ra, 02/45, Dane statystyczne, t. 7, Wykaz obciążeń siecią TW funkcjonariuszy SB RUSW w Grójcu, k. 12; AIPN Ra, D Ra-5532-403(77)05, WP-6886, Nota nr 19/2012; AIPN Ra, 08/243, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-78", Notatka służbowa mł. insp. Wydziału IV KW MO w Radomiu szer. Zbigniewa Stromeckiego z informacji TW ps. „Grzegorz" dotyczącej RPP, 10 VIII 1978 r., k. 259; AIPN Ra, 08/388, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-79", Plan przedsięwzięć operacyjnych przewidzianych w związku z potrzebą rozpoznania przygotowań i zabezpieczenia przemarszu 268 PPW, której trasa w dniach 7 i 8 sierpnia br. przebiegać będzie przez teren woj. radomskiego, opracowany przez insp. Wydziału IV KW MO w Radomiu ppor. Jerzego Drogosiewicza, 2 VIII 1979 r., k. 27–45; AIPN Ra, 08/573, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-80", Plan przedsięwzięć operacyjnych przewidzianych w związku z potrzebą rozpoznania przygotowań i zabezpieczenia przemarszu 269 PPW, której trasa w dniach 7 i 8 sierpnia br. przebiegać będzie przez teren woj. radomskiego, opracowany przez naczelnika Wydziału IV KW MO w Radomiu mjr. Jana Turczynowskiego, 21 VII 1980 r., k. 25–43; AIPN Ra, 08/668, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-81", Plan przedsięwzięć operacyjnych przewidzianych w związku z potrzebą rozpoznania przygotowań i zabezpieczenia przemarszu 270 PPW, której trasa w dniach 7 i 8 sierpnia br. przebiegać będzie przez teren woj. radomskiego, opracowany przez zastępcę naczelnika Wydziału IV KW MO w Radomiu kpt. Janusza Jaworskiego, 23 VII 1981 r., k. 26–42; AIPN Ra, 08/914, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-84", Plan przedsięwzięć operacyjnych do sprawy obiektowej „Pątnicy-84", opracowany przez zastępcę naczelnika Wydziału IV WUSW w Radomiu kpt. Jana Sztylera, 17 VII 1984 r., k. 7–19).

[62] TW ps. „Grzegorz" został pozyskany „po linii" duszpasterstwa ludzi pracy w Lublinie. Był prowadzony przez funkcjonariuszy wydziałów III i IV KW MO/WUSW w Lublinie: kpt. Antoniego Opalińskiego, ppor. Jerzego Smagę, por. Włodzimierza Tymoszuka. W 1988 r. został zaangażowany przez SB do inwigilacji pracowników Wytwórni Sprzętu Komunikacyjnego, będących w grupie pielgrzymkowej, która wychodziła ze Świdnika, i „manifestujących wrogie politycznie treści" na transparentach i plakatach (AIPN, 0236/381/1, Sprawa obiektowa krypt. „Wycieczka", Plan zabezpieczenia diecezjalnej pieszej pielgrzymki z Lublina do Częstochowy w dniach 3–14 VIII 1988 r., opracowany przez st. insp. Wydziału IV WUSW w Lublinie kpt. Antoniego Opalińskiego, 11 VII 1988 r., k. 199–

209; AIPN, 01419/416/2, Sprawa obiektowa krypt. „Wycieczka", Pismo naczelnika Wydziału IV WUSW w Lublinie ppłk. Edwarda Hawryło do naczelnika Wydziału III Departamentu IV MSW, dotyczące tajnych współpracowników, którzy mają „operacyjnie zabezpieczyć" LPP, 11 VIII 1988 r., k. 42–43).

[63] AIPN Ra, 08/243, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-80" Notatka służbowa insp. Wydziału IV KW MO w Radomiu kpt. Janusza Jaworskiego z informacji KO ps. „H" dotyczącej RPP, 31 VII 1980 r., k. 94.

[64] TW ps. „Helena" (nr ewid. 7901) była prowadzona przez inspektora Wydziału IV WUSW w Piotrkowie Trybunalskim mł. chor. K. Kacperczyka. Działania agenturalne TW koncentrowały się na wspólnocie kapłańskiej i parafialnej Sanktuarium MB Świętorodzinnej w Studziannie, w którym opiekę duszpasterską sprawowali księża filipini. Przekazywane informacje dotyczyły pracownicy UG w Poświętnem Zofii Małachowskiej oraz duchownych sanktuarium: superiora i proboszcza ks. Janusza Drewniaka, ks. Włodzimierza Dratka (m.in. jego konfliktu z przełożonym). Ze względu na brak danych nie można ustalić pełnego zakresu inwigilacji prowadzonej przez TW ps. „Helena" ani też okresu jej współpracy z SB (AIPN Łd, 0031/195, Teczka pracy TW ps. „Helena", k. 1, 6, 8, 12–15, 18–19).

[65] TW ps. „Heniek" (nr rej. 508) był wikariuszem parafii św. Jana w Radomiu. Święcenia kapłańskie otrzymał 12 VI 1965 r. Do współpracy z SB został pozyskany 18 IV 1967 r., w czasie pobytu Kozienicach, przez inspektora Sekcji I Wydziału IV KP MO w Kielcach por. Ryszarda Halickiego (AIPN Ra, 006/745, Teczka personalna, t. 1–2 (materiały zniszczone); AIPN Ra, D Ra-55110-1(84)09, k. 1–11; AIPN Ra, D Ra-5532-403(77)/05, WP-6886, Nota nr 19/2012; AIPN Ra, 02/39, Dane statystyczne, t. 11, Obciążenie siecią pracowników Wydziału IV [KW MO w Radomiu] na dzień 1 X 1978 r., 1 X 1978 r., k. 18–19; AIPN Ra, 02/43, Dane statystyczne, t. 6, Wykaz źródeł informacji i LK będących na stanie pracowników Wydziału [IV] na dzień 31 XII 1982 r., 18 I 1983 r., k. 9–14; AIPN Ra, 02/45, Dane statystyczne, t. 7, Wykaz obciążeń siecią TW funkcjonariuszy Sł[użby] Bezp[ieczeństwa] Wydziału IV WUSW w Radomiu, b.d., k. 9; AIPN Ra, 08/124, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-77", Notatka służbowa z informacji TW ps. „Heniek" dotyczącej organizacji grupy radomskiej WPP, przyjętej przez mł. insp. Wydziału IV KW MO w Radomiu plut. Adama Kawałka, 30 VII 1977 r., k. 35–36; *ibidem*, Streszczenie materiałów dotyczących sprawy obiektowej krypt. „Pątnicy-77", prowadzonej wobec 261 (266) pieszej pielgrzymki z Warszawy do Częstochowy, opracowane przez st. insp. Wydziału IV KW MO w Radomiu ppor. Jerzego Drogosiewicza, 15 XII 1977 r., k. 129–138; AIPN Ra, 08/243, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-78", Wyciąg z informacji TW ps. „Heniek" dotyczącej grupy radomskiej WPP, przyjętej przez insp. Wydziału IV KW MO w Radomiu sierż. Adama Kawałka, 26 I 1978 r., k. 58; *ibidem*, Wyciąg z informacji TW ps. „Heniek" dotyczącej RPP, przyjętej przez insp. Wydziału IV KW MO w Radomiu sierż. Adama Kawałka, 3 III 1978 r., k. 59; *ibidem*, Wyciąg z informacji TW ps. „Heniek" dotyczącej RPP, przyjętej przez insp. Wydziału IV KW MO w Radomiu por. Jerzego Drogosiewicza, 8 V 1978 r., k. 60; AIPN Ra, 08/1071, Sprawa obiektowa krypt. „Skorpion", t. 3, Wyciąg z informacji TW ps. „Heniek" dotyczącej organizacji pielgrzymki radomskiej w ramach WPP, 27 I 1979 r., k. 123; *ibidem*, Informacja TW ps. „Heniek" dotycząca spotkania opłatkowego pielgrzymki radomskiej, 8 III 1979 r., k. 131; AIPN Ra, 08/573, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-80", Charakterystyka zakładanego przebiegu 269 WPP na terenie woj. radomskiego, sporządzona przez st. insp. Wydziału IV KW MO w Radomiu kpt. Jana Sztylera, 30 VII 1980 r., k. 7–11; AIPN Ra, 08/668, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-81", Wykaz TW i KO, k. 9; AIPN Ra, 08/751, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-82", Wykaz TW i KO, k. 9; AIPN Ra, 08/864, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-83", Wykaz TW i KO, k. 9; IPN – OKŚZpNP w Warszawie, S 17/06/Zk/IV, k. 2284–2287); „Rocznik Diecezji Sandomiersko-Radomskiej 1989", s. 46, 53, 278; zob. rozdz. 3, przyp. 32, 130–142).

[66] TW ps. „Henryk" (nr rej. 3180 [9720]) był proboszczem parafii Rzuców (1975–2001). Święcenia kapłańskie przyjął w 1958 r. Do współpracy został pozyskany 17 X 1980 r. przez inspektora Wydziału IV KW MO w Radomiu ppor. Leona Boczka (AIPN Ra, 006/2495, Teczka personalna, t. 1, k. 1, 3, 5–12, 24–26, 32–33, 35–37, 42–54, 56–60, 62–73, 75–88; *ibidem*, t. 2, k. 17–21, 45–47, 52; AIPN Ra, D Ra-5532(78)/05, WP-6886, Nota nr 20/2012; AIPN Ra, 02/43, Dane statystyczne, t. 6, Wykaz źródeł informacji i LK będących na stanie pracowników Wydziału [IV KW MO w Radomiu] na dzień 31 XII 1982 r., 18 I 1983 r., k. 9–1338; AIPN Ra, 02/45, Dane statystyczne, t. 7, Wykaz obciążeń siecią TW funkcjonariuszy Sł[użby] Bezp[ieczeństwa] Wydziału IV WUSW w Radomiu, b.d., k. 9; AIPN Ra, 08/668, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-81", Notatka służbowa z informacji TW ps. „Henryk" dotyczącej RPP, przyjętej przez insp. Wydziału IV KW MO w Radomiu por. Leona Boczka, 7 VIII 1981 r., k. 91–92; *ibidem*, Notatka służbowa z informacji TW ps. „Henryk" dotyczącej RPP, przyjętej przez por. Leona Boczka, 8 VIII 1981 r., k. 94–95; AIPN Ra, 08/864, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-83", Wyciąg z informacji TW ps. „Henryk" dotyczącej RPP, sporządzony przez insp. Wydziału IV KW MO w Radomiu por. Leona Boczka, 16 VIII 1983 r., k. 156; „Rocznik Diecezji Radomskiej" (Radom) 2007, s. 471–472; zob. rozdz. 3, przyp. 151–154).

[67] TW ps. „Hubert" (nr rej. 7831) został pozyskany 20 XI 1981 r. przez kierownika Sekcji IV Wydziału V KW MO w Radomiu kpt. Andrzeja Turę ze względu na korzyści materialne. Jego prowadzącymi byli funkcjonariusze SB Wydziału V KW MO/WUSW w Radomiu: kpt. Wiesław Szczepanek (od 2 III 1983 r.), kpt. Jerzy Drogosiewicz (od 2 IX 1985 r.), chor. Ryszard Wiśniewski (od 22 IV 1987 r.). Celem jego pozyskania było zapewnienie dopływu informacji o działalności NSZZ „Solidarność", KSS „KOR" i KPN, a także danych do SOR krypt. „Don Kichot" (prowadzonej wobec działacza MKR Wiesława Mizerskiego), spraw obiektowych krypt. „Sezam", „Poligrafia", „Pątnicy". Podczas 272 spotkań TW przekazał 270 informacji (w tym 240 na piśmie), za które otrzymał wynagrodzenie

na łączną sumę 291 700 zł. Spotkania odbywały się w LK krypt. „Fregata" lub w samochodzie oficera prowadzącego. „Hubert" został wyeliminowany z sieci 3 X 1989 r. z powodu utraty możliwości operacyjnych, przekazywania nieprawdziwych informacji i nadużywania alkoholu (AIPN Ra, 006/1914, Teczka personalna, t. 1, k. 4, 8, 10–13, 25, 54, 56, 60, 62, 65–67, 69, 71–73, 78–79, 81; *ibidem*, t. 2, 7, 64, 70–72, 122, 162, 308; *ibidem*, t. 3, k. 1, 54, 69, 89, 108; AIPN Ra, D Ra-5532-403(87)/05, WP-6886, Nota nr 5/2013; AIPN Ra, 02/43, Dane statystyczne, t. 6, Wykaz źródeł informacji i LK będących na stanie pracowników Wydziału V KW MO w Radomiu na dzień 31 XII 1982 r., 11 I 1983 r., k. 14–19; AIPN Ra, 02/45, Dane statystyczne, t. 7, Wykaz obciążeń siecią TW funkcjonariuszy Wydz[iału] V WUSW w Radomiu, b.d., k. 6–8; AIPN Ra, 08/751, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-82", Informacja TW ps. „Hubert" dotycząca RPP, przyjęta przez insp. Wydziału V KW MO w Radomiu kpt. Andrzeja Turę, 8 VIII 1982 r., k. 60; *ibidem*, Informacja TW ps. „Hubert" dotycząca RPP, przyjęta przez insp. Wydziału V KW MO w Radomiu kpt. Andrzeja Turę, 16 VIII 1982 r., k. 85; *ibidem*, Ocena przebiegu WPP z Warszawy do Częstochowy oraz realizacji jej operacyjnego zabezpieczenia przez Wydział IV w czasie przemarszu przez teren woj. radomskiego, 26 IX 1982 r., k. 172–175; AIPN Ra, 08/864, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-83", Wykaz TW i KO, k. 9; AIPN Ra, 08/914, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-84", Informacja TW ps. „Hubert" dotycząca RPP, przyjęta przez insp. Wydziału IV KW MO w Radomiu chor. Jana Wolskiego, 14 VIII 1984 r., k. 149; AIPN Ra, 08/1035, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-85", Plan przedsięwzięć operacyjnych do sprawy obiektowej krypt. „Pątnicy-85", opracowany przez naczelnika Wydziału IV WUSW w Radomiu ppłk. Jana Turczynowskiego, 18 VII 1985 r., k. 7–19; AIPN Ra, 08/1053, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-86", Plan przedsięwzięć operacyjnych do sprawy obiektowej krypt. „Pątnicy-86", opracowany przez zastępcę naczelnika Wydziału IV WUSW w Radomiu mjr. Jana Sztylera, 30 VI 1986 r., k. 17–26; AIPN Ra, 08/1055, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-87", Plan przedsięwzięć operacyjnych do sprawy obiektowej krypt. „Pątnicy-87", opracowany przez insp. Wydziału IV WUSW w Radomiu ppor. Jerzego Dychałę, 15 VII 1987 r., k. 7–18; AIPN Ra, 08/1060, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-88", Plan przedsięwzięć operacyjnych do sprawy obiektowej krypt. „Pątnicy-88", opracowany przez naczelnika Wydziału IV WUSW w Radomiu ppor. Stanisława Wilka, 5 VII 1988 r., k. 8–20).

[68] TW ps. „Ikar" był prowadzony przez funkcjonariuszy Wydziału IV WUSW w Białymstoku: ppłk. Zbigniewa Zielonkę, kpt. Stanisława Fidziukiewicza i kpt. Aleksandra Kiryluka (AIPN, 0236/381/1, Sprawa obiektowa krypt. „Wycieczka", Plan działań operacyjnych w sprawie obiektowej krypt. „Częstochowa II", opracowany przez st. insp. Wydziału IV WUSW w Białymstoku szer. Piotra Wasilko, 20 VI 1988 r., k. 101–104).

[69] AIPN, 0713/130, Kronika 260 pieszej pielgrzymki z Warszawy do Częstochowy w dniach 6–16 VIII 1976 r., k. 1–10; *ibidem*, Informacja zastępcy komendanta stołecznego MO ds. SB ppłk. Edwarda Kasperskiego dotycząca przebiegu 260 pielgrzymki pieszej z Warszawy do Częstochowy, 18 VIII 1976 r., k. 11–20.

[70] TW ps. „Izydor" to „ksiądz świecki, proboszcz, współpracuje od 1985 r., jednostka ogólnoinformacyjna". Agent był prowadzony przez inspektora Wydziału IV WUSW w Piotrkowie Trybunalskim ppor. Edwarda Wodeckiego (AIPN, 01419/416/2, Sprawa obiektowa krypt. „Wycieczka", Załącznik nr 1, Wykaz tajnych współpracowników pionu IV realizujących zadania związane z operacyjnym zabezpieczeniem pielgrzymek przechodzących w miesiącu lipcu i sierpniu 1988 r. przez teren woj. piotrkowskiego, sporządzony przez st. insp. Wydziału IV WUSW w Piotrkowie Trybunalskim por. Jacka Motylewskiego, 1988 r., k. 47–50).

[71] AIPN, 08/1071, Sprawa obiektowa krypt. „Skorpion", Analiza współdziałania wydziałów III i IV KW MO w Radomiu, 7 II 1976 r., k. 62–67.

[72] KO ps. „J.D." był prowadzony przez funkcjonariuszy Wydziału IV KW MO w Radomiu: sierż. Adama Kawałka i sierż. Wiesława Skrzypka (AIPN Ra, 08/246, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-78", Informacja KO ps. „J.D." przyjęta przez insp. Wydziału IV KW MO w Radomiu sierż. Adama Kawałka, b.d., k. 108).

[73] KO ps. „J.J." (nr rej. 4926) to były funkcjonariusz MO w Radomiu, który w latach 1962–1978 służył w ZOMO. 31 V 1979 r. KO został zatrudniony w charakterze obserwatora w punkcie obserwacyjnym znajdującym się w kiosku Ruchu przy Rondzie Warszawskim w Radomiu (krypt. „Rondo" [nr ewid. 3872]). Z tego punktu dostarczano informacje na temat osób i pojazdów misji dyplomatycznych, firm, akredytowanych dziennikarzy, cudzoziemców zamieszkałych lub przebywających turystycznie w Polsce itp. Agent otrzymał wynagrodzenie na ogólną sumę 368 859 zł. Współpracę z nim zakończono 9 IX 1987 r. (AIPN Ra, 0022/2, Teczka personalna, k. 10–11, 14–19, 27, 214; AIPN Ra, 02/43, Dane statystyczne, t. 6, Wykaz źródeł informacji, LK i innych zabezpieczeń będących na stanie pracowników Wydziału „B" KW MO Radom, 25 I 1983 r., k. 20–22; AIPN Ra, 08/573, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-80", Informacja KO ps. „J.J." dotycząca WPP, przyjęta przez insp. Wydziału IV KW MO w Radomiu ppor. Zbigniewa Stromeckiego, 26 VII 1980 r., k. 80–81).

[74] TW, KO ps. „J.S." (nr ewid. 11112) był kierownikiem produkcji Fabryki Łączników w Radomiu. Z notatki służbowej inspektora Wydziału V WUSW w Radomiu por. Marka Cywki z 24 IV 1987 r. wynika, że SB zrezygnowała z pozyskania „J.S." w charakterze TW, ponieważ uznała go za osobę nieprzydatną. Informacje przekazywane przez niego dotyczyły m.in. pracowników zakładu (AIPN Ra, 006/1421, Teczka personalna, k. 6, 4–12, 41–42; AIPN Ra, 08/243, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-78", Notatka służbowa z informacji KO ps. „J.S." dotyczącej grupy radomskiej WPP, przyjętej przez insp. Wydziału IV KW MO w Radomiu sierż. Wiesława Skrzypka, 7 VIII 1978 r., k. 177).

[75] TW ps. „Jacek" został pozyskany do inwigilacji środowiska Akademii Rolniczej w Lublinie. Był prowadzony przez funkcjonariuszy SB WUSW w Lublinie: kpt. Antoniego Opalińskiego, ppor. Jerzego Smagę i por. Włodzimierza Tymoszuka (AIPN, 0236/381/1, Sprawa obiektowa krypt. „Wycieczka", Plan zabezpieczenia diecezjalnej pieszej pielgrzymki z Lublina do Częstochowy w dniach 3–14 VIII 1988 r., sporządzony przez st. insp. Wydziału IV WUSW w Lublinie kpt. Antoniego Opalińskiego, 11 VII 1988 r., k. 199–209; AIPN, 01419/416/2, Sprawa obiektowa krypt. „Wycieczka", Pismo naczelnika Wydziału IV WUSW w Lublinie ppłk. Edwarda Hawryło do naczelnika Wydziału III Departamentu IV MSW, dotyczące tajnych współpracowników, którzy mają zabezpieczyć operacyjnie LPP, 11 VIII 1988 r., k. 42–43).

[76] TW ps. „Jacek" to osoba świecka, wywodząca się z aktywu katolickiego. Do współpracy został pozyskany przez inspektora Wydziału IV WUSW w Piotrkowie Trybunalskim. Jego prowadzącym był chor. A. Jarosławski. Agent był oceniany przez funkcjonariuszy SB jako jednostka dobra, ogólnoinformacyjna (AIPN, 01419/416/2, Sprawa obiektowa krypt. „Wycieczka", Załącznik nr 1, Wykaz tajnych współpracowników pionu IV realizujących zadania związane z operacyjnym zabezpieczeniem pielgrzymek przechodzących w miesiącu lipcu i sierpniu 1988 r. przez teren woj. piotrkowskiego, sporządzony przez st. insp. Wydziału IV WUSW w Piotrkowie Trybunalskim por. Jacka Motylewskiego, 1988 r., k. 47–50).

[77] TW ps. „Jacek" (nr rej. 2920, nr ewid. 1823) był administratorem parafii w Guzowie (1971–1977), a od 1977 r. proboszczem w Lewiczynie. Święcenia kapłańskie przyjął w 1959 r. Został pozyskany 14 IX 1973 r. „na zasadzie dobrowolności" przez oficera operacyjnego ds. SB KP MO w Grodzisku Mazowieckim plut. Jana Walewskiego. Nie złożył pisemnego zobowiązania do współpracy. Jego prowadzącymi byli również inspektor operacyjny ds. SB KM MO w Grodzisku Mazowieckim kpr. Medard Korabiewski (od 2 VII 1975 r.) i zastępca naczelnika Wydziału IV KW MO w Radomiu kpt. Jan Turczynowski (od 12 XI 1979 r.). Celem pozyskania księdza było zapewnienie dopływu informacji z konferencji dekanalnych oraz ze środowiska duchowieństwa dekanatów mszczonowskiego i grójeckiego. TW przekazał 44 informacje, które w ocenie SB przedstawiały wartość operacyjną. Otrzymał nagrody rzeczowe i upominki na ogólną sumę 4794 zł. Po objęciu parafii w Domaniewicach (woj. skierniewickie) 29 IV 1986 r. zaniechał kontaktów z SB. Z sieci został wyeliminowany 19 XII 1987 r. (AIPN Ra, 006/1527, Teczka personalna, t. 1, k. 4–6, 9–14, 17, 24, 26, 61, 65, 67–70, 86, 88–92; *ibidem*, t. 2, k. 4, 8, 11–16, 32–33, 38–39; *ibidem*, t. 3, k. 4, 6; AIPN Ra, 02/43, Dane statystyczne, t. 6, Wykaz źródeł informacji i LK będących na stanie pracowników Wydziału [IV KW MO w Radomiu] na dzień 31 XII 1982 r., 18 I 1983 r., k. 9–13; AIPN Ra, 02/45, Dane statystyczne, t. 7, Wykaz obciążeń siecią TW funkcjonariuszy Sł[użby] Bezp[ieczeństwa] Wydziału IV WUSW w Radomiu, b.d., k. 9; zob. rozdz. 3, przyp. 45).

[78] TW ps. „Jan" (nr ewid. 705) był pracownikiem Radomskich Zakładów Przemysłu Skórzanego „Radoskór" w Radomiu, zatrudnionym również na Wydziale Materiałoznawstwa i Technologii Obuwia WSI. Pozyskany został 21 VI 1973 r. przez starszego inspektora SB KM i PMO w Radomiu kpt. Jana Morgasia na podstawie materiałów kompromitujących. TW złożył pisemne zobowiązanie do współpracy, ale później się wycofał. Kolejnymi jego prowadzącymi byli inspektor ds. SB KM i PMO w Radomiu por. Marek Kosiński (od 27 VI 1975 r.), st. insp. Wydziału III KW MO w Radomiu ppor. Andrzej Lorenc (od 11 V 1976 r.) oraz inspektor Wydziału III KW MO w Radomiu ppor. Janusz Nowicki (od 1 XII 1978 r.). Celem pozyskania TW było zapewnienie dopływu informacji z Radoskóru, ze środowiska kadry dydaktyczno-naukowej WSI oraz ze środowiska młodzieży akademickiej. TW został wykorzystany do sprawy obiektowej krypt. „Kruk" oraz SOS krypt. „Badania". Spotkania odbywały się w LK krypt. „Zorza" i „Warta". Z charakterystyki TW „Jan" z 14 III 1984 r. (podpis pod dokumentem nieczytelny) wynika, że kontynuował on współpracę, ale nie można ustalić daty jej zakończenia (AIPN Ra, 006/830, Teczka personalna, t. 1, 4, 8, 12, 19–20, 22, 47, 59–60, 98, 112–113, 120–122, 127; AIPN Ra, 08/573, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-80", Pismo naczelnika Wydziału IV KW MO w Radomiu kpt. Jana Turczynowskiego do naczelnika Wydziału V Departamentu IV MSW dotyczące operacyjnego zabezpieczenia RPP przez TW, 25 VII 1980 r., k. 79; AIPN Ra, 02/43, Dane statystyczne, t. 6, Wykaz źródeł informacji i LK będących na stanie pracowników Wydziału III KW MO w Radomiu, 21 I 1983 r., k. 6–8).

[79] TW ps. „Janek" (nr rej. TG-8854) to osoba świecka, uczestnik pielgrzymki sandomierskiej w 1988 r. Jego prowadzącym był inspektor Referatu IV RUSW w Sandomierzu plut. L. Piórkowski (AIPN, 01419/416/2, Sprawa obiektowa krypt. „Wycieczka", Plan zabezpieczenia sierpniowych pielgrzymek do Częstochowy organizowanych przez kler woj. tarnobrzeskiego, opracowany przez zastępcę naczelnika Wydziału IV WUSW w Tarnobrzegu kpt. Zbigniewa Kapustę, 12 VII 1988 r., k. 310–315).

[80] TW ps. „Janek" (nr rej. 511 [7576]) to rolnik z Błotnicy, pozyskany 23 VIII 1967 r. ze względu na zainteresowanie materialne przez inspektora operacyjnego SB KP MO w Białobrzegach por. Janusza Jaworskiego. TW napisał zobowiązanie do współpracy. Kolejnymi jego prowadzącymi byli funkcjonariusze Wydziału IV KW MO w Radomiu: inspektor sierż. Wiesław Skrzypek (od 1 I 1976 r.) oraz inspektor ppor. Marian Mechowski (od 7 IV 1977 r.). Celem pozyskania było operacyjne rozpracowanie działalności duchowieństwa i sióstr zakonnych z parafii. Informacje przekazane przez „Janka" miały również związek z figurantami SOR krypt. „Pomocnicy" (nr rej. 4207). W okresie działalności agenturalnej TW przekazał 115 informacji, które w ocenie SB miały wartość operacyjną i zostały wykorzystane przez piony II, III i IV oraz w sprawie o krypt. „K-77". Otrzymał za nie wynagrodzenie na łączną

sumę 5670 zł. Spotkania odbywały się w LK krypt. „Wisła" (nr rej. 648). Współpraca z „Jankiem" została zakończona 28 XII 1978 r. z powodu jego niechęci do dalszych kontaktów z SB. Przypuszczalnie w późniejszym okresie został on przekwalifikowany na KO, m.in. do inwigilacji PPPR w latach 1982 i 1984 (AIPN Ra, 006/64, Teczka personalna, k. 7, 8–11, 12–14, 16–27, 114–115, 135–137, 146–147; AIPN Ra, 08/751, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-80", Wykaz TW i KO, k. 9; AIPN Ra, 02/43, Dane statystyczne, t. 6, Wykaz źródeł informacji i LK będących na stanie pracowników Wydziału [IV KW MO w Radomiu] na dzień 31 XII 1982 r., 18 I 1983 r., k. 9–13; AIPN Ra, 02/45, Dane statystyczne, t. 7, Wykaz obciążeń siecią TW funkcjonariuszy Sł[użby] Bezp[ieczeństwa] Wydziału IV WUSW w Radomiu, b.d., k. 9; AIPN Ra, 08/914, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-84", Wykaz TW i KO, b.d., b.p.).

[81] TW ps. „Janek II" (nr ewid. 4132) był rolnikiem indywidualnym z Łychowa. Został pozyskany 14 X 1978 r. przez zastępcę naczelnika Wydziału IV KW MO w Radomiu kpt. Jana Turczynowskiego na podstawie materiałów kompromitujących. Agent złożył pisemne zobowiązanie do współpracy z SB. Przekazał ustnie 15 informacji. Wynagrodzenia nie pobierał. Współpraca z nim została zakończona w 1982 r. (AIPN Ra, 006/1526, Teczka personalna, t. 1, k. 3, 6, 13–14, 16, 18, 20, 35; AIPN Ra, 02/43, Dane statystyczne, t. 6, Wykaz źródeł informacji i LK będących na stanie pracowników Wydziału [IV KW MO w Radomiu] na dzień 31 XII 1982 r., 18 I 1983 r., k. 9–13; AIPN Ra, 02/205, Dane statystyczne, t. 5, Wykaz byłych TW Służby Bezpieczeństwa woj. radomskiego wyeliminowanych w I kw[artale] 1988 r., k. 10–16).

[82] TW ps. „Janos" (nr ewid. 4352) to student czwartego roku Wydziału Transportu WSI w Radomiu, pozyskany 22 V 1979 r. przez zastępcę naczelnika Wydziału Paszportów KW MO w Radomiu por. Kazimierza Motykę na podstawie współodpowiedzialności obywatelskiej, w związku z naruszeniem przez niego przepisów celnych. TW własnoręcznie napisał zobowiązanie do współpracy. Kolejnymi jego prowadzącymi byli funkcjonariusze Wydziału III KW MO w Radomiu: kierownik Sekcji III por. Henryk Rokoszny (od 7 X 1980 r.), inspektor ppor. Krzysztof Jastrząb i inspektor mł. chor. Zenon Fularski. Celem pozyskania „Janosa" było zapewnienie dopływu informacji na temat studentów wyjeżdżających do krajów kapitalistycznych, jak również danych służących rozpracowywaniu Niezależnego Związku Studentów Polskich działającego w WSI w Radomiu („Janos" był współzałożycielem tego związku) w ramach spraw operacyjnych krypt. „Związek" i „Teatr", a także na temat studentów uczestniczących w spotkaniach z papieżem Janem Pawłem II odbywających się podczas jego pielgrzymki do Polski. W latach 1979–1982 agent przekazał 32 informacje o znacznej wartości operacyjnej, za które pobrał wynagrodzenie w wysokości 6835 zł. Współpracę z nim zakończono 13 I 1983 r. (AIPN Ra, 006/574, Teczka personalna, t. 1, k. 4, 7, 10, 17–18, 20–21, 35, 66, 60–70, 75–76, 83, 96–97; *ibidem*, t. 2, k. 4, 76; AIPN Ra, 08/751, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-82", Wykaz TW i KO, k. 9).

[83] TW ps. „Janusz" (nr ewid. 492) był proboszczem parafii w Kostrzynie (1962–1985). Święcenia kapłańskie otrzymał w 1940 r. Do współpracy z SB został pozyskany 20 II 1964 r. przez zastępcę komendanta powiatowego MO w Białobrzegach por. Henryka Klasa (AIPN Ra, 08/243, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-78", Informacja TW ps. „Janusz" dotycząca grupy radomskiej i WPP, przyjęta przez naczelnika Wydziału IV KW MO w Radomiu ppłk. Wiesława Białogońskiego, 4 IX 1978 r., k. 307–309; AIPN Ra, 02/43, Dane statystyczne, t. 6, Wykaz źródeł informacji i LK będących na stanie pracowników Wydziału [IV KW MO w Radomiu] na dzień 31 XII 1982 r., 18 I 1983 r., k. 9–13; AIPN Ra, 02/205, Dane statystyczne, t. 5, Analiza b[yłych] TW wyeliminowanych przez wydziały i jednostki SB woj. radomskiego w 1987 r. oraz w I kwartale 1988 r., k. 3–21; AIPN Ra, 006/1529, Teczka personalna, t. 1, k. 1–16, 18–26, 28, 38, 41, 60–61, 101–103, 115–118; *ibidem*, t. 2, k. 38–39, 138–139; *ibidem*, t. 3, k. 261–263, 309–311; AIPN Ra, D Ra-5532-403(77)/05, WP-6886, Nota nr 19/2012; „Rocznik Diecezji Radomskiej" (Radom) 2007, s. 275–276; zob. rozdz. 3, przyp. 39, 167–169).

[84] TW ps. „Janusz" (nr rej. 7430) był w dyspozycji Wydziału IV WUSW w Białej Podlaskiej (AIPN, 01419/416, Sprawa obiektowa krypt. „Wycieczka", Plan operacyjnego zabezpieczenia przemarszu VIII Pieszej Pielgrzymki Podlaskiej do Częstochowy (do granic województwa), 15 VII 1988 r., k. 85–90).

[85] TW ps. „Janusz" (nr ewid. 2943) był prowadzony przez funkcjonariuszy Wydziału IV KW MO w Radomiu: por. Leszka Dziedzica, kpr. Mirosława Mirowskiego, ppor. Jerzego Gierczaka (AIPN Ra, 02/43, Dane statystyczne, t. 6, Wykaz źródeł informacji i LK będących na stanie pracowników Wydziału [IV KW MO w Radomiu] na dzień 31 XII 1982 r., 18 I 1983 r., k. 9–13; AIPN Ra, 02/45, Dane statystyczne, t. 7, Wykaz obciążeń siecią TW funkcjonariuszy SB RUSW w Zwoleniu, k. 17).

[86] KO ps. „Jawa" był prowadzony przez inspektora Wydziału IV KW MO w Radomiu por. Zdzisława Salatę (AIPN Ra, 08/864, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-83", KO ps. „Jawa", k. 154; *ibidem*, Notatka służbowa z informacji KO ps. „Jawa" dotyczącej grupy złotej RPP, 8 VIII 1983 r., b.p.; *ibidem*, Raport kierownika Sekcji I Wydziału IV KW MO por. Zdzisława Salaty dotyczący wydatków z funduszu „0" przeznaczonych dla KO ps. „Jawa" za przekazane informacje na temat RPP, 15 VIII 1983 r., k. 179; AIPN Ra, 08/914, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-84", KO ps. „Jawa", b.d., b.p.).

[87] TW ps. „Jawor" (nr ewid. 39033 [9757]) został pozyskany 7 XI 1978 r. przez starszego pomocnika szefa WSW por. R. Szewca w okresie służby wojskowej w 26 Brygadzie Artylerii OPK. Współpracę z tym agentem zakończono 11 IV 1979 r. w związku z przeniesieniem go do rezerwy. 8 V 1984 r. został ponownie pozyskany, przypuszczal-

nie przez inspektora Wydziału V WUSW w Radomiu ppor. R. Kobierskiego (lub przez Wydział IV WUSW w Siedlcach). W trakcie działalności agenturalnej „Jawor" przekazał 37 informacji w formie pisemnej. Wyeliminowano go z czynnej sieci agenturalnej w 1987 r. z powodu zmiany miejsca pracy (AIPN Ra, 02/45, Dane statystyczne, t. 7, Wykaz obciążeń siecią TW funkcjonariuszy Wydziału V WUSW w Radomiu, b.d., k. 6–8; AIPN Ra, 02/205, Dane statystyczne, t. 5, Analiza teczek b[yłych] TW wyeliminowanych przez wydziały i jednostki SB woj. radomskiego w 1987 r., k. 17–21; AIPN Ra, 08/ 1035, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-85" (wymieniony w gronie TW wyznaczonych do inwigilacji PPP); AIPN Ra, 006/474, Teczka personalna, k. 2, 3–5, 8–9).

[88] TW ps. „Jerzy" (nr ewid. 8979) to technik ogrodnik, zatrudniony w charakterze kierownika szkółki zadrzewieniowej w Orońsku. Został pozyskany 18 VI 1983 r. przez starszego inspektora Wydziału IV WUSW w Radomiu por. Eligiusza Wierzbickiego na podstawie współodpowiedzialności obywatelskiej, a *de facto* zainteresowania materialnego. TW złożył pisemne zobowiązanie do współpracy. Celem jego pozyskania było rozpoznanie działalności oraz zachowania księży (m.in. treści głoszonych kazań) i aktywu katolickiego z Radomia, jak również ujawnianie nieprawidłowości w jednostkach gospodarki uspołecznionej pracujących na rzecz rolnictwa na wsi. „Jerzy" został wykorzystany w sprawach obiektowych krypt. „Wisła" (nr ewid. 2020), „Pątnicy" (nr ewid. 11341) i „Kongres" (nr ewid. 11210) oraz kwestionariuszy ewidencji operacyjnej. Spotkania z nim odbywały się w LK krypt. „Skarpa" i „Grota". Agent przekazał wiele wartościowych dla SB informacji, za które otrzymał wynagrodzenie w formie pieniężnej i w postaci prezentów na ogólną sumę 51 030 zł. TW inwigilował RPP w 1987 r., ale biorąc pod uwagę jego aktywność agenturalną, można zakładać, że penetrował środowisko pątników także w innych latach. Powodem rozwiązania współpracy z „Jerzym" (22 IX 1989 r.) stała się utrata możliwości operacyjnych w związku ze zmianą sytuacji politycznej (AIPN Ra, 02/45, Dane statystyczne, t. 7, Wykaz obciążeń siecią TW funkcjonariuszy SB Wydziału IV WUSW w Radomiu, b.d., k. 9; AIPN Ra, 006/1808, Teczka personalna, t. 1, k. 3, 6–18, 44, 49–51, 120–128, 156–162, 164–166; AIPN Ra, 08/1055, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-87", Notatka informacyjna st. ref. WUSW w Łodzi mł. chor. Wojciecha Dubla z donosu TW ps. „Jerzy" dotyczącego grupy krakowskiej RPP, 1 IV 1987 r., k. 23).

[89] TW ps. „Jerzy – Kaczorek" (nr ewid. 13248, nr rej. 23758) był wikariuszem parafii Bałtów. Święcenia kapłańskie przyjął w 1974 r. Został pozyskany 6 IX 1975 r. przez kierownika Sekcji IA Wydziału IV KW MO w Kielcach por. Wojciecha Knapa. Okolicznością sprzyjającą werbunkowi stała się chęć uzyskania przez niego paszportu na wyjazd do Włoch. Ksiądz złożył pisemne zobowiązanie do współpracy z SB. Został ukierunkowany na infiltrację dekanatu Sienno. Od 6 IX 1975 do 1 VI 1976 r. spotkał się z por. Knapem pięciokrotnie. Od 9 II 1979 r. prowadzącym TW był inspektor Wydziału IV KW MO w Kielcach mł. chor. Zdzisław Strojanowski, który odbył z nim 14 spotkań i uzyskał od niego informacje dotyczące dekanatu Łagów. Na tym etapie współpracy TW został wykorzystany do zapewnienia dopływu informacji z konferencji dekanalnych i zjazdów księży w ośrodku oazowym w Szewnej oraz informacji na temat nielegalnego budownictwa sakralnego w dekanacie ostrowieckim. Spotkania z funkcjonariuszem prowadzącym odbywał w LK krypt. „Oaza" w Ostrowcu Świętokrzyskim lub w swoim samochodzie. TW przyjmował wynagrodzenie w formie prezentów. W charakterystyce tego agenta sporządzonej 19 II 1982 r. przez chor. Strojanowskiego czytamy: „uzyskano od tajnego współpracownika wartościowe informacje o działalności księży w diecezji sandomierskiej. Ponadto TW »Jerzy – Kaczorek« kilkakrotnie wyjeżdżał do Włoch, RFN, Węgier, Turcji. Z każdego swojego pobytu poza krajem przekazywał interesujące Służbę Bezpieczeństwa informacje. Podczas pobytu we Włoszech TW ps. »Jerzy – Kaczorek« nawiązał wiele kontaktów [zarówno] z pracownikami Kurii Rzymskiej, jak i księżmi pracującymi w placówkach zakonnych w Rzymie" (AIPN Ki, 004/2282, Teczka personalna, Wniosek do zastępcy szefa WUSW w Kielcach ppłk. Edmunda Sikory na wykorzystanie TW ps. „Jerzy – Kaczorek" w czasie prywatnego wyjazdu do RFN i Włoch, sporządzony przez st. insp. Wydziału IV w Kielcach st. chor. Zdzisława Strojanowskiego, 7 X 1987 r., k. 43–49). SB była wobec tego agenta niezwykle wyrozumiała, co przejawiało się niekaraniem go za wykroczenia drogowe. Współpracę z SB kontynuował on po objęciu w 1988 r. probostwa w Janikowie, w dekanacie kozienickim. Realizował wówczas typowe zadania wyznaczane agentom z grona duchowieństwa. Eliminacji TW dokonano 30 III 1990 r. (AIPN Ki, 004/2282, Teczka personalna, k. 3, 5–17, 19–24, 30, 36, 37, 42, 50, 56–58, 66–67, 69, 74–79, 86–92, 95, 108, 110–112, 117–128, 130–132).

[90] TW ps. „Jolanta" (nr ewid. 8875) była studentką Wydziału Ekonomicznego WSI w Radomiu, pozyskaną 20 V 1983 r. „na zasadzie współodpowiedzialności obywatelskiej" przez inspektora Wydziału III KW MO w Radomiu mł. chor. Teofila Borowskiego. Złożyła ona pisemne zobowiązanie do współpracy z SB. Kolejnym prowadzącym agentki był inspektor Wydziału III WUSW w Radomiu mł. chor. Zenon Fularski. Jej werbunek miał na celu podjęcie inwigilacji środowiska akademickiego oraz DA w Radomiu. Informacje przekazane przez „Jolantę" zostały wykorzystane w sprawach obiektowych krypt. „Kruk" i „Skorpion" oraz w sprawach operacyjnych prowadzonych przez Wydział III, a także do prowadzenia działań dezintegracyjnych mających osłabić działaczy Niezależnego Zrzeszenia Studentów. „Jolanta" przekazała 44 informacje (w tym 30 pisemnie), których wartość operacyjna została przez SB oceniona jako duża. Przyjęła za nie wynagrodzenie na ogólną sumę 51 000 zł. TW wyeliminowano z czynnej sieci agenturalnej 5 V 1985 r. w związku z ukończeniem studiów i zmianą miejsca zamieszkania (AIPN Ra, 006/1456, Teczka personalna, t. 1, k. 3, 6, 14–15, 17, 19, 49–50, 78–79, 84–85; *ibidem*, t. 2. k. 9, 72–73; AIPN Ra, 08/914, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-84" (włączona do grona TW inwigilujących RPP); AIPN Ra, 02/205, Dane statystyczne, t. 5, Wykaz byłych TW Służby Bezpieczeństwa woj. radomskiego wyeliminowanych w I kw[artale] 1988 r., k. 10–16).

[91] TW ps. „Jonathan" (nr ewid. 32455) był w dyspozycji Wydziału IV WUSW w Radomiu (AIPN Łd, 0059/313/J/D, Teczka personalna TW ps. „Jonathan"; AIPN Ra, 08/1053, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-86" – na liście inwigilujących RPP).

[92] TW ps. „Józef" był prowadzony przez funkcjonariuszy Wydziału IV KW MO w Białymstoku: ppłk. Zbigniewa Zielonkę, kpt. Stanisława Fidziukiewicza i kpt. Aleksandra Kiryluka (AIPN, 0236/381/1, Sprawa obiektowa krypt. „Wycieczka", Plan działań operacyjnych w sprawie obiektowej krypt. „Częstochowa II", opracowany przez mł. insp. Wydziału IV WUSW w Białymstoku szer. Piotra Wasilko, 20 VI 1988 r., k. 101–104).

[93] TW ps. „Józef" (nr ewid. 564) to jeden z duchownych diecezji sandomierskiej. Jego prowadzącym byli funkcjonariusze Wydziału IV KW MO/WUSW w Radomiu: szer. Zbigniew Stromecki, kpt. Janusz Jaworski, por. Leon Boczek i sierż. Józef Aniołek, oraz zastępca szefa RUSW w Grójcu por. Piotr Kordel. Z powodu braku informacji źródłowych nie można ustalić okresu jego współpracy z SB (AIPN Ra, 08/ 388, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-79", Charakterystyka zakładanego przebiegu 268 WPP na terenie woj. radomskiego (7–8 VIII 1979 r.), 1 VIII 1979 r., k. 7–12; AIPN Ra, 02/43, Dane statystyczne, t. 6, Wykaz źródeł informacji i LK będących na stanie pracowników Wydziału [IV KW MO w Radomiu] na dzień 31 XII 1982 r., 18 I 1983 r., k. 9–13; AIPN Ra, 02/45, Dane statystyczne, t. 7, Wykaz obciążeń siecią TW funkcjonariuszy Sł[użby] Bezp[ieczeństwa] RUSW w Grójcu, k. 12; AIPN Ra, D Ra-5532-403(88)/05, WP-6886, Nota nr 6/2012).

[94] TW ps. „Józef" (nr rej. K-23566) to duchowny, pozyskany do współpracy w 1984 r. Zlecone zadania wykonywał sumiennie. Przekazywał informacje pisemne na temat sytuacji w diecezji sandomiersko-radomskiej oraz pielgrzymki pieszej z Ostrowca Świętokrzyskiego. W 1988 r. był prowadzony przez inspektora Wydziału IV WUSW w Kielcach por. Leszka Bielaszewskiego (AIPN, 01419/416/2, Sprawa obiektowa krypt. „Wycieczka", Wykaz tajnych współpracowników i funkcjonariuszy biorących udział w zabezpieczeniu pielgrzymek wychodzących z terenu woj. kieleckiego, sporządzony przez naczelnika Wydziału IV WUSW w Kielcach ppłk. Stanisława Ryraka, 21 VII 1988 r., k. 16–18).

[95] TW ps. „Józek" (nr rej. KI-7470) to duchowny, pozyskany „na zasadzie dobrowolności" w 1970 r. Informacje przekazywał ustnie; był oceniany jako jednostka dobra i sprawdzona, sumiennie wykonująca zlecone zadania. Z prowadzącym go inspektorem Wydziału IV WUSW w Kielcach kpt. Andrzejem Stępniem spotykał się raz w miesiącu (AIPN, 01419/416/2, Sprawa obiektowa krypt. „Wycieczka", Wykaz tajnych współpracowników i funkcjonariuszy biorących udział w zabezpieczeniu pielgrzymek wychodzących z terenu woj. kieleckiego, sporządzony przez naczelnika Wydziału IV WUSW w Kielcach ppłk. Stanisława Ryraka, 21 VII 1988 r., k. 16–18).

[96] TW ps. „Józek" był uczniem ZSZ przy Fabryce Łączników w Radomiu (AIPN Ra, D Ra-5532-403(79)05, WP-6886, Nota nr 21/2012).

[97] TW ps. „Julian" (nr ewid. 561 [8220]) to proboszcz parafii we Wrzeszczowie (1974–1988). Święcenia kapłańskie przyjął w 1940 r. Został pozyskany 5 VI 1971 r. przez referenta ds. SB KP MO w Staszowie por. Stanisława Sosnowskiego. Współpracę z SB kontynuował do 19 IX 1989 r. (AIPN Ra, 006/1941, Teczka personalna, t. 1, k. 4, 10, 17–22, 33, 37, 39–40, 42, 46–47, 49–55, 57–59, 62–64, 66, 68, 73–74, 77–78, 82, 84–88, 90–94; *ibidem*, t. 2, k. 4, 15–17, 47–48, 54–55, 62, 73–74, 79, 108, 114–115, 117–118, 123–126; AIPN Ra, D Ra-5532-403(88)/05, WP-6886, Nota nr 6/2013; AIPN Ra, 02/43, Dane statystyczne, t. 6, Wykaz źródeł informacji i LK będących na stanie pracowników Wydziału [IV KW MO w Radomiu] na dzień 31 XII 1982 r., 18 I 1983 r., k. 9–13; AIPN Ra, 02/45, Dane statystyczne, t. 7, Wykaz obciążeń siecią TW funkcjonariuszy Sł[użby] Bezp[ieczeństwa] Wydziału IV WUSW w Radomiu, b.d., k. 9; AIPN Ra, 08/243, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-78", Wyciąg z informacji TW ps. „Julian" dotyczącej RPP, sporządzony przez insp. Wydziału IV KW MO w Radomiu st. chor. Wiesława Skrzypka, 21 VII 1978 r., k. 89; AIPN Ra, 08/388, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-79", Plan przedsięwzięć operacyjnych w związku z przemarszem WPP przez teren woj. radomskiego w dniach 7–8 VIII 1979 r., opracowany przez insp. Wydziału IV KW MO w Radomiu ppor. Jerzego Drogosiewicza, 1 VII 1979 r., k. 27–45; „Rocznik Diecezji Radomskiej" (Radom) 2007, s. 280–281; zob. rozdz. 3, przyp. 40, 174–178).

[98] KO ps. „Junak" (nr rej. 3503) był właścicielem zakładu elektromechanicznego w Nowym Mieście. Pozyskany został 29 IV 1978 r. przez kierownika sekcji Wydziału IV KW MO w Radomiu ppor. Jerzego Drogosiewicza i przez niego był prowadzony. Jego werbunek miał na celu inwigilację klasztoru OO. Kapucynów w Nowym Mieście oraz WPP. „Junaka" wyrejestrowano z sieci agenturalnej 25 I 1979 r. z powodu zgonu (AIPN Ra, D Ra-5532-407(77)/05, WP-6886, Nota nr 19/2012; AIPN Ra, D Ra 5516-39(8)109, k. 1–2; IPN – OKŚZpNP w Warszawie, S 17/06/Zk/IV, k. 2268–2269; AIPN Ra, 08/243, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-78", Notatka służbowa z informacji KO ps. „Junak" dotyczącej przygotowań do WPP, przyjętej przez kierownika sekcji Wydziału IV KW MO w Radomiu ppor. Jerzego Drogosiewicza, 25 VII 1978 r., k. 91; *ibidem*, Wyciąg z notatki służbowej z informacji KO ps. „Junak" dotyczącej przygotowań do przyjęcia WPP w Nowym Mieście, sporządzony przez ppor. Jerzego Drogosiewicza, 1 VIII 1978 r., k. 114; *ibidem*, Notatka służbowa z informacji KO ps. „Junak" dotyczącej powitania WPP w Nowym Mieście, przyjętej przez ppor. Jerzego Drogosiewicza, 8 VIII 1978 r., k. 206; AIPN Ra, 02/39, Dane statystyczne, t. 11, Obciążenie siecią pracowników Wydziału IV na dzień 1 X 1978 r., 1 X 1978 r., k. 18–19).

[99] TW ps. „Jurek" (nr rej. KI-7878) to wikariusz parafii w Skórkowicach, a następnie proboszcz parafii w Przedborzu. Do współpracy został pozyskany w 1963 r. „na zasadzie dobrowolności" przez starszego oficera operacyjnego

SB w Opocznie por. Mariana Owczarczyka. Jego działalność agenturalna koncentrowała się na inwigilacji duchownych dekanatu opoczyńskiego, zdobywaniu informacji z konferencji dekanalnych, przekazywaniu SB dokumentów kościelnych oraz sposobu funkcjonowania kurii sandomierskiej. Po przeniesieniu na wikariat do parafii w Kuczkach (30 VI 1964 r.) kontynuował współpracę z SB, ale po jakimś czasie próbował ją zerwać. Odmowę uzasadnił tym, „że przez okres współpracy żył pod ciągłym strachem, że może się o tym ktoś z księży dowiedzieć, i przez ten ciągły strach nabawił się choroby nerwicowej" (AIPN Ki, 005/1958, t. 2, Notatka służbowa ze spotkania odbytego z TW „Jurek", sporządzona przez por. Z. Telkę, 7 IX 1964 r., k. 8). Wkrótce jednak pozbył się skrupułów i postanowił dalej pracować dla SB. Na tym etapie działalności agenturalnej przekazywał informacje z dekanatu Radom-Podmiejski dotyczące duchownych, zmian personalnych w parafiach, konferencji dekanalnych i wypowiedzi bp. Piotra Gołębiowskiego. TW przyjmował od władz komunistycznych wynagrodzenie za naukę religii. Ponieważ miał wyjechać do Stanów Zjednoczonych, aby odwiedzić krewnych, Departament IV MSW powierzył mu zadania specjalne: inwigilację działaczy komitetów milenijnych oraz zbieranie informacji m.in. o porozumieniu Watykan–Polska oraz dyskryminacji kleru polskiego w USA. W trakcie kilkumiesięcznego pobytu w USA (13 VIII 1965 – 9 I 1966) intensywnie prowadził działania agenturalne. Również po objęciu funkcji wikariusza w parafii św. Józefa w Skarżysku-Kamiennej „Jurek" kontynuował współpracę z SB, przede wszystkim inwigilował księży Stefana Golińskiego i Mariana Misiaka. Informacje przekazywał ustnie, był za nie wielokrotnie wynagradzany. W latach 1986–1990 był proboszczem parafii w Przedborzu, która znajdowała się na trasie wielu pielgrzymek pieszych, co umożliwiało inwigilowanie uczestników ruchu pątniczego w latach 1986–1988 (AIPN Ki, 005/1958, Teczka personalna, t. 1, k. 608, 14–17, 22–24, 29–30, 41–42, 44; *ibidem*, t. 2, k. 506, 8–15, 18–19, 26–29, 32, 39–40, 46, 56–57, 63; AIPN, 01419/416/2, Sprawa obiektowa krypt. „Wycieczka", Wykaz tajnych współpracowników i funkcjonariuszy biorących udział w zabezpieczeniu pielgrzymek wychodzących z terenu woj. kieleckiego, sporządzony przez naczelnika Wydziału IV WUSW w Kielcach ppłk. Stanisława Ryraka, 21 VII 1988 r., k. 16–18; *ibidem*, Plan operacyjnego zabezpieczenia VII pieszej pielgrzymki wiślicko-kieleckiej na Jasną Górę w Częstochowie w dniach 5–13 VIII 1988 r., opracowany przez st. insp. Wydziału IV WUSW w Kielcach por. Mariana Sochackiego, 21 VII 1988 r., k. 151–170; „Rocznik Diecezji Radomskiej" (Radom) 2007, s. 248–249).

[100] TW ps. „Jurek" (nr ewid. 11905) to proboszcz parafii Wolanów (od 1980 r.). Święcenia kapłańskie otrzymał 20 V 1956 r. Pozyskany został 4 VI 1987 r. przez starszego inspektora Wydziału IV WUSW w Radomiu por. Eligiusza Wierzbickiego. Współpracę z SB podjął na podstawie ustnej deklaracji – zobowiązał się do nieoficjalnych spotkań i przekazywania informacji na temat kleru dekanatu skrzyneckiego (z siedzibą w Przysusze), a także na temat konferencji dekanalnych i rejonowych oraz konferencji dziekanów. Dane z konferencji dziekanów uzyskiwał od proboszcza z Przysuchy ks. Bolesława Szymańskiego. Wiedza ta była wykorzystywana m.in. w meldunkach operacyjnych sporządzanych dla Wydziału I Departamentu IV MSW. W okresie współpracy z SB odbył 17 spotkań; podczas nich dostarczył informacje, za które nie pobierał wynagrodzenia ani prezentów. Spotkania odbywały się w mieszkaniu TW raz na kwartał. „Jurek" zakończył kontakty z SB w 1989 r. W charakterystyce sporządzonej 21 X 1989 r. przez inspektora Wydziału IV KW MO w Radomiu mjr. Jana Sztylera podano, że przyczyną eliminacji TW z sieci agenturalnej była jego niechęć do dalszej współpracy (AIPN Ra, 006/1963, Teczka personalna, t. 1, k. 3, 6–18, 37–38, 49–51, 66, 73, 75, 87–89, 91–92; *ibidem*, t. 2, k. 16–17, 20–23, 53–55).

[101] TW ps. „Jurek" (nr ewid. 1270) był elektrykiem w Zakładzie Energetycznym w Skarżysku-Kamiennej. Do współpracy został pozyskany 23 XI 1975 r. przez inspektora Wydziału IV KW MO w Radomiu ppor. Mariana Mechowskiego. Celem jego werbunku była penetracja środowiska katolickiego w Grzmucinie (parafia Skaryszew), gdzie ks. Józef Węglicki planował zbudować kaplicę. W związku z tymi planami SB założyła sprawę obiektową o krypt. „Ustronie" (nr rej. OMA-II-615). Z TW „Jurkiem" odbyto 81 spotkań, podczas których przekazywał on pisemnie informacje użyteczne operacyjnie, za co był wynagradzany – łącznie otrzymał 23 020 zł. Spotkania z TW realizowano w LK krypt. „Nysa" i „Wisła". Po zakończeniu sprawy obiektowej „Ustronie" TW „Jurek" został przekwalifikowany na KO i skierowany do „zabezpieczenia pielgrzymek i innych uroczystości kościelnych w dekanacie Radom-Podmiejski". Ze względu na brak danych trudno określić dokładną datę zakończenia jego współpracy z SB (AIPN Ra, 006/180, Teczka personalna, k. 1, 5, 7–11, 17, 22–23, 28–29, 31, 58–59, 69; AIPN Ra, D Ra-5532-403(77)/05, WP-6886, Nota nr 19/2012).

[102] TW ps. „Jurek" (nr ewid. 27777) to proboszcz parafii w Miedzierzy (1983–1991). Święcenia kapłańskie otrzymał w 1952 r. Do współpracy z SB został pozyskany 7 XII 1987 r. „na zasadzie dobrowolności" przez starszego inspektora Wydziału IV WUSW w Kielcach kpt. Andrzeja Stępnia, a prowadzony był przez kpt. J. Stradomskiego. „Jurek" przekazywał informacje o działalności duchowieństwa dekanatów radoszyckiego i koneckiego, przebiegu konferencji rejonowych i dekanalnych oraz zaleceniach kurii sandomierskiej. Ponieważ parafia w Miedzierzy znajdowała się w pobliżu tras pielgrzymkowych, TW miał dostęp do informacji na temat pielgrzymek. Spotkania z agentem odbywały się na plebanii. Wyeliminowano go w związku ze zmianą sytuacji społeczno-politycznej w kraju w 1990 r. (AIPN Ki, 004/4672, Teczka personalna TW ps. „Jurek", t. 1, k. 2–8, 15, 25–27, 29, 30, t. 2, k. 2–6; „Rocznik Diecezji Radomskiej" (Radom) 2007, s. 378–379).

[103] TW ps. „Jurek" to osoba świecka, związana z Kościołem katolickim. Jego prowadzącym był chor. A. Jarosławski (AIPN, 01419/416/2, Sprawa obiektowa krypt. „Wycieczka", Załącznik nr 1, Wykaz tajnych współpracowników

pionu IV realizujących zadania związane z operacyjnym zabezpieczeniem pielgrzymek przechodzących w miesiącu lipcu i sierpniu 1988 r. przez teren woj. piotrkowskiego, sporządzony przez st. insp. Wydziału IV WUSW w Piotrkowie Trybunalskim por. Jacka Motylewskiego, 1988 r., k. 47–50).

[104] KO ps. „K.D." był prowadzony przez inspektora Wydziału IV KW MO w Radomiu ppor. Leona Boczka (AIPN Ra, 08/573, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-80", Notatka służbowa z informacji KO ps. „K.D." dotyczącej RPP, przyjętej przez insp. Wydziału IV KW MO w Radomiu kpt. Janusza Jaworskiego, 7 VIII 1980 r., k. 140; *ibidem*, Notatka służbowa z informacji KO ps. „K.D." dotyczącej RPP, przyjętej przez insp. Wydziału IV KW MO w Radomiu por. Leona Boczka, 9 VIII 1980 r., k. 200–201; *ibidem*, Notatka służbowa z informacji KO ps. „K.D." dotyczącej RPP, przyjętej przez por. Leona Boczka, 9 VIII 1980 r., k. 216).

[105] TW ps. „Kamila" (nr ewid. 2975) była studentką Wydziału Ekonomiki i Organizacji Politechniki Świętokrzyskiej w Radomiu. Do współpracy z SB została pozyskana 28 XI 1977 r. „na zasadzie zainteresowania materialnego" przez inspektora Wydziału III KW MO w Radomiu ppor. Janusza Nowickiego. Celem werbunku było zapewnienie dopływu informacji ze środowiska młodzieży akademickiej w Radomiu oraz inwigilowanie duchowieństwa (współpraca była zawieszona od grudnia 1979 r. do 30 VI 1980 r.). Od chwili pozyskania „Kamila" uczestniczyła w zajęciach DA prowadzonych przez ks. Zdzisława Domagałę. Przekazała SB 34 informacje o znacznej wartości operacyjnej, które zostały wykorzystane w sprawach obiektowych krypt. „Skorpion" i „Kruk" oraz SOR krypt. „Nagrania" i „Kabaret". Przyjęła za nie wynagrodzenie na ogólną sumę 7500 zł oraz upominki o wartości 2610 zł. TW wyeliminowano z czynnej sieci 22 XII 1981 r. w związku z ukończeniem studiów i zmianą miejsca zamieszkania (AIPN Ra, 006/298, Teczka personalna, k. 6, 11–14, 22, 25, 28–29, 39, 43–44, 62–63, 65, 69; AIPN Ra, 02/39, Dane statystyczne, t. 11, Obciążenie siecią pracowników Wydziału III [KW MO w Radomiu] na dzień 1 X 1978 r., k. 6–13).

[106] TW ps. „Karol" był osobą świecką, pozyskaną do „zabezpieczenia" imprez religijnych. Przez SB był oceniany jako jednostka dobra, ogólnoinformacyjna. Jego prowadzącym był inspektor Wydziału IV WUSW w Piotrkowie Trybunalskim chor. P. Jóźwik (AIPN, 01419/416/2, Sprawa obiektowa krypt. „Wycieczka", Wykaz tajnych współpracowników pionu IV realizujących zadania związane z operacyjnym zabezpieczeniem pielgrzymek przechodzących w miesiącu lipcu i sierpniu 1988 r. przez teren woj. piotrkowskiego, sporządzony przez st. insp. Wydziału IV WUSW w Piotrkowie Trybunalskim por. Jacka Motylewskiego, 1988 r., k. 47–50).

[107] TW ps. „Karol" (nr ewid. 513 [11682]) był proboszczem parafii w Kaszowie (1968–2006). Święcenia kapłańskie otrzymał w 1956 r. Do współpracy został pozyskany 13 IX 1974 r. przez inspektora operacyjnego SB KP MO w Białobrzegach por. Janusza Jaworskiego i przez niego był prowadzony. Okazją do werbunku stał się sprzeciw kurii sandomierskiej wobec przeniesienia księdza z Kaszowa do innej parafii. Duże możliwości zdobywania informacji przez kapłana wynikały z jego rozległych kontaktów wśród duchowieństwa, m.in. związanych z pełnieniem przez niego funkcji wizytatora religii w dekanacie przytyckim. „Karol" miał być wykorzystany do rejestrowania „negatywnej działalności" kleru w dekanacie przedborskim. W latach 1975–1978 TW Karol unikał kontaktów z SB z obawy przed dekonspiracją, ale ostatecznie przełamał się, gdy SB dwukrotnie pomogła mu w uzyskaniu paszportu na wyjazd do Włoch. W latach 1979–1981 agent spotkał się z kpt. Jaworskim 21 razy. Przekazał mu 20 informacji na temat relacji wśród duchowieństwa dekanatu przytyckiego, wydarzeń politycznych w kraju, wizyty papieża Jana Pawła II w Polsce. W latach 1981–1982 agent ponownie przerwał współpracę z SB, uzasadniając swoją decyzję „całkowitym podporządkowaniem się władzom kościelnym". „Karol" dwa razy otrzymał wynagrodzenie w postaci okolicznościowych prezentów. Przypuszczalnie współpracował z SB do końca lat osiemdziesiątych (AIPN Ra, 02/39, Dane statystyczne, t. 11, Obciążenie siecią pracowników Wydziału IV [KW MO w Radomiu] na dzień 1 X 1978 r., 1 X 1978 r., k. 18–19; AIPN Ra, 02/43, Dane statystyczne, t. 6, Wykaz źródeł informacji i LK będących na stanie pracowników Wydziału [IV KW MO w Radomiu] na dzień 31 XII 1983 r., k. 9–13; AIPN Ra, 006/845, Teczka personalna, t. 1, k. 4, 8–18, 20, 29–31, 33–34, 37, 55–58, 62, 67, 73, 78–79, 81–82, 86, 92, 94, 96–99, 101–102; *ibidem*, t. 2, k. 5, 7; AIPN Ra, 08/243, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-78", k. 70 (występuje wśród TW przewidzianych do inwigilacji); AIPN Ra, 08/573, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-80", Charakterystyka zakładanego przebiegu 269 WPP na terenie woj. radomskiego, opracowana przez st. insp. Wydziału IV KW MO w Radomiu kpt. Janusza Jaworskiego, 30 VII 1980 r., k. 7–11; „Rocznik Diecezji Radomskiej" (Radom) 2007, s. 274–275; zob. rozdz. 3, przyp. 38).

[108] TW ps. „Karol", „Andrzej", „Cesarz", „Motyl", Zbyszek" (nr ewid. 600) to pracownica działu kadr Wojewódzkiej Usługowej Spółdzielni Pracy w Radomiu, a następnie RZPS „Radoskór". Agentka była prowadzona przez funkcjonariusza Wydziału IV KW MO w Radomiu por. Mariana Mechowskiego, kpt. Zdzisława Salatę z Wydziału III tej komendy oraz kierownika Sekcji IX por. Wiesława Szczepanka. Mimo zniszczenia wielu dokumentów udało się ustalić, że inwigilowała ona środowiska parafialne dekanatu radomskiego, RPP, NSZZ „Solidarność", KSS „KOR" (należała do ścisłego grona współpracowników, do którego zaliczali się m.in. Leopold Gierek, Jacek Filipowski, Jan Tkaczyk, Anna Ostrowska, Janina Brożyna, Henryk Olszewski). Agentka weszła również w skład powołanego do życia 5 XII 1980 r. zarządu nowego związku – MKZ „Solidarność" Ziemia Radomska. Była jednym z najbardziej aktywnych TW ulokowanych w MKZ w ramach SOR krypt. „Ster". TW udostępniła swoje mieszkanie przy ul. Malczewskiego na siedzibę związku. Współtworzyła „Biuletyn Informacyjny NSZZ »Solidarność« Ziemia Radomska". Bliskie relacje z czołowymi działaczami „Solidarności", np. z Jackiem Kuroniem, Lechem Wałęsą, Anną Walentyno-

wicz, Piotrem Kozakiewiczem, pozwoliły jej na wnikliwą penetrację struktur związku. Tuż po wprowadzeniu stanu wojennego uczestniczyła w powielaniu ulotki pt. „Notatnik Radomski, specjalne wydanie świąteczne – Boże Narodzenie 1981" (na posesji Piotra Kozakiewicza) i doprowadziła do dekonspiracji całej grupy jej autorów, a w rezultacie do licznych aresztowań, a potem internowania wielu osób (M. Wierzbicki, *NSZZ „Solidarność"*..., s. 437–475; *Solidarność Ziemia Radomska*..., s. 18, 20, 22–24, 30–31, 34, 67, 105, 171, 179, 181, 222, 230–231, 236, 300, 302, 395–407; *Jawnie i w podziemiu. Wspomnienia ludzi „Solidarności" regionu radomskiego (1980–1989)*, wstęp, wybór i oprac. K. Słowiński, Lublin 2010, s. 8, 82, 84, 95, 128, 130–131, 268, 310–311; AIPN Ra, D Ra-5532-403(78)/05, WP-6886, Nota nr 20/2012; AIPN Ra, 02/43, Dane statystyczne, t. 6, Wykaz źródeł informacji i LK będących na stanie pracowników Wydziału [IV KW MO w Radomiu] na dzień 31 XII 1982 r., 18 I 1983 r., k. 9–13; AIPN Ra, 02/45, Dane statystyczne, t. 7, Wykaz obciążeń siecią TW funkcjonariuszy Sł[użby] Bezp[ieczeństwa] Wydziału IV WUSW w Radomiu, b.d., k. 9; AIPN Ra, 08/668, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-81", Informacja TW ps. „Karol" dotycząca grupy radomskiej WPP, przyjęta przez insp. Wydziału IV KW MO w Radomiu por. Henryka Rokosznego, 29 VII 1981 r., k. 64; AIPN Ra, 08/1035, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-85", Wykaz TW i KO, b.p, b.d.; P. Kozakiewicz, *Piesza Pielgrzymka Jasnogórska 1982 r.*, mps w zbiorach autora; Relacja ks. Adama Maja, 6 VI 2011 r.; Relacja ks. Mirosława Praska, 25 X 2012 r.; Relacja Ireny Gutkowskiej, 11 IV 2010 r.).

[109] TW ps. „Kazik" (nr ewid. 8683) został pozyskany 21 III 1983 r. przez inspektora Wydziału IV WUSW w Radomiu por. Andrzeja Murzyna, który przy werbunku wykorzystał materiały obciążające. „Kazik" przekazał SB ustnie siedem informacji. Z sieci został wyeliminowany z powodu utraty możliwości operacyjnych (AIPN Ra, 02/205, Dane statystyczne, t. 5, Analiza teczek b[yłych] TW wyeliminowanych przez wydziały i jednostki terenowe SB woj. radomskiego w 1987 r. oraz w I kwartale 1988 r., 9 VI 1988 r., k. 10–16; AIPN Ra, 006/1421, Teczka personalna, t. 1–2).

[110] TW ps. „Kazimierz" został zwerbowany w celu zdobywania informacji dotyczących duszpasterstwa kolejarzy w Lublinie. Był uczestnikiem pielgrzymki lubelskiej w 1988 r., w której wzięła udział grupa kolejarzy pod przewodnictwem ks. Eugeniusza Zarębińskiego – krajowego duszpasterza kolejarzy (AIPN, 0236/381/1, Sprawa obiektowa krypt. „Wycieczka", Plan zabezpieczenia diecezjalnej pieszej pielgrzymki z Lublina do Częstochowy w dniach 3–14 VIII 1988 r., sporządzony przez st. insp. Wydziału IV WUSW w Lublinie kpt. Antoniego Opalińskiego, 11 VII 1988 r., k. 199–209; AIPN, 01419/416/2, Sprawa obiektowa krypt. „Wycieczka", Pismo naczelnika Wydziału IV WUSW w Lublinie ppłk. Edwarda Hawryło do naczelnika Wydziału III Departamentu IV MSW, dotyczące TW mających operacyjnie zabezpieczać LPP, 11 VIII 1988 r., k. 42–43).

[111] TW ps. „Kazimierz" (nr ewid. 4897) to duchowny. Święcenia kapłańskie przyjął w 1965 r. Do współpracy z SB został pozyskany 6 VI 1980 r. przez inspektora Wydziału IV KW MO w Piotrkowie Trybunalskim sierż. Edwarda Wodeckiego, który posłużył się materiałami kompromitującymi. Z czynnej sieci został wyeliminowany 4 XII 1985 r. (AIPN Łd, 0031/211/CD, Teczka personalna TW ps. „Kazimierz").

[112] TW ps. „Kazio" (nr ewid. 7700) był prowadzony przez inspektora Wydziału IV KW MO/WUSW w Radomiu por. Andrzeja Murzyna (AIPN Ra, 02/43, Dane statystyczne, t. 6, k. 9–13; AIPN Łd, 0031/224, Teczka personalna, t. 1–2; AIPN Ra, 08/751, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-82", Notatka służbowa z informacji TW ps. „Kazio" dotyczącej RPP, przyjętej przez insp. Wydziału IV KW MO w Radomiu ppor. Andrzeja Murzyna, 14 VII 1982 r., k. 40; *ibidem*, Notatka służbowa z informacji TW ps. „Kazio" dotyczącej RPP, przyjętej przez ppor. Andrzeja Murzyna, 19 VII 1982 r., k. 41; *ibidem*, Informacja TW ps. „Kazio" dotycząca RPP, przyjęta przez ppor. Andrzeja Murzyna, 10 VIII 1982 r., k. 66; *ibidem*, Informacja TW ps. „Kazio" dotycząca RPP, przyjęta przez ppor. Andrzeja Murzyna, 10 VIII 1982 r., k. 69; *ibidem*, Informacja TW ps. „Kazio" dotycząca RPP, przyjęta przez ppor. Andrzeja Murzyna, 11 VIII 1982 r., k. 74; *ibidem*, Informacja TW ps. „Kazio" dotycząca RPP, przyjęta przez ppor. Andrzeja Murzyna, 12 VIII 1982 r., k. 79; *ibidem*, Informacja TW ps. „Kazio" dotycząca RPP, przyjęta przez ppor. Andrzeja Murzyna, 13 VIII 1982 r., k. 84; AIPN Ra, 08/864, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-83", Notatka służbowa z informacji TW ps. „Kazio" dotyczącej RPP, przyjętej przez insp. Wydziału IV KW MO w Radomiu por. Zdzisława Salatę, 6 VIII 1983 r., k. 50–51; AIPN Ra, 08/914, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-84", Informacja TW ps. „Kazio" dotycząca RPP, przyjęta przez insp. Wydziału IV WUSW w Radomiu por. Andrzeja Murzyna, 6 VIII 1984 r., k. 183; AIPN Ra, 08/1035, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-85", Plan przedsięwzięć operacyjnych do sprawy obiektowej krypt. „Pątnicy-85", opracowany przez naczelnika Wydziału IV WUSW w Radomiu ppłk. Jana Turczynowskiego, 18 VII 1985 r., k. 7–19; AIPN Ra, 08/1053, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-86", Plan przedsięwzięć operacyjnych do sprawy obiektowej krypt. „Pątnicy-86", opracowany przez zastępcę naczelnika Wydziału IV WUSW w Radomiu mjr. Jana Sztylera, 3 VII 1986 r., k. 17–26).

[113] TW ps. „Klon" (nr ewid. 498) to proboszcz parafii w Ryczywole (1973–1988). Święcenia kapłańskie przyjął w 1956 r. Został zwerbowany 22 X 1974 r. przez inspektora ds. SB KP MO w Kozienicach por. Edwarda Kozika. Nie złożył pisemnego zobowiązania do współpracy. Podczas werbunku SB wykorzystała fakt podjęcia przez duchownego starań o uzyskanie zgody na budowę plebanii w Ryczywole. Celem jego pozyskania było zapewnienie dopływu informacji z dekanatu kozienickiego, dotyczących przebiegu konferencji dekanalnych i rejonowych, a także duchowieństwa, zwłaszcza księży: dziekana dekanatu kozienickiego Adama Sochy, proboszcza parafii w Kozienicach Stefana Siedleckiego, Floriana Rafałowskiego i Stefana Popisa. Kolejnymi prowadzącymi TW byli funk-

cjonariusze Wydziału IV KW MO w Radomiu: starszy inspektor por. Leszek Dziedzic (od 2 IX 1975 r.), inspektor plut. Jerzy Dychała (od 1 II 1980 r.) i starszy inspektor SB w Kozienicach sierż. szt. Sylwester Tomaszewski (od 14 V 1984 r.). Podczas 25 spotkań (na plebanii) z funkcjonariuszami TW przekazał 15 informacji o znacznej wartości operacyjnej. Po zabójstwie ks. Jerzego Popiełuszki w 1984 r. „Klon" odmówił dalszej współpracy i unikał kontaktów z SB. Konflikt z gospodynią i posądzenie go o czyn niemoralny zainspirowały SB do zamieszczenia w prasie komunistycznej kompromitujących księdza artykułów, co doprowadziło do odwołania go z funkcji proboszcza przez bp. Edwarda Materskiego. TW został wyeliminowany z sieci 28 IX 1989 r. (AIPN Ra, 006/1878, Teczka personalna, t. 1, k. 3–9, 20, 22, 26, 30–31, 33–35, 45–50, 52–56; AIPN Ra, 02/39, Dane statystyczne, t. 11, Obciążenie siecią pracowników Wydziału IV na dzień 1 X 1978 r., 1 X 1978 r., k. 18–19; AIPN Ra, 02/ 43, Dane statystyczne, t. 6, Wykaz źródeł informacji i LK będących na stanie pracowników Wydziału [IV KW MO w Radomiu] na dzień 31 XII 1982 r., 18 I 1983 r., k. 9–13; AIPN Ra, 02/45, Dane statystyczne, t. 7, Wykaz obciążeń siecią TW funkcjonariuszy Sł[użby] Bezp[ieczeństwa] RUSW w Kozienicach, k. 13; „Rocznik Diecezji Radomskiej" (Radom) 2007, s. 193–194; zob. rozdz. 3, przyp. 30).

[114] TW ps. „Konik" (nr rej. 41315) to przeor wspólnoty paulińskiej w Warszawie, kierownik WPP. Do współpracy z SB został pozyskany 6 XI 1984 r. przez inspektora Wydziału IV SUSW kpt. Jana Kremera. Jego prowadzącym był również inspektor Wydziału IV SUSW kpt. Wawrzyniec Białecki. W charakterystyce sporządzonej 13 I 1989 r. kpt. Kremer odnotował, że TW „pomimo 5-cioletniego okresu współpracy nie jest w pełni związany ze Służbą Bezpieczeństwa, zakres współpracy jest ograniczony zasadniczo do organizowanych pielgrzymek pieszych, na temat wewnętrznych spraw zakonnych informuje niechętnie i bardzo ogólnikowo. Spotkania z TW odbywane są w miejscu jego zamieszkania oraz na trasie pielgrzymki. TW był wynagradzany w formie okolicznościowych upominków książkowych lub alkoholowych, które przyjmował chętnie bez uprzedzeń" (AIPN, 0236/381/1, Sprawa obiektowa krypt. „Wycieczka", Plan kierunkowy zabezpieczenia pieszych pielgrzymek z Warszawy do Częstochowy w okresie 5–15 VIII 1988 r., opracowany przez naczelnika Wydziału IV SUSW mjr. Wojciecha Kwiatkowskiego, 5 IV 1988 r., k. 343–351; https://lustratorpolski. wordpress.com/2018/06/25/ojciec-szczepan-a-pielgrzymki, Charakterystyka TW ps. „Konik" nr rej. 41315, 13 I 1989 r., k. 67).

[115] TW ps. „Konrad" (nr rej. 6900, nr ewid. 512) był proboszczem parafii w Bukównie (1969–1985). Święcenia kapłańskie przyjął w 1955 r. Do współpracy został pozyskany 17 V 1971 r. przez inspektora operacyjnego SB KP MO w Białobrzegach por. Janusza Jaworskiego. Celem jego werbunku miała być próba dotarcia do kapłanów będących w operacyjnym zainteresowaniu SB. TW przekazywał SB informacje z dekanatu przytyckiego dotyczące wzajemnych relacji duchownych, konfliktów między nimi, stosunku duchownych do wyborów, peregrynacji obrazu MB, konferencji dekanalnych, dni skupienia dla księży oraz sposobu prowadzenia przez kapłanów katechezy. Informacje te posłużyły do podejmowania działań operacyjnych i dezintegracyjnych. W latach 1971–1981 funkcjonariusze SB odbyli z „Konradem" 51 spotkań, podczas których przekazał on 34 informacje o dużej wartości operacyjnej. Mimo to por. Jaworski nadmieniał w sprawozdaniach o nieszczerej postawie TW. W latach 1975–1978 „Konrad" nie współpracował z SB, co było związane ze zdecydowaną akcją Kurii Diecezjalnej w Sandomierzu, mającą zapobiec wszelkim kontaktom duchownych z bezpieką. W latach 1980–1982 ksiądz nie ukrywał sympatii dla działaczy opozycji, zwłaszcza „Solidarności", oraz dla ks. Czesława Sadłowskiego z parafii w Zbroszy Dużej. TW nie był wynagradzany, otrzymał jedynie prezent z okazji 25-lecia kapłaństwa. Współpracę z SB definitywnie zakończył w 1984 r. (AIPN Ra, 006/844, Teczka personalna, t. 1, k. 9, 16–27, 31–32, 155–158, 162–165, 172–173, 198–201, 212–216, 220–225, 228–231; AIPN Ra, 02/39, Dane statystyczne, t. 11, Obciążenie siecią pracowników Wydziału IV [KW MO w Radomiu] na dzień 1 X 1978 r., 1 X 1978 r., k. 18–19; AIPN Ra, 02/43, Dane statystyczne, t. 6, Wykaz źródeł informacji i LK będących na stanie pracowników Wydziału [IV KW MO w Radomiu] na dzień 31 XII 1982 r., k. 9–13; AIPN Ra, 08/751, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-82", Wykaz TW i KO, k. 9; AIPN Ra, 08/914, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-84" (występuje wśród osób wyznaczonych do inwigilacji); „Rocznik Diecezji Radomskiej" (Radom) 2007, s. 271–272; zob. rozdz. 3, przyp. 37).

[116] TW ps. „Kruk" (nr ewid. 6653) to radomski kierowca taksówki, pozyskany 25 IX 1980 r. „na zasadzie współodpowiedzialności obywatelskiej za losy kraju" przez inspektora Wydziału II KW MO w Radomiu por. Andrzeja Cywkę. Celem jego werbunku było zapewnienie dopływu informacji na temat przebywających w Radomiu obywateli krajów kapitalistycznych, a także inwigilacja środowiska polonijnego w Wielkiej Brytanii, dokąd TW zamierzał wyjechać. Podczas dziesięciu spotkań przekazał siedem informacji pisemnych (dotyczących m.in. obywateli polskich przebywających w Wielkiej Brytanii i Australii), niemających jednak większej wartości operacyjnej. TW „Kruk" inwigilował grupy radomskie WPP jeszcze przed formalnym pozyskaniem w 1978 r. Z sieci wyeliminowano go 15 VI 1984 r. w związku z wyjazdem do Australii i odmową powrotu do kraju (AIPN Ra, 006/799, Teczka personalna, t. 1, k. 2, 6–14, 91–92; AIPN Ra, 02/43, Dane statystyczne, t. 6, Wykaz źródeł informacji i LK będących na stanie pracowników Wydz[iału] II KW MO w Radomiu, 24 I 1983 r., k. 1–5; AIPN Ra, 08/243, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-78", Notatka służbowa z informacji TW ps. „Kruk" dotyczącej grupy radomskiej (z Kozienic) WPP, przyjętej przez insp. Wydziału IV KW MO w Radomiu por. Leszka Dziedzica, 12 VII 1978 r., k. 77).

[117] TW ps. „Kruk" (nr rej. 5930) *vel* „Miś" (nr ewid. 5335) był proboszczem parafii w Goźlicach, a następnie w Chlewiskach (1979–1991). Święcenia kapłańskie przyjął w 1952 r. Do współpracy został pozyskany 10 XII 1971 r. przez

inspektora operacyjnego ds. SB KP MO w Sandomierzu por. Eugeniusza Jedynaka. Po objęciu przez TW probostwa parafii w Chlewiskach w lutym 1980 r. jego oficerem prowadzącym został zastępca naczelnika Wydziału IV KW MO w Radomiu kpt. Jan Sztyler. Celem werbunku księdza miało być m.in. operacyjne rozpoznanie działalności kapłanów z dekanatów koprzywnickiego i szydłowieckiego, informowanie o tematach posiedzeń Diecezjalnej Rady Kapłańskiej, przebiegu konferencji dekanalnych, problemach występujących w środowisku księży, a także inwigilacja pielgrzymek. Podczas pracy w parafii w Goźlicach agent uczestniczył w działaniach dezintegracyjnych oraz inwigilacji środowiska ks. Tadeusza Lutkowskiego. W okresie całej współpracy z TW funkcjonariusze SB odbyli z nim 93 spotkania na plebaniach. Formą wynagrodzenia było zmniejszenie mu podatku; otrzymywał także okolicznościowe prezenty. Współpracę z TW postanowiono zakończyć 4 XII 1989 r. z powodu złego stanu zdrowia i utraty możliwości zdobywania informacji interesujących SB (AIPN Ra, 006/2154, Teczka personalna, t. 1, k. 42, 78, 81–88, 90–93, 95–98, 108–109, 112, 115, 117, 119/1; AIPN Ra, 02/43, Dane statystyczne, t. 6, Wykaz źródeł informacji i LK będących na stanie pracowników Wydziału [IV KW MO w Radomiu] na dzień 31 XII 1982 r., 18 I 1983 r., k. 9–13; AIPN Ra, 02/45, Dane statystyczne, t. 7, Wykaz obciążeń siecią TW funkcjonariuszy Wydziału IV WUSW w Radomiu, b.d., k. 9; AIPN Ra, D Ra-5532-403(78)/05, WP-6886, Nota nr 20/2012; AIPN Ra, 08/668, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-81", Wyciąg z informacji TW ps. „Miś" dotyczącej spotkania organizacyjnego duchownych RPP, 29 VII 1981 r., k. 65–66; AIPN Ra, 08/751, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-82", Informacja TW ps. „Miś" dotycząca programu RPP, przyjęta przez zastępcę naczelnika Wydziału IV KW MO w Radomiu kpt. Jana Sztylera, 31 VII 1982 r., k. 47–48; AIPN Ra, 08/864, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-84" (występuje wśród osób wyznaczonych do inwigilacji); „Rocznik Diecezji Radomskiej" (Radom) 2007, s. 462–463; zob. rozdz. 3, przyp. 41).

[118] TW ps. „Krzysztof" (nr rej. 7911) to pracownik Zakładów Przemysłu Jajczarskiego w Radomiu (ZPJ). Do współpracy został pozyskany 21 XII 1981 r. „na zasadzie współodpowiedzialności obywatelskiej" przez inspektora Wydziału IV KW MO w Radomiu por. Andrzeja Myssurę. W związku z werbunkiem złożył pisemne oświadczenie. Jego pozyskanie miało na celu zapewnienie dopływu informacji ze środowiska NSZZ „Solidarność" w ZPJ (był przewodniczącym związku w tych zakładach) i z innych zakładów mających kontakt z przedsiębiorstwem radomskim. Po objęciu funkcji trenera zapaśników w klubie sportowym „Orzeł" w Wierzbicy TW kontynuował działalność agenturalną. Inwigilował członków „Solidarności" uczestniczących w nabożeństwach i spotkaniach, m.in. w radomskich parafiach: Opieki NMP i św. Trójcy. Dane przekazane przez „Krzysztofa" zostały wykorzystane przez wydziały I, II, IV i V KW MO w Radomiu w sprawach ewidencji operacyjnej. Funkcjonariusze odbyli z agentem 13 spotkań na terenie miasta. W charakterystyce z 18 XII 1988 r. por. Myssura sugerował wyeliminowanie „Krzysztofa" z sieci z powodu utraty możliwości operacyjnych (AIPN Ra, 006/1698, Teczka personalna, t. 1, k. 3, 6, 13–14, 16, 19, 64–69; *ibidem*, t. 2, k. 5, 42, 48; AIPN Ra, 02/43, Dane statystyczne, t. 6, Wykaz źródeł informacji i LK będących na stanie pracowników Wydziału [IV KW MO w Radomiu] na dzień 31 XII 1982 r., 18 I 1983 r., k. 9–13; AIPN Ra, 08/573, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-80", Charakterystyka zakładanego przebiegu 269 PPW na terenie woj. radomskiego, opracowana przez st. insp. Wydziału IV KW MO w Radomiu, 30 VII 1980 r., k. 7–11).

[119] TW ps. „Krzysztof" (nr rej. 23238 [24763]) był uczniem Policealnego Studium Zawodowego nr 7 w Warszawie. Do współpracy został pozyskany 10 I 1979 r. „na zasadzie dobrowolności" przez inspektora Wydziału III KS MO w Warszawie kpr. Grażynę Dłubak. Podstawą zgody na werbunek stało się jego uczestnictwo w grupie radomskiej WPP w 1978 r. i posiadanie odezwy Wolnych Związków Zawodowych (jednego egzemplarza „Robotnika"), a także duże zainteresowanie działalnością KSS „KOR". W związku z tą działalnością Wydział III KS MO założył wobec niego sprawę operacyjnego sprawdzenia (nr rej. 24763). W dokumencie z 27 XI 1978 r. sporządzonym przez naczelnika Wydziału III KS MO ppłk. Andrzeja Maja podkreślano udział figuranta w organizowaniu Szkolnego Koła ZSMP (został pierwszym przewodniczącym koła). Miał to być wyraz jego „postawy społeczno-politycznej i młodzieńczej wrażliwości, i impulsywności" (AIPN, 0246/1329, Teczka personalna, Sprawa operacyjnego sprawdzenia, 27 XI 1978 r., k. 40–43). Zasługi TW odnotowano również w związku z powierzeniem mu przez Zarząd Dzielnicowy ZSMP Wola funkcji koordynatora działalności kilku kół ZSMP. Naczelnik Wydziału III KS MO w Warszawie ppłk Andrzej Maj odnotował: „Figurant jest krytycznie i z dużym rozsądkiem ustosunkowany do działalności opozycji politycznej w naszym kraju. Pozytywnie odnosi się do istniejącej rzeczywistości i prawidłowo interpretuje problemy, jakie pojawiają się w życiu naszego kraju. TW stwierdził, że jest katolikiem, lecz inaczej patrzy na rolę i miejsce Kościoła w życiu kraju niż jego ojciec. Jednakże jego poglądy w tej dziedzinie często tłumione są przez ojca i finansową zależność". 10 I 1979 r. przeprowadzono z figurantem rozmowę operacyjną, podczas której „szczerze i wyczerpująco zrelacjonował swój udział w 267 pielgrzymce do Częstochowy". W charakterystyce dotyczącej „Krzysztofa" sporządzonej 23 VII 1979 r. przez kpr. Dłubak czytamy: „W okresie od stycznia do lipca br. przekazał w formie ustnej informacje dotyczące działalności DA. W czasie współpracy zlecono [mu] m.in. zadania rozeznania postawy i kontaktów »kierownika« ośrodka DA w Radomiu, ks. Domagały, z czego wywiązał się dobrze, a informacja została przekazana do Wydziału IV KW MO w Radomiu. Wykorzystany był również do operacyjnego zabezpieczenia pobytu Jan Pawła II na terenie Warszawy". Podczas współpracy z TW odbyto z nim sześć spotkań. Agent nie pobierał wynagrodzenia za swoją działalność dla SB. Współpracę z TW zakończono 4 VII 1979 r., w związku z ukończeniem przez niego szkoły i próbą przekazania go pod kuratelę KW MO w Radomiu (AIPN, 0246/1329, Teczka personalna, Sprawa operacyjnego sprawdzenia, 27 XI 1978 r., k. 40–43; AIPN, 0246/1329, Tecz-

ka TW ps. „Krzysztof" (nr rej. 23238 [24763]), k. 3–5, 8–14, 16–17, 29, 33–35, 40–45; AIPN, 001121/1918, Teczka personalna TW ps. „Krzysztof", k. 1, 2, 3, 5–18; AIPN, 00249/1306, Protokół brakowania dokumentów, k. 17). Warto zaznaczyć, że z inicjatywy ks. Domagały podczas wielu pielgrzymek radomskich „Krzysztof" pełnił funkcję fotografa (informacja własna ks. Lecha Gralaka, uczestnika RPP).

[120] TW ps. „Kuba" (nr rej. 9903) pozostawał w dyspozycji inspektora ds. SB RUSW w Kozienicach ppor. Marka Szamborskiego (AIPN Ra, 02/45, Dane statystyczne, t. 7, Wykaz obciążeń siecią TW funkcjonariuszy Sł[użby] Bezp[ieczeństwa] RUSW w Kozienicach, k. 13; AIPN Ra, 08/914, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-84", Plan zabezpieczenia PPP, sporządzony przez zastępcę szefa RUSW w Kozienicach kpt. Edwarda Kozika, 16 VIII 1984 r., k. 29).

[121] TW ps. „Lekarz" (nr rej. 563) to pielęgniarz zatrudniony w Ośrodku Zdrowia w Mogielnicy. Do współpracy został pozyskany 28 V 1953 r. „na zasadzie dobrowolności" przez referenta KM MO w Grójcu Henryka Żaka. Jego prowadzącymi byli również oficerowie SB KW MO w Radomiu: Józef Zuchnicki (od 4 VIII 1967 r.), plut. Józef Węgliński, ppor. Andrzej Myssura, szer. Zbigniew Stromecki (od 25 VIII 1978 r.), szer. Ryszard Papuga *vel* Poznański (od 5 I 1979 r.), ponownie ppor. Zbigniew Stromecki (od 9 II 1980 r.). „Lekarz" został zaangażowany do spraw obiektowych krypt. „Pątnicy" i „Metropolia" (założona wobec WPP) oraz zdobywania informacji ze środowiska parafialnego. Otrzymywał gratyfikacje finansowe. 18 XI 1980 r. został wyeliminowany z czynnej sieci przez naczelnika Wydziału „C" KW MO w Radomiu mjr. Ryszarda Rypińskiego z powodu braku możliwości operacyjnych. Teczka pracy „Lekarza" została zniszczona w 1988 r. (AIPN Ra, 02/39, Dane statystyczne, t. 11, Obciążenie siecią pracowników Wydziału IV [KW MO w Radomiu] na dzień 1 X 1978 r., 1 X 1978 r., k. 18–19; AIPN Ra, D Ra-5532-407(77)/05, WP-6886, Nota nr 19/2012; AIPN Ra, 08/124, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-77" (występuje wśród TW przewidzianych do inwigilacji WPP), k. 12, 17; *ibidem*, Streszczenie materiałów dotyczących sprawy obiektowej krypt. „Pątnicy-77" prowadzonej wobec 261 (266) pieszej pielgrzymki z Warszawy do Częstochowy, opracowane przez st. insp. Wydziału IV KW MO w Radomiu ppor. Jerzego Drogosiewicza, 15 XII 1977 r., k. 129–138; AIPN Ra, 08/243, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-78", Notatka służbowa z informacji TW ps. „Lekarz" dotyczącej WPP, przyjętej przez mł. insp. Wydziału IV KW MO w Radomiu st. szer. Zbigniewa Stromeckiego, 10 VIII 1978 r., k. 250).

[122] TW ps. „Leszek" (nr rej. TG-8288) był osobą świecką, uczestnikiem PPZS w 1988 r. Agent był prowadzony przez referenta Referatu IV RUSW w Sandomierzu plut. L. Piórkowskiego (AIPN, 01419/416/2, Sprawa obiektowa krypt. „Wycieczka", Plan zabezpieczenia sierpniowych pielgrzymek pieszych do Częstochowy organizowanych przez kler woj. tarnobrzeskiego, sporządzony przez zastępcę naczelnika Wydziału IV WUSW w Tarnobrzegu kpt. Zbigniewa Kapustę, 12 VII 1988 r., k. 310–315).

[123] TW ps. „Lew" (nr ewid. 8788) został pozyskany 25 V 1983 r. „na zasadzie współodpowiedzialności obywatelskiej". Prowadzony był przez inspektora Wydziału V WUSW w Radomiu mł. chor. Ryszarda Zawadzkiego, a przewidziany m.in. do zapewnienia dopływu informacji z Okręgowej Spółdzielni Mleczarskiej w Radomiu. Przekazał ustnie 13 informacji przydatnych operacyjnie. Wyeliminowano go z sieci 8 XII 1986 r. z powodu niechęci do dalszej współpracy i utraty możliwości operacyjnych (AIPN Ra, 02/45, Dane statystyczne, t. 7, Wykaz obciążeń siecią TW funkcjonariuszy Wydz[iału] IV WUSW w Radomiu, b.d., k. 10; AIPN Ra, 02/205, t. 5, Wykaz byłych TW Służby Bezpieczeństwa woj. radomskiego wyeliminowanych w I kw[artale] 1988 r., k. 10–16; AIPN Ra, 08/864, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-83", k. 63 – widnieje w spisie TW inwigilujących RPP).

[124] TW ps. „Lis" (nr ewid. 4625) to organista w parafii Policzna. Do współpracy został pozyskany 26 III 1979 r. „na podstawie współodpowiedzialności obywatelskiej" przez młodszego inspektora Wydziału IV KW MO w Radomiu plut. Jerzego Dychałę. W związku z werbunkiem złożył pisemne oświadczenie. Od 25 I 1985 r. jego prowadzącym był starszy inspektor Wydziału IV WUSW w Radomiu kpt. Eligiusz Wierzbicki. Działania agenturalne „Lisa" miały związek z osobą ks. Jana Kruka (przez SB uznanego za „negatywnie ustosunkowanego do ustroju" oraz aktywnego organizatora uroczystości religijnych w parafii Policzna), a także środowiskiem duchowieństwa dekanatu zwoleńskiego. Po rezygnacji z funkcji organisty (1 VIII 1983 r.) TW powrócił do rodzinnego Kłonowa (parafia Kuczki). Inwigilował duchowieństwo dekanatu Radom-Podmiejski, zwłaszcza tamtejszego proboszcza ks. Czesława Jeromina i jego wikariusza ks. Mirosława Rudnickiego. Spotkania „Lisa" z funkcjonariuszami SB odbywały się w LK krypt. „Skarpa". Za przekazane informacje agent otrzymał wynagrodzenie na łączną sumę 17 820 zł. Współpracę z nim zakończono na przełomie roku 1989 i 1990 z powodu utraty możliwości operacyjnych (AIPN Ra, 006/1829, Teczka personalna, t. 1, k. 3, 5–6, 11–14, 16, 18, 31–33, 51–52, 86–87, 99–100, 109–112, 121–123, 125–128, 133–135; *ibidem*, t. 2, 140–143, 182–184; AIPN Ra, D Ra-5532-403(79)05, WP-6886, Nota nr 21/2012; AIPN Ra, 02/43, t. 6, Dane statystyczne, Wykaz źródeł informacji i LK będących na stanie pracowników Wydziału [IV KW MO w Radomiu] na dzień 31 XII 1982 r., k. 9–13; AIPN Ra, 02/45, Dane statystyczne, t. 7, Wykaz obciążeń siecią TW funkcjonariuszy Sł[użby] Bezp[ieczeństwa] Wydziału IV WUSW w Radomiu, b.d., k. 9; zob. rozdz. 3, przyp. 43).

[125] TW ps. „Lis" został pozyskany do współpracy „na zasadzie współodpowiedzialności obywatelskiej za ład i porządek publiczny" w 1984 r. W charakterystyce TW z 11 VII 1988 r. inspektor Wydziału IV WUSW w Łomży ppor. Andrzej Suprowicz napisał: „wykorzystywany jest po zagadnieniach pionu III, IV i VI WUSW w Łomży. Jest dobrze związany ze Sł[użbą] Bezp[ieczeństwa]. Wykazuje duże zaangażowanie we współpracy, ale zlecone zadania wykonuje w miarę swoich możliwości i umiejętności. Do chwili obecnej nie był wynagradzany". „Lis" nie uczestni-

czył w pielgrzymkach, ale inwigilował PPŁ w 1988 r. (AIPN, 01419/416/2, Sprawa obiektowa krypt. „Wycieczka", Charakterystyka tajnych współpracowników biorących udział w operacyjnym zabezpieczeniu V pieszej pielgrzymki z Łomży do Częstochowy, sporządzona przez insp. Wydziału IV WUSW w Łomży ppor. Andrzeja Suprowicza, 11 VII 1988 r., k. 27–28; *ibidem*, Plan zabezpieczenia V Pieszej Pielgrzymki Łomżyńskiej w ramach sprawy obiektowej krypt. „Zlot" (nr ewidencyjny LO-7120), opracowany przez zastępcę naczelnika Wydziału IV WUSW w Łomży kpt. Stanisława Sekścińskiego, 11 VII 1988 r., k. 200–206).

[126] KO ps. „L.M." (nr rej. 1598; nr ewid. 12872, 28497) to asystent w WSI w Radomiu. Do współpracy został pozyskany 13 XII 1974 r. przez starszego inspektora Wydziału III KW MO w Warszawie por. Wacława Koteckiego. TW wykorzystano do sprawy operacyjnego rozpracowania krypt. „Misjonarz" założonej wobec Mieczysława Kalińskiego, podejrzanego o kolportaż „Kultury" paryskiej, przebywającego w Szwecji i „mającego zażyłe relacje z wrogo nastawionym do Polski środowiskiem żydowskim". TW przekazał wówczas siedem informacji. Jego prowadzącymi byli również starszy inspektor Wydziału III KW MO w Radomiu ppor. Grzegorz Skurski (od 11 III 1976 r.) i starszy inspektor Sekcji IV Wydziału II KW MO w Radomiu por. Tadeusz Czarnecki (od 25 V 1976 r.). Na kolejnym etapie współpracy „L.M." przekazał dziewięć informacji, które – zdaniem SB – nie przedstawiały wartości operacyjnej. Z czynnej sieci wyeliminowano go 1 VIII 1978 r. ze względu na przynależność do PZPR i przeniesienie się do Warszawy. Mimo eliminacji z sieci czynnych agentów KO występuje w dokumentach dotyczących inwigilacji RPP w 1981 r. (AIPN Ra, 006/54, Teczka personalna, k. 2, 5, 10, 12–15, 36, 41, 55–56; AIPN Ra, 02/39, Dane statystyczne, t. 11, Obciążenie siecią pracowników Wydziału II [KW MO w Radomiu] na dzień 1 X 1978 r., k. 1–4; AIPN Ra, 08/668, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-81", Informacja KO ps. „L.M." dotycząca RPP, 1 VI 1981 r., k. 46; *ibidem*, Notatka służbowa z informacji KO ps. „L.M." dotyczącej RPP, przyjętej przez inspektorów Wydziału IV KW MO w Radomiu ppor. Adama Kawałka i por. Leona Boczka, 8 VIII 1981 r., k. 93; *ibidem*, Notatka służbowa z informacji KO ps. „L.M." dotyczącej RPP, przyjętej przez ppor. Adama Kawałka, 10 VIII 1981 r., k. 106; *ibidem*, Notatka służbowa z informacji KO ps. „L.M." dotyczącej RPP, przyjętej przez ppor. Adama Kawałka, 11 VIII 1981 r., 115; *ibidem*, Notatka służbowa z informacji KO ps. „L.M." dotyczącej RPP, przyjętej przez ppor. Adama Kawałka, 13 VIII 1981 r., k. 127; Raport kierownika sekcji Wydziału IV KW MO w Radomiu ppor. Adama Kawałka do naczelnika Wydziału IV KW MO w Radomiu mjr. Jana Turczynowskiego, dotyczący KO ps. „L.M.", 17 VIII 1981 r., k. 132).

[127] TW ps. „Lojalny" to „ksiądz proboszcz, długoletni TW, z którym można rozmawiać na każdy temat, jednostka dobra, manewrowa", prowadzony przez zastępcę naczelnika Wydziału IV WUSW w Piotrkowie Trybunalskim kpt. Zdzisława Libusza (AIPN, 01419/416/2, Sprawa obiektowa krypt. „Wycieczka", Wykaz tajnych współpracowników pionu IV realizujących zadania związane z operacyjnym zabezpieczeniem pielgrzymek przechodzących w m[iesią]cu lipcu i sierpniu 1988 r. przez teren woj. piotrkowskiego, sporządzony przez st. insp. Wydziału IV WUSW w Piotrkowie Trybunalskim por. Jacka Motylewskiego, 1988 r., k. 47–50).

[128] TW ps. „Los" pozostawał w dyspozycji Wydziału IV KW MO/WUSW w Radomiu (AIPN Ra, 08/914, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-84" – wymieniony wśród TW inwigilujących RPP).

[129] AIPN, 0713/130, Sprawa obiektowa z 1976 r., Kronika 266 PPW, 6–16 VIII 1976 r., k. 1–10; *ibidem*, Informacja dotycząca przebiegu 266 PPW, 18 VIII 1976 r., k. 11–20; *ibidem*, Diariusz 260 PPW, k. 67–78.

[130] TW ps. „Lotos" był pod kontrolą funkcjonariuszy Wydziału IV WUSW w Białymstoku: ppłk. Zbigniewa Zielonki, kpt. Stanisława Fidziukiewicza, kpt. Aleksandra Kiryluka (AIPN, 0236/381/1, Sprawa obiektowa krypt. „Wycieczka", Plan działań operacyjnych w sprawie obiektowej krypt. „Częstochowa II" dotyczący BPP, opracowany przez mł. insp. Wydziału IV WUSW w Białymstoku szer. Piotra Wasilko, 20 VI 1988 r., k. 101–104).

[131] TW ps. „Luna" (nr rej. 523) to proboszcz parafii w Gniewoszowie (1959–1981) i Klwowie (1981–1992). Święcenia kapłańskie przyjął w 1945 r. Zwerbował go 27 XI 1969 r. inspektor ds. SB KP MO w Kozienicach kpt. Roman Stępień. TW był prowadzony również przez oficera operacyjnego ds. SB KP MO w Kozienicach por. Edwarda Kozika (od 1 X 1972 r.), inspektorów Wydziału IV KW MO/WUSW w Radomiu: por. Eligiusza Wierzbickiego, por. Leszka Dziedzica, ppor. Jerzego Gierczaka oraz starszego inspektora grupy IV ds. SB RUSW w Przysusze mł. chor. Stanisława Chrzanowskiego (od 29 VIII 1985 r.). Celem jego pozyskania było zapewnienie dopływu danych z dekanatów pionkowskiego i drzewickiego oraz informacji na temat konferencji rejonowych i dekanalnych, narad księży i postaw duchowieństwa, a także udział kapłana w działaniach dezintegracyjnych. Agent udostępniał SB dokumenty kościelne, co umożliwiało jej podejmowanie tzw. działań wyprzedzających. Podczas 108 spotkań z funkcjonariuszami przekazał im wartościowe, użyteczne operacyjnie dane, za które pobierał wynagrodzenie pieniężne oraz przyjmował kosztowne upominki (AIPN Ra, 006/2432, Teczka personalna, t. 1, k. 7–8, 10–15, 18–20, 22, 112, 114, 116–117, 119–120, 125–126, 129–131, 138–139, 142, 144–146, 150–151; *ibidem*, t. 2, k. 9; AIPN Ra, 02/39, Dane statystyczne, t. 11, Obciążenie siecią pracowników Wydziału IV [KW MO w Radomiu] na dzień 1 X 1978 r., 1 X 1978 r., k. 18–19; AIPN Ra, 02/43, Dane statystyczne, t. 6, Załącznik nr 1: Wykaz źródeł informacji i LK będących na stanie pracowników Wydziału [IV KW MO w Radomiu] na dzień 31 XII 1982 r., 18 I 1983 r., k. 9–13; AIPN Ra, 02/45, Dane statystyczne, t. 7, Wykaz obciążeń siecią TW funkcjonariuszy Sł[użby] Bezp[ieczeństwa] RUSW w Przysusze, k. 15; „Rocznik Diecezji Radomskiej" (Radom) 2007, s. 95–96, 114–115; zob. rozdz. 3, przyp. 31).

[132] TW ps. „Łapa" to „ksiądz świecki, proboszcz, długoletni tajny współpracownik, jednostka manewrowa". Agent był prowadzony przez inspektora Wydziału IV WUSW w Piotrkowie Trybunalskim ppor. Edwarda Wodeckiego

(AIPN, 01419/416/2, Sprawa obiektowa krypt. „Wycieczka", Załącznik nr 1: Wykaz tajnych współpracowników pionu IV realizujących zadania związane z operacyjnym zabezpieczeniem pielgrzymek przechodzących w miesiącu lipcu i sierpniu 1988 r. przez teren woj. piotrkowskiego, sporządzony przez st. insp. Wydziału IV WUSW w Piotrkowie Trybunalskim por. Jacka Motylewskiego, 1988 r., k. 47–50).

[133] KO ps. „M.B." był w dyspozycji Wydziału IV KW MO w Radomiu (AIPN Ra, 08/751, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-82", Notatka służbowa insp. Wydziału IV KW MO w Radomiu ppor. Adama Kawałka z informacji KO ps. „M.B." dotycząca RPP, 29 VI 1982 r., k. 38).

[134] KO ps. „M.K." był w dyspozycji Wydziału IV WUSW w Siedlcach (AIPN Ra, 08/914, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-84", Plan zabezpieczenia przemarszu PPP w dniach 6–8 VIII 1984 r., opracowany przez insp. ds. SB RUSW w Zwoleniu kpr. Mirosław Mirowskiego, 18 VIII 1984 r., k. 25–27; AIPN Ra, 08/1035, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-85", Plan zabezpieczenia przemarszu pielgrzymki podlaskiej z Siedlec do Częstochowy, opracowany przez insp. grupy IV SB RUSW w Zwoleniu sierż. Krzysztofa Wrońskiego, 19 VII 1985 r., k. 21–22).

[135] TW ps. „M.S." (nr ewid. 4110) był kierownikiem budowy Tuczarni Trzody Chlewnej w Zbroszy Dużej, pozyskanym 20 X 1978 r. przez oficera operacyjnego ds. SB KM MO w Grójcu por. Wiesława Moksę. Celem jego werbunku była inwigilacja środowiska Komitetu Samoobrony Chłopskiej Ziemi Grójeckiej, działającego w parafii w Zbroszy Dużej. Opiekę nad TW sprawował również inspektor Wydziału IIIA KW MO w Radomiu por. Andrzej Myssura. Podczas pięciu spotkań KO „M.S." przekazał jedynie kilka informacji nieprzedstawiających większej wartości operacyjnej. 25 VIII 1979 r. został wyeliminowany z powodu uchylania się od współpracy (AIPN Ra, 006/225, Teczka personalna, k. 5, 12–13, 15, 30; AIPN Ra, 08/751, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-82", Wyciąg z informacji KO ps. „M.S." dotyczącej RPP, 6 VIII 1982 r., k. 53; *ibidem*, Wyciąg z informacji KO ps. „M.S." dotyczącej RPP, 8 VIII 1982 r., k. 61; *ibidem*, Wyciąg z informacji KO ps. „M.S." dotyczącej RPP, 9 VIII 1982 r., k. 64; *ibidem*, Wyciąg z informacji KO ps. „M.S." dotyczącej RPP, 10 VIII 1982 r., k. 66; *ibidem*, Wyciąg z informacji KO ps. „M.S." dotyczącej RPP, 11 VIII 1982 r., k. 68; *ibidem*, Wyciąg z informacji KO ps. „M.S." dotyczącej RPP, 13 VIII 1982 r., k. 72).

[136] TW ps. „Maks" (nr rej. 583) to proboszcz parafii w Goryniu (1956–1982). Do współpracy został pozyskany 21 XII 1971 r. przez zastępcę komendanta miejskiego i powiatowego MO ds. SB w Radomiu kpt. Ryszarda Zygadłę. Przewidziany był do inwigilacji kleru parafialnego na wsi (Sprawa obiektowa krypt. „K-77", nr 2578). Jego prowadzącymi byli również kierownik sekcji Wydziału IV KW MO w Radomiu ppor. Leon Boczek (od 12 III 1979 r.) i kierownik zmiany „L" KW MO w Radomiu por. Marian Mechowski. 27 XI 1982 r. „Maks" został wyeliminowany z powodu zgonu (AIPN Ra, 006/301, Teczka personalna [dokumentację zniszczono w 1986 r.]; AIPN Ra, 02/39, Dane statystyczne, t. 11, Obciążenie siecią pracowników Wydziału IV [KW MO w Radomiu] na dzień 1 X 1978 r., k. 9–13; IPN – OKŚZpNP w Warszawie, S 17/06/Zk/IV, s. 2270–2276; „Rocznik Diecezji Radomskiej" (Radom) 2007, s. 153–154; zob. rozdz. 3, przyp. 29).

[137] TW ps. „Maks" *vel* „Karol" (od 9 X 1980 r., nr ewid. 1659) był studentem WSI w Radomiu. Do współpracy został pozyskany 14 VII 1976 r. przez starszego inspektora Wydziału III KW MO w Radomiu ppor. Andrzeja Lorenca i wykorzystany w dwóch sprawach obiektowych, czterech operacyjnego rozpracowania, dwóch operacyjnego sprawdzenia i jednym kwestionariuszu ewidencyjnym. Jego prowadzącymi byli funkcjonariusze wydziałów III i IV KW MO/WUSW w Radomiu: ppor. Andrzej Lorenc, plut. Bogdan Robak, por. Tadeusz Żabiński, ppor. Henryk Rokoszny i por. Janusz Nowicki. Współpracę z „Maksem" zakończono 28 XII 1981 r. z powodu braku możliwości podejmowania działań operacyjnych (AIPN Ra, 006/301, Teczka personalna, t. 1, k. 1, 11, 15, 17, 25–26, 29, 45–48, 73, 88, 91; AIPN Ra, 02/39, Dane statystyczne, t. 11, Obciążenie sprawami operacyjnymi pracowników Wydziału III [KW MO w Radomiu] na dzień 1 X 1978 r., k. 6–13; AIPN Ra, 08/243, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-78", Informacja TW ps. „Maks" dotycząca przygotowań do pielgrzymki prowadzonych przez grupę radomską WPP, przyjęta przez insp. Wydziału III KW MO w Radomiu plut. Bogdana Robaka, 17 VII 1978 r., k. 78–80, 82; *ibidem*, Informacja TW ps. „Maks" dotycząca spotkania organizacyjnego przewodników grupy radomskiej WPP, przyjęta przez plut. Bogdana Robaka, 4 VIII 1978 r., k. 134; *ibidem*, Pismo zastępcy naczelnika Wydziału III KW MO w Radomiu mjr. Romana Stępnia dotyczące przekazania przez TW ps. „Maks" 192 fotografii dokumentujących pielgrzymkę radomską, 28 VIII 1978 r., k. 309, 310; *ibidem*, Wyciąg z informacji TW ps. „Maks" dotyczącej spotkania pielgrzymki radomskiej w kościele św. Jana w Radomiu, sporządzony przez insp. Wydziału III KW MO w Radomiu por. Tadeusza Żabińskiego, 28 VIII 1978 r., k. 312; AIPN Ra, 08/1071, Sprawa obiektowa krypt. „Skorpion", t. 2, Pismo zastępcy naczelnika Wydziału III KW MO w Radomiu mjr. Jerzego Szumowskiego do naczelnika Wydziału IV KW MO w Radomiu dotyczące udziału TW ps. „Maks" i „Zośka" w grupie radomskiej WPP, 20 VII 1978 r., k. 103; *ibidem*, t. 2, Pismo mjr. Jerzego Szumowskiego do naczelnika Wydziału III Departamentu III MSW dotyczące organizacji grupy radomskiej i udziału TW ps. „Maks" i „Zośka" w „15" WPP, 21 VII 1978 r., k. 104–105; *ibidem*, t. 3, Notatka służbowa z informacji TW ps. „Maks" dotyczącej RPP, przyjętej przez insp. Wydziału III KW MO w Radomiu plut. Bogdana Robaka, 6 VIII 1978 r., k. 181; *ibidem*, Notatka służbowa z informacji TW ps. „Maks" dotyczącej grupy radomskiej WPP, przyjętej przez plut. Bogdana Robaka, 7 VIII 1978 r., k. 182–184; *ibidem*, Notatka służbowa z informacji TW ps. „Maks" dotyczącej grupy radomskiej WPP, przyjętej przez plut. Bogdana Robaka, 8 VIII 1978 r., k. 185; *ibidem*, Informacja dotycząca przekazania przez TW ps. „Maks" kroniki pielgrzymki radomskiej, sporządzona przez st. insp. Wydziału III KW MO w Radomiu por. Tadeusza Żabińskiego, 1 IX 1978 r., k. 186–191;

AIPN Ra, 08/388, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-79", Charakterystyka przebiegu 268 PPW na terenie woj. radomskiego w dniach 7–8 VIII 1979 r., 1 VIII 1979 r., k. 7–12; *ibidem*, Wykaz TW i KO, k. 18; *ibidem*, Odpis z informacji TW ps. „Maks" dotyczącej RPP, sporządzony przez st. insp. Wydziału III KW MO w Radomiu por. Janusza Nowickiego, 8 VIII 1979 r., k. 175–176; *ibidem*, Informacja TW ps. „Maks" dotycząca RPP, WPP, przyjęta przez st. insp. Wydziału III KW MO w Radomiu por. Bogdana Robaka, 14 VIII 1979 r., k. 149; *ibidem*, Informacja TW ps. „Maks" dotycząca WPP, RPP, przyjęta przez por. Bogdana Robaka, 14 VIII 1979 r., k. 142; *ibidem*, Informacja TW ps. „Maks" dotycząca udziału RPP w uroczystościach odpustowych w Częstochowie, przyjęta przez por. Bogdana Robaka, 15 VIII 1979 r., k. 143–144; *ibidem*, Informacja insp. Wydziału III KW MO w Radomiu por. Tadeusza Żabińskiego dotycząca przekazania przez TW ps. „Maks" materiałów konferencyjnych RPP i WPP, 17 VIII 1979 r., k. 192; *ibidem*, Informacja TW ps. „Maks" dotycząca przebiegu RPP, zawierająca listę porządkowych i niektórych uczestników RPP, przyjęta przez por. Bogdana Robaka, 18 VIII 1979 r., k. 179–186; AIPN Ra, 08/1071, Sprawa obiektowa krypt. „Skorpion", t. 3, Informacja TW ps. „Maks" dotycząca RPP, przyjęta przez por. Tadeusza Żabińskiego, 23 II 1979 r., k. 266–267; *ibidem*, Informacja TW ps. „Maks" z 2 VIII 1979 r. dotycząca jego zapisu na RPP, przyjęta przez por. Tadeusza Żabińskiego, 5 VIII 1979 r., k. 325–326; Informacja TW ps. „Maks" z 6 VIII 1979 r. dotycząca rozpoczęcia RPP, przyjęta przez por. Bogdana Robaka, 7 VIII 1979 r., k. 327–328; AIPN Ra, 08/573, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-80", Odpis informacji TW ps. „Maks" dotyczącej RPP, sporządzony przez st. insp. Wydziału III KW MO w Radomiu por. Janusza Nowickiego, 8 VIII 1980 r., k. 175–176; *ibidem*, Notatka służbowa z informacji TW ps. „Maks" dotyczącej RPP, przyjętej przez por. Janusza Nowickiego, 11 VIII 1979 r., k. 214; *ibidem*, Odpis informacji TW ps. „Maks" z 18 VIII 1979 r. dotyczącej RPP, sporządzony przez por. Janusza Nowickiego, 20 VIII 1979 r., k. 230; AIPN Ra, 08/1071, Sprawa obiektowa krypt. „Skorpion", t. 2, Informacja naczelnika Wydziału III KW MO w Radomiu kpt. Tadeusza Żabińskiego dla naczelnika Wydziału III Departamentu III MSW dotycząca zabezpieczenia 269 PPW do Częstochowy przez TW ps. „Maks", „Zdenek", „Zośka", 15 IV 1979 r., k. 205; *ibidem*, Informacja kpt. Tadeusza Żabińskiego dla naczelnika Wydziału III Departamentu III MSW dotycząca zabezpieczenia 269 WPP do Częstochowy przez TW ps. „Maks", „EKG", 21 VII 1980 r., k. 237; *ibidem*, Wyciąg z informacji TW ps. „Maks" z 6 VIII 1980 r. zawierającej listę rozpoznanych przez TW studentów uczestniczących w RPP, sporządzony przez st. insp. Wydziału III KW MO w Radomiu, 8 VIII 1980 r., k. 248; AIPN Ra, 08/668, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-81", Informacja TW ps. „Karol" dotycząca RPP, przyjęta przez insp. Wydziału III KW MO w Radomiu por. Henryka Rokosznego, 29 VII 1981 r., k. 64; zob. rozdz. 3, przyp. 179–184).

[138] TW ps. „Małgosia" (nr ewid. 10112) to pracownica Zarządu Wojewódzkiego Towarzystwa Krzewienia Kultury Świeckiej w Radomiu. Przed werbunkiem przekazywała informacje interesujące SB. Do współpracy została pozyskana 7 XI 1984 r. „na zasadzie współodpowiedzialności obywatelskiej" przez inspektora Wydziału III WUSW w Radomiu st. kpr. Joannę Dębską. Jej werbunek miał na celu uzyskiwanie informacji na temat sytuacji w TKKŚ (sprawa obiektowa krypt. „Równowaga"), zapobieganie „destrukcyjnym wpływom kleru" na niektórych członków Towarzystwa, podważanie autorytetu duchownych i ograniczanie ich udziału w imprezach organizowanych przez TKKŚ. TW „Małgosia" przekazała sześć informacji, za które nie pobrała wynagrodzenia. Z sieci wyeliminowano ją prawdopodobnie w 1989 r. (o czym świadczy charakterystyka TW ps. „Małgosia" z 9 I 1989 r.) z powodu unikania spotkań z funkcjonariuszami SB i niechęci do współpracy (AIPN Ra, 006/1653, Teczka personalna, t. 1, k. 6, 11–15, 17, 19, 27, 42; *ibidem*, t. 2, k. 9; AIPN Ra, 02/45, Dane statystyczne, t. 7, Wykaz obciążeń siecią TW funkcjonariuszy Wydziału III WUSW w Radomiu, 27 VIII 1987 r., k. 3–5; AIPN Ra, 08/1055, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-87", k. 168 – występuje w gronie osób wyznaczonych do prowadzenia inwigilacji).

[139] TW ps. „Mały" (nr ewid. 204) – pracownik Zakładów Metalowych im. Gen. „Waltera" w Radomiu (filia w Zwoleniu). Do współpracy został pozyskany 28 X 1975 r. przez inspektora Wydziału III KW MO w Radomiu kpt. Aleksandra Waleniaka. Od 11 XI 1977 r. jego prowadzącym był inspektor Wydziału III KW MO w Radomiu ppor. Andrzej Michalski. „Mały" został wyeliminowany z czynnej sieci 8 IX 1978 r. i pozostawiony do współpracy w charakterze KO. Inwigilował m.in. środowisko zakładów Waltera. W latach 1975–1978 odbyło się 21 spotkań z TW, który przekazał dwanaście informacji na piśmie oraz dziewięć ustnie (AIPN Ra, 006/57, Teczka personalna, k. 4, 6, 10–22, 43–46, 58–61; AIPN Ra, 02/39, Dane statystyczne, t. 11, Obciążenie siecią pracowników Wydziału III [KW MO w Radomiu] na dzień 1 X 1978 r., k. 9–13; AIPN Ra, 08/864, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-83", Szyfrogram naczelnika Wydziału IV KW MO w Siedlcach ppłk. Jerzego Zaczyńskiego *vel* Zająca (z up. kpt. Sławomir Nawrocki) dotycząca organizacji PPP, 20 VII 1983 r., k. 70; AIPN Ra, 08/1035, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-85", Plan przedsięwzięć operacyjnych do sprawy obiektowej krypt. „Pątnicy-85", opracowany przez naczelnika Wydziału IV WUSW w Radomiu ppłk. Jana Turczynowskiego, 18 VII 1985 r., k. 7–19).

[140] TW ps. „Mały" to „osoba świecka, TW młody, ogólnoinformacyjny", prowadzony przez inspektora Wydziału IV WUSW w Piotrkowie Trybunalskim ppor. Jana Pawlika (AIPN, 01419/416/2, Sprawa obiektowa krypt. „Wycieczka", Załącznik nr 1, Wykaz tajnych współpracowników pionu IV realizujących zadania związane z operacyjnym zabezpieczeniem pielgrzymek przechodzących w miesiącu lipcu i sierpniu 1988 r. przez teren woj. piotrkowskiego, sporządzony przez st. insp. Wydziału IV WUSW w Piotrkowie Trybunalskim por. Jacka Motylewskiego, 1988 r., k. 47–50).

[141] TW ps. „Marek" (nr ewid. 11902) został pozyskany 20 VI 1987 r. przez inspektora Wydziału IV WUSW w Radomiu ppor. Wiesława Skrzypka. Motywem podjęcia przez niego współpracy były korzyści osobiste, polegające na

przyspieszeniu uzyskania koncesji na usługi transportowe. Napisał własnoręcznie zobowiązanie do współpracy. Przekazywał informacje przydatne w zakresie „operacyjnego zabezpieczenia" pieszych pielgrzymek z Radomia do Częstochowy i Błotnicy, zbiorowych wyjazdów na uroczystości związane z pobytem papieża Jana Pawła II w Polsce, nabożeństw z udziałem biskupów w radomskich kościołach: MB Miłosierdzia, św. Łukasza, Opieki NMP, Chrystusa Króla i kaplicy na Wośnikach, a także zdobywał informacje na tematy społeczno-polityczne od wikariusza parafii Opieki NMP w Radomiu ks. Andrzeja Szymańskiego. Jako bezpośredni uczestnik RPP sporządził dokładną kronikę jej przebiegu w 1987 r. Przyjął wynagrodzenie pieniężne na ogólną sumę 40 700 zł. 10 X 1989 r. TW ps. „Marek" zdecydowanie odmówił dalszej współpracy, ponieważ SB nie wywiązała się z obietnicy pomocy w uzyskaniu koncesji, w związku z czym został wyeliminowany z czynnej sieci 10 VII 1989 r. (AIPN Ra, 06/2156, Teczka personalna, t. 1, k. 1, 3–9, 11–13, 20, 24–28, 31–33, 35–37; *ibidem*, t. 2, k. 10–11, 53).

142 TW ps. „Marek" (nr ewid. 1857) to właściciel gospodarstwa rolnego, będący w dyspozycji funkcjonariuszy wydziałów III i IV KW MO/WUSW w Radomiu: por. Leszka Dziedzica, por. Jerzego Drogosiewicza, ppłk. Jerzego Szumowskiego, mł. chor. Józefa Aniołka, plut. Jerzego Garbacza, ppor. Zbigniewa Stromeckiego i por. Czesława Tersy (AIPN Ra, D Ra-5532-403(88)/05, WP-6886, Nota nr 6/2013; AIPN Ra, 02/39, Dane statystyczne, t. 11, Obciążenie siecią pracowników Wydziału IV [KW MO w Radomiu] na dzień 1 X 1978 r., 1 X 1978 r., k. 18–19; AIPN Ra, 02/43, Dane statystyczne, t. 6, Wykaz źródeł informacji i LK będących na stanie pracowników Wydziału [IV KW MO w Radomiu] na dzień 31 XII 1982 r., 18 I 1983 r., k. 9–13; AIPN Ra, 02/45, Dane statystyczne, Wykaz obciążeń siecią TW funkcjonariuszy Sł[użby] Bezp[ieczeństwa] Wydziału IV WUSW w Radomiu, b.d., k. 9; AIPN Ra, 08/573, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-80", Charakterystyka zakładanego przebiegu 269 WPP przez teren woj. radomskiego, opracowana przez zastępcę naczelnika Wydziału IV KW MO w Radomiu kpt. Jana Sztylera, 30 VII 1980 r., k. 7–11; AIPN Ra, 08/668, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-81", Plan przedsięwzięć operacyjnych przewidzianych w związku z potrzebą rozpoznania przygotowań i zabezpieczenia przemarszu 270 WPP, której trasa w dniu 7 i 8 sierpnia przebiegać będzie przez teren woj. radomskiego, opracowany przez zastępcę naczelnika Wydziału IV KW MO w Radomiu kpt. Janusza Jaworskiego, 23 VII 1981 r., k. 26–42; AIPN Ra, 08/751, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-82", Plan przedsięwzięć operacyjnych do sprawy obiektowej krypt. „Pątnicy-82", opracowany przez zastępcę naczelnika Wydziału IV KW MO w Radomiu kpt. Janusza Jaworskiego, 19 VII 1982 r., k. 22–37; AIPN Ra, 08/914, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-84", Plan przedsięwzięć operacyjnych do sprawy obiektowej krypt. „Pątnicy-84", opracowany przez zastępcę naczelnika Wydziału IV WUSW w Radomiu kpt. Jana Sztylera, 17 VII 1984 r., k. 17–19).

143 TW ps. „Marian" (nr ewid. 7964) był pod opieką inspektora Wydziału IV KW MO w Radomiu mł. chor. Józefa Aniołka (AIPN Ra, 02/43, Dane statystyczne, t. 6, Wykaz źródeł informacji i LK będących na stanie pracowników Wydziału [IV KW MO w Radomiu] na dzień 31 XII 1982 r., 18 I 1983 r., k. k. 9–13; AIPN Ra, 02/45, Dane statystyczne, t. 7, Wykaz obciążeń siecią TW funkcjonariuszy Sł[użby] Bezp[ieczeństwa] Wydziału IV WUSW w Radomiu, b.d., k. 9; AIPN, 0713/130, Sprawa obiektowa z 1976 r., Wyciąg z notatki służbowej z rozmowy z TW ps. „Marian" dotyczącej WPP, 1 VI 1976 r., k. 64).

144 TW ps. „Marian" (nr rej. KI 27621) był osobą świecką w wieku 57 lat, wykorzystywaną do „operacyjnego zabezpieczenia" nabożeństw i uroczystości kościelnych na terenie dekanatów ostrowieckich. Informacje przekazywał ustnie. W ocenie SB zlecone zadania wykonywał sumiennie. Agent był prowadzony przez inspektora RUSW w Ostrowcu Świętokrzyskim ppor. Janusza Gruszkę (AIPN, 01419/416/2, Sprawa obiektowa krypt. „Wycieczka", Wykaz tajnych współpracowników i pracowników biorących udział w zabezpieczeniu pielgrzymek wychodzących z terenu woj. kieleckiego, 21 VII 1988 r., k. 16–18).

145 TW ps. „Marian" (nr rej. 8446) był osobą świecką. Uczestniczył w PPP w 1988 r. Opiekę służbową nad TW sprawował inspektor Wydziału IV WUSW w Siedlcach st. chor. G. Malarz (AIPN, 01419/416/2, Sprawa obiektowa krypt. „Wycieczka", Wykaz TW do operacyjnego zabezpieczenia PPP, k. 40).

146 TW ps. „Marian" (nr rej. KJ-27210) to proboszcz parafii św. Brata Alberta w Skarżysku-Kamiennej (od 1983 r.). Święcenia kapłańskie przyjął 4 VI 1966 r. Do współpracy został pozyskany 2 XII 1986 r. „na zasadzie dobrowolności" przez inspektora Wydziału IV WUSW w Kielcach kpt. Andrzeja Stępnia. Motywacją do podjęcia współpracy była możliwość otrzymania paszportu na wyjazd do Hiszpanii. „Marian" ujawniał m.in. terminy rekolekcji adwentowych w Skarżysku-Kamiennej i Suchedniowie w 1986 r. Przystał na propozycję spotykania się z funkcjonariuszem SB raz w miesiącu w mieszkaniu na plebanii parafii św. Alberta. Zobowiązał się do informowania SB o działalności księży diecezji sandomiersko-radomskiej (zwłaszcza dekanatu skarżyskiego) w zakresie budownictwa sakralnego, organizowaniu imprez z udziałem działaczy byłej „Solidarności", konferencjach rejonowych i dekanalnych (z uwzględnieniem zaleceń ordynariusza diecezji sandomiersko-radomskiej bp. Edwarda Materskiego). Według funkcjonariuszy SB informacje przekazywane przez „Mariana" były płytkie i nie wykorzystywał on w pełni swoich możliwości. Poza tym nie krył przed kolegami swoich spotkań z funkcjonariuszami SB. Z charakterystyki TW z 27 I 1989 r. wynika, że współpracę z SB kontynuował do przełomu politycznego 1989 r. (AIPN Ki, 004/251, Teczka personalna, t. 1, k. 6, 8–15, 21–25; *ibidem*, t. 2, k. 5–10; *ibidem*, t. 3, k. 1–5, 13–15, 21, 44, 207; „Rocznik Diecezji Radomskiej" (Radom) 2007, s. 411–412).

147 TW ps. „Marta" był w dyspozycji Wydziału III KW MO w Radomiu, inwigilował m.in. środowisko WSI w Radomiu (AIPN Ra, D Ra-5532-403(76)/05, Nota nr 18/2012).

[148] TW ps. „Marta" (nr ewid. 5231) to pracownica Urzędu Wojewódzkiego w Radomiu, zatrudniona w charakterze referenta w Wydziale Finansowym. Do współpracy została pozyskana 28 XI 1979 r. przez kierownika Sekcji IV Wydziału IIIA KW MO w Radomiu kpt. Andrzeja Turę „na zasadzie współodpowiedzialności obywatelskiej" w celu infiltracji swojego środowiska pracy. Na okoliczność werbunku złożyła pisemne zobowiązanie. Spotkania z funkcjonariuszem odbywały się w LK krypt. „Fregata". Agentka przyjęła wynagrodzenie w wysokości 1000 zł. Data jej eliminacji z czynnej sieci nie jest możliwa do ustalenia (AIPN Ra, 006/523, Teczka personalna, k. 4, 9, 15–18, 20, 22, 35, 56; AIPN Ra, 08/1071, Sprawa obiektowa krypt. „Skorpion", t. 2, Szyfrogram zastępcy naczelnika Wydziału III KW MO w Radomiu mjr. Mariana Czapki dotyczący organizacji RPP i udziału TW ps. „Marta" w pielgrzymce radomskiej, 5 VIII 1983 r., k. 266; *ibidem*, Informacja TW ps. „Marta" dotycząca przebiegu pielgrzymki grupy 2 złotej RPP, przyjęta przez insp. Wydziału III KW MO w Radomiu mł. chor. Teofila Borowskiego, 16 VIII 1983 r., k. 505–508).

[149] TW ps. „Mefisto" to „osoba świecka, jednostka sygnalizacyjna, mająca ograniczone możliwości", prowadzona przez funkcjonariuszy Wydziału IV WUSW w Piotrkowie Trybunalskim – ppor. Jana Pawlika i por. Zbigniewa Bartyzela (AIPN, 01419/416/2, Sprawa obiektowa krypt. „Wycieczka", Załącznik nr 1, Wykaz tajnych współpracowników pionu IV realizujących zadania związane z operacyjnym zabezpieczeniem pielgrzymek przechodzących w miesiącu lipcu i sierpniu 1988 r. przez teren woj. piotrkowskiego, sporządzony przez st. insp. Wydziału IV WUSW w Piotrkowie Trybunalskim por. Jacka Motylewskiego, 1988 r., k. 47–50).

[150] TW ps. „Mirecki" (nr rej. 9253) był prowadzony przez inspektora Wydziału II WUSW w Radomiu por. Andrzeja Miazgę (AIPN Ra, 02/45, Dane statystyczne, t. 7, Wykaz obciążeń siecią TW funkcjonariuszy Wydziału II WUSW w Radomiu, k. 1; AIPN Ra, 08/914, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-84", Plan przedsięwzięć operacyjnych do sprawy obiektowej krypt. „Pątnicy-84", opracowany przez zastępcę naczelnika Wydziału IV WUSW w Radomiu kpt. Jana Sztylera, 17 VII 1984 r., k. 7–19).

[151] TW ps. „Mirek" był w dyspozycji Wydziału IV WUSW w Radomiu. Oprócz RPP TW inwigilował ks. Lecha Gralaka (AIPN Ra, 08/1060, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-88", Plan przedsięwzięć operacyjnych do sprawy obiektowej krypt. „Pątnicy-88", opracowany przez naczelnika Wydziału IV WUSW w Radomiu ppor. Stanisława Wilka, 5 VII 1988 r., k. 8–20).

[152] TW ps. „Mirek" był prowadzony przez inspektora Wydziału IV WUSW w Piotrkowie Trybunalskim por. Aleksandra Chorążego (AIPN Ra, 08/243, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-78", Szyfrogram insp. Wydziału IV KW MO w Piotrkowie Trybunalskim ppor. Aleksandra Chorążego dotyczący WPP, 10 VIII 1978 r., k. 256).

[153] TW ps. „Misiek" to wikariusz parafii w Gielniowie (AIPN Ra, D Ra-5532-403(79)/05, WP-6886, Nota nr 21/2012).

[154] TW ps. „Nes" (nr rej. KI–21852) to duchowny pozyskany w 1983 r., a prowadzony przez inspektora WUSW w Kielcach por. Leszka Bielaszewskiego. „Nes" przekazywał informacje ustnie. Dotyczyły one m.in. wydarzeń w dekanatach ostrowieckich (AIPN, 01419/416/2, Sprawa obiektowa krypt. „Wycieczka", Wykaz tajnych współpracowników i pracowników biorących udział w zabezpieczeniu pielgrzymek wychodzących z terenu woj. kieleckiego, opracowany przez naczelnika Wydziału IV WUSW w Kielcach ppłk. Stanisława Ryraka, 21 VII 1988 r., k. 16–18).

[155] TW ps. „Nestor" to ksiądz diecezjalny, do współpracy pozyskany w 1979 r., określany jako agent ogólnoinformacyjny. Jego prowadzącym był inspektor Wydziału IV WUSW w Piotrkowie Trybunalskim ppor. Jan Pawlik (AIPN, 01419/416/2, Sprawa obiektowa krypt. „Wycieczka", Załącznik nr 1, Wykaz tajnych współpracowników pionu IV realizujących zadania związane z operacyjnym zabezpieczeniem pielgrzymek przechodzących w miesiącu lipcu i sierpniu 1988 r. przez teren woj. piotrkowskiego, sporządzony przez st. insp. Wydziału IV WUSW w Piotrkowie Trybunalskim por. Jacka Motylewskiego, 1988 r., k. 47–50).

[156] TW ps. „Oktawian" (nr ewid. 2291) to proboszcz parafii w Przedborzu (1970–1986), pozyskany 11 II 1957 r. przez mjr. Edwarda Karasińskiego z KP MO w Końskich. Jego prowadzącym był też inspektor Wydziału IV WUSW w Piotrkowie Trybunalskim por. Eugeniusz Kozłowski (AIPN Łd, 0031/40, Teczka personalna, t. 1, k. 77–80, 107–122, 154–157, 236–241; zob. rozdz. 3, przyp. 170–173).

[157] TW ps. „Olaf" (nr ewid. 5915) był studentem Wydziału Transportu WSI w Radomiu. Został zwerbowany 17 IV 1980 r. „w oparciu o poczucie odpowiedzialności za losy kraju" przez inspektora Wydziału III KW MO w Radomiu st. sierż. szt. Wiesława Toporkiewicza. TW złożył pisemne zobowiązanie do współpracy. Przy werbunku SB wykorzystała fakt, że w 1974 r. kandydat na TW, będąc uczniem IV klasy LO w Wałczu, wraz z kolegami dokonywał rozbojów, za co został skazany na sześć lat pozbawienia wolności i utratę praw publicznych. Na wolność wyszedł wcześniej – na mocy amnestii. Celem jego pozyskania było zapewnienie dopływu informacji na temat DA i środowiska młodzieży akademickiej. „Olaf" działał w ramach spraw obiektowych krypt. „Kruk", „Skorpion" i „Kontakty". W 1982 r. jako uczestnik RPP (grupy brązowej z kościoła św. Jana) zdawał inspektorowi Wydziału III KW MO w Radomiu por. Januszowi Nowickiemu relacje z jej przebiegu. TW był systematycznie wynagradzany, łącznie otrzymał 9600 zł. Z charakterystyki TW sporządzonej 4 II 1985 r. wynika, że współpraca z nim została zakończona w 1984 r. w związku z przerwaniem studiów na radomskiej uczelni i zmianą miejsca zamieszkania (AIPN Ra, 02/43, Dane statystyczne, t. 6, Wykaz źródeł informacji i LK będących na stanie pracowników Wydziału III KW MO w Radomiu, 21 I 1983 r., k. 6–8; AIPN Ra, 006/937, Teczka personalna, t. 1, k. 4, 11–15, 17, 19, 28–30, 58–59; *ibidem*, t. 2, k. 17–18, 28–37, 47–48, 70–71, 78; AIPN Ra, D Ra-5532-403(87)/05, WP-6886, Nota nr 5/2013; AIPN Ra, 08/573,

Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-80", Pismo naczelnika Wydziału IV KW MO w Radomiu mjr. Jana Turczynowskiego do naczelnika Wydziału V Departamentu IV MSW dotyczące zabezpieczenia RPP przez tajnych współpracowników ps. „Maks", „Eleg" i „Olaf", 25 VII 1980 r., k. 79; *ibidem*, Notatka służbowa z informacji TW ps. „Olaf" dotyczącej RPP, przyjętej przez st. insp. Wydziału III KW MO w Radomiu por. Janusza Nowickiego, 7 VIII 1980 r., k. 146; *ibidem*, Notatka służbowa z informacji TW ps. „Olaf" dotyczącej RPP, przyjętej przez por. Janusza Nowickiego, 12 VIII 1980 r., k. 220; *ibidem*, Notatka służbowa z informacji TW ps. „Olaf" dotyczącej RPP, przyjętej przez por. Janusza Nowickiego, 14 VIII 1980 r., k. 225; AIPN Ra, 08/751, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-82", Plan przedsięwzięć operacyjnych do sprawy obiektowej krypt. „Pątnicy-82", opracowany przez zastępcę naczelnika Wydziału IV KW MO w Radomiu kpt. Janusza Jaworskiego, 19 VII 1982 r., k. 22–37; *ibidem*, Szyfrogram naczelnika Wydziału IV KW MO w Radomiu mjr. Jana Turczynowskiego dotyczący udziału w RPP TW ps. „Braciszek", „Kazio" i „Olaf" oraz KO ps. „G.S.", 24 VII 1982 r., k. 103).

[158] TW ps. „Olan" (nr ewid. 491) to proboszcz parafii w Orońsku (1972–2002), pozyskany 30 VI 1973 r. „na zasadzie dobrowolności" przez zastępcę komendanta ds. SB Komisariatu MO w Szydłowcu mjr. Zygmunta Łakomca. Bezpieka planowała wykorzystywać go do sprawy obiektowej krypt. „Wisła" (wroga działalność kleru na wsi). Prowadzącymi „Olana" byli funkcjonariusze Wydziału IV KW MO/WUSW w Radomiu: naczelnik kpt. Ryszard Rypiński (od 2 IX 1975 r.), zastępca naczelnika kpt. Jan Turczynowski (od 6 IV 1977 r.), starszy inspektor por. Czesław Tersa (od 23 III 1988 r.). Agent został wyrejestrowany 15 I 1990 r. Materiały dotyczące jego współpracy z SB zostały zniszczone na mocy rozkazu zastępcy szefa WUSW w Radomiu ppłk. Antoniego Kopija (AIPN Ra, 02/39, Dane statystyczne, t. 11, Obciążenie siecią pracowników Wydziału IV [KW MO w Radomiu] na dzień 1 X 1978 r., 1 X 1978 r., k. 18–19; AIPN Ra, 02/43, Dane statystyczne, t. 6, Wykaz źródeł informacji i LK będących na stanie pracowników Wydziału [IV KW MO w Radomiu] na dzień 31 XII 1982 r., 18 I 1983 r., k. 9–13; AIPN Ra, 02/45, Dane statystyczne, t. 7, Wykaz obciążeń siecią TW funkcjonariuszy Sł[użby] Bezp[ieczeństwa] Wydziału IV WUSW w Radomiu, b.d., k. 9; AIPN Ra, D Ra-5532–3(88)/05, WP-6886, Nota nr 6/2013; AIPN Ra, 08/388, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-79", Charakterystyka przebiegu 268 WPP na terenie woj. radomskiego w dniach 6–8 VIII 1979 r., 1 VIII 1979 r., k. 11; *ibidem*, Wyciąg z informacji TW ps. „Olan" dotyczącej RPP, przyjętej 1 IX 1979 r. przez kierownika Sekcji II Wydziału IV KW MO w Radomiu ppor. Jerzego Drogosiewicza, 5 IX 1979 r., k. 187; *ibidem*, Wyciąg z informacji TW ps. „Olan" dotyczącej RPP, przyjętej 9 VIII 1979 r. przez ppor. Jerzego Drogosiewicza, 6 IX 1979 r., k. 188; AIPN Ra, 08/1071, Sprawa obiektowa krypt. „Skorpion", t. 2, Wyciąg z informacji TW ps. „Olan" dotyczącej organizacji RPP, przyjętej 3 VIII 1979 r. przez insp. Wydziału IV KW MO w Radomiu por. Eligiusza Wierzbickiego, 5 IX 1979 r., k. 76; AIPN Ra, 08/573, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-80", Charakterystyka zakładanego przebiegu 269 WPP na terenie woj. radomskiego, sporządzona przez funkcjonariuszy Wydziału IV KW MO w Radomiu: zastępcę naczelnika kpt. Jana Sztylera oraz insp. kpt. Janusza Jaworskiego, k. 7–11; AIPN Ra, 08/668, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-81", Wykaz TW i KO, k. 9; AIPN Ra, 08/751, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-82", Wykaz TW i KO, k. 9; zob. rozdz. 3, przyp. 42).

[159] TW ps. „Orzeszko" był osobą świecką, która utrzymywała kontakt z księżmi, przez SB ocenianą jako „jednostka dobra, ogólnoinformacyjna". Agent był prowadzony przez ppor. Witczaka (AIPN, 01419/416/2, Sprawa obiektowa krypt. „Wycieczka", Załącznik nr 1, Wykaz tajnych współpracowników pionu IV realizujących zadania związane z operacyjnym zabezpieczeniem pielgrzymek przechodzących w miesiącu lipcu i sierpniu 1988 r. przez teren woj. piotrkowskiego, sporządzony przez st. insp. Wydziału IV WUSW w Piotrkowie Trybunalskim por. Jacka Motylewskiego, 1988 r., k. 47–50).

[160] TW ps. „Paweł" (nr ewid. 518) był w dyspozycji funkcjonariusza Wydziału IV KW MO w Radomiu por. Eligiusza Wierzbickiego (AIPN Ra, 02/43, Dane statystyczne, t. 6, Wykaz źródeł informacji i LK będących na stanie pracowników Wydziału [IV KW MO w Radomiu] na dzień 31 XII 1982 r., 18 I 1983 r., k. 9–13; AIPN Ra, 02/45, Dane statystyczne, t. 7, Wykaz obciążeń siecią TW funkcjonariuszy Sł[użby] Bezp[ieczeństwa] Wydziału IV WUSW w Radomiu, b.d., k. 9; AIPN Ra, 08/388, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-79", Plan przedsięwzięć operacyjnych przewidzianych w związku z potrzebą rozpoznania przygotowań i zabezpieczenia przemarszu 268 WPP, której trasa w dniu 7 i 8 sierpnia br. przebiegać będzie przez teren woj. radomskiego, opracowany przez insp. Wydziału IV KW MO w Radomiu ppor. Jerzego Drogosiewicza, 2 VII 1979 r., k. 27–45).

[161] TW ps. „Paweł" (nr rej. 519) to proboszcz parafii w Odrzywole. Święcenia kapłańskie przyjął 29 V 1955 r. Opiekę służbową nad TW sprawował inspektor Wydziału IV KW MO w Radomiu sierż. Wiesław Skrzypek (AIPN Ra, 02/39, Dane statystyczne, t. 11, Obciążenie siecią pracowników Wydziału IV [KW MO w Radomiu] na dzień 1 X 1978 r., 1 X 1978 r., k. 18–19; AIPN Ra, D Ra-5532-403(88)/05, WP-6886, Nota nr 6/2013; AIPN Ra, 08/243, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-78", Wyciąg z notatki służbowej z informacji TW ps. „Paweł" dotyczącej RPP, sporządzony przez insp. Wydziału IV WUSW w Radomiu sierż. Wiesława Skrzypka, 7 VIII 1978 r., k. 174; *ibidem*, Notatka służbowa z informacji TW ps. „Paweł" dotyczącej RPP, przyjętej przez insp. Wydziału IV WUSW w Radomiu sierż. Wiesława Skrzypka, 8 VIII 1978 r., k. 186; „Rocznik Diecezji Radomskiej" (Radom) 2007, s. 118–119).

[162] TW ps. „Pegaz" (nr ewid. 11685) był pracownikiem Wytwórni Prefabrykatów Żelbetonowych w Dziurkowie. Do współpracy został pozyskany 16 III 1987 r. „na zasadzie współodpowiedzialności obywatelskiej" przez inspektora ds. SB RUSW w Lipsku sierż. W. Stawskiego. TW był prowadzony przez inspektora Wydziału III WUSW w Rado-

miu kpt. Kazimierza Piwarskiego. Podczas 49 spotkań przekazał 14 informacji (w tym osiem na piśmie) na temat funkcjonowania zakładu w Dziurkowie oraz RPP. Otrzymał za nie wynagrodzenie na sumę 11 000 zł. Współpracę z nim zakończono 15 I 1990 r. w związku z rozwiązaniem pionów SB w RUSW (AIPN Ra, 006/2481, Teczka personalna, t. 1, k. 8, 13–14, 18, 20, 51, 71–72; *ibidem*, t. 2, k. 9; AIPN Ra, 08/1055, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-87", k. 125 – widnieje w gronie wyznaczonych do prowadzenia inwigilacji RPP).

[163] TW ps. „Piątka" (nr ewid. 3599) to student WSI w Radomiu (AIPN Ra, D Ra-5532-403(87)/05, WP-6886, Nota nr 5/2013; AIPN Ra, 02/39, Dane statystyczne, t. 11, Obciążenie siecią pracowników Wydziału III [KW MO w Radomiu] na dzień 1 X 1978 r., k. 6–13; AIPN Ra, 08/751, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-82", Plan przedsięwzięć operacyjnych do sprawy obiektowej krypt. „Pątnicy-82", opracowany przez zastępcę naczelnika Wydziału IV KW MO w Radomiu kpt. Janusza Jaworskiego, 19 VII 1982 r., k. 22–37; *ibidem*, Szyfrogram naczelnika Wydziału IV KW MO w Radomiu mjr. Jana Turczynowskiego dotyczący udziału TW w RPP, 24 VII 1982 r., k. 103).

[164] TW ps. „Piotr" to „ksiądz świecki, wikariusz, dobrze realizujący zlecone zadania po klerze parafialnym dek[anatu] opoczyńskiego, jednostka manewrowa". Prowadził go funkcjonariusz ds. SB WUSW w Piotrkowie Trybunalskim chor. P. Jóźwik (AIPN, 01419/416/2, Sprawa obiektowa krypt. „Wycieczka", Załącznik nr 1, Wykaz tajnych współpracowników pionu IV realizujących zadania związane z operacyjnym zabezpieczeniem pielgrzymek przechodzących w miesiącu lipcu i sierpniu 1988 r. przez teren woj. piotrkowskiego, sporządzony przez st. insp. Wydziału IV WUSW w Piotrkowie Trybunalskim por. Jacka Motylewskiego, 1988 r., k. 47–50).

[165] TW ps. „Piotr" (nr ewid. 1239) był prowadzony przez funkcjonariuszy Wydziału IV KW MO w Radomiu: por. Eligiusza Wierzbickiego, sierż. Wiesława Skrzypka i szer. Ryszarda Papugę *vel* Poznańskiego (AIPN Ra, 02/39, Dane statystyczne, t. 11, Obciążenie siecią pracowników Wydziału IV [KW MO w Radomiu] na dzień 1 X 1978 r., k. 18–19; AIPN Ra, 02/43, Dane statystyczne, t. 6, Wykaz źródeł informacji i LK będących na stanie pracowników Wydziału [IV KW MO w Radomiu] na dzień 31 XII 1982 r., 18 I 1983 r., k. 9–13; AIPN Ra, 08/388, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-79", Charakterystyka zakładanego przebiegu 268 WPP przez teren woj. radomskiego, opracowana przez kierownika Sekcji II Wydziału IV KW MO w Radomiu ppor. Jerzego Drogosiewicza, 1 VIII 1979 r., k. 7–12; *ibidem*, Wykaz TW i KO, k. 18; *ibidem*, Plan przedsięwzięć operacyjnych przewidzianych w związku z potrzebą rozpoznania przygotowań i zabezpieczenia przemarszu 268 WPP, której trasa w dniu 7 i 8 sierpnia br. przebiegać będzie przez teren woj. radomskiego, opracowany przez ppor. Jerzego Drogosiewicza, 2 VII 1979 r., k. 27–45).

[166] TW ps. „Piotr" (nr ewid. 3369) był w dyspozycji funkcjonariuszy Wydziału IV KW MO w Radomiu – plut. Józefa Węglińskiego i kpt. Janusza Jaworskiego (AIPN Ra, 02/39, Dane statystyczne, t. 11, Obciążenie siecią pracowników Wydziału IV [KW MO w Radomiu] na dzień 1 X 1978 r., k. 18–19; AIPN Ra, 08/124, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-77", k. 34 – widnieje w spisie przewidzianych do prowadzenia inwigilacji WPP).

[167] TW ps. „Piotr" (nr rej. 250) to proboszcz parafii w Belsku Dużym, prowadzony przez funkcjonariuszy Wydziału IV KW MO w Radomiu i RUSW w Szydłowcu (AIPN Ra, 02/39, Dane statystyczne, t. 11, Obciążenie siecią pracowników Wydziału IV [KW MO w Radomiu] na dzień 1 X 1978 r., k. 18–19; AIPN Ra, 02/43, Dane statystyczne, t. 6, Wykaz źródeł informacji i LK będących na stanie pracowników Wydziału [IV KW MO w Radomiu] na dzień 31 XII 1982 r., 18 I 1983 r., k. 9–13; AIPN Ra, 02/45, Dane statystyczne, t. 7, Wykaz obciążeń siecią TW funkcjonariuszy SB RUSW w Szydłowcu, k. 16; AIPN Ra, D Ra-5532-407(77)/05, WP-6886, Nota nr 19/2012; AIPN Ra, 08/124, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-77", Streszczenie materiałów dotyczących sprawy obiektowej krypt. „Pątnicy-77" prowadzonej wobec 261 (266) pieszej pielgrzymki z Warszawy do Częstochowy, sporządzone przez st. insp. Wydziału IV KW MO w Radomiu ppor. Jerzego Drogosiewicza, 15 XII 1977 r. k. 129–138; AIPN Ra, 08/573, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-80", Charakterystyka zakładanego przebiegu 269 WPP przez teren woj. radomskiego, opracowana przez zastępcę naczelnika Wydziału IV KW MO w Radomiu kpt. Jana Sztylera, 30 VII 1980 r., k. 7–11; *ibidem*, Pismo naczelnika Wydziału IV KW MO w Radomiu mjr. Jana Turczynowskiego do naczelnika Wydziału V Departamentu IV MSW dotyczące zabezpieczenia RPP, 25 VII 1980 r., k. 79; Notatka służbowa z informacji TW ps. „Piotr" dotyczącej WPP, przyjętej przez insp. Wydziału IV KW MO w Radomiu ppor. Zbigniewa Stromeckiego, 11 VIII 1980 r., k. 218–219; zob. rozdz. 3, przyp. 44).

[168] TW ps. „Piotr" (nr ewid. 25955) był wikariuszem parafii w Radoszycach. Do współpracy został pozyskany 2 XI 1985 r. przez starszego inspektora grupy IV RUSW w Końskich por. Janusza Brzezińskiego. Celem jego werbunku było przekazywanie informacji dotyczących: „treści głoszonych kazań przez księży dekanatu radoszyckiego, kontaktów księży; dyskusji, wypowiedzi i komentarzy zakonnic z Radoszyc". Agent donosił na proboszcza parafii w Radoszycach ks. Antoniego Mąkosę, siostry zakonne mieszkające w budynku plebanii oraz proboszcza parafii Bedlno ks. Floriana Rafałowskiego, skonfliktowanego z wikariuszem ks. Krzysztofem Przybysiem. Miejscem spotkań z TW była zazwyczaj sala katechetyczna. Kontrolę nad TW sprawowali również zastępca szefa RUSW ds. SB w Końskich mjr Józef Duda i starszy inspektor Wydziału Inspekcji mjr Andrzej Gmula. W postanowieniu o rozwiązaniu współpracy z „Piotrem" zamieszczono jego charakterystykę, w której napisano: „Okazał się agentem niesystematycznym. Bardzo często unikał spotkań. Widząc, iż przychodzę na spotkanie, celowo zamykał drzwi wejściowe". TW wyeliminowano z czynnej sieci 20 III 1989 r. (AIPN Ki, 004/97, Teczka personalna, t. 1, k. 5, 7–15, 33–36; *ibidem*, t. 2, k. 10–13, 23–26).

[169] TW ps. „Praktykant" (nr rej. 4931) to proboszcz parafii w Odechowie (1972–1981) i Gielniowie (1981–1994), pozyskany 27 X 1981 r. na podstawie materiałów kompromitujących przez młodszego inspektora Wydziału IV KW MO w Radomiu st. kpr. Sławomira Bogusiewicza. Kolejnymi prowadzącymi TW byli: inspektor Wydziału IV KW MO w Radomiu por. Eligiusz Wierzbicki i funkcjonariusz SB w Przysusze st. sierż. Stanisław Chrzanowski (AIPN Ra, 02/43, Dane statystyczne, t. 6, Wykaz źródeł informacji i LK będących na stanie pracowników Wydziału [IV KW MO w Radomiu] na dzień 31 XII 1982 r., 18 I 1983 r., k. 9–13; AIPN Ra, 02/45, Dane statystyczne, t. 7, Wykaz obciążeń siecią TW funkcjonariuszy Sł[użby] Bezp[ieczeństwa] Wydziału IV WUSW w Radomiu, b.d., k. 9; AIPN Ra, 006/2496, Teczka personalna, t. 1, k. 3, 5–11, 13–14, 19–20, 28, 30, 44–45, 54–55, 58–62, 79–81, 93–97, 104–106, 110–112, 215–216; *ibidem*, t. 2, k. 2, 4, 68–69, 78–83, 88–89, 102–104, 109, 113, 118, 120; „Rocznik Diecezji Radomskiej" (Radom) 2007, s. 112–113, 344–345; zob. rozdz. 3, przyp. 143).

[170] KO ps. „R.J." (nr ewid. 10519) prowadził działania agenturalne pod nadzorem funkcjonariuszy Wydziału IV WUSW w Radomiu – por. Andrzeja Murzyna i por. Feliksa Sobieszczańskiego – oraz RUSW w Przysusze (AIPN Ra, 08/1053, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-86", k. 124 – widnieje wśród osób biorących udział w inwigilacji).

[171] TW ps. „Radosław" (nr rej. 4011) to duchowny z Radomia, prowadzony przez naczelnika Wydziału IV KW MO w Radomiu ppłk. Wiesława Białogońskiego (AIPN Ra, D Ra-5532-403(88)/05, WP-6886, Nota nr 6/2013; AIPN Ra, 02/39, Dane statystyczne, t. 11, Obciążenie siecią pracowników Wydziału IV [KW MO w Radomiu] na dzień 1 X 1978 r., k. 18–19).

[172] TW ps. „Radosław" został pozyskany do współpracy w 1986 r. „na zasadzie współodpowiedzialności obywatelskiej za ład i porządek publiczny". Był prowadzony przez funkcjonariuszy wydziałów II i III WUSW w Łomży. Podczas czternastu spotkań przekazał trzynaście własnoręcznie sporządzonych informacji, ocenionych jako operacyjnie użyteczne, za które przyjął dwukrotnie wynagrodzenie na sumę 6000 zł. TW inwigilował PPŁ, ale nie brał w niej bezpośredniego udziału (AIPN, 01419/416/2, Sprawa obiektowa krypt. „Wycieczka", Charakterystyka tajnych współpracowników biorących udział w operacyjnym zabezpieczeniu V pieszej pielgrzymki z Łomży do Częstochowy, opracowana przez insp. Wydziału IV WUSW w Łomży ppor. Andrzeja Suprowicza, 11 VII 1988 r., k. 27–28; *ibidem*, Plan zabezpieczenia V PPŁ w ramach sprawy obiektowej krypt. „Zlot" (nr ewid. LO-7120), opracowany przez zastępcę naczelnika Wydziału IV WUSW w Łomży kpt. Stanisława Sekścińskiego, 11 VII 1988 r., k. 200–206).

[173] TW ps. „Robert" (nr rej. 4242) został pozyskany w 1968 r. przez starszego inspektora Wydziału IV KS MO w Warszawie por. Józefa Jóźwiaka do sprawy obiektowej krypt. „Przyszłość". Celem jego werbunku było rozpoznanie DA przy kościele św. Anny w Warszawie oraz środowisk studenckich zaangażowanych w działalność katolicką. Zadaniem agenta było rozpoznanie studentów zagranicznych studiujących razem z nim na Wydziale Socjologii Uniwersytetu Warszawskiego. „Zabezpieczał" on comiesięczne spotkania pielgrzymkowe, konwersatoria i inne imprezy organizowane przez ośrodek DA przy kościele św. Anny w Warszawie. W latach 1969–1980 pięciokrotnie uczestniczył w „operacyjnym zabezpieczeniu" „17" DA WPP na Jasną Górę oraz w spotkaniach opłatkowych w kurii warszawskiej z udziałem kard. Stefana Wyszyńskiego. W związku z tym, że „Robert" uzyskał możliwość odbycia studiów doktoranckich w Szwecji, został przewidziany do inwigilacji osób będących w operacyjnym zainteresowaniu Departamentu I MSW. Jak oceniano, „informacje udzielane przez TW formułowane były na piśmie w sposób wyczerpujący, obiektywny i wnikliwy". Od 20 VIII 1978 r. „Robert" był prowadzony przez starszego inspektora Wydziału IV KS MO w Warszawie ppor. Emila Kucharskiego. Spotkania z TW odbywały się w LK krypt. „Starówka", w kawiarniach oraz w jego miejscu zamieszkania. Agent potwierdził przyjęcie ok. 40 000 zł (w latach 1971–1980) (AIPN, 00275/416, Teczka personalna, t. 1, k. 98–101, 105, 107, 116–117, 121–125; AIPN Ra, 08/573, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-80", Odpis informacji TW ps. „Robert" dotyczącej WPP, sporządzony przez st. insp. KS MO ppor. Emila Kucharskiego, 7 VIII 1980 r., k. 149–150).

[174] TW „Robert" (nr ewid. 6711 [8467]) był prowadzony przez funkcjonariuszy Wydziału IV WUSW w Radomiu: por. Andrzeja Myssurę, por. Eligiusza Wierzbickiego, ppor. Z. Podsiadłego (AIPN Ra, 08/1053, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-85", k. 21 (widnieje wśród osób inwigilujących pielgrzymkę); AIPN Ra, 02/43, Dane statystyczne, t. 6, Wykaz źródeł informacji i LK będących na stanie pracowników Wydziału [IV KW MO w Radomiu] na dzień 31 XII 1982 r., 18 I 1983 r., k. 9–13).

[175] TW ps. „Roman" (nr ewid. 596) to proboszcz parafii w Jasionnej (1959–1976) i w Skrzynnie (1976–1984). Do współpracy został pozyskany 30 IV 1964 r. przez oficera operacyjnego Referatu ds. SB KP MO w Białobrzegach por. Józefa Myśliwca. Kolejnymi prowadzącymi TW byli oficerowie operacyjni ds. SB KP MO w Białobrzegach: por. Henryk Klas (od 7 XII 1964 r.) i ppor. Janusz Jaworski (od 16 VII 1965 r.) oraz funkcjonariusze Wydziału IV KW MO w Radomiu: sierż. Wiesław Skrzypek (od 10 VIII 1975 r.) i por. Eligiusz Wierzbicki (od 1 X 1981 r.). Werbunek „Romana" miał na celu rozeznanie sytuacji wśród księży dekanatów przytyckiego i jedlińskiego oraz dostarczanie informacji na temat przebiegu konferencji rejonowych i dekanalnych, a także przekazywanie dokumentów kościelnych, takich jak listy pasterskie czy zarządzenia kurialne. Po przejściu na probostwo do parafii w Skrzynnie jego zadania agenturalne objęły również dekanat przysuski; został też wykorzystany do sprawy obiektowej krypt. „Wisła", prowadzonej wobec kleru w diecezji sandomiersko-radomskiej. W sferze agenturalnego zainteresowania „Romana" znaleźli się: kard. Stefan Wyszyński, księża biskupi Piotr Gołębiowski, Stanisław Sygnet, Edward Materski i Adam Odzimek, oraz blisko pięćdziesięciu kapłanów. Niemniej podczas trwającej 21 lat (z różną intensywnością)

współpracy z SB TW przekazał sto kilkadziesiąt informacji o różnej wartości operacyjnej, za które był wielokrotnie wynagradzany kosztownymi prezentami. Działalność agenturalna TW zakończyła się z powodu jego zgonu 31 XII 1985 r. (AIPN Ra, 02/43, Dane statystyczne, t. 6, Wykaz źródeł informacji i LK będących na stanie pracowników Wydziału [IV KW MO w Radomiu] na dzień 31 XII 1982 r., 18 I 1983 r., k. 9–13; AIPN Ra, 02/45, Dane statystyczne, t. 7, Wykaz obciążeń siecią TW funkcjonariuszy Sł[użby] Bezp[ieczeństwa] Wydziału IV WUSW w Radomiu, b.d., k. 9; AIPN Ra, 006/1156, Teczka personalna, t. 1, k. 4–16, 18–26, 89–91, 94–96, 161, 164, 168, 171, 231–233, 236, 251–256, 259, 267, 270–272; *ibidem*, t. 2, k. 6–12; *ibidem*, t. 3, k. 6–12; „Rocznik Diecezji Radomskiej" (Radom) 2007, s. 158–159, 262–263; zob. rozdz. 3, przyp. 36).

[176] TW ps. „Roman" (nr rej. 8552) to osoba świecka, prowadzona przez inspektora Wydziału IV WUSW w Siedlcach chor. Mieczysława Burka (AIPN, 01419/416/2, Sprawa obiektowa krypt. „Wycieczka", Osobowe źródła informacji do operacyjnego zabezpieczenia pielgrzymki podlaskiej, k. 40).

[177] TW ps. „Róża" (nr rej. 51309 [17825]) był studentem z Krakowa, pozyskanym 7 I 1977 r. przez starszego inspektora Wydziału IV KW MO w Krakowie ppor. Bohdana Kulińskiego (AIPN, 001043/3670, Teczka personalna; IPN – OKŚZpNP w Warszawie, S 17/06/Zk/IV, Akta prokuratorskie dotyczące Krzysztofa Śmieszka, k. 1907–1947; zob. rozdz. 3, przyp. 187–188).

[178] TW ps. „Ryszard" (nr ewid. 490) został pozyskany 18 I 1981 r. Jego prowadzącymi byli funkcjonariusze Wydziału IV WUSW w Radomiu: sierż. Wiesław Skrzypek, por. Eligiusz Wierzbicki, por. Andrzej Murzyn oraz RUSW w Przysusze. Werbunek miał na celu uzyskanie informacji m.in. do sprawy obiektowej krypt. „Wisła" (AIPN Ra, 08/914, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-84", Plan przedsięwzięć operacyjnych do sprawy obiektowej krypt. „Pątnicy-84", opracowany przez zastępcę naczelnika Wydziału IV WUSW w Radomiu kpt. Jana Sztylera, 17 VII 1984 r., k. 17–19; AIPN Ra, 02/43, Dane statystyczne, t. 6, Wykaz źródeł informacji i LK będących na stanie pracowników Wydziału [IV KW MO w Radomiu] na dzień 31 XII 1982 r., 18 I 1983 r., k. 9–13).

[179] KO ps. „S.E." (nr ewid. 5700) był prowadzony przez funkcjonariusza Wydziału IV WUSW w Siedlcach kpr. Z. Chołuja (AIPN Ra, 08/1035, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-85", Plan przedsięwzięć operacyjnych do sprawy obiektowej krypt. „Pątnicy-85", opracowany przez naczelnika Wydziału IV WUSW w Radomiu ppłk. Jana Turczynowskiego, 18 VII 1985 r., k. 7–19).

[180] TW ps. „Sebastian" był prowadzony przez inspektora Wydziału IV KW MO w Radomiu ppor. Jerzego Drogosiewicza (AIPN Ra, 08/243, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-78", Wyciąg z informacji TW ps. „Sebastian" dotyczącej próby utworzenia samodzielnej pielgrzymki przez ks. Lecha Gralaka, sporządzony przez insp. Wydziału IV KW MO w Radomiu ppor. Jerzego Drogosiewicza, 23 VI 1978 r., k. 68).

[181] TW ps. „Sebastian" (nr ewid. 4087 [11316]) to pracownica Przedszkola nr 14 w Radomiu, pozyskana 10 VII 1986 r. przez inspektora Wydziału III WUSW w Radomiu plut. Ewę Sławikowską na podstawie materiałów obciążających (propagowała wiersze o treści antysocjalistycznej) oraz zainteresowania materialnego. Od 12 XII 1986 r. jej prowadzącym był zastępca naczelnika Wydziału III WUSW w Radomiu por. Jerzy Cyba. Złożyła ona pisemne zobowiązanie do współpracy. Celem werbunku było rozpoznanie środowiska nauczycielskiego. W okresie działalności agenturalnej (10 VII 1986 – 12 XII 1987) przekazała dziesięć informacji nieprzedstawiających większej wartości operacyjnej, za które otrzymała wynagrodzenie na sumę 3000 zł (AIPN Ra, 02/205, Dane statystyczne, t. 5, Wykaz byłych TW Służby Bezpieczeństwa woj. radomskiego w I kw[artale] 1988 r., k. 10–16; AIPN Ra, 006/1449, Teczka personalna, t. 1, k. 3, 5–16, 24, 34–36; *ibidem*, t. 2, k. 10–11, 22, 28).

[182] Zachowane dane TW ps. „Sęp" (nr ewid. 10174, nr rej. 8079) dotyczą duchownego, będącego pod kontrolą inspektora Wydziału IV KW MO w Radomiu ppor. Adama Kawałka (AIPN Ra, 08/751, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-82", Plan przedsięwzięć operacyjnych do sprawy obiektowej krypt. „Pątnicy-82", opracowany przez zastępcę naczelnika Wydziału IV KW MO w Radomiu kpt. Janusza Jaworskiego, 19 VII 1982 r., k. 22–37; AIPN Ra, 02/43, Dane statystyczne, t. 6, Wykaz źródeł informacji i LK będących na stanie pracowników Wydziału [IV KW MO w Radomiu] na dzień 31 XII 1982 r., 18 I 1983 r., k. 9–13; AIPN Ra, D Ra-5532-403(87)/05, WP-6886, Nota nr 5/2013).

[183] TW ps. „Siwy" (nr ewid. 11583) to pracownik Zakładów Urządzeń Rozrywkowych „Rozmet" w Chlewiskach. Do współpracy został pozyskany 22 XI 1986 r. „na zasadzie dobrowolności" (w przeszłości współpracował z kontrwywiadem) przez starszego inspektora SB RUSW w Szydłowcu chor. szt. Adama Kwietniewskiego. Celem jego werbunku było rozpoznanie działalności duszpasterskiej i gospodarczej rektora kościoła w Pogorzałem ks. Andrzeja Zaparta oraz działalności ekonomicznej w Rozmecie. Agent zobowiązał się na piśmie do współpracy z SB. Podczas ośmiu spotkań TW przekazał sześć informacji istotnych z operacyjnego punktu widzenia. Raz otrzymał za nie wynagrodzenie na sumę 2000 zł. Współpracę z „Siwym" zakończono 18 I 1988 r. z powodu utraty możliwości operacyjnych (AIPN Ra, 02/205, Dane statystyczne, t. 5, Wykaz byłych TW Służby Bezpieczeństwa woj. radomskiego w I kw[artale] 1988 r., k. 10–16; AIPN Ra, 006/1487, Teczka personalna, t. 1, k. 6–18, 23, 26–27, 34–37, 49–52, 56–58).

[184] TW ps. „Skorpion" był prowadzony przez Wydział IV WUSW w Radomiu (AIPN Ra, 08/1053, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-86", Plan przedsięwzięć operacyjnych do sprawy obiektowej krypt. „Pątnicy-86", opracowany przez zastępcę naczelnika Wydziału IV WUSW w Radomiu mjr. Jana Sztylera, 30 VI 1986 r., k. 17–26; AIPN Ra, 08/1060, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-88", Plan przedsięwzięć operacyjnych do sprawy obiektowej krypt. „Pątnicy-88", opracowany przez naczelnika Wydziału IV WUSW w Radomiu ppor. Stanisława Wilka, 5 VII 1988 r., k. 8–20).

[185] TW ps. „Smok" *vel* „Artur" został pozyskany w 1975 r. przez inspektora ds. SB KW MO w Lublinie kpt. Janusza Oleszkę ze względu na zainteresowanie SB środowiskiem KUL i ośrodkami DA w Lublinie (IPN – OKŚZpNP w Warszawie, Akta prokuratorskie, S 17/06/Zk/IV, k. 1506–1508, zob. rozdz. 3, przyp. 187–188).

[186] TW ps. „Smoliński" (nr ewid. 504; nr rej. 6693) był kościelnym w parafii Pawłowice, pozyskanym 2 VIII 1969 r. „na zasadzie dobrowolności" i ze względu na korzyści materialne przez inspektora operacyjnego ds. SB KP MO w Lipsku por. Władysława Sentkiewicza. Celem jego pozyskania było operacyjne rozpracowanie proboszcza parafii w Pawłowicach (1967–1997) ks. Tadeusza Podkowy, wikariuszy i zakonnic zatrudnionych w parafii oraz aktywu katolickiego. TW podpisał zobowiązanie do współpracy z SB. Był prowadzony przez funkcjonariuszy Wydziału IV KW MO w Radomiu: sierż. Zdzisława Szumielewicza (od 30 VII 1975 r.), ppor. Leona Boczka (od 2 X 1976 r.), sierż. szt. Lecha Cioka (od 12 XII 1978 r.), por. Jerzego Drogosiewicza (1981 r.) oraz inspektora SB RUSW w Lipsku szer. Mirosława Grabowskiego (od 8 VI 1984 r.). TW podczas spotkań, które odbywały się w Lipsku i Radomiu, przekazał 141 informacji o dużej wartości operacyjnej, za które otrzymał łącznie 53 630 zł. „Smoliński" został wyeliminowany z sieci z powodu nagłego zgonu 14 I 1989 r. (AIPN Ra, 08/573, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-80", Pismo z Wydziału IV KW MO w Radomiu do naczelnika Wydziału V Departamentu IV dotyczące zabezpieczenia RPP przez TW, 25 VII 1980 r., k. 79; AIPN Ra, 08/668, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-81", Wykaz TW i KO, k. 1; AIPN Ra, 02/39, Dane statystyczne, t. 11, Obciążenie siecią pracowników Wydziału IV [KW MO w Radomiu] na dzień 1 X 1978 r., k. 18–19; AIPN Ra, 02/43, Dane statystyczne, t. 6, Wykaz źródeł informacji i LK będących na stanie pracowników Wydziału [IV KW MO w Radomiu] na dzień 31 XII 1982 r., 18 I 1983 r., k. 9–13; AIPN Ra, 02/45, Dane statystyczne, t. 7, Wykaz obciążeń siecią TW funkcjonariuszy Sł[użby] Bezp[ieczeństwa] RUSW w Lipsku, k. 14; AIPN Ra, 006/1693, Teczka personalna TW ps. „Smoliński", t. 1, k. 3, 6–7, 9, 30–31, 44, 140, 142, 150–152, 154–170, 183–184, 186–187, 190–197; *ibidem*, t. 2, k. 8–16, 456–458; AIPN Ra, D Ra-5532-403(86)/05, WP-6886, Nota nr 4/2013).

[187] TW ps. „Smulski" był prowadzony przez funkcjonariuszy Wydziału IV KW MO w Warszawie (AIPN, 0713/130, Sprawa obiektowa z 1976 r., Kronika 260 pieszej pielgrzymki z Warszawy do Częstochowy w dniach 6–16 VIII 1976 r., k. 1–10).

[188] TW ps. „Sokół" to osoba duchowna, oceniana jako „jednostka średnia, ogólnoinformacyjna". Agent był prowadzony przez inspektora Wydziału IV WUSW w Piotrkowie Trybunalskim ppor. Jana Pawlika (AIPN, 01419/416/2, Sprawa obiektowa krypt. „Wycieczka", Załącznik nr 1, Wykaz tajnych współpracowników pionu IV realizujących zadania związane z operacyjnym zabezpieczeniem pielgrzymek przechodzących w miesiącu lipcu i sierpniu 1988 r. przez teren woj. piotrkowskiego, sporządzony przez st. insp. Wydziału IV WUSW w Piotrkowie Trybunalskim por. Jacka Motylewskiego, 1988 r., k. 47–50).

[189] TW ps. „Stach" (nr ewid. 489) był prowadzony przez funkcjonariuszy WUSW w Radomiu – por. Leona Boczka i ppor. Wiesława Skrzypka (AIPN Ra, 08/573, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-80", Charakterystyka zakładanego przebiegu 269 WPP przez teren woj. radomskiego, opracowana przez zastępcę naczelnika Wydziału IV KW MO w Radomiu kpt. Jana Sztylera, 30 VII 1980 r., k. 7–11; AIPN Ra, 02/43, Dane statystyczne, t. 6, Wykaz źródeł informacji i LK będących na stanie pracowników Wydziału [IV KW MO w Radomiu] na dzień 31 XII 1982 r., 18 I 1983 r., k. 9–13; AIPN Ra, 02/45, Dane statystyczne, t. 7, Wykaz obciążeń siecią TW funkcjonariuszy Sł[użby] Bezp[ieczeństwa] Wydziału IV RUSW w Lipsku, k. 14).

[190] TW ps. „Stanisław" (nr ewid. 642) był prowadzony przez funkcjonariuszy Wydziału IV KW MO/WUSW w Radomiu: kpt. Janusza Jaworskiego, por. Leona Boczka, plut. Lucjana Koczorowskiego, ppor. Andrzeja Murzyna, oraz szer. Mirosława Grabowskiego z RUSW w Lipsku (AIPN Ra, 02/43, Dane statystyczne, t. 6, Wykaz źródeł informacji i LK będących na stanie pracowników Wydziału [IV KW MO w Radomiu] na dzień 31 XII 1982 r., 18 I 1983 r., k. 9–13; AIPN Ra, 08/573, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-80", Charakterystyka zakładanego przebiegu 269 WPP przez teren woj. radomskiego, opracowana przez zastępcę naczelnika Wydziału IV KW MO w Radomiu kpt. Jana Sztylera, 30 VII 1980 r., k. 7–11).

[191] TW ps. „Stanisław" (nr rej. 1238) był wikariuszem parafii Tczów. Święcenia kapłańskie otrzymał 13 VI 1970 r. Do współpracy został pozyskany 15 IV 1982 r. przez starszego inspektora Wydziału IV KW MO w Radomiu por. Eligiusza Wierzbickiego „na podstawie współodpowiedzialności obywatelskiej za bezpieczeństwo i porządek publiczny" (*de facto* na podstawie materiałów kompromitujących). Pisemnego zobowiązania do współpracy nie złożył. Agent był prowadzony również przez funkcjonariuszy Wydziału IV KW MO w Radomiu – kpt. Janusza Jaworskiego i kpt. Zdzisława Salatę. Celem pozyskania było „rozpoznanie działalności i zachowania się księży w dekanacie kozienickim oraz na terenie diecezji sandomierskiej. Zapewnienie dopływu informacji dotyczących zamierzeń księży na odcinku budownictwa sakralnego i kościelnego". Ponadto był przewidziany do inwigilacji duchownych będących w operacyjnym zainteresowaniu SB, „zabezpieczenia" konferencji dekanalnych i rejonowych oraz uroczystości z udziałem biskupów, przekazywania opinii księży i osób świeckich na tematy społeczno-polityczne, a także do sprawy obiektowej krypt. „Wisła" oraz zakładanych na księży kwestionariuszy ewidencji operacyjnej. W późniejszym okresie TW inwigilował parafie dekanatu zwoleńskiego. Spotkania z funkcjonariuszami SB odbywał w swoim mieszkaniu. Przyjął wynagrodzenie w postaci okolicznościowych upominków na łączną sumę 9248 zł. Współpracę ze „Stanisławem" zakończono 14 VIII 1985 r. z powodu przeniesienia go na inną placówkę i złego stanu psy-

chicznego (AIPN Ra, 02/43, Dane statystyczne, t. 6, Wykaz źródeł informacji i LK będących na stanie pracowników Wydziału [IV KW MO w Radomiu] na dzień 31 XII 1982 r., 18 I 1983 r., k. 9–13; AIPN Ra, 08/1060, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-88", Plan przedsięwzięć operacyjnych do sprawy obiektowej krypt. „Pątnicy-88", opracowany przez naczelnika Wydziału IV WUSW w Radomiu ppor. Stanisława Wilka, 5 VII 1988 r., k. 8–20; AIPN Ra, 006/1056, Teczka personalna, k. 1, 4–15, 106–108, 124–129, 131–132, 134, 142–145, 162; „Rocznik Diecezji Radomskiej" (Radom) 2007, s. 79).

[192] TW ps. „Stasiek" był pod opieką służbową inspektora RUSW w Zwoleniu sierż. Krzysztofa Wrońskiego (AIPN Ra, 02/45, Dane statystyczne, t. 7, Wykaz obciążeń siecią TW funkcjonariuszy SB RUSW w Zwoleniu, k. 17; AIPN Ra, 08/914, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-84", Plan zabezpieczenia przemarszu SPP w dniu 5, 6 i 7 VIII 1984 r., opracowany przez inspektora grupy IV SB RUSW w Zwoleniu kpr. Mirosława Mirowskiego, 18 VIII 1984 r., k. 26).

[193] TW ps. „Student" (nr ewid. 1430) był prowadzony przez funkcjonariuszy Wydziału IV KW MO w Radomiu – szer. Zbigniewa Stromeckiego i sierż. Józefa Aniołka (AIPN Ra, 02/43, Dane statystyczne, t. 6, Wykaz źródeł informacji i LK będących na stanie pracowników Wydziału [IV KW MO w Radomiu] na dzień 31 XII 1982 r., 18 I 1983 r., k. 9–13; AIPN, 0713/130, Sprawa obiektowa, Szyfrogram naczelnika Wydziału IV KW MO w Siedlcach ppłk. Ryszarda Durki dotyczący zlotu przygotowawczego „17" DA WPP w dniach 1–5 VIII 1976 r., 13 VIII 1976 r., k. 34).

[194] TW ps. „Suliko" był prowadzony przez funkcjonariusza Wydziału IV KS MO w Warszawie (AIPN, 0713/130, Sprawa obiektowa, Kronika 260 pieszej pielgrzymki z Warszawy do Częstochowy w dniach 6–16 VIII 1976 r., k. 1–10).

[195] TW ps. „Sum" (nr ewid. 11178) to mechanik zatrudniony w WSI w Radomiu, pozyskany 27 V 1986 r. przez starszego inspektora Wydziału III WUSW w Radomiu por. Jerzego Gierczaka. Agent napisał zobowiązanie do współpracy z SB. Przy werbunku posłużono się materiałami kompromitującymi. Celem pozyskania była inwigilacja pracowników pionu technicznego WSI oraz studentów mieszkających w akademikach (pod kątem ich kontaktów z duchownymi), osób starających się o wyjazd do krajów kapitalistycznych, środowiska parafii MB Częstochowskiej na Obozisku. W pierwszym roku współpracy TW przekazał dziesięć informacji (cztery na piśmie), które wykorzystano w sprawach obiektowych o krypt. „Kruk" (wobec środowiska WSI w Radomiu) i „Skorpion" (dotyczyła środowiska DA w Radomiu). Odmówił współpracy z SB, gdy zamierzano przekazać go pod opiekę innego oficera SB. Z czynnej sieci został wyeliminowany prawdopodobnie 25 IX 1987 r. (AIPN Ra, 02/205, Dane statystyczne, t. 5, Wykaz byłych TW Służby Bezpieczeństwa woj. radomskiego w I kw[artale] 1988 r., k. 10–16; AIPN Ra, 006/1530, Teczka personalna, t. 1, k. 3, 5–16, 34, 45–46, 54–57, 58; *ibidem*, t. 2, k. 1–19, 24–25).

[196] TW ps. „Szczery" *vel* „Jerzy" był prowadzony przez inspektora Wydziału IV KW MO w Kielcach kpt. Jana Paska (AIPN Ra, 08/573, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-80", Informacja TW ps. „Szczery" dotycząca RPP, przyjęta przez zastępcę naczelnika Wydziału IV KW MO w Kielcach kpt. Jana Paska, k. 164; *ibidem*, Informacja TW ps. „Szczery" dotycząca RPP, przyjęta przez zastępcę naczelnika Wydziału IV KW MO w Kielcach kpt. Jana Paska, 1 VIII 1980 r., k. 165).

[197] TW ps. „Szymon" (nr rej. 502) to duchowny, prowadzony przez funkcjonariuszy Wydziału IV KW MO w Radomiu – sierż. Wiesława Skrzypka i por. Eligiusza Wierzbickiego. Nie można wykluczyć, że działania agenturalne wobec pielgrzymów podejmował nie tylko w 1979 r. (AIPN Ra, 02/43, Dane statystyczne, t. 6, Wykaz źródeł informacji i LK będących na stanie pracowników Wydziału [IV KW MO w Radomiu] na dzień 31 XII 1982 r., 18 I 1983 r., k. 9–13; AIPN Ra, 02/45, Dane statystyczne, t. 7, Wykaz obciążeń siecią TW funkcjonariuszy Sł[użby] Bezp[ieczeństwa] RUSW w Przysusze, k. 15; AIPN Ra, D Ra-5532-403(88)/05, WP-6886, Nota nr 6/2013; AIPN Ra, 08/388, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-79", Wykaz TW i KO, k. 18; *ibidem,* Plan przedsięwzięć operacyjnych przewidzianych w związku z potrzebą rozpoznania przygotowań i zabezpieczenia przemarszu 268 WPP, której trasa w dniu 7 i 8 sierpnia br. przebiegać będzie przez teren woj. radomskiego, opracowany przez inspektora Wydziału IV KW MO w Radomiu ppor. Jerzego Drogosiewicza, 2 VII 1979 r., k. 27–45).

[198] KO ps. „T.K." był prowadzony przez inspektora Wydziału IV KW MO w Radomiu ppor. Zbigniewa Stromeckiego (AIPN Ra, 08/573, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-80", Notatka służbowa z informacji KO ps. „T.K." dotyczącej WPP, przyjętej przez insp. Wydziału IV KW MO w Radomiu ppor. Zbigniewa Stromeckiego, 7 VIII 1980 r., k. 171).

[199] TW ps. „Tadek" był prowadzony przez inspektora Wydziału IV SUSW w Warszawie por. M. Chrząszcza (AIPN, 0236/381/1, Sprawa obiektowa krypt. „Wycieczka", Plan kierunkowy zabezpieczenia pieszych pielgrzymek z Warszawy do Częstochowy w okresie 5–15 VIII 1988 r., opracowany przez naczelnika Wydziału IV SUSW mjr. Wojciecha Kwiatkowskiego, 5 IV 1988 r., k. 343–351).

[200] TW ps. „Tadeusz" (nr ewid. 10796) został pozyskany 15 IV 1986 r. „na podstawie współodpowiedzialności obywatelskiej" przez inspektora Wydziału IV WUSW w Radomiu kpt. Eligiusza Wierzbickiego. Agent napisał zobowiązanie do współpracy z SB. Celem jego werbunku było rozpoznanie postaw księży i aktywu katolickiego z terenu Radomia i dekanatu Radom-Wschód (zwłaszcza prowadzonej przez księży pallotynów parafii św. Józefa, do której TW należał), z uwzględnieniem treści kazań głoszonych podczas ważniejszych wydarzeń kościelnych, oraz obserwowanie przygotowań do budowy kilku nowych kościołów w Radomiu. TW przekazał 28 informacji (w tym 10 na piśmie), które wykorzystano w ramach spraw obiektowych krypt. „Kongres" (założonej w związku z Diece-

zjalnym Kongresem Eucharystycznym i wizytą papieża Jana Pawła II w Polsce), „Konglomerat 8", „Pątnicy-87" i „Apostołowie" (nr ewid. 1581). TW przyjął wynagrodzenie w postaci prezentów okolicznościowych o wartości 14 530 zł. Z sieci został wyeliminowany 20 I 1988 r. z powodu utraty możliwości operacyjnych (AIPN Ra, 02/205, Dane statystyczne, t. 5, Wykaz byłych TW Służby Bezpieczeństwa woj. radomskiego w I kw[artale] 1988 r., k. 10–16; AIPN Ra, 006/1499, Teczka personalna, t. 1, k. 5, 9–10, 12–13, 15–16, 18, 23–25, 37, 79–81, 88–92, 95–99; *ibidem*, t. 2, k. 5, 34, 98–100; AIPN Ra, 08/914, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-84", Plan zabezpieczenia przemarszu PPP w dniach 5, 6 i 7 VIII 1984 r., opracowany przez insp. grupy IV SB RUSW w Zwoleniu kpr. Mirosława Mirowskiego, 18 VIII 1984 r., k. 25–27).

[201] TW ps. „Tadeusz" (nr ewid. 1893 [7896]) był prowadzony przez funkcjonariuszy Wydziału IV KW MO/WUSW w Radomiu: ppor. Jerzego Gierczaka, por. Leszka Dziedzica, ppor. Piotra Kordela, por./kpt. Leona Boczka, funkcjonariuszy RUSW w Zwoleniu oraz Wydziału IV WUSW w Siedlcach. Z danych statystycznych wynika, że „Tadeusz" współpracował z SB do 1978 r. (AIPN Ra, 08/914, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-84", Plan zabezpieczenia przemarszu PPP w dniach 5 i 6 VIII 1984 r., opracowany przez insp. grupy IV SB RUSW w Zwoleniu kpr. Mirosława Mirowskiego, 18 VIII 1984 r., k. 26; AIPN Ra, 02/39, Dane statystyczne, t. 11, Obciążenie siecią pracowników Wydziału IV [KW MO w Radomiu] na dzień 1 X 1978 r., k. 18–19; AIPN Ra, 02/43, Dane statystyczne, t. 6, Wykaz źródeł informacji i LK będących na stanie pracowników Wydziału [IV KW MO w Radomiu] na dzień 31 XII 1982 r., 18 I 1983 r., k. 9–13; AIPN Ra, 02/45, Dane statystyczne, t. 7, Wykaz obciążeń siecią TW funkcjonariuszy SB RUSW w Zwoleniu, k. 17).

[202] TW ps. „Telegram" (nr rej. 677) to pracownik Wojewódzkiej Spółdzielni Transportu Wiejskiego w Radomiu Oddział w Lipsku, pozyskany 1 IX 1949 r. „na zasadzie uczuć patriotycznych" przez referenta Referatu IV UBP w Starachowicach Ryszarda Wydrę. TW był prowadzony przez funkcjonariuszy UB/SB w Starachowicach: Stefana Mazurka (od 1 IV 1951 r.), Stanisława Grudniewskiego (od 9 X 1951 r.), Czesława Romduda (od 12 XI 1952 r.), Jana Broćka (od 19 XII 1952 r.), Zbigniewa Łukaszewskiego (od 1 X 1954 r.), Zygmunta Porębskiego (od 23 IV 1955 r.), Ryszarda Jeruzala (od 4 VII 1956 r.), Jana Fortunę (od 31 VIII 1956 r.), Ryszarda Jeruzala (od 8 III 1957 r.), Michała Maciocha (od 22 III 1957 r.), Edmunda Siwca (od 24 IX 1958 r.); funkcjonariuszy SB KP MO w Lipsku: ppor. Władysława Patynę (od 21 VIII 1962 r.), por. Władysława Sentkiewicza (od 28 X 1967 r.), funkcjonariuszy SB Wydziału IV KW MO w Radomiu: sierż. Zdzisława Szumielewicza (od 23 X 1965 r.), por. Leona Boczka (od 12 X 1976 r.), ppor. Lecha Cioka (16 XI 1978 r.) i por. Mariana Mechowskiego. „Telegram" został wykorzystany do obserwacji księży i aktywu katolickiego w parafii Lipsko. W ciągu 31 lat współpracy TW przekazał 567 informacji, za które otrzymał wynagrodzenie na ogólną sumę 24 950 zł. Współpracę z nim zakończono prawdopodobnie w 1982 r. z powodu utraty możliwości operacyjnych (AIPN Ra, 006/145, Teczka personalna, k. 6–7, 9, 11, 20–22, 28–29, 48–49, 58–59, 60, 64–65, 68–69, 78–79, 92, 95–97, 99–100, 103, 105, 110–111, 117–118, 139–140, 166–167, 172–174; AIPN Ra, D Ra-5532-403(79)/05, WP-6886, Nota nr 21/2012; AIPN Ra, 02/39, Dane statystyczne, t. 11, Obciążenie siecią pracowników Wydziału IV [KW MO w Radomiu] na dzień 1 X 1978 r., 1 X 1978 r., k. 18–19).

[203] KO ps. „Teresa" (nr ewid. 10598) został pozyskany 30 IX 1985 r. przez funkcjonariuszy Wydziału IV WUSW w Radomiu w celu inwigilacji środowiska WSI. Mimo formalnej eliminacji KO z powodu odmowy współpracy został on wykorzystany do inwigilacji RPP w 1986 r. (AIPN Ra, 08/1053, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-86", Plan przedsięwzięć operacyjnych do sprawy obiektowej krypt. „Pątnicy-86", opracowany przez zastępcę naczelnika Wydziału IV WUSW w Radomiu mjr. Jana Sztylera, 30 VI 1986 r., k. 17–26).

[204] TW ps. „Tęcza" został pozyskany w 1984 r. „na zasadzie współodpowiedzialności obywatelskiej za ład i porządek publiczny". Spotkania TW z SB odbywały się raz w miesiącu. Od 1986 r. TW realizował zadania wyznaczone przez pion IV. TW odznaczał się dużym osobistym zaangażowaniem w działalność agenturalną i przedsiębiorczością. Dwukrotnie uczestniczył w PPŁ i donosił na osoby niosące transparenty o negatywnej wymowie politycznej (AIPN, 01419/416/2, Sprawa obiektowa krypt. „Wycieczka", Charakterystyka tajnych współpracowników biorących udział w operacyjnym zabezpieczeniu V pieszej pielgrzymki z Łomży do Częstochowy, opracowana przez insp. Wydziału IV WUSW w Łomży ppor. Andrzeja Suprowicza, 11 VII 1988 r., k. 27–28; *ibidem*, Plan zabezpieczenia V PPŁ w ramach sprawy obiektowej krypt. „Zlot" nr ewid. LO-7120, opracowany przez zastępcę naczelnika Wydziału IV WUSW w Łomży kpt. Stanisława Sekścińskiego, 11 VII 1988 r., k. 200–206).

[205] TW ps. „Tomasz" był w dyspozycji Wydziału II WUSW w Radomiu (AIPN Ra, 08/914, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-84", Plan przedsięwzięć operacyjnych do sprawy obiektowej krypt. „Pątnicy-84", opracowany przez zastępcę naczelnika Wydziału IV WUSW w Radomiu kpt. Jana Sztylera, 17 VII 1984 r., k. 7–19).

[206] TW ps. „Tomasz" był prowadzony przez funkcjonariuszy Wydziału IV WUSW w Białymstoku: ppłk. Zbigniewa Zielonkę, kpt. Stanisława Fidziukiewicza i kpt. Aleksandra Kiryluka (AIPN, 0236/381/1, Sprawa obiektowa krypt. „Wycieczka", Plan działań operacyjnych w sprawie obiektowej krypt. „Częstochowa II" dotyczących BPP, opracowany przez st. insp. Wydziału IV WUSW w Białymstoku szer. Piotra Wasilko, 20 VI 1988 r., k. 101–104).

[207] TW ps. „Ton" był prowadzony przez inspektora Wydziału III WUSW w Radomiu por. Andrzeja Nowaka (AIPN Ra, 08/1055, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-87", k. 125 – widnieje wśród wyznaczonych do inwigilacji).

[208] TW ps. „Torpeda" był w dyspozycji Wydziału IV WUSW w Łomży (AIPN, 01419/416/2, Sprawa obiektowa krypt. „Wycieczka", Plan zabezpieczenia V PPŁ w ramach sprawy obiektowej krypt. „Zlot" nr ewid. LO-7120, opra-

cowany przez zastępcę naczelnika Wydziału IV WUSW w Łomży kpt. Stanisława Sekścińskiego, 11 VII 1988 r., k. 200–206).

[209] TW ps. „Torpeda" został pozyskany w 1985 r. „na zasadzie korzyści osobistych". Utrzymywał szerokie kontakty z duchowieństwem w miejscu zamieszkania. Do lipca 1988 r. odbyto z nim 77 spotkań. Za przekazane informacje (na piśmie) otrzymał wynagrodzenie na łączną sumę 64 500 zł. Wykazywał duże zaangażowanie we współpracę z SB. Zlecone zadania przyjmował bez zastrzeżeń. Dwukrotnie brał udział w BPP. Relacje z pielgrzymki pozwoliły SB na identyfikację osób wykonujących transparenty o negatywnej wymowie politycznej (AIPN, 01419/416/2, Sprawa obiektowa krypt. „Wycieczka", Charakterystyka tajnych współpracowników biorących udział w operacyjnym zabezpieczeniu V pieszej pielgrzymki z Łomży do Częstochowy, opracowana przez inspektora Wydziału IV WUSW w Łomży ppor. Andrzeja Suprowicza, 11 VII 1988 r., k. 27–28; *ibidem*, Plan zabezpieczenia V ŁPP w ramach sprawy obiektowej krypt. „Zlot" nr ewid. LO-7120, opracowany przez zastępcę naczelnika Wydziału IV WUSW w Łomży kpt. Stanisława Sekścińskiego, 11 VII 1988 r., k. 200–206).

[210] TW ps. „U-1" *vel* „Wąkop" (nr rej. 483 [1911]) to proboszcz parafii w Iłży (1946–1962) i Białobrzegach (1962–1975). Do współpracy z UB pozyskany 31 III 1954 r. przez kierownika Sekcji WUBP w Kielcach por. Mieczysława Zemłę (AIPN Ki, 005/1844, Teczka personalna, t. 1, k. 7–23, 57, 77–79, 93–100, 102, 104–106, 138, 157–158, 163–164, 187, 198, 200–208, 210–211, 219–222, 225–227, 230–236, 244, 264–265, 279–280, 285–286; *ibidem*, t. 2, k. 7–17, 46; *ibidem*, t. 3, k. 3–4, 78, 80, 91–95, 242; *ibidem*, t. 4, k. 4, 74–76, 186–187; AIPN Ra, D Ra-5532-407(77)/05, WP-6886, Nota nr 19/2012; „Rocznik Diecezji Radomskiej" (Radom) 2007, s. 14–150; AIPN Ra, 08/243, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-78", Wyciąg z notatki służbowej z informacji KO ps. „Wąkop" dotyczącej radomskiej grupy złotej WPP, sporządzony przez insp. Wydziału IV KW MO w Radomiu ppor. Jerzego Drogosiewicza, 6 IX 1978 r., k. 314–315; AIPN Ra, 08/388, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-79", Wykaz TW, KO, OZI, 1980 r., k. 18; *ibidem*, Plan przedsięwzięć operacyjnych przewidzianych w związku z potrzebą rozpoznania przygotowań i zabezpieczenia przemarszu 268 WPP, której trasa w dniu 7 i 8 sierpnia br. przebiegać będzie przez teren woj. radomskiego, opracowany przez insp. Wydziału IV KW MO w Radomiu ppor. Jerzego Drogosiewicza, 2 VII 1979 r., k. 27–45; *ibidem*, Wyciąg z notatki służbowej z informacji KO ps. „Wąkop" dotyczącej grupy złotej RPP z dnia 26 VII 1979 r., 27 VII 1979 r.; *ibidem*, Notatka służbowa z informacji KO ps. „Wąkop" dotycząca grupy złotej RPP, 6 VIII 1979 r., k. 71; AIPN Ra, 08/573, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-80", Charakterystyka zakładanego przebiegu 269 WPP przez teren woj. radomskiego, opracowana przez zastępcę naczelnika Wydziału IV KW MO w Radomiu kpt. Jana Sztylera, 30 VII 1980 r., k. 7–11; AIPN Ra, 08/668, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-81", Wykaz TW i KO, 1981 r., k. 9; zob. rozdz. 3, przyp. 161–166).

[211] TW ps. „W-10" (nr rej. 237) był prowadzony przez inspektora Wydziału III KW MO w Radomiu kpt. Tadeusza Jamrozika (AIPN Ra, 02/39, Dane statystyczne, t. 11, Obciążenie siecią pracowników Wydziału III [KW MO w Radomiu] na dzień 1 X 1978 r., k. 9–13; AIPN Ra, 08/1071, Sprawa obiektowa krypt. „Skorpion", t. 1, Analiza współdziałania wydziałów II i IV KW MO w Radomiu w sprawie DA, 7 II 1976 r., k. 62–67).

[212] KO ps. „W.B." to osoba świecka, będąca w dyspozycji inspektora Wydziału IV KW MO w Radomiu sierż. Leona Boczka (AIPN Ra, 08/243, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-78", Notatka służbowa z informacji TW ps. „W.B." dotyczącej grupy radomskiej WPP, przyjętej przez insp. Wydziału IV KW MO w Radomiu ppor. Leona Boczka, 7 VIII 1978 r., k. 176).

[213] KO ps. „W.S." był prowadzony przez inspektora Wydziału IV KW MO w Radomiu sierż. Wiesława Skrzypka (AIPN Ra, 08/243, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-78", Notatka służbowa z informacji KO ps. „W.S." dotyczącej RPP, przyjętej przez insp. Wydziału IV KW MO w Radomiu sierż. Wiesława Skrzypka, 7 VIII 1978 r., k. 175).

[214] TW ps. „Wacław" (nr ewid. 503) był prowadzony przez inspektorów Wydziału IV KW MO w Radomiu por. Leona Boczka i por. Jerzego Drogosiewicza oraz oficera operacyjnego ds. SB RUSW w Lipsku ppor. Adama Kawałka (AIPN Ra, 02/39, Dane statystyczne, t. 11, Obciążenie siecią pracowników Wydziału IV [KW MO w Radomiu] na dzień 1 X 1978 r., 1 X 1978 r., k. 18–19; AIPN Ra, 02/43, Dane statystyczne, t. 6, Wykaz źródeł informacji i LK będących na stanie pracowników Wydziału [IV KW MO w Radomiu] na dzień 31 XII 1982 r., 18 I 1983 r., k. 9–13; AIPN Ra, 02/45, Dane statystyczne, t. 7, Wykaz obciążeń siecią TW funkcjonariuszy Sł[użby] Bezp[ieczeństwa] RUSW w Lipsku, k. 14; AIPN Ra, 08/573, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-80", Charakterystyka zakładanego przebiegu 269 WPP przez teren woj. radomskiego, opracowana przez zastępcę naczelnika Wydziału IV KW MO w Radomiu kpt. Jana Sztylera, 30 VII 1980 r., k. 7–11).

[215] TW ps. „Wacław" (nr ewid. 4693) dotyczy technika mechanika zatrudnionego w Zakładach Usług Wodnych, pozyskanego 6 IV 1979 r. „na zasadzie dobrowolności" przez kierownika Sekcji IV Wydziału II KW MO w Radomiu por. Henryka Toczewskiego. TW sporządził pisemne zobowiązanie do współpracy. Był prowadzony również przez por. J. Dygasa. Zadaniem agenta było operacyjne zabezpieczenie osób wyjeżdżających do krajów kapitalistycznych, zwłaszcza przebywających w Szwecji i RFN obywateli polskich, z którymi się spotykał podczas prywatnych wyjazdów. Jego informacje wykorzystano do sprawy obiektowej krypt. „INTER-75". W ramach przygotowania do działalności kontrwywiadowczej przeszedł szkolenie „w zakresie niektórych metod i form działalności służb specjalnych k[rajów] k[apitalistycznych], sposobu realizacji zadań, opracowywania informacji i zachowania konspiracji". Ukierunkowano go także na ujawnianie działalności antysocjalistycznej na terenie kraju i za granicą. W tym

celu został zgłoszony i zatwierdzony do działań ofensywnych wobec środowiska KOR. Był przygotowywany przez SB do wejścia w struktury NSZZ „Solidarność". TW był osiem razy wynagradzany na ogólną sumę 13 500 zł oraz otrzymał nagrodę rzeczową o wartości 1750 zł. Ponieważ w 1978 r. podjął studia zaoczne w WSI, miał dojście do środowiska studenckiego. W okresie współpracy z TW odbyto z nim 28 spotkań w LK krypt. „Gniazdo" i „Wilga". Przekazał na piśmie siedemnaście informacji. Podstawą eliminacji „Wacława" z czynnej sieci stała się jego kategoryczna odmowa współpracy z SB w 1982 r. (AIPN Ra, 007/429, Teczka personalna, k. 1–61; AIPN Ra, 02/43, Dane statystyczne, t. 6, Wykaz źródeł informacji i LK będących na stanie pracowników Wydziału II KW MO w Radomiu, 24 I 1983 r., k. 1–5).

[216] TW ps. „Wara" (nr rej. 9641) to były funkcjonariusz KP MO, a następnie KM MO w Radomiu (1958–1978). Jako KO był wykorzystywany od stycznia 1984 r., ale formalnie został pozyskany 16 X 1985 r. przez inspektora Wydziału IV WUSW w Radomiu mł. chor. Józefa Aniołka. Złożył pisemne zobowiązanie do współpracy, 17 XI 1985 r. został przekwalifikowany na TW. Od 30 VI 1986 r. jego prowadzącym był inspektor Wydziału IV WUSW w Radomiu ppor. Jan Lutek. Celem jego werbunku było zapewnienie dopływu informacji z dekanatu Radom-Zachód, z uroczystości kościelnych, które TW zabezpieczał technicznie. Agent koncentrował się na zbieraniu danych dotyczących budowy kościoła św. Kazimierza w Radomiu. W jego charakterystyce sporządzonej 4 IV 1984 r. (przed formalnym werbunkiem) przez mł. chor. Aniołka czytamy: „Kandydat operacyjny jest rencistą MO. Jako lojalny obywatel nie może pogodzić się z wrogimi wystąpieniami społeczno-politycznymi niektórych księży. Z racji tej przesyła notatki służbowe oraz przekazuje mi ustne informacje o działalności kleru, nielegalnej budowie sakralnej, wypowiedzi księży podczas głoszonych kazań". Z charakterystyki TW sporządzonej 28 X 1989 r. przez ppor. Lutka wynika, że w latach 1984–1989 TW przekazał 174 informacje dotyczące kazań wygłoszonych podczas Mszy św. celebrowanych w wielu kościołach (także innych dekanatów radomskich), a także na temat postaw księży. Wszystkie informacje zostały wykorzystane przez wydziały III i V WUSW w Radomiu. Otrzymał za nie łącznie 245 500 zł. Współpraca TW z SB trwała do 23 X 1989 r. (taka data widnieje na ostatnim dokumencie), a jako przyczynę jej zakończenia podano odmowę kontynuowania spotkań z przyczyn zdrowotnych (AIPN Ra, 006/2170, Teczka personalna, t. 1, k. 4–17, 76–81, 167–168).

[217] TW ps. „Wątły" *vel* „Jacek" (nr ewid. KI 25104) był pracownikiem Rejonowej Spółdzielni Ogrodniczo-Pszczelarskiej w Kielcach (kierownikiem działu skupu miodu, następnie Agencji Handlowej „Polwar" w Kielcach). Pozyskany został 27 V 1985 r. „na zasadzie współodpowiedzialności za ład i porządek w kraju" przez inspektora Wydziału VI WUSW w Kielcach por. Ryszarda Krzemińskiego. Agent napisał zobowiązanie do współpracy. Wcześniej był pod opieką inspektora Wydziału III KW MO w Radomiu por. Janusza Nowickiego. Celem jego pozyskania była penetracja środowiska zakładu pracy w ramach sprawy obiektowej krypt. „Bartnik". TW przekazał SB 36 informacji (w formie ustnej), które – w ocenie bezpieki – nie przedstawiały większej wartości operacyjnej. Przyjmował wynagrodzenie pieniężne. TW wyeliminowano z sieci prawdopodobnie 10 VIII 1989 r. (AIPN Ki, 004/4662, Teczka personalna, t. 1, k. 1–2, 7, 12–14, 31; *ibidem*, t. 2, k. 19–20, 108; AIPN Ra, 08/573, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-80", Notatka służbowa z informacji TW ps. „Wątły" dotyczącej RPP, przyjętej przez st. insp. Wydziału III KW MO w Radomiu por. Janusza Nowickiego, b.d., k. 221).

[218] TW ps. „Wesoły" *vel* „Cień" (nr rej. 6002, TG-39, 6646; nr ewid. 12273) to proboszcz parafii w Drzewicy (1980−1991). Święcenia kapłańskie przyjął w 1952 r. Do współpracy został pozyskany 27 VI 1974 r. „na zasadzie współodpowiedzialności obywatelskiej" przez inspektora operacyjnego SB KP MO w Zwoleniu por. Leszka Dziedzica. Kolejnymi prowadzącymi TW byli: inspektor ds. SB w Sandomierzu P. Jóźwik (od 25 VIII 1974 r.), kierownik Sekcji I ds. SB w Sandomierzu por. Eugeniusz Jedynak, zastępca komendanta ds. SB KW MO w Radomiu ppłk Kazimierz Śledź (1980–1981). Po krótkiej przerwie przejął go naczelnik Wydziału IV WUSW w Radomiu ppłk Jan Turczynowski, a od 4 III 1988 r. zastępca szefa RUSW ds. SB w Przysusze Wiesław Mosek. Celem pozyskania było zapewnienie dopływu informacji o działalności księży z dekanatu iłżeckiego zajmujących negatywną postawę wobec PRL, konferencjach dekanalnych i rejonowych oraz wytycznych dziekana ks. Józefa Dziadowicza i kurii w Sandomierzu. Podczas 13 spotkań z funkcjonariuszami SB agent przekazał informacje m.in. na temat wytycznych kurii dotyczących uroczystości koronacyjnych w Wysokim Kole (18 VIII 1974 r.) oraz pielgrzymek pieszych organizowanych na te uroczystości. Od TW nie zażądano zobowiązania pisemnego, ponieważ uznano go za prawdomównego i chętnego do współpracy. W Sandomierzu TW inwigilował przede wszystkim duchowieństwo parafialne i kurialne oraz profesorów tamtejszego WSD (m.in. pod kątem ich relacji z biskupem). Spotkania odbywały się raz w miesiącu w jego mieszkaniu. Gdy TW uzyskał nowe informacje, sam zabiegał o spotkania z funkcjonariuszem SB. W 1979 r. TW „Sęp" doniósł, że był uważany przez księży diecezjalnych i biskupów za agenta SB, ponieważ nie miał żadnych kłopotów z budową nowej plebanii. W ciągu trzynastu miesięcy współpracy z ppłk. Kazimierzem Śledziem TW „Wesoły" *vel* „Cień" przekazał 14 informacji o wartości operacyjnej, które wykorzystano w sprawach obiektowych krypt. „Wisła", „OAZA", „Pątnicy-84", „Pątnicy-87", m.in. relacjonował SB przebieg przygotowań do uroczystości św. Kazimierza w Radomiu (17 VI 1984 r.). Otrzymał wynagrodzenie na łączną sumę 22 879 zł, cztery razy skorzystał z fundowanego przez ppłk. Śledzia obiadu oraz z różnego rodzaju pomocy ze strony funkcjonariuszy SB (przy zakupie samochodu, mieszkania), przyjmował prezenty imieninowe (w 1979 r. przyjął podarunek o wartości 2670 zł), paczki urodzinowe, upominki okolicznościowe, nagrody rzeczowe (AIPN Ra, 006/2435, Teczka personal-

na, t. 1, k. 3, 101–106, 108–111, 114, 120–121, 123–124, 126, 128–129, 135–137, 138–139, 142–143, 147–148, 154; *ibidem*, t. 2. k. 2, 236, 247; „Rocznik Diecezji Radomskiej" (Radom) 2007, s. 110–112; zob. rozdz. 3, przyp. 27).

[219] TW ps. „Wieniek" (nr rej. 7351) był wikariuszem parafii w Drzewicy. Święcenia kapłańskie przyjął w 1974 r. Do współpracy z SB został pozyskany 26 III 1981 r. przez inspektora Wydziału IV KW MO w Radomiu st. sierż. szt. Wiesława Skrzypka. Podstawą pozyskania były dwa anonimy traktujące o niemoralnym prowadzeniu się duchownego, sporządzone i wysłane przez Skrzypka do kurii sandomierskiej i komendanta wojewódzkiego MO płk. Mariana Mozgawy. Od TW nie pobrano pisemnego zobowiązania do współpracy. Jego prowadzącymi byli również inspektor Wydziału IV KW MO/WUSW w Radomiu por. Eligiusz Wierzbicki i inspektor Wydziału IV WUSW w Kielcach chor. Zdzisław Strojanowski. TW miał przekazywać informacje dotyczące duchowieństwa dekanatu drzewickiego, niektórych kurialistów i księży diecezjalnych. Do jego zadań należało dostarczanie informacji na temat konferencji dekanalnych i konfliktów wśród duchownych oraz zbieranie materiałów kompromitujących. W charakterystyce z 30 I 1982 r. por. Eligiusz Wierzbicki napisał: „W stosunku do SB i MO jest ustosunkowany pozytywnie. Chętnie podejmuje współpracę z miejscowymi władzami polityczno-administracyjnymi, szczególnie na odcinku wychowania młodzieży oraz zwalczania alkoholizmu. Swój pozytywny stosunek do naszych organów czerpie z upodobania do munduru. Zna wielu pracowników SB, z którymi jest na zażyłej stopie". TW był wynagradzany kosztownymi upominkami na łączną sumę 35 831 zł (AIPN Ra, 02/43, Dane statystyczne, t. 6, Wykaz źródeł informacji i LK będących na stanie pracowników Wydziału [IV KW MO w Radomiu] na dzień 31 XII 1982 r., 18 I 1983 r., k. 9–13; AIPN Ki, 004/4830, Teczka personalna, k. 4–11, 21–22, 26–38, 41–42, 49–50).

[220] TW ps. „Wiesław" (nr rej. KI-23561) to osoba świecka, pozyskana w 1984 r. „na zasadzie dobrowolności". W 1988 r. agent był prowadzony przez inspektora Wydziału IV WUSW w Kielcach kpt. Andrzeja Stępnia. Informacje przekazywał ustnie. Oceniano go jako jednostkę dobrą i sprawdzoną. Z kpt. Stępniem spotykał się raz w miesiącu, a w razie potrzeby częściej. Zadania wykonywał sumiennie, niekiedy działał z własnej inicjatywy. Inwigilował m.in. działaczy KPN i NSZZ „Solidarność". Przekazał ogółem 27 informacji. Z czynnej sieci wyeliminowano go 6 X 1986 r. (AIPN, 01419/416/2, Sprawa obiektowa krypt. „Wycieczka", Wykaz tajnych współpracowników i pracowników biorących udział w zabezpieczeniu pielgrzymek wychodzących z terenu woj. kieleckiego, opracowany przez naczelnika Wydziału IV WUSW w Kielcach ppłk. Stanisława Ryraka, 21 VII 1988 r., k. 16–18).

[221] TW ps. „Wiktor" był prowadzony przez funkcjonariuszy Wydziału IV WUSW w Białymstoku ppłk. Zbigniewa Zielonkę, kpt. Stanisława Fidziukiewicza, kpt. Aleksandra Kiryluka (AIPN, 0236/381/1, Sprawa obiektowa krypt. „Wycieczka", Plan działań operacyjnych w sprawie obiektowej krypt. „Częstochowa II", opracowany przez st. insp. Wydziału IV WUSW w Białymstoku szer. Piotra Wasilko, 20 VI 1988 r., k. 101–104).

[222] TW ps. „Wiktor" (nr ewid. 569) był prowadzony przez funkcjonariuszy Wydziału IV WUSW w Radomiu – ppłk. Wiesława Białogońskiego i mjr. Jana Turczynowskiego (AIPN Ra, 02/43, Dane statystyczne, t. 6, Wykaz źródeł informacji i LK będących na stanie pracowników Wydziału [IV KW MO w Radomiu] na dzień 31 XII 1982 r., 18 I 1983 r., k. 9–13).

[223] TW ps. „Wiktor" (nr 597 [12249]) to proboszcz parafii w Bożem (1974–1985), pozyskany 20 V 1975 r. „na zasadzie lojalności" przez oficera operacyjnego ds. SB KP MO w Białobrzegach por. Janusza Jaworskiego. TW nie złożył pisemnego zobowiązania do współpracy. Jego pozyskanie miało na celu dopływ informacji o negatywnej działalności księży z terenu dekanatu jedlińskiego. „Wiktor" dostarczał informacje do sprawy obiektowej krypt. „K-77" (dotyczącej koronacji obrazu MB w Błotnicy) oraz sprawy operacyjnego rozpracowania krypt. „Dobrodziej". Od 3 III 1977 r. prowadzącym TW był zastępca naczelnika Wydziału IV KW MO w Radomiu kpt. Jan Turczynowski. Dane uzyskane od „Wiktora" umożliwiały SB prowadzenie działań dezintegracyjnych. W charakterystyce TW „Wiktora" z 4 VIII 1978 r. Turczynowski napisał: „Przekazywane informacje ocenić należy jako przydatne operacyjnie. W wyniku informacji wyprzedzających prowadzimy działania »D« w spr[awie] obiekt[owej] »K-77« (odnośnie koronacji w Błotnicy) w okresie od 3 III 1977 do 4 VIII 1978 r." Takie działania prowadził również sam TW, któremu niejako w nagrodę zniszczono wiele dokumentów dotyczących jego działalności agenturalnej. TW 17 razy przyjął gratyfikacje w postaci okolicznościowych prezentów o łącznej wartości 39 923 zł. Współpracę zakończył nagły zgon agenta 28 XII 1985 r. (AIPN Ra, 006/1532, Teczka personalna, t. 1, k. 5–9, 143–144, 149, 153, 156, 158, 160; *ibidem*, t. 2, k. 5–9, 60; AIPN Ra, 02/39, Dane statystyczne, t. 11, Obciążenie siecią pracowników Wydziału IV [KW MO w Radomiu] na dzień 1 X 1978 r., 1 X 1978 r., k. 18–19; AIPN Ra, 02/43, Dane statystyczne, t. 6, Wykaz źródeł informacji i LK będących na stanie pracowników Wydziału [IV KW MO w Radomiu] na dzień 31 XII 1982 r., 18 I 1983 r., k. 9–13; AIPN Ra, 02/45, Dane statystyczne, t. 7, Wykaz obciążeń siecią TW funkcjonariuszy Sł[użby] Bezp[ieczeństwa] Wydziału IV WUSW w Radomiu, b.d., k. 9; AIPN Ra, 02/205, Dane statystyczne, t. 5, k. 3–21; AIPN Ra, 02/43, Dane statystyczne, t. 6, Wykaz źródeł informacji i LK będących na stanie pracowników Wydziału [IV KW MO w Radomiu] na dzień 31 XII 1982 r., 18 I 1983 r., k. 9–13; AIPN Ra, 02/45, Dane statystyczne, t. 7, Wykaz obciążeń siecią TW funkcjonariuszy Sł[użby] Bezp[ieczeństwa] Wydziału IV WUSW w Radomiu, b.d., k. 9; AIPN Ra, 02/205, Dane statystyczne, t. 5, Wykaz byłych TW Służby Bezpieczeństwa woj. radomskiego w I kw[artale] 1988 r., k. 10–16; AIPN Ra, 08/388, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-79", Charakterystyka zakładanego przebiegu 268 WPP przez teren woj. radomskiego, opracowana przez kierownika Sekcji II Wydziału IV KW MO w Radomiu ppor. Jerzego Drogosiewicza, 1 VIII 1979 r., k. 7–12; *ibidem*, Wykaz TW i KO, k. 18; *ibidem*, Wyciąg z informacji TW ps. „Wiktor"

dotyczącej WPP, 30 V 1975 r., k. 52; *ibidem*, Notatka służbowa z informacji TW ps. „Wiktor" dotyczącej WPP, przyjętej przez insp. Wydziału IV KW MO w Radomiu ppor. Jerzego Drogosiewicza, 17 VIII 1979 r., k. 145–146; „Rocznik Diecezji Radomskiej" (Radom) 2007, s. 124–125); zob. rozdz. 3, przyp. 28).

[224] TW ps. „Wiktor" (nr ewid. 3676 [2223]) był proboszczem parafii w Kunicach (1963–1986). Święcenia kapłańskie otrzymał w 1950 r. Po raz pierwszy został pozyskany 7 III 1968 r. przez oficera operacyjnego ds. SB KP MO w Opocznie ppor. Jerzego Garbacza, a powtórnie 20 V 1975 r. na zasadzie lojalności przez oficera operacyjnego ds. SB KP MO w Białobrzegach por. Janusza Jaworskiego. Prowadzącymi agenta byli m.in. funkcjonariusze KMO/RUSW w Opocznie: ppor. Józef Kołodziejczyk (od 6 V 1974 r.) i zastępca szefa RUSW ds. SB mjr Stefan Łach (od 1 XII 1985 r.). Z duchownym najczęściej spotykał się por./kpt. Eugeniusz Kozłowski. Przyczyną zainteresowania SB księdzem były jego przyjacielskie relacje z żołnierzami AK i NSZ. SB była również zaniepokojona zaangażowaniem duchownego w działalność struktur harcerskich. Agent przekazywał dokumenty kurialne oraz informacje dotyczące duchowieństwa dekanatu opoczyńskiego. Spotkania z funkcjonariuszami SB odbywały się raz w miesiącu na plebanii. Zdaniem mjr. Łacha TW podjął współpracę z SB ze względu na korzyści materialne oraz ułatwienia w zdobywaniu materiałów na remonty kościoła i plebanii oraz w wyjazdach zagranicznych. Dokumenty znajdujące się w teczce personalnej TW świadczą o jego zainteresowaniu WPP, której trasa wiodła przez teren parafii w Kunicach, wielokrotnie bowiem wypowiadał się na temat tej pielgrzymki i pątników (AIPN Łd, 0031/315, Teczka personalna, t. 1, k. 10–14, 233–235; zob. rozdz. 3, przyp. 155–160).

[225] TW ps. „Wiktor" (nr ewid. 4300) to pracownik PKS w Nowym Mieście, członek trzeciego zakonu przy klasztorze OO. Kapucynów (do 1977 r.). Pozyskany został 9 XII 1978 r. „na podstawie pożytku materialnego" przez kierownika Sekcji II Wydziału IV KW MO w Radomiu ppor. Jerzego Drogosiewicza. Agent napisał zobowiązanie do współpracy z SB. Jego pozyskanie miało na celu: „zabezpieczenie dopływu informacji o wrogich i szkodliwych wystąpieniach księży zakonnych, niemoralnym prowadzeniu się zakonników, rozpoznanie działalności żeńskich zgromadzeń zakonnych na terenie Nowego Miasta, uzyskiwanie informacji związanych z ruchem harcerskim, informacji kompromitujących siostry zakonne, operacyjne i techniczne zabezpieczenie uroczystości kościelnych z udziałem biskupów i kurialistów, rozpoznanie świeckiego aktywu katolickiego". „Wiktor" donosił m.in. na oo. kapucynów. Podczas 12 spotkań z funkcjonariuszem SB (w lokalach gastronomicznych lub w lesie) przekazał ustnie 11 informacji. Otrzymał za nie wynagrodzenie na łączną sumę 2500 zł oraz dwa upominki. 2 II 1981 r. na wniosek por. Drogosiewicza został wyeliminowany z czynnej sieci z powodu nadużycia alkoholu, utraty wiarygodności oraz braku dostępu do inwigilowanych środowisk (AIPN Ra, 006/217, Teczka personalna, k. 5–10, 23–25, 29, 35; AIPN Ra, D Ra-5532-403(88)/05, WP-6886, Nota nr 6/2013).

[226] TW ps. „Wojtek" (nr ewid. 10104) to pracownik Spółdzielni Świt w Radomiu, pozyskany 20 VIII 1984 r. przez inspektora Wydziału IV WUSW w Radomiu por. Jerzego Dychałę. Podstawą werbunku stało się zdewastowanie przez niego (pod wpływem alkoholu) mienia szpitala budowanego w dzielnicy Józefów w Radomiu. Celem pozyskania było rozpracowywanie duchowieństwa i aktywu katolickiego skupionego wokół duszpasterstwa, które organizowano w radomskim Józefowie, i zdobywanie informacji na temat planów budowy nowej kaplicy. Agent dostarczał SB informacji użytecznych operacyjnie, które zostały wykorzystane w celu utrudnienia realizacji przedsięwzięć duszpasterskich i skłócenia środowiska wiernych na Józefowie. TW inwigilował również wspólnoty parafii św. Jadwigi i św. Jana. Informacje przekazywał SB już w latach 1979–1981, przed formalnym pozyskaniem. „Wojtek" podejmował działania agenturalne również wobec pieszych pielgrzymek do Błotnicy, m.in. zajmował się ustalaniem jej uczestników, zwłaszcza należących do „Solidarności" (AIPN Ra, 006/2162, Teczka personalna, t. 1, k. 3, 9–22, 29, 35–40, 46–47, 52–53, 56–57, 60–62, 72–73; *ibidem*, t. 2, k. 9, 28–29, 68–69; AIPN Ra, 02/45, Dane statystyczne, t. 7, Wykaz obciążeń siecią TW funkcjonariuszy Sł[użby] Bezp[ieczeństwa] Wydziału IV WUSW w Radomiu, b.d., k. 9; AIPN Ra, 08/573, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-80", Plan przedsięwzięć operacyjnych przewidzianych w związku z potrzebą rozpoznania przygotowań i zabezpieczenia przemarszu 270 WPP, której trasa w dniu 7 i 8 sierpnia przebiegać będzie przez teren woj. radomskiego, opracowany przez naczelnika Wydziału IV KW MO w Radomiu mjr. Jana Turczynowskiego, 21 VII 1980 r., k. 25–43; AIPN Ra, 08/668, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-81", Wykaz TW i KO, k. 9).

[227] TW ps. „Wrzos" (nr rej. KI-21852) to duchowny, lat 49, do współpracy pozyskany w 1985 r. Informacje przekazywał ustnie. Jego prowadzącym był inspektor Wydziału IV WUSW w Kielcach por. Leszek Bielaszewski (AIPN, 01419/416/2, Sprawa obiektowa krypt. „Wycieczka", Wykaz tajnych współpracowników i pracowników biorących udział w zabezpieczeniu pielgrzymek wychodzących z terenu woj. kieleckiego, opracowany przez naczelnika Wydziału IV WUSW w Kielcach ppłk. Stanisława Ryraka, 21 VII 1988 r., k. 16–18).

[228] TW ps. „Wuj" (nr rej. 7253) to proboszcz kościoła garnizonowego w Radomiu. Jego prowadzącym był naczelnik Wydziału IV KW MO w Radomiu mjr Jan Turczynowski. Kiedy był administratorem parafii w m. Włostowice-Puławy, pobierał wynagrodzenie za naukę religii (AIPN Lu, 173/73, Teczka personalna, k. 2, 7; AIPN Ra, 02/43, Dane statystyczne, t. 6, Wykaz źródeł informacji i LK będących na stanie pracowników Wydziału [IV KW MO w Radomiu] na dzień 31 XII 1982 r., 18 I 1983 r., k. 9–13; AIPN Ra, 02/45, Dane statystyczne, t. 7, Wykaz obciążeń siecią TW funkcjonariuszy Sł[użby] Bezp[ieczeństwa] Wydziału IV WUSW w Radomiu, b.d., k. 9; AIPN Ra, D Ra-5532-403(78)/05, WP-6886, Nota nr 20/2012; AIPN Ra, 08/668, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-81", Wykaz

TW i KO, k. 9; AIPN Ra, 08/751, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-82", Wykaz TW i KO, k. 9; AIPN Ra, 08/914, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-84", Plan przedsięwzięć operacyjnych do sprawy obiektowej krypt. „Pątnicy-84", opracowany przez zastępcę naczelnika Wydziału IV WUSW w Radomiu kpt. Jana Sztylera, 17 VII 1984 r., k. 7–19; AIPN Ra, 08/1035, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-85", Plan przedsięwzięć operacyjnych do sprawy obiektowej krypt. „Pątnicy-85", opracowany przez naczelnika Wydziału IV WUSW w Radomiu ppłk. Jana Turczynowskiego, 18 VII 1985 r., k. 7–19).

[229] KO ps. „XX" został ulokowany w służbie kościelnej WPP w 1977 r. (AIPN Ka, 0038/1402, Teczka personalna, t. 1–2; AIPN Ra, 08/124, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-77", Plan przedsięwzięć operacyjnych dotyczących rozpoznania przemarszu 261 WPP, której trasa w dniach 7–8 VIII 1977 r. przebiegać będzie przez teren woj. radomskiego, opracowany przez zastępcę naczelnika Wydziału IV KW MO w Radomiu kpt. Jana Turczynowskiego, 26 VII 1977 r., k. 21–28).

[230] KO ps. „Z-13" (nr ewid. 1455) był prowadzony przez zastępcę naczelnika Wydziału Paszportów WUSW w Radomiu mjr./ppłk. Kazimierza Motykę (AIPN Ra, 08/914, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-84", Plan przedsięwzięć operacyjnych do sprawy obiektowej „Pątnicy-84", opracowany przez zastępcę naczelnika Wydziału IV WUSW w Radomiu kpt. Jana Sztylera, 17 VII 1984 r., k. 7–19).

[231] KO ps. „Z.W." (nr ewid. 10806) to osoba świecka, która wraz z inspektorem Wydziału IV KW MO w Radomiu st. sierż. Wiesławem Skrzypkiem podejmowała działania dezintegracyjne wobec pielgrzymów radomskich (AIPN Ra, 08/243, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-78", Notatka służbowa z informacji KO ps. „Z.W." dotyczącej zakupu materiałów przeznaczonych do dezintegracji grupy radomskiej WPP, przyjętej przez insp. Wydziału IV KW MO w Radomiu st. sierż. Wiesława Skrzypka, 4 VIII 1978 r., k. 329/2).

[232] TW ps. „Zamek" był duchownym z dekanatu szydłowieckiego (AIPN Ra, D Ra-5532-403(79)/05, WP-6886, Nota nr 21/2012).

[233] TW ps. „Zbigniew" był prowadzony przez inspektora Wydziału IV SUSW w Warszawie kpt. Jana Kremera (AIPN, 0236/381/1, Sprawa obiektowa krypt. „Wycieczka", Plan kierunkowy zabezpieczenia pieszych pielgrzymek z Warszawy do Częstochowy w okresie 5–15 VIII 1988 r., opracowany przez naczelnika Wydziału IV SUSW mjr. Wojciecha Kwiatkowskiego, 5 IV 1988 r., k. 343–351).

[234] TW ps. „Zbigniew" (nr ewid. 23909) to osoba świecka, prowadzona przez inspektora Wydziału IV SUSW w Warszawie kpt. Jana Kremera (AIPN, 0713/130, Sprawa obiektowa z 1976 r., Kronika 260 pieszej pielgrzymki z Warszawy do Częstochowy w dniach 6–16 VIII 1976 r., k. 1–10; AIPN, 0236/381/1, Sprawa obiektowa krypt. „Wycieczka", Plan kierunkowy zabezpieczenia pieszych pielgrzymek z Warszawy do Częstochowy w okresie 5–15 VIII 1988 r., opracowany przez naczelnika Wydziału IV SUSW mjr. Wojciecha Kwiatkowskiego, 5 IV 1988 r., k. 343–351).

[235] TW ps. „Zbyszek" (nr ewid. 11320) to pracownik MPK w Radomiu, pozyskany 25 IX 1986 r. „na zasadzie dobrowolności" przez starszego inspektora Wydziału IV WUSW w Radomiu por. Czesława Tersę. Celem jego pozyskania była obserwacja pozareligijnej działalności kleru katolickiego i inwigilacja osób świeckich współdziałających z księżmi, zwłaszcza w organizowaniu pielgrzymek pieszych i autokarowych. Działania TW miały się koncentrować wokół aktywności duszpasterza akademickiego ks. Zdzisława Domagały, ruchu oazowego, a także środowiska MPK. TW złożył pisemne zobowiązanie do współpracy z SB. Podczas siedmiu spotkań przekazał SB ustnie trzy informacje mające wartość operacyjną. Agent nie był wynagradzany. Wprawdzie jego pseudonim widnieje w materiałach spraw obiektowych krypt. „Pątnicy" z lat 1986 i 1988, ale jest faktem, że w 1987 r., uczestnicząc w RPP w charakterze kierowcy transportu bagaży, odmówił oficerowi prowadzącemu przekazywania informacji. W notatce służbowej z 14 XII 1987 r. por. Tersa napisał, że w związku z tym, iż „Zbyszek" w obecności naczelnika Wydziału IV WUSW w Radomiu mjr. Jana Sztylera kategorycznie odmówił jakichkolwiek kontaktów z SB, został wyeliminowany z czynnej sieci (AIPN Ra, 006/1506, Teczka personalna, t. 1, k. 1, 5–18, 24–27, 30, 32, 35–36, 44–49, 65–68; *ibidem*, t. 2, k. 26–27, 31–32; AIPN Ra, 02/205, Dane statystyczne, t. 5, Wykaz byłych TW Służby Bezpieczeństwa woj. radomskiego w I kw[artale] 1988 r., k. 10–16; AIPN Ra, 08/1060, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-88", Plan przedsięwzięć operacyjnych do sprawy obiektowej krypt. „Pątnicy-88", opracowany przez naczelnika Wydziału IV WUSW w Radomiu ppor. Stanisława Wilka, 5 VII 1988 r., k. 8–20).

[236] TW ps. „Zbyszek" (nr rej. 1318) to osoba pozyskana 25 III 1976 r. „na zasadzie dobrowolności" przez inspektora Wydziału IV KW MO w Radomiu sierż. Zdzisława Szumielewicza. TW podpisał zobowiązanie do współpracy. Jago prowadzącymi byli również funkcjonariusze Wydziału IV KW MO w Radomiu: ppor. Leon Boczek (od 23 XII 1976 r.), sierż. szt. Lech Ciok (od 18 XI 1978 r.) i por. Jerzy Drogosiewicz (od 15 VIII 1981 r.). Agenta wykorzystano do sprawy obiektowej krypt. „Inspiratorzy" (nr rej. 1336), założonej w związku z planem zorganizowania kaplicy w Seredzicach, w punkcie katechetycznym mieszczącym się w domu rolnika Eugeniusza Pastuszki. W późniejszym okresie TW przekazywał informacje dotyczące oddziaływania aktywu katolickiego na otoczenie, treści kazań głoszonych w parafii Iłża, komentarzy natury politycznej wygłaszanych przez wiernych, kontaktów mieszkańców Seredzic z cudzoziemcami, pielgrzymki papieża Jana Pawła II w Polsce, wizyty sufragana sandomierskiego bp. Stanisława Sygneta w Iłży i Seredzicach, uroczystości kościelnych związanych z obchodami rocznicy bitwy stoczonej przez AK na Piotrowym Polu. Za informacje przekazane w latach 1976–1977 TW przyjął wynagrodzenie na łączną sumę 1500 zł. W latach 1979–1981 odbył z funkcjonariuszem prowadzącym 16 spotkań. W charakterystyce z 9 III

1982 r. por. Drogosiewicz napisał: „TW przekazywał najczęściej informacje nienadające się do operacyjnego wykorzystania i tylko w dostatecznym stopniu zabezpieczały one nasze interesy. [...] TW nie miał bezpośredniego dotarcia do księży parafii Iłża, co ujemnie odbijało się na pracy operacyjnej w tym terenie". „Zbyszek" został wyeliminowany z czynnej sieci z powodu utraty możliwości operacyjnych (AIPN Ra, 006/342, Teczka personalna, k. 5, 7–15, 25, 50–52, 58–60, 68–69; AIPN Ra, D Ra-5532-403(79)/05, WP-6886, Nota nr 21/2012; AIPN Ra, 02/39, Dane statystyczne, t. 11, Obciążenie siecią pracowników Wydziału IV [KW MO w Radomiu] na dzień 1 X 1978 r., 1 X 1978 r., k. 18–19).

[237] TW ps. „Zbyszek" (nr ewid. 3601) został pozyskany 24 VI 1978 r., był prowadzony przez inspektora Wydziału III KW MO w Radomiu kpt. Jana Sochę i inspektora Wydziału V KW MO w Radomiu mjr. Tadeusza Jamrozika. Przekazał 65 wartościowych informacji (w tym 58 na piśmie) (AIPN Ra, 02/39, Dane statystyczne, t. 11, Obciążenie siecią pracowników Wydziału IV [KW MO w Radomiu] na dzień 1 X 1978 r., 1 X 1978 r., k. 18–19; AIPN Ra, 02/43, Dane statystyczne, t. 6, Wykaz źródeł informacji i LK będących na stanie pracowników Wydziału V KW MO w Radomiu na dzień 31 XII 1982 r., 11 I 1983 r., k. 14–19; AIPN Ra, 02/45, Dane statystyczne, t. 7, Wykaz obciążeń siecią TW funkcjonariuszy Wydziału V WUSW w Radomiu, k. 6–8; AIPN Ra, 02/205, Dane statystyczne, t. 5, Wykaz byłych TW Służby Bezpieczeństwa woj. radomskiego wyeliminowanych w 1987 r., k. 17–21).

[238] AIPN, 0713/130, Sprawa obiektowa z 1976 r., Kronika 260 pieszej pielgrzymki z Warszawy do Częstochowy w dniach 6–16 VIII 1976 r., k. 1–10.

[239] TW ps. „Zdenek" (nr ewid. 4499) to student Wydziału Chemii WSI w Radomiu, pozyskany 10 II 1979 r. przez kierownika Sekcji III Wydziału III KW MO w Radomiu por. Tadeusza Żabińskiego. Celem jego werbunku było zapewnienie dopływu informacji o „sytuacji operacyjno-politycznej" w środowisku WSI, operacyjnego rozeznania studentów tej uczelni i kadry naukowo-badawczej zaangażowanej w działalność DA, a także ich powiązań z KSS „KOR", SKS i TKN. W sferze zainteresowania TW znaleźli się przede wszystkim duszpasterz akademicki ks. Zdzisław Domagała i Andrzej Grabkowski, organizator obozów dla uczestników DA. Materiały agenturalne uzyskane od „Zdenka" zostały wykorzystane do spraw obiektowych krypt. „Skorpion" i „Kruk" oraz do spraw operacyjnego sprawdzenia krypt. „Baza" i „Kontakty". Spotkania z TW odbywały się m.in. w LK krypt. „Bajka". Agent otrzymywał wynagrodzenie w postaci prezentów, ponieważ odmówił przyjmowania gratyfikacji finansowych. Wyeliminowano go z czynnej sieci w 1980 r. w związku z urlopem zdrowotnym i nieobecnością na uczelni (AIPN Ra, 006/213, Teczka personalna, k. 4, 6–18, 23, 25–28, 32–34, 37–38, 40–42, 43, 46, 53, 56, 60–61, 63, 66, 75, 82, 87–89; AIPN Ra, 08/1071, Sprawa obiektowa krypt. „Skorpion", t. 1, Informacja naczelnika Wydziału III KW MO w Radomiu kpt. Tadeusza Żabińskiego dla naczelnika Wydziału III Departamentu III MSW dotycząca zabezpieczenia grup DA RPP przez TW ps. „Maks", „Zdenek" i „Zośka", 15 IV 1980 r., k. 205).

[240] TW ps. „Zenek" (nr rej. 5100 [6086]) to pracownik ZPT w Radomiu, pozyskany 18 IX 1979 r. „na zasadzie współodpowiedzialności obywatelskiej" przez starszego inspektora Wydziału IIIA KW MO w Radomiu ppor. Zdzisława Szumielewicza. TW złożył pisemne zobowiązanie do współpracy. W latach 1982–1983 współpraca z nim była zawieszona, ponieważ został dyscyplinarnie zwolniony z pracy, ale gdy po interwencji SB ponownie go zatrudniono w ZPT, SB wznowiła z nim współpracę. Prowadzącymi „Zenka" byli również funkcjonariusze KW MO w Radomiu: młodszy inspektor Wydziału IIIA st. szer. Zygmunt Podsiadły (od 8 II 1980 r.) i inspektor Wydziału IV ppor. Andrzej Myssura (od 12 IX 1981 r.). Celem pozyskania było „operacyjne zabezpieczenie" środowiska ZPT w Radomiu, zwłaszcza członków NSZZ „Solidarność", oraz ich kontaktów z członkami KSS „KOR", KPN itp. Informacje agenta posłużyły do prowadzenia spraw krypt. „PA-8", „Tabaka" oraz sprawy obiektowej „Koral". Podczas 59 spotkań z TW uzyskano od niego 56 informacji (w tym 36 pisemnych). Agent przyjął wynagrodzenie na łączną sumę 3400 zł. Wyeliminowano go z sieci 15 VIII 1987 r. z powodu karnego zwolnienia z zakładu pracy (AIPN Ra, 02/205, t. 5, Wykaz wyeliminowanych byłych TW Służby Bezpieczeństwa woj. radomskiego w I kw[artale] 1988 r., k. 11; AIPN Ra, 006/1453, Teczka personalna, t. 1, k. 1, 3–10, 21, 27, 31, 33–38, 49–53; *ibidem*, t. 2, k. 4, 36–37, 52, 55–56).

[241] TW „Zenon" *vel* „Paweł" (nr ewid. 828) był inspektorem nadzoru budowy gmachu, w którym miał się mieścić nowo tworzony wydział sztucznej skóry Zakładów Tworzyw Sztucznych „Pronit" w Pionkach. Do współpracy został pozyskany 4 VIII 1972 r. przez por. Zygmunta Barankiewicza. Celem jego werbunku było zapewnienie dopływu informacji pochodzących od kierownictwa budowy nowego wydziału. Kolejnymi prowadzącymi agenta byli funkcjonariusze Wydziału III KW MO w Radomiu: por. Tadeusz Dąbkowski (od 10 VIII 1976 r.) i kpt. Edward Kos (od 26 IV 1982 r.). W latach 1973–1975 odbyło się 113 spotkań funkcjonariuszy SB z TW (w LK krypt. „Nysa" i „Tor"), podczas których uzyskano od niego 107 informacji, wykorzystanych w sprawie obiektowej krypt. „Leda" oraz trzech sprawach operacyjnego sprawdzenia i operacyjnego rozpracowania, założonych wobec cudzoziemców z Wydziału Skóry Syntetycznej „Polcorfam". „Zenon" otrzymał wynagrodzenie na ogólną sumę 27 500 zł. W 1982 r. nadano mu pseudonim „Paweł". Z czynnej sieci został wyeliminowany po wstąpieniu do PZPR w 1985 r. (AIPN Ra, 006/777, Teczka personalna, t. 1, k. 1, 3–4, 6–11, 25, 50–52, 58, 67–68; AIPN Ra, 02/39, Dane statystyczne, t. 11, Obciążenie siecią pracowników Wydziału III [KW MO w Radomiu] na dzień 1 X 1978 r., k. 6–13; AIPN Ra, 08/124, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-77", Plan przedsięwzięć operacyjnych dotyczących rozpoznania przemarszu 261 WPP, której trasa w dniach 7–8 VIII 1977 r. przebiegać będzie przez teren woj. radomskiego, opracowany przez zastępcę naczelnika Wydziału IV KW MO w Radomiu kpt. Jana Turczynowskiego, 26 VII 1977 r., k. 21–28).

[242] TW ps. „Znajomy" (nr ewid. 19388 [14504, 18743]) to wikariusz parafii św. Michała w Ostrowcu Świętokrzyskim. Święcenia kapłańskie otrzymał w 1970 r. Do współpracy został pozyskany 6 IX 1976 r. przez młodszego inspektora Wydziału IV KW MO w Kielcach sierż. Zdzisława Strojanowskiego. Od 25 III 1980 r. prowadzącym TW był inspektor Wydziału IV KW MO w Radomiu por. Eligiusz Wierzbicki, ale wkrótce powrócił on pod opiekę Strojanowskiego (AIPN Ki, 0024/7127, Teczka personalna, k. 1–2, 4–16, 20–24, 25–41, 43, 45–47, 50–54, 57–62; AIPN Ra, 006/217, Teczka personalna, k. 5–10, 23–25, 29, 35).

[243] TW ps. „Zośka" (nr rej. 704) był pracownikiem naukowym WSI w Radomiu. Do współpracy został pozyskany przez oficera Kontrwywiadu Wojskowego kpt. Henryka Miszczuka 23 V 1964 r. podczas służby wojskowej w Lublinie. 1 VI 1971 r. został przejęty przez inspektora ds. SB KP i KM MO w Radomiu kpt. Andrzeja Turę. Kolejnymi jego prowadzącymi byli funkcjonariusze Wydziału III KW MO/WUSW w Radomiu: por. Henryk Rokoszny (od 15 III 1980 r.), kpt. Edward Kos (od 23 IX 1983 r.), por. Jerzy Gierczak (od 15 VIII 1985 r.) i ppor. Bogdan Gorgiel (od 4 XII 1987 r.). 17 VI 1988 r. kpt. Kazimierz Piwarski zlecił ppor. Gorgielowi formalną eliminację TW „Zośka" z czynnej agentury z powodu deklaracji Kotwickiego o odejściu z WSI (AIPN Ra, 006/1563, Teczka personalna, t. 1, k. 5–8, 20, 36–37, 45–46, 50, 54, 72, 101–102, 111–112, 161, 167, 169, 176–177, 202–204, 211, 256, 268–269; *ibidem*, t. 2, k. 5; *ibidem*, t. 3, k. 4, 6, 87, 324–325, 327; *ibidem*, t. 4, k. 4, 31, 33; AIPN Ra, D Ra-5532-407(77)/05, WP-6886, Nota nr 19/2012; AIPN Ra, 02/39, Dane statystyczne, t. 11, Obciążenie siecią pracowników Wydziału III [KW MO w Radomiu] na dzień 1 X 1978 r., k. 6–13; AIPN Ra, 02/43, Dane statystyczne, t. 6, Wykaz źródeł informacji i LK będących na stanie pracowników Wydziału III KW MO w Radomiu, 21 I 1983 r., k. 6–8; AIPN Ra, 02/45, Dane statystyczne, t. 7, Wykaz obciążeń siecią TW funkcjonariuszy Wydziału III WUSW w Radomiu, 27 VIII 1985 r., k. 3–5; AIPN Ra, 08/243, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-78", Informacja TW ps. „Zośka" dotycząca grupy radomskiej WPP, przyjęta przez insp. Wydziału IV KW MO w Radomiu plut. Bogdana Robaka, 17 VII 1978 r., k. 79–80; AIPN Ra, 08/1071, Sprawa obiektowa krypt. „Skorpion", t. 2, Pismo zastępcy naczelnika Wydziału III KW MO w Radomiu mjr. Jerzego Szumowskiego do naczelnika Wydziału IV KW MO w Radomiu dotyczące udziału TW ps. „Maks" i „Zośka" w 267 pielgrzymce pieszej z Warszawy do Częstochowy, 20 VII 1978 r., k. 103; AIPN Ra, 08/388, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-79", Charakterystyka zakładanego przebiegu 268 WPP przez teren woj. radomskiego, opracowana przez kierownika Sekcji II Wydziału IV KW MO w Radomiu ppor. Jerzego Drogosiewicza, 1 VIII 1979 r., k. 7–12; *ibidem*, Wykaz TW i KO, k. 18; AIPN Ra, 08/1071, Sprawa obiektowa krypt. „Skorpion", t. 2, Informacja naczelnika Wydziału III KW MO w Radomiu dla naczelnika Wydziału III Departamentu III MSW dotycząca zabezpieczenia RPP przez TW ps. „Maks", „Zdenek" i „Zośka", 15 IV 1980 r., k. 205; AIPN Ra, 08/914, Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-84", Informacja TW ps. „Zośka" dotycząca parafii Opieki NMP w Radomiu, przyjęta przez insp. Wydziału III WUSW w Radomiu, b.d., k. 181; zob. rozdz. 3, przyp. 144, 146–150).

SUMMARY

For centuries, the pilgrimage movement has been one of the forms of religiousness of Polish Catholics. In the post-war period, it offered a space of freedom for Polish believers. Communist authorities perceived the pilgrimage movement as a threat to the political system imposed by the Soviet Union, and therefore tried to break it and limit the pilgrimage ministry, making use of the structures of the security apparatus to this end. From 1977 to 1988, as part of the operations under the code name of "Pątnicy" ("Pilgrims") (the 1976 operation was not given a code name), the Security Service together with its agents and the Citizens' Militia carried out activities against people involved in this movement, such as surveillance or disintegration. These activities covered the Radom Province. Several hundred officers of the Security Service and Citizens' Militia as well as about 280 secret collaborators of the Security Service were involved in them.

Sophisticated measures were used to reduce the number of participants of pilgrimages and hinder their organization as well as eliminate the most active pilgrims, for instance, pilgrimage organizers and priests were discredited or intimidated, transport was disorganized (e.g. by punching car tires or penalizing drivers with tickets), pornographic materials and provocative leaflets were disseminated among pilgrims, in addition to thefts, food poisoning, beatings, arrests or administrative obstacles.

The book consists of an introduction, five chapters, a conclusion and eleven annexes. The first chapter presents the characteristics of the "Pątnicy" operations, as well as the structure of the Security Service at the central and local level, in addition to the profiles of the officers responsible for the actions taken against foot pilgrimages. The second chapter presents the history of a dozen or so foot pilgrimages (the route of most of them led through the area of the Radom Province) which were included in the documentation of operations codenamed "Pątnicy", as well as organizational issues involved. This chapter also includes information about pilgrimage leaders, guides, and ministers. The following part describes the network of spies at the disposal of the Provincial Citizens' Militia Headquarters/Provincial Office of Internal Affairs in Radom, with particular emphasis on secret collaborators involved in the surveillance of foot pilgrimages. Chapter four is devoted to obstacles applied by administrative authorities and disintegration activities undertaken, among others, by special groups of Department IV of the Ministry of the Interior. The last chapter concerns a rich pastoral programme (sermons and conferences), prayer slogans and intentions, decorations of temples and shrines on the pilgrimage route, underground literature distributed among pilgrims, religious songs sung during the pilgrimage, or religious and national symbols used by pilgrims.

The annexes contain, among other things, lists of officers of the Security Service, pilgrimage organizers, guides, priests, and members of auxiliary services, statistical data on the pilgrimages in question or pilgrimage routes.

The book extends the knowledge on the development of the pilgrimage movement in the 1970s and 1980s and shows the criminal activities of the security authorities and the steadfast attitude of the overwhelming majority of both clergy and secular pilgrimage participants.

SPIS TABEL

1. Funkcjonariusze departamentów III i IV MSW zajmujący się „operacyjnym zabezpieczeniem" pieszych pielgrzymek na Jasną Górę, wymieniani w aktach spraw obiektowych „Pątnicy" 21
2. Stan etatowy funkcjonariuszy SB w województwie radomskim w latach 1975–1990 26
3. Stan etatowy wybranych wydziałów KW MO w Radomiu w latach 1975–1981 26
4. Wykaz funkcjonariuszy sporządzających i zatwierdzających wnioski o założenie lub zakończenie spraw obiektowych „Pątnicy" w latach 1977−1988 28
5. Funkcjonariusze Wydziału IV KW MO/WUSW w Radomiu zaangażowani w inwigilację pieszych pielgrzymek w latach 1976–1988 30
6. Szkolenia i kursy ukończone przez funkcjonariuszy Wydziału IV KW MO w Radomiu zaangażowanych w inwigilację pielgrzymek 34
7. Rozwój ruchu pielgrzymkowego w województwie radomskim w latach 1976–1988 60
8. Trasy przemarszu pieszych pielgrzymek przez obszar województwa radomskiego 68
9. Pielgrzymi z poszczególnych ośrodków akademickich oraz z zagranicy uczestniczący w grupie 17 Duszpasterstwa Akademickiego Warszawskiej Pielgrzymki Pieszej w 1976 r. 69
10. Rozwój ruchu pątniczego w województwie radomskim w latach 1976–1988 70
11. Udział duchowieństwa w pielgrzymkach inwigilowanych w latach 1976–1988 w ramach spraw obiektowych „Pątnicy" 72
12. Dane liczbowe dotyczące służb pomocniczych pieszych pielgrzymek inwigilowanych w latach 1976–1988 w ramach spraw obiektowych „Pątnicy" 75
13. Liczba werbunków tajnych współpracowników w wybranych wydziałach KW MO w Radomiu w latach 1977–1979 84
14. Rozwój sieci agenturalnej KW MO/WUSW w Radomiu oraz ich jednostek terenowych w województwie radomskim w latach 1982–1986 85
15. Rozmieszczenie agentury w parafiach diecezji sandomierskiej i diecezji warszawskiej położonych na terenie województwa radomskiego w 1980 r. 87
16. Liczba tajnych współpracowników przypadających na jednego funkcjonariusza WUSW w Radomiu oraz jednostek terenowych tego urzędu w latach 1987–1988 90
17. Ocena wybranych funkcjonariuszy SB Wydziału IV KW MO/WUSW w Radomiu pod kątem współpracy z osobowymi źródłami informacji 91
18. Liczba tajnych współpracowników uczestniczących w inwigilacji pieszych pielgrzymek przechodzących przez teren województwa radomskiego (na podstawie spraw obiektowych „Pątnicy") 93

19. Rozmieszczenie agentury inwigilującej piesze pielgrzymki w ramach sprawy obiektowej „Pątnicy-88” 99
20. Zestawienie materiałów zakupionych przez funkcjonariuszy SB Wydziału IV KW MO w Radomiu z funduszu „O”, wykorzystanych do dezintegracji pielgrzymki radomskiej w 1978 r., podczas przemarszu na odcinku Radom–Odrzywół 133
21. Dane dotyczące Mszy Świętych, Komunii Świętych oraz konferencji podczas Warszawskiej Pielgrzymki Pieszej w latach 1976, 1978−1983 156
22. „Wrogie” wypowiedzi duchownych na tematy społeczno-polityczne (fragmenty kazań i konferencji pielgrzymkowych) 159
23. Fragmenty kazań i konferencji pielgrzymkowych dotyczące zagadnień religijnych i moralnych 166
24. Oceny tematów kazań, konferencji i intencji zgłaszanych przez pątników oraz komentarzy duchownych i wiernych, sformułowane przez funkcjonariuszy SB w dokumentach spraw obiektowych założonych wobec pieszych pielgrzymek w latach 1976–1988 171
25. Elementy dekoracyjne wykorzystywane przez pielgrzymów na szlaku pątniczym 181
26. Literatura podziemna kolportowana wśród uczestników pielgrzymek 187

WYKAZ SKRÓTÓW

ADS	– Archiwum Diecezjalne w Sandomierzu
AIPN	– Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej
AIPN Ka	– Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej Oddział w Katowicach
AIPN Ki	– Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej Delegatura w Kielcach
AIPN Kr	– Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej Oddział w Krakowie
AIPN Lu	– Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej Oddział w Lublinie
AIPN Łd	– Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej Oddział w Łodzi
AIPN Po	– Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej Oddział w Poznaniu
AIPN Ra	– Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej Delegatura w Radomiu
AIPN Rz	– Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej Oddział w Rzeszowie
AIPN Wr	– Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej Oddział we Wrocławiu
AJG	– Archiwum Jasnogórskie
AK	– Armia Krajowa
AKEP	– Archiwum Konferencji Episkopatu Polski
AM	– Akademia Medyczna
AP	– Archiwum Ojców Paulinów w Warszawie
ASW	– Akademia Spraw Wewnętrznych
ATK	– Akademia Teologii Katolickiej
AZO	– Archiwum Zespołu Oratorium
BP	– Bezpieczeństwo Publiczne
BP PZPR	– Biuro Polityczne Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej
BPP	– Białostocka Piesza Pielgrzymka
BRD KG MO	– Biuro Ruchu Drogowego Komendy Głównej Milicji Obywatelskiej
BT ZOMO	– Batalion Taktyczny Zmotoryzowanych Odwodów Milicji Obywatelskiej
ChSS	– Chrześcijańskie Stowarzyszenie Społeczne
CMF	– *Congregatio Missionariorum Filiorum Immaculati Cordis Beatae Mariae Virginis* (łac. Zgromadzenie Misjonarzy Synów Niepokalanego Serca Błogosławionej Maryi Dziewicy), misjonarze klaretyni

COr – *Congregatio Oratorii Sancti Philippi Neri* (łac. Kongregacja Oratorium św. Filipa Neri), filipini, oratorianie
CRL – *Congregatio Sanctisssimi Salvatoris Lateranensis* (łac. Zakon Kanoników Regularnych Laterańskich Najświętszego Zbawiciela), kanonicy regularni laterańscy
CSMA – *Congregatio Sororum Sancti Michaelis Archangeli* (łac. Zgromadzenie Świętego Michała Archanioła), michalici
CSsR – *Congregatio Sanctisssimi Redemptoris* (łac. Zgromadzenie Najświętszego Odkupiciela), redemptoryści
CW MBP – Centrum Wyszkolenia Ministerstwa Bezpieczeństwa Publicznego
CW MSW – Centrum Wyszkolenia Ministerstwa Spraw Wewnętrznych
DA – Duszpasterstwo Akademickie
DKD – Departament Komunikacji Drogowej (Ministerstwa Komunikacji)
DRN – Dzielnicowa Rada Narodowa
Dz.U. RP – Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej
ESEZO – Elektroniczny System Ewidencji Zadań Operacyjnych
EZOP – Elektroniczny System Ewidencji Zastrzeżeń Obywateli Polskich
FSC – *Fratres Scholarum Christianarum* (łac. Zgromadzenie Braci Szkół Chrześcijańskich), bracia szkolni, lasialianie
GMT – Gospodarka Materiałowo-Techniczna
GPP – Gowarczowska Pielgrzymka Piesza
IPN – Instytut Pamięci Narodowej
IPN – OKŚZpNP w Warszawie – Instytut Pamięci Narodowej – Oddziałowa Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Warszawie
KBW – Korpus Bezpieczeństwa Wewnętrznego
KBWE – Konferencja Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie
KC PZPR – Komitet Centralny Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej
KD MO – Komenda Dzielnicowa Milicji Obywatelskiej
KDKK SB MSW – Kurs Doskonalenia Kadr Kierowniczych Służby Bezpieczeństwa Ministerstwa Spraw Wewnętrznych
KDSR – „Kronika Diecezji Sandomiersko-Radomskiej”
KdsW – kolegium do spraw wykroczeń
KEDA – Komisja Episkopatu Polski do spraw Duszpasterstwa Akademickiego
KEP – Konferencja Episkopatu Polski
KG MO – Komenda Główna Milicji Obywatelskiej
KGB – Komitiet Gosudarstwiennoj Biezopasnosti (Komitet Bezpieczeństwa Państwowego)
KIK – Klub Inteligencji Katolickiej
KKP – Krajowa Komisja Porozumiewawcza (Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego „Solidarność”)
KM MO – Komenda Miejska Milicji Obywatelskiej
KMiP MO – Komenda Miejska i Powiatowa Milicji Obywatelskiej

KMO	– Komisariat Milicji Obywatelskiej
KO	– kontakt obywatelski; kontakt operacyjny
KOR	– Komitet Obrony Robotników
KP MO	– Komenda Powiatowa Milicji Obywatelskiej
KP PZPR	– Komitet Powiatowy Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej
KPN	– Konfederacja Polski Niepodległej
KPP	– Komunistyczna Partia Polski
KSCh	– Komitet Samoobrony Chłopskiej
KS MO	– Komenda Stołeczna Milicji Obywatelskiej
KSS „KOR”	– Komitet Samoobrony Społecznej „KOR”
KŚZpNP	– Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu
KUL	– Katolicki Uniwersytet Lubelski
KW MO	– Komenda Wojewódzka Milicji Obywatelskiej
KW PZPR	– Komitet Wojewódzki Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej
KWPP	– Kronika Warszawskiej Pielgrzymki Pieszej
KZO	– Kronika Zespołu Oratorium
LK	– lokal kontaktowy
LO	– Liceum Ogólnokształcące
LOK	– Liga Obrony Kraju
LPP	– Lubelska Piesza Pielgrzymka
LWP	– ludowe Wojsko Polskie
MB	– Matka Boża
MBP	– Ministerstwo Bezpieczeństwa Publicznego
MIC	– *Mariani ab Immaculata Conceptionis* (łac. Marianie od Niepokalanego Poczęcia), marianie
MK	– mieszkanie konspiracyjne
MKZ NSZZ „Solidarność” Ziemia Radomska	– Międzyzakładowy Komitet Założycielski Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego „Solidarność” Ziemia Radomska
MO	– Milicja Obywatelska
MON	– Ministerstwo Obrony Narodowej
MPK	– Miejskie Przedsiębiorstwo Komunikacyjne
MS	– *Missionarii Dominae Nostrae a La Salette* (łac. Misjonarze Matki Bożej z La Salette), saletyni
MSW	– Ministerstwo Spraw Wewnętrznych
NMP	– Najświętsza Maryja Panna
NRD	– Niemiecka Republika Demokratyczna
NSPJ	– Najświętsze Serce Pana Jezusa
NSZ	– Narodowe Siły Zbrojne
NSZZ „Solidarność”	– Niezależny Samorządny Związek Zawodowy „Solidarność”
NZS	– Niezależne Zrzeszenie Studentów
OCD	– *Ordo Fratrum Carmelitarum Discalceatorum Beatae Mariae Virginis de Monte Carmelo* (łac. Zakon Braci Karmelitów Bosych Najświętszej Maryi Panny z Góry Karmel), karmelici bosi

OFM	– *Ordo Fratrum Minorum* (łac. Zakon Braci Mniejszych), franciszkanie (bernardyni)
OFMCap	– *Ordo Fratrum Minorum Cappucinorum* (łac. Zakon Braci Mniejszych Kapucynów), kapucyni
OH	– *Ordo Hospitalarius Sancti Joannis de Deo* (łac. Zakon Szpitalny św. Jana Bożego), bonifratrzy
OMC	– ojcowie Matki Boskiej, klerycy regularni Matki Boskiej
OMI	– *Oblati Mariae Immaculatae* (Oblaci Maryi Niepokalanej), oblaci
ONZ	– Organizacja Narodów Zjednoczonych
OOP	– Oddziałowa Organizacja Partyjna
OP	– *Ordo Praedicatorum* (łac. Zakon Kaznodziejski), dominikanie
OPK	– Obrona Powietrzna Kraju
ORMO	– Ochotnicza Rezerwa Milicji Obywatelskiej
OSPPE	– *Ordo Sancti Pauli Primi Eremitae* (łac. Zakon Świętego Pawła Pierwszego Pustelnika), paulini
OSU	– *Ordinis Sanctae Ursulae* (łac. Zakon Świętej Urszuli), urszulanki Unii Rzymskiej
OZI	– osobowe źródło informacji
PAP	– Polska Agencja Prasowa
PAX	– Stowarzyszenie PAX
PH	– Piesza Pielgrzymka Młodzieży Nieprzystosowanej i Uzależnionej (Hippisów)
PKO	– Powszechna Kasa Oszczędności
PKS	– Państwowa Komunikacja Samochodowa
PKWN	– Polski Komitet Wyzwolenia Narodowego
PMO	– Posterunek Milicji Obywatelskiej
PPŁ	– Piesza Pielgrzymka Łomżyńska
PPP	– Piesza Pielgrzymka Podlaska
PPPPMK	– Praska Pielgrzymka Piesza Pomocników Matki Kościoła
PPPR	– Piesza Praska Pielgrzymka Rodzin
PPR	– Polska Partia Robotnicza
PPS	– Piesza Pielgrzymka Siedlecka
PPZS	– Piesza Pielgrzymka Ziemi Sandomierskiej
PRL	– Polska Rzeczpospolita Ludowa
PUBP	– Powiatowy Urząd Bezpieczeństwa Publicznego
PZ	– Piesza Pielgrzymka ze Zbroszy Dużej
PZKS	– Polski Związek Katolicko-Społeczny
PZPR	– Polska Zjednoczona Partia Robotnicza
RFN	– Republika Federalna Niemiec
RM	– Rada Ministrów
ROPCiO	– Ruch Obrony Praw Człowieka i Obywatela
RP	– Rzeczpospolita Polska
RPP	– Radomska Pielgrzymka Piesza
RSB	– Referat Służby Bezpieczeństwa

RWT	– Radomska Wytwórnia Telefonów
RUSW	– Rejonowy Urząd Spraw Wewnętrznych
RZPS „Radoskór”	– Radomskie Zakłady Przemysłu Skórzanego „Radoskór”
SAC	– *Societas Apostolatus Catholici* (łac. Stowarzyszenie Apostolstwa Katolickiego), pallotyni
SB	– Służba Bezpieczeństwa
SCJ	– *Congregatio Sacerdotium a Sacro Corde Iesu* (łac. Zgromadzenie Księży Najświętszego Serca Jezusowego), sercanie
SD	– Stronnictwo Demokratyczne
SDB	– *Salesiani di Don Bosco* (łac. Salezjanie Księdza Bosko), salezjanie
SJ (TJ)	– *Societas Iesu* (łac. Towarzystwo Jezusowe), jezuici
SKS	– Studencki Komitet Solidarności
SN	– Sąd Najwyższy
SO	– sprawa obiektowa
SOR	– sprawa operacyjnego rozpracowania
SRD ZOMO	– Sekcja Ruchu Drogowego Zmotoryzowanych Odwodów Milicji Obywatelskiej
SUSW	– Stołeczny Urząd Spraw Wewnętrznych
SVD	– *Societas Verbi Divini* (łac. Zgromadzenie Słowa Bożego), werbiści
TEOB	– teczka ewidencji operacyjnej na biskupa
TEOK	– teczka ewidencji operacyjnej na księdza
TEOP	– teczka ewidencji operacyjnej na parafię
TKN	– Towarzystwo Kursów Naukowych
TKKŚ	– Towarzystwo Krzewienia Kultury Świeckiej
TPP	– Tomaszowska Piesza Pielgrzymka
TPPR	– Towarzystwo Przyjaźni Polsko-Radzieckiej
TW	– tajny współpracownik
UAM	– Uniwersytet im. Adama Mickiewicza
UB	– Urząd Bezpieczeństwa
UBP	– Urząd Bezpieczeństwa Publicznego
UD	– Urząd Dzielnicy
UdsW	– Urząd do spraw Wyznań
UG	– Urząd Gminy
UJ	– Uniwersytet Jagielloński
UŁ	– Uniwersytet Łódzki
UMCS	– Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej
UMiG	– Urząd Miasta i Gminy
UOP	– Urząd Ochrony Państwa
UPJP2	– Uniwersytet Papieski Jana Pawła II
USA	– United States of America (Stany Zjednoczone)
UW	– Uniwersytet Warszawski; Urząd Wojewódzki
WAPD	– Warszawska Akademicka Pielgrzymka Diecezjalna

WczKKBD – Wsierossijskaja czriezwyczajnaja komissija po bor'bie s kontriewolucyjej, spiekulacyjej i priestuplenijami po dołżnosti (Wszechrosyjska Komisja Nadzwyczajna do walki z Kontrrewolucją, Spekulacją i Nadużyciami Władzy (Czeka)
WK – Wydział Komunikacji
WdsSA – Wydział do spraw Społeczno-Administracyjnych
WdsW – Wydział do spraw Wyznań
WOP – Wojska Ochrony Pogranicza
WP – Wojsko Polskie
WPP – Warszawska Pielgrzymka Piesza
WRD – Wydział Ruchu Drogowego
WRN – Wojewódzka Rada Narodowa
WSD – Wyższe Seminarium Duchowne
WSI – Wyższa Szkoła Inżynierska
WSO – Wyższa Szkoła Oficerska
WSW – Wojskowa Służba Wewnętrzna
WUBP – Wojewódzki Urząd Bezpieczeństwa Publicznego
WUdsBP – Wojewódzki Urząd do spraw Bezpieczeństwa Publicznego
WUSW – Wojewódzki Urząd Spraw Wewnętrznych
ZBoWiD – Związek Bojowników o Wolność i Demokrację
ZG – Zarząd Główny
ZHP – Związek Harcerstwa Polskiego
ZM – Zakłady Metalowe
ZMP – Związek Młodzieży Polskiej
ZMW – Związek Młodzieży Wiejskiej
ZOMO – Zmotoryzowane Odwody Milicji Obywatelskiej
ZPJ – Zakłady Przemysłu Jajczarskiego
ZPT – Zakłady Przemysłu Tytoniowego
ZSL – Zjednoczone Stronnictwo Ludowe
ZSMP – Związek Socjalistycznej Młodzieży Polskiej
ZSRR – Związek Socjalistycznych Republik Radzieckich
ZSZ – zasadnicza szkoła zawodowa

BIBLIOGRAFIA

I. ŹRÓDŁA

1. Źródła archiwalne

Archiwum Diecezjalne w Sandomierzu (akta bez sygnatur)
Korespondencja z władzami cywilnymi 1986–1989

Archiwum Diecezjalne w Siedlcach
Przywuski Adam, *Założenia programu duszpasterskiego Pieszych Pielgrzymek Podlaskich na Jasną Górę w latach 1981−1995*, mps

Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej
Teczki personalne funkcjonariuszy MSW
Teczka personalna Romualda Będziaka (AIPN, 0604/1490)
Teczka personalna Wacława Głowackiego (AIPN, 0604/927)
Teczka personalna Tadeusza Grunwalda (AIPN, 0604/924)
Teczka personalna Bohdana Kulińskiego (AIPN, 01321/121)
Teczka personalna Jerzego Maja (AIPN, 037/30)
Teczka personalna Eugeniusza Mirowskiego (AIPN, 0604/1278)
Teczka personalna Mariana Mozgawy (AIPN, 0604/1921)
Teczka personalna Stefana Ostapińskiego (AIPN, 604/1576)
Teczka personalna Adama Pietruszki (AIPN, 0242/547)
Teczka personalna Konrada Straszewskiego (AIPN, 01552/2/CD)
Teczka personalna Zbigniewa Stromeckiego (AIPN, 0604/1563)
Teczka personalna Romualda Szczerbińskiego (AIPN, 0604/1646)
Teczka personalna Tadeusza Szczygła (AIPN, 0604/1832)
Teczka personalna Jana Turczynowskiego (AIPN, 1530/210)
Teczka personalna Henryka Walczyńskiego (AIPN, 0604/1470)
Teczka personalna Czesława Wiejaka (AIPN, 0604/19200)
Akta spraw obiektowych
Sprawa obiektowa dotycząca WPP w 1976 r. (AIPN, 0713/130)
Sprawa obiektowa krypt. „Piknik" (AIPN, 0364/323/1)
Sprawa obiektowa krypt. „Wycieczka" (AIPN, 0236/381/1)
Sprawa obiektowa krypt. „Wycieczka" (AIPN, 01419/416/2)
Inne materiały
Informacje MSW z 1978 r. (AIPN, 0713/259, t. 2)
Diariusz WPP z 1978 r. (AIPN, 0713/259, t. 2)

Teczki personalne tajnych współpracowników

Teczka personalna TW ps. „Krzysztof" (AIPN, 001121/1918; AIPN, 0246/1329; Protokół brakowania dokumentów: AIPN, 00249/1306)

Teczka personalna TW ps. Robert" (AIPN, 00275/416)

Teczka personalna TW ps. „Róża" (AIPN, 001043/3670)

Prace dyplomowe podchorążych WSO MSW im. Feliksa Dzierżyńskiego w Legionowie

Krzemiński Adam, *Organizacja pracy operacyjnej w odniesieniu do pielgrzymek jako form zgromadzenia religijnego*, praca napisana pod kierunkiem naukowym płk. Mgr. B. Czechowskiego, Legionowo 1989 (AIPN, 1510/3678)

Ostaszewski Wojciech, *Próby wykorzystania „Warszawskiej Pielgrzymki do Częstochowy" dla wrogiej działalności politycznej w latach 1976–1980*, praca napisana pod kierunkiem kpt. dr. Mieczysława Sorycza, Legionowo 1981 (AIPN, 1509/1715)

Śledziecki Jacek, *Operacyjne zabezpieczenia pielgrzymki warszawskiej do Częstochowy przez grupę słuchaczy WSO w Legionowie*, praca dyplomowa napisana na seminarium Zakładu III WSO pod kierunkiem ppłk. mgr. Jana Szerszenia, Legionowo 1985 (AIPN, 01080/141)

Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej Delegatura w Kielcach

Akta KW MO/WUSW

Teczki personalne osobowych źródeł informacji

Teczka personalna KO ps. „Wątły" (AIPN Ki, 004/4662)

Teczka personalna TW ps. „Bogdan" (AIPN Ki, 004/2056)

Teczka personalna TW ps. „Boguś" (AIPN Ki, 004/97)

Teczka personalna TW ps. „Czesiek" (AIPN Ki, 004/4473)

Teczka personalna TW ps. „Jerzy Kaczorek" (AIPN Ki, 004/2282)

Teczka personalna TW ps. „Jurek" (AIPN Ki, 004/4672)

Teczka personalna TW ps. „Jurek" (AIPN Ki, 005/1958)

Teczka personalna TW ps. „Marian" (AIPN Ki, 004/251)

Teczka personalna TW ps. „U-1" *vel* „Wąkop" (AIPN Ki, 005/1844)

Teczka personalna TW ps. „Wieniek" (AIPN Ki, 004/4830)

Teczka personalna TW ps. „Znajomy" (AIPN Ki, 0024/7127)

Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej Delegatura w Radomiu

Akta KW MO/WUSW

Akta spraw obiektowych

Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-77" (AIPN Ra, 08/124)

Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-78" (AIPN Ra, 08/243)

Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-79" (AIPN Ra, 08/388)

Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-80" (AIPN Ra 08/573)

Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-81" (AIPN Ra, 08/668)

Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-82" (AIPN Ra, 08/751)

Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-83" (AIPN Ra, 08/864)

Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-84" (AIPN Ra, 08/914)

Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-85" (AIPN Ra, 08/1035)

Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-86" (AIPN Ra, 08/1053)

Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-87" (AIPN Ra, 08/1055)

Sprawa obiektowa krypt. „Pątnicy-88” (AIPN Ra, 08/1060)
Sprawa obiektowa krypt. „Skorpion” (AIPN Ra, 08/1071)
Teczki personalne osobowych źródeł informacji
Teczka personalna KO ps. „G.T.” (AIPN Ra, 006/857)
Teczka personalna KO ps. „J.B.” (AIPN Ra, 006/2281)
Teczka personalna KO ps. „J.J.” (AIPN Ra, 0022/2)
Teczka personalna KO ps. „J.S.” (AIPN Ra, 006/1421)
Teczka personalna KO ps. „L.M.” (AIPN Ra, 006/54)
Teczka personalna KO ps. „M.S.” (AIPN Ra, 006/225)
Teczka personalna TW ps. „Adam” (AIPN Ra, 06/1148)
Teczka personalna TW ps. „Alicja” (AIPN Ra, 006/1502)
Teczka personalna TW ps. „Alicja” (AIPN Ra, 006/229)
Teczka personalna TW ps. „Andrzej” (AIPN Ra, 006/666)
Teczka personalna TW ps. „Anna” (AIPN Ra, 006/131)
Teczka personalna TW ps. „Artur” (AIPN Ra, 006/2156)
Teczka personalna TW ps. „August” (AIPN Ra, 006/2143)
Teczka personalna TW ps. „Bartek” (AIPN Ra, 006/2546)
Teczka personalna TW ps. „Bernard” (AIPN Ra, 006/189)
Teczka personalna TW ps. „Bogdan” (AIPN Ra, 006/195)
Teczka personalna TW ps. „Boguś” (AIPN Ra, 006/281)
Teczka personalna TW ps. „Braciszek” (AIPN Ra, 006/875, 006/1829)
Teczka personalna TW ps. „Brzozowski” (AIPN Ra, 006/1156)
Teczka personalna TW ps. „Carmen” (AIPN Ra, 006/1518)
Teczka personalna TW ps. „Czesław” (AIPN Ra, 006/517)
Teczka personalna TW ps. „Dawid” (AIPN Ra, 006/1030)
Teczka personalna TW ps. „Dzidek” (AIPN Ra, 006/1350)
Teczka personalna TW ps. „EKG” (AIPN Ra, 006/250)
Teczka personalna TW ps. „Eryk” (AIPN Ra, 006/388)
Teczka personalna TW ps. „Ewa” (AIPN Ra, 006/1775)
Teczka personalna TW ps. „Fałszywy” (AIPN Ra, 006/1582)
Teczka personalna TW ps. „G-5” (AIPN Ra, 006/112)
Teczka personalna TW ps. „G-13” (AIPN Ra, 006/93)
Teczka personalna TW ps. „Gryf” *vel* „Janek” (AIPN Ra, 006/2158; 006/1450)
Teczka personalna TW ps. „Grzegorz” (AIPN Ra, 006/193)
Teczka personalna TW ps. „Heniek” (AIPN Ra, 006/745)
Teczka personalna TW ps. „Henryk” (AIPN Ra, 006/2495)
Teczka personalna TW ps. „Hubert” (AIPN Ra, 006/1914)
Teczka personalna TW ps. „Jacek” (AIPN Ra, 006/1527)
Teczka personalna TW ps. „Jan” (AIPN Ra, 006/830)
Teczka personalna TW ps. „Janek” (AIPN Ra, 006/64)
Teczka personalna TW ps. „Janek II” (AIPN Ra, 006/1526)
Teczka personalna TW ps. „Janos” (AIPN Ra, 006/574)
Teczka personalna TW ps. „Janusz” (AIPN Ra, 006/1529)
Teczka personalna TW ps. „Jawor” (AIPN Ra, 006/474)
Teczka personalna TW ps. „Jerzy” (AIPN Ra, 006/1808)

Teczka personalna TW ps. „Jolanta” (AIPN Ra, 006/1456)
Teczka personalna TW ps. „Julian” (AIPN Ra, 006/1941)
Teczka personalna TW ps. „Jurek” (AIPN Ra, 006/180)
Teczka personalna TW ps. „Jurek” (AIPN Ra, 006/1963)
Teczka personalna TW ps. „Kamila” (AIPN Ra, 006/298)
Teczka personalna TW ps. „Karol” (AIPN Ra, 006/845)
Teczka personalna TW ps. „Kazik” (AIPN Ra, 006/1421)
Teczka personalna TW ps. „Klon” (AIPN Ra, 006/1878)
Teczka personalna TW ps. „Konrad” (AIPN Ra, 006/844)
Teczka personalna TW ps. „Kruk” (AIPN Ra, 006/799)
Teczka personalna TW ps. „Krzysztof” (AIPN Ra, 006/1698)
Teczka personalna TW ps. „Lis” (AIPN Ra, 006/1829)
Teczka personalna TW ps. „Luna” (AIPN Ra, 006/2432)
Teczka personalna TW ps. „Maks” *vel* „Karol” (AIPN Ra, 006/301)
Teczka personalna TW ps. „Małgosia” (AIPN Ra, 006/1653)
Teczka personalna TW ps. „Mały” (AIPN Ra, 006/57)
Teczka personalna TW ps. „Marek” (AIPN Ra, 06/2156)
Teczka personalna TW ps. „Marek” (AIPN Ra, 006/310)
Teczka personalna TW ps. „Marta” (AIPN Ra, 006/523)
Teczka personalna TW ps. „Misiek” (AIPN Ra, 006/2195)
Teczka personalna TW ps. „Olaf” (AIPN Ra, 006/937)
Teczka personalna TW ps. „Pegaz” (AIPN Ra, 006/2481)
Teczka personalna TW ps. „Praktykant” (AIPN Ra, 006/2496)
Teczka personalna TW ps. „Puzon” (AIPN Ra, 006/1385)
Teczka personalna TW ps. „Ryszard” (AIPN Ra, 006/915)
Teczka personalna TW ps. „Sebastian” (AIPN Ra, 006/1449)
Teczka personalna TW ps. „Siwy” (AIPN Ra, 006/1487)
Teczka personalna TW ps. „Smoliński” (AIPN Ra, 006/1693)
Teczka personalna TW ps. „Stanisław” (AIPN Ra, 006/1056)
Teczka personalna TW ps. „Stanisław” (AIPN Ra, 006/230)
Teczka personalna TW ps. „Stanisław” (AIPN Ra, 006/61)
Teczka personalna TW ps. „Stary” (AIPN Ra, 006/2236)
Teczka personalna TW ps. „Sum” (AIPN Ra, 006/1530)
Teczka personalna TW ps. „Szofer” (AIPN Ra, 006/24)
Teczka personalna TW ps. „Tadeusz” (AIPN Ra, 006/1499)
Teczka personalna TW ps. „Telegram” (AIPN Ra, 006/145)
Teczka personalna TW ps. „Wacław” (AIPN Ra, 007/429)
Teczka personalna TW ps. „Wara” (AIPN Ra, 006/2170)
Teczka personalna TW ps. „Wesoły” *vel* „Cień” (AIPN Ra, 006/2435)
Teczka personalna TW ps. „Wiktor” (AIPN Ra, 006/1532)
Teczka personalna TW ps. „Wiktor” (AIPN Ra, 006/217)
Teczka personalna TW ps. „Wojtek” (AIPN Ra, 006/2162)
Teczka personalna TW ps. „Zamek” (AIPN Ra, 006/147)
Teczka personalna TW ps. „Zbyszek” (AIPN Ra, 006/1506)
Teczka personalna TW ps. „Zbyszek” (AIPN Ra, 006/342)

Teczka personalna TW ps. „Zdenek" (AIPN Ra, 006/213)
Teczka personalna TW ps. „Zenek" (AIPN Ra, 006/1453)
Teczka personalna TW ps. „Zenon" (AIPN Ra, 006/777)
Teczka personalna TW ps. „Zośka" (AIPN Ra, 006/1563)

Teczki personalne funkcjonariuszy KW MO/WUSW w Radomiu

Teczka personalna Józefa Aniołka (AIPN Ra, 038/315)
Teczka personalna Wiesława Białogońskiego (AIPN Ra, 038/99)
Teczka personalna Leona Boczka (AIPN Ra, 038/316)
Teczka personalna Jerzego Drogosiewicza (AIPN Ra, 037/69)
Teczka personalna Jerzego Dychały (AIPN Ra, 067/20)
Teczka personalna Leszka Dziedzica (AIPN Ra, 038/118)
Teczka personalna Jerzego Garbacza, AIPN Ra, 67/37)
Teczka personalna Jerzego Gierczaka (AIPN Ra, 038/313)
Teczka personalna Janusza Jaworskiego (AIPN Ra, 038/321)
Teczka personalna Adama Kawałka (AIPN Ra, 038/259)
Teczka personalna Lucjana Koczorowskiego (AIPN Ra, 038/334)
Teczka personalna Jerzego Maja (AIPN Ra, 037/30)
Teczka personalna Mariana Mechowskiego (AIPN Ra, 038/266)
Teczka personalna Andrzeja Michalskiego (AIPN Ra, 038//271)
Teczka personalna Ryszarda Rypińskiego (AIPN Ra, 038/252)
Teczka personalna Wiesława Skrzypka (AIPN Ra, 045/19)
Teczka personalna Jerzego Szumowskiego (AIPN Ra, 038/255)
Teczka personalna Czesława Tersy (AIPN Ra, 55/4)
Teczka personalna Tadeusza Żabińskiego (AIPN Ra, 038/253)

Dane statystyczne dotyczące funkcjonariuszy SB i tajnych współpracowników

AIPN Ra, 02/38, t. 2; AIPN Ra, 02/39, t. 4, 11; AIPN Ra, 02/40, t. 8, 9, 10; AIPN Ra, 02/41, t. 4; AIPN Ra, 02/42, t. 4, 6; AIPN Ra, 02/43, t. 4, 6, 9; AIPN Ra, 02/44, t. 5; AIPN Ra, 02/45, t. 7; AIPN Ra, 02/167, t. 3, 8; AIPN Ra, 02/205, t. 4, 9; AIPN Ra, 02/34, t. 4; AIPN Ra 02/37, t. 1, 2, 5

Noty ewidencyjne dotyczące tajnych współpracowników

Dane ewidencyjne TW ps. „Albert" (AIPN Ra, D Ra-5532-403(77)/05, WP-6886, Nota nr 19/2012); AIPN Ra, D Ra-5516-39(5)/09)
Dane ewidencyjne TW ps. „Bernard" (AIPN Ra, D Ra-5532-403(88)/05, WP-6886, Nota nr 6/2013)
Dane ewidencyjne TW ps. „Bogdan" (AIPN Ra, D Ra-5532-403(88)/05, WP-6886, Nota nr 6/2013)
Dane ewidencyjne TW ps. „Braciszek" (AIPN Ra, D Ra-5532-403(78)/05, WP-6886, Nota nr 20/2012)
Dane ewidencyjne TW ps. „G-5" (AIPN Ra, D Ra-5532-403(88)/05, WP-6886, Nota nr 6/2013)
Dane ewidencyjne TW ps. „G-13" (AIPN Ra, D Ra-5532-403(88)/05,WP-6886, Nota nr 6/2013)
Dane ewidencyjne TW ps. „Grzegorz" (AIPN Ra, D Ra-5532-403(77)05, WP-6886, Nota nr 19/2012)
Dane ewidencyjne TW ps. „Heniek" (AIPN Ra, D Ra-55110-1(84)09; AIPN Ra, D Ra-5532--403(77)/05)
Dane ewidencyjne TW ps. „Henryk" (AIPN Ra, D Ra-5532(78)/05, WP-6886, Nota nr 20/2012)
Dane ewidencyjne TW ps. „Hubert" (AIPN Ra, D Ra-5532-403(87)/05,WP-6886, Nota nr 5/2013)
Dane ewidencyjne TW ps. „Janusz" (AIPN Ra, D Ra-5532-403(77)/05, WP-6886, Nota nr 19/2012)
Dane ewidencyjne TW ps. „Julian" (AIPN Ra, D Ra-5532-403(88)/05, WP-6886, Nota nr 6/2013)

Dane ewidencyjne TW ps. „Junak" (AIPN Ra, D Ra-5532-407(77)/05, WP-6886, Nota nr 19/2012; AIPN Ra, D Ra-5516-39(8)109)
Dane ewidencyjne TW ps. „Jurek" (AIPN Ra, D Ra-5532-403(77)/05, WP-6886, Nota nr 19/2012)
Dane ewidencyjne TW ps. „Lekarz" (AIPN Ra, D Ra-5532-407(77)/05,WP-6886, Nota nr 19/2012)
Dane ewidencyjne TW ps. „Maks" (AIPN Ra, D Ra-5516-39(6)09)
Dane ewidencyjne TW ps. „Marta" (AIPN Ra, D Ra-5532-403(76)/05, Nota nr 18/2012)
Dane ewidencyjne TW ps. „Olaf" (AIPN Ra, D Ra-5532-403(87)/05,WP-6886, Nota nr 5/2013)
Dane ewidencyjne TW ps. „Olan" (AIPN Ra, D Ra-5532-3(88)/05, WP-6886, Nota nr 6/2013)
Dane ewidencyjne TW ps. „Piątka" (AIPN Ra, D Ra-5532-403(87)/05, WP-6886, Nota nr 5/2013)
Dane ewidencyjne TW ps. „Piotr" (AIPN Ra, D Ra-5532-407(77)/05, WP-6886, Nota nr 19/2012)
Dane ewidencyjne TW ps. „Smoliński" (AIPN Ra, D Ra-5532-403(86)/05, WP-6886, Nota nr 4/2013)
Dane ewidencyjne TW ps. „Telegram" (AIPN Ra, D Ra-5532-403(79)/05, WP-6886, Nota nr 21/2012)
Dane ewidencyjne TW ps. „U-1" *vel* „Wąkop" (AIPN Ra, D Ra-5532-407(77)/05,WP-6886, Nota nr 19/2012)
Dane ewidencyjne TW ps. „Wiktor" (AIPN Ra, D Ra-5532-403(88)/05, WP-6886, Nota nr 6/2013)
Dane ewidencyjne TW ps. „Wuj" (AIPN Ra, D Ra-5532-403(78)/05, WP-6886, Nota nr 20/2012)
Dane ewidencyjne TW ps. „Zamek" (AIPN Ra, D Ra-5532-403(79)/05, WP-6886, Nota nr 21/2012)
Dane ewidencyjne TW ps. „Zośka" (AIPN Ra, D Ra-5532-407(77)/05, WP-6886, Nota nr 19/2012)
Dane ewidencyjne TW ps. Karol", „Andrzej", „Cesarz", „Motyl", Zbyszek" (AIPN Ra, D Ra-5532--403(78)/05, WP-6886, Nota nr 20/2012)

Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej Oddział w Katowicach
Rozliczenie z funduszu „O" (AIPN Ka, 056/40)
Teczka personalna TW ps. „XX" (AIPN Ka, 0038/1402)

Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej Oddział w Krakowie
Teczka personalna TW ps. „Przemysław" (AIPN Kr, 309/205)

Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej Oddział w Lublinie
Akta KW MO/WUSW
Teczka personalna funkcjonariusza
Teczka personalna Sławomira Bogusiewicza (AIPN Lu, 028/2112)
Teczki personalne tajnych współpracowników
Teczka personalna TW „Czarek" (AIPN Lu, 00414/58)
Teczka personalna TW „Daniel" (AIPN Lu, 00414/119)

Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej Oddział w Łodzi
Akta KW MO/WUSW
Teczka personalna funkcjonariusza
Teczka personalna Aleksandra Chorążego (AIPN Łd, 0104/207)
Teczki personalne tajnych współpracowników
Teczka personalna TW ps. „Adam" (AIPN Łd, 0031/82)
Teczka personalna TW ps. „Brzozowski" (AIPN Łd, 0031/798)

Teczka personalna TW ps. „Helena” (AIPN Łd, 0031/195)
Teczka personalna TW ps. „Jonathan” (AIPN Łd, 0059/313/J/D)
Teczka personalna TW ps. „Kazimierz” (AIPN Łd, 0031/211/CD)
Teczka personalna TW ps. „Kazio” (AIPN Łd, 0031/224)
Teczka personalna TW ps. „Oktawian” (AIPN Łd, 0031/40)
Teczka personalna TW ps. „Wiktor” (AIPN Łd, 0031/315)

Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej Oddział w Poznaniu

Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej Oddział w Rzeszowie
Teczka personalna Stanisława Sikorskiego (AIPN Rz, 00360/1)

Archiwum Jasnogórskie
Kronika Warszawskiej Pielgrzymki Pieszej (AJG, 2601, 3463, 360)
Rejestr Kompanii na Jasną Górę, 7 IX 1865 r. (AJG, 359)
Rejestr Kompanii na Jasną Górę (AJG, 360)
Królik Melchior, *Ze wspomnień pielgrzymkowego przewodnika*, „Jasna Góra. Miesięcznik Sanktuarium Matki Bożej Jasnogórskiej” 1998, R. XVI, nr 11 (181)

Archiwum Ojców Paulinów w Warszawie
Kronika Warszawskiej Pielgrzymki Pieszej (AP, 54–62, 64–86, 87/1–3, 88, 89, 90/1–2, 92, 311)

Archiwum Zespołu Oratorium w Radomiu
Kronika Zespołu Oratorium, t. 1–8 (1976–1985)

Instytut Pamięci Narodowej – Oddziałowa Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Warszawie
Akta prokuratorskie dotyczące Tadeusza Grunwalda, IPN – OKŚZpNP, S 17/06/Zk/IV
Akta prokuratorskie dotyczące Tadeusza Płatka, IPN – OKŚZpNP, V Ds. 68/94
Akta prokuratorskie dotyczące Zbigniewa Pypcia, IPN – OKŚZpNP, S 17/06/Zk/IV
Akta prokuratorskie dotyczące Władysława Segeta, IPN – OKŚZpNP, S 17/06/Zk/IV
Akta prokuratorskie dotyczące Mariana Szydłowskiego, IPN – OKŚZpNP w Warszawie, S 17/06/Zk/IV
Akta prokuratorskie dotyczące Krzysztofa Śmieszka, IPN – KŚZpNP w Warszawie, S 17/06/Zk/IV
Akta prokuratorskie dotyczące Jana Świerczyńskiego, IPN – OKŚZpNP w Warszawie, S 17/06/Zk/IV

Akta prokuratorskie dotyczące funkcjonariuszy SB zaangażowanych w działania dezintegracyjne wobec WPP i RPP (IPN – OKŚZpNP w Warszawie, S 17/06/Zk/IV)
Wiesław Białogoński
Protokół przesłuchania świadka, 31 V 2010 r.
Jerzy Drogosiewicz
Protokół przesłuchania podejrzanego, 16 IX 2009 r.
Protokół przesłuchania podejrzanego, 16 X 2009 r.
Postanowienie o poręczeniu majątkowym, 16 IX 2009 r.

Zażalenie na postanowienie o poręczeniu majątkowym i zakazie opuszczania kraju, 17 IX 2009 r.
Postanowienie Sądu Rejonowego Warszawa-Śródmieście o uchyleniu postanowienia z 16 IX 2009 r. o poręczeniu majątkowym i zakazie opuszczania kraju, 16 X 2009 r.
Postanowienie o przedstawieniu zarzutów, 7 VII 2009 r.
Uzasadnienie postanowienia o przedstawieniu zarzutów, 23 IX 2009 r.
Postanowienie o umorzeniu śledztwa, 27 II 2012 r.
Wniosek o wyznaczenie obrońców z urzędu, 30 XI 2009 r.
Postanowienie o powołaniu biegłych lekarzy psychiatrów, 2 XII 2009 r.
Opinia sądowo-psychiatryczna, 8 III 2010 r.

Wiesław Skrzypek

Protokół przesłuchania podejrzanego, 16 X 2009 r.
Protokół przesłuchania podejrzanego, 5 XI 2009 r.
Protokół przyjęcia poręczenia majątkowego, 5 XI 2009 r.
Postanowienie o poręczeniu majątkowym, 16 XII 2009 r.
Postanowienie o powołaniu biegłych lekarzy psychiatrów, 2 XII 2009 r.
Opinia sądowo-psychiatryczna, 18 XII 2009 r.
Postanowienie o przedstawieniu zarzutów, 23 IX 2009 r.
Uzasadnienie przedstawienia zarzutów, 28 X 2009 r.
Postanowienie o uchyleniu środków zapobiegawczych, 1 VI 2010 r.
Postanowienie o umorzeniu śledztwa, 27 II 2012 r.

Jan Turczynowski

Protokół przesłuchania podejrzanego Jana Turczynowskiego, 19 IV 2010 r.
Postanowienie o przedstawieniu zarzutów, 29 III 2010 r.
Postanowienie o poręczeniu majątkowym, 19 IV 2010 r.
Protokół przyjęcia poręczenia majątkowego, 22 VI 2010 r.
Postanowienie o uchyleniu środków zapobiegawczych, 8 X 2010 r.
Postanowienie o umorzeniu śledztwa, 27 II 2012 r.

Informacja o działalności komórek „D" pionu IV byłej Służby Bezpieczeństwa (IPN – OKŚZpNP w Warszawie, S 46/11/Zk)

2. Źródła wywołane

Relacje ustne

Relacja Ireny Gutkowskiej, 11 IV 2010 r.
Relacja ks. Adama Maja, 6 VI 2011 r.
Relacja ks. Mirosława Praska, 25 X 2012 r.
Relacja ks. Jana Niziołka, 15 V 2011 r.
Relacja ks. Czesława Sadłowskiego, 20 X 2012 r.
Relacja Janiny Śmigielskiej, 10 X 2012 r.

Relacje pisemne

Relacja Janusza Bieleckiego dotycząca pielgrzymki gowarczowskiej, 7 X 2012 r.
Relacja Tadeusza Dratwy dotycząca pielgrzymki tomaszowskiej, 29 XI 2012 r., rkps
Relacja ks. Jana Filewicza dotycząca pielgrzymki białostockiej, 3 X 2012 r., mps

Relacja Piotra Kozakiewicza dotycząca pielgrzymki radomskiej, 1982 r., mps
Relacja ks. Hieronima Mojżuka dotycząca pielgrzymki łomżyńskiej, 22 XI 2012 r., mps

3. Czasopisma

„Rocznik Diecezji Radomskiej" (2007)
„Rocznik Diecezji Sandomierskiej" (1976, 1982)
„Rocznik Diecezji Sandomiersko-Radomskiej 1989"

4. Źródła opublikowane

„Biblia" Służby Bezpieczeństwa: Instrukcja 006/70, wstęp H. Głębocki, „Arcana" 2002, nr 4/5

Bisztyga M., *Wspomnienie z pielgrzymki jasnogórskiej 1983*, „Kronika Diecezji Sandomiersko-Radomskiej" (Sandomierz) 1984, nr 2

Człowiek. Kapłan. Przewodnik. Ksiądz Zdzisław Domagała, red. L. Domagała, Radom 2012

Dz.U. RP 1949, nr 49, poz. 369

Działania Departamentu IV, dot. operacyjnego zabezpieczenia 267 Pieszej Pielgrzymki z Warszawy do Częstochowy [w:] J. Widacki, *Czego nie powiedział generał Kiszczak. Z Janem Widackim rozmawia Wojciech Wróblewski*, Warszawa 1992

Informacja o działalności komórek „D" pionu IV byłej Służby Bezpieczeństwa, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2003, nr 1

Instrukcja nr 001/77 dyrektora Departamentu IV MSW w sprawie kategorii osób, na które powinny być prowadzone kwestionariusze ewidencyjne, oraz obiektów i zagadnień, na które powinny być prowadzone sprawy obiektowe. Warszawa, 15 III 1977, oprac. A. Dziurok [w:] *Metody pracy operacyjnej aparatu bezpieczeństwa wobec kościołów i związków wyznaniowych 1945–1989*, wstęp, wybór i red. A. Dziurok, Warszawa 2004

Instrukcja nr 04/55 o zasadach pracy z agenturą w organach bezpieczeństwa publicznego PRL [w:] *Instrukcje pracy operacyjnej aparatu bezpieczeństwa 1945–1989*, oprac. T. Ruzikowski, Warszawa 2004

Instrukcja nr 012/53 o pracy aparatu bezpieczeństwa z siecią agenturalną [w:] *Instrukcje pracy operacyjnej aparatu bezpieczeństwa 1945–1989*, oprac. T. Ruzikowski, Warszawa 2004

Instrukcja o pracy operacyjnej Służby Bezpieczeństwa resortu spraw wewnętrznych [z 1 II 1970 r.] [w:] *Instrukcje pracy operacyjnej aparatu bezpieczeństwa 1945–1989*, oprac. T. Ruzikowski, Warszawa 2004

Instrukcja o pracy operacyjnej Służby Bezpieczeństwa resortu spraw wewnętrznych (Załącznik do Zarządzenia nr 006/70 Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 1 II 1970 r.) [w:] *Instrukcje pracy operacyjnej aparatu bezpieczeństwa 1945–1989*, oprac. T. Ruzikowski, Warszawa 2004

Instrukcje pracy operacyjnej aparatu bezpieczeństwa 1945–1989, oprac. T. Ruzikowski, Warszawa 2004

Katalog Archidiecezji Warszawskiej. Zawierający spis duchowieństwa i parafii 1981, Warszawa 1981

Mały Rocznik Statystyczny GUS w Radomiu z lat 1976–1994, Radom 1994

Materski E., *O pielgrzymowaniu*, „Kronika Diecezji Sandomiersko-Radomskiej" (Sandomierz) 1985, nr 38

Metody pracy operacyjnej aparatu bezpieczeństwa wobec kościołów i związków wyznaniowych 1945–1989, wybór, wstęp i red. A. Dziurok, Warszawa 2004

Plan działań dezintegracyjnych samodzielnej grupy „D" Departamentu IV MSW na lata 1976−1977 [w:] J. Widacki, *Czego nie powiedział generał Kiszczak. Z Janem Widackim rozmawia Wojciech Wróblewski*, Warszawa 1992

Plan działań dezintegracyjnych Wydziału VI Departamentu IV MSW na lata 1978/79 dotyczący operacyjnego zabezpieczenia 267. Pieszej Pielgrzymki z Warszawy do Częstochowy [w:] J. Widacki, *Czego nie powiedział generał Kiszczak. Z Janem Widackim rozmawia Wojciech Wróblewski*, Warszawa 1992

Ruch pielgrzymkowy na Jasną Górę 1945–1989. Wybór dokumentów, wstęp i red. ks. W.P. Wlaźlak, A. Sznajder, oprac. ks. W.P. Wlaźlak, A. Sznajder, A. Brzezina, A. Maślikowski, Katowice 2009

Siczek S., *Refleksje z pieszej pielgrzymki na Jasną Górę*, „Kronika Diecezji Sandomiersko-Radomskiej" 1985, nr 1, nr 4

Solidarność Ziemia Radomska w dokumentach 1980–1989, wybór, wstęp i oprac. M. Wierzbicki, Lublin 2010

Zamiatała D., *Instrukcje Ministerstwa Bezpieczeństwa Publicznego z 5 i 18 sierpnia 1949 roku w sprawie egzekwowania dekretów rządowych*, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne" 2002, nr 78

II. OPRACOWANIA

25 lat Pieszej Pielgrzymki Ziemi Sandomierskiej na Jasną Górę 1984−2008, red. S. Dul, Sandomierz 2008

Aparat bezpieczeństwa w Polsce. Kadra kierownicza, t. 3: *1975−1990*, red. P. Piotrowski, Warszawa 2008

Aparat represji wobec Kościoła w latach 1944−1956. Terytorium obecnej diecezji sandomierskiej, red. M. Krzysztofiński, ks. J. Marecki, ks. B. Stanaszek, Kraków 2012

Banaś K., *Komunistyczny aparat bezpieczeństwa wobec pielgrzymek stanowych do Piekar Śląskich (1947−1989)*, Katowice 2013

Brenda W., *Pierwsze lata Kościoła katolickiego w powiecie piskim na tle sytuacji społeczno-wyznaniowej po II wojnie światowej* [w:] *Wczoraj i dziś. Z dziejów Kościoła rzymskokatolickiego w Polsce północno-wschodniej*, red. W. Brenda, A. Pyżewska, K. Sychowicz, Białystok 2014

Busse K., *„Oddajcie nam Matkę Bożą…". Działania dezintegracyjne aparatu bezpieczeństwa wobec sanktuarium w Starej Błotnicy w świetle dokumentów SB*, „Pamięć i Sprawiedliwość" 2017, nr 1 (29)

Cichor D., Jadczyk J., *Z dziejów Warszawskiej Pielgrzymki Pieszej na Jasną Górę w Częstochowie (1711−2011)*, „Rocznik Muzeum Częstochowskiego" 2011

Dominiczak H., *Organy bezpieczeństwa PRL w walce z Kościołem katolickim 1944−1990. W świetle dokumentów MSW*, Warszawa 2000

Drabik R., *Marian Mozgawa* [w:] *Powiatowy Urząd Bezpieczeństwa Publicznego w Kraśniku w latach 1944–1956*, red. J. Romanek, Lublin 2011

Dudek A., *Reglamentowana rewolucja. Rozkład dyktatury komunistycznej w Polsce 1988–1990*, Kraków 2004

Dudek A., Gryz R., *Komuniści i Kościół w Polsce (1945−1989)*, Kraków 2003

Fedorowski F., *Represje Powiatowego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego w Sandomierzu wobec Kościoła rzymsko-katolickiego w latach 1944−1956*, „Studia Sandomierskie" 2019, t. 19, nr 1

Golimont A., *Generałowie bezpieki*, Warszawa 1992

Grajewski A., *Kompleks Judasza. Kościół zraniony. Chrześcijanie w Europie Środkowo-Wschodniej między oporem a kolaboracją*, Poznań 1999

Gryz R., *Między liberalizacją a dezintegracją. Stosunki państwo–Kościół w latach siedemdziesiątych* [w:] *Stosunki państwo–Kościół w Polsce 1944–2010. Studia i materiały*, red. R. Łatka, Kraków 2013

Jabłoński Z.S., *Jasna Góra na przełomie epok 1978−1989* [w:] *Częstochowa. Dzieje miasta i klasztoru jasnogórskiego*, t. 4: *Dzieje miasta i klasztoru po 1945 roku*, red. K. Kersten, Częstochowa 2007

Jabłoński Z.S., *Jasna Góra w czasie i przestrzeni. Jasna Góra na przełomie epok 1978−1998* [w:] *Jasna Góra w dwudziestoleciu pontyfikatu Jana Pawła II*, red. Z.S. Jabłoński, Częstochowa 1999

Jabłoński Z.S., *Misterium Jasnej Góry w życiu i posłudze bł. Jana Pawła II* [w:] *W blasku błogosławionego Jana Pawła II. Jubileusz 300-lecia Warszawskiej Pielgrzymki Pieszej na Jasną Górę. Ogólnopolskie Sympozjum Mariologiczno-Maryjne, Jasna Góra 13 Maja 2011 r.*, słowo wstępne I. Matuszewski, red. Z.S. Jabłoński, Częstochowa 2011

Jabłoński Z.S., *Pielgrzymowanie na Jasną Górę w czasie i przestrzeni. Wybór rozpraw i artykułów*, Częstochowa 2000

Jabłoński Z.S., *Wielowymiarowość pielgrzymki* [w:] *W blasku błogosławionego Jana Pawła II. Jubileusz 300-lecia Warszawskiej Pielgrzymki Pieszej na Jasną Górę. Ogólnopolskie Sympozjum Mariologiczno-Maryjne, Jasna Góra, 13 maja 2011 r.*, słowo wstępne I. Matuszewski, red. Z.S. Jabłoński, Częstochowa 2011

Jaśkiewicz P., Turzyński P., Osiej D., *W drodze do Matki. 25 lat Pielgrzymki Radomskiej*, Radom 2004

Klocek M., *Prześladowanie duchowieństwa katolickiego w Końskich w latach 1939−1989*, Końskie 2013

Kościół katolicki w czasach komunistycznej dyktatury. Między bohaterstwem a agenturą. Studia i materiały, t. 3, red. M. Lasota, J. Szczepaniak, Kraków 2010

Kowalik S., *Konflikt wyznaniowy w Wierzbicy. Niezależna parafia w polityce władz PRL (1962−1977)*, Lublin 2012

Królikowski J., *Generałowie i admirałowie Wojska Polskiego 1943–1990*, t. 2: *I–M*, Toruń 2010

Lasota M., *O raporcie sejmowej komisji poświęconej Samodzielnej Grupie „D" w MSW*, „Biuletyn Instytutu Pamięci Narodowej" 2003, nr 1

Ludzie bezpieki w walce z Narodem i Kościołem. Służba Bezpieczeństwa w Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej w latach 1944−1978 – Centrala, oprac. M. Piotrowski, Lublin 2000

Łukaszuk D., *Sprawozdanie z 260 Warszawskiej Pielgrzymki na Jasną Górę: grupa 14 – Podlaska*, „Studia Claromontana" 2010, nr 28

Mardyła P., *Duszpasterstwo w czasach stalinowskich. Władze komunistyczne wobec działalności duszpasterskiej Kościoła rzymskokatolickiego w archidiecezji krakowskiej w latach 1945–1956*, Kraków 2009

Marek Ł., *„Kler to nasz wróg". Polityka władz państwowych wobec Kościoła katolickiego na terenie województwa katowickiego w latach 1956−1970*, Katowice 2009

Mołdawa T., *Ludzie władzy 1944–1991*, Warszawa 1991

Morgan D., *Konflikt pamięci. Narracje radomskiego czerwca 1976*, Warszawa 2004

Musiał F., *„Kupczenie uczuciami". Metody werbunku duchownych w pierwszej dekadzie PRL-u* [w:] *W służbie komuny*, red. F. Musiał, J. Szarek, Kraków 2008

Musiał F., *Podręcznik bezpieki. Teoria pracy operacyjnej w świetle wydawnictw resortowych Ministerstwa Spraw Wewnętrznych PRL*, Kraków 2007

Okiem 20-latka Praskiej Pielgrzymki Pieszej, wstęp J. Buchajewicz, red. A. Rogalski, Izabelin−Mościska 2003

Owsińska K., *Wybrane aspekty rozwoju gospodarczego i przestrzennego województwa radomskiego w latach 1975−1995* [w:] *Województwo radomskie 1975−1995*, red. P.A. Tusiński, Radom 1995

Pacholski S., *Panorama dziejów Warszawskiej Pielgrzymki Pieszej* [w:] *W blasku błogosławionego Jana Pawła II. Jubileusz 300-lecia Warszawskiej Pielgrzymki Pieszej na Jasną Górę. Ogólnopolskie Sympozjum Mariologiczno-Maryjne, Jasna Góra, 13 maja 2011 r.*, słowo wstępne I. Matuszewski, red. Z.S. Jabłoński, Częstochowa 2011

Peterman R., *Proces brakowania i niszczenia akt organów bezpieczeństwa państwa w latach 1954–1990 na przykładzie województwa łódzkiego* [w:] *Wokół teczek bezpieki – zagadnienia metodologiczno-źródłoznawcze*, red. F. Musiał, Kraków 2006

Piotrowski P., *Struktury Służby Bezpieczeństwa MSW 1975−1990*, „Pamięć i Sprawiedliwość" 2003, nr 1 (3)

Przewodnik po pieszych pielgrzymkach na Jasną Górę, red. Z. Kras, J. Gąsawska, Tarnów 2000

Raport Rokity, Sprawozdanie Sejmowej Komisji Nadzwyczajnej do Zbadania działalności MSW, wstęp J. Rokita, posł. A. Dudek, Kraków 2005

Rastawicka A., *Sługa Boży Stefan kardynał Wyszyński a Piesza Pielgrzymka Warszawska* [w:] *W blasku błogosławionego Jana Pawła II. Jubileusz 300-lecia Warszawskiej Pielgrzymki Pieszej na Jasną Górę. Ogólnopolskie Sympozjum Mariologiczno-Maryjne, Jasna Góra, 13 maja 2011 r.*, słowo wstępne I. Matuszewski, red. Z.S. Jabłoński, Częstochowa 2011

Represje wobec Kościoła w krajach bloku wschodniego. Komuniści wobec religii po 1944 r., red. ks. J. Marecki, Kraków 2011

Rożej S.J., *Warszawska nielegalna Pielgrzymka Piesza na Jasną Górę w 1963 r.*, „Studia Claromontana" 2010, nr 28

Ruzikowski T., *Tajni współpracownicy pionów operacyjnych aparatu bezpieczeństwa 1950−1984*, „Pamięć i Sprawiedliwość" 2003, nr 1 (3)

Ryszka C., *Idzie wierna Warszawa. 300 lat Warszawskiej Pielgrzymki Pieszej*, Jasna Góra–Częstochowa−Warszawa 2010

Sasanka P., *Czerwiec 1976. Geneza – przebieg − konsekwencje*, Warszawa 2006

Skibiński P., *Infiltracja komunistycznych służb specjalnych w polskim Kościele – co już wiemy? Informacja na temat stanu badań*, „Teologia Polityczna" 2003/2004, nr 1

Sobieraj A., *Radomska droga do wolności 1980−1984*, Radom 2008

Stanaszek B., *Diecezja sandomierska w powojennej rzeczywistości politycznej w latach 1945−1967*, t. 1: *Próba dezintegracji duchowieństwa*, Sandomierz 2006

Stanaszek B., *Diecezja sandomierska w powojennej rzeczywistości politycznej w latach 1945−1967*, t. 2: *Duszpasterstwo i laicyzacja życia społecznego*, Sandomierz 2006

Stanaszek B., *Działania aparatu bezpieczeństwa wobec Kurii diecezjalnej i seminarium duchownego w Sandomierzu w latach 1944–1956* [w:] *Aparat represji wobec Kościoła w latach 1944–1956. Terytorium obecnej diecezji sandomierskiej*, red. M. Krzysztofiński, ks. J. Marecki, ks. B. Stanaszek, Kraków 2012

Stanaszek B., *Księża diecezji sandomierskiej więzieni przez władze komunistyczne po II wojnie światowej*, Rzeszów 2008

Szczepaniak J., *Jak werbowano tajnych współpracowników (informatorów, agentów) spośród duchowieństwa* [w:] *Kościół katolicki w czasach komunistycznej dyktatury. Między bohaterstwem a agenturą. Studia i materiały*, t. 3, red. J. Szczepaniak, M. Lasota, Kraków 2010

„Tak" Chrystusowi, „tak" Kościołowi, „L'Osservatore Romano" 1997, wyd. polskie 18 (numer specjalny)

Terlecki R., *Miecz i tarcza komunizmu. Historia aparatu bezpieczeństwa w Polsce 1944−1990*, Kraków 2013

Tutaj zawsze byliśmy wolni, Jan Paweł II na ziemi polskiej, red. S. Dziwisz i in., Rzym 1979

Twarze bezpieki w Polsce południowo-wschodniej 1944−1990. Obsada stanowisk kierowniczych Urzędu Bezpieczeństwa i Służby Bezpieczeństwa. Informator personalny, red. J. Izdebski, K. Kaczmarski, M. Krzysztofiński, Rzeszów 2007

Twarze radomskiej bezpieki, oprac. A. Kutkowski, M. Śladecka, M. Krzysztofik, Lublin 2008

Tylec P., *Inwigilacja Kościoła rzymskokatolickiego w świetle meldunków operacyjnych Wydziału IV Komendy Wojewódzkiej MO w Tarnobrzegu z 1980 r.*, „Studia Sandomierskie" 2009, t. 16, z. 1–2

Tylec P., *Władze komunistyczne wobec Kościoła katolickiego w dekanacie Janów Lubelski w latach 1944–1981*, Kraków 2015, mps w Bibliotece UPJP2 w Krakowie

W blasku błogosławionego Jana Pawła II. Jubileusz 300-lecia Warszawskiej Pieszej Pielgrzymki. Ogólnopolskie Sympozjum Mariologiczno-Maryjne, słowo wstępne I. Matuszewski, red. Z.S. Jabłoński, Częstochowa 2011

Węska A., *Lubelska Pielgrzymka Piesza na Jasną Górę. Informator – przewodnik*, Lublin 1998

Wierzbicki M., *NSZZ „Solidarność" Ziemia Radomska* [w:] *NSZZ „Solidarność" 1980−1989*, red. Ł. Kamiński, G. Waligóra, t. 5: *Polska środkowo-wschodnia*, Warszawa 2010

Województwo radomskie 1975−1995, red. P.A. Tusiński, Radom 1995

Zając E., *TEOK, TEOB, TEOP, czyli inwigilacja permanentna* [w:] *Teczka Ewidencji Operacyjnej na Księdza. Teoria i praktyka pracy operacyjnej SB*, red. R. Dyrcz, J. Laska, J. Raźny, E. Zając, Kraków 2009

Żaryn J., *Dzieje Kościoła katolickiego w Polsce (1945−1989)*, Warszawa 2003

Żaryn J., *Ruch pielgrzymkowy na Jasną Górę (1956–1978)* [w:] *Częstochowa. Dzieje miasta i klasztoru jasnogórskiego*, t. 4: *Dzieje miasta i klasztoru po 1945 roku*, red. K. Kersten, Częstochowa 2007

III. MATERIAŁY INTERNETOWE

https://katalog.bip.ipn.gov.pl/informacje/993?katalog=4, dostęp 14 II 2018 r.

https://katalog.bip.ipn.gov.pl/informacje/1029?katalog=5, dostęp14 II 2018 r.

https://katalog.bip.ipn.gov.pl/informacje/1156?katalog=4, dostęp 14 II 2018 r.

https://katalog.bip.ipn.gov.pl/informacje/38524, dostęp 16 II 2018 r.

https://katalog.bip.ipn.gov.pl/informacje/41640, dostęp 16 II 2018 r.

https://katalog.bip.ipn.gov.pl/informacje/88312?katalog=5, dostęp 16 II 2018 r.

https://katalog.bip.ipn.gov.pl/informacje/95033, dostęp 16 II 2018 r.

https://katalog.bip.ipn.gov.pl/informacje/97549, dostęp 16 II 2018 r.

https://katalog.bip.ipn.gov.pl/informacje/97868, dostęp 16 II 2018 r.

Rys historyczny: http://www.google.com/search?client=safari&rls=en&q=piesza+pielgrzymka+białostocka+na+jasną+górę&ie=UT−8&oe=UTF−8, dostęp 19 VII 2013 r.

Rys historyczny: http://www.google.com/search?client=safari&rls=en&q=piesza+pielgrzymka+lubelska&ie=UTF−8&oe =UTF−8, dostęp 19 VII 2013 r.

Rys historyczny: http://www.google.com/search?client=safari&rls=en&q=praska+pielgrzymka+piesza&ie=UTF−8&oe=UTF−8, dostęp 19 VII 2013 r.

Rys historyczny: http://www.google.com/search?client=safari&rls=en&q=piesza+pielgrzymka+podlaska&ie=UTF−8&oe=UTF−8, dostęp 19 VII 2013 r.

Rys historyczny: http://www.google.com/search?client=safari&rls=en&q=warszawska+akademicka+pielgrzymka+diecezjalna&ie=UTF−8&oe= UTF−8, dostęp 19 VII 2013 r.

Rys historyczny: http://www.google.com/search?client=safari&rls=en&q=Warszawska+Pielgrzymka+Piesza&ie=UTF−8&oe=UTF−8, dostęp 20 VII 2013 r.

INDEKS OSÓB

„2L” TW 53, 97, 115, 357, 360, 374

„A-13” TW 95, 356, 360
„A-6” TW 95, 356, 360, 374
Abramek Rufin 194, 276
„Adam” TW (1) 95, 111, 356, 360, 374
„Adam” TW (2) 147, 360, 374, 375
Adamczuk Henryk 276
Adamczyk Jan 207
Adamczyk Sławomir 120, 276
Adamczyk Z. 207
Adamiuk Antoni 276
Adamowicz Leszek 324
Adamowicz Stanisław 207
Adamski Edward 276
Adamski Krzysztof 324
Akińcza Antoni 276
„Albert” TW 50, 96, 137, 356, 360, 375
„Aleksander” TW 99, 358, 360, 375
Aleksandrowicz Grzegorz 276
Aleksiewicz Tomasz 276
„Alfa” TW 99, 358, 360, 375
„Alicja” TW 360, 375, 376
Alter Bernard 276
Ambrożek-Wicińska Beata 139, 151
Ambroży, o. 276
Anders Władysław 41
Andruszczak Józef 276
Andrzej, ks. 161
„Andrzej” TW (1) 95, 98, 116, 157, 356–358, 360, 376
„Andrzej” TW (2) 360, 376
Andrzejczyk Stanisław 207
Andrzejewski Jerzy 58
Andrzejewski Ryszard 276
Andrzejewski Witold 135, 137, 138, 150, 155, 161, 162, 171, 189, 191, 277
Aniołek Józef 30, 32–34, 36, 40, 48, 56–59, 137, 232, 251, 376, 390, 400, 407, 410
Anna, s. 324
„Anna” KO 98, 358, 360, 376
Antoni, kl. 277
„Antoni” TW (1) 95, 356, 360, 376
„Antoni” TW (2) 99, 358, 359, 361, 376
„Antoni” TW (3) 122
„Antoni I” TW 99, 359, 361, 376
„Antoni II” TW 99, 358, 361, 376
Antonowicz Marcin 190
Arasimowicz Władysława 324
Arbaszewski Bogdan 276
„Ares” TW 95, 191, 356, 361, 376
Arseniuk Andrzej 140, 151
„Artos” TW 96, 356, 361, 377
„Artur” TW (1) 361, 377
„Artur” TW (2) 361, 377
„Artur” TW zob. Szydłowski Marian
„August” TW (1) 99, 358, 359, 361, 377
„August” TW (2) 111, 361, 377
Augustyniak Edward 168, 195, 207, 353

„B-5” TW 122
„B-7” TW 122
Babiński Jerzy 207
Baczyński Józef 185, 274
Badowicz Ryszard 382
Bajakowski Augustyn 277
Bajka, ks. prof. 277
Balcerej Zbigniew 207
Balicki Leon 277
Baliński Andrzej 143, 147, 165, 185, 207, 355

Bałys Wiesław 277
Banak Jerzy 277
Banasiak Hanna 324
Banaszak Józef 116, 158 165, 193, 207, 374
Banaszak Mieczysław 207
Banaś Kornelia 9, 13
Banaśkiewicz Jerzy 104, 120, 277, 378
Baran, szer. 207
Baran Andrzej 324
Baran Józef 324
Baran Kazimierz 324
Baran Witold 207
Barankiewicz Zygmunt 414
Baranowski G. 207, 376
Baranowski Stanisław 277
Baranowski Władysław 28, 374
Barański Józef 106
Barański Stefan 277
Barbara, s. 324
Barbarin Philippe 277
Barchański Emil Piotr 190
Barcz Adam 277
Bardies Lizia de 277
Bareja Czesław 207
Bareła Stefan 130, 131, 145, 152, 155, 277
Barski Krzysztof 277
Barski Lajos 277
Barszcz Mieczysław 324
„Bartek" TW 358, 361, 377
Bartkiewicz Ryszard 277
Bartnik Jerzy 207
Bartocha Włodzimierz 208
Bartosiewicz Wiesław 324
Bartoszcze Piotr 190
Bartyzel Zbigniew 208, 382, 401
Bary Roman 190
Bastrzyk Stanisław 278
Baśkiniewicz Zdzisław 324
Batorski Grzegorz 324
Bazarnik Jacek 278
Bazylewicz Tadeusz 278
Bączyński Józef 208, 274
Bąk Krzysztof 324
Bąk Mirosław 208
Bednarek Leokadia 208
Bednarski Jacek 278
Bednarski Tadeusz 278
Bednarz Jan 278
Bejze Bogdan 278
Bekiel Longin 278
Beksiński Jerzy 278
Bełkowska Maria 324
Benigna, s. 324
Berent Symplicjusz 194, 278
Bernard, br. 277
„Bernard" TW 96, 97, 197, 356, 357, 361, 377, 378
Bezubik Jerzy 278
Będziak Romuald Lesław 21, 41, 42, 145, 232, 251
Białecki Wawrzyniec 208, 381, 394
Białek Adam 278
Białogoński Wiesław 28, 30, 32–34, 36, 37–39, 41, 47, 48, 56–59, 91, 106, 112, 114, 119, 123, 129, 137, 143, 144, 148, 169, 196, 198, 200, 232, 251, 388, 404, 411
Biały Tadeusz 278
Biarsec Maria 324
Bichta Henryk 278
Biegała T. 208
Biel Józef 208
Bielaszewski Leszek 208, 390, 401, 412
Bielawski Leszek 208
Bielecki Janusz 61, 67, 71, 81, 258, 268, 278, 359
Bielecki Zygmunt 208
Bielenia Konstanty 208
Bieleń Czesław 278
Bielski Tadeusz 278
Bieniek 208
Bień Bożena 325
Bień Wincenty 124, 279
Bieńko Stanisław 279
Bieńko Stanisława 325
Bijata Mirosław 279
Blachnicki Franciszek 125, 135
Blewązka Roman 279
Bliżewski Władysław 325
Bloch Czesław 63, 130, 144, 161, 168, 172, 173, 279

Błachut Czesław 279
Błaszczak Leon 190
Błażejczyk Andrzej 279
Bobrowski Jerzy 279
Bochyński Ireneusz 279
Boczek Leon 30, 33, 34, 48, 49, 51–53, 56, 57, 104, 105, 116, 120, 132, 137, 143, 144, 146, 164, 169, 196–198, 233, 251, 354, 355, 378, 383, 385, 390, 392, 397, 398, 406, 408, 409, 413
Boczek Stanisław 61, 169, 208
Bogacki B. 208
„Bogdan" TW (1) 95, 356, 361, 378
„Bogdan" TW (2) 96, 356, 361, 378
Bogucki Franciszek 279
Bogucki Lucjan 279
Bogusiewicz Ewa 208
Bogusiewicz Sławomir 30, 33, 34, 36, 49, 51, 57, 58, 91, 92, 103, 113, 233, 251, 380, 404
„Boguś" TW 96, 356, 362, 378
Boguta Ryszard 325
Bojakowski Augustyn 279
Bojarski Ryszard 279
Bołoz Wojciech 279
Bołożuk Władysława 325
Bonat Henryk 208
Bondziul Piotr Paweł 325
Bonicalzi Sandro 279
Borkiewicz Stefan 49, 128, 134, 208
Borkowska Urszula 279
Borkowski Józef 208
Borowiecki Władysław 197, 279
Borowik Paweł 208
Borowski Karol 279
Borowski Kazimierz 208
Borowski Teofil 116, 209, 355, 389
Bortkiewicz Ryszard 280, 325
Boruc Edward 280
Boruc Sławomir 325
Borucka Hanna 140, 151
Borucki, ks. 280
Boryń Andrzej 209
Borzestowska Hanna 325
„Bosman" TW 98, 99, 358, 362, 379
Bożej Stefan 280
„Braciszek" TW 50, 96–98, 112, 115, 169, 356–358, 362, 379, 402
Brańczyk Romuald 280
Brenda Waldemar 190
Brendel Jarosław 173, 280
Brizard Philippe 280
Brociek Jan 408
Brodecki Marian 280
Bronek, o. 280
Brożyna Janina 392
Brud Czesław 280
Brzezicki Lech 185, 209, 383
Brzezina Augustyn 13
Brzeziński Janusz 185, 209, 403
„Brzoza", rezydent 42
Brzozowski Józef 280
Brzozowski Mieczysław 280
„Brzozowski" TW 362, 379
Brzyski Adam 280
Buchajewicz Józef 61, 66, 80, 142, 280
Buchalski J. 57–59
Budek Paweł 280
Bujalski Wojciech 325
Bujnowski Stanisław 194, 280
Bulik Bogumił 209
Burek Jerzy 280
Burek Mieczysław 209, 405
Burza Józef 280
Busse Krzysztof 147
Byskiniewicz Zdzisław 325
Bystrzejewski Jan 280
Byszkowski A. 209
Bytniewski Andrzej 209

Cabaj Bogdan 281
Caille Michel 281
Canuzzi Alberto 281
„Carmen" TW 111, 362, 379, 380
Ceberek Stefan 162, 163, 281
Cebulak Krzysztof 209
Cegiełkowski Zbigniew 209
Ceglińska Honorata 325
Celi Marian 325
Celi-Wiśniewska Lucyna 150, 151, 325

Celuch Wojciech 281
Cenor Piotr 325
Cep Jan 65, 281
Cerekwicki J. 209
Chaber Zbigniew 65, 281
Chaciński Jacek 281
Chaczek Jan 124
Chajduk, kierowca 209
Chałupka Leon 77, 78, 82, 152, 194, 195, 257, 274, 281, 325, 349
Chekiera St. 209
Chełstowski Kazimierz 281
Chlawa, ks. 281
Chlubek Hubert 155, 281
Chmielewska Krystyna 325
Chmielewski Edward 209
Chmielewski Franciszek 125
Chmielewski Marian 30, 49
Chmurzyński Waldemar 209
Chodór Paweł 281
Choinka Irena 137
Chojnacki Kazimierz 281
Cholewiński A. 281
Chomętowski Józef 46
Chomiuk Leszek 209
Chorąży Aleksander 78, 79, 100, 118, 134, 135, 143, 146, 147, 164, 165, 169, 185, 188, 189, 192, 193, 209, 274, 353, 354, 374, 401
Chrzanowski Józef 281
Chrzanowski Stanisław 116, 119, 209, 274, 325, 397, 404
Chrzanowski Wacław 325
Chrząszcz C. 193, 209, 355
Chrząszcz Jerzy 46
Chrząszcz M. 111, 209, 381, 407
Chudzik Leszek 326
Ciastoń Władysław 43
Cichocki Kamil 281
Cichor Dariusz 71, 77, 78, 258, 282, 359
Ciechanowicz Stanisław 282
Ciechomski Władysław 326
Cieloch Stanisław 209
Cieniuch Henryk 282
Cienkosz Jan 282
Ciepulkowska Teresa 326
Cieślak Zdzisław 210
Cieślik Paweł 168, 282
Cieślikiewicz, inspektor 210
Ciężkowski Jan 210
Ciok Lech 210, 273, 354, 406, 408, 413
Ciołkowski Henryk 282
Cisówna Katarzyna 282
Cukrowski Marian 282
Cyba Jerzy 210, 405
Cybulski Jan 282
Cybulski Stanisław 326
Cygan Paweł 282
Cyran Edmund 326
Cyran Grzegorz 326
Cyran Wiesław 326
Cywka Andrzej 394
Cywka Marek 386
Czajkowski, ks. 147
Czajkowski Antoni 106
Czajkowski J. 99, 210
Czajkowski Michał 282
Czapka Marian 210, 401
„Czarek" TW 95, 356, 362, 380
Czarnecka Maria 139, 151
Czarnecki Bogdan 326
Czarnecki Tadeusz 99, 148, 169, 185, 186, 189, 210, 274, 397
Czarnocki Waldemar 210, 377, 380
Czechowski B. 13, 117
Czekaj Jerzy 282
Czerwiński Bogusław Tomasz 140, 151
Czerwiński Leon 282
„Czesiek" TW 362, 380
„Czesław" (1) 96, 356, 362, 380
„Czesław" (2) 362, 380
Czuba Leszek 282
Czulak Antoni 282
Czuma Andrzej 171, 282
Czuma Hubert 39, 51–53, 55, 62, 104, 120, 132, 135, 146, 155, 157, 160, 161, 163–165, 167, 168, 169, 171, 189, 191, 282, 376
Czyż Tadeusz 283
Czyżewska S. 210

Ćmiel Henryk 283
Ćwiek Krzysztof 283

„D" TW 122
Dajczak Edward 283
Danecki Janusz 283
„Daniel" TW 97, 99, 357, 358, 362, 381
Danielewicz Jan 326
Daniluk Marian 283
„Danka" TW 99, 359, 362, 381
Dankowski Henryk 14, 27, 43–45, 109, 126
Danzi Gianni 283
„Dawid" TW 98, 357, 362, 381
Dąbkowski Tadeusz 374, 383, 414
Dąbrowska Maria 326
Dąbrowski Bronisław 78, 172, 283
Dąbrowski Edward 210, 274
Dąbrowski Henryk 326
Dąbrowski Ireneusz 210
Dąbrowski Jerzy, bp 127, 141
Dąbrowski Jerzy, kierowca 326
Dąbrowski Jerzy, ks. 283
Dąbrowski Sergiusz 165, 189, 197, 210, 273, 355
Dąbrowski Stanisław 326
Decyk Jan 283
Degórski Bazyli 283
„Dejzym" TW 99, 359, 362, 381
Derwisz Henryk 210
Derwisz Sergiusz 210
Dębiec 210
Dębska Joanna 399
Dłubak Grażyna 395
Długołęcki Piotr 283
Dmowski Roman 192, 352
Dobroński Adam 283
Dobrowolski Jerzy 41
Dobrowolski Marian 326
Dobrzański Henryk („Hubal") 193
Dobrzyńska Danuta 326
Dobrzyński Tomasz 326
Dodacki Wiesław 210
Dołbakowski Janusz 283
Dołęga Jan 210, 380
Dołża-Gronowska Jadwiga 326
Domagała Leszek 13, 118
Domagała Zdzisław 63, 64, 79, 103, 104, 108, 117, 118, 120, 128, 141, 142, 155, 163, 168, 172, 173, 192, 197, 283, 349, 364, 378, 383, 392, 395, 396, 413, 414
Domański, inspektor 210
Domański Jan 283
Domański Jerzy 283
Domański Józef 63, 283
Domański Wacław 210
Domaradzki Franciszek Dominik 284
Dominiczak Henryk 13, 126
Drabik Rafał 45
Drabikowski Marek 211
Drabikowski Zbigniew 211
Dratek Włodzimierz 284, 385
Dratwa Tadeusz 71, 81, 136, 148, 258, 268, 284, 323, 345, 359
Drewniak Janusz 385
Drogosiewicz Jerzy 31, 34, 37, 39–41, 48–50, 52, 54, 57, 59, 61, 77, 112, 114, 115, 118, 122, 132, 137, 138, 144–146, 149, 150, 175, 189, 198, 234, 251, 354, 375, 380, 384, 385, 390, 396, 400, 402, 403, 405–407, 409, 411–415
Drozdek Mirosław 284
Drozdowski Stanisław 326
Dróżdż Janusz 140, 151
Dubel Jerzy 211
Dubel Wojciech 389
Dubielis Włodzimierz 21, 42
Ducher Bogusław 211
Duda Józef 403
Duda Marian 284
Duda Władysław 284
Dudek Antoni 13, 41, 148
Dudek Franciszek 142, 284
Duk Czesław 284
Dul Sylwester 79
Durka Ryszard 191, 211, 377, 380, 407
Dusza, inspektor 211
Dybalski, kl. 284
Dychała Jerzy 29, 31–34, 36, 48, 50, 53, 54, 56–58, 61, 80, 91, 100, 113, 115–117, 142, 143, 169, 175, 185, 186, 189, 234, 251,

274, 355, 375, 379, 384, 386, 394, 396, 412
Dygas J. 409
Dyrcz Rafał 46
Dziadczyk Henryk 284
Dziadowicz Józef 410
„Dzidek" TW 97, 357, 362, 381
Dziduch Józef 64, 284
Dziedzic Jarosław 284
Dziedzic Leszek 31–34, 37, 40, 50, 57, 59, 91, 113, 137, 234, 251, 375, 376, 388, 394, 397, 400, 408, 410
Dziewit Henryk 327
Dziewulski Marek 211
Dzięga Andrzej 326
Dzięga Jan 284
Dzięgiel-Wołynowicz Tadeusz 161, 168, 197, 284
Dziok Stanisław 211
Dziuba Stanisław 284
Dziurok Adam 13
Dziwisz Stanisław 76

Efrema, s. 327
Eisler Jerzy 40
„EKG" TW 96, 104, 119, 356, 362, 381, 399
„Eleg" TW 96, 115, 356, 362, 382, 402
„Ergo" TW 96, 356, 362
Ermusz Krystyna 327
Erwin, bp 284
„Eryk" TW (1) 95, 356, 362, 382
„Eryk" TW (2) 99, 359, 362, 382
Euzebiusz, o. 162
„Ewa" TW (1) 99, 358, 363, 382
„Ewa" TW (2) 99, 358, 363, 382
„Ewa" TW (3) 98, 357, 363, 382

Falczyński Zygmunt Stanisław 284
Fałdrowicz Jerzy 196
„Fałszywy" TW 98, 163, 357, 363, 382
Farner Jerzy 197
Faryniak Ryszard 150
Fedorowicz Jacek 197
Fedorowicz Piotr 284
Fedorowicz Tadeusz 285
Fedoruk Tadeusz 211
Fel Stanisław 285
Feldman Michał 285
Fenicki Wiesław 145
Fidziński Stanisław 211
Fidziukiewicz Stanisław 211, 375, 386, 390, 397, 408, 411
Figarska Ewa 196
Figlewicz Jerzy 380
Fijał Andrzej 211
Filarski Adam 285
Filewicz Jan 61, 66, 71, 80, 258, 285, 323
„Filip" TW 99, 358, 363, 383
Filipczak Jan 144, 211
Filipowicz Roman 327
Filipowski Jacek 54, 392
Fislik Jan 327
Fit Leopold 285
Folejewski Feliks 39, 155, 159, 162, 163, 165, 285
Fortuna Jan 408
Franaszek Grzegorz 285
Frączek Anzelm 285
Frączek Ireneusz 211
Frączek Wiesław 285
Frąś Tadeusz 190
Fries H. 285
Froch Zenon 285
Fronczak Kazimierz 285
Froń Edward 198
Fruba Wiesław 100, 116, 165, 185, 189, 211, 274, 355
Fularski Zenon 104, 197, 211, 388, 389
Furman Leszek 151
Furmański Władysław 211

„G" KO 97, 115, 356, 363, 383
„G.M." KO 363, 383
„G.S." KO 52, 97, 98, 158, 192, 354, 357, 358, 363, 383, 402
„G.T." KO 96, 114, 137, 356, 363, 383, 384
„G.Z." TW 98, 358, 363, 384
„G-10" TW 95, 356, 363, 383
„G-13" TW 95, 356, 363, 383
„G-3" TW 95, 356, 363, 383

„G-5" TW 95, 96, 104, 356, 363, 383
Gach Edmund 327
Gadomski Julian 327
Galarski Stanisław 211
Galek Adam 285
Galek Czesław 64, 285
Gałan Józef 285, 378
Gałązka Waldemar 120
Gałązkiewicz Roch 211
Gałka Jerzy 327
Gałka Mirosław 327
Gankowski Henryk 327
Garbacz Jerzy 31, 50, 51, 235, 251, 380, 400, 412
Garbacz Roman 120
Garbarczyk Stanisław 212
Gashoci J. 212
Gawdzik Henryka 327
Gaweł Stanisław 285
Gawor W. 189, 212
Gawrońska Eugenia 139, 151
Gazda Henryk 285
Gąsawska Jolanta 71
Gąsior Jolanta 327
Gąszcz Henryk (TW „Heniek") 102, 103, 117, 118
Gębicka Maria 327
Gibała Wiesław 286
Giera Edward 212
Gierczak Jerzy 31, 33, 34, 37, 51, 56, 57, 59, 91, 92, 113, 212, 235, 251, 354, 379, 388, 397, 407, 408, 415
Gierek Leopold 392
Gik J. 212
Gil Zygmunt 286
Giriatowicz Jan 286
Gizan Ireneusz 286
Giziński Stefan 212
Glazer Jarosław 286
Glazer Wiktor 119, 120
Glemp Józef 82, 158, 167, 286
Glocki Tadeusz 327
Gładych Ludwik 140, 151
Głąb Wiesław 327
Głogowski Andrzej 286
Głos Andrzej 286
Głowacki Józef 21, 42
Głowacki Wacław 21, 42, 143, 235, 251, 354
Głuchowski Stanisław 327
Gmula Andrzej 403
Gnibos Manfred 286
Gniedziejko Kazimierz 286
Gogal Grzegorz 286
Goghi Cario 327
Gola Ryszard 212
Golimont Andrzej 111, 126
Golinoja Aleksandra 327
Goliński Aleksander 327
Goliński Mieczysław 328
Goliński Stefan 391
Golnisch Pascal 286
Golonka Jan 286
Gołaszewska Alicja 195, 196
Gołaszewska Blandyna 328
Gołąbek Ryszard 286
Gołębiowski Dariusz 328
Gołębiowski Piotr 63, 79, 105, 118, 120–123, 286, 374, 379, 391, 404
Gołębiowski Sylwester 46
Gołyński Andrzej 287
Gondek Zbigniew 56, 100, 169, 186, 212
Gonsalves Pedro Fernando 287
Gorgel, ks. 287
Gorgiel Bogdan 104, 212, 415
Gorgol Stanisław 287
Gorzelak, por. 212
Gorzkowski, kpt. 212
Gosk Jerzy 287
Goska Grzegorz 328
Góra Jan 192, 287
Górecki Julian 328
Górecki Sylwester 287
Górnic Teresa 328
Górny Grzegorz 13
Górzeński Józef 328
Grabarczyk Tomasz 212
Grabarek Kazimierz 46
Grabczak M. 212
Grabka Władysław 328
Grabkowski Andrzej 414

Grabowski Mirosław 212, 406
Grabowski Stefan 287
Grabowski Zbigniew 287
Grajewski Andrzej 111, 126
Gralak Lech 8, 14, 40, 46, 49, 51, 53, 61, 63, 64, 71, 78–82, 103, 106, 118, 122, 129, 130, 135, 138, 144, 145, 148–150, 155, 170, 172, 178, 180, 193, 195–198, 258, 268, 287, 323, 345, 359, 374, 375, 401, 405
Gregorczyk Leon 328
Grela Ireneusz 212
Grelecki, inspektor 212
Gręda Józef 328
Grochowska Jadwiga 328
Grochowski J., st. szer. 212
Grochowski Jan, ks. 287
Grocki Tadeusz 328
Grodecki Sławomir 287
Grodek Janusz 287
Grodzki Stanisław 328
Gromski M. 212
Gronkowski Franciszek 287
Grosman Piotr 151
Grubich Zbigniew 287
Grudniewski Stanisław 408
Grunwald Tadeusz 21, 42, 43, 94, 140, 145, 236, 251
Gruszczyński Tadeusz 212
Gruszka, szer. 212
Gruszka Janusz 212, 400
Gruszka Piotr 108, 124, 328
Gruszka Stanisław 287
Gruzd Maria 328
„Gryf" *vel* „Janek" TW 98, 357, 363, 384
Gryz Ryszard 145
„Grzegorz" TW (1) 54, 96–98, 356, 357, 363, 384
„Grzegorz" TW (2) 99, 358, 363, 384
„Grzegorz" TW (3) 122
Grzegórski Stanisław 123
Grzelak Andrzej 287
Grzelak Bronisław 251
Grzelczak Piotr 212
Grzeszczak Andrzej 328
Grzeszkowiak Jerzy 328
Grzęda Z. 212, 381
Grzyb Stefan 213
Grzybek Sławomir 213
Grzybek Stanisław 288
Grzybowski Ryszard 122
Grzywacz Wiesław 213
Gula Tadeusz 213
Gulbinowicz Henryk 155
Gunicławski Piotr 288
Gurzyński Wiesław 328
Gutkowska Irena 393
Gutowski Stanisław 288
Gutt Kazimiera 328
Guz Tadeusz 288
Gwiazda Andrzej 170
Gwioździk Krystian 288, 328

„H" KO 51, 115, 363, 385
„H.Ż." KO 96, 356, 363
Hajda Ryszard 288
Halemba Bernard 288
Halicki Ryszard 117, 213, 385
Halwa Ryszard 288
Harańczyk Marek 288
Harasimiak Grzegorz 329
Haraśny Henryk 213
Harenda Władysław 191, 213
Harnas, ks. 167, 288
Hauke-Ligowski Aleksander 288
Hawryluk Antoni 213
Hawryło Edward 100, 213, 273, 375, 382, 383, 385, 387, 393
Hejda Artur 288
Hekre R. 288
„Helena" TW 363, 385
„Heniek" TW 38, 49, 52, 95–97, 111, 114, 117, 356, 357, 364, 385
„Heniek" TW zob. Gąszcz Henryk
Hennelowa Józefa 288
„Henryk" TW zob. Krzosek Henryk
Herman H. 213
Hermaniuk Stanisław 213
Hernoga Józef 288
„Hippis" TW 99, 359, 364

Hirner Bertilla 329
Hodun Stanisław 80, 288
Honowska M. 152
Hopciaś Jerzy 288
Hrapek Henryk 213
Hrobak Andrzej 288
Hrynyszyn Stefan 63, 289
„Hubal" zob. Dobrzański Henryk
„Hubert" TW 56, 97–99, 116, 175, 184, 185, 189, 357–359, 364, 385, 386
Hurko Josif 62
Hynek Feliks 213

Ignatowicz Alfred 289
„Ikar" TW 99, 358, 364, 386
„Irys" TW 95, 157, 356, 364
Iwaszkiewicz Janusz 329
Izdebski Jakub 56
„Izydor" TW 99, 359, 364, 386

„J.B.-3" TW 95, 356, 364
„J.D." KO 96, 356, 364, 386
„J.J." KO 54, 97, 115, 356, 364, 386
„J.K." KO 99, 359
„J.S." KO 96, 356, 364, 386
„J.W." TW 97, 357, 364
Jabłko Janusz 329
Jabłko Stanisław 329
Jabłoński, lekarz 329
Jabłoński Zachariasz Szczepan 10, 13, 71, 76, 77, 153, 155, 170, 176, 181, 190, 192, 194, 195, 198, 258, 289, 359
„Jacek" TW (1) 99, 358, 364, 387
„Jacek" TW (2) 99, 358, 364, 387
„Jacek" TW (3) 112, 364, 387
Jachimczak Stefan 289
Jachimiuk Franciszek 289
Jachowski Krzysztof 289
Jaczewska, lekarz 329
Jaczewski Józef 329
Jadczyk Janusz 71, 77, 78, 258, 359
Jagielski Marian 213
Jagiełłowicz Janusz 150
Jakubczak Stanisław 329
Jakubczyk Antoni 177, 289
Jakubiak Franciszek 380
Jakubiec Z. 213
Jakubowski Henryk 329
Jałowicki Włodzimierz 329
Jamrozik Tadeusz 409, 414
Jan Kazimierz, król 66
Jan Paweł II (właśc. Karol Wojtyła) 8, 9, 44, 60, 62, 64–66, 76, 120, 122, 145, 155, 157, 158, 170, 184, 190, 192, 194, 352–354, 388, 392, 395, 400, 408, 413
„Jan" TW 97, 99, 115, 356, 364, 387
Janas Józef 289
Janas Stanisław 289
„Janaszkiewicz" TW 122
„Janek" TW (1) 99, 357, 359, 364, 387
„Janek" TW (2) 97, 98, 357, 364, 387, 388
„Janek II" TW 365, 388
Janicki Tomasz 289
Janiec Józef 289
Janiec Krzysztof 289
Janikowski A. 213
Janiszewski Ryszard 289
Jankiewicz Marian 289
Janko Krystian 289
Jankowski Janusz 213
„Janos" TW 97, 357, 365, 388
Janota Mirosław 213, 380
Janusek, br. 166
„Janusz" TW (1) 365, 388
„Janusz" TW (2) 96, 365, 388
„Janusz" TW zob. Nowicki Józef
Jańczyk Adrian 289
Jańczyk Zygmunt 67, 289
Jaros Sławomir 190
Jarosiewicz Grzegorz 329
Jarosławski A. 213, 387, 391
Jarosz Bogdan 290
Jarosz Józef 290
Jarosz Kazimierz 290
Jarosz Stanisław 290
Jaroszek Piotr 105, 290, 379
Jaruzelski Wojciech 41, 44, 136, 158, 162
Jarząb Franciszek 290
Jarząb Tadeusz 290
Jarzębiński Krzysztof 290

Jasiński Andrzej 290
Jasiński Grzegorz 290
Jasiński Krzysztof 190
Jaskólski Zbigniew 213
Jaskółka Wiesław 329
Jastrząb Krzysztof 214, 388
Jaśkiewicz Piotr 71, 78, 79, 82, 143, 195, 198, 258, 268, 275, 290, 323, 350, 359
„Jawa" TW/KO 97, 98, 357, 365, 388
„Jawor" TW 98, 357, 365, 388, 389
Jaworska Jadwiga 329
Jaworski Bogusław 214
Jaworski Jan 290
Jaworski Janusz 28–31, 33, 34, 36, 46–48, 51, 55, 57, 58, 91, 112, 113, 115, 118, 122, 137, 138, 148, 164, 169, 175, 187, 198, 237, 251, 376, 377, 379, 382–385, 387, 390, 392, 394, 400, 402–406, 411, 412
Jaworski Piotr 290
Jaworski Ryszard 214
Jaworski Seweryn 159, 173
Jaworski Stanisław 290
Jaworski Wojciech 329
Jaźwiński Jan 329
Jedynak Bonifacy 45, 46, 58
Jedynak Eugeniusz 395, 410
Jelonek Kazimierz 177, 329
Jeromin Czesław 396
Jeruzal Ryszard 408
„Jerzy – Kaczorek" TW 365, 389
Jerzy, br. 160
„Jerzy" TW (1) 365
„Jerzy" TW (2) 97–99, 356, 358, 359, 365, 389
Jesiotr Adam 329
Jewała Stanisław 290
Jezierski Zygmunt 290
Jeziorowski Stanisław 214
Jędra Wioletta 197
Jędraczyk A. 214
Jędrasik Jerzy 329
Jędrasik Krystyna 330
Jędrasik Stefan 330
Jędruchiewicz Salomea 330
Jędryczek Janusz 290
Jędrzejewski A. 77
Jędrzejewski Eugeniusz 143, 214
Jędrzejewski Konrad 330
Jędrzejewski Piotr 290
„Jolanta" TW 98, 357, 365, 389
„Jonathan" TW 98, 358, 365, 390
Jończyk, ks. 148, 152
Jopek Karol 290
Jozan Bernard 291
Józef, br. 170
„Józef" TW (1) 365, 390
„Józef" TW (2) 96, 99, 356, 358, 365, 390
„Józef" TW (3) 98, 358, 365, 390
Józefa, s. 330
Józefowski L. 214
„Józek" TW (1) 98, 358, 365, 390
„Józek" TW (2) 365, 390
Jóźków Józef 291
Jóźwiak Józef 214, 404
Jóźwicki Marian 330
Jóźwik Bolesław 214
Jóźwik Jan 291
Jóźwik P. 214, 382, 392, 403, 410
Juchniewicz Leon 291
Judziński, inspektor ds. BHP 214
„Julian" TW zob. Szeląg Adam
„Junak" KO 49, 95, 96, 137, 356, 365, 390
Jura Stanisław 291
Jurak Ryszard 291
Jurczak Stanisław 214
„Jurek" TW (1) 49, 96, 356, 366, 390, 391
„Jurek" TW (2) 366, 391
„Jurek" TW (3) 366, 391
„Jurek" TW (4) 366, 391
„Jurek" TW (5) 366, 391
„Jurek" TW (6) 99, 359
Jurkowski Józef 50, 52, 291
Jurkowski Tadeusz 291
Jurkowski Wojciech 291
Juszczyński Grzegorz 291
Juszczyński J. 214
Juwirek K. 214

„K.D." KO 51, 97, 356, 366, 392
Kacperczyk K. 214, 385
Kacperek Stanisław 330

Kacza Lucjan 214
Kaczmarski Bronisław 105, 120
Kaczmarski Krzysztof 56
Kaczmarzyk Danuta 196
Kaczmarzyk Elżbieta 196
Kaczmarzyk Tadeusz 185, 214
Kaczor Edward 120
Kaczorowski Roman 291
Kaim Andrzej 291
„Kajka" TW 99, 358
Kalinowski Kajetan 291
Kalinowski Wojciech 330
Kaliński Mieczysław 397
Kałat Stanisław 214
Kałkowski Józef 214
Kamaszewska Jadwiga 330
„Kamila" TW 95, 356, 366, 392
Kamiński Adam 214
Kamiński Andrzej 330
Kamiński Jacek 291
Kamiński Jan 330
Kamiński L. 214
Kamiński Łukasz 191
Kamiński W., kpt. 99, 214
Kamiński Witold, ks. 330
Kania Ryszard 291
Kaniewska Irena 214
Kapisz Kazimierz 215
Kaplicki Piotr 291
Kapusta Józef 215
Kapusta Kazimierz 291
Kapusta Zbigniew 215, 381, 387, 396
Karabiewski Medard 215
Karasek Andrzej 185, 215
Karasiński Edward 107, 123, 401
Karbowiak Piotr (TW „Praktykant") 103, 104, 118, 119, 370, 404
Karbownik Jerzy 64, 291
Karbownik Roman 215
Karcz G. 215
„Karol" TW (1) 99, 359, 366, 392
„Karol" TW (2) 96–98, 112, 356, 357, 366, 392
„Karol" TW zob. Piasta Stanisław
„Karol" *vel* „Andrzej" *vel* „Cesarz" *vel* „Motyl" *vel* „Zbyszek" TW 366, 392
Karolak Andrzej 330
Karolak Tadeusz 66, 142, 291
Karpik Henryk 381
Karpik Stanisław 139, 151, 330, 380
Karwowski Kazimierz 215
Karwowski Mieczysław 292
Kaskus Andrzej 292
Kasperski Edward 39, 61, 78, 114, 129, 144, 146, 164, 174, 190, 191, 194, 199, 215, 353, 376, 377, 386
Kasprzak Czesław 292
Katana Krzysztof 292
Katus Wiesław 215
Kauziński Zdzisław 292
Kawała Paweł 292
Kawałek Adam 31, 32, 34, 36, 38, 48, 50, 52, 57, 59, 61, 95, 103, 114, 115, 118, 164, 165, 169, 175, 184, 185, 191, 192, 215, 237, 251, 273, 354, 375, 376, 378, 383, 385, 386, 397, 398, 405, 409
Kawęcki Janusz 292
„Kazik" TW 366, 393
„Kazimierz" TW (1) 99, 358, 366, 393
„Kazimierz" TW (2) 366, 393
„Kazio" TW 97, 98, 116, 169, 184, 192, 354, 357, 366, 393, 402
Kąkol Kazimierz 145
Kelles-Krauz Michał 120
Kerkowski Józef 215
Kersten Krystyna 13
Kęder Bogdan 330
Kęder Edward 330
Kędra Eugeniusz 215
Kępas Andrzej 215, 273
Kępczyńska Lila 196
Kępczyński Jacek 196
Kępień Marek 330
Kielan Bolesław 292
Kielech Jerzy 292
Kiełbasa Jakub 292
Kierbedź Krzysztof 292
Kiernak Krzysztof 215
Kierski Bogdan 330
Kieszonkowski 215
Kieżel Bogdan 66, 292

Kij Antoni 190
Kijowski Wojciech 292
Kiljańczyk, szefowa sanitariatu 331
Kilnar Jerzy 292
Kirszke Marek 215
Kiryluk Aleksander 215, 375, 386, 390, 397, 408, 411
Kisiel Edward 66, 292
Kisiel Roman 215
Klas Henryk 122, 388, 404
Klejman Andrzej 215
Klepacki Czesław 57, 113
Klepacz Michał 109
Kletkiewicz Jeremiasz 292
Klichowicz Tadeusz 293
Klima J. 215
Klima Piotr 165, 215
Klimas Stanisław, kpt. 215
Klimas Stanisław, por. 216
Klimczuk Roman 331
Klimczuk Sławomir 331
Klimek Michał 293
Klimkiewicz Andrzej 331
Klimkiewicz Sławomir 331
„Klon" TW 111, 366, 393, 394
Klusek, por. 216
Kłoczowski Jan Andrzej 293
Kłos Aleksander 293
Kłos Andrzej 331
Kłos Krzysztof 331
Kłosiński Ryszard 293
Kłósek Jerzy 331
Knap Wojciech 216, 389
Knapek Stanisław 293
Kobacki Leszek 331
Kobakowski Tomasz 293
Kobierski R. 389
Kociakowska Henryka 331
Kociński Antoni 67, 142, 143, 293
Koczorowski Lucjan 31, 35, 48, 53, 55, 57, 91, 113, 115, 122, 129, 130, 132–134, 137, 138, 143–146, 164, 196, 198, 238, 251, 354, 406
Koć Witold 293, 331
Kokowicz Stanisław 293
Kolasa Piotr 331
Koleta Władysława 331
Kolmaga Jan 82, 293, 331
Kołat Stefan 78, 79, 164, 188, 194, 196, 216, 353, 374
Kołecki Arkadiusz 293
Kołek T. 216
Kołodziejczyk Józef 412
Kołow, kpt. 216
Kołtunowicz Czesław 105, 293
Komor Konrad 293
Komoradzki Władysław 331
Komorniczek Andrzej 216
Konarska Jadwiga 331
Konarski Zbigniew 216
Konich Wiesław 216
Konieczka Jan 331
Konieczna Józefa 138
„Konik" TW 99, 359, 366, 394
Konkol Edward 293
Konopiński Zenon 216
Konopka Ewa 331
„Konrad" TW (1) 97, 98, 112, 357, 366, 394
„Konrad" TW (2) 123
Konwa Edward 61, 216
Koper Ryszard 64, 293
Kopiczko Zygmunt 293
Kopij Antoni 27, 30, 46, 59, 216, 402
Kopycki Romuald 216
Korabiewski Medard 387
Korczyńska Maria 331
Kordek Jan 332
Kordek Tadeusz 332
Kordel Piotr 148, 185, 216, 274, 355, 384, 390, 408
Kornas Stefan 293
Korpik Janusz 169, 185, 216, 355
Korybut-Daszkiewicz Andrzej 332
Korytek Janusz 332
Korzeń Witold 332
Korża Henryk 293
Kos Edward 28, 31, 32, 47, 119–120, 216, 375, 376, 379, 414, 415
Kosak Janusz 293
Kosek Wiesław 294

Koselak Halina 294
Kosiak Paweł 294
Kosiński Krzysztof 216
Kosiński Marek 216, 387
Kosobucki Józef 155, 167, 294
Kosowicz Stanisław 216
Kostiuk Jan 332
Kostrzewa Elżbieta 332
Kostrzewa Krzysztof 294
Kośla Tomasz 196
Kośnik Szczepan 77, 82, 127, 141, 194, 195, 257, 258, 275, 294, 350
Kotarba Małgorzata 139, 140, 151
Kotas Piotr 294
Kotecki Wacław 397
Kotek Genowefa 332
Kotlarz Roman 46, 190
Kotnis Krzysztof 294
Kotnis Stanisław 216
Kotos, kpt. 193, 216, 355
Kotwicka 119
Kotwicki Grzegorz (TW „Zośka") 95, 96, 98, 104, 114, 119, 120, 137, 180, 197, 356, 357, 374, 398, 399, 414, 415
Kotyra Jerzy 294
Kowal Józef 294
Kowalczyk Jerzy 217
Kowalczyk Józef 294
Kowalczyk Krystyna, pielęgniarka 332
Kowalczyk Krystyna, s. 294
Kowalczyk P. 217
Kowalczyk Stanisław, gen. 21, 41, 44, 135, 252
Kowalczyk Stanisław, kpt. 184, 193, 217
Kowalczyk Stanisław, ks. 190
Kowalczyk Zygmunt 332
Kowalewski Zdzisław 294
Kowalik Andrzej 185, 217, 332
Kowalik M. 217
Kowalik Szczepan 46, 121
Kowaliński Henryk 294
Kowalski Franciszek 332
Kowalski Gabriel 332
Kowalski Krzysztof 294
Kowalski Marek 294
Kowalski Marian 294
Kozakiewicz Krzysztof 123
Kozakiewicz Piotr 170, 186, 198, 393
Kozera Marek 295
Kozera Ryszard 46, 58
Koziak Jan 217
Kozik Edward 217, 393, 396, 397
„Kozik" TW 96, 356
Kozłowska Alina 332
Kozłowska Irena 332
Kozłowski Eugeniusz 121, 123, 146, 147, 188, 217, 354, 374, 375, 401, 412
Kozłowski Kazimierz 382
Kozłowski Tadeusz, kierowca 332
Kozłowski Tadeusz, por. 217, 384
Krajewski Remigiusz 332
Krak, kpt. 217
Krakowiak Barbara 196
Krakowiak Janusz 295
Kramarski Kazimierz 217
Kras Zbigniew 71
Krasula, ks. 295
Kraszewski Bronisław 295
Kraszewski Zbigniew 155, 157, 172, 295, 361
Krawczyk Emmanuel 295
Krawczyk Helena 332
Krawczyk Jolanta 196
Krawczyk Kazimierz 332
Krawczyk Krzysztof 295
Krawczyk Tadeusz 217
Krąp Bronisław 295
Krąp Gerard 295
Kremer Jan 193, 217, 355, 394, 413
Król Jan 106
Królak Walenty 295
Królak Władysław 333
Królik Melchior 77, 78, 176, 195, 295
Królikowski Janusz 41
Królikowski Witold 295
Królikowski Zygmunt 122
Kruk Jan 379, 396
„Kruk" TW 50, 367, 394
„Kruk" *vel* „Miś" TW 52, 55, 96–98, 112, 356, 367, 394, 395
Krupa, ks. 295

Krupski Mikołaj 45, 46
Kruszewski Jacek 333
Kruszewski Stefan 295
Kruszewski Wenanty 295
Kruszka Marek 217
Kruszyński Aleksander 217
Krystyna, s. 330
Kryziak Z. 21, 42
Krzemień Stanisław 295
Krzemiński Adam 10, 13, 102, 117
Krzemiński Krzysztof 295
Krzemiński Ryszard 410
Krześlak Antoni 333
Krzosek Henryk (TW „Henryk") 48, 97, 104, 105, 120, 296, 354, 357, 364, 385
„Krzysiek" TW 99, 358
Krzysztof (Prokop), br. 196
„Krzysztof" TW (1) 95, 97, 356, 367, 395
„Krzysztof" TW (2) 367, 395, 396
Krzysztofik Marcin 13, 45
Krzysztofik Wacław 296
Krzysztofiński Mariusz 13, 56
Krzysztoporski Adam 45, 46
Krzyważnia Maria 121
Krzywiński Zdzisław 217, 380
Krzyżanowska Bożena 196
Krzyżanowska Elżbieta 196
Księżopolski Stefan 296
Ksionek Krzysztof 66, 296
Kszczot Tadeusz 296
„Kuba" TW 98, 357, 367, 396
Kubalski Czesław 296
Kuc Adam 296
Kuc Kazimierz 296
Kuc Stanisław 163, 296
Kucharek Waldemar 31, 53, 61, 129, 144, 184, 195, 196, 217, 273, 354, 404
Kucharski Emil 115, 175, 217
Kucharski Jacek 13
Kucper K. 31, 53, 122, 175, 189
Kuczkowski Paweł Borys 190
Kuć Helmut 148, 185, 217
Kufel Teodor 41
Kujawa Eugeniusz 333
Kuk Stefan 296
Kukowski Jan 296
Kula Andrzej 217
Kula Stanisław 218
Kulemski S. 165, 218
Kulesza Andrzej 333
Kulik Aleksander 185, 218
Kulik Małgorzata 333
Kulik Tadeusz 218
Kuliński Bohdan 125, 126, 140, 148, 151, 218, 405
Kunert Ireneusz 151
Kupczak Stanisław 296
Kupis W. 218
Kuran Jan 333
Kuranowski, kierowca 333
Kurek Marek 218
Kuroń Jacek 392
Kurzawa Helena 333
Kus Czesław 218, 378
Kusion Marzena 145, 146
Kuster Andrzej 296
Kustosz Henryk 24
„Kusy" TW 96, 356
Kuśmierek Franciszek 218
Kuśmierz Włodzimierz 218
Kutelski Zbigniew 218
Kutkowski Arkadiusz 13, 45
Kutno Edyta 296
Kwapisz 218
Kwaśnik Andrzej 296
Kwatek Robert 296
Kwiatkowski Wojciech 21, 42, 100, 169, 186, 218, 273, 274, 355, 381, 394, 407, 413
Kwiecień Jan 218
Kwiecień Zdzisław 218
Kwietniewski Adam 218, 405
Kwil Jerzy 39, 74, 81, 82, 186, 195, 198, 218

„L.M." KO 367, 397
„L.P." KO 116
Lachowski M. 193, 218
Lachtara Stanisław 147, 297
Laska Justyna 46
Laskowski Sławomir 297
Laskus Andrzej 297

Lasota Marek 110, 148
Latoszek Marian 333
Laurenceau Jean 297
Lauway Philippe 297
Lebiedinski Iwan Aleksiejewicz zob. Leoncjusz
Lebrun Dominik 297
Lech Andrzej 333
Lech Marian 333
Lech Stanisław 333
„Lekarz" TW 54, 56, 95, 96, 103, 137, 356, 367, 396
Lemański Eugeniusz 333
Lenard Marian 218
Lenin Włodzimierz 159
Leoncjusz (właśc. Iwan Aleksiejewicz Lebiedinski) 62
Leończuk Jan 297
Lesiak Kazimierz 297
Lesiak Leszek 21, 42
Leszczyńska Iwona 333
Leszczyński Ryszard 113
„Leszek" TW 99, 359, 367, 396
Leś Leszek 297
Leśniak Eugeniusz 159, 297
Leśniewski Apoloniusz 49, 130, 145
Leśniewski Jan 297
Leśniewski Kazimierz 333
„Lew" TW 97, 357, 367, 396
Lewandowski Ireneusz 297
Lewandowski Kazimierz 218
Lewandowski Roman 297
Lewandowski Wiesław 219
Lewandowski Władysław 219
Lewicki Jerzy 78, 297
Lewiński Bogdan 297
Lewiński Jerzy 298
Libusz Zdzisław 100, 148, 164, 165, 169, 184, 185, 189, 192, 193, 219, 354, 355, 374, 397
Lichowska Krystyna 219
Linke Janusz 298
Lipiecki Bogdan 333
Lipiński Józef 380
Lipiński, ks. 298
Lipko Marian 56, 58
Lipowski Grzegorz 219
Lipski Bogdan 298
Lis Ryszard 298
Lis Tadeusz 298
„Lis" TW (1) 112, 367, 396
„Lis" TW (2) 367, 396
Lisowski Jan 219
Litwienko Henryk 333
Lizińczyk Hadrian 298
Liźniewicz Jolanta 333
Lodziński Andrzej 219, 377
„Lojalny" TW 99, 358, 367, 397
Lorek Jan 121
Lorenc Andrzej 124, 219, 387, 398
„Los" TW 98, 357, 367, 397
„Lotar" TW 95, 157, 356, 367
„Lotos" TW 95, 99, 356, 358, 367, 397
Lubelski Marian 298
Lucjan 178
Ludwiński Marian 298
Luliński Julian 219
„Luna" TW 111, 367, 397
Lustyk Bogdan 334
Lutek Jan 219, 410
Lutkowski Tadeusz 395

Łabuda Marek 298
Łacek Mieczysław 298
Łach Stefan 412
Łacki Tadeusz 219
Łagida Tomasz 334
Łakomiec Zygmunt 56, 402
„Łapa" TW 99, 358, 367, 397
Łapaj Władysław 219
Łapiński Jerzy 298
Łapiński Tadeusz 334
Łapiuk Leszek 219
Łasiński Marek 219, 383
Łatka Rafał 145
Ławicka Urszula 31, 53, 55
Ławicki T. 31, 32, 376
Łazek Mieczysław 298
Łeszczyński Grzegorz 46
Łęski Jacek 298

Łochowska Monika 196
Łopuszańska Halina 149
Łuczak, kierowca 334
Łukasiewicz Andrzej 298
Łukasik Andrzej 298
Łukaszewski Zbigniew 408
Łukaszuk Robert 298
Łukaszuk Tadeusz Dionizy 80, 194, 298, 299
Łuniewski Jarosław 299
Łupiński Kazimierz 299
Łuszczek Dominik 299
Łużyński Marek 299
Łydzbiński Edward 299
„Łysy" TW 99, 359, 367
Łyżwa Adam 147

„M.B." KO 367, 398
„M.K." KO 98, 357, 368, 398
„M.S." KO 97, 357, 368, 398
Mac Jerzy 299
Machlarz T., ks. 299
Machlarz Tadeusz 334
Maciąg Andrzej 219
Maciejewski Jerzy 219
Maciejewski Zbigniew 299
Maciejowski Jerzy Stanisław 190
Macioch Michał 408
Maćkowski Roman 61, 147, 175, 219, 273, 354
Maćkowski Stanisław 334
Madej Jan 299
Magot Karol 299
Maj Adam 299, 393
Maj Andrzej 395
Maj Jerzy, kl. 299
Maj Jerzy, płk 27, 30, 33, 35, 36, 46, 57, 91, 113, 239, 251
Maj Józef 67, 299
Maj Kazimierz 219
Majcki Stanisław 299
Majewski Bogdan 378
Majewski Janusz 299
Majewski Kazimierz 190
Majewski Roman 137, 150
Majkowski Stanisław 299
„Maks" TW zob. Piasta Stanisław
Makulec Agnieszka 334
Malarz G. 219, 400
Malecki Romuald 299
Maleta Henryk 334
Maleta Jan 300, 334
Malewski, chor. 219
Malicki Adam 334
Malinowski Marek 300
Maliszewski Jan 66, 300, 334
Maliszewski Ryszard 219
Małachowska Zofia 385
Małachowski Roman 334
Małan Zbigniew 334
Małek Stanisław 219
„Małgosia" TW 98, 357, 358, 368, 399
„Mały" TW/KO (1) 97, 98, 357, 368, 399
„Mały" TW (2) 99, 358, 359, 368, 399
Mandecki Stanisław 106
Maniecki Kazimierz 300
Manowski Andrzej 334
Mańkowski Bogumił 220, 384
Mańkowski E. 220
„Marcin" TW 96, 356
Marciniak Ryszard 300
Marciniec Piotr 300
Marcinkowska Julia 334
Marcinkowski Sławomir 334
Marcjan, ks. 300
Marczak Marek 220, 349
Marczuk Stanisław 300
Marczyk Bronisław 220
Marczyk Maciej 334
Mardyła Przemysław 190
Marecki Józef 13
Marek Łucja 9, 13
Marek Piotr 300
Marek Stefan 220
„Marek" TW (1) 368, 399, 400
„Marek" TW (2) 95–98, 356, 357, 368, 400
Margas Andrzej 300
„Marian" TW (1) 368, 400
„Marian" TW (2) 368, 400
„Marian" TW (3) 99, 358, 368, 400
„Marian" TW (4) 98, 358, 368, 400

Marikowska E. 220
Marion Mario Pierre 300
Markiewicz 220
Markowski Andrzej 220
Markowski M. 220, 381
Maroń 220
Marschall Cloude 300
„Marta" TW (1) 368, 400
„Marta" TW (2) 97, 116, 355, 357, 368, 401
Martin Lesław 190
Martyniak Kazimierz 129, 143, 220
Martyniuk Andrzej 151
Martyniuk Jerzy 220
Maślikowski Augustyn 13
Matecki Sebastian 300
Matejek Jan (TW „Wiktor") 105, 120, 121, 372, 412
Materski Edward 52, 79–81, 120, 128, 141–143, 155, 164, 167, 179, 180, 197, 274, 300, 394, 400, 404
Matuszek Symplicjusz 334
Matuszewski Izydor 153, 190, 300
Matysiak Kazimierz 220
Matysiak Stanisław 129
Mazowiecki Tadeusz 41
Mazur A. 220
Mazur Jan, bp 15, 65, 155, 167, 300, 380
Mazur Jan, ks. 300
Mazur Stanisław 220, 378
Mazur Wacław 301
Mazurek, wozak 334
Mazurek Ireneusz 220
Mazurek Piotr 301
Mazurek Stefan 408
Mazurkiewicz Kazimierz 335
Mąkosa Antoni 106, 162, 301, 403
Mąkosa Edward 335
Mechowski Marian 31, 33, 35, 53, 56–58, 116, 137, 220, 240, 251, 374, 380, 387, 391, 392, 398, 408
„Mefisto" TW 99, 358, 368, 401
Mendelski Krzysztof 301
Merker Aleksander 220
Metody, br. 301
Mętrak Marek 301
Mężińska Bożena 335
Mężyk Marian 123, 380
Mianowski Paweł 301
Miazga Andrzej 220, 381, 401
Michalak Henryk 301
Michalak Jan 301
Michalak Zbigniew 220, 376
Michalczyk Dariusz 301
Michalina, s. 335
Michalski Andrzej 31, 33, 35, 36, 53, 56–59, 91, 113, 240, 251, 382, 399
Michalski Ryszard 335
„Michał" KO 52, 184, 368
Michałek Henryk 105, 301
Michałowski Marek 301
Michno Edmund 301
Miechowska Magdalena 335
Mieszczakowski Stanisław 221
Migacz Mieczysław 221
Mikos Stefan 185, 193, 221, 274
Milczarek Stefan 335
Milewski Mirosław 21, 41
Miniak M. 57, 58
Mioduszewski Stanisław 335
Miozga Zbigniew 335
„Mirecki" TW 98, 357, 368, 401
„Mirek" TW (1) 368, 401
„Mirek" TW (2) 96, 356, 369, 401
Mirowski Eugeniusz („Reso") 22, 42, 43, 240, 251
Mirowski Jan 221
Mirowski Mirosław 116, 221, 388, 398, 407, 408
Misiak Marian 391
„Misiek" TW 369, 401
Miszczuk Henryk 119, 415
Mitros Szczepan 301
Mizerski Wiesław 385
Miziołek Władysław 15, 77, 78, 155, 159, 168, 301
Mleczko Włodzimierz 302
Mleczkowski Bogusław 302
Młodożeniec Wincenty (TW „U-1", TW/KO „Wąkop") 50, 96, 106, 115, 121, 122, 129, 356, 357, 372, 409

Mochol Henryk 302
„Modrzew" TW 99, 359
Modzelewski Jerzy 155, 166
Modzelewski Zbigniew 302
Mojżuk Hieronim 65, 71, 80, 258, 302, 323, 345, 359
Moksa Wiesław 398
Molicki Adam 335
Molon Zbigniew 335
Mołdawa Tadeusz 41
Momot Przemysław 335
Montini Giovanni zob. Paweł VI
Morawski Mieczysław 302
Morciniec Piotr 302
Morelowski Franciszek 119
Morgan David 191
Morgaś Jan 221, 387
Mortka Krzysztof 302
Mortka Marek 302
„Morwa" TW 122
Mosek Stanisław 113
Mosek Wiesław 221, 410
Mosielej, por. 221
Motyka Kazimierz 221, 388, 413
Motylewski Jacek 100, 148, 221, 376, 377, 382, 386, 387, 392, 397–399, 401–403, 406
Mozgawa Marian 19, 25–28, 30, 33–36, 45, 47–50, 53–58, 233, 241, 251, 411
Mroczek Józef 122, 302
Mroczek Krzysztof 302
Mrowski Jan 142
Mroziewicz Bogusław 221
Mucka Stanisław 380
Müller Tadeusz 140, 151
Muniak, szer. 221
Murawski Czesław 302
Murawski Grzegorz 123
Murawski Mieczysław 64, 103, 302, 375
Murawski Stanisław 302
Murzyn Andrzej 116, 169, 184, 192, 221, 354, 393, 404–406
Musiał Bogusław 221
Musiał Filip 14, 109, 110, 112
Musiał Wł. 221
Musiel Franciszek 15, 155, 302
Myssura Andrzej 31, 32, 54, 382, 384, 395, 396, 398, 404, 414
Myszkowski, ks. 302
Myśliwiec Józef 404

Najdak Eugeniusz 302
Nalaskowski Jan 167, 172, 303
Nalbach Stanisław 303
Nalewczyńska Elżbieta 126, 140
Napiórkowski Andrzej 335
Napiórkowski Celestyn 159, 281, 303
Nard, br. 303
Nater Władysław 147, 303, 379
Nawrocka Zofia 335
Nawrocki Radosław 151
Nawrocki Sławomir 221, 381, 399
Nawrocki Wiesław 303
Nawrot Edward 303
Nazarewicz Emil 303
„Nes" TW 98, 358, 369, 401
„Nestor" TW 99, 359, 369, 401
Niedziela Józef 221
Niedzielak Stefan 190
Niedziółka Arkadiusz 303
Niegowski Wacław 335
Niegowski Władysław 335
Niemiec Jan 303
Niemyjski Marian 303
Niemyjski Tadeusz 335
Niewadzi Zygmunt 303
Niewczas Czesław 303
Niewęgłowski Wiesław 134, 139, 151, 303
Nikiel Stanisław 143, 303
Nina, s. 335
Nita Józef 303
Nitkowski Andrzej 221
Niziołek Jan 63, 103, 138, 148, 151, 158, 168, 304
Nocoń Edward 336
Nocoń Tarsycjusz 78, 82, 128, 194, 195, 257, 274, 275, 304, 349, 350
Nolbacki Stanisław 304
Norberciak Zdzisław 304
Noszczak Jan 304

Nowacki Tadeusz 304
Nowaczyk Jerzy 304
Nowak Andrzej 221, 408
Nowak Eugeniusz 221, 375, 378
Nowak M. 304
Nowakowski Lech 336
Nowakowski Piotr 124
Nowakowski Stanisław 304
Nowicki Janusz 115, 124, 125, 222, 374, 376, 383, 387, 392, 398, 399, 401, 402, 410
Nowicki Józef (TW „Janusz") 48, 98, 106, 112, 115, 122, 123, 137, 196, 356, 357, 365, 388
Nowicki Władysław 304
Nowosielska Hanna 336
Nowosielski Wiesław 304
Nóżka Jacek 222

Obroślak Jarosław 304
Ochman Jan 336
Ochman Józef 336
Ochman Leszek 336
Ochman Marek 336
Ochman Roman 336
Ocimek Tadeusz 304
Odolski Henryk 304
Odsłoń Stanisław 304
Odzimek Adam 304, 404
Ogiolda Marcin 305
Oguszka Sylwester 305
Okiński Ryszard 143, 305
Okliński Zygmunt 305
Okraj Jerzy 27, 46
Okrutny Kazimierz 305
Oksiędzki Albert 12, 305
„Oktawian" TW zob. Oktobrowicz Jan
Oktobrowicz Jan (TW „Oktawian") 107, 123, 305, 369, 401
„Olaf" TW 95, 97, 115, 356, 357, 369, 401, 402
„Olan" TW 50, 96, 97, 112, 356, 357, 369, 402
„Olcha" TW 99, 358, 369
Olczyński Aleksander 305
„Olek" TW 99, 359, 369
Oleksy Czesław 305
Oleszko Janusz 108, 125, 222, 377, 406
Olivier, ks. 305
Olszewska Urszula 196
Olszewski, kpt. 222
Olszewski Henryk 392
Olszówka Andrzej 222
Ołtarzewski Roman 305
Onych 222
Opacki Adam Bogusław 305
Opala Stanisław 305
Opaliński Antoni 222, 375, 382–384, 387, 393
Opitek Konrad 305
Orlich Waldemar 336
Orłow Jurij 187
Orłowa Irina 187
Orzechowski Dariusz 45
Orzechowski Stanisław 306
„Orzeszko" TW 99, 358, 359, 369, 402
Oset Karol 306
„Oset" TW 96, 356, 369
Osiadły Efrem 166, 306
Osiej Dariusz 71, 78, 79, 82, 143, 195, 198, 258, 268, 275, 323, 350, 359
Osiejewski Jan 336
Osiński Krzysztof 336
Oskierz Waldemar 306
Ostapiński Stefan 22, 27, 29, 30, 33, 35–37, 43, 50, 57–59, 91, 113, 175, 195, 243, 251
Ostaszewski Andrzej 306
Ostaszewski Wojciech 10, 13
Ostrowska Anna 392
Ostrowski Tadeusz 306
Oszajca Wacław 306
Ośko, ks. 306
Otłowski Kazimierz 27, 29, 30, 45
Otrębski Marek 336
Otulak Michał 336
Owczarczyk Marian 222, 379, 391
Owczarek Kazimierz 173, 197
Owsińska K. 45
Ozdowski Michał 306
Ozorowski Edward 66, 306

„P" KO 98, 357, 369
Pachnik Maciej 63, 197, 306
Pachnik Waldemar 336
Pacholski Samuel 195
Pachoni Jan 306
Pachuta Leszek 306
Pająk Aleksander 306
Pająk Stanisław 336
Pająk Stanisława 336
Pająk Zdzisław 336
Pajek Kazimierz 306
Pajgert Adam 194, 306
Pajor Kazimierz 306
Pakuła Henryk 222
Palimąka Stanisław 190
Pałka Tadeusz 222
Panek Jan 222
Papier Izydor 307
Papis Lucjan 222
Papuga *vel* Poznański Ryszard 222, 377, 384, 396, 403
Pardyak Wojciech 151
Parszewski Andrzej 104, 119, 120, 222
Parzyszak Czesław 307
Pasek Jan 222, 407
Pasieczny Roman 64, 307
Pasiewicz Aniela 190
Pasionek Tadeusz 307
„Pastor" TW 96, 356, 369
Pastuszka Eugeniusz 413
Pastuszka Z. 222, 380
Pastuszko Bogdan 336
Paszek Jan 307
Patyna Władysław 408
Pawelec 22, 43
Paweł VI (właśc. Giovanni Montini) 178, 351, 352
„Paweł" TW (1) 369, 402
„Paweł" TW (2) 134, 146, 161, 356, 369, 402
Pawlik Elżbieta 337
Pawlik Jan 222, 399, 401, 406
Pawlik Jerzy 307
Pawlik Józef 79
Pawlina Janusz 307
Pawluk Romuald 222
Pawłowski Jan 337
Pawłowski Mieczysław 307
„Pątnik" TW 99, 358
Peda Ryszard 164, 188, 194, 196, 222, 353
Pedrycz Wojciech 378
„Pegaz" TW 98, 358, 369, 402
Pelezarska Jolanta 337
„Pelikan" TW 99, 359
Pełczyński Z. 222
Pełka 222
Penza Henryk 337
Perkowski Marian 337
Perliceusz Alojzy 147, 164, 168, 195, 222, 273
Perz Maria 337
Perzycki Andrzej 307
Pest Zdzisław 337
Petecki Jan 307
Petecki Władysław 307
Peterman Radosław 14, 47
Pękała Kazimierz 337
Piasecka Leokadia 337
Piasecki Bogusław 337
Piasecki Henryk, kierowca 337
Piasecki Henryk, wozak 337
Piasta Stanisław (TW „Maks", TW „Karol") 50, 95–97, 104, 107, 108, 111, 112, 114, 115, 119, 124, 125, 137, 145, 164, 189, 349, 356, 368, 398, 399, 402, 414, 415
„Piątka" TW 97, 357, 369, 403
Piątkowski Marian 307
Piechuta Sylwester 337
Piekarczyk Józef 222, 380
Pieniążek Alojzy 130, 145
Pietras Grażyna 179
Pietras Leander 307
Pietras R. 222
Pietrasik, inspektor ds. BHP 223
Pietrusiak Marek 337
Pietruszka Adam 18, 22, 40, 43, 223, 243, 251
Pietruszka Mirosław 223
Pilarczyk Paweł 307
„Piotr" TW (1) 99, 358, 359, 369, 403
„Piotr" TW (2) 96, 356, 369, 403

„Piotr" TW (3) 56, 103, 369, 403
„Piotr" TW (4) 97, 112, 356, 357, 370, 403
„Piotr" TW (5) 98, 358, 370, 403
„Piotr" TW (6) 356
„Piotr" TW (7) 137
„Piotr" TW (8) 95
„Piotr P" TW 55
Piotrowska Beata 196, 197
Piotrowski Andrzej 307
Piotrowski Antoni 337
Piotrowski Grzegorz 145
Piotrowski Mirosław 13
Piotrowski Paweł 13, 27, 42
Piór Eugeniusz 307
Piórkowski L. 223, 387, 396
Pisarek Stanisław 337
Piszcz Edmund 307
Piwarski Kazimierz 223, 403, 415
Piwowarski Andrzej 337
Plewko Janusz 337
Ploch Waldemar 338
Ploch Zdzisław 338
Płatek Józef 308
Płatek Leszek 223
Płatek Zenon 22, 43, 140, 145
Płoszaj Marek 338
Poczmański Wiesław 45, 46
Podeszuk Władysław 308
Podgórski Bazyli 308
Podgórski Ryszard 223
Podlecki Piotr 308
Podlejska Maria 338
Podlewski Andrzej 223
Podlewski Jerzy 308
Podsiadły Zygmunt 223, 382, 383, 404, 414
Pogoda St. 223
Pokorski Innocenty 62
Pokropowicz Waldemar 338
Polak Marek 308
Polasik Andrzej 308
Polewczyk Marek 308
Polinceusz Bogumił 308
„Polonez" TW 99, 358
Pomper Konrad 308
Poniewierski Edward 308
Popiełuszko Jerzy 8, 41, 43, 151, 154, 157–159, 163, 171, 173, 183, 184, 188, 190, 193, 353, 394
Popis Stanisław 308
Popis Stefan 393
Popis Wiesław 338
Popławski Piotr 190
Popończyk Tadeusz 80, 308
Popowski Jan 191
Porczyński Marek 196
Porewska Małgorzata 338
Porębski Zygmunt 408
Poteraj Tadeusz 308
Potocki Cezary 142, 308
Potreć Katarzyna 338
Poznański Janusz 223
Pożoga Władysław 46
„Praktykant" TW zob. Karbowiak Piotr
Prasał, pielęgniarka 338
Prasek Mirosław 308
Prochera Andrzej 308
Prokop Krzysztof 124, 196, 338
Prokopiak Janusz 61, 147, 175, 223, 273, 354
Prucnal Jerzy 308
Prus Stanisław 338
Prusiński, ks. 309
Pruszchowski Andrzej 309
Pruszkowski Tomasz 338
Pruszyńska Regina 338
Prystawko Teresa 338
Przanowski Stanisław 40
Przedpałska Antonina 338
Przekaziński Andrzej 39, 309
Przeniosło Mieczysław 223, 378
Przybyszewski Bernard 223
Przybyś Krzysztof 403
Przykucki Marian 166
Przytuła Bogdan 223
Przywuski Adam 80, 268
Ptaszek Zofia 338
Puchała Jacek 309
Puciński Jan 115
Pukownik Edward 338
Pukownik Jolanta 196
Purwin Władysława 338

Puszkiewicz Gabriela 338
Puta Damian 309
Puta Marian 309
Pylak Bolesław 64, 108, 309
Pypeć J. 223
Pypeć Zbigniew 31, 32, 54, 137, 223
Pyrka Marian 309
Pyszczak Alina 179
Pyszczek R. 223
Pyzik Mieczysław 309
Pyzik Stanisław 309
Pyżewska Anna 190

„R.J." KO 98, 358, 370, 404
Radecki Jerzy 309
Radek Lech 223
Radomski Kazimierz 126
„Radosław" TW (1) 96, 356, 370, 404
„Radosław" TW (2) 370, 404
Radziwonka Honorata 339
Rafał, o. 309
Rafałowski Florian 393, 403
Raina Peter 193
Rajkowski Stanisław 309
Rapało Stefan 22, 39, 43, 146
Rastawicka Anna 190, 195, 309
Rayzacher Maciej 309
Razik J. 223
Raźny J. 46
Rdzanek Adam 124
Reczek Rafał 12
Rejczak Andrzej 120
Rejczak Jan 104, 120, 352
Rejczak Maria 120
Rejsorf Władysław 339
Rembelski Józef 63, 78, 309
Rembisz Zbigniew 339
„Reso" zob. Mirowski Eugeniusz
Reymont Władysław 80
Rębacz Barbara 339
Rębacz Mariusz 12, 136
Rękawek Stanisław 339
Rękawek Zenon 309
Robak Bogdan 48, 53, 124, 125, 143–145, 164, 189, 196, 198, 223, 383, 398, 399, 415
Robak Włodzimierz 309
„Robert" TW (1) 96, 97, 115, 175, 356, 370, 404
„Robert" TW (2) 98, 357, 370, 404
Rochnowski Jacek 309
Rogalski Adam 61
Rogalski Mirosław 27, 29, 30, 46, 113
Rogatko Krzysztof 339
Rogatko Zdzisław 339
Roguski Stefan 310
Rokita Jan 13, 136, 146, 148, 150
Rokitowski Mieczysław 190
Rokoszny Henryk 224, 381, 384, 388, 393, 398, 399, 415
Rola H. 224
„Roman" TW (1) 112, 370, 404, 405
„Roman" TW (2) 99, 358, 370, 405
„Roman" TW (3) 123
Romanek Jacek 45
Romdud Czesław 408
Rompalski Kazimierz 310
Rosikoń Janusz 13
Rosiński Konstanty 143, 310
Rosiński Włodzimierz 339
Rosłaniec Włodzimierz 224, 376
Rożej Roman 310
Rożej Stefan Jan 77
Róża, pielęgniarka 339
„Róża" TW zob. Śmieszek Krzysztof
Różalski Franciszek 378
Różalski Jerzy 143, 310
Różycki Julian 310
Ruchała Stanisław 310
Ruciński Leszek 310
Rudecki Marek 310
Rudnicki Adam 310
Rudnicki Mirosław 396
Runociecka Iwona 339
Rusak Marek 310
Rusiecki Jan Krzysztof 310
Rusiecki Krzysztof 310
Ruszkowska Maria 339
Rusztecki Marek 339
Rutka Stanisław 310
Rutkowski Franciszek 310

Ruzikowski Tadeusz 12, 57, 110
Rybicki Aleksander 45
Rybka Halina 45
Rybnicki Jerzy 224
Ryczkowski Jan 224
Ryczywolski Janusz 339
Ryczywolski Ryszard 339
Rydz Ryszard 310
Rydzyk Tadeusz 160, 162, 310
Ryjak Edward 339
Ryń Alfred 224
Rypiński Ryszard 17, 27, 31–33, 35–37, 39, 47, 54, 56–59, 86, 89, 90, 111, 112, 120, 191, 200, 244, 252, 396, 402
Rypiński Władysław 59
Ryrak Stanisław 100, 185, 224, 377, 390, 391, 401, 411, 412
„Ryszard" TW (1) 98, 357, 370, 405
„Ryszard" TW (2) 123
Ryszewska Wanda 78
Ryszka Czesław 76, 150
Ryś Jerzy 339
Ryś Leszek 339
Ryśkiewicz Zdzisław 339
Rywacki Marek 310
Rzepka J. 380

„S.E." KO 98, 357, 370, 405
„S.G." KO 97, 116, 354, 355, 357
Sabiniak Jerzy 340
Sabiniak Krystyna 340
Sadat T. 224
Sadkowski, mł. chor. 224
Sadłowska Hanna 78, 310
Sadłowski Czesław 46, 61, 65, 71, 80, 142, 143, 258, 268, 311, 359, 364, 365, 378, 394
Sadłowski Janusz 78, 103, 108, 124, 128, 143, 311, 340
Sadoch Regina 340
Sadoch Zygmunt 340
Sagazan Armel de 311
Sala Andrzej 311
Salata Zdzisław 32, 54, 116, 175, 376, 377, 388, 392, 393, 406
Salij Jacek 191, 311
Samaryn Wojciech 311
Samociuk Bogumiła 340
Samorek Wiesław 59
Samsel Edward 66
Samsonowicz Jan 190
Samuch Lech 224
Santorski Andrzej 191, 311
Sarna Jan 157, 311
Sarto-Goliński Andrzej 311
Sarzyński Marek 375
Sasanka Paweł 40, 191
Sasin Andrzej Emil 120, 311
Sawicki Edmund 340
Schab Bogumił 311
Schabowski Feliks 78
„Sebastian" KO/TW (1) 49, 96, 356, 370, 405
„Sebastian" TW (2) 370, 405
Sekściński Stanisław 32, 33, 54, 224, 379, 397, 404, 408, 409
Senderski Grzegorz 120
Sentkiewicz Władysław 224, 406, 408
Serynowski Stanisław 311
Sękiewicz Stanisław 57, 59, 112
Sękulski Henryk 224
„Sęp" TW 97, 357, 370, 405, 410
Siatkowski Wiesław 340
Siczek Stefan 311
Sidor Adam 43, 136, 139, 151, 190
Siedlecki Stefan 393
Siemaszkiewicz Józef 131
Siemiątkowski Włodzimierz 340
Sieminiuk Zbigniew 190
Sienkiewicz Mieczysław 340
Sikora Andrzej 311
Sikora Edmund 389
Sikorski Stanisław 79, 103, 118, 141–143, 166, 311
Sikorski Stanisław 311
Sikorski Tadeusz 311
Sikorski Wiktor 224
Sionek Ryszard 311
Sitarek 224
Sitarska Anna 108, 311

Sitek Lech 311
Siudziński Andrzej 340
Siwiec Edmund 408
Siwiec Wiesław 311
„Siwy” TW 370, 405
Skalska Magdalena 340
Skalski Edmund 312
Skawiński Kazimierz 312
Skęczek Janusz 312
Skibiński Paweł 109, 110
Skierska Elżbieta 196, 197
Skokowski Ryszard 140, 151
Skomorucha Wacław 312
Skordiuk Józef 312
„Skorpion” TW 98, 99, 358, 359, 370, 405
Skorulski Kazimierz 312
Skorupa Edward 312
Skorupska Bożena 340
Skorża Zbigniew 312
Skowyra Jan 224
Skóra Marian 312
Skórski Henryk 312
Skreczko Adam 312
Skrybuś, inspektor ds. BHP 224
Skrzypczak Tadeusz 312
Skrzypczyński, inspektor ds. BHP 224
Skrzypek Wiesław 32, 35, 36, 48, 53, 54, 58, 124, 133, 134, 137, 143, 144, 146, 149, 150, 164, 196, 198, 244, 252, 386, 387, 390, 399, 402–407, 409, 411, 413
Skubiś Ireneusz 312
Skupiewski Leszek 340
Skurski Grzegorz 397
Skuza Henryk 312
Skwarek Elżbieta 340
Skwierczyński Jerzy 340
Slazyk Herman 312
Sławikowska Ewa 405
Sławiński Zbigniew 224, 381
Słowacki Juliusz 192
Słowiński Ireneusz 340
Słowiński Józef 224
Słowiński Konrad 393
Smaga Jerzy 224, 382, 384, 387
Smeja Marek 312
Smerda Janusz 312
Smogorzewski Marek 340
„Smok” TW zob. Szydłowski Marian
Smolarski Jerzy 224, 378
Smolic Maria 341
„Smoliński” TW 97, 115, 356, 357, 371, 406
Smreczak M. 224
„Smulski” TW 95, 356, 371, 406
Snoch Piotr 224
Snochowski Jerzy 341
Sobański Stanisław 113
Sobczyk Piotr 225
Sobieraj Andrzej 191
Sobieraj Ewa 341
Sobierajowie 352
Sobierska Urszula 32, 33, 54
Sobieszczański Feliks 184, 225, 404
Sobol Jan 164, 225, 273
Soboń Andrzej 225
Soboń Z. 225
Sobotka Stanisław 313
Sobótka Antoni 341
Socha Adam 393
Socha Jan 225, 377, 379, 391, 414
Socha Paweł 127
Sochacki Marian 225
Soiński Borys 313
Sokołowski Andrzej 225
Sokołowski Józef 225
„Sokół” TW 99, 358, 371, 406
Solecka Teresa 341
Solecki Roman 341
Sołta Marcin 341
Sołtysiak Jerzy 313
Sonik Bogusław 140, 151, 152
Soplicki Jan 313
Sorycz Mieczysław 13
Sosnowski Benignus 125
Sosnowski Dariusz 313
Sosnowski Stanisław 123, 225, 390
Sot 225
Sowa Maria 341
Sowa Tadeusz 313
Spociński Michał 313

Spólny Jan 313
Spurek Romuald 225
Sroka Bronisław Franciszek 39, 139, 151, 155, 160–162, 164, 165, 167, 171, 192, 313
Staboczek St. 225
„Stach" TW 97, 356, 371, 406
Stachura Bogusław 135, 225
Stachurski Jan 225
Stalin Józef 158
Stanaszczuk Bogdan 313
Stanaszek Bogdan 10, 12, 13, 121, 190
Standerski Savio 313
Stanek Zbigniew 313, 382
Staniewski Jan Mikołaj 313
Stanik Tadeusz 225
Stanisław, diakon 163
Stanisław, ks. 160
„Stanisław" TW (1) 97, 356, 371, 406
„Stanisław" TW (2) 99, 359, 371, 406
Stanisławski K. 225
Stanisławski Ryszard 225
Stanisz Piotr 313
Stankiewicz Ignacy 313
Stanowicz Krzysztof 314
Stańczak Grzegorz 314
Stańczak Stanisław 225, 377
Stańczak T. 225
Starczewska Krystyna 314
Staromłyński Wojciech 51, 142, 314
Starowieyski Marek 314
„Stasiek" TW 98, 357, 371, 407
Staszkiewicz Józef 378
Stawski W. 402
Stążecki Andrzej 341
Stążecki Leszek 341
Stefaniak Jacek 59, 248
Stefaniak Jarosław 314
Stefańska, zastępca naczelnika 225
Stefański Czesław 314
Stefański Edward 314
Stępień Andrzej, kpt. 225, 380, 390, 391, 400, 411
Stępień Andrzej, mł. chor. 225
Stępień Bogdan 314
Stępień Edward 106
Stępień Jan 314
Stępień Roman 226, 397, 398
Stępień Stanisław 226
Stępień Witold 314
Stochaj Stefan 22, 43, 94, 113
Stokowski Tadeusz 163, 314
„Stokrotka" TW 99, 359
Stolarczyk Bogdan 314
Stolarska Iwona 341
Stradomski J. 226, 391
Straszewski Konrad 15, 16, 22, 38, 39, 43–46, 59, 61, 70, 73, 74, 81, 114, 125, 131, 146, 174, 175, 199, 226, 245, 251, 252, 353
Stred Jacek 314
Strojanowski Stanisław 115, 226
Strojanowski Zdzisław 389, 411, 415
Stromecki Zbigniew 32, 35, 40, 53–55, 57, 58, 91, 113, 115, 137, 246, 252, 263, 376, 378, 384, 386, 390, 396, 400, 403, 407
Strzelecki Jan Witold 190
Strzyga R. 226
Strzykała Stanisława 341
Strzyż Kazimierz 50, 314
„Student" TW 95, 356, 371, 407
Studziński Andrzej 341
Stypułkowski Stanisław 314
Subera Ignacy 314
Suchoń Teodor 315
Suchowolec Stanisław 190
Sujecki Ryszard 226
Sulejko Czesław 184, 189, 226, 273, 354
„Suliko" TW 95, 356, 371, 407
Sułecki Stefan 315
Sułek Stanisław 226
„Sum" TW 371, 407
Suprowicz Andrzej 165, 226, 379, 396, 397, 404, 408, 409
Suworow Aleksander 80
Swend Stefania 177, 195
Swęd Piotr 341
Sychowicz Krzysztof 190
Sygnet Stanisław 64, 167, 315, 404, 413
Syguda Bronisław 315
Sygwa, ks. 315

„Sylwia” TW 99, 359
Syta Romuald 315
Sytkiewicz, ks. 315
Szabalska Stefania 341
Szafrański Marian 315
Szamborski Marek 396
Szarejko Henryk Marian 39, 341
Szarek Jarosław 109
Szatan Jerzy 226
Szatkowski Wiesław 341
Szczepanek Wiesław 116, 226, 385, 392
Szczepanek Zygmunt 226
Szczepaniak Henryk 341
Szczepaniak Jan 12, 110
Szczepanik Bogdan 163, 173, 192, 315
Szczepanik Henryk 342
Szczepańska Barbara 342
Szczepański Czesław 147, 226
Szczepański Robert 22, 44, 145
Szczerbiński Romuald 22, 44, 246, 252
„Szczery” *vel* „Jerzy” TW 97, 115, 356, 371, 407
Szczudliński Stanisław 342
Szczygieł Tadeusz 13, 14, 22, 27, 28, 30, 44, 46, 57–59, 132, 175, 247, 251, 252
Szczykno Marian 315
Szczyrba Sławomir 315
Szeląg Adam (TW „Julian”) 96, 107, 112, 123, 124, 315, 356, 365, 390
Szelepa Edward 315
Szerszeń Jan 13, 117
Szewc R. 226, 388
Szewczuk Tadeusz 190
Szewczyk Andrzej 315
Szewczyk W. 226
Szewczyk Wiesław 315
Szewczyk Witold 226
Szewczyk Zofia 51
Szkarłata Zbigniew 190
Szkolik Piotr 342
Szlachcic Franciszek 131
Szlachetka Wojciech 315
Szlanta Józef 342
Szlanta Wacław 342
Szmist Ryszard 315
Sznajder Andrzej 9, 13
Sznyrowski Stanisław 315
Szorek Edmund 316
Szpak Andrzej 64, 150, 316
Szrek Józef 342
Sztandera Wacław 316
Sztanowski 226
Sztas St. 226
Sztyler Jan 28–30, 32, 47, 51, 53–55, 80, 82, 112, 115, 116, 122, 124, 164, 165, 169, 185, 274, 355, 378, 381, 383–386, 391, 393, 395, 400–403, 405, 406, 408, 409, 413
Szuflita Urszula 342
Szule Stanisław 316
Szumielewicz Zdzisław 226, 406, 408, 413, 414
Szumilas Marek 316
Szumowski Jerzy 25, 91, 92, 113, 125, 226, 354, 376, 398, 400, 415
Szumowski Marek 316
Szumowski Ryszard 227
Szwagrzyk Tadeusz 15, 155, 316
Szwech Andrzej 227
Szydłowski Marian (TW „Smok”, TW „Artur”) 96, 98, 108, 125, 356, 357, 361, 370, 377
Szyfliński, ks. 316
Szykulski, szer. 227
Szymański Andrzej 400
Szymański Bolesław 118, 316, 391
Szymański Czesław 316
Szymański Kazimierz 81
Szymański Michał 316
Szymborski Marek 227
Szymkiewicz Wiesław 316
„Szymon” TW 96, 356, 371, 407
Szyszkowski T. 227

Śladecka Magdalena 13, 45
Śledziecki Jacek 10, 13, 99, 101, 117
Śledziewski Władysław 316
Śledź Kazimierz 410
Śliwak Józef 106
Śliwak Krzysztof 316

Śliwiński Ryszard 227
Śmiałek Antoni 54, 143, 316
Śmieszek Krzysztof (TW „Róża") 96, 108, 125,126, 148, 356, 370, 405
Śmigasiewicz Stanisław 316
Śmigielska Janina 61, 64, 71, 80, 258, 268, 275, 323, 345, 359
Świerczek Marian 316
Świetlik Jerzy 342
Świetlik Marek 342
Święcicka Halina 194, 317
Święcicki Andrzej 194, 317
Święcicki Janusz 342
Świętochowska Zofia 342
Świętochowski Andrzej 342
Świętochowski Mirosław 342
Świgoń Jan 227
Świtała Kazimierz 12

„T.K." KO 97, 356, 371, 407
Tabaczyński Wojciech 317
Tabakow Martyn 317
„Tadek" TW 99, 359, 371, 407
„Tadeusz" TW (1) 371, 407
„Tadeusz" TW (2) 97–99, 357, 359, 371, 408
Talar Stanisław 342
Talik Tadeusz 317
Taracha Waldemar 317
Targońska-Grabińska Małgorzata 190
Tarnowski Piotr 125
„Telegram" TW 371, 408
Telka Z. 391
Tendorf Włodzimierz 342
Teresa, s. 335
„Teresa" KO 98, 358, 371, 408
Terlecki Ryszard 7, 13, 110
Tersa Czesław 32, 33, 35–37, 55–59, 185, 247, 252, 274, 375, 400, 402, 413
„Tęcza" TW 98, 99, 358, 371, 408
Tępiński Józef 317
Tischner Józef 191, 194, 317
Tkaczyk Jan 392
Tkaczyk Waldemar 196
Tobiasz, sekretarz 227
Toborowicz Jacek 317
Toczewski Henryk 227, 409
Tokarczuk Ignacy 317
Tokarczyk Zbigniew 190
Tokarski Stefan 317
Tomala, plut. 227
Tomasik Henryk 12, 317
„Tomasz" TW (1) 98, 357, 371, 408
„Tomasz" TW (2) 99, 358, 371, 408
Tomaszewski Romuald 317
Tomaszewski Sylwester 227, 394
Tomziński Jerzy 317
„Ton" TW 98, 358, 371, 408
Tonder Jan 317
Topolewski Piotr 317
Topończyk Z. 317
Toporek Zenon 317
Toporkiewicz Wiesław 401
„Torpeda" TW (1) 98, 358, 372, 408
„Torpeda" TW (2) 372, 409
„Torpeda" TW (3) 99
Tracz, lekarz 342
Trawiński Wiktor 121
Trela M. 227
Trela Zygmunt 318
Trepkowski Tadeusz 227
Trojanowski Dawid 318
Trojanowski Janusz 318
Trzaskowska Aleksandra 343
Trzaskowska Bogusława 197
Trzaskowski Adam 343
Trzaskowski Bogdan 180, 318
Trzaskowski Mirosław 343
Trzaszczka Waldemar 343
Trzaszczka Wojciech 343
Trzcińska Danuta 343
Trzonek Roman 318
Tuburcy Wojciech 318
Tuchowski Zbigniew 318
Tucki Józef 318
Tukiendorf Artur 151
Tul Jan 343
Tul Janusz 196
Tulin Stanisław 197
Tur Anioł 318
Tur Jan 318

Tura Andrzej 32, 56, 175, 184, 227, 385, 386, 401, 415
Turczynowski Jan 18, 19, 25, 28–30, 32, 35, 38–40, 43, 47–59, 61, 80, 90, 92, 98, 113–118, 123, 134, 137, 138, 142, 143, 146, 148–150, 164, 169, 185, 189, 191–193, 196, 198, 200, 248, 251, 252, 273, 274, 353–355, 374, 375, 378, 379, 382–384, 386–388, 393, 397, 399, 402, 403, 405, 410–414
Turenko Adam 318
Turzyński Piotr 71, 78, 79, 82, 143, 195, 198, 258, 268, 275, 323, 350, 359
Tusiński Piotr A. 45
Twarowski Bogdan 318
Twaróg Roman 192, 318
Tworowski Bogdan 66
Tyburczy Jan 318
Tyburski Tadeusz 343
Tylec Piotr 57, 58, 82, 113
Tymosiewicz Bartosz 45, 47, 54, 136, 137, 148–150
Tymoszuk Włodzimierz 227, 382, 384, 387

„U-1" TW zob. Młodożeniec Wincenty
Ukleja Krzysztof 318
Umięcki Aleksander 227
Urban Marek 227
Urban Szczepan 227, 381
Urbanek Stefan 54, 143, 318
Urbaniak Krzysztof 151
Urbański Władysław 318
Urbaś Henryk 227
Uszyński Kazimierz 318
Uszyński Tadeusz 39, 62–64, 67, 77, 78, 80, 108, 125, 128, 129, 134, 152, 155, 172, 319

Vollard Gabriel 319

„W.B." KO 96, 356, 372, 409
„W.S." KO 96, 356, 372, 409
„W-10" TW 95, 356, 372, 409
Wach Grzegorz 319
Wachowicz Edward 319
Waciński L. 227
„Wacław" TW (1) 97, 356, 372, 409
„Wacław" TW (2) 372, 409, 410
Walasek Piotr 319
Walczak Henryk 227
Walczewski Władysław 319
Walczyński Henryk 27, 29, 30, 33, 35, 36, 46, 56, 58, 92, 113, 248, 252
Waleniak Aleksander 399
Walentynowicz Anna 392
Walewski, mł. chor./chor. 228
Walewski Jan 228, 387
Waligóra Grzegorz 191
Walkiewicz Andrzej 319
Wałęsa Lech 158, 170, 182, 184, 192, 352, 353, 392
Wamyj Jan 319
Wanat Ireneusz 343
Wapniarz Krzysztof 343
„Wara" TW 98, 99, 358, 359, 372, 410
Warchoł Stanisław 228
Wardaszko Sławomir 319
Wargocki Jacek 319
Warsza Lech Zygmunt 120
Wasilko Piotr 117, 228, 349, 386, 390, 397, 408, 411
Waszkiewicz, inspektor ds. SB 228
Wawer Jerzy 343
Wawryszuk Zdzisław 319
Wawrzyńczak Czesław 64, 319
„Wąkop" TW/KO zob. Młodożeniec Wincenty
Wąsiński R. 228
„Wątły" *vel* „Jacek" KO 97, 356, 372, 410
Wdowczyk Krzysztof 228
Wechichec Gizela 343
Welek Jan 228
Wesołek Edward 319
Wesołowski T. 228
„Wesoły" *vel* „Cień" TW 111, 372, 410
Węciński L. 228
Węgiel Kazimierz 228
Węglicki Józef 391
Węgliński Józef 32, 33, 56, 396, 403
Węgrzynowicz Ireneusz 319
Węska Agata 71, 79, 258, 268, 275, 323, 359

„Wiatr” TW 123
Wiatrek Zbigniew 319
Wiącek Marian 319
Wicha Władysław 131
Widacki Jan 114, 140, 152
Wiejak Czesław 20, 23, 44, 45, 94, 96, 114, 228, 250, 252
Wielgołaski Adam 319
Wielgos Leszek 320
Wielgosz Marek 228
Wieliczko Krzysztof 320
Wielowieyski Andrzej 320
„Wieniek” TW 372, 411
Wiercioch Maria 343
Wierzbicki Eligiusz 51, 143, 274, 375, 377, 378, 389, 391, 396, 397, 402–407, 411, 415
Wierzbicki Henryk 228
Wierzbicki Jerzy 228
Wierzbicki Marek 191, 393
Wierzbicki Mirosław 130
„Wiesław” TW 96, 98, 356, 358, 372, 411
Wiesława, s. 320
Więcław J. 79, 228
Więcław Tadeusz 228
Wikelman Lech 228
„Wiktor” TW (1) 99, 358, 372, 411
„Wiktor” TW (2) 372, 411
„Wiktor” TW (3) 50, 111, 114, 372, 411, 412
„Wiktor” TW (4) 372, 412
„Wiktor” TW (5) 96, 356
„Wiktor” TW zob. Matejek Jan
Wiktorowicz Ireneusz 320
Wilk Edyta 197
Wilk Henryk 343
Wilk Józef 320
Wilk Rafał 320
Wilk Renata 197
Wilk Romuald 320
Wilk Stanisław 28, 30, 47, 53, 56, 59, 99, 100, 117, 185, 189, 200, 228, 377, 386, 401, 405, 407, 413
Wilkanowicz Stefan 320
Wirga Ryszard 228
Wirgiliński, o. 320
Wiśniewska Lucyna zob. Celi-Wiśniewska Lucyna
Wiśniewski Henryk 343
Wiśniewski Jan 185, 229
Wiśniewski Ludwik 39, 64, 125, 132, 138, 139, 151, 152, 155, 157, 162, 165, 189, 320
Wiśniewski Ryszard 229, 385
Wiśniewski Wiesław 320
Witczak, chor. 229, 402
Witczak Krzysztof 229
Witkowski Andrzej 136
Witkowski Paweł 252
Witowski Janusz 320
Wlazło Paweł 320
Wlaźlak Władysław Piotr 9, 13
Włodarczyk Andrzej 229, 376
Włodarczyk Gerard 320
Włodarczyk R. 192, 229
Włodarczyk Sylwester 343
Wodecki Edward 229, 374–377, 386, 393, 397
Wodzinowski Józef 380
Wojciechowski Alojzy 141, 142
Wojciechowski E. 229
Wojciechowski Ireneusz 229
Wojciechowski Lucjan 384
Wojda Edward 320
Wojdak Janusz 343
Wojtal Jarosław 320
Wojtala Norbert 320
Wojtan Andrzej 321
Wojtasik Marian 343
Wojtaś Zbigniew 321
Wojtczak Jerzy 229
„Wojtek” TW 96, 97, 99, 356–358, 373, 412
Wojtkowski Julian 15, 127, 155, 160, 321
Wojtunik Wacław 321
Wojtyła Karol zob. Jan Paweł II
Wojtyś Andrzej 150, 151
Wolski Jan 185, 189, 229, 386
Wolski Leszek 116, 185, 229, 273, 355
Wołczacki Jerzy 229
Wołosiewicz Stanisław 321

Wołosz Stanisław 380
Wołoszyn Edward 229, 381
Wołoszyn Marian 113
Wołoszyn Zbigniew 190
Wosik J. 229
Wozignój Edmund 229, 374, 375
Woźniak 229
Woźniak Grzegorz 343
Woźniak Piotr 344
Woźniak Stefan 344
Woźniak Zbigniew 344
Woźniakowska Róża 140
Woźnicki Andrzej 163, 171, 321
Wójcik Julian 229
Wójcik Marek 321
Wójcik St. 229
Wójcik Wacław 229
Wójcik Walenty 121, 321
Wójcik Zygmunt 229
Wójtowicz Stefan 230
Wójtowicz Zenon 25, 51, 230
Wrona Z. 230, 377
Wroński Krzysztof 116, 230, 398, 407
Wrotniak Andrzej Szczęsny 321
Wróbel Tadeusz 230
Wróbel Waldemar 344
Wróblewski Wojciech 113
„Wrzos" TW 98, 358, 373, 412
„Wuj" TW 97, 98, 357, 373, 412
Wydra Marian 321
Wydra Ryszard 408
Wydra Sławomir 230, 381
Wygocki Bogdan 344
Wyszyński Stefan 13, 39, 62, 66, 67, 77, 80, 82, 95, 114, 134, 145, 152, 154, 155, 158, 162, 163, 166, 170–172, 177, 188, 190, 191, 193, 194, 404
Wyżykowski J. 230

„XX" KO/TW 95, 356, 373, 413

„Z.W." KO 137, 146, 373, 413
„Z-13" TW 98, 357, 373, 413
Zabielski Grzegorz 344
Zacherowski Tadeusz 230
Zając, zelatorka 344
Zając Andrzej 119
Zając Ewa 46
Zając Jacek 321
Zając Tadeusz 230
Zając *vel* Zaczyński Jerzy 61, 231, 399
Zajko Stanisław 321
Zalewski, kierowca 344
Zalewski Bogusław 321
Zalewski K. 230
Zalewski Wojciech 143, 230
Zalmański Zbigniew 230
„Zamek" TW 373, 413
Zamiatała Dominik 77
Zań Jarosław 321
Zapart Andrzej 405
Zaręba Stanisław 321
Zarębiński Eugeniusz 321, 393
Zarzycki Andrzej 321
Zasada Henryk 230, 273
Zasada Zdzisław 230
Zasiadczuk Zbigniew 230
Zasoń Zbigniew 321
Zawada Tomasz 344
Zawada Waldemar 230
Zawada Wiesław 322
Zawadzka Zofia 344
Zawadzki Antoni 322
Zawadzki Ryszard 32, 33, 56, 61, 116, 175, 230, 382, 396
Zawadzki Tadeusz 65, 322
Zawal S. 230
Zawistowska Wanda 230
Zawolski Waldemar 230
„Zbigniew" TW (1) 373, 413
„Zbigniew" TW (2) 95, 356, 373, 413
Zbróg Jan 230
Zbudniewek Janusz 12
„Zbyszek" TW (1) 99, 358, 359, 373, 413
„Zbyszek" TW (2) 95, 356, 373, 413, 414
„Zbyszek" TW (3) 373, 414
„Zbyszko" TW 95, 96, 157, 356, 373
Zdasienia Stefan 322
„Zdenek" TW 104, 373, 399, 414, 415
Zdrejewski Stanisław 120

Zdun Wojciech 322
Zembrzuski Andrzej 344
Zemło Mieczysław 121, 409
„Zenek" TW 95, 97–99, 356–359, 373, 414
„Zenon" *vel* „Paweł" TW 95, 356, 373, 414
Zeń Aleksander 322
Zielińska-Pacholicka Anna 149
Zieliński Bernard 322
Zieliński J. 322
Zieliński Marian 322
Zieliński Paweł 322
Zieliński Zbigniew 231
Zielonka Władysław 231
Zielonka Zbigniew 231, 375, 386, 390, 397, 408, 411
Ziembicki Ignacy 322
Ziemiewicz Czesław 231
Zimałek Marian 322
Ziółek Marcin 196
Ziółkowski Jan 190
Zmuda Remigiusz 322
„Znajomy" TW 373, 415
Znojewska, lekarz 344
„Zośka" TW zob. Kotwicki Grzegorz
Zrój Roman 322
Zuberbier A. 322
Zubrzycki Tomasz 322
Zuchnicki Józef 32, 33, 54, 56, 191, 231, 396
Zwolenkiewicz Borysław 344
Zwoleński W. 231
Zwolski M. 231
Zych Sylwester 190
Zygadło Ryszard 398

Żabiński Tadeusz 50, 92. 104, 113, 119, 124, 231, 349, 398, 399, 414
Żak Henryk 396
Żarłok Bogdan 231
Żarski Sławomir 344
Żaryn Jan 10, 13, 109, 126
Żebracki Krystyn 322
Żebrowski, aptekarz 344
Żebrowski Stanisław 323
Żelazewski Tomasz 344
Żelisko Kazimierz 344
Żmuda Czesław 252
Żmuda Jerzy 323
Żmuda Piotr 344
Żołondowski Stanisław 231
Żuchowski Feliks 344
Żuchowski Ryszard 345
Żuchowski Stanisław 46
Żukowski Konstanty 231
Żurek Barbara 345
Żybura Józef 231, 381
Żylak Andrzej 323

ILUSTRACJE

Z-ca KOMENDANTA WOJEWÓDZKIEGO MO
ds. Służby Śledczej
w RADOMIU
płk mgr Tadeusz Juczyński
dnia 26. VII 1978 r.

Radom dnia 24.07 1978 r.

nr ew. 3844

TAJNE

WNIOSEK

o wszczęcie sprawy obiektowej

Kryptonim "P Ą T N I C Y - 78"

Na II i III etap 267 warszawskiej pieszej pielgrzymki, przebiegającej w dniu 7 i 8 sierpnia 1978 r. przez teren woj. radomskieg

Cel założenia Sprawa obiektowa założona zostanie na podstawie Instrukcji nr 001/77 Dyrektora Departamentu IV, zobowiązującej Wydziały IV do zakładania spraw tej kategorii na uroczystości kościelne o zasięg ogólnokrajowym.

Celem sprawy jest:

1. Rozpoznanie:
   - przygotowań do pielgrzymki ze szczególnym uwzględnieniem zaleceń księży i udziału młodzieży studenckiej, osób świeckich i młodzieży szkół średnich w organizacji i przygotowaniach;
   - tematyki konferencji, treści głoszonych kazań i dyskusji w czasie przemarszu pątników przez terytorium województwa radomskiego;
   - osób z terenu woj. radomskiego biorących udział w pielgrzymce, głównie młodzieży studenckiej i szkół średnich;
   - kontaktów pątników zagranicznych z polskimi uczestnikami pielgrzymki;
   - wpływu tej imprezy na ewentualne pogłębienie więzi młodzieży z klerem.
2. Zapobieganie ewentualnym próbom:
   - wykorzystania pielgrzymki przez organizacje opozycyjne;
   - kolportażu ulotek i innych dokumentów bezdebitowych;
   - naruszania przepisów prawnych;
   - mobilizacji wiernych przez księży do niezgodnych z prawem działań na rzecz Kościoła.

Ponadto celem sprawy w przypadku stwierdzenia zdarzeń opisanych w punkcie 2, będzie doraźne wykrywanie sprawców wrogich i politycznie szkodliwych faktów oraz ich dokumentowanie.

NACZELNIK WYDZIAŁU IV
KWMO w Radomiu
płk [illegible]

(podpis [illegible] jednostki wnioskującej)

Wniosek o wszczęcie sprawy obiektowej kryptonim „Pątnicy” (AIPN Ra, 08/243)

Pątnicy z Radomia w drodze na Jasną Górę, 1979 r. (Archiwum prywatne ks. Lecha Gralaka)

Grupa radomska w drodze na Jasną Górę, 1983 r. (Archiwum prywatne ks. Lecha Gralaka)

Pielgrzymi niosą brzozowy krzyż na Jasną Górę, 1983 r.
(Archiwum prywatne ks. Lecha Gralaka)

W drodze na Jasną Górę. Aktorka Halina Mikołajska i ks. Lech Gralak, 1979 r.
(Kronika Zespołu Oratorium)

W drodze na Jasną Górę. Przy mikrofonie ks. Adam Maj, przewodnik grupy 2 B złotej, 1981 r. (Kronika Zespołu Oratorium)

Transparent 267 Warszawskiej Pielgrzymki Pieszej na Jasną Górę
(Archiwum prywatne ks. Lecha Gralaka)

Pielgrzymkową Mszę Świętą odprawia ks. Lech Gralak, 1983 r.
(Archiwum prywatne ks. Lecha Gralaka)

„Chrzest” pielgrzymów w Drzewiczce, 1978 r. (Archiwum prywatne ks. Lecha Gralaka)

Pielgrzymkowy postój. Z prawej ojciec, matka i siostra ks. Lecha Gralaka, 1977 r.
(Kronika Zespołu Oratorium)

Odpoczynek między etapami pielgrzymowania, 1978 r.
(Archiwum prywatne ks. Lecha Gralaka)

Pielgrzymkowa przerwa, 1979 r. (Kronika Zespołu Oratorium)

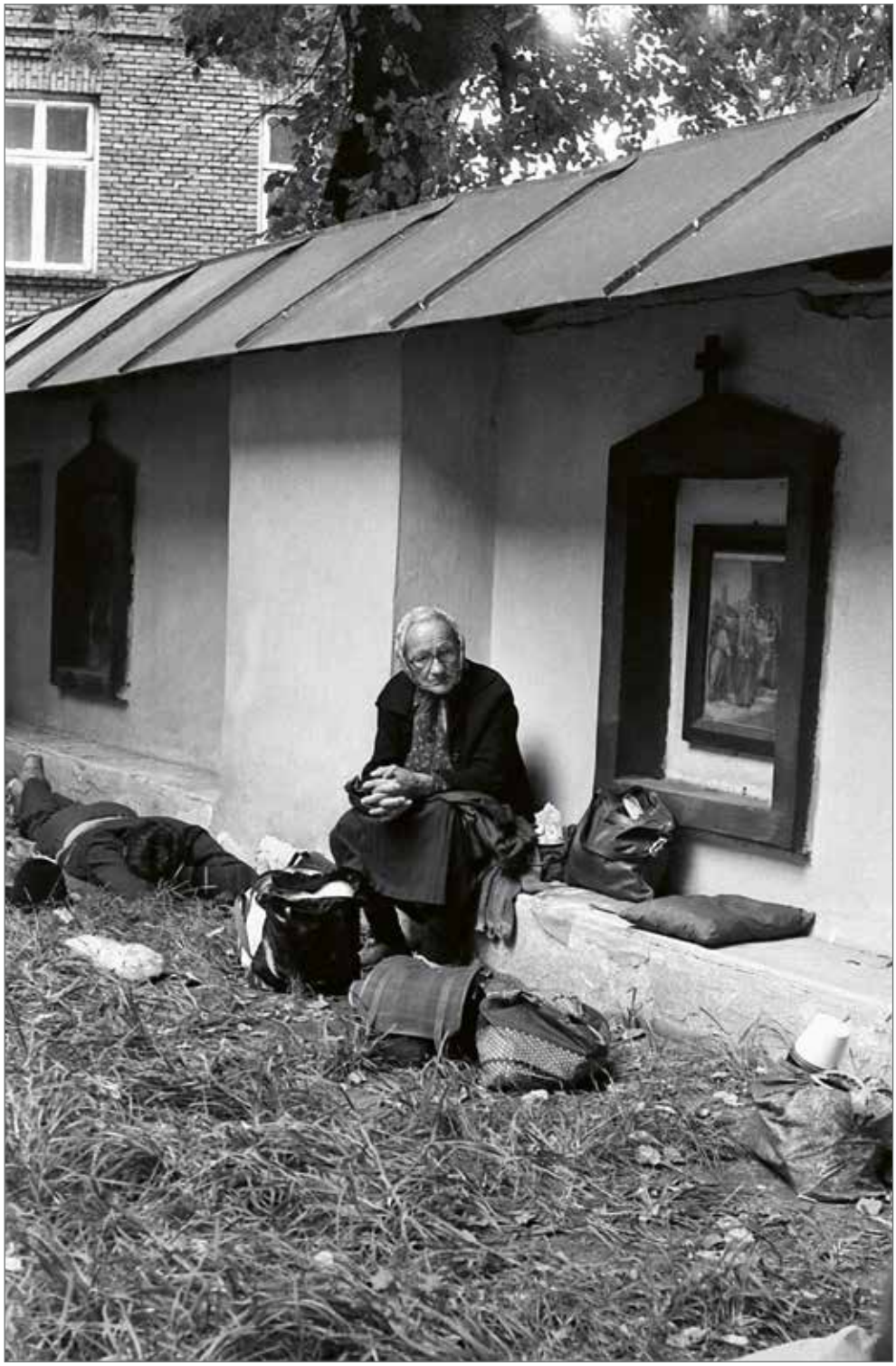

Pątniczka podczas pielgrzymkowego postoju, 1979 r. (Kronika Zespołu Oratorium)

Pielgrzymkowa grupa muzyczna, 1977 r. (Kronika Zespołu Oratorium)

Pielgrzymkowa grupa medyczna, tzw. sanitariat, 1981 r. (Archiwum prywatne ks. Lecha Gralaka)

Gdy pątnicy dostrzegają wieżę jasnogórską, klękają i śpiewają *O Maryjo, witam Cię*, 1978 r.
(Archiwum prywatne ks. Lecha Gralaka)

Kapłani podczas Mszy Świętej na tzw. Przeprośnej Górce, 1977 r.
(Kronika Zespołu Oratorium)

Msza Święta na tzw. Przeprośnej Górce, 1984 r. (Archiwum prywatne ks. Lecha Gralaka)

Tradycyjne podziękowania za udział kapłanów w pielgrzymce, 1978 r.
(Archiwum prywatne ks. Lecha Gralaka)

Grupa radomska w al. NMP w Częstochowie, 1981 r.
(Archiwum prywatne ks. Lecha Gralaka)

Najmłodsi pątnicy w al. NMP w Częstochowie, 1982 r. (Kronika Zespołu Oratorium)

Ks. Lech Gralak wręcza milicjantowi kwiaty na skrzyżowaniu w Częstochowie, 1984 r.
(Archiwum prywatne ks. Lecha Gralaka)

Prymas Józef Glemp wita pielgrzymów w Częstochowie, 1982 r.
(Kronika Zespołu Oratorium)

Biskup Edward Materski wita pątników z Radomia, 1984 r.
(Archiwum prywatne ks. Lecha Gralaka)

Pielgrzymi z Radomia przed szczytem Jasnej Góry, 1984 r.
(Archiwum prywatne ks. Lecha Gralaka)

Msza Święta na szczycie Jasnej Góry na zakończenie pielgrzymowania, 1982 r.
(Kronika Zespołu Oratorium)